Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentarius in universam Aristotelis - Cod. Ettenheim-Münster 157

Aristoteles

[S.l.], 1611

urn:nbn:de:bsz:31-117375

Visual Library

I. F. W.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

E. M. 157

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

COMMENTARIVS IN VNIVERSVM ARISTOTELIS ORGANVM.

QVEM

[illegible]

EXCEPIT

[illegible]

INGOLSTADII

[illegible] M. DC.XI.

1

E M
157

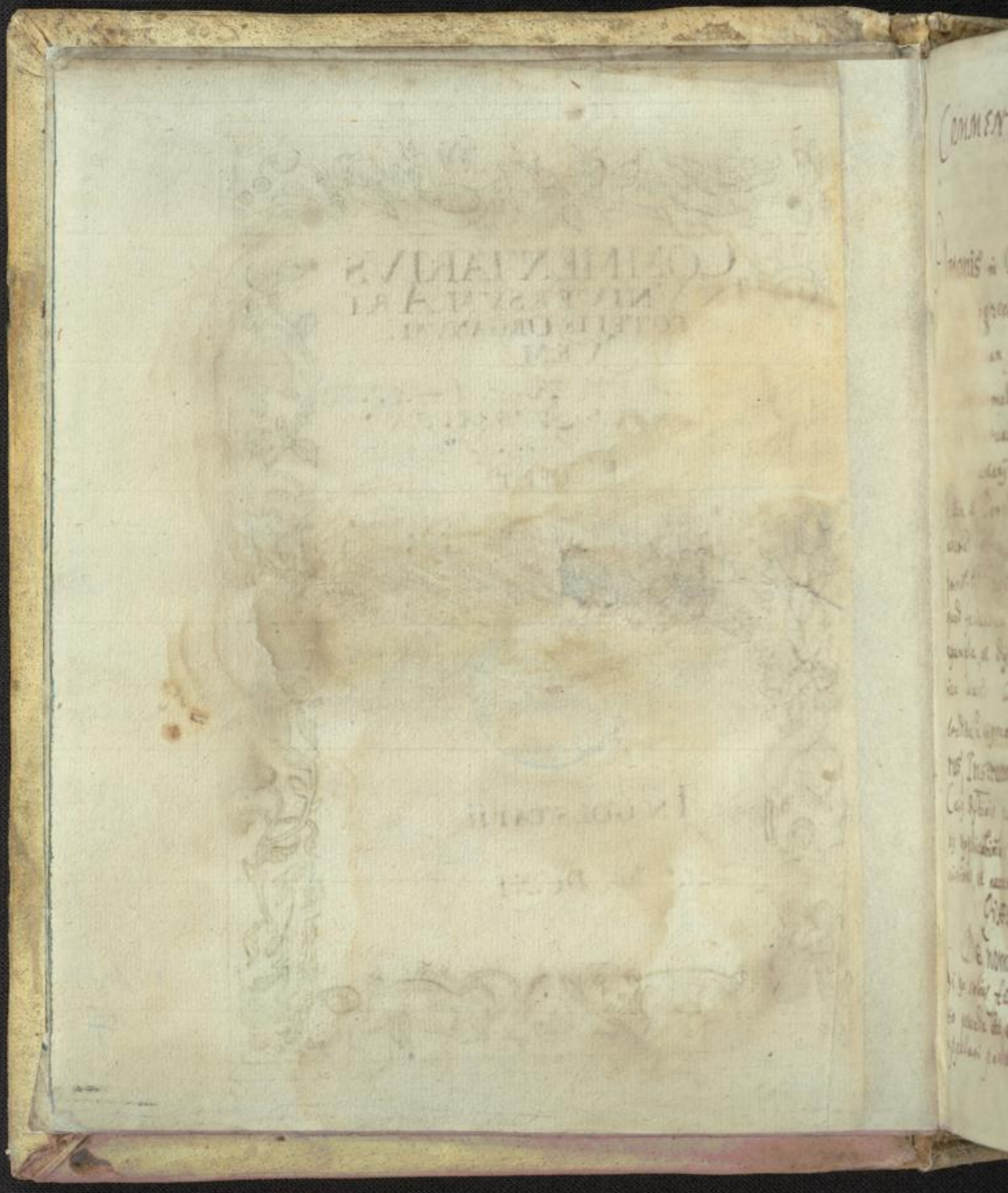

COMMENTARIJ IN ARISTOTELIS ORGANVM.

Præmium.

Platonis in Phædro præceptum ẽ, ut de aliqua re aggressuri, eig rei dictionem in primis ppo nant Aristo quoq. v. Eth. c. 7. alijsq in locis modo, uerum etiam in ꝯib⁹ suis libris di uauit. Idem et nos initio huius in⁹ organij seruabimus. Ac priusquã ad ipsum Aristã et Porphyrium explicandos accedamꝫ, paulo uberius [illegible] dictionem naturam, quam Fon. primis. 5. [illegible] Institutionum cap. tri[illegible]nus: ad quod faciendum [illegible]am inclitæ doctorum virorum exempla, et difficultates circa hanc rem nõ paucæ nec leues. Dictio a Logicis totalis⁹ compendio tradita, ẽ eiusmodi: Habitus Intellectus⁹, Verus⁹, Instrumentalis⁹, de modo disserendi. Cuius dictionis particulas⁹ singulis ferè quæstionibus explicabimus, ijsq ad extremum, alias de Logica diuisione, et necessitate adiungemus.

QVÆSTIO PRIMA.

De nominibus⁹ Logicæ.

Si ego solius Aristotelis scriptis studijs dicendi nuncupatio petenda esset, eam ijs aliter quam Organon ac modus sciendi appellari posset. Organum quam, qã uel ipsa Aristotelis, uel

cerea ipsig discipuli logicis libris ab Arte scriptis, id noīs in
dixerunt, ac ꝓfixerunt. Modg sicadi u. ga ipsemet Arist
eā ita nōiat, 2. met. c. 3. consentientibg interꝓtibg ibidem.
Quod ad nōem logica attinet, pdat Fon. in comm: supra. c. c. 3.
q. 1. s. 2. illud nusquam ab Arte ꝑ tota dissendi arte usurpari.
Ac licet idem tum ibi, tum etiam in. 1. Just. c. 2. cu Patricio
ac M. Antonio Nazarēo, ꝑsentiret nem Dia
in. 1. Rhet. c. 1. toti logica attribui contrarian
ab Hyeronimo Dardino. l. 1. de ara. comm. 20.
ac erudite ꝓbat nec uerbum Dialectica
ratiocinationem, quamcunq ego probabilibg
Dialectica aliam logica partem qua Topica
abg, Arist. in. c. 1. Rhet. ꝑ totam Dialectica tm
totam Topicam, non totam di[illegible] ꝑtem
quoad forma syllogisticam qua [illegible]
utraq Topica totalis constare debet.
Sed qcqd sit de hac nōum gtroversia [illegible]
lijsq, ueteribg iupta ac recentioribus scriptoribg totā dis
serendi artem recte tum logica, tum Dialectica etiā nocari.
Nā patet ex. 2. Top. c. 2. loco. 5. vt ex. 7. Just. Fon.
c. 35. qa in usurpatione uocabulorū sequenda ē consuetu
do uulgi, loquendum. n. ut plures, sentiendum ut pauci.
Seu cois consuetudo iam diutum obtinuit ut tota ars dis
serendi nocetur, tum logica, tum Dialectica, ut patet
ex libris Theologorum et philosophorum et ex cōi logē
di usu scholarum, et Academiarum. Neq etiam
dee ratio impositionis, nam logica a graeco nomine
λογος, Dialectica a uerbo διαλεγεσθαι deduci
tur, quorum illud inter potissima, dignifi

sententia D. Tho

Finem solet etiã quo sensu Cicero in Academic. q. sit
Item Cathalem. Item aiunt eo modo ut praecipiatur
Virtute ad eorum sensu usurpatur Graece. Practice
est etiã Eodem modo Logica et
significatur dicat et modo habitus modo actus
significare possunt. LOGICA seu DI
lectica dicitur. Est firma quedam
ratio instruens intellectum humanum, ut
ad facile et sine errore, et cum de
eados actus Logicos. Sicuti enim
habitum musicae quem si frequentes cana
ait, facile et sine errore et cum delectatione, modo
vult ut canere: ita Logicus per habitum modo ca
quendi exercitio, actum Logicum exercere ut quo
sibi libet, facile ac sine errore et cum de
veritia valeat. Ffio habito
dis Logicae

Logica actualis quid?

Ex quo rem elucet quid sit Logica actualis, videlicet nil a
liud, quam actus circa finem et obiectum Logicum eliciti. Eliciti
nequam alterò horum duorum modorum. Vel primo per virtutem
naturam solius intellectus absq habitu ad aliquod qui nondum habuit
Logicam, neq habitum Logicae acquisivit. Secundo modo
per intellectum habitu Logico instructum, ab aliquo edoc
cum eliciit, eiusq habitum acquisivit. Sed quemadmodum
actus, qui a Logico habitu emanarent, triplici sunt, qdã
enim sola mente perficiuntur, qdam voce, quidam scripto
exprimuntur. Ita Logica hoc modo sumpta, triplex quoq
est significatus. Significat enim q. solos actus mentales,

ac preceptiones. Semuio significat eosdem actus ac præ-
cepta, non expressa, quo sensu eam usurpat, qui dicit eam
dicte Logicam, nempe precepta q̄ sunt actus Logici, ac docenti
prolati. Denig significat eosdem actus et precepta, calamo
aut typis descripta, qua acceptione Logicam usurpant
qui [illegible] ce dicti habere [illegible] Logicam, et [illegible]
se emisse Logicam animadversionum aut
Et hoc triplex actuum genus facte Christo
Pæol. comment. tract. 1. c. 1. n. 6. 7. 8.
Logicam habitam, ut licet actus vocales et scripti
a eliciantur ad habitu Logica, qui præ qui
dem mentales efficiendos Physica cognitu[illegible] alio tamen
peculiari ac proprio sibi habitu non indigeant. Quia de
habitu quo quis mente non aliud scit inscriit etiam quid
quod mente cognovit, voce ac scripto aliis manifestandum
ne significandum ipsa illud habet, p. 5 Meta. c. 1. Signum
scientis est posse docere; et si negandum non est, quin
ad hoc ut quispiam Latine aliove idiomate mentis suas con-
ceptiones congrue et eleganter promat alijs opus præter ha-
bitum Logicum sit, etiam habitu artis grammatica. Non
ut reliquis proemialibus q̄stionibus ipsa primam significa-
ta de habitu Logico agemus, ut tamen actuum explicatio
non intermittatur.

Tractio 2da.

Qualis sit Logica habitus?

Cui primum quod in hoc tractatu ponitur, sit opinio eorum, ut docet Fonseca 8. Institutionum doctrinæ, ubi postulat, et in hac 2. q. proœmiali, Logicæ genus explicemus, quod fiet ut hic ponitur obiter, ex actione tractatione, dilata. Et in hac quæstione extra controversiam est, supremum Logicæ genus esse qualitatem, per quem Logica habitualis a dis ab actuali Logica differt, deinde genus esse quod Logica sit habitus intellectus, non voluntatis, nec potentiæ, per quod differt a Justitia, Charitate, aliis virtutibus sive habitibus, qui vel in voluntate, vel in aliis potentiis residunt. Adhuc habitus intellectus dividuntur ex Arist. 6. Eth. c. 3. in eos quos Artes idem vocat habitus veros (non male dixisset verídicos) seu VIRTUTES. et in habitus FALSOS, qui non sunt virtutes. Habitus veri seu virtutes, ut Arist. inquit, sunt quibus aia affirmando aut negando verum dicit, hoc est, qui intellectum cui inhærent habilem ac facilem reddunt ad eliciendos actus veros tantum nunquam autem falsos; hoc modo ait de istos. 5. ARTES Scientiam, Prudentiam, Sapientiam, Intellectum. Fieri enim non potest, ut vllus actus qui ab his habitibus elicitur sit falsus. Habitus falsi dicuntur quibus contingit omnes tiri, hoc est, qui intellectum cui inhærent non minus promptum et facilem reddunt, ad veros actus eliciendos, quam

ad falsa. Huiusmodi sunt fides humana, suspicio, existimatio et opinio. Nam existimatione et opinione, fieri potest, ut mentiamur, hoc est, falsum iudicium de re aliqua feramus. Merito autem negantur isti habitus esse virtutes. Virtus enim proprie accepta definitur habitus qui bonum facit habentem, et opus eius bonum reddit; itaque falsi actus eliciunt praedicti habitus non sunt opus bonum neque aliquem meliorem sed deteriorem faciunt dici non debent. His ita declaratis, constat logica habitum non esse habitum falsum, sed verum, scilicet habitum intellectus. Quia fieri non potest [illegible] et actus a logico habitu prodeat fallant; [illegible] sane nulla datur, nullius rei certa et infallibilis scientia, siquidem eae scientiae sistuntur et statuantur logica praecepta instrumenti scientiae. Hinc quod quidam certa et sibi necessaria quaedam de hoc habitu Petrus Hispanus, Logicae tribunus litiget, falsa valde, l. 1. de Natura Logicae. c. 2. de quo alias.

Dubium tamen est inter quosdam recentiores (quam veteres ego [illegible] recentiat Logicam tantum esse instrumentum seu habitum instrumentalem) an Logica sit habitus principalis, an instrumentalis. Propterea in intelligendo nostra habitum instrumentalem, recte describit a Fonseca, libro citato. c. 11. eum qui alterius ad habitus acquisitionem dirigitur, et propter illam existimatur propter finem. Principalis vero habitus ille dicitur, qui sui gratia quaeritur, ut est [illegible] sic dirigitur ad alterius acquisitionem; Cuius primo cognitionis sit prima evolutio, Logica est habitus instrumentalis, alterius membrorum totalis. (ex. intuitu) [illegible] Porphyrium, aut Peripateticorum in praefatione in Porphyrium, aut Peripatetica.

Quod ad Artis auctoritatem attinet habitat. non potest ego
statim incipit. Vita scripsit et docuerit, ut lib. cit. c. 4. disertis verbis
dixit Zabarella ex 3. Top. c. 3. Tria enim problemata quae
Problegom. 3. Philosophy videbit enumerare ait: Quaedam problemata
Ethica scilicet, seu, moralia? utile est scire tantum &
fugiendum vel fugiendam, cuiusmodi problema
voluptas sit eligenda nec ne. Quaedam
tantum
scitum. latina) tantum ad sciendum, ut an M
nei ne: Quaedam vero Logica scilicet
etiam talis in Logica tum horum (id est nec ad eligendum
ad sciendum tantum) adminicularia autem sunt ad
talium; plerag enim ipsa quidē p se non nobilia quae
re, sed aliorum gratia ut p illa aliud quidpiam cognoscam.
altera pars Hac Arte, cuius stria, etiam patet ex ipsa inscriptione quae
tis tertii. vel ipse, vel certe eius discipuli, libris ab ipso scriptis
eis scriptis, scripserunt, dum ea vocant Logicam Mea di
cit, ac scientiarum reliquarum. Denique probatur eadem con
3. Probatio. clusio hac ratione. Ars ille habitus est instrumentalis non
principalis & cuius finis ad subiectum attributionis, est instru
mentum; Sed Logica est talis habitus; Ergo est instrumen
talis non principalis habitus. Maior p se patet, ex de
scriptione. habitus instrumentalis, quae non aliunde gratia
finis, et obiecto commendatur est, authore Alexandro Aphro
2. Meta. textu. 3. et gratiam etiam speculativarum
aliorum habituum instrumentalium. Grammatica enim
ars. v. g. tantum optatur est, ac dicitur habitus instru
mentarius, quia eius obiectum sera mea circa quae

necessitas scripturis finis, sunt fictæ, quæ sunt instrumenta
fabrorum, aratrum arare, equitandi, et militaria. Ergo eum modi
dicendi, ut sic, divisio, ac syllogismus ex eum sic sint instru-
menta, ubi sic realiter accipiuntur et utuntur, ut ita sit habi-
est habitus instrumentalis, et ergo pro sic ac scripto habet, et posse
p

Ex hac conclusione colligendum est, non solum
modos sed ipsam etiam habitam Logicam
Ingenium seu instrumentariam, non substantiæ
instrumentum recte vocari. Nam quod B. Similitudinem
et propinquum instrumentum, intellectus, cuius ratio sic
a Latinis, eidem intellectui insertum est; sed
remotum et minus propinquum: Utitur enim illo per actus, illo
elicitos, quibus proxime alias res accipiunt.
Dubium est, an habitus Logicæ sit scientia, an ars, an alterius generis
ac non habitus; Pro quo dissuadendo notandum est, scientiam actualem
et habitualem, licet non tam de habitu dicendo sit; triplici modo
quatuor modis, ad quem dubium faciunt accipi a Philosophis, Latine. f. accipitur
animi Latinorum tenditur et quæ aliquis cognitionem, seu
certam et infallibilem, seu incertam et fallibilem. Omni con. accus.
ny sibi, ita sitne, per certa tantum rerum cognitas, sive per demon-
nem, seu divisionem, seu definitionem, seu alio modo cog-
nitas quo sensu sibi nunc esse alibi. Et Aristo. 1. Post.
dicit non esse principia demonstrationis et
sic practicæ quam conclusiones &c. Tertio, strictius sumi scientia sic accus.
tur pro eo tantum scientia, quæ per aliquam demonstrationem
habetur. Quarto denique, magis strictissime, pro eo tantum scientia de
nonnullis accipitur, quæ per causam proximam habetur, cum
animi certitudine, quod se res illa aliter habere non possit ob
talem causam; et cuius finis est sola considerationis gratia.

Zeb Lorcio.

cognitio. Ars notatis sit 2 Conclusio Logica est stringa
ta 3 priora figura fit, et quod ad primum attinet ita certa et
evidens ut propositione non egeat. Quod vero et 2. probatu
facile. Virtus habitus dicitur ejus, (ex 3 et 2 acceptione)
q habet bonas operationis divisiones, et demonstrationes.
Logica ergo habet sua principia ejus principia
ut Definitiones divisiones. v. g. Universale,
genus, Argumentationem, syllogismum etc. de quibus
etiamsi, bonas elicit, ex. c. Quod demonstrare
debeat, ex propriis naturis immediatis etc. de
I. Post. c. 1. ex ea finali hoc modo. C.
Scientiam debet generare ex propositionibus, naturis immediatis et
sed demonstrativa est syllogismus finalis; ergo debet ex propo
sitionibus, naturis immediatis et Simil: de quo exacte
Di potest totalem syllogismum generare, ex quibus ejus debitis causis
et bonam operationem, ex genere et differentia vel ex [illegible] in
terris: et bonam divisionem cujusq; rei ex habitis membris
dividentibus dati formam dispecitis.

Sententia Fabarellis

Sed contra hanc Conclusionem militat autor[illegible]
na I. lib. de natura Log. c. 3. Franciscus Piccolomineus
in Ethicam gradu. 5. c. 24 et post eos Harding. Ord. Fra
Ingress. 40. et alii. Dum dicunt Logicam nec actum esse
scientiam, sed habitum et scientiarum organum. Fundamenta
habitus instrumentalis tantum. Fundamenta potissimum
desumit Fabarella ex doctrina Aristotelis 1. Ethic. c.
13. ubi ejus dicit quas necessarii possunt habiti intellectivi in de
finitum classes dispartitur, alias enim varias et semper
ternas esse dicit, eas scilicet quae vel ipsae per se semper

Dabneda non sunt scientiae

Logica non est scientia quarto modo.

Vt se habet scientia ad ea

ad. c. 1 Lect 3. et 1. p. ibidem sub finem; contingentia ab quibus Aristo ibi loquitur. Dupliciter cognosci possunt uno modo Secundum Rationes Universales, altero secundum Particulares. Priori modo scripta tot contingentia cum S. Thomas ait immutabiliter sunt et certa et demonstrari possunt. ideoq. ad ista demonstrationes primi earum cognitio posteriori modo semantur. Sic enim Deus de Deitate, et idem et non aliter.

Lectum sub. An Log. sit Pars Philosophiae

Quoniam diversitatis Doctorum circa prius dubia de modis dubium tertium restat an Logica sit scientia, an practica seu operativa in cuius dubij resolutione notandum quod tres intellectus Aristo 3. de An. t. 49. tum habitum intellectu ad Deum. Metaphysica c. 1. Theoricã seu speculativum tria, qui pro ultimo ac precipuo suo fine habet solam speculativam veritatis: qua speculatio describitur intellectio alicuius rei per se non ordinata ad aliquid operandum, sed ad solam veritatem cognoscendam, ni quae cognita a quaesit, cuiusmodi est. V. g. haec cognitio Deus est infinitus; vel mundum in tempore a Deo creatum

Quid sit speculativa?

Quid sit habitus operativus?

Operativus vero seu practicus intellectus et habitus (accepto hoc nõie praxis et practici) est cuius praecipuum non est sola cognitio rei, sed operatio; talis habitus est per quem elicio. e. g. huiusmodi iudicia seu enunciationes mentales: huic pauperi iam est danda eleemosyna amore Christi; haec aedificanda est ex lapidibus et lignis domus: elegantes literae sunt calamo bene scriptae

to precedit. Et iuxta hanc annotationem, dubitationem &c. Tertia Conclusio.
Secundum conclusio tertio, quod Logica non sit speculativa
sed habitus practicus, seu agibilis, seu dirigibilis; vel ut alij habitus
dicuntur, disciplina operativa. Probatur hec conclusio. Omnis
habitus intellectualis vel simpliciter est speculativus vel practicus
vel est speculativus et practicus. Sed
hic est intellectualis habitus, ergo est speculativus
vel practicus vel partim practicus et partim speculativus. Logica est habitus practicus.
non est practicus seu agibilis. Maior patet
ex intellectus partis, in qua ponit quod omnis habitus
&c. 3. de anima &c. Ergo vel speculativus est vel
practicus tantum quia ois actus elicitus per habitum intellectualem
est speculativus vel notitia practica. Ergo etiam ois habitus
intellectualis vel est pure practicus eliciens merum practicum cognitum
vel pure speculativus eliciens merum speculativum vel
simul speculativus et practicus eliciens utrique generis actus. Sed primo Probatur primum.
non primum, quia pars est quod Logica sit habitus intellectualis tantum practicus, non speculativus
est solum habitus
de primo principio huius questionis ponitur est. Ergo pars
est quod non sit speculativa, expresse docetur a S. Thoma
citato act. 3. &c. 23 hic nobis. Scitu speculativa sunt
de illis, quorum cognitio queritur propter seipsa. Res autem de
quibus est Logica non quaeruntur ad cognoscendum propter se
ipsas, sed ut adminiculum quodam ad alias scias. &c.
Pro secunda dicit idem S. Thomas. 3. Met. l. 3. et 3.
cum suis ibidem; que probantur et hic &c. quia
cuius Logica finis non est contemplari ac cognoscere modos Probatur a simili
essendi tantum, sed fabricare et construere; quare sicut
moralis &c. cuius author &c. 2. Eth. c. 2. non speculativus

cõa quid vtty sit agnoscit et docet, sed ut ejus cognitum, virtutum operationes exerceant, ac boni efficiantur. Practica non speculativa est, ita nec Logica ... de cõa practica sed practica est.

Tertia denique minoris pars. Quod Logica sit, non partim speculativa nec partim practica etiam, a communicantibus. q. 4. art. 13. tract. 1. c. 7. Soarez et alijs authoritis. Et probatur. Is ille habitus, ad cuius practicus est certandum, cuius praecipuus finis atque ... referuntur cões actus, ab eodem eliciti, est ... tio aliqua accedens. Sed ita se habet Logica ... habitus. Ergo simpliciter est practicus et non speculativus. Maior constat tum ex ... cui ex fine dignoscitur. Logica docet, maxime practicus: tum ex alijs multis habitus intellectus, fortasse purè ac simpliciter practicus, cum non modo artes, verum ipsa quoq; experientia multos etiam scitu notitias particulares eliciat, quae secundum se absque ... ad quem eliciuntur considerata sunt purè speculativae. Quod confirmatur ex S. Thoma. 6. Eth. 2. 3. tract. 1. Chrisostomo Fabro ... eodem. tract. 2. c. 3. art. 3.

Jabellus ex toto docet, triplices actus ab actibus elici rationis.

Ergo ... docet triplices actus ab actibus elici reliquarum disciplinarum operationes? circa quas mias et obiecta elici solere. Primum, ac cognitio practica

ca de modo quo aliqd est faciendum; Secundo qd ipsa actu
ali praxis seu operatio circa istam exercita. v. g. Dictatio
domus, Lectio del scriptis, q. (Tertio est consideratio et
contemplatio operationis exercitæ seu confecti operis, q est quasi
examen an praxis et operatio ad dictamen ac præscriptum
primi actus habuit exercitium, quomodo actum
rona exercuit. v. g. statuaria circa (MSR cui
e sculptura et confectum qui licet semeiosa
q speculativus actus sit, ab eo tn nulla ars
circa idem denominari. Eo quod tanquam
rum et ultima species ad duos priores actus arti
pertinent.
Ergo licet etiam Logica nostra non nulla
orationis speculativæ edicat, qa tn illa ad operationem
q Logico habeat dictum tanquam ad finem operantis,
ideo non possent eidem particulam denominationem speculativæ
dare sive de disciplina impertiri: quanquam si qs partic
ulariter, in aspectu artis pertinere, vellet ab hinc actus
tum artes tres Logicam secundum qd, et quod aliquam
partem sive aliquos actus speculativos nuncupare: sine
dubio non controversia vocabulorum tantum, non foret liti
gandum. Ego tamen eis loquendi modo insolens imitando
Ex quo formabo ac. D. Thomæ doctrina, patet responsio ad
primum eorum qui contra nos probare conantur Logicam
esse scientiam qua speculativam, eo quod habeat multas species spe
culativas: hujusmodi inquiunt sunt, predicamenta sunt 10,
Partia &c. ergo est Ergo etc. Quo procedunt integræ de nostra

tionēs quæ sunt ēē puræ speculatiuæ, et exempli loco, ex
p. Porl. c. 1. tex. Ois syllg constans ex negāt, immediatis, ꝺ
gignit ꝺiam; Ois demonstrāo est talis syllg qui constat ex negāt
immediatis, etc. Ergo ois demonstrāo gignit ꝺiam. Item
hæc. Ois syllg constans ex ꝑticulāi gignit ꝑticulārem.
Sed ois dialg syllg est talis q̄ constat ex
sis. Ergo ois dialg syllg gignit ꝑticulārem
enūciationib⁹ sicut a priori demōstrans
cēt. Sed his non obstantibꝫ dicendo
Ad 2ꝙm ꝓma Etsi predicta ꝑticulāia et demonstrāões non
practica, sed mere speculatiuæ, referri tamen ad pru-
dentiā ac practicas notitias, quam earum principia
Ad 2ꝙm 2ꝺa ⁊ complementa. Respondeo ꝺo, singulatio ad singula
cōtingēs enūciatas dictas non esse practicas sed specula-
tiuas, si sētm se spectentur, ꝺo tamen practicæ
si in ordine ad prapēs⁹ et cognitiones Logicæ practicæ
quibꝫ subseruiunt: atq; etiam ep cōi sētia dicit ꝑtem
PRUDENTIAM (quam omnes sapientes ac prudentes prac-
tam sētm quid et sētm quid speculatiuam nominare so-
let) habere in suo ꝯcepto singularia discursum, quam
ꝑticulārem, speculatiuam, ut patet in hoc exemplo et in
cursu prudentiæ: Indigenti ille q̄ potest dubet hoc
elemosynam; hic pauper - v. g. Joannes est indigens
et ego potens⁹; Ergo huic pauꝑi debeo dare elemosynam.

Dicitur. ad alias dicitur. respondeo eas non posse apte fieri. sed
nisi conclusiones de eo quod concluditur quia p. alias inferuntur sint in
demonstrabiles, et per se note — ut in libris Post. probatur.
Ad 2m. dicit citatus cap. 1. talem demonstrationem habet qualem aperi
ri negat, sed talem qualem nos dabimus. Ideo rationem ut sufficienti
sed
sit. Aduersarij autem vi sua ab impossibilem opi-
nantur quia non attendunt in quo cum S.
Th. q. 47. art. 6. ex fine cois fabri docet fines
et proposito ejus operatus dis-
tincte qualis est Logica) et per se notas
am axioma; fines in practicis habent se
sicut prima principia in speculatiuis. Ex dicta vero q. 14.
nam subito superiore ex hoc deprehendimus, nera demonstra
est, qm ex hoc finis fabri demonstrat inferri quales debeant
esse premissa, eiusdem artis: Exempli gratia si ex. ex
domo et fine domus, qui est ut nos defendat a uento sole
et pluuijs etc. concluderet eam confici debere ex lapidibus et
lignis, non ex coagmentati non ex cera et papyro
Respondeo Ideo vera hoc dictum, ex eodem S. Thoma, citata q. 5.
art. 2. ad. 4. speculatiuum et practicum non semper accipi
proprie et absolute, ut in primo notando dictum est sed
aliquando sumi comparatiue et respectiue, qua acceptione
tes quae vel ex ipsa vel saltem pro loium in uerio magis
operantur vi comparata ad alias, quarum opa et exercitia
ad vel non ita tanta, vel saltem non ita incurrant vi
sicut eorum vocantur practica; et e contrario ea ad

priores relata vocantur speculativa. Sicut si Ars
inquit S. Thomas agricultoram esse artem practicam;
Dialecam vero Theoricam eodem sensu dicit S. Thomas
ibi, 2da. q. 57. art. 3. ad. 3. Ars autem liberales in or-
dine ad mechanicas vocat speculativas.
Notandum vio ex eodem S. Thoma ibidem, totalium disciplinarum
at sunt Ethica, Logica, Medicina &c. nobis
actus p. alios alijs magis propinque ordi
dat, ideo eos qui non proxime accedunt
tantum mediantibus alijs comparatos ad illos
cedant vocari speculativos, proximos vero
operativos. Sit inquit S. Thomas. Licet totum
tota sit practica illa ejus pars medicinae, per Antonoma
siam dicitur practica quae docet modum applicationis ad sa
nitatem. sicut quod totius operationis sanitatis sit finis
adhibenda. Theorica vero dicitur illa pars Medicinae
quae docet principia, ex quibus medicus dirigitur in opatio
ne, sed non proxime, at quae docet, quod sint quatuor febri
um &c. Haec S. Thomas. Eodem modo Logica
et Ethica, sumpta quoad dictamina sive actus rationis
dici poterunt speculativa; sed quoad particulares
actus, quibus proxime dirigentur earum operationes ra-
tionis, dici debebunt practicae seu operativae.
ἀναγκαῖον Tandem ex tota hac quaestione sequitur primo; si vocabulum
λαμβάνεται scientiae sumatur, simpliciter ac strictè prout ab Arte in
quae dicta sunt. S. Eth. c. 3. q. et seq. et in Lib. Post. et alijs tam
ueteribus tum. recentioribus ejus interpretibus accipitur
PRIMUM.

Scia 11

logicam non dicam scientiam sed potiꝰ habitum, seu disciplinam organicam, seu scientiarum habitualem, ut recte docent Zabarella, Dandinꝰ et Bicolominiꝰ post Boetium et S. Thomam supra citatos et Averroem, et 1. Physi. comm. 2p. Scia. Epit. Meta. tract. 2. c. 1. Eo quod Scia similiter posita, sigcet tantum primi pales et

u Scia, qualem Logicam non esse probatum est:

op Scia Latiꝰ accipiatur, ut etiam sola pro

re vero certo et demonstrativo, sic Logica recte vocatur Scia, quam Ethica, qua

m. 1. Eth. c. 3. concedit esse scientiam

OPERATIVA

cap. etiam Dialectica, cur habere licat minus exquisitas tales tamen quales mia moralis dicitur. Deinde quamvis Logica simpliciter sit scia seu disciplina operativa, non speculativa pt. Ea dicit speculativa respectiue ad practicas: Dicitur ad alias artes magis operativas, ut mat mechanicas: alteza si ipsa secundum veritatem actus cognitionis practicarum elicit comparatur secum quatenus elicit actus mixtus. Veritas operationis pro fine rectus Sed in Scia Logica loco Scientiæ vel habitus recte poni quidem habitus istius, vel organicus, vel Scia organica, non opponere ut abstracta practica, quia hoc ipso quod Organum seu Organicum habitus esse dicitur, denotatur implicite. Sed caveis dare tamen, quod non sit practica, sed tantum operativa seu directiva Siquidem nullus habitus organicus specialis a potentijs eo ipso etiam directivus, quod non sit scia absolute et simpliciter accepta, ipsa

5 tacta scia, dubio vbi ponitur.

Sequitur tertio, diuersos authores circa huius quæstionis diuersimode se diffidenter quorum alij dicūt Logicam esse scientiam alij negant; alij practicam dicunt esse; alij speculatiuam; alij neutram; alij utramq; &c. Nos ergo ipsa, sed tm in modo loquendi a nobis et inter se discrepare. Et proinde ego dictis facile conciliari posse

Quæstio Tertia.

De Fine Logicæ

Antequam expondatur quæstionem notandum habitualem de aliq̃ fine quæstio procedit coram uel ut est habitus totalis, ñ ordine ad totalem finem uniuersum actus quos qui ipsi tribuuntur uel ut est habitus tantum partialis .v.g. unius conclusionis et actus uel pauca rum, nos hic de totali Logica ac finem agemus. Ego quibus partibus facile percurat colligi.

IMMANENS operatio q̃? Notandum ẽt, ex 5ª Bonau. 1ª Ethi. 2. p. lit: CD. operationem communiter acceptam ẽ duplicem, unam quæ manet in ipso operante et nihil extra, nihil producit q̃ TRANSIENS. dicitur IMMANENS operatio. Altera autem quæ non manet in agente, sed transit et producitur extra aliquam extra operantem constitutam. vt Cytharizatio, equitatio, ædificatio, scriptio: eam q̃ dicitur operatio transiens. Transit in factum.

Operationes transeuntes duplicatæ sunt. Ad hæc transeuntes operationes ergo

bifariam se ferunt. Nam teste Aristotele 1. Eth. c. 1. perinde
fere res usurpatur ad tempus, nisi externa, absque alla forma
artificiata in ea introducta. Vt cum quis utitur equo ad
equitandum navi ad navigandum vel ephebo ad concubitum &c.
Derogandum vero operibus transeuntibus nova figura ac bo
nu[illegible] ice ni misi externam inducitur ut cum fa
mosam aut domum aedificat. Haec tria
genera authore Aristotele apud S. Thomam 2a
2ae q. 50 a. 1 habito et recto, ut genus
transeuntes primi generis, sint ultimi finis eo
rum quibus ad quos spectant. Conservantes
autem illi generis non sint simpliciter ultimi fines, sed illa quae
artificiata quae per eos fiunt et post eos relinquuntur et
permanent. Vnde licet artis nauticae finis ultimus sit navi
gatio, et fortis Cytharizandi Cytharizatio equestris equi
tatio, fabrilis tamen artis non edificatio sed edificium vel ce
le utentium templum simul, est ultimus et potissimus finis.
Notandum 2dio. Vnius rei posse esse plures fines sibi invi
cem subordinatos quorum priores vocantur proximi
posteriores remoti fines. Item unus unus ad alterum
referatur, prior vocatur minus principalis, posterior
autem ad quem refertur principalis, ita quod a fine sic dicitur
et appetitur. Prior vero minus. V. g. edificatio domus
est finis propinquus et minus principalis artis edificatoriae.
Remotior vero et principalis est ipsa domus, quam et

ipsa causa talis proprium finem habeat nempe communem ad
sitationem imo etiam beatitudo commoda aliquo modo est
finis, saltem remoto et extrinseco existens, astis.

Istis notatis. Ad quaestionem dico primo, Logica finem
Cognitio, Regulae Finem et ultimum principale et quaestionis Legalis seu dictami-
et Dictamina nentalia sunt ea mentalia, de faciendis modis disserendi
finis ultimus et Exercitium seu fabricationem eorundem esse
principalis ultimus: principalem. Dicitur ab omnibus scientia et
Ipsum vero exercitium et fabricatio modorum disserendi principalis. habitus finis est aliquis principalis actus
et dictamina de faciendis modis disserendi
gico habita elicita, Ergo sunt ipsius finis, non
finis et principalis, quod ostenditur ab ea ratione ad
operationes moralis, hoc est [illegible] rationum opti-
mum, virtutum &c. Sed [illegible] quaeritur
per ipsos frustum dirigendo et [illegible] ipsae proprie seu
fabricationes modorum disserendi, ante exercentur nec ante
illis exerceri possent. Confirmatur. Sicut se
habet scientia moralis, ad quam cognitionem practicam
et ad ipsam propriam seu objectivam quae dirigit, ita
se habet Logica ad suos actus et exercitium
texte Arist. 1. Eth. c. 3. Finis [illegible] practicus et ultimus
finalis [illegible] scientia Ethica, non cognitio sed actio est;
Similitudo. Ergo negat Logicae finis principalis est cognitio modorum
disserendi; sed actualis eorum confectio seu fabricatio. Deinde sicut morum ac virtutum cognitio, nisi actu
et exercitatio sequatur, inutilis est propter eorum

Jta etiam inutilis foret sola cognitio modorū disse-
rendi, absq; eorum effectione, suo tempore et loco in re-
rum scijs acquirendis usurpandam. Inepta hoc dicta illi dici
debet, quod Fon. 1. Inst. c. 1. ait docere quomodo disse-
rendum sit de fine Logicæ, q̄ ultimū nec præcipuum scio
finem et minus principuum. ut exemplo viam artium
rum aliarum confirmari pt. Dico ad
uersitatis in scientijs realibus, tum speculati
uis acquirendā de remotum et extrinsecū fine
d cum hoc discrimine, quod in speculatiuis
tatis cognitio sit adæquata et ultimus finis in o
ticis u. cognitiones practicæ sint fines ō ultimi, et inadæquati.
Operis u. et eorū q̄ ex eisdem subsequuntur sint ultimati
fines extrinseci. Ita ex Arist. 1. Top. c. 9. recte docet Fab.
1. de Nat. Log. c. 13. et videtur eius mens. Quæ probatur.
Quidni se habet commoda habitatio, et cætera q̄ ex ea sequ-
untur, ut defensio ab æstu, pluuijs, alijsq; cali iniurijs
ad aream ædificandi: ita recte habent rerum cognitiones
q̄ a realibus et principalibus scijs speculatiuis ac practicis
fluuntur, aliaq; eis consequentia, asserit Logicam habitum; sed
habitas ac cætera commoditates q̄ ex domo bñ ædificata per-
untur, sunt finis extrinseci artis ædificandi, propter quam domus ædificatur.
Ergo etiam scia et rerum cognitio res q̄ ex Scijs atq; alijs disse-
rendi instrumentis acquiruntur, sunt fines Logicæ. Si q̄ras quare sint
tñ extrinseci? Respondeo, finē extrinsecum dē, sine quo artis
entia pt consistere. Atq; ars ædificandi. u. g. etsi ē ars suos
officio bene functa, damnoso domum aptā habitaōi horum quæ-
fecit præcavit. Sive postmodū hominum vitio aut
arbitrio subsequatur, ipsa actualis habitatio

sine non: eodem modo Logica pfecta suo munere functa
censetur, qn in disciplinis realibz bonam syllogismi, dfinitionem aut
divisionem pficit; sine deinde pp hebetudinē discentium
aliudue impedimentum, subsequatur ipsa actualis veritatis
cognitio, ac cætera ipsi annexa, sive non. Ideo 2do
ppria etiam dici extrinseca qa o fiunt ab extrinsecis ar-
tificib. sed ab alijs q artefactis utuntur n
tor domum a se factam vario inhabita
alijs habitandam conficit. Vt bn docet Zab. l
c. 15. Ex hoc dicto intelligi pt dfinitio L
trinseca non sine desumptæ assignatur
Zab. c. c. 13. quoad ultimam particulā mine
Logica nīgunt ē instrumentum phia a phīs inven
tum ad discernendum in phia, verū a falso, et bonū
a malo. Cum. n. ipsamet scītes. c. c. g. c. Top. do
ceat pblemmata Logica admiriculari, tum ad cogni
tionem veritatis in phia contemplativa, tum etiam
ad electionem bonorum, et fugam malorum in phia mo
rali, nil obstat quo minus Logica etiam p eu finē
extrinsecum describatur. Ex tota hac q. colligi
pt primo discrimen Logicæ ab cēteris alijs habitibz artificij, qa
qa Logica p finē principuo habet constructionem mo
dorum discrendi, q sunt IMMANENTES opationes mē
tis, ideo differt ab cēterz speculativis, q p finē principuo ha
et ultimo solā rerū cognitionē habent. Et cæteris a disciplī
nis opativis differt, qa illa circa alias opationes, saltē alio
modo et sub alia ratione considerantur. Colligi pt 2do
triplices illos actus, quos Sanctus Thomas,

quæst. sup. dub. 3. citatus docuit in oīb⁹ artib⁹ ac disciplinis operatiuis reperiri: ita vero habere, vt primi gradꝰ ac tertij actus, sint fines intrinseci, ita propinqui ac minus principales habituum. Secundꝰ vero sit finis principalis atq; etiam extra habitus intrinsecus. Propter quæ vtiq; atq; deducuntur notitiæ practicæ, non speculatiuæ

Tertia conclusio

Opera circa quæ versantur artes logicæ sunt actus finis logicæ finis

Colligitur 3tio, quis sit finis Logicæ actualis, non habitualis Logicæ, pro quo, sine habent operatiue intelligere eas res circa quas elicit possunt. Probatur: quia actus finis est eius obiectum seu circa quod elicitur; sed operationes sunt propinqua obiecta cognitionum practicarum, opera vero et res circa quas ipsæ operationes versantur, sunt obiecta operationum; ergo ch: an finis.

Ad argumenta negando, sicut alij ad finis ARISTOTELIS, et alij PORPHYRIJ, vt aiunt, nam domus finis est habitatio, lignorum vero horum et merces ex fabricatione domus consequendas; ita aliam dicimus posse finem scientiæ et artis, et alium scientis et artificis (materialiter sumendo scientiam et artificem non formaliter) nam scientia quâ scientia et artifex quâ artifex, hoc est formaliter sumpti non habent aliam a sua scientia aut arte finem) nos in hac quæstione de fine logicæ scientiæ et artis egimus, finis scientis Logici potest esse varius sunt namq;, vt S. Bernhardꝰ serm. 36. super cant. scribit) qui scire volunt eo fine tantum vt sciant, et turpis curiositas est: et sunt qui scire volunt vt sciantur ipsi; et turpis vanitas est. Quibꝰ satyricus subsannans

B

stud decantat:
Scire tua nihil, nisi te scire hoc sciat alter.
et sunt item qui scire volunt ut sciam vendant
ut q. pro pecunia, pro honoribus, et turpis questus est.
Sed sunt quoq; qui scire volunt et ædificent et charitas est. Et ita
q scire volunt ut discantur; et prudentia est. Omnes enim
soli alterni Deo non sufficiunt ni absolute scire quid
hoc volunt utiliter et bene faciant. Hactenus.

Quæstio Quarta.

De Subiecto et Obiecto Logi

prefatiuncula. Cum de Logica, Secto et Recto disputaturus
ut primo ag̃ nus de Secto et Recto sciam ni ce
Deinde ordinem Sctiam de Logica Secto et obiecto explica
bimus.

Articulus. 1. q. et quotuplex sit Secto

Et genus Secti. Ep Fonsec. Instit. constant variæ Secti species. Primo
nim Secta est id de quo aliquid vere aut falso affirmatur
aut negatur. lib. 1. c. 14. et vocari potest Secta Enun
ciatio.
2. gn̄s Secti. Sed Secta est aliquid singulare vel minus cæ de quo ali
Predicatio quid vere et essentialiter predicatur, ut docet Fon. lib. 2.
c. 8. v. g. de Socrate homo, Rationale at, Secta Ens est
de Logica Organum intellectuale habituale qualitas Ens
de Albedine color qualitas, patibilis qualitas. Ens. Et vocari
solet ar nonnullis Secta Predicatio.

Tertio sōctu est ui intercent accidentia, et uocatur sōctus 3. genus sōcti
IMPRESSIONIS. cuiusmodi. v. g. cal pars aspectu albedi Impressionis
nis etc. Quo sensu accipitur ab eodem. Tex. ibidem
c. 20. Et quia ex habitus intellectuales qualitatiue est logica
propīe insunt in potentia intellectiua, principaliter re-
so in sōcta sua radicali; ideo questio presens, utr de
sōcto
negetiam in prioribz signatis instituitur.
Et ex hoc patet sōctu late sumitur pro eo Quartus genus?
q arte uel scia considerator, sine sit sōctus
eam enunciorum; sine principium, sine propri
q sōcti, sine complexa sine incomplexum ad.
Quum in arte medica corpz humanum et sanitas et morbz et me-
dicamenta, cibz et potus alia, plurima possunt dici sōcta,
quoniam sub medici consideratione cadit. sic sōctu
ample sumptum commode dividitur primo, in COMPLEX. sōctum Complexum
UM et INCOMPLEXUM. Complexum uoco integrum Enun-
ciatiuum, presentia coniunctiuam, q demonstrantur in scientijs
Incomplexum uero id quod non est integra Enunciatio, sed Incomplexum
tantum eius pars sine una, sine pluribz conceptibz constat.

Secundo utrumq dividit in materiale et FORMALE. Complexum Divisio
Materiale nil est aliud quam conclusio obiectiua, hoc Materiale comp.
est, Rerum uocalium et mentalium conclusionem significata
Cuiusmodi. V. g. in Physica et Mathematica est hec.
Ergo terra est rotunda. FORMALE complexum Formale comp.
testor. S. Thomas in 2da 2dæ, q. 1. art. 1. est id

per quod componitur ac probatur materiale complexum.
Sicut inquit in ista Geometria materialiter scitur
(hoc est totum complexum materiale) sunt conclu-
siones (intelligit autem obiective hoc est res significatas
per mentales, vocales et scriptas): formalis vero
ratio (formale totum complexum) sunt media demon-
per que conclusiones cognoscuntur. Vide
Tiona in 1. 2da. q. 54. art. 2. ad 2m
eadem ppa conclusio materialiter sumpta ad
pertinere potest, quando ppa diversarum sci-
ar principia (que vocantur rationes formales, et
male totum complexum) demonstrantur. Exempli gra po-
nit superiorem conclusionem: Terra est rotunda:
quam ait tum a Physico tum a Mathematico demo-
strari posse. Sed de utroq; toto complexo agemus cum
per totos libros posteriores Analyticos, tam de com-
plexo quam incomplexo.
Et vero in complexum ac materiale totum et dici-
mus aliud, quam simplices partes et extrema connexi-
onum, sive conclusionum, que in artibus et scijs sunt
vt in Theologia DEVS, CREATVRE, angeli, homines
virtutes, peccata: Que in singulis scijs, sunt tam
varia et multa, vt teste Scoto apud ECKIVM
q. 5ta. art. 1. querere quodnam sit totum alicuius
scie, cum ipsa hanc tam amplam significacionem totius,

ista adquirendum sit an quaerere quis unus sit vas multi. Subdi-
videtur ergo tractatus materialis in completum ab ipso Ente et
ejus entibus, in doctrinam (1) citatis, (2) attributionis, et (3) prin-
cipale, seu primitivae perfectionis.

Subjectum citatis describitur id quod in recto praedicatur de citatis aliis vobis
quae in eadem scia tractantur, quae tanquam totum istae suis partibus
constat. Quam de eam Aegidio lib. 1. tract. 3. c. 1. n. 3.
a subtum adaequatum, vel subtum adaequationis, a S. Bonaven-
tura. a S. Thoma citatis et citatis. sed nominalibus
ne praedicationis. Caeterum in Theologia S. Pagi-
nae datur. In Physica Ens naturale &c.

Subjectum attributionis describitur id ad quod cetera alia quae in scia totali
tractantur, habent ordinem seu attributionem, vel tanquam
ipsius partes et principia, vel tanquam proprietates, vel species,
vel denique alio modo tanquam opposita. Ista descriptio est dicta
ex Aegid. 1. Post. c. 23. Et S. Thoma in 1. Post. 1. 1. art. 7.
Huius subti beneficio vis plurimae disparatae se invicem unam scia
totalem constituunt, eo quod ees ad unum unigenii subtum reducun-
tur; ac quoniam arborem unam vocamus licet multos habeat ramos
et folia et fructus multos, quia haec omnia ad unam eius radicem
manent, in eaque uniuntur: Ita unam scientiam et habitum, qui ita
ea varias res versatur, quarum singulae ad unum aliquod attributi
eum habent dicimus. Et haec est causa propter quam caetera om-
subta, ut etiam factum a Fon. 1. Institut. cap. 3. 0 fere negligun-
tur ab authoribus, hoc vero accurati tractant omnes, et sequentibus con-
ditionibus praeditum id debere docet. Prima est ut sit aliquod no. 1. conditio prima
do unum quae unitas tamen ita late sumitur ut unio nonnulla non sit

quam ea que subi attributionis posuit ea subi, in propositionibus et conclusionibus demonstrationum quae de ipso fiunt in ijs: imo sit unum ut sit, ut corpus in Physica, cuius unum per accidens, quale in perspectiva est linea in speculis. In militari scientia exercitus, et in Politica Republica, ut bene docent Conimbricenses.

Stio

2. conditio. Secunda est ut habeat proprios affectiones propria seu principia, ex quibus demonstrationes de talibus possint. Vt cum subi loco citato ostendit docet

3. conditio Tertia potissima est, quam in descriptione quae alia quae in scientia tractantur, ad illud relationem, habeant aliquam habeant a qua conditione scientia inuenit Scotus. n. attributionis dicitur, eo quod instar basis et fundamenti cibus alijs quae a scientia considerantur, siue affectionibus, seu principijs ita subiaceat, ut ea illi attribuantur, ad illum ordinentur. Quam ordinem non pauci scholastici aliquando vocant formale obiectum, et formalem rationem (circumplectam) scientiae: nec pessime; dummodo non de praecipua subiecti attributionis, sed partialium in eodem aliqua formalis ratio loquantur, eaq; minus praecipua. Potissima enim est quae cibus, etiam subiecto attributionis, cois est. Quam statim explicabimus. Alij alias conditiones, nempe ut sit subiectum ens reale, ut ens rationis, sed quae sint vel incerta ac controuersa, vel saltem minus necessaria; sufficiant enim quas ex cois sententia posuimus.

Deriq; ſubm primitiuæ perfectionis, quod alij primarium aliq; principale subiectum primitiuæ perfectionis
uocant est id quod omnib; partialib; ſubm alicuius ſcitæ totalis, ſigni-
tate ac perfectione antecellit, taceam enim non raro Attributi-
onis ſubm, cognitionem etiam ipſectionis ſuperet, ut DEVS in Theo-
logia: attamen hoc non est perpetuum, nam v. g. in Physica
Homo, quia inter res Physicas nobilissima est, perfectionis
quidem ſubm est, Attributionis tn non est.

Materiale ſubm incomplexa etiam diligentiæ aduer-
formale incomplexum: non enim materiale ſubm, passant
nis esse coia, De Hoc enim non modo Physicq
dicim, Ethicum et Theologum et Metaphysicum tract-
at. Non ergo è formali ſubto, quod teste Zabarell. lib. de 3. Obiectio formalis materialis
præcognitis; post S. Thomam de Trinit. q. 5. art. 4. ad incomplexi
6. est peculiaris modq considerandi materiale ſubm quem signi-
ficare volumus, per articulos reduplicationes. Quatenus
Sequentium. de. Deus. Non tho considerabq quatenus est
Corpq naturale spectat ad Physicam; ad medicinam autem in
quandam est capitalis et agritudinis capax. Ad Ethicam ut
bonis moribq imbuendq. Ad Theologiam prout a DEO cre-
atus et beandus est. ad Metaphysicam ut ENS est.
Hinc patuit ea conditio est ut bene docet Zab: l. 4. de Hab. Logica
c. 10, et eoq; late patebat quam ſubm materiale quod inducti- Vnica conditio formalis obiectionis incomplexi
one primum ſubdotum in variis scientiis constat. Proinde
non debet restringere suum materiale ſubm quoad inferiora,
sed tenet eum quoad superiora et equalia prædicata. Qua-
re si quis dicerq scit de ſubto faceret Ht. qualenus Deus;
male est is non recte faceret, quod nos ego eo etiam contend

quia si cognosci locutio admitteretur tanquam vera
oporteret ois at ee animale. Quomodo ut ejs libri
post. patet, predicatum cum sua applicatione, debet de
ois subto predicari vericocc, sicut visibile vel risuale
de hoie, et sensitivum de aliis etc. Ygr at .v.g. qua
tenus sensitivum vel quatenus at, vel qtenus quantu
alicui scie subtm stabilendum foret.
autem iste modg considerandi subm form
sicut forma in Physicis, unde ad certe sp
situm constituendum capital et determinat; gra
considerandi modus, res late patentes ad certa scia
considerationem restringit. Unde sicut res per suas
formas differunt a se invicem; ita scia quan-
xon p subta mialia; Siquidem hec multis fejr
et artibg solent ee coia ut in exemplo hois animal
stabilitum est; sed per formalia vel potius p frmte
et aiate simul sumpta, prout unum quodlibet totum
constituunt, a se invicem discriminantur. Quod
bene adverendum, contra quosdam se certiores qui p
schum subm distributionis mutr sumptam opinan-
tur scias inter se distingui oportere.

Notandum insuper doctrina Capreoli apud Soncinatem q. 3. prol. conc. 3. Incomplexum hoc formale [illegible] fere eodem modo se ad complexum formale habere, quo se habent materialia incomplexa, ad aliquod materiale complexum. Nam quemadmodum hoc ex illis [illegible] componitur et integratur; ita formale complexum principia demonstrandi componitur ex incomplexis, tanquam medio termino. Verba ejus quae ista notant, sic habent: Scienda quae [illegible] dicere, sciam distingui per diversos modos definiendi. Qui sunt Ratio formalis incomplexa: et demonstrandi. Qui sunt complexa principia, absque [illegible] complexum: et per principia et rationem fundi obiecti. Nam eo formaliter [illegible] id est incomplexa, quatenus ea cum [illegible] natura considerandi vocamus. Ista vero [illegible] medium demonstrandi, medium autem demonstrandi, ex quo concretum colligimus. Haec ille, qui in eadem quaest. aliasque subsequentibus obiecti, praesertim formalis infimae, quae fusius pertractant Conimb. in Dost. c. 23. Gillig. l. 1. tract. 3. c. 2. et plerique recentiores alii, quae tamen ni fallor evidenter ostendunt, tam ea ni[illegible] sapere [illegible] aliarumque scitarum distinctionem

tiam qa difficiliores, quam pro hoc loco et tempore; tum quia authores qui eas excogitarunt nisi
applicandi ita variant, ut nisi duo quoad aliqua
se conveniant. Ad finem huius articuli advertendum
hoc videtur modum considerandi, seu fieri obiectum, non nisi
debere in unum, sed posse in multiplex. V.g. in Physica
multi sumunt Attributionis dicitur esse corp
tio, Ens seu modus considerandi, ut sit
naturale. Ido, qualenus ens mia, et finita co
ut est affectum sensibilis quantitatis, etc.
concipitur, absq; singularis sensibilis etc.

Articulus ~~ Secundus.

De Nomine et divisione Obiecti.

In Quaestionibus quibus habitum et potentiarum vel actus
obiecta indagantur, vocabulum Obiectum
significat materiam circa quam habitus, potentia et actus versantur. Vt
dictum Articulo praecedente in quarta significatione
acceptum. Unde sicuti in superiore
sectione in Complexum, et in simplex seu
deinde utrumq; in materiale et formale,
simplexum sectum coitatis, Attributionis, et Denominationis.
Ita etiam Obiectum accipi et dividi potest.
Nomen vocabulum, Synonimos, ac promiscue nihil mis

malesiis fruitur et etiam concedunt Gillig. l.i. tr.3.
c.p.n.p. et Vasquez 3. pri. part. disp. 10. c.p.

Notandum tu primo illa circa quae potentiae et habitus
versantur. v.g. intellectus, voluntas, vis motiva &c.
frequentius vocari obiecta, et rarius subiecta, ut constat ex
locis de quibus interpretes dicti; id quod intellectu
aliquo percipitur non vocant obiectum, sed potius
cognitum, sensu visu &c: ad quae seu res illae
habitus, praesertim scientificos tradantur
actus obiecta quam materia nominantur. Deinde
tiam si verum sit de obiecto materiali incomplexo
Incomplexis inquam quamplures recentiores contra. 40. contra 2
et Lessius q.p. q.1. a.7. Vasquez. cit. disp.10. c.1.
Gillig. loc. cit. Post Durandum et Capreolum
putant si proprie loquendum sit, totam conclusio-
nem obiectivam, circa quam actus scientificus
elicitur, et quam nos in praecedenti articulo vocavi-
mus obiectum Complexum, proprie non debere dici
obiectum, sed

Obiectum tu, quamvis concedant ex in quod
certum vocatur recte ac proprie obiectum vocari
posse; quorum opinionem ita amplectimur, ut
nobis liceat eam plerisque aliis Authoribus hac duo vocia
haec promiscue usurpare:

Notandum 2do Scotistas, circa diuinam scientiam et scita, peculiarem quandam opinionem habere, quam cum multi non aduertant, ideo eos confundunt cum citatis authoribus; nam qa nominales opinantur, nullam iudicium mentale, hoc est assensum et dissensum, propriè fieri in ipsos, sed tm in Enunciationes mentales, quas vocant sua. Ideo; conformiter huic opinationi obtm et scotistarum complexum complexe. Alterum remotum, alterum propinquum. Et ideo aiunt esse, ex singularis, complexe apprehensas: propinquum vero aiunt ei eandem complexam apprehensionem. Similiter deinde scotistarum incomplexum remotum, aiunt ee rem aliquam singularem. Propinquum vero aliquam terminum seu Conceptum simplicem aquisitè apprehensionis complexa scotistarum. Hæc communiter legitur apud Martilium, q. 2. prob. 4. quæ fillig citat. n. 3. et apud Eckium hic, q. 2. a. 1. notando 4. Quam nos hoc loco refutabimus.

Articulus Tertius.

Quodnam sit Logicæ subiectum Doctr

Omisso toto complexo quod nil aliud est quam conclusionem et principia Logicarum demonstrationum de quocomplexo agit quod de quo sit prima assertio.

[illegible] accipiatur simplex supra quartum significatum
[illegible] non tam mentis conceptus sed etiam res, res
[illegible] et tam prima quam secunda intentiones et
tam entia realia quam rationis sunt Logica subiecta.
Sta vide docet. Fonseca l. 1. de Obj Logicæ c. 16. et
probat quia Logica non est scientia non tam lato modo sumpta
quod ab aliquo habita consideratur sed ista omnia
spectant ad habitu Logicæ ut patebit ergo seq; Ergo omnia
ista possunt dici subiecta Logicæ, hoc est omnia circa
quæ Logica versatur.

2.

Logica non habet subiectum adæquatum; Hoc est quia nil potest
assignari quod tanquam totam quoddam Ens et Res, de omnibus
quæ in Logica tractantur in recto prædicetur seu
adæquetur. Cum enim Logica de omnibus quæ in 1. asserit
commemorata sunt tractet fieri non potest ut una sua
tractio cum Eckio statuatur subiectum communicabile, neq;

Eckius non bene
sentit, dum subiectum
esse nihil arbitratur

cum Tomistis Ens Logicum, neq; cum alijs conceptus, vel operatio intellectus. Dc. Confirmatur. Logica non modo de actibus et conceptibus agit, sed etiam de habitibus, a quibus eliciuntur actus, ut ex his Post. constat, nempe ex c. 24. l. 1. Deinde de habitu principiorum agit Anter. m. 2 Post. c. 11. de vero rum naturâ et contingentia. 1. Post. c. 7. et 22. De Ignorantia vero privatio scientiæ agit. 1. Post. c. 9. De in lib. categ. de relationibus q sunt En agit Porphyrius. c. 3. Isagoges, sed de his tam diuersis et disparatis rebus nil videtur posse tam quam cœ vi recto prædicari. Confirmatur Do. Tum quia duabus Ectio. 1. 80. a. 2. et Sco in Vingerst, scientiarum unitas et distinctio ab hoc obto non dependet, sed potius a recto attributionis, cum fenti vace, obtj sit complexi. Ergo non est opus in eo assignando multum laborare. Tum quia difficulter acquiritur et difficultas vix potest sperari. Vide attendit Fons. 2. Met. c. 3. q. 1. §. 3. ubi illud Geometræ negat. Quanto minus ergo in Operationis ex quarum numero Logica est necessarium erit?

Prædicio. 1.

Probatio 2da.

Attributionis potest at modo 3. dissezendi vel ut alij eodem modo scizendi; vel ut alij instrumenta notificandi; vel ut alij vocant Dissertatio etc. Just enim haecce alia id ipsum synonima. Per quae cum Fons. l. 1. Inst. c. 3. et 4. intelligimus Officem, Divisionem, et Argumentum, quibus aliqd ignotum ignotescit et patefit ex notis. Probatur: Propa Finis scientiae principalis est etiam finis Attributionis, Instrumentum dissezendi vel finis principalis objectivi Instrumentum dissezendi est finis Attributionis Logicae. Minor constat ex. q. 3. Maior probatur. Quod est finis Attributionis, cui conveniunt conditiones finis Attributionis; Sed eiusmodi est finis principalis scientiarum operativarum, non ad ipsam objectivam referuntur, ut per se patet, et exemplo medicinae constat, in qua ea ad sanitatem referuntur, et in Ethica omnia ad virtutum actionis, in arte nautica ad navigationem etc. Ergo in scientijs operativis finis principalis etiam est finis Attributionis. Confirmatur. Finis Attributionis debet supponi in scientijs ita ut ex illius definitione, fiant propositiones per se notae per quas demonstrentur passiones et affectiones de eodem sed in scientijs operativis supponitur finis et ex eiusdem definitione fiunt suppositiones et propositiones per se notae per quas

Logicae

1. Probatur.

non probatur

Demonstrantur et inquirantur media ad consequendum
vel efficiendum finem utilia. V. g. in Logica proponitur
ab Arte. p. Post. c. 1. tanquam res ita notum, quod
demonstratio sit scitus quidam scire; Ego ergo Artifex
demonstrandum et indagandum conditiones ad faciendam
Demonstrationem necessaria, et in arte aedificandi
tanquam p se notum supponitur domum esse
cultum notum, dependens ex ordinario
Supposito Demonstratur Domum non ex fago
sed ex lignis et lapidibus certo modo dispositis constare
Jam esse

3tia probatio. Potest etiam breviter probari assertio ante hoc modo. Illud
cui convenit Officio status Attributionis et conditionis est
subtum Attributionis; Sed modo dissendi convenit Officio
et conditionibus a. p. positae. Ergo modo dissendi est
subtum attributionis. Maior p se nota est. Minor p
Data, quia ad singulas conditiones. Item dissendi
modo habet sufficientem unitatem ordinis, cum dicat ordi-
nem pluribus conceptibus certo modo inter se dispositis
ac proinde talem unitatem habet, qualem accidens
v. g. bene ordinatus. Deinde quod
secundum conditionem habet modo dissendi tam in
ordine quam in ope accepta Officii, per quae demon-

, tractur eam que ad constructionem rationum discerendi
sunt necessaria. Vt quod Ysagogicè debeat continere genus et
differentia, et demonstratio ex certis veris et principijs
Tertia denique conditio vel regula monuit modo discerendi
rationem quidem in Logica tradatur vel ad speciem modi
discerendi, Ysagogen, divisio et argumentatio; vel eius pars
ut simplex vocum conceptus, et complexi vel
sectarius ut habitualis scilicet, cognitiua vel definitiua,
[illegible] nisiua vel demonstratiua, vel illi oppositum, ut
ignorantia error, deceptio aliquo modo ad illam pertinens

Sed contra hanc assertionem sentiunt Scotus. q. s. a. 1. cum aliis quos
citat, adhuc ad eam nominalium opinionem, qui non modum
discerendi in toto, sed unam duntaxat eius speciem videlicet
argumentationem solum Attributiue Logicae tribuunt. Fundamentum
eorum est quia in Logica considerantur, ipsa etiam
Ysagoge et diuisio his authoribus referri ad argumentationem
videntur. Ad defendendam nostram assertionem notandum
est hic primo Fons. Dialecam seu Logicam, trifariam
accipi, primo amplissimè pro toto discerendi habitu, quae
Fon. c. 1. definiuit et nos hactenus explicauimus. Secundo minus
amplè pro ut reperitur peripsis et libris in stylo organo
contentis. Qui stylus testa Fonseca. c. 5. solam artem

Nominales contra tres stylos et tribus ea volunt.

argumentandi et precipuè simplicis, tm Syllogismos conficiendi ep̃ instituto tractauit. Hanc diffinitionem, nec diuisionem nisi p accidens et obiter-quatenus argumentis deseruiunt. Dico diligenter (simplices) qa Enunciationibus et syllogismis hypotheticis nil ab Aristote habemus conscriptum, vel qa de illis ipse nil tradidit, vel qa eius scripta nobis iniuria temporum inuidit. Hanc ita notat Joan Fonseca, Logica Aristotelea finem Attribuunt ēē argumentationem, id est Dialectica vim Syllogismum ad quem reliqua > argumentationes, Enthymemata. Exempla et Inductio ab Aristote referuntur. Deinde Logica in tria digerunt, quam cit. Fons. habet nisi rationem pro Topica, finis et materia Attributionis citra controuersiam est Syllogismus, de quo Arist. 8. lib. Topicis, et Fonseca in. 7. li. Instit. a.c. 6. usq ad finem tractat; at Logica Totalis de q̃ nra assertio loquitur, non Attributionis, non est alicuius specialis modus disserendi solus, sed ois tres in oi sumptis ad necessarios optimos finibus respondeo. Diffinitionem ac diuisionem Logicae duplicitèr considerari posse ac debere a Logico habito. Vno modo vt ordinate ad argumentum; alio modo secundum se et independenter ab argumentatione, adeo vt tum esset nulla argumentatio possibilis esset nihil

ng ꝺ ꝺffio et diuisio eꝑ nobꝭ patefaciunt ignotum. Quare
contrarium fundamentū verum erit, si ꝺffio et diuisio
ꝑ modos considerentur; falsa autem si altero. Quod
tamen a Logico etiam considerari debeat aliq ostendi
ꝺcr diuersendi modos tradens. Zabarella uere q negat
ꝺffionem ac diuisionem ēe notas eꝑ nobꝭ patefaciendi
uerba notificandi esse; refutari potest eꝑ doctrina
4. Anal. c. 1. et lib. 5. c. 1. Diuisa enim
tum ante diuisionem ac ꝺfitionem ēe quæ
tantum cognita, ac proinde distincte ignota sunt, do
nec per diuisionem ac ꝺffionem clare innotescant.

4.

Logice, Ista primum, quod uocant perfectionis, est argumentatio si tres modi diuersendi inter se conferuntur: uel Syllus inter 4 argumentationis species comparatio instituatur, uel demonstratio uel si Syllogismi inter se componantur. Ista ē coīs ntia et probatur. Quia inter tres diuersendi modos, argumentatio perfectissima, et inter 4 species argumentationis Syllogismi inter Syllogismos demonstratiōnis, ut ꝺcr concedunt, ꝺffinitiua sunt assertionem intelligendi sunt graci ꝺfitiū interpretes, simplicius Ammonius, Philoponus, alijq xoxxulli apud Conimb. q. 5. a. 2. citati q demonstrarent Dialecticum ꝺffinitiua fecerunt.

Ista Perfectionis est argumentatio.

Formale ~~obm~~ Incomplexū, seu modus considerandi materiale
Logicae obm in Concreto Explicatur hic Resolu
Quatenus est modus Dissendi; vel quod idem valet qua
tenus ignotum ex notis aperit. In Abstracto vero
his. Patefactio ignoti ex noto. Vel potestas
Patefaciendi ignotum ex noto. Probatur
formalis obti seu obtum ~~sic~~ Incomplexū sic
quam certa et limitata considerao obti alicu
butionis ~~mod~~, sub qua ita spectat ad scientiam ex
eam, ut ad nullam aliam pertineat. atq; ut eam ab oib;
aljs distinguat, sicut. á. p. dictum est. Sed modus
Dissendi, sub hac formali ratione et considerationē, quatenus patefacit ignotum ex notis, ad nullam
aliam Sciam quam ad Logicam pertinet, eamq;
ab oib; aljs habitib; distinguit. Ergo sub hac
ratione est eius obtum formale. Confirmatur.
Si modus Dissendi consideretur ut Ens vel ut
accidens spirituale, ptinet ad Metaphysicam,
Si ut conceptus ab Actu Reali, mediante potentia
intelligendi elicitus, ad Scian de Actu spectat.

Qui diceret quodam dissecandi sub ea ratione qua ens
intentiones vel Ens rationis aliquam haberet, vel secun-
dum dispositionem Logicam considerandum ē modum formale
Logicae, nil diceret absurdi, vt partim ex sequentibus
articulis constabit, partim ex fine primi in quo dictum est
unius modi aliter posse plures considerationes formales
assignari.

Articulus Quartus.

Quotuplex sit dissecandi modus, et quinā Logica

Sectio

Quinditur modus dissecandi partim
per evidentia, videlicet in Ente
ficiunt mentalem; vocalem
per distinctionem formalem dimen-
, in tres partes subiectiuas, nempe in divisi-
et Argumentatiuam. Nunc tamen
aliqua cognosci possunt, quae non sunt
tria. Vel enim cognoscitur aliqua res
quoddam; Vel tanquam essentia sine
3 Vel denique quo ad accidentia et
habet; Et rursus ut est quoddam tota

Tribus modis res cognosci potest

Ego dictis in hoc articulo colligi ff discrimen opponi
a Grammatica et Rhetorica. Nam vocem et finem
principalem vtriusq; eo modo, huic gaudere videtur
gaudibilis, illius vero ut è contra; Logici autem habent
vtrumq; per se; est enim vocalis vox et scripta
vox et vocalis vox et scripta vox

Discrimen Logicae a Gram. et Rhet.

vox vocalis verbalis partibus orationis
constans ad discernendi rationem ordinata

Vox vocalis discernendi rationem ordinata

vocalis discernendi ratio ordinata
orationem, an illi ordines sint reales vel boni
quia ex positis ipsis orationem
intellecta vero ipsius effectus, quibus
intelligamus, bono cuique loco
Vox vocalis discernendi ratio, est vox
vocibus rite inter se ordinatis quarum
cognitis ex cognitis. Scriptus vero est
constans ex characteribus rite inter-
tis; Mentalis denique nil est aliud q̃
mentis ad patefaciendum ipsarum ex
se inter se dispositi. Vel in abstracto
discernendi mentalis est coordinatio ad dis-

Vox vocalis discernendi ratio ordinata

Scriptus

Denominatus autem, ratus a formali ad extrinsecam
denominationem. Formalis autem est ipsa reflexa recepti-
tio est et repraesentatio inhaerens intellectui qua Ob
iectum percipitur hic subditur in Reductu et Re
flexum. Reflexus ep coi intrin est illa conceptio
qua intellectus vel se ipsum, vel et aliam facultatem
suam intellectivam, vel aliquid aliud sibi inhaerens cog
nitum pilo qua ad parietem procedunt
ad suam projectionem reflecti dicitur, Ita
actus suus conceptus formalis ad intellectu eliciti
quibus vel ipse intellectus a quo procedunt vel aliqd
intellectui inhaerens percipitur reflecti dicuntur
Ex coi intrin vocat Cardinalis Constantius a Sarzana
de rebus Intentionibus Reductivis
quo aliquid extra intellectum
ro, lapis. Sed quamvis haec dicta sint,
per reflexum conceptum vera intelli
gi fertur ni aliud conceptum ab intel-
ctum, cuiusmodi conceptus reflexus formant
conscientiam suam de cogitationibus ejus
modi aliqui directum conceptum vocant primum.
Reflexum vero secundum, circa quam appellati

one [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Diuerso ac successiue numeros concipi, unum pot
alium elicias. Ois tñ directi erunt nullę reflexi
ui, posteriori priorem pro hic obtento habeat
ff. de distinctione intellecta facile applicari p
Fonseca. Just. c. 10. sub finem, quando negat
in directa alicuius rei exceptione duos concurrere
ee necessarios, negat enim reflexam
rian, non Rectam quam sequenda c. 11.
dit in medium et ultimum. Vedigie conceptus
licuius signi Instrumentalis, Qualia signa sunt
uoces et scripturæ et formæ. Vbinq; uero è con
ceptus illig rei, ꝙ ꝙ instrumentale signum dicatur
tñ Quorũ utrumq; dum eligem
dicet ê narium ei, qui rem quam per eam medi
et Intellectum facit instrumen
tus est, nil aduersarium prioris cap
to tradidit. Siquidem in eo cap.
reflexam conceptum, præter directã
fit in c. 11. principio duos directos
alterũm signati exigit.

His notatis ad unum
quod reponendum est, Ratissimum
finem et totum Logici habitus et modum disserendi nos
docere. Pro et ego concedo vitandi caput. Diceptatissimum
quidem nobis est et reflexos modos disserendi a
Logica docere fieri. Probatur responsio. Regulæ
disserendi quibus utamur scia reales sunt finis et totus
scientionis Logicæ potissimum; scilicet aliæ sunt
exceptæ; Ergo potissimum directe modi dis-
serendi est Logicæ finis et totus. Reliqua
Ex Et ad rem pro responsione dicendum est
sunt quos dicimus modi disserendi sunt conceptus directi
mere notitiæ et qua ad habitus docentis Logicæ circa
eas exercentur, ac ea cognitiones et conceptus reflexos
Quæ dicta sunt Logica docens ab aliis vocatur
ita reflexive se versabat circa operationes et
cum reliquis scia et artes mer-
cationes aliarum potentiarum, ut
voluntatis Ars ædificatoria et arte
nica circa operationes corporeas manuum
Clarius et brevius dici posset Logica
finem suum principalem, seque ea conceptu reflexa
principaliter non semper, sed sapientiæ

notitiæ seu cogn
habitus eiusdem
conceptus reflexi

Docens Logica vo
tus reflexivus vide

Dictum sic est ad modo dicendi, primo et secundo
intentionaliter accepto Ita, ut Ens Rede ens
ut Reale sit. Unica item et prima ratio
dubitandi ni fallor est.

Articulus Quintus.

Utrum modo dicendi sit una extentio

Circa dictum: Ut omnium Oratio grammatica et Logi
entia sit, Logicam et [illegible] extentio applicabit Istius, Fra
Rodericus Hispanus: Tartaretus: Dicenda c. 1. Pret. Boetius. L. 2. in Porph
comm: 18. docent. S. Thomas. Ca
Soncinas discipuli omnes atq etiam alij neteres
tum recentiores, licet in explicandis sententiis
plurimum discrepent. Pro q
controversia intelligenda, primo
Ex Verrazgiensi pro certo
Intellectu Duplicitèr unum aliquid con
Duplicitèr unum aliquid super intellectum
suum reflectibile posse, uno modo realiter et absolute
sideranda cum ut ens quoddam Reale
ut de praedicamento Qualitatis.
respectivè, ut gradatum

Conceptus formalis

rationis, nung, tu mihi ning realiter ... exo ...
tur nisq, a visione sibi extrinseca, ide oculo
ñ fareri utriq denominatione, sui communi
cat, oculo qdem extrinseca. Videtur n. videri
quoq nisi extrinseca. Denominatur. n. visus.
Quia medio ꝫ habet intellectio ad ꝛc intellecta
et quidem rep' in intellectione scia
tionem formalem.

His premissis dico primo, sicut conceptus duplex est
formalis et objectivus, ita et intentio duplex
pe ... tu et Occa, ita ep Ockam. Scotus
Capreolo, docet Doctissimus noster Dionysius
Cajetanus c. 1. in Porph. et ep Scoto Conim-
bricenses a Soarezano in peculiari tractatu de
secundis intent. et cõi sententia
1. part. Log. c. 11. et 12. Gabrielis
cit. Dist. 23. a. 1. et aliis nominales
contra eccam loquendi consuetudinem,
quam ceteri Theologi et Philosophi omnes
omittant. Intentio fictis est ...

Intentio duplex est formalis et objectiva

Intentio formalis quid sit

ni Intellecta sea in ria ee dicuntur, quæ vero
non concipiuntur extra Intellecta ee Denomina
tur, eo quod Intellectiones sint actuales rerum
similitudines et Imagines at cum Tota Docent
Efti, ni. l. de tia cum ign Thomas in
alcatis Aftronius ait rem extra eam ee f:
Intent: et de ni ria ee tam tentrud
ac ni Ingressit rem non Intellecta
nam intentionem, et re vera Intellecta
et Intellecta ee tam Fat. Quo fit ut ipse
Intellecty nel ipse conceptg Fatis Da non
intelliguntur reflexe Sem Lac phrasin (ki
tam sint extra Intellectu et extra Tam
quamuis n. Abstinè nel Entitative Intellecta
et in Tia sint, Objectivè Ta on illa non sunt
nisi reflexè concipiantur. ff.
quod optimè Docet Herphay.
9. et Trombeta. 7. Met. 9.
At et cæteræ res extra alias comunicate
absolutè non ee f Fat: sed respective tm sun

S. Thoma dicto nominum prima intentionis.

percipimus nempe ens per vim intellectus utriusq;
creati. Secunda vero extensio obiectiua est
intellecta siue intellectum et similiter predicta 4 simul
accepta p notis suis ostendi videtur q̃ tm conceptio
et res potissima sunt. Cuius doctrinæ bonitatem
eo confirmatur quod. D. Thomas et alij veteres
Intend. obiectiua esse vocata vocare secundo
intellecta, nei 3do intelligibilia.
Notandum circa hanc distinctionem primo. Quamvis ens
tra Intellectum absolute sumptum, nõ possit dici prima
intentionis obiectiue nisi consideretur vt ordine
ad primam potam, et antea dictum est, tm ex hoc
proposito ens intellectum non posse dici vam
intentionem obiectiue absq; respectu et ordine ad vam
potam vt etiam vocet Capreolg. lo. cit. et Herbert.
Dicit quidem tunc quod prima intentio obiectiua per pri
mam potam intelligitur nondum cognoscitur ejus natu
ra quam ad potam tm; tm licet secunda ob
iectiua similiter relucens vis ad ens secundã
potam subsit, ea tm p vam non percipitur sed postea
primum quod qs secundo reflectit in ens vt sup.

dar Intent. Ep q̃ negbr neg. nõia primarum
neg. secundarũ Intentionũ eig nõis respectu sign
ficare, qa nõia plus non significant quã repra
sentata p fictã conceptionem mediante qua si
gnificabat puto ante ex stile supponi sunt
sed neg. prima Intentio fictiua qua mediante
nõia qua Int. significant neg. vda fictis, que
ante nõia vel Intenti significãt sua significata
representando hnt relatũ, Ergo non significabit
hmodi nominibg. Nunc constet quam
iam Dicimus, ops è nota et reflexa conceptione
et q̃ prioꝝ conceptuũ relatũ ad res, et sic nõia
dñ conceptus nelit intelligere. Vnde tu ut he
relatus fere negligantur a plerisq; de confusio
onem euitandam. Et certe videnti iam satis
est scire quod prima Intentio Obiectiua sit res
recti concepta. Prima fictiua vero ei conceptio
vda Obiectiua vtrumq; st complexa ac reflexa
cognitua.

Deniq; ex prio[illegible] ostenso
Notandum tñ secundo q̄ nomen intelligentiæ q̄m nr intellectu
habet, reby intellectis ut intellecta sunt ab his q̄ tñ
sapientiæ studiosis, q̄ diligentius adverterunt quæ
priores. Etenim cum q̄s abstrahendo principium
aliq̄ inferiorib⁹ individuis, ñ q̄s a rebus sensibil.
Et cum deinde horum sic abstractum p̄ communi
tionē mentalē de aliquo ñ[illegible] communiter
hoc ipsum abstracto intellecto duæ relationes
consurgunt. Prima est relatio superioritatis ad
inferiora communia ipsi abstracto. Ita est Animal
Socrates et Plato sub inferiora. Alia est relatio
prædicati ad suum subiectum de quo p̄ communem
affirmative aut negative. Nam animal dico
Socrates homo est prædicatum participiens So-
cratē, conceptu, cuius suum subiectum. Et hujusmodi
relationes post Porphyr. c. 2 et Boetium ibidem
agnoscunt S. Thomas in primo dist. 2. q. 1
a. 3. et de Potentia. q. 7. a. 6. et 9. Cùm
tamen ipsum ens aliquid sit ab

Vide tñ cum Trombeta et Coyssardo et alijs
in pulis quos sequuntur Toleto Conimbr. Soare
Rubio. Et cõis Dyalog. et Philom. intro
ter nominales. Si quaras q̃ sit modus in
telligendi vñ intellectui conveniat, quam e
iusmodi relatiõ consequantur, respondeo cũ
D. Thoma et Boetio. l. 1. in Porph.
2. Et hanc quod distincta compatibilia
sita dissoluat, sic est vñ a parte rei
unitas vñ attributi et subi, nec tñ ea pro
ter vñ dicunt, Socrate, Platonem, alia
diversis
Unde ea q̃
at, Homo, verbis lapis et q̃ppiam similiter
sese componat, dicendo v. g. homo est verbum
non est lapis. Hunc ergo modum q̃ intelligendi
sequuntur variae relatiões q̃ rebus sic
per eadem competere possunt; neq;
erato abstrahi neq; de eadem affirmari
negari tñ. ex ad ipsum referatur q̃ in relatio
non est realis, siquidem per solam intellectu

cognitionem examinat. Hujusmodi tu reflexio fieri
duobus modis potest intelligi. Primo absolute absq; com-
paratione rei intellectae ad aliud ut quando ego reflecto
do me cogitat de Socrate aut Platone intellecto.
Altero comparatè ad aliud eam quo rei intellectae
ante cognitionem intellectus nulla relatio intercedit. Ut quo
ego reflexè cogitat de hoc ab inferioribus abstracto
cognito. Non hujusmodi reflexa cognitio intel-
ligit solum hoc, solamq; eius abstractionem, sed
praeterea etiam habitudinem ad inferiora; ita a
quibus abstractio mentalis facta est. Sic ut Soc-
cratem et Platonem cogitat reflexè; ut particu-
laris et singularis est, hoc ipso etiam cognitat de
aliquo eorum et Virtute, sub quo particularitatem
et singularitatem suam habet. Ex duplici
utriusq; Intentione duo ei duplicem rem absolu-
tam alteram respectivam. Absolutam
quam vocat rem intellectam sive relatorum
Respectivam vero loco rem intellectam rem
rem relatae potius ad aliud. Absoluta enim

est conceptus representans solum res, intellectas
absq; relatione earū: Secundū fortasse quē Ockhā
Robitian Comparationem est conceptio representans
res intellectas, ut res relatae sunt; vel est concep
tio qua res intellecta refertur ad aliud ut quod à
parte rei nullam relationem habet. Primę, Antho
res vocant Intentiones respectivas, vocant Intentiones
Logicas, Secundas vero vocant Non Logicas.
Colligitur ergo omissis illis relationibus de quibus antehac
notandum nemini mus ad secundam Intentionem Ob
jectivam Logicam regri. 4. Primum est res. ex
tra Intellectum q̄ est prima Intentio Objectiva. Se
cundum est ipsorum rei conceptis. Tertium est,
reflexa utriusq; conceptis comparans utrumq; ut
aliquid unum quę a parte rei nullam habet habitudinem
realem habet. q dicitur res Intentio Tertia
Tertia vero est relatio rationis Objectivę sumpta
quę a plurimis authoribus sola intelligitur nomine
Secundę Intentionis Objectivę. Colligitur ergo non
esse conceptus reflexus, ex duabus Intentionibus aliquę
quę a conceptus reflexus ut constat ex. 2. q habito ab

Dicitur quo vel ipse intellectus vel aliquid intellectui inhaerens concipitur. Et sola intentio rationis est conceptio rei absolutae in intellectu existentis. Quia nihilominus praeter ipsum conceptum intellectum inhaerentem etiam ipsa res extra apprehensa simul percipitur. Secus sola intentio. Et si non concipiatur praeter conceptum ipsum et respectum ipsum conceptus refertur et dicitur ens rationis tantum et absolute percipitur ut quantitas. Ecce dicta omnia huius articuli. Ecce sola intentio rationis habet se ad genera et species sicut homo ad animal sicut species ad suum genus.

Dico tertio nota solam intentionem praecipue significatur universale, et primo non extra suum subiectum sed solo eius conceptionem primam rationis, secundo vero ipsa natura sub ratione intelligitur extra suum subiectum sola intentione qua tenet. S. Tho. opus. cit. 4 z. c. 12. hic usque. Nota secundum intentionis sunt illa quae imponuntur rebus, non secundum quod in se sunt, sed quatenus quod

[illegible] intentioni quam [illegible] [illegible] de illis
et species, genus [illegible]. S. Thomas [illegible] per
oculos sēm Quē respōnent intentioni, intelligit re
easem rōis quamuis hec dñtio nois
prima intentionis supra ep eodem tradita magis
congruent si intelligeremus secundas intentiones
fictas, ut patet ex iā notando supra in solutione.
Dicō igitur nōia secundarum intentionum partim
sē concreta et connotativa, partim abstracta
et absoluta, ita docet cois iūta, et patet exēplo
Nomē dñte et singulare, genus, species, sunt nōia
secundæ intentionis concreta et connotativa, hominem
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] et quamis plerag sint nuncupativa, tñ

per est

colligi potest discrimen inter nōia Discrimen inter
et rērum intentionum de quibus agit secunda intentio
et secunda intentio
c. Vlt. q etiam p rēs intent, ut cum
solas easdē relatas intelligunt dñctores. Potissimum a
Ē hinc quōd nōia ipa impositionis
significant mere et simpliciter intentiones sunt signa
ep institutis significantia; at nōia rērum intentionum

significare rationem ita docent authores
tati et sequitur ep sita assertione. Nã fit
significatu nois concreti et connotativi è tota
le significatum nois abstracti ut patet exempl
albi et albedinis, fortis et fortitudinis,
Sicut contra utram conclusionem si inventiones
fuit sint relatiõis rationis ac fit a suis fundamen
nificantibus sequeretur Enunciationes q̃ in
cation et cõi loquendi usu fiunt non
bere formalia predicata nec fatia subiecta
mio non è necessas Enunciationes fit formales, et
eorum modo sequeretur nõ scijs non esse necess
dition Scientias, nec sylloges fit contra
consequens hoc è falsum quamoꝝ Physicas
Metaphysicalibꝫ, cões scia necessarie
predicatis, fortis Enunciationibꝫ
Ergo etiam falsum est à ep quo sequitur
Minor certa est. Maioris sequela probat
Quia nisi ps conceptus compazatiuus relationis
se super res conceptas nullas fiunt relationes
rationis quas tu quinta et 6 conclusio ponit

Transcription not attempted: the text is dense abbreviated scholastic Latin with heavy use of tildes and superscripts, and a confident transcription would require guessing throughout.

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

[illegible] Sequitur
[illegible] Secundo significatum
[illegible] Enumeratos [illegible] dictiones
[illegible] Qua acceptione etiam videntur esse nomina
[illegible] Intentionis et Impositionis. Quarto dicitur
[illegible] Sumptione ipsius [illegible] Expressas Enun-
ciativas significativas quę conveniunt istarum vocum, vel
certe ipsarum istarum ad ęquę [illegible]
controversia [illegible] Et quia
hęc nomina innuunt aliquo modo aliam [illegible]
de quo [illegible] determinandi. queri hic possit
[illegible] principale ac potissimum
significatum, Respondeo ad quęstionem de nomine
nominantis, atque Authoris Disputationis
cum Dombeta 7. Met. c. q. 8. ar.
nificatus horum nominum experimant diversa
mi significatu ad res, iste status suos.
cum Gab. [illegible] de Rimini c. 3. et 19.
[illegible] experimentis [illegible] conceptu
[illegible] Principale et

TRACTATUS SEXTUS.

posse et falsum. Nam sicut
tio, Album est dulce; falsa e
um appellet formale significatu
n. albedo è dulcedo; Vera autem
le, Vt bene docet Fon. 8. Met.
Ita quo[d] hæc Enunciatio: Quod
Oni. v. g. cæcitas, tenebræ
actu apprimem intellectus[m] falsa

est sūm formæ significati Entis
verè Ens sūm materiale
Sed ut melius patet distinxer

Notandū secundū duas conditiones cuī ad Ens Logicū
Primū et materiale ejus significatū apta nata
sunt verè existentiam. Dico verè ejus
tam quia licet propositiones et syllogismi
ut sunt Dialectici, vel alius modo hoc esse
habere videantur a parte rei nulla tamen
ac penitus existentiam in natura Entis
realis ejus habent ac proinde (propositiones)
ope seu operatione intellectus humani vocem
universalia Entia Logica fiunt

Cui et Scotus 10 Met. q.
ſtam. Per hanc conditionē
Entia Logica equivocantur via E
Nam quia referuntur ad q. a rati
na intelligentia Caba accepta
cāis vocantur et sic dicit ejus

realis aliquod ipsum intelligendo apprehendat, tunc ill
Cui quod nec est nec existere potest parte rei po
acquirit saltem in anima ab intellectu concipientis
imaginem similitudinem, quae imago analogice no
tur illius Entitas et Existentia. Ex utraq; regu
Primo Ne nihilum sive non Ens, quando ad ra
tionis apprehensionem esse, Ens Rationis stricte
sumptum: Alia haec idem esse nempe Ens rationis st
cte sumptum, et nihilum a ratione intellectum
non Ens per rationem humanam concipitur etc.
Quod si Ens rationis late sumptum, dicatur aliquo modo
posse existere in ratione, tunc Ens rationis et ens
fictum intelligibile ac non Ens concipibile etia
sunt Synonima, et idem significant.
Secundo, Ens Rationis quoad
rem, contradictorie opponi
formale autem proprie non oppon
disparatum quia non reali.
Tertio Entia rationis formaliter sum
tam sine Entitatem quam minime rationalia hunc o
nimus realem esse, quam sint ens rationis extra

Eandem propositionem et Trinitatis: Ens rationis habet
existentiam realem; Ens rationis Realiter a parte
rei existit, falsum sunt ea quae praedicata appellant
materiale significatum Entis Logici non formalem
inquit communem Didacticorum doctrinam apud
Fonsec. lib. 1. c. 8. Quaest. 4. sect. 2. Ens rationis quod dicimus
esse ens intellectum, terminis utentes ejus proprietatibus
esse ab intellectu potest? Controversia tota habet se ad
affirmationem; Nam quidam Philosophi
in lib. de Ente docent, non Entia, sed enuntiationes
tiones ac propositiones esse, quae a parte rei non exi-
stunt, et mendacia intellectus nostri confingunt
Entia. Deinde modis intelligi posse. Quo perfecte
et plene res est a parte rei se habet, et quomodo
Angelis et Deo percipi dicuntur
e et ad instar alterius, quo pacto
V. g. cecitatem, quae eam intu-
imus de quadam morbida qualitate
oculi et Tenebras quando

primus. Deo duplici modo intelligendi quam nostro
intellectui tribuant, posse, sed non probato Docent.
aliqui recentiores per priorem modum intelligendi, non fieri Entia rationis se tm posse
ozem. Fundamentum eorum precipuum est, quia
spiritus ad dus seq. quod etiam angeli et ipse Deus
faciant Entia rationis quia tm a divini et angelici
intellectus prestantia et perfectione illi videbatur
alienissimum, eum Ens rationis facere Theologi
et Philosophi iudicio ut aiunt indicare imbecillitatem
quam imperfectionem Deo et angelis indigna
ad quod pl de duplici modo intelligendi, quorum
posteriori nulla inhaerere potest absurditas
eam. S. Thomas 3. Dist. 14. q. 1. a. 3. q. 1.
parte. q. 48. art. 2. Caietano
in proto. q. 4. art. 2 ad 6.tum et
mio et Scotistarum scitia apud
dos Intentionibus. No tm per eos
us non Entia et privationes negatio
ad nichil dicuntur posse Entis
per quamcunq diam rationis

sicut negatio et priuatio intellectus ...

Ens rationis distinguendo ab ente reali ponunt
declarat: Ens rationis ipsum est, de quo affirmati
va propositio potest formari, etsi illud in
rerum natura ponat per quem modum priuationes et ne
gationes, extra dicuntur. Dicimus, in quod
affirmato, est oppositio negationis: id quod non
est in esse. Præterea dicit Caietanus ibi
septimo dicto quod hoc est illud de quo formatur propositio
intellectus absentis quando non exprimit in termino
de re aliquid esse in ratione, in quantum ens illud
nullo aliquid affirmat vel negat dicitur Ens rationis
vel privatio in 4. Metaphysicæ. Et ita Caie
tanus qui cum S. Thoma hoc docuit.
est. Ens rationis dicimus illud cui
propositio in qua sit vel explicite vel implicite
dum est, et consequenter ejus participium Ens
Alterum sicut propositiones fiunt, ex quibus
cepimus apprehensionis, sic etiam Ens
denominans ex quibuslibet.

et signatū oppoit Tons. l. 3. c. g.

concipit, ep eng

Secunda pars Articuli.

Quaerenti an ondo dicendi sit. Ens rationis, et an Ens Logicum sit Logica scientia ego dicto

Ens rationis sed secundum illos qui ens rationis nominant sicut Logica scientia prima est

Videtur sed indefinite tm accipienda est

Dicendum quod Ens rationis

Entia rationis sunt vere vocanda q: ens ... rationis
... subiō et ... et alijs. Probatur respōsio
tum quia Logica et Ria ... Ergo ipsius subi-
ectum ... potest esse vere ens ... Ens ...
praecise et solitarie consideratum hoc est sine concep
tionibus rerū in quibus ponatur; tam ea fieri non
potest, ut Ens ... ita praecise absq; suis ponendā
tis consideretur. Quia nulla ... cognosci potest nec
definiri, aut consequenter nec tractari ab aliquā scia
quin etiam consideretur ipsius subiectū fundamentū
et terminus ut patet ex ... Ergo. ... et ... et
et g. et exemplo; Impossibile ... separari nec
applicare q̄ sit paternitas q̄n mentio fit de ... cui
cui paternitas conuenit et de filio a quo ... Ergo eodem modo impossibile ... Logica ... eis
considerari ... rerum ... quibus ... conueniunt et de quibus ... Alia ...
... sunt, sed non conueniunt ... ens ...
aut ... entia ... videntur

Quastio Quinta.

De diuisione Logica.

Articulus Primus.

Quinque diuisiones Logica

LOGICA dividitur in NATVRALEM et ARTIFICIALEM.

Naturalis etiam dupl.

Definitio Logicæ naturalis a subjecto hujus Logicæ

Ac Logica, inquit, eadem ratio in philosophia
primum fuisse ferunt sapientes antequam in ea
Logicam artem scripsisset vel diuisset ipsi
naturali ingenij ui ductu rerum cognitarum
methodum quandam formabant, et eam rebus pro
ipsis constitutis ad ignota progrediebantur.
Hic etiam Logica dicit ipse Aristoteles
et Peripatet. ante Analyticos in qbusdam exemplis
cadit syllogismos. Quam a se propemodum nouam
aliqua ex parte fecerit, facit Syllogismus et Analyticorum
nam scilicet non Artificialem Dialectica
sed Naturalis pro arbitrio sumptam aliunde

Logica naturalis pro arbitrio sumpta q.d.?

Et quam nobis ad actualem quasdam exercitationem
secundum humanum statum ex sensibilibus ad praecepta
tionem siue habitu et praeceptis

q. d. aliarum rerum

Quo casu nostri Logica praecepta cognitam.

Aristotelis

ordo

Hebraeo duplex est ordo Methodus docendi
simplex naturae
propria dicta
Methodus vocatur et ad alia propria dicta
est quidam instrumentum ad explicandum seu modus ORDO.
Quando ergo incoa ita
proprie dicta ordo explicatus
praedicta, quae tres primi explicandi
Quid sit ordo?
ordinem et cognitionem. Altera distributio
ordo
dispositio
quae
nel libro tractanda sunt.

Hic ordo etiam duplex est alter Naturae alter doctri
na. Ordo naturae iterum duplex statuitur a Cons. Y. Ordo Naturae, unum
Metaph. c. 39. generationis sive executionis unus, per
Duplex Naturae ordo
alter perfectionis
factionis sive intentionis et dignitatis alius.
Ordo generationis tunc servatur quando a minus perfectis
ad perfectiora cognoscenda progressio fit. Perfecti
onis autem quando a compositis ad simpli
ciora perfecta transitur. Ordo doctrinae est Ordo doctrinae
quo res tractandae ita inter se disponuntur, ut ex
ipsa faciliores, praeponantur difficiliores
et quae ad aliarum cognitionem conferunt praemittantur.
Etiam hic ordo duplex est; Compositivus
Compositivus et Resolutivus.
et resolutivus. Compositivus est quo a primis

rerum principijs inchoando progredimur ad posteriora principijs et ad ea quae ex utrisque constant, et a simplicibus ad composita. Resolutorius contra est, quando a fine aliquo vel efficiendo vel acquirendo progressio fit ad ea media et principia cognoscenda, per quae finis ille vel effici vel acquiri potest: prior servatur in scientijs speculativis posterior in practicis ut suo loco docebimus.

Resolutorius

Methodus proprie accepta non differt a ceteris disserendi modis adeoque non ~~differt~~ ~~[illegible]~~ constituit peculiarem Logicae partem.

His notatis patet Methodum proprie acceptam non differre ab alijs disserendi modis, adeoque non posse peculiarem Logicae partem constituere; Ordo vero rerum tractandarum non ad solam Logicam, sed potius ad singulas scientias, in quibus eius usus est pertinet.

Divisio Logicae quarta in tres partes. Unam circa primam alteram circa eandem, tertiam circa tertiam operationem mentis.

Quarta divisione, dividi solet Logica iuxta tres mentis operationes in tres partes: Unam quae versatur circa primam operationem, traditurque partim a Porphyrio in Isagoge, partim ab Aristotele in Praedicamentis, et tribus primis capitibus librorum Perihermenias, ad quem etiam spectat definitio proprie accepta hoc est non pro tota enunciatione, sed tantum pro illa oratione quae cum definito reciprocatur; ut animal rationale; Ars bene disserendi iuxta doctrinam

Fons. 5°. Inst. c. 1. Altera pars Dialectica versatur
circa secundam mentis operationem, differtq; a prima
quòd haec sit integra Enunciatio; Prima vero non sit
Enunciatio, sed vel simplex apprehensio, vel plures quidem
conceptus sed ita non inter se compositi in integras Enun-
ciationes. Et hanc partem in reliquis capitibus libro-
rum Perihermenias, ubi in principio Priorum Analyticorum c. 1.
ad quam etiam pertinet secundus modus discernendi divisio sci-
licet quae Authore Fonseca 4. Inst. c. 1. semper
profertur per Enunciationem. Tertia vero pars
Logicae continet tertiam mentis operationem, quae nihil
aliud est quam discursus siue Argumentatio, traditur
ab Arist. in 4. lib. Analyticis, & Top. et in Elench.
Quinto tandem, multi dividunt Logicam in Veterem ac
Novam. Vetus teste Eckio mitis nomine, est quae
circumscribitur Isagoge Porphyrij, Libro Categoriarum,
et duobus libris Perihermenias. Nova Logica do-
cetur in reliquis libris Logicis. Vetus eodem authore Vetus
subitus eo quòd tradat partes syllogismi, quae tam quam
partes suo toto, nempe Argumentationibus et syllogismis pri-
ores et notiores sunt. Ad quid sit de prioribus et
posterioribus quae nota sunt de quadam ad notam dubiis.

nuncupatur Divisio in Novam et Veterem

enim de quib⁹ Tom. 1. 1. agit examinanda sunt,
Cette hec postrema patui momenti est.

Articulus Secundus
Quomodo intelligenda sit, diuisio in Logicam docentem et Vtentem.

Vt hec difficilis et antiqua Logice diuisio intelligatur premitto Primo quod recte docet Cabarell. lib. 1. de Nāa Logice cap. 13. et 2do de methodo c. 9. post Albertum magnum 1 Eth. c. 2. 5 Metha. Meta. textu 23, quamlibet artem et disciplinam practicam, recte dici posse Docentem et Vtentem huius denominationis rō patet ep̄ est doctrina quam saper q. 2. ep̄ S. Thoma tradimus. Cum enim oīs ars et habitus practicus adequate sumpta pro fine suo habeat triplicis generis actū, scilicet 1ōnem de operatione recte exercenda, deinde operationem ipsam, et tertio loco Contemplationem operationis transacte, deo a duobus actibus primo et tertio denominari potest cognoscens ac docens, a secundo vero actu, hoc est ab operatione agens et operans.

Sicut quamlibet artem practicam possunt docentem et operantem

ones ex demonstrationum, propriis [illegible] al[illegible]
sed [illegible] dicto. Deinde [illegible] illud iudicium practicum
in eo casu, si quando cum iudicijs et assensibus scientia-
rum realium quantificatorum, Physicæ [illegible]
Docentis Logicæ in eiusde hoc est no alijs scien-
tijs pomanet et quamuis Hurtado hoc controuer-
tat ad libros Post. spectet, Respondeo tu hic[illegible]
fusius et breuiter ad Primum: communiorem esse
opinionem quam sequuntur Coimb. p. Post. c. 1
q. 3. a. 5°. et Gilig l. p. tr. 2. c. 3. Satisdū sutti-
cere virtuale iudicium de forma syllogistica cons-
quentiæ demonstrationis bonitate. Ad secundum
similiter cum eisdem Coimb. et S. Augustino
et S. Thoma quos citat Gilig Respondeo, hu-
iusmodi iudicium quod est quasi quoddam exami-
nandi ac demonstrandi, inprimis practicum
et exercitij, Physicæ non posse absq;
Docentis Logicæ habitu fieri ac pro

Secunda.

Respondeo ad contrariam primam.

Ad secundum

Re

non posse dari unū eundemq; numero actū a diuersis
habitibꝫ elici physicè; & rationem subsequens valet
in eo casu quo concessimus de nuda communicatione
sententiam non semper explicitam requiri, etiam
secundū virtualem sufficere. Esse unum numero actū
cum iudicio scientiæ realis, ac prouide non posse
ab habitu Logicæ Docentis procedere, Respondeo
negando maiorem, cum nūq; numero actus voluntatis,
at est voluntas Logicandi elicitus fuerit, et planè
ut realiter distinctis virtutum habitibꝫ pos-
sit Physicè effici, v. g. a charitate Dei pro-
pinqui, liberalitatis, obedientiæ misericordiæ &c.
Confirmatur. Confirmatur hæc responsio ex dicendis posthac
et à priori locutionis in quibꝫ nec bonum

Probatur ratione non esse actū cum ni quæ conclusio
sequitur bene ex præmissis separatis, quare
ad consequentiam formam Logicam requiritur
non unitas habitus se compre-
hendens actum, sed unitas
Consequentiæ

Probatio.

Responsio

illata o tu ego concedis premissis propter Log.
cam terminorum dispositionem sequantur ego
tus propter connexionem ac necessitatem
quam illa res p consecutionem illata habet cum
bg in premissis positis ¶ Quantum vero ad secun
cam attinet necessitas et ego consequentis
iudicium differat colligi facile potest ex dictis
Fon. ego quo crastat, ea scientia omnium pos
absq. scientia ego ubi de iudicium (cui
Deum) mus quem absq. illius esse potest et
aliquam conclusionis cum antecedente necessi
tatem ac connexionem simul fieri, sed secun
dum a deo existere diversis habitibus tota
a deo partialibus quis efficietur:
rem res motus a deo habuerit q tra

Cum ad alteram Log. actum q est ego
Signa discrimen praetio tertio ad etiam adiacent fa
Da Nat Log. cum. et Rabig.
Signa discrimen inter operacionem Log. habito
et aliam disciplinam practicam ob

Nam species aliarum artium a Scientia nulla desi-
sident, [illegible] ab illis ut quo inhærent artes phys.
ne proficiant; Species vero ejs corporales sunt non ab
illis sed a membris corporeis et ut natura potentia
ejusdem efficientur, ut ædificatio, citharizatio
pingendi artis a manibus etc. sic etiã Scientiarum
is ac Prudentia Docens in illis sunt; atqui
earum species plerasq, saltẽ ac potissimas elician-
tur a voluntate et ũtutem habitibꝰ q eidem
voluntati ĩhærent. Ut ꝙa Logica circa illis
species et conceptiones suam finem prose-
quens assumat indirecte eos Docens te Scientiã
Species ab illis sibi ut non
Vbpote a q ming cli-
ter artificialis fabricatio aedorũ discerendi qua
indirecta et mentis dictamine de ijsdem fabri-
catis aut fabricandis.

Ita etiam Logica circa hanc artem et species q in
ejus vocabulis exprimuntur, ut in Physica aut Me
taphysica ac Theologia [illegible] Divisiones
dubitari potest Demonstrationes etc. Primo ex Mendal:

o do

quo habitu eliciantur. Sed de qua Logica
ne an a sola reali an qua fiant.

Ad primum dubium

Quod primum dubium attinet existimare forte aliquis
posset operationes Logicas fieri ex habitu a sola
intellectiva potentia elicii; tum qa etiam operationes
corporales actiones mechanicas videntur ex habitu
a solis membris corporeis & potentiam motivam
effici tum quia si (ut semp debet) supra paulo ante
dicta præcessit scientiam practicam de modo fabricandi
calidi aliquam scientiam aut demonstrationem non
videtur posse dari aliqua difficultas ad quam
indigeat aliquo peculiari habitu. Sed ista ratio
est improbabilis contra quam dicendum est etiam
huiusmodi operationes Logicas ex speculativa, hoc est quod
dispositionibus et ordinem terminorum ad aliquem ha-
bitum elicii quod probatur tum qa experientia
constat ex frequenti exercitio id genus actuum
maiorem facilitatem ad eos de. acten. elicien-
dos acquiri; et habitus nil est aliud nisi
dispositus et consuetudo facili operandi
operationes. Tum quia intellectus habet ex se vim

Respondeo ad
secundum dubium

faciendo alicuius syllogismi aut sophismatis, ut certius reddatur
peritus habeat praeceptas Logicae callet.

Sed a quo habitu eliciuntur id quod ego opero?
Demonstratio aliqua Physica [illegible] hunc in modo
Demonstratur homo esse discursivus: Omne ut nosti
est discursivum, sed homo est ut nosti. Ergo omne
homo est discursivum. Certum est et ferme omnibus
constat quod cum syllogismo Gilly tr. 4. c. 7. n. 5.
decet ut minimum tres habitus ad aliquam demonstrationem
eam tradam conficere posse. Primus est Gilly sc.
habitus principiorum per quae ab ente mobili primo
sic hoc est oratori et orationi. Secundus habitus
Logicae docentis. q. ut antea ostendimus quos
artis solet elicere, Tempe iudicium practicum
de bene faciendo dispositione et coordinatione
conceptuum, idem figura et forma syllogismi et
Judicium seu examen an dispositio coordinatio
conceptuum a primo actu perfectus
fuerit legitimus. Tertius habitus est ille mixtus
seu realis. V. g. Physicae per quae assumimus

ad minimum tres habitus ad aliquam demonstrationem eam conficere possent.
Primus quis?
Secundus.
Tertius quis?

exercere

His premissis non restat nisi metra quæstionis de Nomine q̄ sit Logica Docens et Utens et quomodo a se invicem distinguantur ad quæ quæstionem respondemus sumendo ea diuersimode.

Licet Logica Docens non nouo aut singulari modo
nonnulli præcognitionem ars sit nonnulli tamen q̄ Logicam Docentem
cum Docentem cum declarando intelligunt quæ est scientia de
eandem intelligunt eam
quæ docetur demonstrationes, hoc est quæ q̄ sua principia notis
stratione sed falluntur
tia.

Et quicquid per demonstrationem infert, eam
quæ non infert ut fides et discursus vocat
Dignantur ostendere Docentis Logicæ scilicet
mentem nostram præcise esse dupliciter vel quatenus
actualiter Logicam Docentem nullo modo attingens
nec opinionem esse possit q̄ tamen modo scientiam
Demonstrationem. Quæ cum Rudolphus
sit optimus, et licet concedat
etiam non putant
Dicendum Docentem ea ratione q
tur quæ est scientia: ad regulas

sillogismum vtentē nouiat. Prima pars huius
conclusionis est Rabÿ, quia tm in hoc non excedit
Jam quod eam vocet eēm logici. modum rō vere
ac necessario tenendum. Nam ēde pars quā
cōiorem et consequenter vtiorē esse tradunt
cōpsē docentes ab Alensi 4 Dnet. 4. q. et a.
5. Thoma ibidem. l. 4. Scoto. q. in Por
phy. quos sequuntur ēes cēsē discipuli et ex re
centioribus Gab. l. 1. c. 15. et. 16. Conimb. c. 22
et Gilig. cit. l. 4. c. 7. n. 7. Et licet in hac
controuersia De modo loqndi ō magnopere
grenda sint rōes, ea tm ō desunt. Nā quō
demōstratiua Logices pars solummodo dicenda et
non Vtens vocetur rō est primo, qa in illo
monstrandoby duo potissimum sint hoc est
pia seu Rtia maria ex q debent confiare
praterea etiā forma Syllogistica ex
bq mia maria tm prestat forma
quantū preciosq pannus. 2. c. seri cus, forma
vestis quā sartor panno addit; prosēa sint
tollis vestis q. ad sartorem sed ad vsum

Dialectica attribuunt dicenturq; acty Dialectica aut Sophistica Veritis; Communis porter habitu Logica Docentis et Veritis a qbg talia disserendi modorū ac syllogīū forma proueniunt sind etiam habity reales opinatiui a qbg eiusmodi syllogismi ac modi disserendi mtr sumpti physice eliciuntur. quātū ab habitibg rationalibg non pretermittimus, elicit actus scientiales sive Logicas mtr quoad connexionē consequentis et antecedentis spectatas dicit. Et qbg scilicet da tao vtæ sententia; Nam si usus demonstrativa Logica qm sit ex aliarū scientiarum mijs, pariē retinētiz denominationē Logica Veritis, atq; usus Sophistica et Topica contrarium; Tunc artes non possent plures esse quam unica Logica demonstrativa Veritis sicut et habity opinatiui sunt unica Dialectica Veritis et falsaces unica Sophistica Veritis, Vt recte Lab. docent Coimbricenses.

Tentia ꝯ̄ ꝓprium & exactissimū gradū intēt aſſe demonſtratiua ꝛ Topica interceſſit; Nam ſcia ꝛsa ꝯ̄ logica demonſtratiua ꝛ aliter utuntur qua mutuando ab ipſa ſolā formā ſyllogiſticam. Nec in ꝛsa ꝯ̄ principia & ꝛ conclusiones demonſtratiuas pro parte ſolent ſingulæ ſcie propria habent ex propriis ꝛ ꝛ̄ ſubiectarū eaꝝ deſumpta. At ꝛ̄ uſurpatæ Topica tum ꝛ̄ tm uſurpatur ut probabi li concluſionē probādā aliquā formā Diatesaron habeāt, ſed ipſā etiam materiam principia probabi lia deſumuntur ex aliq̄ Diatesaron loco, nimirū ꝛ̄ ex loco ſtuthoritatis uel ſimili uel a contrario ꝛ̄ ad medium ſeu argumentum cum innixum probabili & concluſionē probandā ꝯ̄ ſit ſultam ſcia ꝛ̄ ſentiarum communicare potest argumentum ſcia ſic constructo (ſicut communicant mīa ꝛ̄ ſingulis ſcientijs ꝛalibꝫ propria ſunt) aliquā ſyllogiſmum ex Topicis & Dialecticis, ſcenbis quidem ſed ꝛtentis; ut hoc eſt q̄ Boetius ſupra ex loco citato ait, ea Topica nem tm ipſam operationē uſurpari ꝛ̄ inſtrumentis ꝛ̄

dyalectice, probabiles, sed etiam ipsa eis docentem assumpsit pro premissis ex quibus conclusiones probantur et explicandas. Unde syllogismos dialectici qui in variis variorum scientiarum muniuntur quoad se tantum dicitur tum quoad formam et dispositionem Logicam, sed non etiam quoad materiam et ita deprimuntur ex libris aliquorum Topico seu Dialectico. Similis distinctio demonstrationis et cuius sophistici dicitur Hamyz et sophistici syllogismus tum quoad formam tum quoad materiam ex altero extremorum deprimuntur.

Notandum ita vitia hanc tamen et sola conclusionem quod etiam ratio Rubio docet opiniones modosq. disserendi quando vitia Dialectica aut Theologica aliarum male scientiarum sunt hodie fere denominari solent dialectice, syllogismos et Opiniones Theologicas etc. Et o amplio Logicas Dialectas ut olim tempore Aristotelis et posterioris Graecitatis Theologici, tam pulatin

Quæstio Sexta.

Vtrum Logica ad alias scientias acquirendas necessaria sit

Quæritur non modo vtrum sit habitus Logicæ instrumenta sint ad rerum scientias acquirendas? Deinde vtrum quæritur quam necessaria et utilia sint ad eum finem; hoc est an vtile ac physicæ quam vtili cuique ad naturæ est necessarius vtile et moralibus. et ad vtrumque: ut Logicam, quam naturæ cognitionem cogitanti equus vel curru est necessarius hoc est utilis.

Prima Assertio

Logicæ actualis seu habitus mentales Logici non modo ad totales scientias, quales est Physica, metaphysica etc. sed etiam ad partiales scientias acquirendas vtile docet Scotus

dicendum, praeter illum qualitatem est positiua ista tertia
ffacq; qua seu fabricatio in mis variis realium scien-
tiarum apprecitur nomen Logicae amittat ratio
scientijs attribuatur quum in 3 con-
victum est, artis effectiue vel a naturali vel ab
artificiali Logica operante elicitur ut in sequen-
tibus articuli parte premissimus. Quia ob eam
etiam quoad formam saltem et sedem quo vocari
pt arty Logicus.

2.

Si Logica artialis pro scientijs atq; artibus aliquot
ditis praeceptis capiatur non est ea ipsis, scientijs ad-
tm esse varia, hoc est utilis. Prima pars vtil
de constat quia ipse artes aliq; scientiarum praece-
torum inuentores ante eorundem inuentionem ac tra-
ditionem ijs caruerat. Secunda pars ita
tia constat et fundatur in hominum fluty mobi-
litate q aliis rebus distracty sane difficulter et de
nisi longo tempore propria sibi discendi praecepta
compararet &c.

Logica habitualis seu artificialis nec ad suos
Logicos actus elicitos sine aequisita
se habet ut esse, ut ea facile et cum delectatione
quodam modo actus eliciat aliarumque rerum cognitione acq
Docent Conimb. ex Ari tutia. Prima
pars probatur hac ratione. Nullus habitus naturalis (ea
supernaturales qui a Deo infunduntur moralibus
Scholasticis et Theologos spectant) est simpliciter necessarius
et vetus suos ex Ari tutia alibi demonstrandum, sed
Logica artificialis est naturalis habitus, haec
non studio et Logicos actus acquisitus; Ergo non est
simpliciter necessaria ad suos actus; Quia potius ipsi Logici
actus per quos acquiri solet simpliciter necessarii sunt
ad habitum, non autem habitus ad actus. Confirmatur.
Quia positissimi Scholastici, quod circa scientiarum conclusiones
ex probari et demonstrari possunt, sine praecedente
Ari. Phys. consentiente Toleto. q. 1. c. 2. num.
Dantur et se acuti satis, habitus Logicus plurimis
ingenii; Ergo habitus Logicus ad eos non est simpliciter
necessarius. Secunda pars evidenter ex
prioribus sequitur; Quia habitus Logicus ad aliarum
rerum cognitionem acquirendam necessarius non est nisi per

medio ꝛc instrumento alium aggr̃i o ꝓt, ꝙti rationis
est, ꝙd tunc minor falsa fiat, quodq́ dē Logicae artis
ficialis habitq́ tale medium seu instrumentū ē
Error tota ratio finite sophisma est huic, q́ ꝓbare
nituēres ille faienti tempore ortiuo et pmo natu
rales ꝛc ad conficiendum iter, quodq́ dē sine illis
non conficere o ꝓt. Responderi et ꝓ tum distin
ctione utriusq́ ꝑtis, dicendo illud ē ꝙti ratio
nis aggr̃i medio antecedenter ad aliud aggr̃i o ꝓt
aggr̃i aliud o. Aliud dico q́ tanq̃ dependice et conco
mitanter aliud aggr̃i o ꝓt. ꝙd ꝓbreue ētiam hoc
progressus instrumentorū naturā cognoscendo ex
his minime collegisse. Nempe quod Logica instru
menta longe aliter se habeant q̃m aliarū artiū
instrumenta. Nā artiū instrumenta fere ꝓparat
ut nauis frenū, malleus, et postq̃ semel ab ipsis instru
mentaria facta sunt absq; nouo scilicet artis aduentitie
ꝛecurrentiae a cæteris principalioribus artibus ꝛegi ne
artifices absq; malleo, ferraria artis opē indigent, ꝑ
malleo q̃ tho fabricā faciendo.
Sed quia Logica instrumenta sunt Transeuntes

illius nostri operari, ideo quotiescunque alias operari oportet, toties semper alia ratio ac principaliter de novo indigent tum Docente tum Operante Logica adminiculante et physice concurrente.

Porphyrii Isagoge sive Introductio in Aristotelis Logicam.

Cum fieri non possit ut quis Categorias ac reliquos libros Logicos intelligat, nisi sciat quid sit genus, quid species, Differentia, Proprium et Accidens, quorum non modo in Categoriis sed in reliquis etiam Logicae libris, imo in tota Philosophia atque etiam in aliis scientiis creberrimus est usus; Ideo Malchus Porphyrius natione Phoenix ut plerique putant, patria Tyrius secta Platonicus Philosophus, ad quam sectam postquam sceleratus Apostata a Christiana fide secessit hunc libellum conscripsit in quo praedictas quinque voces crassiori Minerva quidem, accommodate tamen ad Peripateticorum doctrinam explicavit, eumque Isagogen seu introductionem nominavit, eo quod ad Categorias

Subiectum proximum huius Isagoge, sunt hec 5 uoces G. B. D. P. A.

quæstio fiat, tres dicendum est secundas intentiones hoc est conceptus rerum universalium eis obiectum esse sine subiectum esse. Quo clara
Sunt tres partes huius tractatus. est ea illud esse partes modorum differendi. sunt huius libelli 3 partes. Prima continet præmium breue. 2da ipsa expositionem vocum. 3tia earundem ritez se collationem. Circa diuisionem capitum discrepant authores, nam aliqui eum in 7 capitula sunt; Et primo proemium complectuntur. Deinde 6 subsequentibus singulis singulatim eorum expositionem. In 7. deniq; eorum parasceuen. Cuius diuidendi modum Rubio sequitur et aliquot Artis editores. Alij partitionem sequuntur ab ipsa libri tractatione ac 6. ex tunc modo numerant ordine 4 priores pro diuidendi modo, sequuntur Eckium, Toletum, et Coimbricenses quorum ratio quia Fabri in 3. de methodis scribit quod proemia seius et tractationis apponenda sunt de omnis ocilitate.

Porphyrius 3 docet in suo proœmio.
1. Utilitatem et Necessitatē
2. Suam Intentionē, et ordinem libelli.
3. Modum tractandi.

Articulus Primus.

De uaria accepcione Omnis
Vniuersalis et Communis

Vniuersale et cōe quod q̄ inter se conueniunt.

Vniuersale et cōe generatim, ꝑ
in hoc conueniunt. Primo quod vtrq̄
suo significatu duo nanci sunt. Pri
mo aliquā unitatem. Secundo, aliqua
tenus saltem potentiale, ꝑ non

Differunt autem in hoc.

Cōe latius patet quam Vniuersale.

Secundo conueniunt quod sint contracta.

Conueniunt tertio quod sepe promiscue usurpentur.

Quarto, quod aliquando sint prima, aliquando secunda Intentionis.

Universalia primae Intentionis, dicuntur Universalia in praedicando.

et ꝛc? S. Thomas Scotꝰ, Scam̃ et ꝛc
[illegible] ꝛc. [illegible] significata, dum
nope dissentiunt. Attenditꝰ etiam
diligenter circa hunc disputū et seqntes, ne
ipsorū significata distingai oportet a pti
quum in alijs dictis, et communiter
ab eis fieri solet

ARTICVLVS SECVNDVS

Vtra Vtlia subsistant in rerum natura, an
in solis nudis conceptibꝰ posita sint.

Hanc quōnē tetigerunt verbis primo loco posuit ipse Porphyrius cū tn nec soluit, nec explicat. Quare Eckius q. 2. predicab. a. 2. cū nominalibꝰ alijs, hunc illis locum ēe putat quē Porphyrius quærat, an Vtlia extra animam positiue in ipso illatu existant. Ad quā quæstionē facilè respondet. a. 3. dab. 3. Vtlia scripta et vocalia, existere extra animam. Vtlia uero mentalia subiectiue in ipso illatu existere. Sed toto coelo, a uero abest huius Porphyrianæ quæstionis aberratio. Si quod ō tm ex ipso textu,

Egregia solutio ab Eckio: stupidus fuisset Porphyrius si altissimum hoc negotium hoc modo Eckius non potuisset tractare.

Esse seu subsistere in intellectu seu in anima non accipitur pro eo quod subsistere in alia existere obijcit

K

et obiectiue ee habere tr. quid ipsum esse
aliud est quam conceptg formalis ee quidtas
spiritualis; Sta etiam rem creatam ee, quã
in Deo a quo ab eterno cognitam habere
re dicuntur, aliud non est quã divinũ conce
ptg q est ipsa divina vita, et infinita Dei
essentia ac Natura. Vt tu docet S. cotg in
quarto. q. 1. a. 1. Quo respexit et S. Anselm
qui in Monologio. c. 31. dixit: Creatura
in Deo est creatrix essentia.

Quæstionis fœdus contra Aoriater ego cor
rũ et recentiorũ interpretacõe vol
confirmato, est ma de Vnibg opinio Heracli
ti, Ephesij, Antisthenis, et Epicuri ex
declarãe q teste. S. Thoma tr. 1. c. Vnic
cas tm res quæ sensu ac visu p
cipiuntur, admiserunt, et una in rer
nullam Vnde, sed mera singularia
Deo dixerunt Vnde nil esse, nisi mem
mentum et Ens Rationis, in solis conceptib
obiectiue positum. Equum ingt apud Hora

ponente ac dividente) posita est, cuius descriptionem sequens est, quae initio a. tradidimus.

Articulus Tertius.

An Entia sint Res et Entia realia an mera nomina ac termini?

Postquam contra Epicureos conclusum est, Entia non mera Nomina subsistere iam propius ad eorum Naturam explicandam accedimus. Vbi quaeritur quaerentes et cuiusmodi res Entia sint. Annotanda a nobis est duplex significatio Rei et Entis Realis, quam nobis tradit Eckius p. 1. Praedic. a. 3. d. 2. Res in sua latissima significatione primo sumpta, pro eo quod Realiter est, seu pro quavis re q. in rerum Natura existit, et sic accepta Ens Reale opponitur nihilo et consequenter etiam Enti Rationis q. a. nobis descripto. Et iuxta hanc acceptionem nomina ac termini rerum non minus possunt nuncupari Res et Realia Entia, quam ea quae nominibus ac terminis vocalibus aut scriptis, aut

mentaliter significantur et representantur ut et
recte monet [illegible] Sect. t. 2. Tractat.

Secundo Est Realem [illegible] unitur Triplex prout ap-
ponitur Signato ut nominibus ut Plato est animal &c. quia
est significata et representata per terminos et
voces vocalia, scripta aut mentalia.

Hac igr notatione posita cor Nominalium
vtria [illegible] dicos terminos et voces mentalia vocalia
et scripta ee Vniversalia, nullam vero rem
per ea significata atq adeo docet nullum Vale
ee Est reale, secundo modo sumpta, sed tm pri
ma modo. Que eorum assertio certe admodu propa
bilis ac vere Epicureorum, et patet, et expresse
docet ex Paulo Veneto, Dotg. q. 1. c. 2. Grae.
et alij. Quod vt ipsi ita sentiant et doce
ant constat primo ex dictis eorum verbis. Na
Ocam, in primo sententiarum dist. 2. q. 7. et 8.
et in Logica quam vocant suam, c. 14. 15
et ib. non tm affirmat, sed et probare conatur, nulla
ee species aciam ee intellectum, et. c. 19 ita
dic. Dicendu est igr, quod quodlibet Vale s
una vel plurales deo ee Vale, vel p signi

Nominales volunt sola nomina mentalia vocalia et scripta ee Vniversalia.

fixatione qa est signa platonica. Ita quo
libeto 8. q. 13. quaerit an Deus sit
qualitas mentis ac opponit his verbis:
Dico quod sic qa ut patebit Deus est res
extra animam, id. pro pluribus alijs in loco docet
Haiuda Gabriel Biel, in 1. dist. 2. q. 7. et
8 eiusdem Occam sententiam ita clare exposuit ut mirum sit quo pacto aliqui eum legentes adhuc de Relatione opinione dubitare. Recentis autem philosophum sectatores ipse ex Occamo q. 7. suam et Occami opinionem realibus opponit existimat. Nec est res extra animam nec substantia, nec per aliquid additum realem rem, nec qualitas, aliquis consideretur vel intelligatur est universalis. Quibus dicta q. 7. 1. S. addit haec verba: Tanta est impossibilitas quod aliqua res extra animam sit Deus quanta impossibilitas est, quod homo sit quantitas eadem vel secundum quidditatem esse sit asinus. Similia promittit litera L. Eandem opinionem etiam Deus docet Eckius. q. prae-

[illegible] Boeth. et [illegible] [illegible] de
[illegible] [illegible] Duo concedunt et dicendi terminos
posse ee Vniuersales. Clariorem et breuiorem [illegible]
[illegible] [illegible] quam videam [illegible] Predicabile
[illegible] vnde, cui signu[illegible] incomplexi, quod natu ẽ eẽmo
de significandi predicari de plurib. essentialiter
distinctis, diuisim et uniuoce. Huic descriptioni
[illegible] partim ex sequentibz declarabitur. In specie uero
ista definiunt s' Vnius ac Predicabilia. Genus
ẽ terminus uniuocus de. predicabilis in Quid
de pluribz differentibz specie. Species ultima
est terminus uniuocq Predicabilis in Quid, de dif-
ferentibz numero solum ut Plo. Differentia ẽ
terminus uniuocq predicabilis de pluribz, in quale
essentiali, ut Rationale. Proprium ẽ terminus
uniuocus Predicabilis de pluribz in eo quod
quale accidentale conuertibiliter, ut Ris
cibile ẽ terminus uniuocq predicabilis de pluri
bz in eo quod quale accidentale non conuenit
solum. Ita ex cõi nominalium [illegible]
[illegible] descripsit Paulus Venetus [illegible] Summu
[illegible] c. 18. quas summulas teste Soto vidit

adhuc nominalium sectam. Ita nec Realium opinionem secutus est, et Realium, sicut ampleqy facit. Similes differentias [illegible] Scotus in 1. Praedicabilium

Constat quarto ex divisione tota nam Scotus in ppria one Porph. et Ockig ex. cor nominalium sectam q. 1. Quod. 9. p. notando. 2. Aut triplex est Mentale, Vocale et Scriptum. Indubie docet q. 2. a. 2. et 3.

Constat quinto, ex obiectis nominalium respondeo q. 3. q. a Porphyrio positas distinctas ad pr. Porph. q. respondet idem Ockam, ut vidi to. a. 2. Dicimus ad idem; sive universalia sint corporalia an incorporalia respondet tota. q. 2. a. 3. Dub. 3. idem Ockig. Universalia mentalia corporis ex pertia esse. Vocalia corporea quantitative. Scripta esse corporea quantitative, sed et substantialiter. Vocalia a propterea ait esse quantitative corporea, quod spectant ad Praedicamentum quantitatis. Scripta vero quod etiam substantialiter possint nominari ponuntur in praedicamento

Substantiæ sed corpoei [illegible] Vnum Vtta
ent se pazate in sensibilis postea respondet i
Boem his [illegible] Vtia realia nec sensibilia sunt nec
nsensibilia qm nulla sunt. Logica v. Vniversalia
Scripta; audentur, Vocalia audiuntur Cadeog
sensibilia sunt. Mentalia vero ut mens ipsa,
sensu nullo capi possunt. Sta Eckius. Praeter
nas 3 q. Porphy: den Eckig. d.b.r. 4ta movet
neque an Vtte sit Sbsta vel accidens. Eam
hoc modo dissoluens respondet primo. te Vte mentis
le in creaturis ee Ens Reale. Secundo te
Vtte vocale ee accidens Reale, eo quod sit ung
et qualitas q se sensibilis. Tertio aliquod
Vtte scriptum ee Sbsta, aliquod vero accidens.
Probat. Quia scripta Vtte, nil aliud e, qua
atramenti Sbsta et color atramenti. Sed tam
atramenti sagt, quam nigredo charte literate
R M V, sunt Scriptura. Ego his certe luceme
[illegible] clarig patere videntur nominalia
[illegible]

Septo ipsoper etiam patet Nominalium opio. ep̃tal
fos fundamentis ꝙ̃ innitit̃. Quorũ ꝫ̃ q̃dam
omissa intentione obiectiua solam formalem ag
noscunt: Vt videre è apud Ecke. t. 2. an. 69.
et Oca Quodlibet. 4. et Quodlibeto 5to. q. 21
Vbi primã Intentionẽ id̃ conceptũ rei. q̃ o
signum Orationale describunt. Secundã ꝫ̃
Intentionẽ vocant omne conceptũ quo aprehen
datur signũ aliquod Orationale, siue mentale
siue vocale, seu scriptum. Ep̃ q̃ falso fundã
mento ita argumentantur. Vna intentio è con
ceptus formalis; Sed de Vate Logicam è intẽ
tio ep̃ cum Diuorum sententia, q̃ erat Logi
cã è de secundis Intentionibꝰ ab inanibus pri
mis; Ergo de Vate è conceptus formalis, q̃ de
Vate primarium et proprie dictũ. Nam voces
et scripta, ꝙ̃ significant tm̃ beneficio mentalium
Vatium, dici Vatia. Sed maioris in hoc
argumento, ac totius fundamenti falsitas constat
ex dictis in Proemio. q. 4. a. 8. Nam ꝑ
eos ueteres ac recentiores Philosophos constata
conclusa per has Intentiones de Logica tracta

non formaliter dicitur potissimum esse intelligendum
Alterum fundamentum quod dicitur illud solum nomen dici
res vero minime ut esse sso docet Ockins. q. 6. predica
bilium c. 3. tract. 2. Ockyngnit predicari non competit
rebus sed terminis. Et Ockam. 1. phe logice. c. 15.
o ente ipsum multis nerbis asserit, sed etiam his rati-
onibus probare conatur. Prima, qa profecto non esset
by sed tm essent signis et nominibus ac terminis conclu
Quod iterum testus probat in Quodl. 3. q. 8.
Secunda ipsius ratio est qa si res predicarentur
contingere posset, ut Petrus esset Roma, et predi-
catum Agonia.
Scotus in citato Quodlibeto addit his nerbis. Si subiectum
et Predicatum esset res extra animam, esset in illo
proposito. Deus condidit posset tum nere comedere
rei predicatum. Ruberty psaltus Roman, qui
dum persequeretur predicatum, et interficeret
et comederet predicatum. Qua omnia sunt ab-
surda. Ista sane satis absurde, absurdum sum fundamen
tum probat Ocam. Ad quod citra hic respondeo

Predicatum est duplex una obiectiua et alia
de formali uerum quod tm ego nominibus signatis
terminis constet, et qđ ꝑ mentalibꝫ si mentalis sit
ego vocalibꝫ ꝛ. uel scriptis si ꝓpositio vocalis aut scripta sit; At obiectiua propria ea ipsa
met rebꝫ conficitur. Cum ꝛ non minꝰ ꝛ de ipsa
rei praedicatione, proponi ꝛ enunciari ꝛ quam
ꝛ dicuntur, qua intelligi cognosci apprehendi
sciri, definiri, diuidi, cognita apprehensa
concepta, definita scita ꝛ.

Deinde cum Aristo in 4. Met. c. 7. te. 27
uerissime doceat Enunciationem ueram aut falsam
esse ex eo quod ipsamet res ꝑ Enunciationem signi-
ficata, est uel ꝛ non ꝛ: Vtique uerum ꝛ erit dicere
Quod Ocamꝫ Romae uel ꝓpria fecerit, et quod
Canis panem edat, et Ruberꝫ Ioannem ꝛ occi-
dat, nisi a parte rei ꝛ ita esset hae uerum.
Nam ut idem Aristo, 1. Peri. c. 6. ait ipsum
esse dicere quod Album uel non album, esse
non ꝛ album uel non album; Et si non album uel non
album, uerum erit affirmare uel negare.

Et ꝓ dicing nich audiendg rebazbarū ē purgatiuū Cole
re, certe o putandg nomen audiendi ē purgatiuum al
terius, nois, sed rem subiectam, et significatā per
nomē. Rebazbere ne purgare Cholerā predicata
rendo. igr ex hoc facto fundamento, cum suo vīo
ces citato stā contra Reales argumentatur Thomas
Brigan. hic. q. 6. c. 1. De quo predicatur ē ter
minus; de vate predicatur de pluribus; ergo de
vate ē terminus. Hec ꝓ non ens p terminū significa
ri solitū. Respondendū ē concessa minori negā
do maiorē et consequentiam. Ad dicendum
ens significatas principaliter et magis proprie
predicari quā conceptus ac terminos. Termi
ni enim sine noīa, tm predicantur instrumen
taliter ut signa et ut VOCES. Res uero sig
nificatae, principaliter et VT VOCES. Vt in
tocto prefatione ni predicamenta, dicet Scotus
idē ex ꝺoi sententia.

Ex hiis tandem constat et cōm opīo ex argumentis q
dg contra Reales probare nituntur nullam rē Vatem
esse, praeter signa ac nomina; quorū complura
alumentur a nalys authoribus, Vt a Fons. q. v. Met

c. 18. q. 2. f. 1. Coniab. q. f. q. 2. Toleto hic
q. 2. Lotissima tanē ac fere vniuē ē hec
quod Legitur apud Ocam, in primo dist. 2. q. 7.
cit. G. Ja hunc sensum:

Nullū singulare ē Vnū.

Sis res extra aiam existens ē singularis
Igr nulla res extra aiam existens ē Vnū,

Sed sola signa nōia et termini rerum.

Maiorem probat primo quia Vnū et singulare
sunt opposita. Secundo qa De Vno ē predi
cabile de pluribg; sed nullū singulare ē pre
dicabile de pluribg; Ergo nullū singulare ē
Vnū. Tertio ex Gabriel cit. dist. 2. q. 7.
sic eandem maiorem probat. Quia propter com.
derasem vni sibig, res o mutatur
id realiter ē singulare p nullam consideratiōnē sibig vni potest ee Vnū.

Minorem sui argumenti probat Ockam
Ockam, primo authoritate Boetij
ex opusculo de Vno et Vnitate. Vbi ait
Quodq ē, ideo ē quod vnum numero ē

Secundo idem Ock. ep. c. 1. S. hac ratione probat eam
non minorem: Socrates sum nullam requisitam
nullam considerationem est Vtis; nec Plato, nec
iste asinus, nec ille; et sic de singulis, demon-
strando ois res singulares; Ergo nulla res sum
alia est nulla consideracio est Vtis. Consequtia
aut est bona propterea quod ab oibus singularibus ad
Vtile concludendum sit formalis. Antecedens ita o
stendit: Quia ois est maior ratio quod una res qu
libet sit vera quam alia; Sed hec est vera sing:
Socrates sum nullam est nulla consideracionem nulla
est Vtis. Quia si sic, eadem ratione dicam, quod
Socrates aliquo modo est Plato, et quod homo sub a
liquo modo est asinus, Lapis, et albedo etc. q ore
sunt nouissima. Sta Ock, ep qbg iterum luce da
re patet horum authorum opio.

Dico ad hoc eorum fundamentum respondeo pri
mo Nominales ipsos hoc argumentum absq; di
stinctione usurpare ois posse, sibi uelint consimili
eodem argumento, nullam ois est Vtile, nec optra
intellectam nec obtinet in illo, ideoq; negare,
una ipsorum Noia ad terminos Vtles est, et pariq

m Epicureorum, q̃ rõne de sententiõbꝫ tradꝫ
sit in⁹ argumentor contra ipsos q̃ ipso ꝙ nemi
Nullũ singulare &c. Ad
Sed omnia nõia ẽsentiarum sunt qua-
rũ singulares, ut ipsi sponte concedunt
Ergo nulli Terminꝰ nullãue noia erunt Vtia.
Respondeo igr ꝺo, Solucndam ẽ ipsorum argta
per distinctionem pro qua supponendũ ẽ ep dictio
Vtẽ et Particulare siue singulare opponi relatiue
eo fere modo quo Pater et filig, Dns ac Seruus,
Præceptor ac Discipulꝰ opponuntur. Nam Vtẽ
ẽ quod unum aliquo modo Et multa in qbꝰdã
et de qbꝰ prædicatur respicit: Sicut Pater re
spicit filig et Præceptor discipulos &c.
Nempe per ꝛtiones disparantiæ et suppositionis: Particulare a. et singulare ẽ ꝺa ꝛ
tentio habens ordinẽ ꝓferioris, ad Vtẽ ẽadẽ
ad suum sapius, sicut filig ad Patrem et discipuli
ad Præceptorẽ q̃ ꝛtiones Relatiui uocant, disqui
parantiæ et subpositionis. Quare sicut filii
optime possit ut ita eadem res simul sit Pater
et filig, Præceptor et discipuli. Pater enim e

si ad filios a se procreator referatur ag; idem etiã
filig ẽ si ad suos a quo progenity ẽ parentes; omnia
zetur. Sta ho. u' g; singularig res ẽ ac particula
ris si ad aliq̃d saporig et cor referatur; Vtĩ ẽ si
nose tacte non cepig referatur ad illa inferiora
a quibg abstracti cogitig ẽ. Jn forma igr
ẽ Nominalium argẽ respondens concedo nullã
rẽ gradẽ sub eodem respectu eademq; considerati
one qua singulare ẽ Vte ẽe posse; quãm nullg
homo ea consideratione et relatione qua suos
filios respicit potest dici filig; sed pator tantum
Negq tamen nullam rem singularem abstracte
conceptam ag; ad sua inferiora a quo abstrahi
tur relatam Vtm esse. Eodem modo dicit alio
rum responsio q; concedunt nullam rem singu
larem Vte et redplicative singulare quatenq
singulare ẽ Vte ẽe posse, Attamen recte
negant nullam materiale ac specificative
singulare
acceptam Vte ẽe posse. Jtem etiam illorum
qui concedunt nullam singulare antecedao
tum; sed negant post opacum Vte ẽ

antizmaturista distribuo ego istorum Nominalium responsione quo nanciscuntur debent reprimus cum Epicurcis consentiendo siue Vtia, Enodio tollant, aty etiam signa et nota Vtia a nitent.

Dicere enim cogunter ad oppositum argt. signa et nota Vtia .u.g. nome hois, leonis etc. animalis, singulares zdem res esse si ntrigno ad Entitatem suam considerentur: Nomen autem si ftr sumantur, sroat multas res significant, ut nomen hois singulos et omnes singulos itidem leones etc.

Sed primam maioris phacem respondendum ē opinionem Diatiorum doctrina, q habetur apud Ton. 1. dist. c. 31. et 8.uo dist. c. 12. ad opposita aute pugnantia multas conditiones negri, interq alias hanc quoq ut ne eodem modo ac respectu de eodem affirmentur. Quare non quodlis singulare cuiuis Vti sed suo tm superiori opponitur, sicut nec quis filij cuiuis Patri sed proprio Dunlapat: Item o quolibet respecto uno Vti opponitur singulare, et vicissim Vti singulari

sed certo tñ ac determinato & puncto autē explicatq̄ ē . scilicet quod nullum singulare subiectō
existit illarum considerando quasi singulare
vtī sit, de singulari creatum sub alio ra-
[redacted]
vtī ad [redacted] , q̄ ē abstractiua
fictio, vtī est ō singulare: In cōi maio-
ris & minor eodem modo distinguendā
quo maiorē ipsam distinximus: nā si singulare
exigitur fīt, tunc nullum singulare potest
p̄dicari de pluribus; fīt si mīr sumatur
fīt tertiam eiusdem maioris & boēa ex Gabriele
concedo quidem & solam fictis quæ res
ficta, non mutari in se realiter, ideo tñ
mīr mīnimē vtī ēt quando & fictis
ni operationem abstractē absq; differentij
realibus et individuantibus intelligunt.
ra similitudine declarat Boēius. l. 5. in
ē translati comment. sub finem
modum inqt, et si linea caua et curua ra-
tis ē in eodem subiecto existens, ratione
diuersas differēs et fictis hoc:

Tra quos, gnibg et speciebg ad singularitatem et
Vniuersalitatem, unum quem obiecta ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
to, est cum coexistat (scilicet abstractio)
alio singulare, cum tantum in rebg his in gbg
habet esse quam hinc nasce dicimus ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
Gabriele ego istorum non q̄ ut a parte alicui
dunt tantummodo singul sunt Vtr fieri
dicitur non posse, nisi in ipsis etiam realiter
mitentur. Cum alia alg alia causa rem
considerationis ad Vniuersalitatē sufficiat nl
postea ostendetur.

Quo ad Minorem proponem Nominalis abi
net debet etiam ipsa distingui ut supra
Concedo n. ois res q̄ vspiā ego stuat singula
res esse si considerentur ptr cum respectu
singularitatis et cum individuantibg con
ditionibg, cum gbg a parte rei ego stant. Ne
go tamen ois ee singulares prout abstrahit
ab gbg individuantibg conditionibg et absq;
respectu singularitatis considerationis. Ad
primam probationē qua ego Boetius
serunt respondeo primo. Falso eam autho

ista in deo perfectiones omnium creaturarum et in ipso virtus existentialis illuminandi et videndi. Et in Socrate natura animalis corporei et in tali corde precedo propria humanitas &c. Cum igitur singulares Socrates et alibi alij homines teste ipso Ockam. 1. parte logices. c. 17. cum Platone realiter conueniat in eo quod homo sit, et cum equo quod ens, quod corpus cum lapide, cum angelo quod res, atq; omnes has perfectiones sine entitates q in alijs rebus diuersa et separata imaginantur, ipse solus habeat. Si quem non est si ab illa nro possit quod eas separatim considerari. quia tot ideas Socrates & tot speciales alias perfectiones creauit nec lapidis nec equi &c. Ideo nonsi falsa et fictitia cogitari potest de Angelo equo bos &c. Quare totum Nominalium sophisma est citra quod diligenter videndum et etiam est modus loquendi quo Victor cendo ait Socratem secundum nullum

consideratione esse uniuersales: Quia non
propria et singularia ut Plato. Certo hic homo
hic lapis eadem cum usum de loquendi consue
tudinem formalem appellationem habent et
pro formaliter dant quod significatis assertion
tur, nec minus hanc hominem vel Socra
tem &c. Vna hic homo vel Socratis
secundum nullam Essē nullamue consi de
rationem vel modum Vtm de posse. Sicde
totam ipsius et totaq; consideratio omnis
modi contracti et restricti ad solam sin
gularitatem; Falsum tn est eande rem
quam hic homo vel Socrates de extracta
restrictione et limitatione ad Esse sin
gularitatis modosq et consideratione non
sideranti abstracte non posse sicde nulli
homini et quin appetiatur in seipso alique
do se cogitare humanam naturam
allo certo gradidino, et stabedine abs
allo certo subito, Licet ipa absolute
ipta cum consuetudinem, et acceptione

bonum vocabulorum nos Socrates nig Platonghic
aut ille ffing ut Ockam vult, dicendg nil[illegible]
Attamen Homo g. Realiter idem è in Socra-
te et Platone et affing et Lyris et albedo aliog
eos omnes quacung nominibg conbg et univocis
significantur, cuncta Vtr res sunt quando
abstrahit ab singularitate sua ab humano
intellectu considerantur. Huic suo argto
Nominales addunt aliqua loca ex Aristo, sed male
illorum, cum quod: Ille contra Platonis Vtrum
Socrates ipse perperam contra mentem de Vtrog
Sortem objicit ut videri pt, apud Toletum
Conimb. &c. Deinde praeter Aristotelis et Boetij
auctoritates ipsi ex aliis Doctoribg Scholasti-
cis allegant praeter Gersonem citant, ut pate
apud Briceot. q. 6. c. 7. Quare impositi se
cundi in nominalium opinionem. S. Thomae. Scoti
discipulorum Authoritate confirmare co-
nantur.

Secunda Pars Articuli
Reiecta Nominalium opinione uera
de Vniuersalibg sententia statuitur.

Inpta uera ign et cora aliorum Doctorum sentia
Dicendum E primo multos conceptus, quos
Nominales uocant, multa mentalia noia in Vtro
mi repraesentando. Ita doal cors tum Realis
um tum Nominalium sententia. Tum probatur
Quia Vte dici pt ore d quod hbt aligna unita
ten et multa respicit, sed eigmodi conceptg seu
noia .u. g. hominis, Leonis, galli, Entis pc
sunt una numero qualitas mentis et repsen
tant plures res; Ergo sunt uniuersalia in re
praesentando. Confirmatur. Dis imago,
pluza repsentans pt dici Vnus nec Vtrum
repraesentando; sed omnium rerum Vniuersaliu
et forte etiam multarum analogarum con
ceptg sunt eigmodi imagines; Ergo sunt Vtro
mi repraesentando. Dicendum ado Ve Signa

quod ꝙ ꝯpositiõe plura ſignificat .ĩ. Vlã injigni
ficando. ſtruimuſdi ſunt ĩa uoĩa uocaliũ (ſiꝯ
te tam ãguiuoca quam Vniuoca ꝙ plures ſc, dam
bante uo tamtuꝫ ĩdi conceptũ formali, uel re
diantiby pluribꝫ ꝙ inſcitato ſignificant. Et hue
dicũ conclusiones ita certe ſunt ut circa eas
tam Nominales ꝙm Reales conueniant quã
uis diſcrepent in his duobꝫ. Primo Nominales do
cent conceptus formales rerum Vniuocarum. urg.
conceptum hois, Leonis, propriè et immediate
non repꝛſentare unum conceptum Obiectiuum, q
ſit res Vtis ſed ſingulos tm, nimirũ ipſa indi
uidua et ſingularia, ut ꝙ ĩdi ſententia ſunt ille Vringensis p̄cep
tis ſuis Logicalibꝫ ſub
ſcripſerunt docet Vlingenſis. l. 1. Logicæ .c. 1
in quo ſiꝯa ſcribit. Dicendum igr quod
ſigna Vtia ſue termini cõis, nil ſignificent ꝙ
ter res ſingulares et individuas a parte rei.
Cõceptum quis ĩ ſignificatum termini cõis, ſed
Vtis, ſed inadæquatum, et collectio omnium
rerum ſibi ſuccedentium ĩ adæquatũ ſigni
ficatum. c. c. Illa nox tho nil cõe ſignificat a

parte rei in ind̄uos et Socratem et Platonem &c. et Animal q̄
sunt fuerunt. Ista Vincentius ep̄ sic intelligenter q̄ docet Fon. v. Inst. c. 8. nō. 3: Reales contra dicunt q̄ nomina Vniuoca communes conceptus formales propriè significant et representant naturas rēs non generica vel specifica: Remotè a. Individua illa eō q̄ eiusmodi rēs natura sic generica natura
Secundo discrepant, quod Nominales hanc Vtiā dicunt eō Vtia in praedicando, et p̄ter illa ab Arte imo ab omnib̄ Philosophis recipitur nulla alia Vtia admitti ut ait Ioannes citata q. 7. l. 1: Contra quos tn̄ dicendū est Scotus, nulla nōia nec mentalia nec vocalia nec scripta eō Vtia Logica ut Nominales vocant, vel Vtia in p̄dicando. imo vbi de alia Vtia qualia Artes, Porphyrius, cateri Philosophi nobis tradiderunt. Ista rōis Realis sententia. contra Nominales
primò. Q̄a Vtē Logicā è Secunda Intentio Obiectiua; sed nulla nōia qua talia sunt

Secunda Intentio obiectiua, sed uel prima Recta ut Vocalis et Scientia uel pars prima partium ut formalis ut mentalia Ergo nulla sunt Vtia logica. Minor huius Syllogismi et eius sententia et patet ex dictis q. 4. a. 3. Princip. Dico quia Talia, quasi nomina reflexe ac ideo concipiantur sunde etiam aliquando alia fieri poterunt de Intentionis Obiectiuis quamuis secundum suum usum Ordinarium sint non secunda Obiectiua. Itaq; minor extra controuersiam ab omnibus debet Quamuis maior forsasse a nominalibus negatur, siquidem ipsi nullum Obiectiuum conceptum vel Intentionem agnoscunt. Potest tn fieri argum contra Nominales hoc modo fieri. Dicendo, Ve Vtia Logicalia eius sententia debere esse de Intentionibus seu formalis seu Obiectiuam; sed multa sunt huiusmodi nomina, ut. n. g. conceptus hominis, leonis, elephantis etc. quos ipsi aiunt esse Vtia Logica et Aristotelica tm sunt prima Intentiones seu

ut tanta ē Metallū petra ē metallū, cupā
ergo ingt idem ꝛc. ē not. ꝛ. Et cum dari si
ne ergo. expone. Vbi. Petrum cum ceteris
ingt illa ia q sit significatiuus plurium, cōiter
et diuisim per modum pluriam, ita lege, quod pos
sit predicari de quolibet eorum seorsim, singu
lariter seu in numero singulari: et de pluribus
simul coniunctim pluraliter. V. g. ingt, hec uox
homo Petrum significat, Jacobum, Joannem
et alios mortales. Ita lege. Nam quis illatus
ē. V. g. Petrus ē homo, Jacobus ē homo, Joan
nes ē homo. Ergo et illa Petrus et Paulus sunt
homines: ita Virgensis q Vbi aduertenda sunt
contra quosdam Nominalium patronos, q ut segre
gis rem eludarent, dicebat sufficere ad
ea in predicando, ut coniunctim saltem. h. e.
ut una copulatiua enuntiatio de pluribus
fieret. Eadem. c. c. predicatur, non ut
corpus hominis aut alis si dicam, Socrates
et Plato et Cato et quilibet aliud horum individu
um ē homo, aut homo et bestia ē at

Quod n. huiusmodi copulata praedicatio etiam iuncta non sufficiat ad Vte in praedicando, ea Vte et alijs docent ipsi Occamistae.

Ergo eadem ita sufficiens hic probe Nulla noia è Vtea in praedicando:

Omne Vte in praedicando debet è unum et divisim de pluribus praedicari

Sed nullum nomen conueniens suyta ordinationem et naturalem rerum statum, non pt divisim praedicari de pluribus

Ergo nullum nomē è Vte in praedicando.

Consequentia è optima in Camestres et ea reducitur ad Celarent. Maior etiam cum quod Vte debeat è unum, tam quod divisim praedicari, certa è ex ōi terminalium sententia. Minor è evidenter ostendi, in disput. de Vti logico. Et hac rāōe. Quia singula Enuntiationes mentales vocales et scriptae constant his et peculiaribus terminis et ordine, ut ipsa integra enuntiationes a se invicem

ze et numero diuersæ sunt, ita etiam singulæ
rum propria et praedicata, seu termini ac noia
et quidem dum scribo una aliqua Enunciatem
ro è at et pręg diam alteram. ec
Brutum è at. Dictio, at, m hac altera, me
etiamsata a prioti ze, numero et loco distat,
sic quoq; vi eadē Enunciões ote profetā ip
at. postręg prolata, a priori; et dniq; nutr
i eadem Enunciationes mente concipiam, con
cepty at ide Enunciationis, a conceptu eiy
dem alio in priori Enunciatione habito, ze
ac numero differt; Ergo nullum nomen, ip
se ordinarium ac natu zalem rerū statum
enūciā predicari pt de pluribq et nūq pua
more. Signate dico. Primo Ordinariū,
quia scripta quidem Enunciões sta pingi nq
in aligua nigra tabula possent, at nonē
Vta simul cū scriberetur eiq subiecti loco
successive singula particularia, alijs post
alia delectis adscriberentur; In quo casu
Enunciões haberent unum numero scriptū nomē

in quod diuisum hoc. ē. p. diuersas Categorias
extraneas de eis partialibus. Vel dicatur
Deus per has rationes ō posunt impugnari
ei. Dico sic. Sed naturaliter ratione tenti
Quia licet per naturalem vim potentiæ ei
gendi nihilum fieri negent et nel unum
numero nec nel unus numero conceptg bis habe
tas, imprimis primum fundamentum; tn. p. Dei
Omnipotentiam forte non repugnat, de qua
Metaphysici et Theologi videtint.
Ex hac conclusione ita probata primo patet
explicationes et descriptiones qbg Nominales
sua Vtia nova explicant ee falsas et impo
sibiles. Dicunt. n. Vte debere ee singula
rem terminum et unum numero si nte et quo
ad suā Entitatē spectetur, et nihil amplius
debere diuisim p̄dicari de plurib⁹ quod
ē impossibile naturaliter. Patet etiā
non bene ratiocinari nominalib⁹ illos q
dicerent ad tuendam nominū Vniuersa
litatem, necessariam non esse rerum
unitatem ad specifica aut generica

[illegible] parte
[illegible] numeratam, seu in diuidua [illegible]
tem ad vtē sigñ ac nomen requirant, ptēz
sigñ etiam nullam aliam videntur admittere.
Inuenta eodem iure quo suis reibz conadderent
ag. tam specifica et generica, eodē etiam
eandem alijs rebz debebant concedere, atqz
eidem nūre ipsas quoqz res, per nouā sīgnifica
tas vtes pronunciare.
Quarto igr quarto ipsas res creatas uel optra intel
lectum uel subiectiue etiam in ipso ittu cōiūcti
tentes ē uniuersales tum in predicando, tum etiā
in essendo et nominē. Zta contra Cynicos et
Stoicos docent alij Philosophi tum Aristotelici
tum Platonici; et quoad Platonem constabit
ex dictis ep. art. seq. quoad Aristotelē ē res ita
certa, ut Sotz. q. 7. merito scribat: Nemo
demo q fuerit in Aristotele versatus negare potest
vtia in rebz. Vnde Burleus q in Summulis
suis Dominicalis, et Paulz Venetus egregius
Gregorij Arimanensis discipulz, postqm primū

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

legerunt non potuerunt ō ysterere Vtin
modū ealium. Hinc Sanctius apud
Antim ē locus. 1. Peri. c. 5. in quo dividit
pas des Cnen signa et nota rū qua talia
ni Vtes, ut hominem, et in singulares ut Cillu
ac statim Vte illa Vffice describit, quā paulo
ante demonstrauing nominibg competere ō posse.
Item ni. 7. Met. tex. 35. ait: Homo et equus
et 1 ita se habent, ni singularibg sunt: et Vte
idem ex forma et materia Vniuersali constat
Certe non de nominibg loqtur? Singulare
a. ex ultima materia. Et tepotu 3. Hom
ant at, inquit, quod sit ex nia et corpore de
Vte, quod autem ex hac nia et hoc corpore
singulare. Hinc et plurima Hrtis loca, la
tora sant, quam ut nominibg ac signis Nomi
nalium possint accommodari. Plura videri
possunt apud Toletū, Conimb. et Pletin apud
Dandinum, ni. 1. de Hia. com. 19, et ibi
uetores Hrtis interpres pro eadem conclusione
refert. Hinc probatur eadē conclusio.

Quod 2 ita, quod aliquo modo unum p̄dicabilium inesse
ac de eodem p̄dicari aptum 2. Vt omnes non
Aristo. et Porphyrio concedunt. Sed ipsa ut p̄dicabilia
significata tales sunt ut sup. ostendimus;
non ut ipsa nomina ut ita ostensum est. Ergo ipsa
res sunt Vniuersales, non autem nomina ac termini
Esto tamen sint nomina et conceptus iuxta superius scripta
instrumentaliter p̄dicantur; ita forte dici possit
Vtia m̄ p̄dicando. Non p̄dē principaliter sed
tanquam instrumentalia et per quē significata domi-
nationem assumptā principaliter a rebus Vniuersalibus
quarū signa sunt.

Articulus Quartus.

Vniuersalia sint corporalia an
corporis expertia, et an se ipsa sint
a rebus singularibus et sensibilibus distincta.

Secundo quaeritur contra Epicureos ostendimus
Vniuersalia ō ee meta figmenta mentis, Entia
m̄ nudis solisq; conceptibus posita et dein
de contra Nominales, ō ee mentes termines ac nomina

Sed res ipsas; Ratio a. quam incorporea sunt, ut Deus, Angeli, Mia rationis; quam corporeum Celum, et q coelo continentur. Dialectica ratiocinatur etiam a Porphyrio an Universalia sint res corporeae an incorporeae. Et propterea eiusdem, an res Universales a ipsa sint a sensibilibus singularibus diversa et separata; atq, ita alicubi locorum separatim subsistant, sine suis individuis sensibilibus; tantum per intellectum cogitatione ab iisdem separari atq, distingui soleant.

Aristoteles Platoni praeceptori suo passim hanc tribuit satis absurdam circa Universalia opinionem quod existimaverit Species, universales rerum corporearum et sensibilium, esse Ideas quasdam, hoc est incorporeas et subsistentes substantias, a ipsa a singularibus suis quae sensu percipimus separatas, atq, in certo quodam loco, sive in aëre, sive in concavo Lunae, sive in aliquo stellato coelo, aut forte ipsa mundum per se existentem ingressae omnia

[illegible] vitam agere, singulas rerum species earumq̃ individua sui participatione ad similitudinem suam apud nos procurare, sic singulares res cum sensibili corpore et quantitate esse. Ex hoc Vinces [illegible] talis impetrat hanc opinionem erat quoda[illegible] et eis corporis egens substantiæ quoties libebat [illegible] varios in mundo homines singulares atq̃ ad sui imaginem procreatos, etiam instar rationalis, nel formæ substantialis informans vocabatur, a grecis ad differentiam horum singularium αυτο ανθρωπος hoc est per se homo, quasi alij homines non essent per se homines sed beneficio duntaxat huiq̃ Ideæ specialis seu hois eois, realiter ab ipsis distinctæ. Similes Ideæ Vniuersales et speciales huic opinioi erant Lapis, Arbor, Homo et cætera eius res corporeæ, ac sensibiles q̃ nominibus Vinocis solent a nobis significari. Fundamentum huiq opinionis et occasio erroris sumpta uidetur fuisse a uno modo intelligendi [illegible] Platonem et Paulum aliosq̃ singulares

hoiem p̄culiaribꝫ ac distinctis conceptibꝫ
intelligeret Deum vniuersorum hominē omniū
seu Vti. Creatꝛ vniuersi Petrꝫ et Paulꝫ et
singꝫ hoies individui realiter a se distinguunt
atꝫ extra esse existunt segregatim ita quoꝫ
ab his homo cōis et vniuersalis segregatus
videbatur huius opinionis authoribꝫ.
atꝫ ita sentisse Platonem iam multi existi
mant quamuis plurimi alij viri doctissimi apud Au
stinum in lib. j. de ciuit. dei. c. 9. dicant Platonē
per Ideas nil aliud intellexisse quam ipsum
Deum, vel certe Ideas singularium rerum q̄ nō
eterno in mente diuina existerunt: Nā quia
creati artifices ante operis alicuius motionem
mente eiusdem operis Ideam atꝫ exemplar per
piunt, atꝫ ad eius imitationem opus sibi p̄posi
tum efficiunt: Ita Deus ab eterno et ante mun
dum conditum singularium rerum Ideas in suo
diuinissimo intellectu habuit. Quæ sane sen
tentia de Ideis vera ac christiana est, docetꝫ
a nostris Theol. in. j. part. q. 15.

Sed hic dicit Plato de Ideis, quas ponit existere
in rerum n. de Vniuersalibus doctrina dicendum
est primo: Vniuersalia nullibi existere extra modo
separata a suis singularibus quo Plato dicitur
asseruisse ab Aristotele, ut bene probant etiam
Conimbr. q. 3. a. 2. et alii et ratio breuiter est
quia contradictionem involuit: Dicere quod Vni-
uersale a singularibus suis segregatum existat,
est n. Vniuersale ut ponunt Platonici: et non
esset ens Entitas realiter in se indivisa, et ab
alijs tam singularibus tam Vniuersalibus
divisa, non est Vniuersalis sed singularis.
Dicendum 2do. Prima 3 Vniuersalia
scilicet genus, speciem ac Differam a suis
inferioribus, realiter distingui non posse.
Probatur. Quia nil potest realiter in
recto praedicari de alio a quo realiter diff
erat; Sed ista 3 Vniuersalia realiter
et in recto praedicari debent de singularibus
suis. Vt Genus de speciebus. Species de individuis

[illegible] dissentit de relatis. [illegible] pater [illegible]
sitis. dicendum Platonem de Ydeis loquutum
in his predicationibus Socrates [illegible]
&c. homo, Alcibiades &c. non &c. quam cum
separatum homines de ijs predicari quoniam
non potest. Quia nil de alio realiter
predicatur saltem in Recto nisi illi
inest; sed Idea seu Homo Platoni cas non
erat Individuis; Ergo non potuit de ijs pre
dicari. Dicendum tertio duo posse
ee Vniversalia, scilicet Propria et Accidens
Realiter quidem a suis singularibus nunquam differre
sed a sibi
emanationis et inhaerentis quoad
respectum et s. Vniversale constituunt
realiter distingui. Ita cois sententia
quae declaratur exemplis. Nam calidum
seu calor summus cum sit realiter a singulis
calidis et caloribus non magis differt quam
homo cois a singulis hominibus; Sed ab eo
cuius Dei ide proprietas et ex quo emanat rea
liter differt. Eodem modo gloam et albedo

de singulatibus albis et nigris non dicere
realiter, sed ab illis albis quę inducunt ut
cygno, lacte, pariete. Ad tertia
sionibus respondendum iam ad tertiam quę
stionem a Porphyrio positam quę quinis facile
potest solvere. Ad secundam dicendum
quarto quod Universalia sunt corporea ut
homo, lapis, equus, dicet aliquis homo, quae in categoria
substantiae supponuntur corpori: nego, solum substantia
corporea Universalia sunt, sed etiam accidentia
quę in eisdem corporibus inhaerent. ut quan
titas albedo, calor. Dicendum quinto; quod
Universalia sunt incorporea, huiusmodi sententiam
tenent Theologorum sententiam sunt spe
cies et anima rationalis et accidentia ut albe
dines vel color.
Ad octavum dico quod Universale sit
connotativum adeoque ipsa cum locu
tionibus Dialecticorum apud Fon. 8. Inst. c. ult.
questionibus a propositis Porphyrio aliisque

plurium de istis propositionibus pro materia
li suo significato capiatur et supponatur.
Deo Gratias tantū exponere dē, q̄ nā
Genus Species seu Vniuersale sit quod ne
tritate significatum. Quid autē sit quo
ad formale in posterū restare explicandū

Articulus Quintus.

Quomodo res Vniuersales fiant an sint.

Vt hæc quæstio explicetur supponendū ē ex
in. 1. et ex .q. 4. Proemij. a. 5. quod cū
Boëtio, S. Thoma, et Scoto eōis sententia
docet, Vniuersale et Vniuersalitatē in nro
proposito, ē rōia ꝺa Intentionis significā
ficare secundā Intentionē Obiectiuā ipsis
cā. hoc ē. Aliquam rem intellectā ut in
tellecta ē, uel ut alijs dicam pro fun
damento remoto (q̄ quod Logici uocant
Subiectum et materiam remotam Vniuersali

tentis) habere ꝛc ipsa intellectam; pro fundamento proprio aliquam conceptionem formalem. Deinde aliqua relatio rationis ex aptitudine sal tem et in actu primo utrumq; fundamentū seu res intellecta ut intellecta ad subsequentiam quandam etiam singularem et singularitatis, predicatum et subm, et similia noia secunda Intentionis significant res intellectas et sunt intellecta cum relatione rationis ad eas subsequente, ut in cit. n. 5. Dixim.

Quare magis in specie hic declarandū primo quibus conditionibus affecta debeant ad res illa ut sit fundamentum proximum Vniuersalitatis seu relationis Vniuersalium. Adhuc qualis illa intellectio, quae fundamentū proximū eiusdē relationis et Vniuersalitatis ad quam requiritur cuiusmodi sit ipsa relatio Vniuersalitatis et quomodo ab alijs relationibus differat

textu ostendat. Ego nunc ad 3. dico
dicendum atq; ad singula hæc quæsita
3ta respondendum.

Prima Pars Articuli.

Qualis conceptio et Intellectio requiratur ad Vniuersale.

Prima opio ē Pauli Veneti apud Soncinā 1. q. 4
ab extrema Nominalium sententia in aliquo ex-
tremum deflexisse et affirmasse dicitur, rem
oi opacē Itatg Vniuersalē, et Genera et Species
cum quo consentit Mastrius apud Soncinā
disp. 6. sect. 2. n. 4. et apud Conint. q. 1. art. 3.
sect. 2. citatg. Eadem opio a Toleto. q. 3. et
aliis tribuitur etiam Scoto, quem tamen Conint.
sect. 3. et alij ab hac opinione vindicant.
Sed ipse certe Scotus tandem non multum
ab ea discrepat, quando cit. q. 2. in corp.
2. asserit res ante omnem opacem Itatg
gram et speciē, et ita Ioannes ibi addit magis
pellucidas ee quamuis hic author ō loquatur ex
sequenter dum simul negat Veneto quamdiu

Paulus Venetus putat res ante operationem ullatg sē Vniuersales.

In hac sententia videtur etiam esse Scotus.

pernoīa ſ̄ltg ē vles quandoq; impoſſibile ē alic
id ē geng ali ſpecies niſi eſſent vte. Fundame
tum huiꝰ opinionis eſt quia iſtiusmodi Enuciacoes
uidentur ē vere etiamſi nulla ſ̄ltg abſtrahens a
rerum natura cōſideret. Imo ſi nulla eſſent
poſſibilis ēt, cū v.g. dr: Multa ſunt animaliū
ſpecies. Multa ſunt gena Accidentium et ſic de
Cetera ſunt a Deo unica rerū gena et ſpecies:
Hec noīa ſunt eigden ſpeciei. et ōnia alia eig
dem generis: Varia herbarū ſpecies creſcunt
in hortis ꝛc: Ergo conſtant ex predicatis
ſecundæ Intentionis, nec ad hoc ut aliqd ſit
et uere ſi eatur geng aut ſpecies, nulla opa
tione abſtrahentis requiritur.

Sed reſpondeo huiꝰ fundamenti antecedens et
conſequentiā falſā ē et dico iſta noīa
Vte Predicabile, Geng ꝛc. in preſente nia
ex cōi omiū ſntia ē noīa ſ̄dā Intentionis
ē proinde ſi nulla ſ̄ltg eſſet poſſibilis, nullas
omnes rerū ſpecies, nullaq; gena eſſent, et admiſſa

cadē hypothesi, ꝙ res rei quæ nec ꝓprie
inter se differrent vel conuenirent. Deinde
addo, res quidem, illas quas nos Vniuersales,
singulares, et ꝑticulares, et speciales et diffinitas, ꝓdi
cata, et ꝑdicta, uocamus, ꝓprietates habeant
tametsi Deus ōem Intellectu componente, et dispo
nente et abstrahente annihilaret. Sed quia
illa suppositione futurum ut hæ Secundæ
Intentionum Denominationes et appellationes
rebꝰ non conuenirent. Igr hæc opio ois
nera, ꝙa ad ꝑdicē regritur unitas et ap
do gredendi ni pluribꝰ et de ꝑdicē ꝓdicandi
Sed res considerata prout se habent rep
Intellectꝰ quæcūꝫ habent tale aptitudinē
sunt .n. singulares, affectæ unitate Judi
dvali per quā ita contrahuntur et determi
nantur ut ipsis repugnet in pluribꝰ ee. Et
præterea manifeste hæc opio, contra ꝓpria
et contra, cius ꝓpietes

necessario requiritur ad vniuersale, opatio illatg, nec quauis sed tantum abstractiua.

Dffio Abstractionis.

pariete et homine communi ratione Individui, ut [illegible]
ni se operitur, et cū Boetio in Porph.
[illegible] comm. 2. omnes docent. Dividitur

nostra abstractio Intentionalis abstractio cuiusmodi sumpta a te
genus, dividitur in
Sensitivam et Intellectivam
lecto in SENSITIVAM et INTELLECTIVAM

Sensitiva & cum. ut. g. nisa cognoscing solam
Sensitiva et Intellectiva
positi singularē absq; sapore et alijs eiusdem
accidentibus etc. hic sermo nobis tantū de
Intellectiva abstractiua ē, qua a. S. Tho
Intellectiva abstractiō in Complexam et Incomplexam.
par. 1. q. 85. a. 1. Dividitur in complexam
et incomplexam. Incomplexa seu simplicē. Complexa pertinet ad
duas operationē Intellectus et nil aliud ē qua
Enunciatio negatiua, qua aliqd negatur de ali
quo cū a parte rei coniunctum nel cū ē
Vt si dicamus paries non ē albus, Petrus
non ē homo, Homo o ē at. Incomplexa
NB. abstractio simplex, Incomplexa, precisiua sunt synonima.
pertinet ad primā mentis operationem prout ijsdem
Conimb. uocatur, qua tam fit, quando
simplices apprehensiones et conceptus formā
cognoscimus ea, qua a parte rei coniuncta sunt.

De abstractione
Incomplexa et primi
et Philosophi agitio
ne, seu de complexa

Proicitur ista
abstractio, dividi
tur in habitualem
et actualem.

zpraesentet vniuersale naturas abstractè sine conditionibus individuantibus, ut hi quidem existimant, qui eam sic representat, ut cum Scoto vocat Porphyrius et alij non è Logica quaestionem, sed Physica ac Metaphysica. Quare omissa hac abstractione, Realis est illa quae fit per conceptionis, Intellectiuae formatem, q̄ è actualis similitudo et cognitio Incomplexae, Realis rei sine alio, cum quo a parte rei coniuncta est: et hanc abstractionem omnes reales vniuersi consensu necessariam etiam esse ad Vniuersale et Vniuersalitatem constituendam docent. Quo è, q̄ res non possunt esse Vniuersales nisi habeant vnitatē aptitudine essendi in multis, et de ijsdem predicandi. Sed si concrete hoc cum Individuantibus differentijs consideretur ne per diuinā quidem potentiam in vllo alio esse in pluribus et vniuersis existere possunt; atq̄ ideo non habent talem vnitatem nec aptitudinem per se manifestā è, et nominalium argumentant. Nam Socratis natura ut in Socrate p ipsius individuantē differentiam limitata et

contenta, quia nulla potentia in Platone est: licet non sit ex hypothesi, et non est in Platone. Ista ergo est abstractione mentis, quia natura non quia realiter ita est; atque absque inferioribus differentijs considerata, ita ut sic considerata una et apta non magis in uno inesse quam in alio. v.g. in Socrate quia in Platone. Hanc doctrinam insigniter confirmant et extra Noui uales illustrant uerba Boetij quae sub finem l.3. in Tertia Ciceronis ita legantur. Plato ideas quasdam ponebat, id est species incorporeas formasque constantes et per se ab alijs naturae ratione, id est, rea sibi separatas, ut hoc ipsum hominem quod participi possibile cetera res quae hoc uel quale aliquid fierent. At uero species, nullas putat quae ita sint realiter ab individuis separatas, substantias; sed intellectum similitudinem plurimorum inter se differentium substantialem, quae uel species putat esse. Nam cum homo atque equus differant rationabilitate atque irrationabilitate: horum intellecta similitudo efficit genus. Nam similitudo

eg er hoc p̄dicabilis, in eo ēnūcīata ꝑ
ꝺ, alterꝫ animaty ut ꝺ exhibitꝫ quæ multa
efficiunt at: ē at aīaty ꝑsta aīata sensi
bilia. Igr hoc atꝫ equū p̄dicabit ꝺ at ꝑ
ē genus. Rursus cum Plato atꝫ Cicero
nūmero accidentibꝫ distarent, hoīm, simili
tudo qua ē humanitas ē abstracte ꝺ intellecta
atꝫ dio formata, Species ē. etiam Boēt
et plura ibidem. Similia l. 3. in Porph
com. 18. et l. 1. comm. 2. habet.

NB. hanc ✕ dictis sequitur eōis quædam et ad hanc
doctrinā de tri plici statu Nāe. intelligenda utilissima doctrina quā tenent
S. Thomas. opusc. de Ente et ēntia. c. 7.
et opusc. 42. c. 7. et alibi sæpe, et ex eo fere
Conimb. et alij citer. Natura. n. cuiusq;
rei. u. g. equinitas, humanitas, habet duplex
ee, unum a parte rei quo in suis particu
laribꝫ inexistit: Alterū obiectiuè in intel
lecta abstractiue, quo concipitur, et cū reali
tate de nulli alligꝫ creata natura affirmatur

1 Esse.
Existentia realis et contractionis.
2.
Existentia obiectiua.
3.
Essentiae et solitudinis

Fero singularium rerum naturae, ubi quattuor dicunt
[illegible] et [illegible] esse, ut bene probat
S. Thomas 3a quo sit et unde causatur, ut
explicem modum habendi dicatur. Tria
nam vocant Coimb. q. 4. a. 1. in fine, et Fon.
lib. 1. Met. c. 28. q. 3. sect. 4. Status existen-
tiae realis et contractionis. Secundus, status
existentiae obiectiuae. Tertium status essentiae
et solitudinis. Praeterea S. Thomas, ubi
to. c. 4 et passim in opusc. 58. docet natura
rerum pro varietate horum statuum seu consi-
derationum, varia quoq; praedicata competere.
Natura absolute in statu Essentiae sola prae-
dicata essentialia et propria seu necessaria
quae ex essentialibus emanant conueniunt. Vt in
tota re S. Thoma. docet Soto hic. q. 2. et
Suarez. disp. 6. s. 3. n. 3. et 6. et in Fons.
loco cit. Coimb. q. 4. a. 3. s. 3. parag. In hoc
Caiet. de Ente et Essentia. c. 4. con-
cl. Vnde homo in quantum homo est rationalis et
et ex hoc [illegible] Item visibilis risibilis

Secunda Pars Articuli.

Quibus conditionibus debeant aggregata ut sint et dici possint Vniuersalia

Supposita eorum Philosophorum doctrinaam qua ponit, ex dictis. n. 1. supra duae conditiones ponuntur ut res fiant et sint ens Vniuersale.

Primo Vnitas. sto respectudo [illegible]
ac de ipsam predicandi. Tametsi in hac
conditionum explicatione nulla ac difficilis con
tentio sint.

De Unitate

Pro intelligenda Vniuersali unitate ipsi Metaphisicadum ē primo quod bene docet Caietanus opusc. de Ente. c. 4. q. 6. a. 1. Vnum in concreto idem significare quod Individuum, ita quem testatur Aristo. in 5. Met. c. 6. t. 20 his uerbis. Vniuersum autem eaq̄ dicuntur ō tibat, ea ratione qua non habent unum dur. Hinc substantia una, idem ē quod substantia indiuisa et linea una idem quod linea indiuisa, et panis unus nil aliud quā panis non diuisus. Vnitas autem in abstracto idē ē quod Indiuisio ac describitur. Negatio diuisionis. Ergo sequitur ut sit nomē negationem, et si stricte accipiatur Primatiuū, ut caecitas ergo sit caecitas propriē dicta ē negatio visus

ust potentia vitiosa in subto ad vitiosum apto
Ita unitas vbi cte et proprie dicta e negatio divisionis n subto ad dividendu apte
Posito sint entitas seu impropie. sui ordinis
vbq; connotatione aptitudinis n eo subto dicho
affirmatur. ut cum. v. g. talpa nocans cam
vel lapidem statuam: Ita unitas sapientie
Jupiteri, late et impropie, prout significat
negationem divisionis, sine aptitudine subti
ad illam. Conimb. cum recentioribus propie
dictam Vnitatem privativa vocant. Impropie
dictam, negativam vt.
Sciendum e secundo Vnitate q ad nom
positu spectant duplex e. Alia. n e unitas
conceptus formalis; Alia conceptus obiectivi. Prior ergo est Vnitas rebus conceptis ex
trinseca e sint ipse conceptus finis, a quo e
differt. ut patet hoc exemplo. vt. t. u.
plures unum due eo quod aliquid unu aut agunt
(ut plures unu nauem trahentes) aut patiun
tur, aut habent, aut ad aliquid unu sunt;

scietiã plures homines una imagine diffinitiue
conceptũ apprehendati per ejusdem Deoni
nationem ut aliquo modo unũ dici posse. Posterior
tempe unitas conceptũ creaturi non è arbitraria
ex conceptis ut prior, sed ipsis ire ac con
uenit. Ean Aristo t. 12. subfin. cap. distin
guit in 3. membra. scilicet in unitatem
NVMERALEM, SPECIFICAM, GENERIC
AM et ANALOGICÀ. dicatq; inter eas
hunc ordinem ut posterior semper ad
priorẽ sequatur: sit ō ultissim prioz posteri
oris. Nam quaecunq; numero, specie quoq;
unũ sunt inter ibidẽ: Quaecunq; uero specie
non etiam numero sed genere unũ sunt. Me
taphysici Aristotelis interpretes utramq; uni
tatem genericam scilicet et specificã fere
uno nomine formalẽ uocant. De quo alibi
nobis de unitatẽ analogicã non hic loco
pertinet de ea tractandi. Numeralem tamẽ et
formalem omittere ō possumus cum sine ea
de tali cognitione Trinitatis ejusdia

cognosci negant. Quare primum circa quā
Numeralis seu Individualis unitas a nobis
describatur; Individuū principia individu-
antia. uel. Negatio divisionis. quae sint
differentias individuantes pt. Ex eodem
uero unū numero e singulare quod per differ
individuantes dividi non potest ubicunque
Plato Bucephalus, ista linea, haec albedo.
Numero .n. unū dicere aut singulare ait Thom.
3. Met. t. 14 ail differt, ita enim singu-
lare dicimus quod unū numero ē. Vnumquod
n. quod in his. Huic unitati opponi-
tur divisio ac multitudo numeralis qualem in-
ter se habent Plato Socrates Bucephalus
haec linea et haec albedo. Sant .n. divi-
sa ase invicē per propias ac distinctas differ-
entias individuantes. Ex ista declaratione
sequitur si naturam humanam a Platone
et Socrate intellectu nro abstrahamus
non aliq sectm Esse existentiae realiter
prout tali abstractioni objicitur respiciat

Quæsi. Deus cognoscat singula in proprio esse
et ipsa precisa non habere Unitatē numeralē
Resp. ea unitas numeralis ex dictis sententiis con-
sequitur nō Deum cognoscere Individuantia
sed ea humana natura iuxta hypo-
thesin abstracta et mente secuta à ab obj
sua Individuantibus; Ergo abstracta ita
hoc ipso ab ea unitate Individuali; Ergo
et sic abstractē considerata nullā habet
unitatē Individualem. Sequitur secundo
naturas rerum ita precisē considerata multo minus
habere aliquam divisionē seu multitudinem individu
alem seu numeralem. Quia multitudo ut Meta
physici docent aliud non est quam multa uni-
tates ab eis divisio numeralis fit per differen-
rias individuantes. Vbi igr nulla unitas nu-
meralis nullæq; individuales differentiæ sunt
ibi etiam nulla est multitudo numeralis. At in
nostra hypothesi ponuntur naturæ rerum ab
omnibus et differentijs precisæ; Ergo carent mul
titudine et divisione numerica. Quod confirmatur

ep. S. Thom. q. in opusc. de Trin. c. 4
posset natura in tanta essentiæ nec una esse
plures, unitate scilicet et pluralitate nume-
rica, ut recte interpretatur Cajetanus ibidem.
Ergo multo minus natura in tali sua existentia
objectiva habet talem unitatem aut pluralita-
tem. Sequitur Tertio idem de una etiam u-
nitate generica respecta differentiarum
specificarum proportionaliter iudicandum
& quod modo de natura specifica respecta
differentiarum individuantium concludimus.
Sciendum quarto Unitatem formalem q etiam
essentialis vocatur describi ap Cajetanum
ea. q. 3. hoc modo. Unitas formalis est indi-
visio rei cois in prædicatis essentialibus; vel
hoc modo. Indivisio rei per differentias essen-
tiales, scilicet genericas vel specificas. In con-
creto vero unitate formali unum sunt, q non
sunt divisa quoad differentias ac prædicata
essentialia seu formalia, ut homo canis, equus
unum sunt quia corpora animalia ingredi[untur]
S. Aug. l. 10. Rate etiam admittit Cajet

quam predicata essentialia quorcunq; plura
ei tolent alia magis alia minus coia, ac prie
propria; Nam hois predicatū essentiale eiusq; cor
aby ipsi proprium è rationale. Generalius ebipsi
cam brutis cōe è animal, et sensitiuum, cog
coius adhuc è unens et corpus et substa: Sta
cuiusq; rei uariam è posse unitatem, et diuisi
onem formalem. Nono .n. nō essentialis seu for
malis predicatio substantiae, è nam forma
liter cum ōibg reliqis substantijs creatis
conuenit ni eodem diuisas sit a Quan
titate et ōibg reliqs accidentibg: Eidē
hoi cum brutis intercedit indiuisio alterius
ad quod Predicatum at, et sensitiuum
licet ab eisdem diuidatur quoad aliud predi
catum sibi essentiale et propriū quod è ratio
nale. Similiter licet inter Socratē et
Platonē sit diuisio individualis propter
differentias individuantes formalis tū in
ter eos nulla è gena in Rationali et
ōibg aliis essentialibg seu formalibg predicati;

J

conueniunt. Differentiæ igitur substantiales in genere
alis, ut rationale, numerali unitate, quæ numerales
a differentiis individuantibus de quarum
formalis unitate a speciebus et generibus
tum quia numerali, negat divisionem formal
differtas individuantes fit, formalis uero
negat divisionem in predicatis corporeis et
tialibus. tum qa numeralis nulla divi
sionem ni predicatis aut differtis inferio
ribus admittit formalis a proul in corpo
ris uel ning corporeis predicatis consistit, ita
plures aut pauciores infra se divisiones pati
aut admittere potest. Hinc fiat homo et
canis formali unitate conueniant in sensi
tiuo et ani, ac ceteris predicatis superio
ribus. Atqui quod inferiora et ning corpo
predicata divisione ac diuersitate labant.
Nam homo est rationis, canis irrationa
bilis et latrabilis. Deinde hic homo
per differam individuantem constituat
sibi propriam ac singularem canis uero

etiam ꝑ alias sibi propriam diffinitionem [illegible]
unitate seu singularis ens. Omnis enim
natura formalis una individuali in eo quod singu
res singulares per suam unitatem numeralem in se
duatur indivisa ut ne ꝑ Dei potentiam dividi ꝑ
alterationes individuantes differentias possint: Ita
etiam per unitates formales singula predicata
formalia seu essentialia ita indivisa et indivisi
bilia reddantur ut ꝑ nullam potentiam dividi
possint divisione eiusdem ordinis et gradus.
Rationale n. nel animalitas ita sunt una ut quam
diu Socrates nel hanc lineā non potē in plu
res numero Socrates plures, has numeralineas
dividere Ita etiam non possit ens et formalia
predicata a. n. y. rationale nel at de. in plura
eadem eiusdem gradus dividere: Dividere in
quam illa divisione ꝑ horum predicatorum
unitatibi opponitur et quam illa unitas forma
lis negat.

Deinde [illegible] unitas individuationis [illegible] alterius
gradus et gradus ultimo realis quae ipsae non negat [illegible]
tet in hic numero digitis Sicut si esset corpus
manens idem numero et hic numerus ipsius dimi
pti a reliqua quantitate cadit in numero manente
Ita etiam formalis unitas alterius gradus divisionis q
ipsa non opponitur et quas ipsa non negat compo
situm potē, manens si se dividisa, magis utpo
dividualem sine qua non operatur. nisi in sole, ver
et caeteris individuis q unica tantum in sua specie
solent existere. tūm ista probabilem sententi
quam cum Scoto et Fons. defendunt Conimbrī
a. 3. s. 1. arg. 2. et cum. S. Thoma Cajet. q.
et. 7. a. 3. Plures u. g. individui homo Plato et
Socrates non ita differunt inter se numero et ipsi
individuantibus qu etiam a parte rei quoad formalia
formalia seu ratio et differas specialis et quae
conveniant atq; nūm idemq; sint. Unū inquā realiter
formaliter hoc est quoad formalia Praedicata
non realiter individualiter quoad praedicata
dividuantia, vel quod idem est unum realiter sim

... si non realiter ab ipsa Deitate quae etiam Deus fuerit.
Alex. Sic Scotus tamen licet minus Scote ista
vera cognitur Soarez. disp. 6. sect. 2. n. 14. sino
ipse etiam Deam tam in 1. pte logicae c. 14.
ait quod Plato et Socrates realiter specifice
conveniant, licet simul etiam realiter numero
differant. Nam aliqua realiter convenire et
realiter id idem et realiter ee eadem in hac ma
teria sunt synonima. Quae satis licet ad Mtt
spectet hic tamen obiter etiam hanc rem cognos
mari potest. Quicqd convenit naturae
tam se et absolute sumptae, hoc e in statu entis
et solitudinis idem convenit eidem etiam in
rebus duobus statibus praesertim in statu rea
lis existentiae quo in suis particularibus egisset
ut eis concedant. Sed Natura. v. g. humana
secum se in statu entis convenit Judinisio secun
formalia et entialia Predicata adeoque uni
tas formalis ut cum. S. Thoma opusc. 42.
et Cajet. antea cit. a item concedant
omnes; Ergo eadem Judini, io sine unitas eide

etiam quae in singularibus conuenit. Ergo impossibile natura humana a parte rei sic existeret ut Plato existimauit talis etiam intellectus abstracta non cogitatus haberet formalem unitatem a qua etiam denominari posset aliter formaliter una. Sta etiam si multiplicatione et diuisione individuali aequat maxime unitatem atq etiam diuisionem numerale ita tamen formalis unitas qua talis non destruitur manebit utiq adhuc etiam in individuis numeraliter realiter diuisis. Et qua formali unitate ipsa individua saltem dicuntur conuenire inter se una denominari. Et si ista tollant hanc unitatem p diuisione et multiplicationem per natura individua ergo amitti ac destrui fictione a rectitate opinionem sequuntur. Quia nulla unitas amitti potest nisi ea cui diuisio quam negat, sed diuisio individualis individuales sit a formali unitate non negatur sicut nec specifica unitas, generica diuisione negat, quod p se manifestum. Et ex eo con-

pmaior quia q̄ numero differunt Socrates et Plato non ex ipso differunt aptidine et sicut Scot. dicit n. 19. sto concedit. Neq; ea quæ specialissima genera. Ergo unitas formalis q̄ tantū ē Individuorum predicatis formalibꝫ et essentialibꝫ omnibꝫ tm nec corrumpitur p̄ divisionem numeralem q̄ fit in solis predicatis et differentijs individuantibꝫ, ut in Met. fusius probabitur.

Secundum quinto p̄ter unitates hactenus recensitas Fon. & Met. c. 28. q. 3. s. 2. et 4. quē sequuntur Conimb. hic. q. 2. a. 1. et a. 2. con. 3. et Soarez disp. 6. s. 2. n. 10 et 11. addi aliam unitatem quā vocant precisionis et hoc modo probant et explicant. Si humanam naturam ingunt a suis singularibꝫ quibꝫ inexistit nel animal a suis inferioribꝫ speciebꝫ abstrahamus certē homo nec animal iam ibi abstractè concipiuntur et a suis inferioribꝫ differentijs liberata, objciuntur intellectui abstrahenti carent ergo divisione q̄ per inferiora predicata fit. Ergo sunt indivisa, adeoq; una ergo habent aliquam unitatem At numerale habere non possunt quia ea sunt abstracta, neq; etiam

formalem tantum habent, qa formalis negatio divisionis in formalia, non negatur eis aptitudine; sed haec unitas negationis divisionis in praedicata infetiora cum aptitudine divisionis primaria & non pura negativa unitas.

Discrepant tamen a Fon. Soarez Toletus et Conim. q. 4 a. 3. s. 3. paragraphe in tenendo. Nam Fon. docet eam unitatem etiam creaturae Platarae absolute in statu entia pro antecedenti opinionem. Soarez vero et Conim. Platarae non nisi naturae abstractae in statu existentiae objectivae competere. Deinde utrique hanc unitatem aiunt esse duplicem Generica scilicet et Specificam. Generica qua genera, species suis abstracta ita una sunt ut tamen sint apta per species et specificas differentias dividi ut forma corpus vivens animal. Specifica vero aiunt esse qua species ab individuis convenit, et qua species sunt una tantum divisionis in differentias individuales, ex quibus Authorum opinio sequitur duas

unitatem et duas tertias partium
[illegible] unitas partibus
pertinet specifice ut tam Conimb. p. 2.
disputant. Differunt tamen quia formaliter
haec unitates negative et incapaces divisionis
sunt, unitas numeralis, ut etiam nos par-
ticipantes dicimus. Sed unitates praecisionis
sunt privativas ob annexam aptitudinem ad divi-
sionem negatam homo enim cois et ab inferi-
oribus abstracto aptus est in eadem inferiora
dividi, et per illam multiplicari. Plura de hac
unitate videri possunt apud Conimb. et Suarez
et Fons. q eam primo videtur cogitasse
nostra nostram sententiam sit prima assertio.

conceptu formalis Ordinarie quidem ebia
ad Vniversale neq; tn ipsi necessario
neq; etiam sufficit ut per eam res Vniversales
constituantur, adeoq; non e unitas universalis
tam. S. Thoma et Scoto docent autho-
citati et in sequentibus assertionibus citandi
eis sententia contra quosdam, quasi opi-

tanto ꝛoie Dean zpatt ꝑ. dist. 2. q. 7. l. c.
Prima pars ꝓpositionis, quod unitas formalis
conceptꝫ ontrarie etiam concurrat ad Vniuer-
sale et uniuersalitatē constituendū clarum
ex ꝑ. huius a ꝑte patet. Quam hanc uni-
tatem differt a conceptu formali abstractiuo
quem ibidem ostendimus ee rationis.
Secunda pars quod non sit ꝓpter rationis patet
tum qa si ꝓpter intentionem ꝑ. Toneret
Ionigstarum, natura ꝑ species Intelligibi-
repraesentarentur uniuersaliter hoc ē abꝫ
Indiuiduantibꝫ differentijs formal uniuersali
ut ipsi authores docent et omnes concedunt
Et quamuis haec sententia minus probabilis sit
ostendi tamen neq; Abstractionem neq; for-
malem conceptū fit neq; eiusdem conceptꝫ uni-
tatē numerales ꝓpter rationis ee: tum
et abstractio Vniuersalium ab inferioribus
ō fieret ꝑ unū tantū sed ꝑ plures conceptus
nihilominus tū res abstractae forent Vniuer-
ꝑ eius sententia neq; tamē ipse ullam habet

persant unitate unicuiusq; extrinseca. Ego nihil
est, cum unitatem non ipse sed per accidens in illa
reperiatur &c

Tertia pars quod haec extrinseca unitas non sufficiat
docetur ab Aristotele in cibg ijs locis et plurimis
aliis in quibg singularibg ait Universalia in re et
Universale describit unum in multis. Ego in substantia
non asseritur, a Confirmatis q. Met. q. 7.
post medium tum qa etiam alias analogae sine
aequivoca a consilio forent Universalia qn
nulla ex ijs unum conceptum formale habere
possent, ut ex coiozi probat Suarez. disp. 2.
n. 9. tum qa unitas conceptg formalis
ex multis saltem analogis v. g. ad Ens,
Accidens non sufficit sed praeterea
necessaria etiam est unitas conceptg obiectiui
ut cum S. Thoma probat idem Suarez.
s. 1. n. 14. et tota s. 2. ego qua ipsius
doctrina euidens est quam improbabiliter
a quibusdam pro contraria opinione citetur.
Analogia non modo unitatem conceptg

formalis sed etiam obiectivi cognit. [illegible]
gis ad Vniversalia q̄ debent denominare.
Deinde eadem. s. 2. n. 12. idem ait thomas
[illegible] posse, hominem quatenus objectum sui potentiae
conceptui habere objectivam validitatem. ibidem
n. 11. ait formam a qua propriè natura sua
una, non esse ipsam conceptum mentis. Disp.
5. s. 1. n. 2. & etiam clarissime contradicit
necessarios locos. Deniq; disp. 6. s. 2. n. 9.
probat Vniversale fieri q̄ directa et absoluta abstractione
sic concepta inquit tribuendo nobis, q̄ non
tas vacis, qa habet unum conceptū
indivisibilem in plures similes; habet ea
citatem seu aptitudinē ut insit multis et
ij̄s praedicatur &c. Et licet adversarii
contra nos obducant doctrinā eiq̄
n. 12. traditam nil tamen pro se efficiunt
qa Suarez ibi non dicit quam
denominatur abstracta seu universalis
concepta q̄ extrinseca denominatione
conceptus denominatam, petitione principii

1. et q. 7. de Potentia. a. 5. et q. et in 4. Oret. l. 4. et alijs multis in locis. Dicitur etiam idem conceptu abstractionis intentio rei actualitatis eodem modo, non tñ secunda Obiectiue sed Prima formalis nel quod sit ratio pars secunda Obiectiua. Cum. S. Thoma consentiunt Caiet. Opusc. de Ente. c. 4. in comm. et 7. q. et Capre. in 3. dist. 8. q. 3. a. 3. in responsis ad argnta pro 2. concl. Vbi expresse affert individua eidem speciei non posse cõ eidem rationis si tñ sumatur ftr pro conceptu formali sed et obiectiue pro conceptu obiectiue. Quod in eodem art. sapig repetit; Ego nec S. Thomas nec eig discipuli aduersariã seu nostram opinionẽ segnuntur.

Dicitur quod Vnitas conceptu fatis nõ sufficiat ad Vniuersalitatẽ probari pt eodem argnto in. art. prec. concl. 3. nulla ratio cõ Vniuersalia in predicando ostendit. Nam cõ id non sit ita debet cõ unum in multis atq; ita posse predicari diuisim, ut suam unitatẽ retineat

atq; in actualibq predicationibq non maxi
eadē unitate ; Sed nulla est divisio pt de
plaribq inferioribq respecta que in vtri
zelenta et manente unitate hac fictis
ceptq numerali et sibi extrinseca pdicari
quoties .n. nova predicatio et enuncio mentis
formatur quoties etiam noui conceptq for
malis novaq; et diversa eorū vnitatū fie
ri ut ex cit. art. manifestū ē. Ergo
hec extrinseca conceptq fictis unitas
ad vtē fctr non sufficit . Confirmatur ea
dem 3 pars, qa adversarij tm propterea
inciderūt in hanc opionem ; quia putarūt
nullam aliam rebq vniversalibq vnitatem
attribui posse contra quos sit tota fctr ratio
z.
Vnitas formalis ē necessaria ad univer
salitatem, ita expresse docet cū S. Thom. q. 17. t. 2.
c. 7. Capr. loc. cit. et Caiet. de Ente. q.
ad t. et q. 7. et cum Scota Suarez disp
6. s. 2. n. 9. et 10. Fons. 5. Met. c. 2.
q. 2 3. s. t ad 1. et 3. Conimb. q. 2. n. 2.

[illegible] et p. et in relatione ad [illegible]
[illegible] 3 arg. Dicitur [illegible]
[illegible] et ep. q. post eum dicit S. Thomas
[illegible] 8. tr. p. c. 2. et Tol. q. 2. pene. 1. repe-
riter res creatas quantumuis inter se valde diuer-
sas semp solet aliqua conformitas ac similitudo
interredere. Hinc recte dicit S. Thom. n. q.
Socrates est conformis ac similis plante, quia
uide ut planta uiuit et crescit. Similiter ad
hec equus est quocum non tantum uita vegetabi-
lem uiuit uerum etiam sentit. Similiter de
ipso est Platoni uel alij homini individuo tam
quo non tm uiuit ac sentit sed et ratione ubi
[illegible] ita singulorum predicamentorum res, seu species
seu [illegible] subalterno seu numero differunt nihilo
minus tm habet aliquam similitudinem ut calor et
frigus in eo quod sensu tactus percipiantur;
[illegible] et superficies quod utraq; sit quanta
et continua. Hac declaratione premissa sic pro-
cedo. Sola illa res p[otes]t vnq[uam] vni ab
nemine possunt vites fieri inter quas a parte
rei aliqua similitudo et conformitas intercedit

P

unitas formalis ē ipsis secundum se quo ipsa realia
congruitatis reby diuersis conuenire non potest
ut ait Aug. 5. Met. c. 6. Haec ees secund
Ergo unitas formalis realis ē ab vniuersali et
vniuersalitatem. Secundo probari eadē conclusio
potest illo argento quo supra probauimus reby esse
opacam sibi reby conuenire unitatē formalē. Quic
qd enim conuenit naturis rerū seu sibi se simpliciter
sumptis in statu essentiae illud eisdem semp in quocunq; alio
statu conuenit. Sed unitas formalis conuenit
reby seu naturis vniuersaliby seu sibi se in statu
essentiae. Ergo etiam conuenit eisdem in statu
existentiae seu existentiae obiectiue
Circa hanc secundam conclusionē aduerti debet ees
authoritatis si Nominales excipiant consentire in eo quod
unitas formalis negatur ab vniuersalitatē, di
cendo tm primo quod aliq cum Suarez existi
ment p hanc unitatē ante opacam Intellec
tus nullo modo posse realiter iudicias et vnas
dicere. Contra quos in Met. fusiq disputabimus.
Secundo quod aliq cum Stoicis existiment
ees, non posse ab eadē unitate unas denominari

plicet abstracte abstrahibile realitates
multiplicatas intelligantur. Quorum opio nonnulli
falsa Doctrinam ponentes absolutissime dixerunt
scripta in statu naturae abstractae ab esse existentiae (ut
ter quia tunc nullam habent) ita nec unitatem
tiam in statu existentiae obtinere. tam
qa ab ea unitate potest res Saltem secundum
ea denominari sicut a quantitate albedine qua
us Saltem cum qd Album dicit, et Aethiops
quoad dentes. Tertio discrepant quoad
lig cum Fon. Con. et Suar. Jupra citatis
pter unitatem formalem qua negant supra
tiam aliam exigant quam dicunt unitatem
praecisionis. Contra quos dicendum tertio unitatem
praecisionis ut ab his authoribus explicatur. et ostendi
distinguitur videri commentitiam et figmentariam.
Secunda pars inde constabit qa probabimus istam
sufficere. Prima pars quod nulla eiusmodi unitas
cisionis sit ita probatur. Sicut se habet ait Aug.
lumine et tenebris considerata praecise ab ista
lumen et eadem tenebras a quibus praecinditur. Ita

si habeat natura diuersitatem ab humanitate q̄ infe-
riores differentias sit et ab deitate inferiores quan-
do abstrahit absq; ipsarum consideratione; Dei ita
ita abstrahi sumpta nec unitas nec ebā esse
bitas est sed ab utrisq; abstracta; Ergo etiam di-
uersarum naturā, in statu existentie ē
diuine que ab ēibꝫ inferioribꝫ predicatis abstracta
sunt respectu communium inferiorum differentiarum nec
non sunt nec diuisa sed ab utrisq; precisa. Quare
cum opio aduersaria pro sua uitate p̄positionis
ita argumentatur. Natura abstracta qua talis
non ē diuisa in sua inferiora et p differentias
individuantes. Igr ē indiuisa sic una. Simili
fallacia et sophismate utitur ac si probaret
aerem absq; lumine abstracte consideratū nō
ee luminosum ac proinde tenebrosum. Negatur
enim consequentia eo quod ex eor dialecticorum do
ctrina a sensu precisiue ad negatiuum non
valeat argumentatio; et teste Caiet. cit. Opc.
Dei Ente. c. 7. et Conim. q. 4. a. 3. s. 3. ex
negatiua finita non recte colligitur affirmatiua
infinita in reduplicatiuis. Sed quando Conim.

dicūt. Natura abstracta q̄ talis nō ē diuisa p̄ infinitas diuras, contrahentes se inuicē dicāt sequens redūplicatiū: Ergō ex illo possunt inferre hanc infinitā affirmatiuam. Ergo natura abstracta qua talis ē nō diuisa adeoq; indiuisa seu una. 8. pro q̄ dē dicas te omissa ꝛco redūplicatione ita argumentatur. Natura abstracta ō ē diuisa p̄ infinitas diuras; Ergo ē non diuisa et indiuisa Respondeo negando consequentiam ec quod nil cadens nilominus adhuc sit implicite redūplicatiuum cum Predicatō appellet sine significatū subiecti. Nam si materiale appellaret falsū ēet antecedens ex quo nil concludetur. Quia materiale significatum nel ēt Natura secum se sumpta nel ut in singularibus existit; Sed natura secum se tegte. S. thoma cit. Opg. de Ente c. 4. nec diuisa ē nec indiuisa: In singularibus uero, diuisa ēt ē.

Vnitas formalis & realis ab Intellectu humano desumi
tur, igitur absq; numerali unitate et multiplicatione, è
unitas universalis et vocari recte pt unitas praedi-
cabilis. Ita cum Boetio supra citato et cum
S. Thoma et Scoto docet Cai. lococitato et
Aubrii q. 4. et eois veterum sententia. Quae
probatur primo. Illa è unitas universalis q̃ ex
primitur ab scribe in Istioe Vniversaliù; sed
formalis unitas exprimitur ut etiam fatentur Fons.
et Conimb. Assert. 2da. citati. Probatur 2do.
Quia eodem Boëtio authore Vniversale. u. g.
Genus nil aliud è quam substantialis similitudo
et identitas plurium rerum inter se differentium
conceptu abstrahente intellecta; Sed haec simili-
tudo eodem Boëtio teste è Vnitas formalis; Ergo
etiam è unitas Vniversalis. Tertio sequitur ex
dictis ex dictis; Nam Vniversale debet habere
aliquam Vnitatem sed non sunt plures unitates
quam 4. nempe transcendentalis, Numeralis, intrinseca
conceptui Creantis & dis regulatiue competit.

Tertio numeralis conceptus formalis et existentia
conceptui obiectiue. Quarto formalis. Et primo
p se constat primas tres unitates ordinare
ad unumzalitatem ptim etiam probatum e
Restat ergo sola formalis: q dupliciter consid-
rari potest. Primo ut rebus ante operationem intellectus
conuenit. Secundo ut ab inferioribus precidatur.
Sed primo modo non sufficit, tum qa unitas hu-
meralis debet conuenire cum aptitudine
inexistendi pluribus et de ysdem predicandi.
Sed formalis unitas prout a parte rei ante
positionem intellectus reperitur ni rebus non conuen-
nit cum aptitudine tali ut postea probabi-
tur; Ergo non sufficit ad unumzalitatem
constituendam: tum qa unitas formalis a parte
rei considerata uno modo eadem est existentibus
numeralibus, atque una cum ipsis individualiter
realiter multiplicata, adeoque non plures dici uni-
tas Petri, sed eadem quod. Sed ad unume-
zalitatem tali unitate opus est quae libera sit ab
omni diuisione et multiplicatione realiter quam etiam

zeb̄ vniuersales. Selz pessing dicit quod ens
bet p̄ intellectū abstractionē ab inferioribz ꝛc.
præcisa. — ℣ dicēs quia soluerent q̄ obiect
Suarez. d. p. s. s. n. 50. cum Conim. et for.
pro unitate præcisionis contra formalem unita
tem Primo quod unitas universalis debeat univer
salibz sic ē propria ut nullis singularibz possit
conuenire ; Respondetur .n. vnitatē formalē
beneficio ſtlicty abstrahentis zebz universalibz ita
propriam fieri ut nullis singularibz possit ē
petri quandocunq; ab ijs præscinditur. ℣ quo
soluitur etiam 2dm eōm argtm quoniā unitatē
vniuersalem non debere multiplicari neq; singu
larem fieri Respondetur .n. quod ipsa na
Vniuersales ℣ sua singularia multiplicantur, et
ex parte rei singulares sunt ſtamen vniuersa
li non debere si etiam unitas rerum universali
quando non sumitur præcise multiplicetur numero
et singularis fiat. ℣ licet quod sextio ob
ſtlicty Suarez unitas formalis secundū se sumpta
si tota essentia neget solam diuisionem ēntia
lem ac conjudina predicatorum ab eq; re illam

gūa appetit. Substantiam vero, quat ad singularitatem nō contrahēs, nihilomin⁹ tamē quando vadē unitas mente precisa ē omni singularitate. Sed solis universalibꝫ neq; alīs cōis ingeniū a ꝯbꝰ prescindit, q se sumptū habet tota illam unitatem totaliter, sed partialiter dī. Quidm .n. oēs corporis humani partes, tota ḡdē rationalem aiam habent sed non totaliter ut Physici docent: Ita tota quam vniuersalis natura totaq; eig unitas formalis et vniuersalis ni⁹ ōibꝰ et singulis inferioribꝰ tota reperitur sed non totaliter ipsa illius Boēcij 1. 3. comm. 18. ita scribentis: Vt autem a supremo veniamus ad infima (loqtur de speciebꝰ alijsq; predicamenti) dividendo, sic ab infimis ad supremam colligendo videbimꝰ. Nam sicut homo varijs accidentibus differentibꝰ. Individuantibꝰ ē adiunctis ex uno plures reddit: Ita detractis e multis unq; quicq; Neq; .n. is homo quem coem, que species dicimus figuratum ē (ut Epicurei voluerūt)

aut separata forma, seu res extra in objectiva
[illegible] recepta. Tertiam cōmunicare
nisi re distinctionem (id est differentiam individuantibus
mente tantum) haud tangit Bīa
tius. Quarto Conimb. in 8da. p. c. 2. um Sua
rez. n. n. objiciunt Vnitatem Vniuersalis debere
esse primitiuam adeoq; negatiuam divisionis cum apti
tudine; sit formalem unitatem non esse primitiuā
sed pure negatiuam: Respondendū est concessa
propos negando priorem. Nam ea de cāa quod
unitas formalis primitiua non sit pter illam
necessaria est alia conditio ad Vniuersalia con
stituenda, scilicet aptitudo inexistendi plurib⁹ et
de pluribus predicandi. Quinto alij ita proba
re conantur formalem unitatem concepti ob
jectivi, rebus universalibus convenire non posse:
Creando aliqua in rebus creatis realiter ide
sunt, multiplicato realiter uno eorū etiam alte
rum multiplicatur; Sed unitas numeralis et for
malis realiter sunt eadem et numeralis pro mul
titudine individuorum multiplicatur; Ergo etiā
formalis. Ergo formalis unitas non sufficit ad Vni
uersale constituendum, sicut nec unitas numeralis

Obiectio concepts sufficit. Respondeo vnitas
ex forpalem a parte rei realiter numeraliter
multiplicari sed nō realiter ſtr Qualiter
Socrates et Plato realiter numeraliter differ-
unt ſtr bō. et essentialiter in eo quod homines
et animalia sunt non differunt ut ois con-
cedunt; ergo unū sunt. Vnum in qua unitate
formali seu essentiali non numerali. Nec sequitur
Hereticio concedenti unitatem formalē
a parte rei ita multiplicari numero et nul-
lo modo manere una; negare ſtm eum code
non posse qz eadem formalis unitas tunc
cum ab individuis abstrahitur et a numerali
multiplicatione quasi liberatur, una sit quando
quidem tunc p nullam differentiam amplius
divisa sed potius ab oi divisione et multipli-
catione beneficio illius abstrahentis liberata
et praeisa. Si nōtes nihilominus non de-
Obiectiōi sed tm nī conceptu formali absen-
tente eo quod abstractio et abstracti ei sint
tantum extrinseca denominationes rōne q abstra

tantum: Respondeo abstractione qua et abstracta
ac objectivis conceptibus seu rebus ideis ejus
rum existentibus tantum a extrinseca
denominacem competere: attamen id quia ab
stractum denominatur respe ipsos conceptus objecti
vos reapsq; naturas et earum unitates non ac
extrinsecas denominationes seu veras rei abstra
ctioni objectas et in suis particularibus a pte
rei existentes.

Sit 4to. dubitatur etiam sitne Vnitas Vnius
talis realis unitas an rationis tantum. Ad quod
dubium explicandum supponere oportet ex Met:
unitatem cuiusq; rei sola ratione differre ab ea
dem; unitate: nil enim aliud unitas e, qua indivi
sio rei atq; mtr e ipsa res q una et undivisa
so sicut tenebre mtr sunt ipse aer: ftr vero
ipsa unitas in coi e negatio divisionis alicuius.
Eodem modo formalis unitas si mtr sumitur, ea
dem prorsus e cum suis praedicatis formalibus
seu essentialibus; at si capiatur ftr prout e negatio
divisionis in similia praedicata formalia ratione alicuius

dra discrepat. Et ppe obiectum istius portio
Dub. nempe universalis unitatem mtr sumpta
realem ? Dux qa illae rae illae praedicata
qby conueniut realia, o raois Entia sunt. u. g.
homo, at, raote; Tum quia formalis uni
tas mtr sumpta non differt a numeralis
realiter q cum reales sint consequenter etiam
formalis unitas q etiam ? Vniuersalis realis
erit: Ffz vero faciendo hanc unitatem Negao
et consequenter Eas raois sunt cetera u
nitates eer pr negaoes Entia raois tantum sunt
ut constat ex dictis. q. 4. a. 3. Bon.
Quia tamen haec unitas formalis p immediate
et diffras individuantes realiter p raois
individua multiplicatur ideo non solet Ffz
absq limitatione uocari unitas realis, sed
tantum secdm qd realis dr; imo longe sapius
uocatur unitas rationis uel qa per rationem ab
individuali abstrahenda ? ut seq Ffz unas homo
minet, uel qa per solam rationem cognoscitur, cum

tama unitas individualis vera materialis sequ[itur]
sp[ecie]m. Divisibilis hec unitas specifica
et specifica vera. generica unitas. Indivisio
alicuius generis vel indivisio rei quoad predi
cata eius et generica. Specifica vero
e indivisio rei in predicata specifica. Vbāg
hanc unitatē inter Scotum et Scotistas rea
les ē dicant Caiet. cit. c. 4. q. 6. a. 1.
Capr. in 1tio. dist. 5a. q. 3. in responsione
ad 1tium argtum. & 3. cor. et Soncinas
videas.

De aptitudine Vniuersalium

Itaq; conditio requisita ad Vniuersalitatē ex oīum
sententia ē aptitudo p quam res Vniuersales possunt
e in pluribus inferioribus ac de eisdem predicati, cum
Scotus Vniuersale definierit ēe id quod aptū ē in
pluribus et de pluribus predicari satis exacte
definiūt ē res Vniuersales actu et reipsa in plu
ribus particularibus inēe non debere sed satis ēe si di
quam aptitudinem habeat: quod etiam confirmatur

exercite scitis et una alia ng non computa
a genera et species et universales sunt, quam
vis actu et ex ipsa in unico singulari individuo
scilicet existere. Quam conditionem ut articu-
emus notandum est primo aptitudinem in communi
significare quandam potentiam et habilitatem
ad aliquid faciendum vel patiendum: sub quo
ficata includere primo aliquid cui tanquam subiecto
connexit, et cuius dicitur aptitudo esse. Ut aptitudo
videndum homis aptitudo est. Secundo includit
aliquid ad quod tanqua ad terminum re-
Aptitudo videndi includit visum et
ambulationem: sic in proposito aptitudo Vniu
Aristotele teste est Aptitudo essendi in plurib.
et aptitudo de eisdem predicandi.

Notandum vlo est partim ex dictis in fi-
ne partis huius art. partim ex Suar.
s. 4. n. 12. et 13. et Coimb. q. 3.
3tium. Et ex. S. Thoma. opc.
48. Predicata contingentia natu

et stata existentiae ac solitudinis nec quantitatis positi
ve nec negativae. Nā humana natura secun-
se et homo in quantū homo, nec ē albus, nec ē non albus
nec unus numero nec non unus seu plures. Si inter
album et non album ē terminos contradictorios inter quos
nullum datur medium ratio alterutrum de subiecto pos-
dicari aut negari posse. Respondeo cum Franci-
co Oviedo, disp. 1. q. 2. hic inter contradictorios
terminos non dari medium si subitum sumatur, explicate
tamen in reduplicatione. ut cum dico homo ē albus homo
ē non albus: ibi si subitum sumatur cum reduplicatione
dari medium hoc ē opus non ē, ut alter de eo affir-
metur alter negetur, ut homo in quantū homo ē albus.
homo in quantū homo ē non albus &c. Eodē modo
natura, creata in statu Essentiae existentiam realē
non exigunt (in quo a divina differunt, quia illam
essentialiter exigit, adeo ut non possit non
esse) neq; etiam non existentiam exigunt, sed
ad utrumlibet indifferenter se habent. Ita gradi
contingens e positiva aptitudo existendi in
pluribus singularibus. ut docet ibi Doctor Thomas

realiter ab actu essendi in multis et de quidditate pdi
candi secundum rationem Metaph. sententiam inter quæ
sapiota prædicata et eorum natura ab inferioribus
bg et particularibus sola hæc differunt; ut natura
ab homine, vel et hæcceitate ab homine et homo a Socrate
&c. Dico secundo, Aptitudine essendi in multis,
et de quidditate prædicandi relig singularibus, natura
habet in statu realis existentiæ non communicare.
Ita Suarez. cit. disp. 6. s. 4. n. 2. et Conim.
q. 3. a. 3. et q. 4. a. 3. s. 1. Rubio q. 4.
et alij communiter. Probatur hac ratione. Quia
naturæ in statu existentiæ realis, seu a parte rei
non sunt contractæ ac determinatæ, p differen-
tias individuantes ut p nullam potentiam vel
in uno alio individuo nedum in pluribus possint
existere; Ergo nullam habent Aptitudinem ad
essendum in multis. Quod si hanc non habent, neq;
aptitudinem prædicandi de multis habent, quorum
ista illam supponit. Si objicias primo divina
virtus aliquid videt aut intelligit retinere sua
aptitudinem et potentiam ad videndi et intelligendi;

Ergo etiam naturas unum, dum in alio inferioribus existent posse retinere suas aptitudines adhuc in plurib⁹. Respondeo negando consequentiam concesso antecedente. Quia aptitudo videndi et intelligendi ē aptitudo et potentia physica realiter a suo actu distincta, ad quē ebdā realem relationē habet; ista aptitudo dicitur ē, et sola ratione distincta ab actu essendi in suis inferioribus ad quem non nisi rationis rationem habet, cuius principium fundamentum ēt ipse divinus intellectus. Deo nulli naturæ nisi ipsi eandē posse competere potest. Si obgicias Deo singulārem rerum creatarum, naturas individuas a parte rei sua ante opacem oēm intellectu aptas ēe, ut habeat plura īndividua eiusdem speciei sibi finita ēentiali est, id quod natura divina non convenit, et sim Tomistarum opinem neq. angelica; Ergo natura a parte rei existenti aptitudo essendi in multis convenit. Respondeo ex eodo notando unum individuum non habere aptitudinē positivā ad esse alterius eiusdem speciei individui, sed omnia ne

natura et indifferentia, qua caret ista natura ne
gativa nolat. Ita, v. c. natura Socratis non ha
bet maiorem aptitudinem positivam ad esse Plato
nis quam hic paries; sed sicuti huic parieti no
repugnat atq; adeo ipsam non prohibetur quo minus
Plato existat: Ita etiam natura Socratis non prohi
bet et non repugnat quo minus idem Plato existat
licet in hoc sit magna disparitas quod hic pari
es habeat Platonicam tantam convenientiam et similitu
dinem vel unitatem formalem quantam Socrates non
habeat. Unde si Deus et q cum eo aptitudi
nem in Remotam et Proximam dividunt quos
cumq. q. 3. a. 3. parag. de 2da Partitione
vel sicut et dicant p remotam aptitu
dinem nil aliud intelligerent quam istam indifferen
tiam et non repugnantiam: Recte docerent natu
ram Socratis Universalium aute esse Platonem
remotam quandam aptitudinem essendi in multis convenien
tem. Sin positivam aliquam aptitudinem intelligat
improbabiliter loquuntur. Pluza argumenta solvunt
Comm. Theol. q. 4. n. 3. s. 3.

ffominis in quatuor homo ē, non repugnat albedo ēē
go eidem conuenit. Vt etiam Conim. cit. q. 4. n. 3. §. 3.
parag. Negant aduersarij naturam &c. docent

Dico quarto Natura abstracta siue in statu existentiæ
obiectiuæ, conuenire aptitudinē essendi in multis et de illis p
dicandi. Ita docet Suar. cit. §. 4. n. 10. et Conimb.
§. 4. a. 5. ex cui sententia. Ergo dictus syllogis.
Nam Vniuersale naturæ debet habere aptitudinē ad quæ
cam non habet in proprijs statibus, ut probatum ē; Ergo
in hoc statu quo abstractiuo conceptui obijcitur.
Confirmatur. Quia aptitudo Vniuersalis partim ex re
alis parte Entis ratois. Realis ē mtr sumpta, qa
significatur eum illa cui ē Aptitudo. Entis
ratois uero ē ffr quoad illaem ratois quæ de par
ticularia p intellectg precisionē acquirit et in suo
significatu essentialiter inuolvit. quoad alle existit
a parte rei non a. quoad hoc ffe; a quo tamē
denominatio fit quando aptitudo negatur conuenire
naturis extra statum existentiæ obiectiuæ,
stante hac aptitudo adequatē sumpta, ē secunda
sententia Scotica p. nostro fundamento ex alijs

significato rei quia ipsam naturam q̄ p se intelligere
se dat ad existendum in pluribus et vnitatem
ma. Hoc fundamento ultimo dat distinctionem
inde inter rem: & vltimo et pleniori complemento de
significato dat rationem rei ad particularia
hoc natura praecisa non existere et de hoc pre
dicari potest de qua ratione, plusquam paulo post
dicentur. Si quaeras quomodo aptitudo praedicandi
de pluribus differat ab aptitudine essendi in plu
ribus: Respondeo sola ratione: quia aptitudo essendi
in multis est ratio p quam Natura cois praecise
intellecta ad particularia refertur ut existens
in illis. Sed aptitudo praedicandi est ratio
p quam cois Natura praecise intellecta refer
tur ad Particularia, ut p intellectum diuisim de
cuius ys enuncietur illis & attribuatur. Et sic
ergo hoc modo distingui et definiri. Aptitudo
essendi est puta naturae communis praecise intel
lecta, qua in suis particularibus realiter potest
multiplicari. Sed aptitudo praedicandi est qua ratio
praecise intellecta de suis inferioribus sui in

examinari non optimari potest.

Tertia Pars Articuli
De Relatione Vniuersalitatis.

Cum primum naturæ uniuocæ absq; differentijs contrahen
tibus præcisè concipiuntur habet intellectus humanus effi
cientem eam et occasionem sex fundamentum
se possit super eadem reflectere, naturas possi
bilis inferioris a quibus præcisa fuerunt compa
rare: quæ comparatio et ratio cum ipsis rebus antè illius
præcisionem non conueniat; Ideo è contra quæ
ratio nullam habens existentiam realem extra
quamuis apta sit concipi ab intellectu in quo eti
am et Obiectiuè existere tandem quandiu autem con
cipitur, ut quamprimum intellectus ab eius conceptione de
sistit desinit etiam ratio Obiectiuè existere sig
nem eius existentia aliud non è quam ipsa conceptio
reflexa præcisionē subsequens: Licet aptitudine
quæ ratio in rebus primo rebus præcisis conueniat stan
te ut ad intellectu præcisionem

Differt a. hec ytas vniuersalitatis ab alijs ytatibus data in intentione ytatis. Prima qa ibi fundamentum relatum quod vulgo substratū nuncupant, non potē ee alibet res seu ea tm̄ q̄ praeter ipsam unitatem indifferentiam sine non repugnantiam ēndi in multis habet. Hinc qualibet res possunt fundare ytates predicabilitatis et alias in gen Logicas intentiones sed no qualibet possunt fundare ytatem vniuersalitatis.

Deinde differat quoad fundamentū proximum quod debet ee precisiua intellectio, ut in p. ptē huius art. ostensū ē. Cranmis ad alias intentiones Logicas sufficiat quamis fictio et apprehensio, seu precisiua sit sine non sit.

Conuenit tamē hec ytas cum alijs in eo quod ea ta existat debeat p̄ comparatiuam seu respectiuā ex conceptionem ipsius capi. Cuius ergo vna notitia ē conceptio qua ytas ipsam cum habitudine ad suum terminū cognoscitur.

Compatiua notitia p̄?

Sed dis dio ytas, seu realis ut Patentibus, seu Laois tali conceptioe p̄cipitur; Ergo in eo conueni

unt. Dubium circa predicta ꝑ ꝓ ꝓpriget sit
ffr vniuersales quam adæ et ꝛc ipse hanc plicam rais
habeant. Eadem fere fratres alij quarant an ꝛs ꝓ absolu
tam de ꝓ competentiam notitiæ vniuersales sint?
Ito negatiua sententia quam defendit Rubeus q̃ et
cum multis alijs ē quod Pater non sit ffr Paternitas
quando et quamdiu adæ habet rationem Paternitatis
ad filium; Ergo cum vniuersalitatis ratio sit ffr
significatum vniuersalis sint paternitas patris
sequenter nulla res poterit ffr vniuersalis ẽ
nec dici, nisi cui ista ratio rationis actu et ꝛe ipsa
ꝓ reflexam ac comparatiuam notitiam competit.
exaffirmatur. Nullum recte relatiuum cuiquam con
uenit nisi idem etiam conueniat ffrte significato
huius rois, quod ē ratio eidem conuenient. Sed vt
ni coi sumptum alterius etiam m̃ particulari, ut genus,
species differentia, sunt relatiua, quod etiam ego
non constat ga ie nomen rationis Intentionis ē relatiuum
ut de accidens quod alterius tantum ꝓ operatione subsistit
ē ratio rationis; Sed vniuersale et gus et spa
cies et uniuersalium reia sunt ratio rationis

tionis, ergo significant tale aliquid ... ergo
talia non; ergo ... ea non dicuntur ... universales, quia aut species ... etiam communem rationem
formalem significata hoc ... non modo
sistant et ideo ... communicant.

Ad hoc dubium respondeo res ... universales ...
... dici etiamsi ... ipsis actu non communicant
sed tantum aptitudine et potentia ... adeoque dico quamprimum a suis particularibus
praecise universales fieri formaliter, licet non cognoscantur reflexe per comparativam notitiam ...
S. Thoma doct. Cajet. c. 4. c. 6. de Sal.
et Conimb. q. 6. a. 3. sent. 3. cum ...
Eadem responsionis ratio ... quando et quandiu subiectum et fundamentum et totius
universi debito modo existunt, etiam ipsa universalia denominant sua subiecta et exacto universali
constat: quamprimum .n. et quandiu homo videns et
nunquam aliquid aliud album habet ille pater, hic albedinem
similis denominatur; sed universales rationes ... reflexe per comparativos conceptus ...

bere 3 predicta: nempe [illegible] tia fletum quam etiam vocant, fundamentum istorum et substratum istoi: Deinde generalissimum primum quod e conceptio et prima simplicio gotmalis et duplex terminus q sese aliâ est res conceptus. Ego etiam sic denominant sua scripta sine respectu ad conformem notitiam percipiuntur sine non; Ergo res sic universales fiunt per solam abstractionem [illegible] sen capacem: Et licet istos istoi in hoc a realibus differant quod reales positis pri[illegible] facto filiat, fundamento et termino, tri[illegible] alia, nisi causa efficiente a parte rei existat; istos vero istos per illa tria quarta ad[illegible] conditionem et quasi causam efficientem respiciant hoc e conformem notitiam ut acta ni istoc habeant veram existentiam objectivam: nisi ing te quod sero quam suis substratis communicant non ni[illegible] discrepare a realibus istoibus ut manifeste [illegible] ei usu logicum et consensu Philosopho[illegible] q res per abstractionem ab agentis aut pati[illegible] universales fieri tradunt: non ea ro, quod objectiva

Disp. 2. q. 6. n. 8. et Comm. 1. 8. n. 3: zabè docet Rubio Vniuersale [illegible] et zepe etiam: Dicit ſunt ſa prius Praeceptor et ſimilia non zebè in abſolutos et reſpectiuos prius et praeceptores diſtinguendos: Ita nec Vniuersale, Predicabile, Genus, Species, et cetera ſecunda Intentiones Logicæ q̃ ex coi vetere ſententia reſpectiua non abſoluta Entia ſunt:

S. igitur 2do Vniuersale ſſz ſumptū tm p. ſſa [illegible] q̃ è abſoluta et di recta notitia tm p. reſpectiuam et reflexam conceptione fieri ſed tamen vt abſtractio ſpēs ſit varia et ſaltē ad Vniuersalitatem; Conpas vero tantū bene è et ad vltimū quoddam Vniuersale complementum accidentalium reqzatus.

Articulus Sextus.

Quomodo definiatur Vniuersale.

Prima ac potiſſima Vniuersalis Definitio traditur ab Porph. in 7. Met. t. 45. hoc modo. Vniuersale è id quod pluribus inè natum è. &c.

Dum primo dicit Vniuersale è id, ſcripſit prima

Conditiõ Vniuersalium nempe amittere oppositõ. absolute unum et idem de pluribg ee non aequum; ait idem Scotus 2. Post. c. 8. t. 28. subtiñ ubi etiam ait, non erit Vniuersale nisi unum sit. Intelligitur. ni unitas formalis, q p Scotum ab inferioribg precisa est, quam art. pcedentes negauimus. Per hanc nocalem excludunt tur ex Vniuersalium numero aequoca et Analoga, quorum illa nec fotum nec Obiectiuum conceptũ habent. Horũ n. si aliqua conceptu formali unũ habent, at Obiectiuum non habent unum, saltem formali unitate q ex dictis sententiis negantis optima est.

Secundo uerbũ Esse, significat ee Vniuersalem q realem sui multiplicatõem in inferioribg et singularibg conuenire, quo modo at ee in hoie et equo, et hõ eois Scotus supra citato in oibg et singulis hominibg; et animale eodem modo. Item Risibile et album; cum hoc tamen discrimine quod prioza ttia lia, nempe Genus Species et Differentiæ suis inferioribg Essentialiter conueniant et insint. Ea propriũ uero et Accidens in accidentalitas illa

necessario; hoc contingens autem aliquando de
[illegible] quo puto nobis Noi et Poiretus
etiam conuenit. Aliquando tantum p extrinsecam
quo pacto ysden conuenit cū illis, Intellectū
fingitur adiunxe &c. ut patrig explicant. q. 3. art.
Corimb.

Per hanc particulā adhibitoe
Vniuersalis rejiciuntur noua et termini quos solos
habent Noiales & Vniuersalibg: Illi .n. non possunt
cē ni pluribg, et sane Noiales dum secundū hanc
hanc cē dicunt, Quod Vniuersale sit signum nel
non plura significare aptum, adeogz dum latinum
uerbū inēe, et grecum ὑπαρχειν, quo
ipsi utibur & significare accipiunt, ita absurdi
sentiunt etiam ni Grammaticam impingant.

Quando autem Scio ait, Vniuersale cē nobis
exceptum nisi pluribg alterā conditione qua requi
tur ad, Vniuersale scilicet aptitudine explicit,
et simul etiam ipsam Vniuersalitatis habitudinem
ad plura; atgz ita p has nouas, primo
ego dubitor Natura diuina q licet realiter sit
ni tribg. SS. Trinitatis personis Patre, filio et Spi
ritu Sancto, realiter tamē numero multiplicata

L

non ē sed una numero et singularis nullo
modo intellecta vere ratione Universalis inq. huma-
nam. Vna tantum ē unitate formali sed in singulis
individuis numero &c aliter multiply. Secundo
dicuntur ōia singularia tum determinata tum
indeterminata, ut Plato, Caidam &c. sic ut bene
docet Boet. 1. Peri. comm. 19.
Ad ultimum, notandum ē definitum primum
huius dictionis, ē Universale respectum p
ut a nobis hactenus explicatum ē. Nihilū, ut
significat Naturā pure, cum dicit
tricularia. Nō ē ga illud ē definitū pri
mū eam quo recipeatur dictio ga con
dia apud Pon. 2°. Inst. c. 10. Sed hanc dictio
nem nullo alio recipiari pt quam cum Uni
li respectario ut facile ostendi pt ga dicit
Nam non recipeatur cū nominibg quando ide
rebg significatis inesse non possunt: nec cū
Uti absoluto, tam ga non datur tale
sale, tam ga stoicus definit Universale
dicē de plura differentia, sicuti patrem definiūt
p habitudinem ad filium, dicendo.

è bono q̄ fuit genit. Ergo nulla absoluta
sed respectiua Vte Definit. 2. Et sensu hui⁹ offtioⁿ
e; Vniuersale è Natura, formali unitate una,
et eadem pcise, absq; Particularibus concepta,
Vota omnibus et singulis Particularibus ineq̄stere
Deniq; Vniuersalitas in abstracto conformiter
huic offtioi, iam explanata sic posset describi.
Est duo eaois q̄a natura una formali unitate
et per offtiem a suis Particularibus q̄bq; uel desa
de mens uel saltem apta è intra precisa ad
eadem particularia refertur.

Secunda offtio Vniuersalis m̄ eōr legitur m.p. Peri.
c. 2. his uerbis: Vniuersale è quod plur de pluri-
bus predicari natum è q offtio fere ex dictis
intelligitur. Notandum tamē in hac prima Pre
dicari hic presse sumi, & eo q̄od est alicui p̄ de
mōstrationem affirmatiua uere attribui ut bene de-
clarat Fon. lib. 2. Inst. c. 1. Quibus addi
possunt q̄a docent Conimb. q. 1. a. 4. qui
am recte aiunt; Intelligi predicationem naturale
Dispositam, affirmatiua et uera. Notandū etiam
deplex sit Predicatū et Predicabile, una

rõe ac pinde facile euitat̃ eor̃ vnitas et
Identitas. Difficultas aut̃ ê circa duo postrema
vniuersalia, nam cum actus intellectiuus vel albed̃ ê
dicimus intelligẽ vel albedinem quorũ utrũq;
realiter ab hõe distinct de hõe affirmam̃: ma
ista difficultas ê circa extrinsecas denominaciones
cum pariete m vel hõiem ab aliqua entitate q̃ptra
ipsam constituta ê denominam̃. u. g. uisum, amatum,
Iugulatadianum etc. Sed respondendũ ê ad ueritatẽ
affirmatiã enunciatis non semp regri unitatẽ et
Identitatẽ rigorosam et valde effectam, sed q̃na
dictate predicatorum natus etiam unitates ag.
ficere; adeo ut hec unitas et Identitas aliquando nil
aliud sit q̃am inhesio unius in alio, ut albedinis in
pariete; aliquando tantum respectꝰ q̃dam et conno
tatio qualis inter uisionẽ et rem uisam, inter locũ
et rem locatam, et similes denominaões intercedit
ut hanc docent Conimb. loc. cit. et frãcisq; ex coi
sententia Gillig. l. 2. tr. 7. Iuxta hoc notandũ
etiam ulterius pensanda ê prior dictio m̃ q̃a q̃ritꝰ
ad vtẽ ut insit m̃ suis Particulaꝛibꝰ; nam unꝛ
bum inde late sumitur, quoad duo posteriora dic

uersalia, scilicet p̄ quendam respectū et connota
tionem, quo modo existentes denominationes suis subiec
tis uel potius conuenire solent. His notatis pri
mum huius dictionis definitum est de re prout
ad eam Intentionaliter accepta, hoc est omnes p̄dicabi
lia ab inferioribus precisa, habentes unitatē formalē
et aptitudinem essendi et predicandi de pluribus,
et illam rationem de qua in precedenti art. dictū
est: Deinde tum in hac tum in sequenti
dictione p̄ nouissimum Id, quod ē loco generis posi
tum uel pt Intelligi talis qualis primum genus uniuer
salis est Intentio Obiectiua ac si dicatur, Genus
uniuersale est Intentio Obiectiua q̄ pluribus realiter
inest et de pluribus predicari pt. Vel etiā potē
Intelligi, materiale significatum uniuersalis, ac
si Natura realis ac si dicatur; Animalitas
est aliqua res seu Natura, quę nata est ap
ta natā ac predicari de pluribus. Hac de
scriptione constat ex Fons. l. 5c. c. 6. ubi dicē
tur ni differentiis ac descriptionibus conuenientia
cum loco generis ponenda ē eorum substā seu natura

lia significatum et cadens [illegible] ut
cum differentiam quando finem definitur nasy
cutus et diuersum ho intelligens i quotus e
notis et album, corpy disgregans visum e-
sta Vniuersale è Natura seu Entitas q̄ inā
multis inēe potē. Ex dictis colligitur
primo discrimen inter has Vniuersalis dffinitiā primā
cātialis et à priori hac descriptiua è et a po
steriori p̄ proprietate assignata. Ex hoc .n. quod
Vniuersale in multis ēe ffetum è segtur quod de
ipsum etiam possit predicari ex eo .n. quod ēs
è nāt ffctes predicāo seu enunciao affirmāue
za è. Quare utrag dffio ad suam primū defi.
nitū p̄dle fere se habet, atq; ha dua ad horum
Cum dicō: Homo è at rasle. et: Homo è at
risibile, ut quoad hoc recte docent Conimb:
q. 1. a. 8. sub finē; quamuis priora eigdē
act. documenta, ura doctrina non sint satis ē
sentanea. Veriora sant q̄ pro natu dffioe
explicāe act. 4. docent, in quo rectè etiāno
recte quod ēdo colligitur ex dictis ab utrag

Vthoc Vniversale hactenus traditum Vniversale Explicite nominari, videlicet Vniversale in Esse et Vle in Predicando. Vle in Essendo è quod prius Vthoc; in Predicando quod posterius definitur. Aliq Vle in Essendo vocant Vle Metaphysicum, et incompletum. Vle Vniversale in Predicando Logicum et completum.

Articulus Septimus

Quomodo dividatur Vniversale.

Ex S. Thoma. 7. Met. l. 13. et alijs plurimis locis recte docet Capreolg, in 3tio dist. 5. q. 3. a. 3. et alij citer Vocabulum Vniversale eo quod nomen connotativum sit, ut Pavimentum, album, musicum &c. Quo dupliciter potest mum accipi, aliquando pro uti suo significato formaliter et substantivum Vniversalitatis. Quando pro ipsa Vniversalitatis. Vniversale primo modo sumptum vulgo fundamentaliter seu vle Vniversale, et incompletum Vniversalitatis

sica, vocatur Vniuersale absolutum; Vniuersale
vero modo appellant Vniuersale, et completum
Vniuersale. Posset etiam vocari Vniuersale respe-
ctuale quamuis propter sinistram aliquorum Interpre-
tationem melius sit abstinere a nuncupatione Vniuer-
salis absoluti et respectiui. Propterea in ea
re cauendum et neteribus inusitata sit. Duplicitate
Vniuersalis acceptione diligenter obseruata multae
difficultates facile soluentur, quae circa Vniuersalia
Enunciationes quae primo aspectu inter se contrariae
videntur, poterunt conciliari. Nam si Vniuersale
ita capiatur vetum de illo ē afferere; Vniuersale ali-
quando ē spirituale et incorporeum aliquando corpo-
reum, aliquando substantiam, aliquando accidens,
aliquando sensibile, aliquando insensibile, aliquando rem
extra animum ut opponitur signo, aliquando nomen, si-
gnum; sic etiam Entia rationis, ut negationes, priuatio-
nes et relationes; sicuti Analogica Entia sunt, ita etiā
eam possunt fieri Vniuersalia, puta ens Substantiae
Sane etiam in quest. a Porphyrio positis, Vtrum
species entia, ut supra monuimus: sicut etiā hunc in
modum, Vniuersale a parte rei existere, predica-
ri in quid aut quale, re aliter non differre a singularibus

Ista vero accipitur cum dicimus vniuersale nō esse
extra a parte rei sed q̄ cognoscim et precise
nō ficte: Item vniuersale ē vnum in mul
tis, ante cognoscim ficte nil ē vniuersale. Ista
qrit. Porph. de vniuersali stz pro sola ista
accepto moueremur, longe aliter ad eas respon
dum foret, quam nos in pricipijs art. respondim.
Nam ad primam dicendum foret, vniuersale ē
nisi vocis conceptibz. Secunda vero et tertia
nec corporeū nec incorporeū ē nec sensibile nec
insensibile, sed neutra eaz talis. Neq; mira aliqui
et incredibilis ista naturalitas videri debet, quia
am ni ceteris connotatiuis noibz cognitis.
Nam pz .v.g. nīz qdā ē substa, ita
nō, primus ad predicamentū substa; sed stz ē hu
ciens et relatiua primus ad predicamentū illius
Nīz existit etsi nullū filium habeat, ita neutri
quam. Capreolz in 2tio cit. art. 3. hui
dit vniuersale stz semptam posse adue bifariā sumi
uel precise q̄ sola ista vniuersalitatis abstra
notatione nīis significati, aut de significato
vniuersalitas. Datinde ac si pr̄ nō significaret

quod Paternitas, si hec accipiō nō ipsa, nec pronūcia
tiua ipsitati primum n. ē, ut Vniuersale ſtr ita accipi
atur pro ſtia, ut tamē ſtia et mīe ſignificatū nec ex
cludatur, sed connectatur et insinuetur oblique pronūcia
tiua connotatiua faciat. Et hoc modo acceptum
ē ea in prec. art. Ifftiōbg, quam propriam definitā
ē ſtiping Vniuersale, non mīe sumptam cū exclu
ſione formalis, nec ſtr cum exclusione materia
lis ſignificati; sed definitam ſcit Vniuerſa
le ſtr cum materialis ſignificati connotatione
ſumptā. Sicut ſi q̄s muſicū uel prem, uel ſimi
le connotatiuum definiret. Idem capredg tri
bg predictis ſignificatiōbg, etiam hanc quæſtiōnē ad
dit, qua Vniuersale aliquando accipitur ꝑ aggre
gato ex composito, q̄ uti et formali ſignificato
ſicut ſi nomē ptis accipiatur ꝑ hoīe, et ꝑ plaōe
paternibatis; et muſicum ꝑ hoīe et ꝑ arte muſica,
et tertio ait Vniuersale 1. modo. et 2tio modo ſum
ptum ē unum ꝑ ſe, ſed hoc quarto modo accep
tum ē unum ꝑ accidens; ſicut iſta, homo, pa
homo muſicg ſunt Entia ꝑ accidens. Ego quo
ſtatum Vniuersale primo modo ſumptum nō nisi ꝑ dicā
mentis reponi; 2do uero et 3tio modo acceptū

reducibile ad predicamenta alicuius generis
eo quod non sit Ens reale. Quarto modo accepta
poni cum non sit aliqd incomplexū ac per se
complexū et Ens p accidens. Quaq; inter quet
3. significacionem Vniuersalis hoc discrimen
intercedit: quod Vniuersale ni sic modo media
te uno tm conceptu primario et ni secundario sig
nificet rationem Vniuersalitatis; Secundario v.
et ni obliquo connotet et innuat Subsratū ac
materiale eiderm rationis. Sic quarto modo accep
tum ē nome Complexū. Quia multitudinibus
bus conceptibus aque primario et ni secundario signifi
ficat, non modo rationem Vniuersalitatis sed
etiam subsratū, hoc ē determinatū et aptū
ni pluribus, ut bene docet Capr. loc. cit.
His 4 significatis aliq recentiores etiam
4 adiecerunt aliud Vniuersale alio significa
tum q Vniuersalis ē, sic deinde eidē ratio
nem latē precisionis et aptitudinē sine
et uocari posse Vniuersale absolutum; sed hec
acceptio non videtur apud Antiquos reperiri
improbabilis ēa, quia hoc ipso quod sic aptitu

dicen etiam tamen significat, quandoqz tale universalitatis attributum non videtur ab eo tolli, quia a. s. ad aptitudinem regit dicimus. Cui deinde respondet tale aptitudinis qz transeuntia tale alibi regulabimus.

Quare ista hec vtis partitio ptinet ad primum genus divisionis de quo agit Aver. l. 4. c. 2. et vocat distinctionem vocis multiplicis.

Vsitatissima a. vtis divisio est illa, qua in quinq vulgatas species, Genus, Species, Differentiam, Proprium et Accidens distribuitur. Circa quam divisionem non exigua difficultas existit de isto numero quatio. ex Aver. 2. Just. c. 7. sub finem ita fere potest probari. Tot sunt universalia quot modis unum in multis et consequenter de eisdem predicari pt; sed sunt tm. tales modi essentialiter inesse. Nam est id quod de pluribus predicatur, vel essentialiter vel accidentaliter predicatur; essentialiter vel in qd vel in quale, sic in qd predicabitur de pluribus specie differentibus et est unum vtle seu predicabile quod genus dicimus; vel de pluribus solo numero differentibus et est unum universale seu predicabile, quod nomen

species infima. Sic ni quale essentialiter predicatur de differentia q̃ tam de pluribꝫ specie, ut sensitivum de hoie et bruto tam de differentibus, solo numero ut rationale de Socrate, et Platone dr predicatur. Sic in quale, predicatur, accidentaliter, vel predicamentario, et E 4 vle, quod vocatur proprium, ut differentia tam de pluribꝫ specie, ut sensibile de hoie et bruto, tm de differentibꝫ, numero solo ut risibile predicatur. Vel denique contingenter predicatur tam de diuersis specieb⁹ ut coloratum et album: tam de diuersis individuis, ut musicum, grammaticum. Quid nichil essentialiter, qd accidentaliter, qd nichil qd contingenter, qd predicari ni qd, et in quale, sufficienter explicat idem Fon. c. 2.

Circa hanc tamen et quescang alias similes quas vel apud Coninb. Toletum, Rubium vel alios inuenies non equa difficultas E cur genus eo quod de pluribꝫ specie differentibꝫ et species infima eo quod de solo numero differentibꝫ predicatur dño diuersa uniuersalia constituant. Cum

potentiore intellectu ipsam ne disgregetur, sed praedicantur de pluribus specie diversis, sed numero diversis, sic dicetur quare negant Species dari et positis non ponitur Universale consistens. Respondent Coimbr. Ruvio et alij hanc disputationem eò, quod genus nec praedicetur nec dicit in speciebus suis tanquam tota essentia earum sicut species è in Individuis et de eis praedicatur. Nam Socrates negant per hoc nullum essentiale praedicatum includit sed solam distinctionem Individuantem: Homo autem praeter hoc includit etiam Rationale, quod è tam essentiale praedicatum hominis quam ratio, sensitivum et alia magis specifica. Si vultis differentia Individuantes inde ad Essentiam Individui spectare ratio specifica differa ad Essentiam suae speciei Deus, Species sigillum non includit hanc distinctionem Individuantem non magis continere totam suorum Individuorum essentiam quam Genus totam suarum specierum essentiam continet et propterea posse dicitur de suis Individuis praedicari quam Genus de speciebus praedicetur

Respondent cum Suarez. Disp. 8. s. 2. n. 35.

Individuales dicam ſtne re ſpecifica
et ſ ſe ad Individua cognitionem terminare
ſpecifica differentia ſtituat ad conſtitutionē
ſtimam ſpecificā. Sed tame ſanctorum
ſophorum loquendi modum non vocari eſſentialem
differentiam, ſed potiꝰ Individuante, ut ſupra
Exiſtentiam, et Materialem dixerunt.
Quod eorū Reſponſum confirmatur tum ex eo
Individua diuerſa ſub eadem ſpecie a nullo
Philoſopho dicantur eſſentialiter differre
et Socrates: tum ex eo quod Vnitas Individu
lis q ab iſtis differentijs deſumitur non
coatur Vnitas eſſentialis: tum quod
diuiſio q per ſpeciem et differentias Individ
uantes fiant, etiam a nemine eſſentiales dicā
tur, ſed vel numerales, vel materiales et Indiui
duales &c: tum denig quod teſte ſtole .
. 8. Illud tantum dicatur eſſentia cuig da
ſtio: ſed eodem authore n. 1. Poſt. c.
ſingulatium non ē ſc vniuerſalium. Ergo Indi
uidua habent eſſentiam neq differentiā
eſſentialem a ſpecifica et generica diuerſa habent

et consequenter [illegible] continet
[illegible] maneat hoc distincte inter duo prima diuersa
[illegible] Quod Genus non contineat totam entitatem
rem Individuam sed sit tanquam pars potentialis
intrans materie alicuius nisi ac de ipsis dicatur.
Species vero nisi Individuis existant totam
eorum essentiam contineat ac et constituat. Vtrag
deinde differentia harum Individua Dans esse
non dependat & non tamen materialis neque
potentialis ut genus, sed actualis per modum alicuius
formae efficacis Genus, illudq; ad certam speciem
determinans; Retinde fere ac forma artificialis
efficit et determinat suam materiam ad
aliquam certam alicuius artificiati compositi ac
mensa speciem. Et hec Responsio probabilis
quidem est, sed difficultatem satis explanare non videtur.
Proinde ad eandem difficultatem videtur respondendum
hunc quoque Diuersalium numerum esse
metaphysicum vel etiam [illegible] ex quo tamen difficultas
proueniet vel certe ab illis Peripateticis qui ea
opinione [illegible] quod Individua non eo ipso quod
[illegible] Individuantes sibi inuicem sint, ita

borell Vniuersale ni qd ~~liberu~~ differentiu, scilicet
proprium et ultimum accidens contingens. Vel por
posse 8. nempe Genus et Species, Differentia
Generica et Specifica, Proprium et accidens
Generalia et Specialia. Et qua sententia nō
abhorrent Conimb. cit. a. 1. ad. 7 et Suar.
disp. 6. s. 8. n. 10. Addo tamen circa duo ultima
Vniuersalia minorem difficultatem esse.
Nam cum ~~oia~~ ~~spia~~ in eo conueniant, quod
ex suo modo suorum essentijs emanent et uerio
de ijs praedicentur; accidentia. v. g. Predi
cabilis suis ~~subiis~~ contingenter tantum conueniant
satis liquet. Illud aliquando de specie, aliquando
se solo numero differentibus praedicentur; Ipsis
tantum accidentarium discrimen esse.
Sed obijciant contra hanc numerum Vniuersalium tot
Vniuersalia quot Particularia. Nam quot modis enim
oppositionem dr, totidem etiam aliud; cum opposito
nem sit eadem rō. Sed Particularia Vniuer
salium sunt infinita; Ergo nec Vniuersalia erunt
tantum 9 neq. Sed infinita etiam. Ad. negando
antecedens et consequens. Et ad probationem antece

Dentis? Dico ꝙ relatiuè oppositi non tribuu
modis dici relatiuum, quàm ipsius oppositum cor
relatiuum dicitur. Vnigen. pr pl habere plu
rimos filios sed unig filig non pl habere plures
patres. Quare cum Vniuersale et Particulare
ut supra dictum opponantur relatiuè primi
ut unico Vniuersali .u. g. Speciei uni plurima
particularia opponantur. Vnde tñ etiã Porp
Con. cit. art. 1. ad .3. Respondent tot Spe
cies Particularium quot sunt species Vniuer
salium, quamuis sint plura numero particularia
etiam formaliter sumpta quam sint Vniuer
salia ſtr sumpta. Nam Natura humana
prout concepta ẽ tantum una numero ẽtitas
tantò Obiectiua et Species quamuis infinita numero particularia ſtr sumpta respiciat. Secundo
dñ tot ẽẽ Vniuersalia seu Predicabilia quot sint
predicamenta: cum predicamentum nil aliud sit quam
series et coordinatio Vniuersalium. Respondetur ꝙ
predicamentorũ numerus desumi ex modis essendi
necessarijs q dicere sunt. Primo ẽ essendi ſe ipsum
non esse essendi in alio, sed Vniuersalium et predicabilis

nuncupatiua, equiuocatiua, univocatiua modi et quoby qbg ce
et universale respicit quae inferiora et particularia q
ipsa dicpa tantum sunt. &c.

Tertio Aristoteles ponit omissum primi top. 3 bus
tam predicata numerasse nempe genus, proprium et
accidens qbg. c. 4. adiunxit 4 predicatum nempe
definitionem; Ergo totidem erunt predicabilia. Respo
detur Aristotelem longe aliter ibi tractare de predi
catis, quam Porphy. hic de predicabilibg. Quia Ar
istoteles etiam de complexis agit, sed Porphyrius
tantum de incomplexis universalibg et predicabili
bg quae univoce ac directe de pluribg suis parti
cularibg predicari apta sunt. Deinde Aristoteles,
tantum de predicatis topicis ex qbg probabiles
species et syllogismi fiunt; Porphyrius autem de
omnibg predicabilibg incomplexis et univocis agit; Et
ex specie datica universalis ce et consequenter
facto universali c quod ipse pt ce aliud quia spe
cies constare debet, ideo merito species ibidem,
ab Aristotele recensita inter predicata non fuit, at
si recensenda fuisset, potius tanquam ce communem
predicatorum sortem fuisset enumeranda quae

predicatū aliquod. Ita vrg Ludwig paulo vltra
et recte etiam Coimb. cit. art. ni respondeat quæ
Soleby q. ult. ad 3. docent.

Vltra difficultas circa hanc diuisionē an vniuersa
le sit vnum vnocum genꝰ ad ista 5. vniuersalia
antantum analogicum. Ad quod breuiter respon
deo cum distinctione. Vniuersale mtr sumptū
non posse ee genꝰ vnocum. Quia aliquando è
ista aliquando quantitas, aliquando res alterius p.
dicamenti. Imo etiam Ens rationis pt dici de
tam diuersis non nisi analogicē inter se conuenien
tibus. Deinde respondeo Vniuersale sic sumptum
ee vnocū genus ad sua subiecta. Vt cum Scoto et
Toleto recte docent Coimb. q. 7. a. 2. et Arbly
q. 7. Rō ē quia relatiua quorum fundamenta pri
ma sunt vnum genꝰ vnocum etiam ipsa sunt vnum
vnocum et genꝰ proprie dictū. Vt patet ex 5.
Met. c. 15. et exemplo omnium relatiuorum.
Sed primum fundamentum Vniuersalitatis ni
hil aliud nisi vnum genꝰ vnocum scilicet abstractio Soleby; Ergo et
iam ipsa relatio, qua sic ab vtl significatur

Contra dicit hoc ar
gumentum probatur Genus fore speciem et consequentem
cum universale non modo de subalterno verum etiam
ad summum Genus compatum sit Genus universum
sectat summum Genus fore speciem, et consequen
ter habitudinem supra se aliud Genus, adeo fore unum
Genus et non fore q sunt contradictoria. R. cum
distinctione, et dico intentionē gazis q dem sine is
sum Genus ftr et ēdo Intentionaliter acceptum
ē nequam speciem vtis et predicari in qd, &
singulis generibus ftr etiam et secundo Intentio
naliter sumptis, sicq acceptum non modo Genus summum
nec ē nec Genus, sed tantum speciem
mam Universalis. At Genus mtr acceptum &
quia substat ipsis plaoi et ēdo Intentioni non ē
species universalis sed partim ē summum Genus
ut tota Quantitas qualitas &c. nec subalternum
ut at superficies, color coloratio; neq ista contradicto
ria sunt quia contradictoria non ē affirmare eo

et differens ppriè diuidatur. Hac resolutione
ppositione fundamento ptabita. Quia predicabilia
quæ sunt ppria fundamenta predictarum duarum
specierum subalternarum tantū non infima conueniunt
adeoq; quæ etiam differunt. Nam longe alia
abstractio ē qua aliqd ab illis infertur, ab qua
qđ actualiter ꝑdicatur abstrahitur q̄ ea, illa
qua propria et differens a suis subtis ꝑsertim
datur. Ergo etiam fundant duas species
differentes. Hac circa prefationem Porphyrij disputasse sufficiat, iam singulorum ea
pedem explicationē aggrediamur.

CAPVT PRIMVM.

De GENERE.

Duo potissimū Porph. in hoc c. docet, m.s. ꝑte ad neg.
NVS neq; SPECIEM sph. h. ū. univocè dicū
3 significatos generis affert. Prima
Nus significat multitudinē aut collectionē
hominum q tum inter se; tum etiam ad
ad principia a qua producti sunt cognationē

et infinitatem habent. Hoc secundum Ge
nus cum dicimus GENVS Graecum Troia
Romanorum, tria nomina, intelligimus. non pote
nos ad = ecta, ecnomo gramo dicamus.

Deinde GENVS interpte Boetio significat et
tam principium effectivum quod
a quo qs procreatq est, uel patria
in quo qs editq ē, iuxta illud Ouidij.
ng et proauos, et quae non fecimq
nostra uoco dei. Sic etiam Thebi
genex (hoc est patria) Thebanus
Sed ista significaões Generis ad gra
spectant. Tertia Philosophorum qpria
genq significat id cui supponitur Species
est. Genq significare talem rem
recta linea alicuiq praedicamenti mediate
et propinqui ponatur aliqua species subal
nel infima. Itaq, dum recta linea praedi
talis intelligitur excludentur ab hac q
et descriptione Generis primum
tiq tantum ad latq ponantur.

LR) Vox et Helidem q̃ nec ad latyssi genera nec ad species reducuntur, sed ejusdem generis individua tantum inveniuntur. Denique quaeritur quinas ultimae et individua sub qq nulla species ponuntur.

Quamuis n. ego meatē Porph. hic sit tantum Vocis, quid Nominis, abstrahendo tam a meatē Porph. potest tam ẽ essentiali Vocis quam ẽ accidentali. Genus ẽ quod refertur ad species: tum pro descriptiva sic sua sit haec. Genus ẽ quod terminat respectū illorū ẽ consentiente etiam Porph. initio. cap. seq. Species ad suum genus habent; perinde ac si q. di accidentem Patris, qua definitur: homo habens filium, essentialem ee si quidem Paternitatis de meatē et hunc sensum ferat. Pater ẽ homo q habet qdem ad filium: Descriptionem vero si meatē illa qdē hic tantum sit ejus sensus: Pater est homo q terminat qdes quas filij ad ipsum habēt. Et hunc docent Comm. hic. q. 1. initio. a.

Genus (ga Fons.) dicendo l. 5. c. 2. Inst. i. nomen
significans aliquid vocabuli, plene attingit, quia
significata Differentiam aut Descriptionem recipit. Ad
hoc Porph. in primo capite explicat etiam
ipsam rem, vocando genus significatum, et hoc
bis describit: Genus est id quod de pluribus
et differentibus specie in eo quod quid sit praedicatur, ut Animal. Exam Descriptionis
ipse probat, quia bona Diffio ac definitio
debet esse adaequata et propria sua definito
ut cum Fon. l. cit. c. 10. tradunt Dialectici
ut ipse Porphy. loquitur, bona Diffio nil superflui
non aeq; minus continere debet; sed
Diffinitionem talem ee ostendit ex eo quod
Genera complectatur, et ora alia universalia
et Particularia excludat. Nam dum
dr, Genus de pluribus praedicari reyicit
ora Individua quae ut Porphy. ait de uno
solo praedicantur; Deinde cum Genus
praedicari de pluribus specieb; seu
idem e differentibus specie excludit spe-
cies infimas, quae de solo numero

predicatur et ppria ppositiua, vtpote
quod se non extendit ad quoscunq; particularia
predicatum, sed cum quibusdam predicatur
in quid, reijcitur a ppria differentia et
accidentia et oia propria: quandoq; tñ hec tm
predicantur. Quid autem sit pre
dicari in Quid, et in Quale, et de specie
differentijs, satis clare explicat Fon. l. 2. c.
2. ca. 3. et partim ipse Porphyrius, q̃bus nō
est opus multas subtilitates addere.

Primum circa utramq; diffinitionem dubiū ē prime
definitam ppriam utriusq; diffinitionis. Q
fit, relatiue, seu connotatiue; uel, quod ide
est secundo intentionaliter sumptam, ni mitra
natura generis precisa a speciebus et habeat
primam universalitatis gradum Caietanus gene
tatem uocat. Cuius responsio ex dictis supra
et. 7. intelligenda ē. Ex quibus etiā
potest posteriorem hanc generis de
finitionem non ee essentialem sicuti posteriorem
diffinitionem, non essentialis sed descriptiua tm
proprietatem universali

Quo ita etiã Definiri posset: Id quo singu
lo ẽ species differentibus inesse apte ẽ ens
Dubium ẽ secundo quãm in hac descriptione genera
lis ponatur, et f noculam, id, intelligatur: et
similiter ijs quæ cit. art. 6. dicta sunt; nec in
telligi eãdem Intentionem et Vniuersale nisi obi
q; ſi ſdem Genꝰ nomen ẽ connotatiuum ẽ, mate
riale ipsig significatum, nempe Ens uel re
aliquam unitate formali unam et praecisam
aptitudine et ſtatu ad plures species: In abstra
cto uero posset Generalitas describi: Relatio ali
qua rei precisa ad plures species &c.
Dubium ẽ tertio, An quælibet Entia tam
realia quam rationis sine discrimine possint de
Genera, et consequenter species et dicã Vniuer
salia: An uero f ptiãlem Id, quæ mi Ens
Vniuersalis mi coi, et singulorum Vniuersalium in
specie ponitur, solum Ens Reale intelligatur
R. Siculi negationes, priuationes, et Rationis
analogicã dicuntur Entia et ſam ẽ nihil
h. e. nullum Ens; Ita etiam analogicã tantum

et sic in quid vtrum debere, vniuersale genus, spe-
cies &c. Quia non ens quam Entia Realia vti
quando accipiuntur in oi et praedo, aliquando singu-
laritez et concrete, et de qbz et subtiliz Comm. q.
2. disputant.

Dicit, vt predicta et alia id genz obiectionis melig intelli-
gantur, soluenda ē hec obiectio: Genz predicatur de
Forma, Quantitate, qualitate, et alijs que solo genere
differunt; Ergo nullum enim dicere substantia genz Quantitas
e genz &c. Ergo descriptio Porphyriana, qua
genz definitur, predicari tantū de Specie dif-
ferentibz et non continet oia Genera. Respon-
deri primo et facile ex suppositionibz Fon.
potest vt genz constituat primum vniuer-
sale debere oi suppoe absoluta predicari de plu-
ribz, sed de Quantitate, substā, et cateris
huiusmodi generibz predicari tantum in simplici
suppositione. Deinde amplioris doctrinae
causa, sic etiam poterit responderi vt negetur
consequentia cum alia distinctione precedē-
tis; Nam genz tantum quoad formale significatū

predicatur de ista, Quantitate et cetera
generibz et quidem accidentaliter tm etiã
questione quale ē. Cui ratio Vniversalitas
sive Generalitatis qua formale significatum
Generis ē, tantum est aliquibz contingere,
et secundo Intentionale Quod ista, Quantitas
aliisq; in genere rebz tantum in statu exis-
tentie Objectiue competit: Sed Logicus
actio eam sensum habet ut Genus inde sumptus
tam ēntialiter et in Quid predicatur de
Pluribz qua Predicatio non nisi de solis
speciebz fieri potest. Si urgeas genus
eo modo debere predicari quo ē Vniversale
Sed ēo Intentionaliter ēe Vniversale; Ergo
ēo Intentionaliter predicari. R: Hanc
et similes consequentias concedi posse, animad-
versa tñ diligenter distinctione illa quã
sapienter inculcat Caietanus Opusc. de Enti-
ente q. concl. Nimirum aliud ēe ea de quibz
in huiusmodi predicationibz predicatum et affec-
tum attribuitur, aliud vero conditiones quibz predi-

tur. Nam in quod in vniuersalium Enunciationibz
tribuitur et affirmatur de particularibz, verum
est. S. Thomas et Scotus absolutorie statuerunt
sic quod etiam ē vtile significatū vtium et prima
dicentio sed conditio sine qua predicari non pt
ē prolixio et consequenter ista vniuersalitas
cum necessario concomitans. Ista responsio
confirmatur bene ex dictis supra initio. q.
nia ibi dominus nomina connotativa, et ydo in
tentionalia, in ipsis geng Enunciationibz:
Vtū predicatur de pluribz. Geng vel species
predicatur vel existit in pluribz, vel a parte
rei habet esse appellacem materialem et supponere
pro materialibz significatis non pro formalibz.
Dare exemplis. Nam si dicam. Patrem ge
nuisse filium, et dominum ꝑ cassisse sequitur
certe iste Enunciationes non nisi de mate
rialibz pro significatis istorum verificantur,
quamuis formalia sint conditiones sine qbz non
significantur.

I

Caput Secundum.

De Specie.

Diuidi pt hoc capit in partes tres; in. pte explicantur significata et dffrias Speciei. In altera ponitur coordinatio predicamenti ipsius et digna Generis ac Speciei diuisiones. In 3tia describitur Individuum.

Prima Pars.

Species duo significata habet.

Duo significata Speciei assignat Porphyr. Vnum primo Intentionale; quo Species significat formā ac pulchritudinē a qua hoies Species p. e. formosos nominamq. Cui sensu tres dicit: Primam, id est præstantissimam Speciem Impiò digna esse. Alterum significatum Secundo Intentionale quo species Aristoteles significat Id, quod sub genere collocatur, intellige mediate, ad excludendum Individuum ut homo sub ati, et triangulum sub figura.

Vnum primo Intentionale. Alterum de Secundo Intentionale.

Est autem hec ḡng descriptio si quis ea
prae. cap. etiam dispicere mentem et scopum Por
phyr: attendamus tantum Interpretatio nominis, quam
is possit etiam usurpari pro descriptione ipsius
rei Intentionis et rei qua significatur p nomē
speciei. Post hanc descriptionē Porph. monet
ne quis putet aliquot nitium in ea commissum
ē, dum in precedente capite Genq p speciem
et in hoc species p Genq descripta est. Nos
non oportet ingt, Genq et speciem ee correlati
va, utriusq, et quidem ingota eorum in
terpretum sententiā, Relationis non Realia cor
relativa. Utq id circo necesse ē ait ideo Por
phyr in utroruq eadēq id ē diffinibq inveniq
ri, hoc ē unum in altero diffinire, dum q
plura Ioan. Sc. Inst. c. g. et. b.

Verum ut speciei significatio manifestior fieret subiungit
duas descriptiones illius rei que apud Dialecticos p
nocabatur speciei significare solet. Quarum prima
est hec. Species ē que sub assignato Genere (hoc ē
in precedente capite explicato) ponitur, et de qua

Prima descriptio Speciei

Altera descriptio Speciei.

geng in eo quod q̃ de predicatur. Tertia ipsius descriptio est qua species prout sub vniuersale constituit non nisi describitur. Species est que de pluribus et differentibus numero in eo quod q̃ de predicatur. Vltimo ꝙ ultimis definitum proprium est species ita et respectiue accepta. Prioris quidem cum respectu ad genus sub quo ponitur. Posteriorum cum respectu ad individua. Intuitu generis loco uel potest intelligi vniuersale, uel potius materiale significatum speciei: cetera particula uice differentie ponantur.

Tertia Speciei descriptio

Quarto etiam describi posset a priori; sed ultimum est nisi pluribus, solo numero diuersis.

Secunda Pars.

Vt q̃ in utroq; capite et in seq. dicenda sunt, melius intelligantur, Porph. in 2 parte posuit aliquid predicamenti scilicet dispositionem et ordinationem, cum predicata essentialia. Quod exemplum bene perceptum, [illegible]

ARBOR PORPHYRIANA.
GENUS
Substantia
SUMMUM.
Divisiva
Constitutiva
Genus
Divisiva
Subalternum
Divisiva
Constitutiva
Genus
Divisiva
Subalternum
Divisiva
Constitutiva
Genus
Divisiva
Subalternum
Divisiva
Constitutiva
Species
Divisiva
Infima
Constitutiva
Corpus
Viuens
Animal
Homo
Subalternum
Subalternum
Subalternum
Infima
Incorporea
Inanimata.
Insensibile.
Irrationale.
Friderici Wan Horstic.

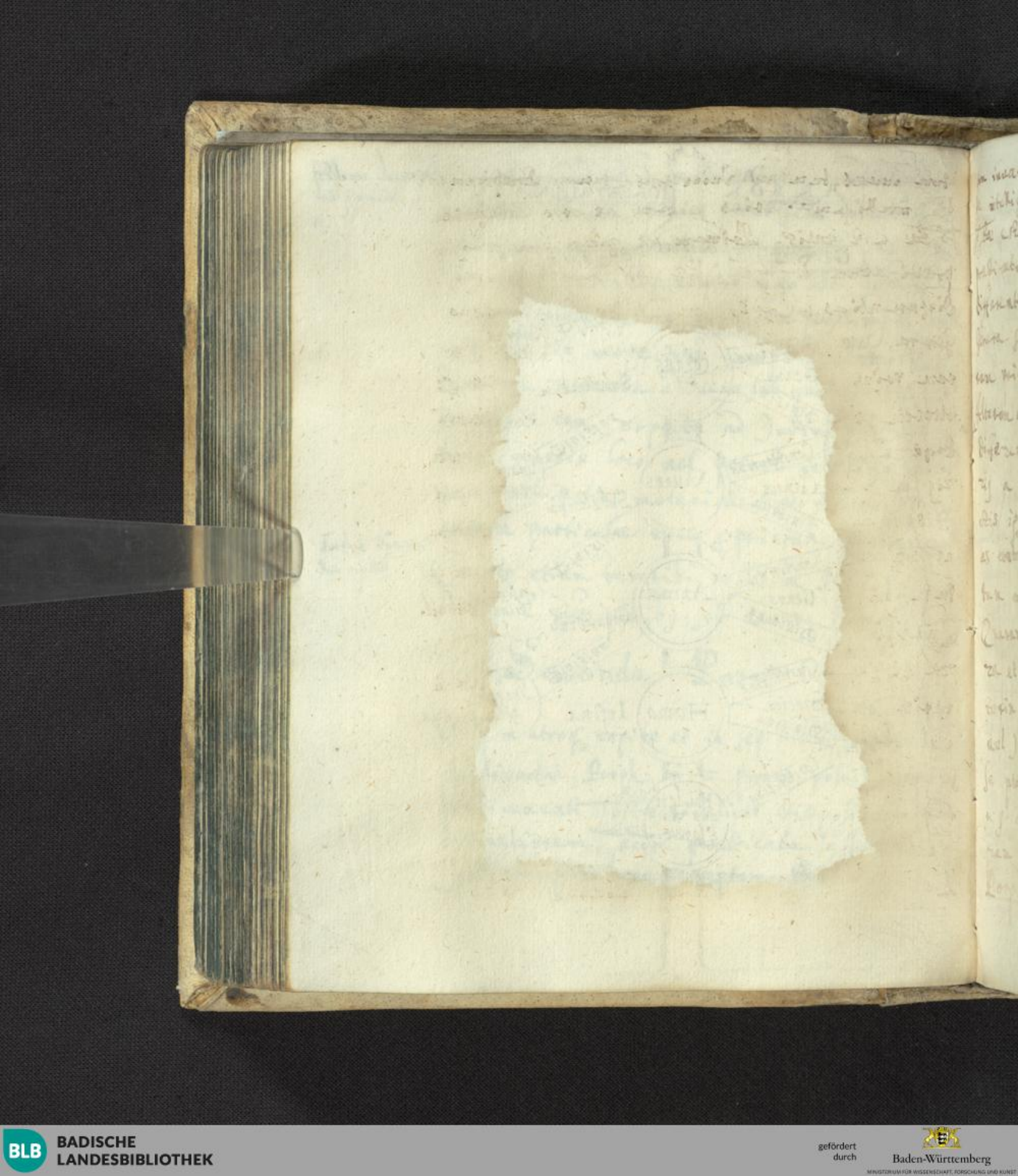

tum iuuat, tum ad Vniuersalia tum ad Praedicamenta intelligenda. Species autem et una Categoria posita est talis. Primum et generalissimum ens praedicatum à tota, ipsa per duas oppositas differentias, Corporeum et Incorporeum in duo Genera seu species subalternas diuiditur. Quorum prius et nobilius dicitur Spiritus seu Angelus: alterum et ignobilius vocatur corpus et qua spiritum differentia ac species incognita nobis sunt, alteri a Porphyrio non diuiduntur, sed ipsi solis ipse alterum et ignobilius istorum generum per duas contrarias differentias Animatum et Inanimatum in totidem species subalternas distribuit. Quarum prima ac nobilior vocatur Viuens; altera et ignobilior nomine caret, et explicari in textu solet negatiuo nomine, Non viuens, uita carens seu Inanimatum corpus &c. Qua species licet sub se plurimas alias contineat, et corpora mixta ut sunt metalla lapides, et corpora simplicia, ut terram aquam, aërem, ignem; tota tamen ab relicta Porphyrio prioris, nempe viuens, item

p duas differentias sensitiuum sen, sensibile
et non sensitiuum seu Insensibile, subdunt
ri duas species. Quarum prima et pre-
stantior at dr. Exterior et Ignobilis
planta, que longis quoq. sabrinis ramo-
ries arborum herbarum fruticumq et flore
um species secari potuisset; demum ex pre-
missa, Philosophi Christiani dividunt
Rore et Irrore, in speciem Infimam
mo, et ri Genq subalternum quod e bruto
et neglecto bruto cuig species diuersæ
magnus liber posset ut ait Boetij de homine
rediunt, exmq ultima et Individua Homi-
ine ri Platonem Ciceroñe de. dividat
Porphyrig autem vera fidei lumine destitu
obscuatq ethnica cecitate at non dixit ri
hominem primé tanquam ri speciem
sed in Genq quodam quod cum uno
vocet, ipse at rte seu diuersum vocat
illudq postmodum p Mortale et Immortale
ri Deum et hominem distinxit;

opinionē, homo non recte definiretur at rationale
et animal rationale mortale, et deus at rationale
mortale. Sed id genus de nostra p̄ animalia erga
nos benignitate Christi domini a nobis dictum
sit.

Primum documentum.

Hac predicamentali serie pra
missa facile intelligatur sequentia, quorum plerq;
a Porphyrio in isto capite docentur. Primum aut
eam vocari solet hac predicamentorum series Arbor
Porphyriana, et a quibusdam depingi, informam
Arboris inuersæ, cuius radices cœlum, et ramos
terram me respicit; Ideo fortasse, qa sicut in arbo
ris radix stipes et diuersi rami emanant
tant: Ita ex summo cuiusq; predicamenti genere
subalternorum generum stipes et variatum diffe
rentiarum rami prodeunt, tandemq; in specierum
infimarum individua desinunt.

Hæc series vocatur Arbor Porphyriana.

Secundum documentum.

Secundū, cuiusq; predicamenti recta linea q
Arboris tripliti comparatur, triplicibq; his predicabi
libus constat; nempe Genere generalissimo
uno uel pluribus generibus seu speciebus
subalternis dictis speciebus specialissimis. Ex quo

Cuiusq; predicamenti recta linea tripliciq; universalibus predicabilis constat.

1. Genere generalissimo uno.

2. Pluribus generibus uel speciebus subalternis.

3. Speciebus specialissimis.

Quæ facile intelligi potest diuisis generis in

summū et subaltern̄ qua tra. a Porphyrio hra
a Fon. ... 3. figura explicatur, et by
diuisio ... in theologia, de Intentionali-
ter ista doctrina vigebat Fon. ...
c. 7. ... Secundo intelligi etiam potest ista
diuisio speciei in subalternam et specialis-
mam seu Infimam quam cum Porph. hic ex-
cat benè Fon. c. 4. et longè alitèr
ista diuisio respecta generis quam
ista speciei: nam geng subalternū et genus
tantum differunt accidentaliter et constituūt
primum Vniuersale et p Oppiones sup. c.
natas simul describuntur: Sed Species
tersa et infima adeo differunt, at sola spe-
cies infima sedm Vniuersale constituat.
Subalterna uero quoad respectum subiectibilitatis
quo ad sua supig suum geng refertur, et a qua spe-
cici nomen sortitur, nec primum nec secundum,
neq; ullum aliud Vniuersale constituit, sed
tare: Vniuersale n. qua tale, respicit plura
ferò sub se gby predicatur, non supiora gby
subiicitur; quod dictum n. respectum quo referit

ea recipiit vniuersale qm̃ē sed non solum
sed primum; eo quod illa inferiora non solo numero
sed specie differant. Una propter quod genus subalternum
et species subalterna nomine fere tantum differunt
Quia genus subalternum quasi passiue dicitur sub
alternum. h.e. subalternatum; Quia sub alio gene
re locatur. Species .v. actiue dicitur subalterna
quasi subalternans, qa sub se alias species habet.
Et species subalterna et species specialissima
licet in nomine speciei conueniant, essentialiter
tñ et differentijs differunt. Nam vltia et quarta
differentia quam in .1. huius. cap. pte assignauimus, solius
entis speciali[s]sime competit, non subalterne.
Deinde differentiae praed. cap. specialissimae non con-
stituunt sed subalternae: Prima tamē et vltima huius
capitis differentia utrique cōuenit propterea quod poten
tiae quaedam particularia sunt quam diuersa
rum rerum describuntur; Et licet quae diuersa
uersalia sunt essentialiter differant, attamen
quae sunt particularia alicui generi
posita inuicem differunt sed eandē subiectibilitatis re
lationem habent. Ex quibus rationibus intelligi
tur quod differentiae speciei in subiectibiles et praedicabiles
relentiores frequentius esse, diuisam

Ē utraq; species tam subalterna qua infima utraq; in' subjcibilis dicitur qa sapetio i genus subjcitur. Predicabilis autem qa utraq; tanqua vniuersale de Inferioribus predicatur. Vide de differentibus specie, hic autem de solo nomero differentibus.

Tertium dicendum. o tantum sunt genera generalissima, dm species plurima quidem, tamen non infinita. Individua infinita.

Tertium' ; o tantum sunt genera summa siue Generalissima. Subalterna seu species plurima quidem sunt, sed non infinita ut Individua quod Porph. dicit infinita h.e. innumera ac proinde eorum scientiam habere non possunt, sed authore Platone relinquenda ē, et eam in aliquo predicamento a generalissimis ad species infimas querit' q descendendo.

Duplici methodo, collectiua et diuisiua in singulis predicamentis quidi pt.

Duplex dicamentum.

Duplex autem; in singulis predicamentis duplici methodo quidi potest, Collectiua scilicet et diuisiua. Collectiua ab Individuis ascendendo q species ad summa Genera multitudinem rerum in unum colligimus; Collectiuam. n. multorum in unam naturam Speciem ē arg. Porph. et participatione speciei plures homines, puta, Socrates teste infiniti Ionus et eius homo sunt, et diuisiua methodo, descenditur a generalissimis

generibꝫ ꝙ differentias ab speciebꝫ subalternis
ad individua eo quod singula genera in plureſ alios
ut minima in duas species species uero singula
in singularia infinita diuidi possunt.

Quintum. Duas utiles regulas de uniuersalium
predicationibꝫ tradit Porph. Primam his uerbis.
Oportet aut eqꝰ de equis predicari ut hominem
de equo, Risibile et rationale de homine. Aut
maiora de minoribꝫ ut Aial de homine, Homine
et album de Socrate: Minora uerò de ma
ioribꝫ minimè; Neq; n. dices aial homem inqt
Porph. quem hominem dices ee ai. Sexto ꝙ minoꝝ
predicatoꝝ directa predicatum uel latiꝰ patere
posse quam subiectum, uel saltem equè late.

Quintam documentum continet duas utiles regulas de uniuersalium predicationibus.

Sexta Regula de quocunꝫ predicatur
affirmatiue de illo etiam predicatur subalternum affirmatiue, sed non
contra: Homo ꝙ species infima ut homo, predi
catur de individuis ut de Platone et Socrate
essentialiter, ideo etiam genera subalter
na ut animal corpꝰ de ijsdem uere et essen
tialiter predicari possunt, et de oibꝫ etiam genꝫ
quantumcunq; ut substantia: Inferiora autem non

de ali; de superioribus neq; uere & neq; essentialiter predicari possent. Et dicens hanc esse bonam predicandi ratione: Homo est Porphyrius negando, neq; dicit ratione qua uel ipsa eorum dialectorum doctrina q̄ ponit 3. c. 5. docent indefinitas enunciationes quo ad formam semp et quo ad materiam contingere. uera particulares ee. Particulariter & quedam ut, et tunc ē directa et uera predicatio speciei de individuo. Nam quoddam animal est individuum ee, postea ostendetur.

Septem dominationes de Totis.

Septem Porph. dominationes circa finē capitis ita legitur. Totum. n. quoddam, ē genus, individuum aute pars, species uero, et totum et pars. Pro quo intelligendo notandum ē, q̄ totale. sc. Met. t. 31

Totum duplex ē. actuale et potentiale.

duplex ee totum, actuale scilicet et potentiale. Totum actuale constat ex partibus de quibus singillatim in recto predicari non potest eo quod singule non contineant totam rationem sine realitatem sui totius, quamuis ee sint sumpte eam continuant. Huiusmodi tota ē

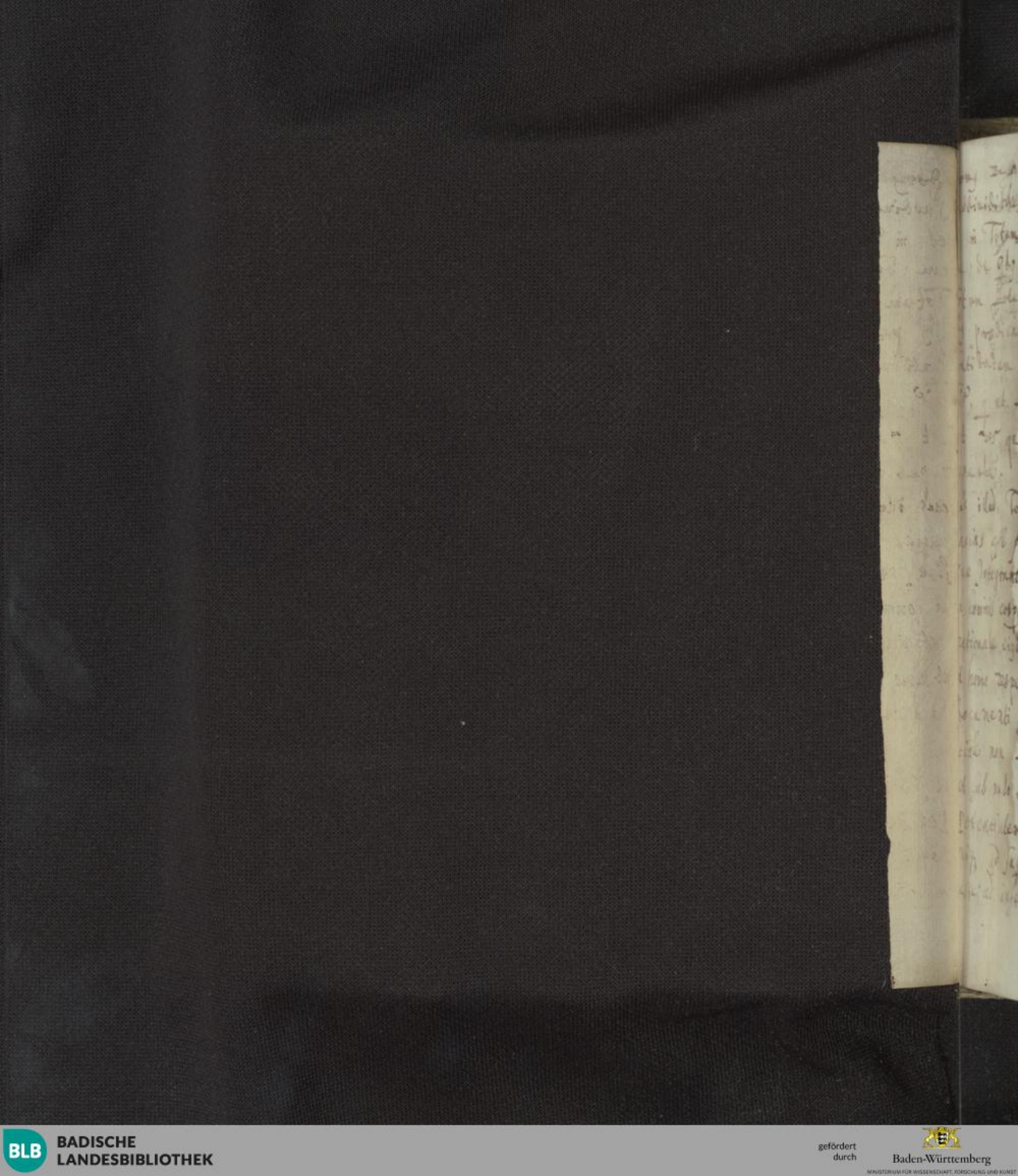

Illud actuale totum
unum dividitur in
Totum Integrale seu
quantum in essentiale
in physicum in Meta
physicum.

Totum diuersale
Potentiale synonima

Species diuersa se
habet, aut Totum
Potentiale, aut Pars
Potentialis ut patet.

Quod si genus est de toto hebedi aliter re
spondendum esset; nam Individuum, totum metaph.
est, conflatum ex specie et differentia Individuali
tatis; sed pars actualis non est, ut colligi potest ex
doctrina Ton. cit. l. 4 c. 8°. Genus tamen
tantum est pars actualis Metaphysica; sed toti
tetrale non est. Species dein ultima, para
actualis est; respectu generis et differentiæ vltimæ
tum essentiale metaphysicum est. Præterea non
species quam Individua Physica, sunt etiam to
ta actualia Physica, coagmentata ex mia et
forma substantiali.

Si objicias hanc doctrinam aduersari dictis n.
in probatione quinarij vniuersalium, eo quod ibidem
negatum facit, Genus totum speciem essentia
am continere, et dictum esse Latere totaliter.
Respondeo etiam hic negari quod Genus to
tum specierum essentiam contineat. Aliud enim
est Totum Genus, in suis speciebus esse quod hic
asseritur; Aliud a. Totam specierum essentiam
continere, quod negatur. Totum n. at nil singulis
horibus est licet in sua significatu explicite non continet

totam essentiam hominum, p̃ter animalitatem, etiam rationalem, est. Istag Geng tantum ē pars essentialis speciem si referatur ad differentias specificas, tam quā totaliter et Metaphysicē componit speciem, et habet se instar materiæ Physicæ, vel instar potentiæ physicæ. Differentia vero habet se instar formæ et actus physici, ac inde illa dicitur pars actualis et formalis speciei: Geng u. pars ālis et potentialis: qa sicut in physicis materia prima et potentia physica sunt indeterminata, atq; ideo aformis et actibg determinari et specificari solent. Ita in Logicis et metaphysicis abstractionibg, Geng qđ indeterminatum et indifferens ē ad species inferiores, usq; dum p̃ differentias specificas quasi determinatur et ad certam speciem contracte concipitur. Quare supra a nobis ex Corimb. aliisq; authoribg ex qbg illam Sbaoen attulimg, pars quam potentialis dictum aliquo modo ē, longe tamen alio sensu quam hic. Potentialis enim ibi nil aliud significabat quam materiale, et potentia Physica similem, cui opponitur actus

pars & non totum potentiale vt hic dicitur
lis et ratio cum quo totum actuale metaphysicum
hoc est speciem componit hic q. cum nega
ng genus esse partem potentialem sed ma
teriam potentialem non & vt opponitur toti ac
tuali et alteri parti formali sed vt opponi
tur toti potentiali seu vniuersali; ad hoc
ail aliud negang quam genus qua tale non
ē particulare quoddam alicui toti vniuersa
li subdm. Verum cum genus respectu
suarum specierum et totum et pars dicatur to
tum quidem potentiale siue vniuersale, sed pars
actualis seu essentialis metaphysica: dubium restat
an de speciebus vt totum sic p modum totius
an vt pars seu p modum partis predicetur.
Respondet recte Gillig. l. 2. tr. 7. c. 3.
n. 3. et fusig. c. 11. ex. 5m. Thoma de
Ente. c. 3. et Cai. ibid. non modo genera
sed vniuersim quaecung in recto mere, de
mutuo predicantur debere significari et pre
dicari non ut partes sed ut tota; et licet
genus v. g. animal quoad formale suum significatū

scilicet animali tacem dictum sit pars actualis speciei
ei. v. g. hominis radicaliter et explicite differen-
tiam v. g. Rationale non includat, mtr tm et
implicite tm ea in includit et totum significat quod homo
est rationale. Idem de differentijs Propriis
et accidentibus dictum intelligatur. Rationale v.
explicite non significat totum quod homo
sed implicite et mtr cum sit nomen concretum.
Mtr cum dr homo ē albg Albigenses flr so-
lam albedinem, mtr tm et confuse etiam homi-
nem albedinis subm connotat, atq; ideirco pro-
dum totig non p modum partis de illo predicatur.
Sic intes ep eoi sententia supra. a. 7. relata,
qui propterea etiam constituere distinctum
universale a specie quod genus de inferioribus
pig incomplete species a. eo mplete predica-
tur, eaq; propter non posse predicari totum
quod completum qd non incompletum ē. Aspon
det vere Rubig. c. 2. q. 5. n. 24 ad. 1. et
Coninb. c. 1. q. 1. a. 1. ad. 1. obiect. duobg modis rem
ri po ut aliqd incomplete de alio predicetur.
Primo si res que predicatur et subm attribuit

Incompleta q̄ ac pars eiꝰ subi de quo predicatur ut aia, animalitas, rationalitas.
Secundo si modꝰ predicandi et significandi etiam sit Incompletꝰ ut cum dico homo est aia vel animalitas. Quod ꝛdo hoc modo incomplete predicatur non predicatur ut totum sed tm̄ p̄ modum partis; Sed neq; Geng neq; aliud Vniversale hoc ꝛdo modo predicatur sed primo tm̄ q̄ non obstat quo minꝰ aliq̄ per modum totiꝰ predicetur; pt̄ n. aliq̄ ē pars tantum subi, sed p̄ modum totiꝰ predicari quod tunc fit, quando nōie concreto et connotativo significatum attribuitur ut si dicas: homo est animatꝰ vel animal. Geng igr incomplete q̄dem predicatur, ꝙa pars speciei ē sed non p̄ modum partis et p̄ modum totiꝰ. Clarig et rotundig respondetur Geng et differentias predicari q̄dem incomplete, quoad rem significatam et predicatam sed non quoad modum significandi et predicandi.
Dubium est ꝛdo cum tam Geng quam species de pluribꝰ predicari ysq; ineī debeant in

lur in una specie nec in uno individuo positor: seruari et existere. Et obiter ad hoc dubium, quod potig ad metaphysicam spectat quam ad Logica. Genus materialiter ut Genus vtrum physice receptum in unica specie, et speciem in unico individuo conseruari posse. Ex dictis posterioris a sole et luna etc. capiatur. Ex quibus plura prioris erit homo post iudicij diem cum cæteris animalibus non fuerint ab igne conflagrationis exusta et consumpta. Ergo quo responso sequitur, Genus etiam ffr ac rõe Intentionalitatis sumptum in unica specie, et hanc in unico individuo conseruari posse. Ratio e qa Genus et species cæteraq; vniuersalia sunt rõnes Intentiones et ffr vniuersalia fiunt quam plurima abstrahuntur sed non unus ab uno quam a pluribus abstrahi possunt experientia teste; Ergo sunt rõnes Intentiones obiectiua, ffrq; vniuersalia licet a parte rei in uno fundatur particulari existant dummodo apta sint pluribus inesse. Qui de hoc dubio plura et subtiliora uolet legat Rubium. c. 3. q. 3.

Tertia Pars Capitis.

De Individuo.

Species et Individuum relatiue opponuntur ut ex dictis patet. Ideo Porphyrio explicata hactenus specie finem huius capitis etiam de Individuo agendum fuit qa eadem scientia et ars que de rebus oppositis tractat etiam de altero agere debet sicut medicina de egro et sano et Theologia de virtutibus et uitijs. Nos que Porphyrij habet et qua Logico sunt facienda seq. premunciatis compleamus tractatum.

Primum ergo premuncianda est ipsa Individui nuncupatio. Primum. Individuum E Atome contractionem ac Intentionis ut expresse docet Boetij. l. 3. comm. 28. et S. Thomas apud Capr. in primo dist. 23, q. 1. c. 2. et eius sententia. Ygr sicut in prepatione supra. a. 7. dictum Universale aliquando pro aliquando sic sumi. Ita sunte hic de Individui nomine ac significatis philosophari debemus. Habet a. Individuum materialis significationem ac suppositionem sapissime ut ea dicit arg: Individuum ee substam, aut Accidens

pro formali vero supponit cum dicitur Socrates
esse Individuum et hanc speciem, et hanc albedinem &c.
Deinde sicut ad hoc ut aliqd sit et vere Intentionali
ter sit ita, natura e q remoto fundamento aliqua Individuum
res habet unitatem formalem et aptitudinem
essendi in multis et q fundamento primo praehabentem unitatem
sibi multis possibilis, Quam consequitur relatio numeralem, negativa non privativam.
similitudinis ad plura: Ita ad Individuum sit, et
vere Intentionaliter acceptum necessaria e, pri
mum quadam Res (: Summus ac vocabulam rei, ita
late ut etiam negationes, et Entia rationis comple
ctatur :) habens unitatem numeralem, qua u
nitas, cum ipsa supra dicta a. S. pt. 1. negativa
non privativa sit, consequenter habet annexam
aptitudinem ad divisionem in plura inferiora
sive Repugnantiam essendi in plurib9. Et res ha
vere sumpta est fundamentum remotum ac sub
stratum rationis Individualis, quae q fundamen
to primo habet conceptum formalem non tam
praedicabilem ut universale; sed concretivum
potius quem statim subsequitur aptitudinal satis
tio rationis, qua tamen non existit actu, utq, dum

Individuum pro fundamento proximo habet unitatem formalem.

Aristian. Individuum accepta ad differentiam que
habere non potest nisi proprij adueniens per se repa
titiua actiuam rei. Ergo ea q in ppo
sitio. a. 8. dt. 3. se habet ut differentia, ut
putat a sancto.

Secundum. Duobus modis a Porphi describitur
Hoc a plurimis
suas definitiones
sequentibus
reprehenditur.
individuum. Uno. Individuum est quod de uno solo
predicatur. que descriptio uere ex dictis manife
sta est. Nam definitum primum, cum quo reli
qua conuertitur predicatur. ista differentia, est Indi
Prima hec descriptio
est a differentia
per se.
uiduum sic acceptum: Loco generis subaudiendo, ens
uel res. Indiuiduum est res quasi diceret Porphyrius
Individuum est res distincta ab omni
individuum adhuc conuenit cum diuersis
de uno solo predicatur &c. quod ab ipso dicitur
Intelligitur autem predicatio Identica seu Natura
lis ut uocat Caiet. non formalis seu artificialis. Deinde uerbum predicatur tantum ac
cipiendum est aptitudinaliter quidem etiam in Pro
uersalium differentijs, ipsa doctrina Porph. l. 3.
ab fine. c. ult. Sed quia Individuum est nomen
connotatiuum, ideo recte uidetur loco generis ponit

ligi materiale ipsius significatum. hinc. Respon. Cur
quod de uno tantum predicatur, est cui ipsa natura
singularitatis conuenit. Est n. hec diffio descriptiua
tantum, ac p̄ proprietatem predicabilitatis obiectiua
a posteriori assignata, sicut descriptiones uniuersa-
lium; At priori uero describi posset, Id, quod in uno solo
de ipsum est. uel, ut Aristoteles 3. Met. t. 14 de-
finit, Id quod numero unum. Quam diffinem quasi explica-
ans S. Thomas, in 4to dist. 32. q. 1. a. 1. questiun.
3um ad 3. ait Individuum id quod in se indiuisum
et diuisum ab oibus que sunt uel ee possunt in eadem
specie. Si contra obijcias Individuum non predica-
ri de uno solo, sed de plurib. Recte. n. dicimus uel in
actu signato, hoc Individuum est Individuum, mon-
strando Petrum, et illud Individuum est Individuum
monstrando Paulum. Vel in actu exercito; Petrus
est Individuum Paulus est Individuum &c. X.
Sicut uniuersale de plurib. predicari aptum est
propter materiale significatum, accidente tamen
precisione plurib. eorum, subsequente hinc uni-
uersalitatis tanquam conditionibus sine quib.
non possent fieri uniuersalium predicationes

ffte in una Sorte in p[ro]pria descriptione, in
dividua definitiua se uno solo predicari in
telligenda ē predicatio Indiuidui q Indi
duo rac nis significati et in suppositione
ffsonali Ita conuenit, ut tm conceptio ac
q formale significatum Indiuidui sit ad can
dem predicationem tanquam conditiones con
curant, licet materiale significatum sit q
predicatum et attribuitur Petro. ffe obiecta
predicationes respondeo Indiuiduum in illis acci
pi in suppositione simplici, et tantum quoad for
male significatum predicari, Petris q suis attri
buti: essentialiter qdem et in quaestione
quam species vdo Intentionalis si de Indiuiduis
vdo Intentionaliter sumptis in actu signato q
dicetur, ut cum dicimus: ffor Indiuidua ē Indi
uiduum; Accidentaliter autem et contingenter
in quaestione quale ē predicatum de Petro et
Paulo &c. et cetetis Indiuiduis in actu exer
cito et primo intentionaliter sumptis. Et quon
ex supradictis patet, ratione Universalitatis ē

genera eiusdem, ad Plures q̄ sic Universalium, et plures
Generis & Speciem infimam si ad singulas et par-
ticulares generalitates referatur Hoc eodem modo
Plures Speciei ad singularem speciem Plures sive
subiectas etiam ēe Speciem quandā vide, Intentio
nis Sta in proposito seiendum ē, Individuum
ftr sumptum sive Plures ipsig ēe Speciem, ad sin-
gula Individua ftr sumpta eorumq; Plures, et quā
do Porph. in hoc eodem capite cū Platonicor-
sentientibus Peripateticis dixit Individua relin
quenda ēe, nec sciri, nec consequenter defini
ri posse non ē Loquty de Individuo ftr ac
Intentionaliter accepto; sed de Individuis
primo Intentionaliter et mtr sumptis

Alio modo etiam describitur a Porph. Individuum
tempe, Id cuig tota proprietatum collectio in alio
non reperitur. Per proprietates intelliguntur qua
libet accidentia, quas conditiones individuantes
plerisq; appellitant, et q̄ cuiusq; Individuo aut
ftr naturam inhaerentiam aut ftr extrinsecā tantū
denominationem conveniunt; cuiusmodi sunt.

Forma, figura, loca, status, habitus, nomen, partium tempo

et d̄ genꝰ alia quæ collectiuè sumpta cadere
alio particulari, sed m ordinatiam naturæ, cui
sum et statum de quo solo tantꝫ è genitis Phi
losophꝰ d̄ nequam capi solent. Circa defini
tam huiꝰ descriptionis dissentiunt quia ipsi
tantum accidentia inhærere dicunt. Sed non
placent, tum qꝫ etiam multis accidentibꝰ
mè inhærent accidentia, ut Quantitati ca
lor et frigus. et potentijs animæ actꝰ
u. g. Intellectui conceptiones: tum qꝫ etiã acci
dentium Individuis alia accidentia, ut loci, temp
causa efficiens, saltem extrinseci ita conueni
unt ut eadem collectiuè sumpta non nisi unia
cuiq naturaliter soleant conuenire. Natura
liter, mquam qꝫ nil obstat quo minꝰ Deꝰ
uolentꝫ, in eadem rationali anima, eodem loco
et tempore, constituta, mi eademq; eiꝰ potentiæ
simul sint duo actꝰ, u. g. mi intellectionis, sole noui
co diuersi qꝫ p nil extrinsecum et secundum
sed p solas mi intrinsecas haecceitates (quas indiui

Contrarium etiam Accidentium Individua hac ratione de finitione contrahit. Qui affirmant, bene ag gimant.

duarates differentias yocant distingui possent.
Ego qui etiam sequor hanc descriptionem Individui
dei non modo essentialem ee, sed neq; etiam descrip-
tionem optimè, sed paulo latiq; sumendo descriptionē q̄ea
oratione que ipsa eōm rerum statum cum suo
primo definito recurrit, ipsa doctrinā Pon.
5° Just. c. 3. Ign definitum hic idem ē, quod
supra nempe Individuum vbo Intentionaliter
acceptum: tum qa primo Intentionaliter sumptū,
definiri ex oium Philosophorum sententia non pt,
tum qa definitio cum eo solo recipere et convertim
predicatur. Genetis loco idem ponitur quod in
precedente. Cetera particula q̄ modum proprie-
tatis ac differentiā tale sumpte se habent.
Textus pronunciatum. Individuum dividitur
a Porphyrio et Pon. 1. Just. c. 26. in Indi-
viduum proprio nomine significatum, ut Petrus
Nicolaitanum: et in Individuum ex demonstratione
ut hic homo, hec civitas: et in Individuum ex
hypothesi, ut Apostoly q Christum precesserunt
civitas totius Bauaria munitissima qua Ju-
dinda dicuntur signata et designatu, qbus

ulent t, quod dr Indeterminatum et vagum
eo quod pluribz applicari possit catz in certo
suo significandi modo ꝑ varia diuagetur.
Denotatur a signis particularibz, ut sanꝯ qdā
nonnullg, nemo. Quę si noibz generum adiuncta
constituant genericum Iudicii duum, ut qdam ens
qdam substa, qdam color. Cum specialibz spe-
cificum ut qdam albedo, qdam homo. Et cū
noibz singularibz singulare ut qdam Petrg. &c.
Contendunt inter se philosophi an vagum Iudicii
duum vniuersale sit an non. Caiet. affirmat
ꝓbabilig sentiant ꝙ negant ee vniuersale, tum
ꝙa ita expresse docet Aristoteles in. lib. Categ.
c. 2. et 5. et .7. et Boetig .i. Perih. edi-
one 2da. comm. 19. tum ꝙa Iudicium duum vagum
significat rem conditionibz et differentijs
individuantibz affectam et nondum praeiudi-
cat quod vniuersalitati repugnat; tum ꝙa Iudi-
cium duum vagum nullo signo vniuersali notatur ꝑt
neg. n. recte diuersis. Dis qdam homo e
visibilis &c. His quantam rationem adiuat
Cosim. q. 7. prosat. a. 1. ad .4 vniuersale

debere ee incomplexum qd. ee Individuum vagum
Complexum ee. Quod tamen refutat q. 3. n. 4. Lib.
nec male. Nam sicut hic homo incomplexum
est; Ita etiam quidam homo neutrum. n. plures con-
ceptus significat. Neq; obstat quod author Toleto
ante cap. 9. de Genere, quidam homo tantum est
dicas hic homo vel iste homo de
notet quidem idem valere sed non pri-
Nam licet homo quamvis demonstrativum idem significet
quod hic homo, et ille homo, et iste homo, etc. non ideo
complexum est qa proxime mediante uno con-
tentum hominem eorum significat: Ita neq;
vagum quod proxime tantum unum
unico conceptu formali, licet neces-
sario significat demonstrativum vero eius
tantum plures, complexum non est
Etiam Aristoteles haud dubie sensit, quando
individua vaga in Praedicamentis reposuit
Conimb. vix placet quando Individuum
vagum propterea ex Universalium
numero eludant quod non sit unum realiter
unum neq; non unum per se unum

quam determinata Individua: Quarto qđ nil
aliud quam illamet Individua cum quadam determi-
natione significat: tum ita licet Universale
incomplexum qđ ē debeat. attamen ipse unum
esse non debet; cum illa Universalitas etiam
Ethibg per pluralem possit exponere.
Resp. Species, civitas, familia, aliaq; id
genus separata de qbg Ethica et similia
reales tractant, Universalia non singularia
sunt. Et qđ obstet quo minus
praedicationes Universales in qđ
de Individuis, cum v. g. dicitur haec
est asp. Iste species est species
Objicitur primo qđqđ ē species vel genus
alterius; sed Individuum vagum teste Porph.
8. Instr. c. 24. est species ultima,
at; Imo etiam Genus at quadam forte
corpg; Ergo saltem Individuum vagum
non ē Universale. Minor hoc modo pro-
batur: Nullum ē genus infimum: Ergo
Arg: quoddam at est species infima.

uiuens ē ḡdam; quidam corp⁹ ē uiuens. Ergo
quidam corp⁹ ē ḡdam. Et. Concessa maiore negari
Co minore ex ea ē ḡdam. Dico utrigz fall.
consequentiam uitiosam ee propter diuersa
suppositionem. Nam medij termini homo et
maiore ipsius supponunt, nō numeribz ad
hibentē absolutas uel personales suppositiones. Quare
sunt sophismata figura dictionis et accidentis. Vt
eigdem ton. lib. 8. c. 9. et 10. sub
Obiicitur 2do. Possumg dicere
ḡdam homo, Paulg ē ḡdam homo. Ergo
ḡdam homo predicatum de pluribz solo numero diff.
Ergo ē species et nō uniuersale.
Tolletg Loc. cit. quendam hominem non po
eadem ratione de pluribz affirmari
multitudine predicationum multiplicat
formales et obiectiuas. Quia
caga nullam aliam unitatem ptes
habent; qua pluribz Individuis
Tolletur. Vniuersale autem non

Ysz Individuum vagum nec species nec genus nec aliud universale è nisi rō intentionale est autem. Tunc n. et species esset. Si dicas sor Individuum vagum è Individuum vagum. nec accidens certe, si dicas quod homo et quod bos est Individuum dicatur. n. tunc rō Individuationis seu Individuationis, non natura Individualis sortis.

Quartum principale. Singulare et Individuum idem sunt, et sc singulare è Individuum. Sed Particulare ab ys differt singulare et Individuum sic dicatur. Talia a relatione ad Inferiora q̄bꝫ carent. Quia potissima conditio est Individuum is q est omnimodo indivisio in se. Particulare n. tesse ostendi. 1. Sent. dist. 4. a. 1. ad 2. sic dicitur q Universalis natura capit ut corpus partes et ut partem viventis, et

Caput Textium.

Differentia.

Differentia et Diuersitas differunt

Differentes

idem

Quae proprie non dicantur diuersa

Quae diuersa?

Differentia aliquando pro natura, aliquando pro entitate sumitur.

De tribus istis. 1 Si stricte et in rigore philosophico loquendum sit; Diuersa non sunt differentia. Diuersitas et Differentia non sunt idem. vt ex 7. Meta. t. 18. bene docent. S. Thomas. 1. contra gentes. c. 17. et Peyrmentis ibidem; Nam res proprie non dicuntur, nisi illa quae cum diuersitate aliquam inter se conuenientiam seu vnitatem formalem habent, vt Plato et homo et equus. Quae vero nullam habent conuenientiam, diuersa proprie non dicuntur et diuersitatem non differentia habere dicuntur. — Deinde sicut vniuersalium nota aliqua sunt secundae intentionis, et significant species patechitudinem, et genus animalitudinem hominum; alia intentionis, significantia Res intellectas relationibus rationis; Ita nomina saepe et nomen primae intentionis sig-

Quando prima Intentio est, tunc significat relationem quæ inter res diuersas intercedit

Entitatem illam p quam res differunt et ratio communis ingredi dicitur

Ed in Logica vocatur Intentionale Ens.

Differentia quando prima intentio est abstracta est.

Sed vbi Intentio concretum et connotativum, tunc ille abstractum ejus posset vocari differentialitas.

[illegible] quæ inter res diuersas intercedit
ficat similitudo et conuenientia significat [illegible]
sitatem illam, quæ inter res easdem et easdem
[illegible] quæ [illegible]
entitate: Vel secundo ppriam fundamentum eiusmodi
relationis, nempe Entitatem siue pfectionem illam, ppria
aliqua inter se differunt ut est rationale p quâ conuenit in
esse humano accidentaliter, et rationale p quod homo a bruto
essentialiter differt. In Logica vero accipitur, ut
est nomen vbo Intentionis significans materialiter
illam eandem Entitatem: sed prout intellecta est et re
lationem rationis saltem aptitudine annexam habet. Inter
3 predicta significata hoc discrimen est quando
Differentia est nomen primæ Intentionis est abstractum
et vel respectiuum vel absolutum: Sed quando eius
modi vbo Intentionis est tantum nomen respectiuum et concretum et connotativum; cuius abstractum
non vocari posset differentialitas quod est relatio
illa rationis qua Differentiam Intellectam con
stituit &c.

Prima Pars Capitis
De Diuisionibus Differentia

Prima diuisio
Communem, Propriam et maxime Propriam

Prima diuisio Differentia ē in Communem, Propriam, et maxime Propriam, quam fatis bene explicat Fon. cit. c. 5°. Ego tantum hoc addo, quod diuisum, sit Differentia, primo Intentionaliter sumpta q̄ ut ē commune q̄d ad ōes Differentias quarum aliqua sunt ſſtiæ, ut Rationale sensitiuum &c. Aliqua sunt accidentia, ut Albū &c. Ac proinde non ē vniuoca sed tm analogicè genę, in quo membra diuidentia secundum analogiam Proportionalitatis conueniunt. Nam sicut ſſtiæ essentialiter differunt ꝑ differentias ſſtiales; ita accidentaliter distinguuntur ꝑ accidentales.

Secunda diuisio
In
Essentiales et accidentales.

Secunda diuisio Differentiarū alia faciunt solum modo, aliquid non aliud: Alia simul aliquid et aliud faciunt. Sensus est, Differentiarum alia ē essentialis quæ facit aliquid aliud, hoc ē essentialē

ter diuersu et tales, sunt sola Differentia maxime Propria. Alia est accidentalis que tantum facit alterationem: hoc est: accidentaliter diuersu ut albedo, fedum, iacere &c. Quigmodi sunt Differentia Communis et Propria. Diuisum idem e quod supra. Tertia Differentiarum alia sunt separabiles a rebg qbg conueniunt, ut Communes, alia Inseparabiles, ut Propria et Maxime Propria; etiam huig diuisionis idem diuisum est.

Tertia diuisio IN separabiles et Inseparabiles.

Quarta diuisio non est ita Generalis ut priores sed est solig differentie Inseparabiles: nam quedam Differentia inseparabiles aut possunt Inseparabiles huiusmodi sunt sola Differentie proprijssima: ut corporeum, animatum, sensitivum, rationale &c. que rei essentiam p se et exterinsece constituunt. Quedam sunt Inseparabiles p accidens huiusmodi Propria, qua rebg essentialiter constitutis necessario accidunt, ut risibile. Quinto Differentia Proprijssima, essentialis et Inseparabilis p se abdinidibus diuisiuam generis, et constitutiuam speciei q subdiuisio etiam non bene

Quarta diuisio in Inseparabiles que et Inseparabiles p accidens.

Et ista diuisio tantum conuenit cum Propria et magime Propria Differentia.

Quinta diuisio Differentia in diuisiuam generis et constitutiuam speciei. et hoc tantum competit Proprijssimis Differentijs.

Sexta [illegible] cant ur. ſſſ addenda è ſexta propoſ

In Genericam, Specificam et Individuantem.

ſitio ſqua Propriſſima Differentia in Generica, Specifica et Individuante Diuidit.

Differ. ſingularum.

Generica è qua Genus ſubalternum conſtituit ut corporeum, animatum, ſenſitiuum. Dico ſubalternum qa ipſa Differentia et Genera ſumma propriè loqndo inter ſe non differunt, ſed primæ ipſis diuerſa ſunt, Quia tantum illa differunt propriè ut ſupra diximus qua uniuoca aliquo conueniunt; Sed ſumma Genera et Differentia oppoſita, ni nullo conueniunt uniuoce. Entia tantum ſtralogum è apud Peripateticos, quæ non ſunt qua rende differentiæ p qua ſumma Genera conſtituantur. Specifica propriè eſt, qua Species ſpecialiſſima conſtituit ut Rationale. Qui utranq; Differentiam Specificam uellet uocare nil abſurdi tamen admitteret. Eadem utranq; Speciem, illa ſub alterna; hæc Infimam conſtituit.

Individualis Differentia è qua Individuum conſtituit quod reſti poteſt duplicitèr. Quia

Secunda Pars Capitis
De Differentia Definitionibus.

ipsam differentiam ſ̄tm, et etiam ipsum dictum. Vnde
ſicut, ja formali et explicito ſignificata Generis
non comprehenditur pfectio illa que ē Differen-
tiam ſtz et explicitè denotatur; ita nici-
ja formali et explicito ſignificata Differentiæ
non comprehenditur pfectio a Genere ſtz et
explicitè ſignificata: et ſicut al ſignificando
idem quod habens rationam ſenſitiuam duo nihil
nisi explicitè qdam et ſtz rationem ſenſitiuam
Implicite autem et Indeterminatè ſeu ntz illud
quod eam habet neq; ex. explicat qdam illud
an homo? an bos? an leo? Sic Rationale ſig-
nificando idem quod habens Rationalitatem
etiam ſignificat: scilicet Rationalitatem qm̄ ſtz
ac primario explicat: Secundario a. et ne-
terminatè consignificat illud quod ipſam habet, ita ta-
men ut non determinet neq; explicet diſtinctè
qdam ſit illud quod hbt rationem hominis an bo-
ſtb alterq; diſtinctè ſtio, ut al rationale qa equi
primario et explicitè et per duos conceptus ſigni

ficat quod Genus et Differentia partim primario, partim secundario et partim virtualiter; partim vero explicite conceptum significati speciei hominis, ut homo a

Deinde dicitur quia eadem res conceptum idem significat quod differt p duos: a Genere .n. et differentia ideo differt quia aliquid primario et determinate et totum significat quod Genus et Differentia partim primario, partim secundario, partim virtualiter et partim indeterminate ac totum significant. Ex quo fit ut species et Genus et Differentia in Logicis ac Metaphysicis sese habeant sicut in Physicis compositum et materia et forma. Nam quemlibet compositum physicum constare ex corpore ex parte materiali; et ex anima tanquam ex parte formali; sic idem homo est etiam quidam totum metaphysicum p eadem conside-

ratione et primario significato Generis differentie quorum illud, cum relatum ad differentiam sese habet sicut in physicis dispositum

Non quidem nonulli male sentiunt qui Negant
hg physicis tantum xpiatm solamꝫ materiam
significat .u.g. at hunc corpg, et rationale se-
lam aiam. Reperiuntur.n. etiam in alijs rebg quam
totam Entitatem significant: Sed ga Gergen-
plicite tantum illud significat, in quo species cum
alijs rebg essentialiter conuenit, ut homo et equus
in natura sensitiua, Corpg et Angelg in eo quod ut
rumꝫ p se subsistit; Differentia .u. significat
illud p quod species ab alijs ft et essentialit
distingaitur ut rationale et Irrationale p
q equus et homo differunt ad eam modum qu
mia rebg rebg physicis cois ê; forma .s. ab
stantiales eas a se mucem distinguunt; Sic
dixit Porphyrig Genꝫ a materia, et
ferentiam a forma desumi: et optime loquit
Caiet. Sup. cit. c. 3. quando species dicitur
composita ex genre et Differentia non a
aliam sensum quam hunc: quod vnicꝫ conceptꝫ
stis speciei. u.g. hois, tantundem repraesentat
quantum vtercꝫ conceptꝫ Generis et Differ

hic magn. species componitur realiter ex physicis
ex conceptibz Generis et Differentie sicut ffio
et sicut aliqua enuncio copulatiba conceptibz realiter
diuersis constat. Sed tantum quoad representati
onē ꝛꝛ significatum. Nam quod p ptes et dicti
cta representant duo concepta Differentia
et Generis realiter diuersi; Illud etiam to
tum simul representat unicū conceptū specifcū
Nam hois conceptū ffis, idem prorsus significat
et ꝛpsentat quod conceptū alis et rationalis
Preterea quemadmodum se habent Conceptū ffis inter
se collati quoad representationem quasi ad
eam. Ita etiam proportionaliter se habent
Obiectiui conceptū ut bene declarat Caiet.
ibidem. Nam Obiectiuus conceptus hois prout p
ffm representabat compatur ad explicitos
conceptus Obiectiuos Generis et Differentie
ꝛ totum: Illi vero ipsius partes, sola tanꝫ
ꝛtione inter se et a toto diuerse.

Hic autem facile intelligitur definitio quae Porph. Differentiam sic describit: Id quo species excedit suum Genus. vel. Id quo Species abundat a Genere. Species .n. explicite ac continuum significat non solum illud quod Genus explicite significat; sed etiam complectitur explicitum Differentiae significatum, ita excedit hoc Genus hanc Differentiam quoad explicita totum et formaliter significata. Recte igr describitur Differentia è talis res quam significando species excedit Genus quandoquidem Genus eandem illam rem explicite non significat sed sola Differentia quam praeter Genus species etiam involvit tanquam formalem sui partem. Potuisset etiam describi Differentia: Id quo species excedit Genus; Imo ut bene notat. S. Thomas lib. 4. sicut Differentia definitur Id quo species excedit suum Genus, ita Genus etiam describi potuisset: Id quo Species vel etiam species excedit Differentiam. Hactenus cum Genere [illegible] at se ipsa mia et Differentia significat

tem istar forma reqg p hanc forg vbi modus Diffe-
rentia Descripta è quam Genq p eam describi
debetur. Definitum è eidem descriptionis,
est Differentia proprijssima specifica et ge-
nerica. Si qs adderet, qua species gaudet sua
Genq et Individuam suam speciem, tunc etiam Indi-
viduam Differentia definiretur. Praeterea de-
finitum è Differentia Proprijssima prout è
constitutiva speciei aut Generis subalterni
&c. Intentionaliter accepta, vnivocam qz concei-
pitur praecisè absq Specie et habet relatem
cadis ad eandem speciem quam constituendo me-
taphysicè componit. Formale igr significata
Differentiae vnpta hanc dffinem sumpta, è relatio
ad Speciem. Quae tamen non est relatio uni-
versalitatis, neqz in. Differentia igr ita hanc
descriptionē 3 vniversale facit, qa de
nec vniversale non è nisi quod plura respicit, sed
Differentia sic concepta solum speciem,
et plura respicit.

NB.
Diffra hac
ptima de
scriptione nō
differt gttivit
3i. vniversale.

Differentia prout ꝫ Vniuersale constituit secunda est hoc modo. Differentia ē id quod predicatur de pluribꝫ in questione quale est necessario essentialiter. Hec est descriptio a posteriore per predicabilitatem assignata, ut patet ex dictis. a priori describi possel: Id quod pluribꝫ tanquam proprium naliꝫ nec aptam est. Definitur huiꝰ dictionis est Differentia proprissima, ꝺdo Intentionaliter accepta, habens annexam relationem rationis ad inferiora quibꝫ præsidituꝫ. Generis loco uel ponitur ꝺdo Intentio, sine uniuersale, seu predicabile, uel potius Entitas sine res illa quæ est materialē significatum Differentia ꝺdo Intentionaliter sumpta: reliquæ particulæ obtinent uicem proprietatis in prima descriptione, et in altera uicem differentiæ. ꝺc.

Commune differentiæ cum alijs duobꝫ precedentibꝫ uniuersalibꝫ est necessario et essentialiter esse ac predicari, de Inferioribꝫ p quod distinguitur a proprio quod necessario quidem sed accidentaliter tantum, et ab accidente communiter quod tantum accidentaliter et contingenter inest et predicatur de suis particularibꝫ. differt autem ab

cedentibz vniuersaliter et proprie ad inuicem dicuntur
by sequentibz in eo quod predicetur in Quale, ita
tum ga optime respondetur ad questionem, quale sit
ens? ait Proprium differentiam ga significatum no
minibz adiectiuis, secundum istum Proprium et Acci
dens, ut rationale, sensitiuum, corporeum &c. Tum ga
significat p modum forme, et qualitatis adiacentis non
sicut accidentalis ut Proprium, et accidens commune
sed essentialis quo a Proprio et accidente differt, aty
a Corporeo dicitur predicari, non in Quale dm
quod, sed in Quale qd? Differt prohinc
ut etiam constat ex dictis a Genere, quia Genus
significatibz suis p modum Potentie et materie inde
de ysdem predicatur; Differentia uero p
modum acty et forme; A Specie differt, quia to
tam essentiam (saltem communem qua a philo
phis nomine essentie solet affici) Individuorum con
stituit: Differentia uero tantum partem formalem
eiusdem essentie: atq; hoc ipsum in causa etiam
est q. 7. patet, cur Genus et Species duo Vniuer
salia, differentia uero Generica et Specifica, ea
non tantum vniuersale constituat: ga cum utraq

tratum partem formalem suorum inferiorum contineat, consequenter utraq; uno tantum modo, hoc est incomplete de ijdem predicatur: Jncomplete inquam quoad rem explicite significatam et predicatam, non autem quoad modum significandi ac predicandi concretum et connotativum: Sunt enim de suis inferioribus suis, Jncomplete; seu species de suis complete predicatur, ac merito duo Vniversalia distincta faciant. Adhuc notandum ut una species v. g. homo communis, non tantum habet relationem universalitatis ad sua inferiora cuius beneficio Universalis ac Predicabilis constituitur superiora quibus supponitur propter quam Subalterna et Particularis dicitur: ita unam eandemq; differentiam varia officia exercere, varias relationes mediantibus variis abstractionibus ac conceptionibus nostri Jntellectus fundare, atq; ita unam esse et plures: nam primo refertur ad genus, quod a qua relatione vocatur differentia divisiva cum enim conceptu Objectivus Generis, proprie ac plus, aptus sit, in qualibet Specie nostri Disputa-

haec ipsius amplitudinem et capacitatem restringit
efficit, aut in una specie existat, quae tamen non sic
ita facit, ut illam totaliter, et ratione omnem modum
perfectionis sue potentialitatis ad unicam tantum
speciem, ita restringat, ut non possit et per alias dif
ferentias ad alias species constituendas contrahi. Pri
mo dicitur dividere Genus ac quasi partem eius
accipiendo Speciem constituere, et Species medi
ante Differentia dicitur participare Genus, eo quod
non contineat Genus totum omnem modum perfectio
nis quem etiam in aliis Speciebus habere potest, ut
bene docet Ferrariensis supra citatus.

Secundo refertur ad Speciem quam effabiliter componit, et
ab aliis eiusdem Generis Speciebus distinguitur. Sed quia
tertio dictorum est in ratione Universalis et praedicabilis
sic. Quare cum dicimus homo est rationalis, ad secun
dum officium praedicabilis non ad nullum Universale opti
me spectant; quamvis referantur ad Differentiarum
quae in suppositione personali accepta proprie Universales
sunt; tamen quia amittunt differentiae licet alia officia
exercebit. Deinde tertia relationis non so
lum Differentiam praedicare de Genere; sicut dicimus

mg. sit vltima sensitiua. Rationale u. tu illecti
us ... desunt multo mag. ... differentiando
sapiorem. Nam si Rationale in formali significato
formale significatum dis non includit; multo mag
ipsum sensitivum explicite et ftr includet: quan-
doquidem sensitivum è potissima pars animalis. Dico
Formaliter, qa fiat mitio huig partis notatum
ep. S. Thomæ è, si Differentia et Genus
quæ sumantur qut noibg concretis et adiectivis
significant ut hic et nag quædam tota sunt et
una tantum ex quantum aliud vno quarto et
ipsa species et Ostio significant, et mutuo sese in-
cludent. Una de causa superior Differentia,
de Inferiore eodem quo Genus modo, tanbm quod
materiale significatum et p accidens predicari dict
ng. ftr et per se. Vide plura apud Rubium,
q recte et ostendit species infimas alterutro
earum modorum definiendas ee, vel primo p Ge
nus proximum et oës Differentias inter medias us-
que ad ultimam, ut si dicas: Homo è substa corpea
animata sensitiua, rationalis; vel eo tantum p Genus
proximum et Differentiam ultimam ut hactenus.

zationale. Etenim cu genꝰ proprium differentia
proxima genꝰ [illegible] completatur
ideo adhibita sola ultima differentia explicitet
explicatur natura speciei, et si praeterea etiam
aliquod genꝰ vel differentia superior adderetur
tium nugationis committeretur. ut si aliꝰ homi
ꝰ definire vellet, Animal rationale compos
vel Ens rationale sensitivum. Videatur etiam
Fon. Sv. Just. c. sv. Et plura circa hoc ea
dem apud Toletum et Arimb. in comment

CAPVT QVARTVM.

De PROPRIO.

Porphyrius in hoc capite quatuor proprij significati
adducit, quae etiam apud Fon. c. 6. leguntur.
Exp. Sti Thoma opg. 24 c. 2. notandum
Primo. Proprium pleruꝫ ee primae intentionis
ee in ista materia et tractatu Logica
tionaliter accipi.

Notandum ... Dare ... predicam ... simplicem ... Risibile ... Celia ... distinctionis ... dicimus ... proprietatem ... nomen ... vel ... proprietatem ... lineæ; et quamvis neutrum determinatè conueniat subiecto tamen alterutrum indeterminatè sumptum ei, soli semper conuenit.

Quidam ... alias dici Proprietates Physicas, alias Logicas. Logicæ proprietates sunt quæ rebus ... Intentionalitas ... conueniunt et quæ sunt Entia rationis. Proprietates Physicæ dicuntur quæ rebus ante operationem ... conueniunt, ut Risibile, nominabile etc. Sunt duplices; nam aliqua realiter a subiectis differunt, ut Risibilitas ab homine, et hinnibilitas ab equo et calor ab igne etc. Aliqua solum rationaliter differunt a suis subiectis, ut unum, bonum, par et impar a numero etc. Sunt quæ proprietates tas quæ solum ratione a subiecto diuersas ... Logicas vocant. Physicas ... illas tantum ... parte ... differunt a subiecto.

Notandum 1to. Quod aliquod Proprium vi seu totius
Speciei ac generi competere quando vlla ac
lis ys quae sub illo genere vel specie continentur
conuenit. Quod propterea fit quia Proprium aliq
id emanat ex essentia cuiusq speciei ac
ysq in quocunq Individuo seu Inferiori ipsa
essentia reperitur etiam Proprium reperi
necesse è: si autem ubiq̃unq è fons ibi et ca
e riuulq. Accidens uero contingens quod no
manat ex intima rerum essentia sed ex ea
è tantum vel etiam a collectione
ientium accidentium ipsis prouenit; Ideo non
uenit omnibq et singulis totiq speciei ac
ris Inferioribq, nisi forte q accidens quando
talia Inferiora produci non solent nec q
nisi cum certis ac determinatis
stantijs, quomodo singulis cygnis eam
et Aethyopibq nigredo conuenit.

Eadem causa est, cur proprietates semper conueniant suis
subiectis. Cum enim ex causa essentiali sicut ex radice
oriantur et emanent, nunquam non emanant etc. Diuisio
proprietatis ideo conuenit uni soli speciei, non pluribus
quia specifica ipsa essentia intra se ita differunt
et ita inaequales sunt sicut numeri ac pro nihil singula
peculiares ex se proprietates profundunt.

Notandum quinto. Proprium physicum prime Intentionalitez acceptum siquidem realiter differat a subiecto habere realem relationem ad illud .u. g. ealdem ad ignem: qua relatio primae Intentionis est, neq; Proprium sine quarum hoc vniuersale constituere potest. Sed aut omne Proprium siue Physicum siue Logicum et vniuersale formaliter fiat habeatq; illam relationem que huic vniuersali proprium est et dicitur Intentio dicitur, debet mistari aliorum vniuersalium aliq. Particularibus subiectis suis precise conceipi. u.g. calidum sine hoc et illo et alijs ignibus.

Notandum .6. Proprium ad uaria referri posse.
Primo ad speciem cuius respectu dicitur esse proprium.
Secundo ad Inferiora illius speciei: qua tamen relatio non nisi unica est ut Propria sicut in una Patris unica Paternitas qua plures filios respicit

Ideo propterea quia proximum eius subiectum
est una praecisa quam Propriam rationem
respecto proximo quod est Species
motis hoc est ab inferioribus subiecta Speciei
tis praescinditur. Impossibile enim Propriam alicui
cuiusq; Speciei ut calidum et risibile absq;
homine praecisè concipi quin eo ipso
cidatur ab Inferioribus eius Speciei ut
it ignibus et hominibus.

Dubitant aliq an Proprium constituatur Vniuersale
tum, per istam rationem ut ad Species ante
ea inferiora referatur: sed facilè respondetur, non
requiri tum ut ad Speciem tum etiam ut ad inferio
ra plura referatur. Nam nisi Proprium plura
spiceret Vniuersale non esset: Deinde nisi etiam
Speciem cui essentia emanat respiceret, non
peculiare Vniuersale et a reliqs distinctum.
Tertiò Proprium tum in abstracto tum in con
iumptum referri etiam potest ad subiecta Pro
tionis ut Risibilitas ad hanc illamue singulares
as risibilitates. et risibile ste sumptum ad

risibilia etiam sit susceptu. Eorum Propriorum sit susceptum quod non convertitur cum ipsa re, sed solum speciem attingit ut est Proprium Speciei, vel alterius si generalissimum sit. Et quo recitatur primo distinguitur in hac Enunciatione, qua dico hoc risibile est risibile attingere posse ad dem Universale si praedicatum appellet formale significatum subi; secundum communem dialecticorum doctrinam apud Ioannem l. 2. c. 48. teste etiam S^t. Thoma subiectum in Enunciationibus capiuntur vtr; Idcirco subiectum dicendum est: risibile in eiusmodi enunciationibus ut praedicatum ut Universalis. Unde si dicatur Petrus est risibilis.

Secundo Do, Proprium habere duplex subiectum, unum a quo emanat et alterum Praedicationis. Emanationis subiectum quidem vocatur species sive genus a quo emanat et cui soli, toti, ac semper convenit, existentia sunt individua vel inferiora sui speciei aut Generis. Praedicationis subiectum dr in quo Proprium essentialiter in quaestione qd e praedicatur. Respectu subiecti emanationis est ut in recta. Respectu subiecti praedicationis attingit ad primum

salis. 4ti. Predicari a. de specie aut genere aut numero differentiis, quia sicut accidentia inseparabilia essentiis speciebus genere aliquo differentibus inhærent quæ illa de numero hoc de specie diuersis predicatur non efficerent duo diuersa vniuersalia

CAPVT QVARTVM

DE ACCIDENTIBVS

Significationes Accidentis quas Porphyrius in hoc capite tenet eram legunt apud Fons. et præter illas notandum Accidens sæpissime ita accipi ut opponatur substantiæ per se existenti quod aliqui vocant accidens predicamentale eo quod analogice cõe sit nouem predicamentis accidentium et describi potest ens id quod non existit per se et vel ē accidens Inhærionis quod a. S. Thoma 3. pte. q. 77. a. 1. ad 2. describitur: id quod aptum ē ee in subiecto Inhæsionis. aptum dicit quia accidentalis inhærentia non ē de essentia accidentis, ut ex dictis patet in quo sacramento et cum vini accidentia non inhærent alicui

bg. Si tantum vniuersale et predicabile quarum
referendae in superiora fuit predicationis de
istam specialiter predicari dicat ad pmi. z.
vniuersalem quarta pdi. c. 5. Propter diffinis
tionem vbicat cygnus e albus. s. predicabile pdi
cari. si dicas hoc album est album; vel s. vel z.
pro diuersa sibi appellatione; si denig ni absol
ute dicas hoc albedo est albedo, et albedo est co
lor. tunc essentialem predicationem ni qd. zo.
et pmi. vniuersalis. Porro fluidens vel
quintum vniuersale optime describitur a Por. c. 7. id
quod predicatur de pluribg in questione quale Essen
tialiter et contingenter. Let priores particulares co
cludebat z prima vniuersali, per ultima fluidens
bene distingaitur a Propio quod necessario pre
dicatur. si quaras qd sit contingenter predicari
Por. c. z. et. 7. id ita assimasi debet
ut de eodem negari possit absq; illig euersione
tue abolitione. Nam qa Albedo non fluit ex
essentia cygni vel hominis, ideo ex eo quod quis
diceret cygnum non e album non recte inferretur

[illegible] de subito emanationis tue propriam consequentiam
inferret non etiam negatio et assertio subiti. Nam
quod risibile non est homo non est subita et rationa-
calem rerum statum. Vt patet
dab. 2. Eodem recidit Responsio quam
dam. p. Port. Logi. c. 2 s. Similiter illa
contingenter predicari quod stante veritate
positionis in qua predicatur esse de
affirmari et negari de illo eodem subito patet
Nam sine dicas homo est albus seu homo non
albus vtrumuis vera stat illa Propositio homo
est. Et si dicas homo non est risibilis, asserta
euertitur. Nam si qd risibile non est homo non
est. Neq; tantum separabile accidens sed etiam
inseparabile contingenter predicatur. risibile
non fluit ex essentia sui subiti. Et ideo ex eis
negatio non recte infertur euersio subiti: Nec
enim ex hoc quod cygnus non sit albus sequitur
eum non esse. Recte etiam Fon. notat in

bile accidens propterea dicit Inseparabile quod sedm Oculi
naturam rerum existentium nequit ullo tempore ab
subiecto inuenirj et realiter a quo separari quamuis cogi
tatione ita ut ab eo separetur ut ex tali separatione
non liceat inferre subti exercitium. Ocam loco citato
etiam hoc discrimen inter separationē Proprij et Acci
dentis inseparabilis annotat quod Proprium a nullo prorsus
inferiore possit naturaliter separari sine eius corrup
tione et quod aque necessario singulis conueniat ipsis
sicuti, n. inseparabile a certis tantum subti natura
liter auferri non possit ut albedo a cygno, ni
gredo a coruis. quamuis a plurimis alijs etiam natura
liter absq; eorum destructione solent ac possint se
ipsa separari ut albedo a gazielle, et nigredo a
dealbate.

Eundem prope sensum habent
3 Porph. descriptiones quarum prima Accidens
est quod adest et abest praeter subti corruptio
nem. 2. Accidens est quod contingit eidem inesse
et non inesse. 3. Quod neq; Genus est neq; Differen
tia, neq; species, neq; Proprium, semp tamen est in subto

subsistere. hoc ē. non esse subiectū q̄ de quo fletu.
sed inhere alicui subō. Circa quas ōpiones dico
primo eas accidenti primo intentionaliter sumpto
conuenire. Nō fletū non accipi rigorose q̄ subō
inhesionis tantum sed late q̄ ō ea cui aliquid
deus contingens tanquam suo particulari conuenit
siue sit fletū inhesionis seu denominationis tantū.
3. Verba adē et inē et subsistere etiam late
accipi qui dem significant quod conuenire alteri
per extrinsecam denominationem: quo sensu
iam et intellectum et amatum et uerū tam
quam accidentia huius siti predicabilis dicunt et
sunt rebus nisi intellectui amatis uerificatis &c.
ta ea quae supra. a. b. circa eadem uniuersalis
descriptionem notata sunt. Dico quarto quod
adē et abesse inē et non inē non esse copulate et
ita rigide accipienda quasi eorum sensus et ratio
predicabile debere reipsa inē et conuenire sine
ulla corruptione. Mors. n. et combustio et
similia sanē non possunt reipsa abesse et in-

Vniuersale pcte contingenter predicabile et contingentis enunciationis predicatum apud Dialecticos codem fundamento nominat et hoc loco melius constabit. Sed contingentis enunciationis predicatum dicemus loco citato et Tolet. in Summul. [illegible] scribitur ipsta eoem doctrinam quod sic inest possit non inesse, vel sic non inest ut possit inesse nihilominus hoc suo modo conuenire puntatiue negationes et priuationes subiectis conuenire solent. Ex etiam Porphyriana descriptiones eandem vim habeat.

Dubitant circa hoc caput Coimb. a. 3. possint accidentia realia et interna ut calor et frigus in istam Vniuersale, comparare eorum subiectum quibus reipsa et de facto non inhaerent. Et quod dubium ipsi negatiue respondeat, scilicet realia non esse vniuersalia respectu illorum in quibus reipsa non existunt, v. g. albedo praecise cognitum ac per rationem relatum ad Christum et Adamum non habere rationem dicabilis. Verum quia ista difficultas

cō rationis ſpēcifici et metaphyſica ē, quēadm ex ꝓbatis
Conimb. apparet; Deinceps cum nō aliam ſciam rationē
vtq; interim nōſtra faciam explanam ac certis
et vniuersalibꝫ terminis rationem et veram predicandi
dicendq; eandem ſcientia. Vbi predicabilis qualibet
tam realia et intrinſeca quam eois et extrinſeca
denominatia, fieri et ea ſtr vniuersalia quē nō
primum etiam ab vnico dandgoat Particulari abſtra-
hantur et ſic abſtracta habere unitatem et ſeipſis
eadem aptitudinem cum illae rationis ad poſſibilia
etiam Particularia, poſſeꝫ non minꝰ ſtr vniuersalis
dici quam. n. g. eois ſol ab vnico dandgoat Individuo
ſuo abſtrahꝫ ſtr vniuersalis dicitur propter aptitu-
dinem quam ad plures ſoles poſſibiles habet. Ex quo
ſequitur ſcientiam vniuersalis nō coi explicatas ſupra in
prefatione a. b. eodem fere modo huic quinto Pra-
dicabili quo ſuperioribꝫ vniuersalibꝫ accommodari

CALVI SEXTVM

DE COMMVNITATIBVS ET DIFFERENTIIS SEXTI PORPHYRII CAPVT.

Postquam Porphyrius singularum vocum significationes quam in prefatione pollicitus fuit methodo utrasque explicauit in hoc vltimo capite easdem inter ponendo singulorum discrimina et communiones conuenientias inter se ostendit; Ita vt nemo absq; commentario intelligi possit absq; eo quae dicta sunt legerit et intellexerit. Tantum notetur primo Porphyrium omissis differentiis solas Genericas Differentias explicare quas etiam Rationale vocat. Secundo solum Proprium Specificam quae vtrique soli agnoscere quod sub finem capitis ait. Accidente inseparabili discriminat primo Proprium uni soli speciei conuenire ut Risibile homini; Sed Inseparabile accidens plerisq; etiam

Do Ethicis cor̄o carone cōm. Do quod
tex̄ sequitur quod Propriū ꝛc nō ē de essentia
ceōr̄ sed tñ ē de ꝑfectiōe ei⁹. Ethic.
Quod Propriū a singulis in q̄bꝫ est equaliter ꝓpri
ꝓpter quod. ꝛc. homines equaliter risibiles sunt. Sed
Accidentia inseparabilia ni aliꝰ magis ni aliꝰ minꝰ
intensa ꝛeperiantur. Sed an hoc dicendū sit
se secundū sit Physici diiudicent.
Notetur 3to etiam illud quod post diffinitiā capi
tur dicitur Accidentia seu Predicabilis pri
mario ac principaliter conuenire ac predica
de Individuis secundario tantum Speciei
ac diuersis q̄bꝫ ut q̄m nigredo singulis corui ac
dicitur, dicitur etiam adē eoi et speciali com
q̄bꝫ: sed Propria et cetera diuersalia
primario conueniunt superioribꝫ ut sunt species et
secundario tm Individuis ex quo sequitur Accidē
tia seu et q̄ti Predicabilis conuenire qdē
in eo quod Accidentia seu Predicabilis etiam ha
beant duplex subiectum Individuale sicut Propria habent

Lepsy enunciationis Altera mediata et prima
Altera mediata Sed discrepat quod propriora
finem sit duarefale, ut species ult. geng: Nemo
tam. u. Particulare ut Individua. Sed facilius
tia contingentia a contrario & stato mediato
Relationis habeant Individua et & remoto specie
ac genera. Plura legi possunt apud Toletum
Nos tandem Aristotelis Logicam in gradu

CATEGORIÆ ARISTOTELIS.

PRAEFATIO.

Cōs sententia recentiorum fi Julium Battium et antiquos
Peripateticum aliosq; nonnullos minoris notæ Philosophos
existimasse Aristotelem huius libelli authorem esse proh
dolor, ut videre est apud Conimb. hic et alios. Inscribi
tur autem Categoriæ hoc est prædicamenta, qa potissi
ma eius pars in explicandis 10 Categoriis consumi
tur. Significat autem Categoria siue prædicamen
tum seriem et quasi struem siue ordinatam dispo
sitionem prædicatorum qua unum alij subijcitur uel
de alio prædicatur, ut infra explicabitur.

Scopus huius libri ipse est et quod idem est scopum quem
sibi Aristoteles in eo scribendo præfixum habuit, mag
nopere inter se dissident Logici. Alij enim rerum ordi
nationem et tractationem alij conceptuum, alij uocum
dispositionem hic doceri atq; explicari uolunt.

De ueritate cognoscenda sciendum est primo ex
Tom. 1. Inst. c. 7. Aristotelem et alios scriptores
Logicæ præceptiones ita conscripsisse ut eas po
tissimum accommodarent ad uocales disserendi modos

tum ga uocet ipsam conceptg[ue]m scripta patet
ost et dicit d[omi]n[u]s quod referunt ipsas uoces
facile etiam mentales p[ro]p[ri]as
Sciendum ēt non sola nomina scripta
mentalia predicari ac subici p[ro]p[ri]e
ea categoremata dici sed multo magis et p[ro]p[ri]
cipaliter ipsas res. Vt contra Nominales
ostensum ē in p[ro]ef. Porph. a. 3. et clare patet
p[ro]p. c. huig libri. Ex quo etiam sequ[itur]
nomina tam etiam Res p[ro]p[ri]a significata
categoriis disponi posse.
Sciendum tertio q[uo]d Boetio et Fon.
coordinatione necessario etiam coniungi de
rem uocabulorum. Ex eaq[ue] nulle
gi ga res semper cum Propria significa
coniuncta sunt et q[uo]d q[uo]d in res uenit hoc in
rem uocabulis inuenitur, ut ait Boetius.
Sciendum quarto cum Logica uersetur circa
Intentiones q[uo]d ut alibi q[uo]d coi Patria dictum ē
non sunt quam res concepta sine conceptu

cum aliis artibus rationi subdeo opus habet ut
scitiam rerum omnium cognitione qua sufficit ad
intentiones secundas [illegible] quam docere [illegible]
[illegible] Aug. de ciu. dei. et. 9. Eth. c. vlt. fabro aliqua
lis cognitio artis circa quam versatur, et morali phi
losopho aliqua alia rationalis eiusq; potentiarum notitia
et medico scientia vel nescium curaturo eidem cu
iusque rei et eadem ratione singulis artificibus
aliqua eius materia qua indigent cognitio necessaria
est. Ita etiam Logico aliqualis rerum omnium prius
intentionalium scientia habenda est priusquam ad
secundas intentiones iis applicandas accedat.
Quia rerum cognitio in hoc predicamento quem
libro traditur. Dum res omnes in certas clas
ses redigantur ac disponuntur eo fine ut cognos
camus quanam et quomodo apte sint subiec
ta predicari qua genera q species, quanam
eque minus extremum in syllogismis ac de
monstrationibus fieri possint. Qua tamen tra
ctatio non debuit esse exquisita cum rudibus ad
huc sufficiat. Proinde Aristotelem toto libello
nihil rei causam affert, ac proprietates ea

tegoriarum, ac alia de enunciatione considerat
Aristot. Hanc unum Lib. I. de Interp. dialectici
c. 4. 5. et 6. eruditi docet.

His praemissis respondeo 1. Huius libri finem
niam et scopum fuisse Aristotelem mentem et in
tentionem attendamus esse voces substantiales
cantes qua sunt ordinabiles in certas classes prae
praedicationem et subiectionem easque docere
ut Logicus innumeram quasi hominum ac rerum
multitudinem certis et communibus quasi
locis comprehensam habeat ex quibus facile
enunciationes et differendi modos etiam aptissima
et verba possit. Ita cum Boetio, Alberto magno
multisque aliis docent Fon. 2. Inst. c. 9. et Tole
tus et Conimb. Et probatur. Quia Aristoteles
hunc librum ita scripsit ut aliquam huiusmodi
one et comprehensionem haberet cum sequentibus
libris Logicis. Sed in his tractat de vocibus
partim in q. 4. a. 4. ass. 3. in praem. et
ostensum est partim constabit ex eodem titulo

Ergo etiam hic de ydem nobis egit. Tamen ista
nocalis substituto significatiue et rei significate
latine opponantur eo ipso quod agitur hic de voca-
tionem agatur de rebus prout per voces substituto
significantur. Vade q dicere res prout significa-
cantur p voces ordinabiles in certas classes, sum
predicationem et subiectionem huius opis. Aristo et
intentionem Aristotelis fuisse nil vno responso au[e]rsa-
rium asserere: qua de causa licet Aristotel
les, vocum tractationem potissimum sibi proposuerit
Sapig tamen de rebus et ferme in potissima libelli
sua parte tractat. Ex quo tamen nil contra vo-
ces obiici potest. Quando quidem vocum et nomi-
num significativum ordinatio et applicatio ex vocum
coordinatione et tractatione ita dependet, ut
sine ea intelligi vix possit. Locus darg proue
nit. c. s. in quo voces abstracte in ea predi-
camenta disponuntur.

Ido Logici habitq ut huic libello respondet
Partiale alicubi scriptum de primo Aristo

ctias seu post predicamenta. Diuitio capitum a
uarij uarie fit. Nam quidam cum Boetio totum lib.
distinguunt in 14 cap. et primis 4 complectantur
ante predicamenta p. seq. deinde ipsa predicamenta
totidem post remis postpredicamenta. Alii singulas
3 partes in 5 cap. diuidunt. Alij uniuersum libel
lum in 15. Ita ut mitio cuiusq; partis numerare
micipiat. Nos communiorem distributionem sequemur.

INTERPRÆDICAMENTA

De quare in Predicamentis positum certis conditi
onibq affectum ee oportet. Debet enim ee uinocum
et intorpletum &c. Quas conditiones Aristo in p.
huius opge parte explicat, eigq interpretes hanc pre
dicamentu uocant eo quod predicamentorum tracta
tioni et contemplationi premittantur.

CAPVT PRIMVM.

De equiuocis, uniuocis et denominatiuis.

Tractatur ab Aristo in hoc. 1. c. tres differes: una
rum equinocarum; altera uinocarum. Tertia denomi
natiuarum. Pro quibq primis intelligendis notant authores

plures ꝛc quadrifariam scabere posse pe[illegible]
et Sftioem. Nam nel habent idem nome et eande
Sftioem ut homo, et, et sunt uniuoca ipsis ab omni
catui gracis dicuntur synonima: uel nec idem
nomen nec eandem Sftioem habent, ut homo et co
lor; et a Boetio dicuntur diuersiuoca a gra
cis heteronyma: uel habent diuersa nomi
sed eandem Sftioem, ut ensis et gladius, et a
Boetio dicuntur multiuoca, a nulgo synonima,
a gracis polyonima: uel denig habent idem
nomen cõmune sed diuersas Sftioes, ut canis
latrabilis, et piscis canis, et stella; et a Latinis
dicuntur equiuoca a gracis homonyma. Ari
stoteles omissis polyonimis et heteronymis sola ho
nonyma et synonyma definiuit in hoc capite.

QVÆSTIO PRIMA
De homonymis seu Equiuocis.
AATICVLVS QAINAS.

Explicatur Sftio homonymorum seu Equiuocorum

Quia ueaux sit quod ffile ñ. 1. de generat. et
et ton. 1. Inst. c. 41. aiunt uix ullum ee vocabu
lum quod aequiuocum casu aut consilio non sit; ffigu
mento ē ipsa ñ. quod explicans nomen homonymon
sic ait aequiuocum: duo ñ significata habet et primum
significat nomina et uerba equoca quae a Dialec
ticis uocantur equiuoca equocantia reelbgs a ton
scribuntur. Deinde significat res eignodi noiby
et uerba significari solitas quae a dialecticis di
cuntur aequoca aquiuocata et ab ffile his uerbis de
scribuntur. Homonyma seu aequiuoca dicantur, quo
rum nomen solum commune ē, scdm nomē uero ffsta
ratio diuersa, ut at et hono, et quod pictū est.
Res descriptionis definitam sunt res quae ut mini
mum debent ee duae: quae de caa in plurali de
scribantur. Et licet authore ffile ñ. 2. Top. c
2. et 3. Res equiuoca si mtr et in Particula
res numerentur poig definiri non possint quam di
scretione uocis multiplicis fuerint destinatae,
ffitamen ffh et ñ coi, hoc ē, quoad ipsam equocati
onem spectata definiri possunt: similis huic obiectioni

supra in Porph. circa diuisiuã Sthoem etiam
a nobis dissoluta fuit. Nam etiam Indiuidua
accepta definiuntur a Philosophis quamuis
ac primo Intentionaliter accepta non possint
Per vocalem NOMEN intelligendo vocem
vel scriptam, non mentalem; Deinde vel categore
ma vel tantum Syncategorema, ut recte docet Sa-
to. 1. c. 8. Vocale nihil vel scriptum quia
equivocum quia tales ni sola voce conueniunt nõ
ñ concepta, saltem ultimato, quidquid alij accidenti
ozes dicant. Addit Ammonius nullum nomen
equivocum ee nisi quod ita diuersa ratione si-
gnificat ut etiam habeat eandem accidentia
quantitatem, genus, casum, spiritum et termi
nationem. Vnde pargonythonum Bios, et
bonum Bios et equinoctium numero reyliti, et
secundum eundem obliqui a lepus et lepos equini
non sunt. Deinde cum dicitur Sthoa
rationem diuersam ee debere p Sthoam non
intelligenda tantum praedicamentalis qua
Ens p se subsistens seu intelligitur Sthoa sustin

significat quod essentia quam etiam declarat
per esse; Ratio vero, ut hic sumitur non significat
aliam rationalem neq; eius intellectiuam potentiam
neq; etiam appensi et accepti rationes. Sed teste Arist.
4. Met. te. 11. Ratio quam nomen significat est rei effatio. Verum qa teste etiam
Arist. 5. Iust. c. multa non habent nomina appositam effectionem, ut genera summa, Differentia autem
ut ens significat id quod suo modo respondet effatio,
scilicet quod intellectu percipiente rem et significationem vocabuli apprehenditur. Unde etiam
simplex conceptus sufficit, ut ait S. Thom. bene
Caiet. Gilliq. l. 2. tr. 2. c. 6. n. 3. Conim. hic
a. 3. ad. 3. et Fon. 1. Inst. c. 19. Adhaerendo
docet ex eodem S. Thoma et Herphao, idem
Gilliq. et Sonsinas 4 Met. q. 1. Sunt conceptus
duplex E formalis et Obiectiuus. Ita etiam effatio
et Ratio dupliciter accipi potest, nempe mentali
et Obiectiua. Mentalis E conceptus seu Intentio
formalis effectiue recepta in Intellectu, et mediante effectiue
representante. Obiectiua Ratio est res prout respon

nimium uni tabem numerales alicuiq nominis exemplatis et
scripti: Deinde conceptum q̄ illud nomen significa
tur diuersitatem. Prima conditio p primam
istius partem; altera p secundam exponitur.

ARTICVLVS SECVNDVS

Quotuplicia sint æquiuoca?

Communis sententia æquoca modo definita ex Aristo
te. 1. Phys. te. 31. bifariam diuidit, nempe in æquiuo
ca a fortuna seu casu; et in æquoca a consilio.
Æquiuocis a casu superior Aristotelis descriptio
sic applicabitur: Æquoca casu dicuntur, quæ
eorum nomen solum commune est, eadem nomen vero ratio
omnino diuersa, ut canis marinus, coelestis
et terrestris. Aut p nomen Canis ex institutione
significantur. Æquiuocis a consilio hoc modo appli
canda est: Quorum nomen solum, commune est
eadem vero non ita diuersa, ut quodammo
do idem eadem. Differunt isthæ descriptiones ab
inuicem quod prior exponit. 26. inter quod ipse æquoca

Deinde in hac descriptione 3or conditiones
sibio equoca assignantur. Prima ut equoca
a consilio habeant idem nome vocale vel totaliter
Secunda ut eadem forte illo nomine
eam habeant diuersam. Propter quas con
ditiones consentiente etiam Arle textu 31a
quiuoca a consilio uera equinoca sunt ita
ut uniuoca ppie sumpta dici nequeant quo
nullo contradicant. Tertia ipis ppria da
sibio est quam ab equinocis a casu te
nentur ut res consilio equinoce conueniant inter
se p aliquam eadem et habitudinem
illas interedit. Exemplo sint al cibg, color etc.
at significantur uno eoi nomine sanum. Dam at
a se hbt sanitatem, cibg uero et color ei
nitatem aliqua eadem referuntur; cibg q
nitudine et eadem eoe conseruantis: color a
eadem signi sanitate ni naturaliter signi
tis. Hac de eda dia consilio equinoca

fon- teste analoga dici solent, sc cia analoga
aut relatiua. Analogia n' latinis, ut inquit
Cicero de interp. rebg, dicit cio, cor parabem ra
rationem significat. Ad tertium dicendum q̃ unum
genus diuersa essentia ipsorum uno cois noie gen
finitur, habent distinguuntur a case aequiuoc. rebg
teste S. Thoma primo contra gentes. c. 31. nullo
ordo aut respectus attenditur sed cio p accidens
est quod unum noie diuersis rebg attribuitur.
Hec conditio melig patebit go dicendis, et confir
matis etiam potest authoritate Verrazensis, cui
de attendum. Legatur etiam fon. loc. cit. qua
consilio aequoris regeit ea gra solum ob memoriā
quae ipsum consilio equoca dicuntur: eo quod a
equiuoca a consilio necessarium ei existimet
ne a parte rei inter res ipsas uera aliqua
talis cognationis interedat; non ut speretur aut
propter tantum interessura. Tolerg autem
putat ei consilio equiuoca, quamdoquidem non temere
et absq; ulla animaduersione, sed consilio et cum
deliberatione id genus noia rebg diuersis imponuntur

Ista si de facto habere et convenienter inter se non habent habere tamē possunt et habitudines speranter a nomen impositoribg. Sed in hac quaestione de nomine non multum nitere necesse loquamur, videbitur tamē videbitur communiores scientia quam Fonseca.

Articulus Tertius.

QVOTVPLICIA sint aequiuoca a consilio seu analoga

Plerisq; ex Cajet. Tomo 3. tr. 5. dividunt conceptio aequiuoca in analoga attributionis sive Proportionis, et in analoga Proportionalitatis. Analoga Attributionis describi in hunc fere modum possunt: Quorum nomen eōe est, ratio autem diuersa: illud nomen diuersa, ut tamen ad unum eōm terminum sit eadem. In qua descriptione tres conditiones homi analogorum assignantur. Prima idem nomen plurib; eōb; eōe; u.g. sanum quod conuenit colori, cibo, medicamento et animali &c. Secunda conditio ut ratio sit diuersa, qa res analogae debent habere essentias diuersas. Diuersas vnigenae Genere vel Specie quales habent color, cibus, animal, etiam quod ut

significantur, per reano tertium et analogicum nomen dicitur
Tertium, conditio his qualogis propria (et quam tam a casu
equinoci, tum ab analogis proportionalitatis distinguunt)
est et habent relatem ad aliquem unum eum terminum
quo facto ad senitatem qua in animali ens referuntur
cetera, tanquam ipsis finem, et illa, tanquam causa ea
conseruans et medicina tanquam causa eam restituens
et ipsum animal tanquam eius subm subiectum. Hoc
modo etiam ens dicitur ee analogum nomen respectu
substa et accidentium; Item respectu Dei et crea
turarum, quia accidentia ad substam, et substa creata
ad diuinam Entitatem referuntur. Hac ratione
ei accidit. beneficio accidit ut res analoga quae secundum
solutas suas Entitates sive rationes tum formales tum
substantiales spectata valde differant, tamen illa
eorum conueniant tamen quoad habitudines seu propor-
tiones. quas quo ad unum aliquem terminum referuntur.
Praeterea etiam huic ambitionis beneficio accidit
ut tam diuersis rebus non tenere et casu sed con-
sulto imponenti idem nomen a Latina lingua ad
hanc ibg impositum sit.

Circa hanc communem terminum de quibus singulariter
logata referuntur, docet gō. g. Thomas Cajet. q.
Eum non esse terminum, et numero quod unum et non abe
rem numero sanitate vocatis v. g. tum ipse so
crates, tum etiam ipsius color et cibus, et medi
cina &c. sana dici consueverunt: Quod in
tamen nullet log de sanitate et sanis ni cui
sumptis nil videtur obstare quo minus dicere po
sit terminum non esse unum numero sed esse dum
taxat. h.-e. genere vel specie, ut bene annotat
Cajet. Nam medicina generatim, omne et
cibus in specie acceptus, non denominantur sana
ab una numero sanitate, sed a sanitate in ge
Docet vbō gp cui sententia quam etiam sustinen
e. 20. terminum hunc respectu eorum quae ad ipsum
referuntur ordinarie esse ōnium causarum simul
se 4. vulgatis generibus causarum: scilicet vel finalem vel ef
ficientem vel formalem vel materialem. Exempli
finalis causa est sanitas animali giuscui respecte cete
rarum rerum quae sanae nominantur. Efficiens
unum est effectū 4. Met. te. 2 est medicina. Ma
terialis cum primo ipsum hominem cui medicina aut diet

Secunde nihil y videtur mutata et libros &c. exemplar. caue ne
malis q̄ bonū vel animal cōe uno et puto uniuersi uero
in hoc propolito cāa formalis⁹ ning proprie nimirum
pro exemplari ut recte etiam aduertit Caiet. Eadem
plura cāa multis dicunt &c. Ens pro ut p̄dicat substan
et accidentia q̄a in esse quasi in sua cōia dicunt, ad
analogia reducuntur.

Hij authores ha
4 genera analogorum attributionis sub duobus tantum
comprehendunt ut vocanty ea quę respiciunt unum eoru
terminum tanquam suum finem analoga proprie
ad unum: cetera y efficiunt terminum in genere
cāe efficientis & formalis⁹ et materialis⁹ uocant
analoga ad⁹ hemos ab ano. Plura de his; alij
dicent quę cum sint maxime controuersa et incerta
et scitu ning necessaria, in presentia a nobis
omittuntur; videri poterunt Conimb. et alij.

Analogia proportionalitatis sic describuntur a Caiet:
Quorum nomen cōe est et rō ei⁹ eidem illud nomen
proportionaliter eadem. Verum ut melig intelligantur
ultima particula clarius ex. S. Roma & Mel.
sic possunt describi. Quorum nomen cōe
est, rationes autem absolute ita diuerse ut communiā
quoad respectū inter se collatos q̄libet unum se habet ad

alterum sint vtud ad aliud u. g. pes lectica, ad lectum sicut pes animalis ad animal. Conueniunt ideo analoga cum aliis equocis, tam qa habent idem conuenientiam, tam qa habent essentias diuersas. Differunt autem a casu equocis quod illa nullo modo inter se conueniant, ut quidam una voce equiuoca. qe nichilo significantur, hec vero conueniunt aliqo modo nimirum secdm rationes siue proportiones. Nam rationes quas habent pes ligneus ad suum teamum qua sc stantis, et pes terreus ad suum mouens, et pes animalis ad suum animal, tam sunt inter se similes quam due albedines. u. g. quarum altera in ouo qlibet ea in charta repitur. Et sicut marg et charta inter se realiter differunt quod naturalibus, cum tamen nihilominus tanen quod albedines similes sunt et accidentaliter conueniunt. Sta etiam plures pedes quorum pes ligneus qui habent similes, adhuc conuenient preter quam conuenientiam non casu et tempore pluribus rebus vnum idemq pedis nomen impositum est. Similia analoga sunt principium significans principium punctum diuisiuum lineq et principium

temporis, et corpus in animalibus primum ad esse animal-
quemadmodum, et alia. Sicut enim se habet ad quodvis hoc
nocamus risum ad hominem; ita fere habet, dicimus prati
florescentia ad herbam pratum; et sicut (si hoc oculus
possit ad corpus quod illuminat, ita oculus mentis
est visus ad animam: Ex quo etiam patet ista
analoga differre ab analogis attributionis supra de
scriptis, quod illa habeant unum fundamentum termi-
num tamen singula respiciunt, omnia enim sana referun
tur ad animalis sanitatem: Quorum horum vero singula
singulas quasque ac diversas termianos respiciunt. Si
militer pes hominis et ad hoiem et leonis pes ad leon
num refertur. Praeterea ad analoga proportionalitatis
necessario ut minimum sunt duae
tiones, et 4 earundem extrema. v. g. pes
canineus et homo, et pes ligneus et leoninus; simi-
litudo inter pedem caninum et hoiem et alia similitudo
inter pedem ligneum pedem et leoninum intercedens: Ad analoga attributionis aliquando
duo unam tantum habeant, et duae tantum
res possunt ei analogae sed in attributionem sui

aulla ñ conditionem deesse his analogis quoniam æquoca dici
debeant, et cum habeam inter se conuenientiam habe
ant non possunt. Sic casu æquiuoca. Esse vocabulum
risy ac hominis et prati si sum univocum ee non pt
propter tantam diuersitatem sed neq; est pure æ
quiuocum, propter similitudinem proportionis
ergo. est analogum sue consilio æquiuocum non q
dem tam tottius ad unum vel ab uno ut ex
dictis constat; Ergo tam proportionalitatem.

Quoniam ea quæ habeng de casu et consilio æquoci
dictis sunt, notari etiam pt primo inter æquoca
casu et analoga non etiam dicetimen ee quod illa
nec definiri possint nisi prig ad ettum figni
ficatum restringantur, nec ee posita scientiam
et artem; neq; ee media vi argumentationiby et
demonstrationiby sed quibg ad aliorum cognitionem de
ducamur. Quotiesung. n. aliquis terminus proferun
medius est pure æquoce totties committitur sophisma
æquiuocationis, authore. S. Thoma. q. 7. de Potentia
ar. 4. Sed analoga quando sumantur sum similitudi
nem et conuenientiam quam habent possunt aliquo

Notari potest tertio hactenus a nobis res analogas descriptas &c; et a Ferr. 1. 1. c. 10. nomina analoga quae ponuntur a quibusdam analoga analogantia et ipsam in genere tantum describi; nec posse nomina analoga attributionis describere capitulo 8. nomen analogum attributionis esse quod ita diversis rebus sua significata significat ut tamen sint quodammodo eadem propter habitudines rerum earum ad unum respicientes. Analoga vero proportionalitatis dicat esse quae ita significant res sub diversis modis ut tamen sint eadem quoad proportionum convenientiam: et quia in 1. p. a. diximus per vocem rationis in his distinctis intelligi tum conceptus formales, tum obiectivos a quibus hic disputatur primo: An saltem aliqua analoga habere possint unum conceptum formalem quod negant Ferrariensis, Cajet. Vasquez. Rubio et alij; sed asserunt Soto. c. 4. hu. q. 1. a. 1. et Suarez. 1. Met. disp. 2. s. 1. cum alijs. Secundo an etiam unum obiectivum ab inferioribus abstractum quod idem Soto et Suarez. sect. 2. docent: An solum formalem non obiectivum, ut cum Scepheo et alijs docent Conimbr. 4. Met. q. 2. et 3. Tertio, An Exis

tantummodo sit analogum vt ex scripto docet Porph. c. de Specie. et cum eo Boetig. S. Thomas, duns veteres: an preterea etiam vniuocum sit, at contra ipsos docet Scotus in 4to Met. et primo sententiarum dist. 3. et 8ua. et nominales teste Rubio Sed ista controuersia ad Metaphysicam spectant et pro equiuocorum vtilitate intelligendum satis est scire sine analoga habere aliquo modo vnam eadem ratione hoc est vnum conceptum formalem et obiectiuum sine non. Tamen non posse tam perfecte vnum esse quemadmodum vnum conceptu et ratione vniuocorum. Item Ex etiam Scoto aduertente ne analogum sine preterea etiam vniuocum sit sine non.

Vltimum quarto in hoc capite antepredicamentorum opterea ab scribentibus interpretibus tractari de equiuocis et analogis vt constet nullam equiuocum nec analogum quatenus talia sunt in predicamentis poni sed prius debere distingui atq; ad certum et vniuocum significatum restringi quem in predicamentis collocatur. Ratio est, Quia vt ait Porph. c. de

Speciei, nil in predicamentis ponitur, nisi sit
Genus seu summum seu subalternum: vel Species
vel Eadem nonnulla predicabilem: Sed nullum
aggregatum seu casu seu consilio tale sit, Ge-
nus vel Species vel individuum est, sicuti
Genus et Species sunt Universalia quae
vivoce et eadem ratione de pluribus predi-
cari debent: Individuum a. de uno solo et
eadem etiam ratione identice predicatur.

QUÆSTIO SECUNDA

De Synonymis seu Univocis

Longe aliter accipiuntur Synonima hic ab Aristo
et coeteris graecis quam a. S. Thoma, in 1.
p. q. 13. a. 4. et alijs Theologis ac Philo
sophis Latinis. Nam eodem. S. Thoma autho
re quem segnitur Gilliq. l. 2. tr. 5. c. 12.
n. 4. et alij. Illa nomina dicuntur Synony-
ma quae significant unam eandemq; rem, medi-
ante una ratione sive conceptu formali, ut
gladius, ensis, et vestis et vestimentum: neq;
satis est ut iidem authores bene doceant, concep-
tum Obiectivum fundatum seu rem significatam

unam. ēē sed insup. n ario ad noia synony
ma exigitur: ut mediante unico et eodem con
cepto formali significent. ⁊ sine hoc licet Diffio
et Definitum, ut homo, et animal vocale unam et eam
dem rem significent qa tm ō significant eam
mediantibg eisdem sed diuersis conceptibg
formalibg; īdcirco Synonyma non sunt: sibg
Synonyma hoc modo accepta ⁊ Grāci poly
onyma dicunt.
Vniuoca autem ⁊ Arles et Graci Synony
ma dicant his verbis ab eodem describuntur:
Quorum et nomen ēē est et eadem nominis
eadem vero ratio ut animal et homo, et hoc significa
uinis tantum capiantur; uel ⁊ pictis tantum:
Intimantur autem in hac descriptione tres con
ditiones ad uniuoca requisite: scilicet quod
et plures res et earum una ratio, tam forsitan
his dam Obiectum ⁊ ego Saprōne q. patet:
Ex q̄bg consequens ē ut nullum singulare
Individuum uniuocum sit, ac inde nec vocabu
la et equiuoca debent medium nempe singu
lare: et eodem modo sine uniuocis uniuocan
tibg, hoc ē nominibg uniuocis, que apud Peripa

c. 21. descripta regi debeat aequarine, non de
nomen è uniuocum vel aequocum nisi sit eãdē
et appellatiuum. Nam si singulare et pro-
prium sit, neq; uniuocum neq; aequiuocum
erit. Hoc autē dicq; notandum uniuocum
duobq; modis accipi a Philosophis. Primo late,
quo sensu uniuocum è quod sive essentialiter
sive accidentaliter predicatur de pluribq;
eadem rãone ut album de ouo papyromaro
risibile de Petro Paulo &c. Secundo uni
uocum stricte accipitur tantum p essentiali predicato
quod non tantum eadem rãone sed etiam essentialiter
de pluribq; predicatur. Quomodo tantum 3 ptia
uniuersalia scilicet Genus. u. g. at, et Species. u. g.
homo et Differentia. u. g. rãone uniuoca sunt.
Sciendum uniuoca predicatio et uniuocè predicari, du-
pliciter usurpantur. Primo late, quo sensu uniuocè pre
dicatur quod eadem rãone de alio seu essentialiter, seu
accidentaliter predicatur. Quo sensu etiam duo poste-
riora uniuersalia uniuocè predicantur de suis inferiis.
Secundo stricte quo sensu uniuoca predicatio idem è
quod essentialis predicatio et uniuocè predicari id
idem quod essentialiter predicari. Quod teste Aristo-

Sic ibi opp. 48. c. 1. predicationem triplicem facit. nempe equivocam, univocam et denominativam. Et sicut univoce predicari realis et Aristotelica loquendo idem est quod essentialiter predicari; sic in hac divisione denominative predicari aliud nil est quam accidentaliter predicari ut ex seq. q. patebit.

Ex quo colligas inter equivoca et univoca ens recte sumpta non modo singularia quae talia sed etiam denominativa late sumpta media esse et non esse id quod non predicatur univoce predicari equivoce nec vicissim. Potest d. n. predicari denominative. Ut si dicas homo est albus vel albg. Verum licet univoca generaliter sumpta et accidentaria ab esse definita hic non sint, potest tamen conjexentibus Comm. et alijs abstrahendo ab esse sensu et mente prior ortio etiam accidentarijs univocis aptari: atq adeo etiam variorum generatim sumptis, dummodo p particulam aliquid essentialis et quidditativa non intelligatur, sed vaga una seu essentialis seu accidentalis.

QVÆSTIO TERTIA

De Paronymis seu Denominativis

Denominativum dicitur sumptum idem ē quod accidentaliter predicatum et denominatiue de aliquo predicatur, cui non aliud ē quam accidentaliter predicari accidentaliter inquam vel vario, ut Propria vel contingenter ut accidentia sibi predicabilis. Hoc modo album denominatiue predicatur de hoīe et cygno. Denominativa hic dicta sumpta a Ciceronē vocantur coniugata et ab scōlē describuntur sic: Quecunq; ab aliquo solo differūt casu, tēm nomen dicit appellationem. In qua descriptione 4 conditiones earum rerum que proprie Denominatiue dicuntur inquirantur. Prima ē ut res Denominatiua rem Denominatam participet vel Denominatum: vel quod idē quodammodo idem significet sed clarius: Vt nomen Denominatiue aliquo modo idem significet quod ipsum Denominatum ut album hic idem significat quod albedo, diuersimode tamen. Secunda ut Denominatiuum cum Denominato vocabulo conueniat, saltem quoad principium et primam syllabam. Quas duas conditiones etiam

descriptio Denominatiuorum.

Prima conditio ad Denominatiua requisita. ut Denominatiuum

Vt saltem quod primam syllabam inter se habeant.

Quando cursor et fugit sint denominativa?

3.
Vt Denominativum a Denominante transfiguratione seu variatione circa finē differat.

rante casu differat Inuenit Böthius et S. Tho:
transferuntur aliquando ad quaslibet artes, ut dicitur
vocabuli. Hinc si fœmina dicatur musicam
grammatica ab arte musica aut grammatica, non
denominatiue Deo equiuoce ne dicitur praeter
huius conditionis defectum quae nonnulli recentio-
res dicant. Quarta conditio est ut denomi-
4.
Vt deducatur ab ali- quo seu concreto rationem deducatur et appellationem habeant, aba-
seu abstracto tantum seu abstracto seu concreto quod tertia
tum auidente. sit accidens non a essentiale rei, de qua
denominatiuum praedicatur. Vno uerbo con-
tenta ne denominatiuum debet ee connotatiuum
seu quod idem e praedicatum accidentarium
non essentiale. Hinc q diceret Deus est om-
nis, non efficeret praedicabile denomi-
nans, non enim quod bonitas Deo non sit accidentalis
Item hoc praedicatum album e coloratum, deno-
minatiua e si subdum ut debet intra capitatum
Vnuoca autem seu essentialis si sit sumeretur
Item hoc. Circulus e arcus, nexa e ligna
Denominatiua praedicatio est respectu si gura
et forma artificiata, respectu uia autem

Quæstio Quarta

De alijs rerum ac Nominum Appellationibus?

Quamuis Aristo in hoc capite non agat de alijs rerum ac nominum nuncupationibus quam de equiuocis, Vniuocis et Denominatiuis, non minori tamen diligentia legenda ac retinenda sunt quæ a Fon. li. 1. ep. coi Philosophorum fatia traduntur; q by etiam sequentia addi debent.

Circa c. 23. de noie Concreto et Abstracto sciendum utrumq; uocem ee Denominatiuam, et consequenter etiam res utroq; significatas. Nam illud uocet. et significatione deducitur a concretione, hoc ab abstractione. Abstractio uero etiam hic uti sup in proœ. Coph. a. 5. sumitur p cognitione rei complexa alicuius sine alio, cum quo uel de facto coniunctum reperitur uel saltem aptum est reperiri ut bene etiam docet Gillig. l. 2. tr. 7. c. 2. Qui bene addit nullam rem posse abstrahi ab ijs quæ sunt de eig essentia sed tm ab ijs q non sunt de essentia eig quæ abstrahitur, ut etiam docet S. Thom. opg. 5 6. et alibi: Quia de eaa

abstractum a subiecto capreolo apud eundem Gillium
ideo sic dicitur Quod ab illi q̄ p̄ accidens conue-
niunt extractum sit. Abstractum intellige non se-
liter sicut piscem ex aqua sed Inexistenialiter
p̄ ipsum animo sine alio simplici conceptione
apprehendentem. Exples abstractio
ut cum Gillio ex eo Socia etiam docet Dan-
ding. 3. de scia dig. 31. Una superioris ad
inferioribus, ut cum at abstr. hoc et bruto, et
homo sine Socrate et alijs singularibus recipi-
tur. Altera forma a subiecto seu supposito in quo
talis forma recipitur. Prior vocatur abstractio
Vniversalis eo quod ea mediante res Vniversales
fiant, et huc non pertinet; sed sola posteriores, quam
non male Danding formalem nominat et a qua
nova vocantur abstracta et opponuntur con-
cretis ita ut omne nomen vel concretum sit
vel abstractum. Concretum vero dicitur quod
significat formam vel naturam quasi compositum
cum habente ipsam. Vnde. S. Thomas et Bo
naventura apud Gillium citati hoc discrimen
inter Concretum et Abstractum faciunt, quod
Abstractum imponitur forma et a forma ut albe
do, humanitas, ignitas &c. Concretum vero om-

ponitur quam concreta forma non tamen forma subsistens seu supposito cui habens formam ita ut non significet solam formam quam abstractum sed compositum significat forma ut cum albo seu supposito a qua habetur ut album homo ignis &c. Et hoc vult Porph. quando in citato capite dicit nomen concretum habere compositum significandi modum. Abstractum vero simplicem. Quia abstractum tantum formam et quasi forma significat non concernendo ei subjectum, sed concretum etiam subjectum concernit vel ut cum forma instar alicuius physici communis consignificat. Atq; sicut abstractum in Porphyrio cognitio forme sine subjecto illo in quo recipitur: ita ex opposito concretio a qua nomen concretum nuncupatione significatione deducitur aliud non est quam cognitio alicuius forme et aut quasi forme una cum subjecto a quo habetur. Dixi quasi forma ut nomine forma intelligatur id quod a nobis instar alicuius forme concipitur ac significatur. Sive re ipsa sit aliqua forma ut albedo sive tantum sit negatio aut ens rationis, ut non visio, generalitas, universalitas &c. inter modos subjecti, vel intelligitur suppositum substantiale quale habet equinitas, humanitas et cetera sive tantum abstracta: vel subjectum subsistens, quale habet albedo, vel extrinseca denominationis, quale

Ē pariēs respectu visionis aut intellectionis. no intelligi ebm pt ebm quod tantum ē Ens rois.
Sed contra dicta obici pt etiam abstracta noia intendum habere connotatum significandi modum stg posita includere in sua significatione quam constat exemplo similitudis que ē nasi curuitas, et visibilitatis que ē aptitudo hois ad videndum. Sed certe Varzadensis respondet .p. contra gentes. c. 20. posse duplicitet includi posse in aliquig nominis significato. Uno modo in obliquo, tanquam pars formalis significati quo modo nasg assimilatē includitur et homo in visibilitate huiusmodo in recto et tanquam aliqd extraneum formali significato quo pacto simum, et visibile et alia et cetera noia concreta sua posita consignificare debent, stg in eo ab obg abstracta distingui. Circa .c. 24. notandum connotatiuum bifariam accipi; uno late quo sensu tenet Ockam. tr. 2. in Petro Hispanum tex. 2. Connotatiuum dicitur de nomine quod ultra principale significatum aliqd aliud innuit ut conceptus qui preter alium Mens etiam connotat sua consignificat rem qua con

Dicitur connotativum significat habitum cum connotatio
ne finitiva, et finitas connotat naturam: Vt scite ait
etiam Gilbig tit. c. 2. n. 4. Duo verbo connota
tivum, ita lapse sumpta sit idem e quod respectiuu
nomen quod connotat significat rem cum respectu
ligno ad aliud aliud eig. oppositam non absolu
tam e aliquod significat rem sine oi respectu
et relatione, et hoc sensu non egit Fon. de
Connotativo et Absoluto nomine quamuis apud
alios authores usurpatissimus sit. Secundo Como
tativum strictig accipitur ad quod 3 conditiones requi
guntur. Prima ut significet aliquam formam rei
cuiusdam accidentariam propter quam conditionem
corporeum, materiale, animatum, sensitivum, ratio
nale etc. respectu hominis Nota concreta quidem
sunt sed non sunt connotativa stricte accepta
sed Labe inpota priorem acceptionem vel ut Eistig
vocat Connotativa essentialia et intrinseca
Secunda, ut eam significet per modum accidentis
vel ut Fon. loquitur quasi adacentem alicui subiecto per quam conditionem connotativum vel denominationem ab absoluto stricte sumto

differt ipsum significat aliquid p modum ſue
ſine p modum p se stantis nec ut ſon loquitur
quasi per se existens quod ipsum melius declara
ri pt ep Ferrari et Gilli: Dei recte
aiunt illud nomen significare per modum ſte
quod eo modo significat quo modo ſte extra
illum ſolent existere nel quod in suo modo ſi
gnificandi imitatur modum existendi ſte
conuenit: Illud uero nomen significare p modum
accidentis, nel quasi adiacens aliquod
suum significatum eo modo significat quo acci
dentia ℂ quorum vſe est nesse ſm inhaerere
ſubo nel adiacere alicui ⁊ in rerum natura
ſolent existere nel quod suo modo significandi
imitatur nam accidentium in existendo ſtitu
licet albedo calor frigus nil aliud quam
mera accidentia significent quia tamen non
significant ea dem modum illum quem hoc
parte rei quando in aliquo ſubo inhaerent et ideo
sunt ſed eo modo quasi seorsim et per se abſq
ſubo imitar aliquid ſte existerent ideo non
sunt nota connotativa ſed absoluta. Album uero
calidum et frigidum et cetera concreta faciun

tium nota connotativa aut eo quod alia ostendat significatum significent eo modo quo ē hoīes a parte rei hoc est modum inhaerendi et adhaerentiae. Tertia conditio ē ut posita tanquam aliquid extrinsecum formaliter significato et in recto consignificetur non autem tanquam aliquid intrinsecum significato formali seu in obliquo. Propter quam similitudinem plurima abstracta accidentium nota q̄ sua posita in formali suo significato et in obliquo mutuunt connotativa nota non sunt. Ex q̄bꝫ colligi potest nomen concretum accidentale et Denominativum late sumptum idem significare quod connotativum presse acceptum. De q̄bꝫ nobis plura dicenda erunt apud eius auctorem. Denominativa et Concreta et connotativa an in praedicamentis ponantur an non postea dicendum ē

CAPVT SECVNDVM

Explicantur duae diuisiones ad praedicamenta cognoscenda utiles.

Primam his uerbis tradit rerum quæ dicuntur alia quidem secundum complexionem dicuntur alia uero sine complexione. Ea quæ sine complexione dicuntur sunt. homo currit homo uincit. Quæ uero cum complexione sunt ut. homo, bos, currit, uincit. Per quæ duo sine intelligenda sciendum est res et uoces et conceptus complexos et incomplexos diligenter posse, nisi forte tamen mentalem complexionem et incomplexionem quæ in multitudine uel paucitate conceptuum consistit potissimum et a qualitate rei uocalia et scripta eorum secundum denominationem dicantur complexa uel incomplexe

Est autem complexio mentalis ac similiter etiam incomplexio duplex: Prima complexio nil aliud quam plures conceptus quam unus inter se continuati Quomodo etiam oratio mentalis quæ enunciationem est quædam conceptuum complexio est. Huic complexioni opponitur incomplexio quæ est unus tantum et simplex conceptus. Secunda complexio dicitur enunciatio mentalis uel affirmatiua

vel negativa Incomplexa vere mentalis huic
opposita è unq vel plures exceptis q enunciationes
sunt. Eodem modo vocalia et scripta
similiter denominantur Complexa et Incomplexa.
Primo nomen complexum dici pt quod proprie significat
duos conceptus ut homo, nil, et uno verbo
quod oro è hoc primo modo complexum è et quod
complexum è primo hoc modo etiam oro è falsa
vana et imperfecta. Huic opponitur nomen
Incomplexum quod mediante uno tantum simplici
conceptu significat tametsi quoad sonum et
numerum syllabarum multiplex sit, ut omne
animal et corpus animatum quando significat
3 speciem predicamenti substa. Vtero modo
et magis proprie complexa sunt q proprie sig
nificant integram enunciationem mentalem. Incom
plexa vero quæ non significant enunciationem
sive plures sive unum tantum conceptum mentem
Qua acceptione ois oro qua enuncia
tio non è Incomplexum qd è ut dictio et hoc
sensu de Complexis et Incomplexis hic loq
uimur clarum è ex dictis exemplis, et ep. c. 4. et 5

[illegible] ... complexas [illegible] dicendo quod complexis
uocibꝫ et conceptibꝫ significantibus incomplexas
uero q̄ simplicibꝫ et incomplexis.

Si quaras Res ne an conceptꝫ an uoces, ab
Aristotele diuidantur. Ideo cum Boet. Quinb.
et Rub. uoces ꝑ diuisas quod probatur ex capi.
4. ꝓxime sequente in quo Aristoteles incomplexa
utrisq; hic diuisa et declarata subiuicit in ro
predicamenta. Hisce uerbis mi pricas illud ea
put. Eorum q̄ dicta nulla sine complexione dicuntur
unumquodq; aut substantiam significat aut quantum aut
quale etc. Ex qua ꝓbatione etiam constat, cur
in hoc capite de complexis et incomplexis a
gatur. Nimirum ut sciamus utra ex his in predi
camentis ponenda sint. Secunda diuisio
est potiꝫ quadrimembris quedam rerum enume
ratio in hunc sensum. Rerum alie sunt uni
uersales substantie alie uniuersalia accidentia
alie singularia accidentia, alie uerꝫ
singulares substantie. Uniuersales substantias enim
primo loco sic describit Que de subiecto aliquo
dicuntur in subiecto uero nullo sunt ut homo

Deinde singularia scientia describens ait:
Deus in subo quidem sunt de subo autem nulla dicuntur
ut quadrum grammatica et hoc album. Tertio loco
Universalia accidentium esse negavit, quia de subo dicuntur
et in subo sunt ut scientia. Deinde singularem subam
describit esse quae neque in subo sunt neque de subo di-
cuntur ut quidam homo, quidam equus. Et quia
secundae nominales et patent primum res ipsas con-
cretive sine praedicari intelligit principaliter et ut
recte: nota vero instrumentaliter et ut Porphyrius
dicta. a. 3. praef. Porph. Secundum res
ipsas ee Universales et singulares ni praedicamen-
tum terminos. Tertium Judicium vagum non
ee. Universale sed singulare et metum Judicium
ee. Deterea circa hoc caput notandum
primo totum ab hic bifariam usurpari.
Tam de subo praedicativis quod in praemio Logica
nostra a. 1. descripsimus ee id de quo aliqua con-
cretive essentialiter praedicatur. Quomodo Universa-
lia et accidentia de suis subis dici habent
in subo Inhaesionis quomodo sola accidentia tam
Universalia quam singularia in subo sunt.

Praterea hic notandum in hoc capite contineri aliam diuisionem Entis in substantiam et accidens. circa quam diuisionem dubitatur an sit adequata ipsa primum praecipiam breuia diuisionis quod legitur apud Fon. l. 4. c. 10. hoc est an ens existit sola vel accidens an forte quaedam res sint quae nec sint substantia nec accidentia et eois philosophorum sententia affirmat ee adequatam, et probat hoc modo. Quia quod est Ens vel existere per se absq; vllo alicuius extranei sustentaculo vel non potest sic existere adeoq; alicui subiecto inniti et accidere debet medium enim cogitari non pt quandoquidem contradictio in his membris diuidentibus includitur et totam hanc diuisionem egregie Conim. hic. q. 1. c. 4. a. 1. q. solutam obiectiones contrarias sed fere difficiliores quam ut a logica studioso capi possunt. Pro ijs tamen vtcunq; solvendis. notetur nomen substantiae in ista diuisione accipi late quat communiter describi solet ens per se existens. h. e. Ens cui ex natura sua debetur q; tentia independens ab omni subiecto Inhaesionis Quale est ee Ens quod per se subsistit et sacrat sua completa. v. g. homo. Socrates, Ignis, lapis &c.

et quod p se et essentialiter ad integritatem alicuius tocte completa ac per se subsistentis integritatem constituendam ptinet sicut natura et forma et earum inter se unio et quidditatiues modi substantiales inter ipsam et corpus spectant ad integritatem hois &c. ut ualig ydem Coimb. tota ar. 2. docent. Accidens uero in predicta diuisione ab ente describitur Id quod è in subto sicut subta describi solet Id quod p se exibit. Si quaras Id quid è in subto. Ex ipsis his uerbis: In subto uero è dico quod cum in aliquo sit non sicut pars, & impossibile è è sine eo in quo è. Ex qbz sequitur etiam accidens posse in predicta diuisione subte opponitur ydem uerbis describi posse: Nimirum, quod cum in aliquo sit non sicut &c. In qua descriptione Coimb. a. 3. recte obseruant 3 conditiones poni ad accidens. Primam ut sit in subto aptitudine saltem et sedm ordinatam naturæ cursum. Quod dico ppter accidentia SS. Eucharistiæ quæ licet supernaturaliter extra subtum existentia non ppterea desinunt in sedm suam naturam apta esse inhærere

dicui ſubꝫa. Secunda conditio ē ut id quod ē
accidens non ſit ⁊ dicuꝫ tanquam pars ꝑ se
cui ſubꝫi in quo ē, quēadmodum manꝰ et pes ſunt in cor
pore humano, neq; etiam alicui⁹ tertij per se con
ſtituti ex ſubꝫo et tali accidente quēadmodum ra
tionalis qua ē altera pars hominis una cū
corpore in quo ē conſtituit totum per se q
ē homo. Nam ex ſubꝫo et accidente non
debet fieri totum ꝑ se, ſed tm ꝑ accidens.
Tertia conditio ē ut accidens non ſit ſine
ſuo ſubꝫo, intellige naturaliter: nam per
ſupernaturalem potentiam de qua ſupra dixi⁹ fuit
cogitatum fieri bene ꝑt ut accidens a ſuo ſubꝫo
ſeparetur. Dices accidentia ea quæ tm ex
trinſecꝰ efficiunt et denominant ſua ſubꝫa, alia
cuiuſ actio tranſeuns reſpectu agentis, alia
reſpectu rei loco contenta, et ueſtis reſpectu
rei ipſa uidelicet, non uidetur eſſe deſcripta
hac diuiſione et conſequenter in ſuperiori
diuiſione non comprehendi: ſiquidem tm abſolu
ta modi accidentia ſine ſubꝫis extrinſecꝰ denomi
nantis non poſſint exiſtere ut manqua⁹ uide
antur.

Respondent primo Coimb. cit. c. 3. ad 2. huius
di predicata et accidentia extrinseca mag propti
am rationem accidentium habere atq; ideo sub hac
descriptione non comprehendi sed medio quodam
modo inter ſb et accidentia propria dicta
esse habere vlorung tñ quia non existent p se
sed tm secundum rationem qua extrinsecè afficiant
et denominant sua subiecta videtur ad accidentia
reuocari ipsorumq; naturam imitari. Secundo re
spondent ibidem. et. a. 1. sub finem. in descrip
tione tri totelica p esse in ſbto non ee intelligen
dam rigorosam inhaxionem quem tot maior
et melior pars accidentium q̃ nere inhaerent in
rebus et intrinsecè ea denominant, sicut calor
frigus aquam uel glaciem. Sed sub
dictionem, intelligendam ee uel inhaxionem ue
ram uel affectionem extrinsecam quales sunt
accidentia de predicamento vbi, actionis, et
habitus, atq; ita ibidem excludunt Non ee acci
dens habere entitatem habitudinem ad ſbtm in
haxionis sed partim ad ſbtm Inhaxionis par
tim ad ſbtm denominationis qua responsio prior
ut dicta probabilior. Sed contra eam sic instari

p. prima accidentibus et habitibus ad
3 conditionem non competere eam ob
stare quo minus habitus et habitus saepe
ther existere. Respondeo p. primo illam
conditionem non esse ita necessariam ut
eius negationem esse possit quin accidens
competat. Respondent 2do Coimb. cit. n. 3. ad 2.
licet hae accidentia intr considerata per se
possint sine subiecto quae extrinsece denominent et
ficiunt non posse tn ut sumpta hoc subiecto
quia talia accidentia sunt et quia subiecto
lent et possunt modo efficiunt consistere: quando
quidem aliqua nempe actiones transeuntes actual
no numero subiecto extrinseca denominationis
quod e ipsarum agere ita pendent ut nullo
modo possint illud mutare: alia vero ut habitus
et habitus non quidem ita varios dependent agen
tis ac determinatis subiectis possunt. n. eodem
co successive variis contineri et eodem modo
tq multi modi: indeterminate tn qua accidens
tia sunt ab aliquibus subiectis saltem indetermi
nate pendent. Respondent tertio idem subiec

id geng accidentia habere duplicia subiecta nempe subiecta
existentia nam actio in passo existit, et loco
q̃ superficies in corpore continente, et forma ar-
tificiata alicuius vestis nõ in subiecto panni vel simili
materia ex qua conficitur vestis. Alia acci-
dentium horum subiecta, sunt subiecta extrinseca deno-
minationis, extra quae constant naturaliter posse
existere ista accidentia, negant tñ extra
priora existere posse. Quae ões responsiones
satis ꝓbabiles sunt praeterquam quod tñ ultimam defendi nisi ꝓbabile quod creatio alicuius
subiecti u. g. alicuius rationalis sit accidens ut pa-
teat ꝓpendenti ea quae idem Conimb. sub
finem. n. v. scribunt.

Ex dicta autem hac distinctione sequitur et intelligi
tur illud vulgatum Philosophorum axioma: accidens
naturaliter ex uno subiecto in aliud transire et
migrare non posse. Nam si naturaliter non
potest separari a suo subiecto; Ergo multo minus
ex eo relicto in aliud immigrare, quod in Phy-
sica melius explicabitur. Interim dicam ni fallor
potuerunt apud cit. Conim. va. 2. di 2.

Caput Tertium.

Traduntur duæ Regulæ, Prædicamentorum dispositioni utiles.

Quodlibet prædicamentum duo habet: profunditatem scilicet et latitudinem quandam. Per profunditatem intelligitur dispositio prædicatorum superioris et inferioris eiusdem rectam lineam. Quemodi in prædicamento substantiæ sunt ista prædicata: substantia, corpus, viuens, animal, homo. Latitudo est dispositio prædicatorum lateralium in transuersum, ut si in eodem prædicamento inter se conferantur corpora et species eorum et species ab utroque constituta. Proponuntur singulares regulas in hoc capite præmisit Porphyrius. Prima habseruiens profunditati ita legitur. Quando alterum de altero prædicatur ut de subiecto (id est essentialiter tanquam de parte subiecta) quæcunque de eo quod prædicatur dicuntur (saltem essentialiter) ipsa etiam illi subiecto dicentur. Declaratur exemplo. Quoniam de Petro tanquam de subiecto prædicationis dicitur homo et animal. Ideo

quicquid saltem essentialiter affirmatur de toto et de
animali, vel de homine rectissime approbabitur
Sententia Thomistarum, et ratio est, quia Deus est
Deus essentialiter et rationalis et risibile essentialiter Deo
Consequitur essentialiter et quia etiam accidentalia
et contingentia predicata superiorum vere affir
mantur de inferioribus si seruetur eadem suppo
sitio vt si universè de superioribus predicen
tur. Vt bene docent Conimb. licet Arles pre
dictam regulam tantum de essentialibus predi
catis tradidisse videatur.

Secunda regula p latitudine predicamenta
rum cognoscenda difficilior est et ego grauo
teneor conformiter interpretationi Boetij itaso
nant. Diuersorum generum et non subalter
natim positorum diuersa sunt species differen
tia, ut animalis, et scientia. Animalis enim
differentia sunt, gressibile, biped, volatile
et aquatile, quarum nulla potest esse diffe
rentia scientiae neq. vt inquit Arles una scientia ab
alia differt quod una bipes sit et altera quia
quadrupes sicut unum animal ab alio, habens

prima pars regule: Saba terrorem uero ge
nera ee eadem differas, nil obstat. Circa
quam regulam primo notandum. Item in
1. parte de generibus diuersorum predi
camentorum loqui ut constat ex subiundo
exemplo, animalis et plie.

Notandum do Genera subalterna dic. et. 26. Top.
c. 2. l. 41. non tantum ea dici quorum unum
sub alio collocatur, ut animal, et uiuens et gres
do a Fon. l. 2. Just. c. 3. ep Porph. deperi
buntur: uerum etiam ea quorum utrumq sub aliquo
tertio collocatur quamuis inter se valde diuersa
sint et opposita quemodo animal et planta re
spectu uiuentis subalterna sunt

Notandum tertio si utraq regula pacis de dif
ferentijs constitutiuis intelligatur nullam habere
difficultatem. Nam genera primo diuersa q
ad diuersa predicamenta spectant diuersissi
mas differentias constitutiuas habere & se no
tum e: et Genera utrouis modo subalterna non
unquam in differa constitutiua conuenire
exemplo animalis et plante patet. Qua in

Caput Quartum
Dividuntur Incomplexa in 10 predicamentorum classes.

Hoc est ultimum caput ante predicamenta tamen quod Aristo dividit voces incomplexas et eo intento significantes, in decem categorias seu predicamenta. Cum ait quedam eorum q̄ secundum nullam complexionem dicuntur, unumquodq; aut substantia, aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut ubi aut quando aut situm esse aut habere aut agere aut pati significat. Reis ut aut frates in hoc libello no ai

petig quam concepty vel re in predicamenta di
xisperit ea e quae in reliquis libris Logi
cis qbg ita [illegible] dicta sunt
tiones et argumentationes ac syllogismi declarentur
ab eodem scripte q eam ex vocibg ceu partibg in
tegrantibg constent Idcirco hic voces in certas
classes digeri oportebat ex quibg classibg apte
nomina ad enunciationes et argumentationes con
ficiendas possent depromi. Cur n. vocales pe
tig quam mentales argumentationes et syllogis
mos demonstrationes ab scripte atq etiam aliis dialecti
cis explicentur recte docet Fon. li. Inst.
c. 7. qui nil omnino l. z. c. g. recte monet
vocabulorum dispositionem ita pendere a rerū
dispositione ut sine ea intelligi non possit
ex rerum vero dispositione cognita sua quasi
sponte, sine ullo negotio intelligatur. Quam
ob causam in singulis fere predicamentis
rerum tantummodo, nocum a. nisi nulla mentio ha
beatur quamvis ut dixi eis rerum dispositio
ab scripte. Ideo tractabur ut vocabulorum dispo
sitio constet, quidem ex Boetio recte etiam docet
Aureoly in. 1. dist. 23. a. 2. et ex. S. Da

Mastaro. Scaru. Quodl. 5. q. 23. Tosc. Conimb. et alij.

QVÆSTIO PRIMA
De prædicamentis generatim.

Antequam ad prædicamenta in specie accedam nonnulla dicta de prædicamentis in coi præmittenda sunt: Tum ut ea quæ hac de re ab scriptoribus dicta sunt melius intelligantur: Tum etiam ut sciatur, quaenam et quomodo in prædicamentis collocanda sint.

ARTICVLVS PRIMVS
Quid sit prædicamentum?

Categoria sive prædicamenti nomen, olim idem significabat quod hodie prædicatum, sed iuxta præsentem loquendi usum duo potissimum significat. Primum sola 10 summa genera, nempe substantiam, Quantitatem, &c. Cum. n. hæc unicuique de suis inferioribus ita prædicentur ut nulli alij subijciantur merito per totum mundum denominari posse videntur categoriæ seu prædicamenta, sive prædicata: nempe suprema et præstantissima. Deinde cuius 3 genera seu prædicamentorum plurium prædicatorum

significat eandem modum predicandi habentium inter se coordinationem vel in concreto plura predicata habentia eundem modum predicandi inter sese certo modo coordinata. Quae predicata sicut possunt esse vel res vel conceptus vel voces vel scripta; Ita etiam predicamenta quatuor modis accipi ac fieri possunt vel in rebus, vel in conceptibus, vel in vocibus vel in scriptis; Verum quia sola res sunt principalia predicata, conceptus vero et nomina instrumentalia tantum, rerum imagines et signa; Ideo etiam predicamenta principaliter, realium predicatorum dispositionem significat, alias recte a Fonseca scribitur. Alicuius generis summi realis est eorum quae sub ipso sunt naturalis dispositio quammis ut ante dictum est Praedicamentum hoc modo sumptum ab scholis hic non tractetur sed potius ut est dispositio nocem ex omnibus realia predicata significantium. In cuius descriptione generis loco ponitur dispositio quia adiectivum sumptum est ab eius

flz vero conceptg reflexg, sine vera Intentio formalis qua res concepte inter se distinguntur. Vnde teste Boetio et eo sententia, predicamentum ē nomen vere Intentionis licet voces et res quas in predicamentis logicis ac Metaphysicis collocentur prime Intentiones sint. Sicut genera et species poni in predicamentis, cag esse vere has Intentiones non ptimas; Genera et species mtr sumpta poni, non flz, cum ut sic mere voces sint. Deog per se ad nullum eoio predicamentum spectent sed reducibilia ad solam predicamentum vocis vocentur. Et licet predicamentalis dispositio rerum ab intellectu humano pendeat non ē tm ad arbitraria sed Naturalis, hoc ē naturis rerum accommodata, Quia magis coia superioze minog coia inferioze loco locantur. Cum hac Ditione Fon. congruit Ditio illa quam ex S. Thoma et eo sententia tradit Capreol. in p. lib. 2. a. 3. ad. 10. his verbis. Predicamentum ē coordinatio predicabilium secundum superiog et inferiog essentialiter ordinatorum ab Individuo vsq ad generalissimum habentium rationem modi predicandi. Vltimam particulam propterea

adiecit, qua numero ro predicamento ou cuilibet ens sive diuersis modis predicandi, ad quorum aliquem oia et singula predicabilia aliquo modo pertinent

ARTICVLVS SECVNDVS

Quænam conditiones requirantur, ut aliquod prædicatum directè ac per se in prædicamento aliquo reponatur.

Quidqd in aliquo predicamento ponitur oportet quatuor modis ponatur, consentientibus oibus philosophis. Uno proprie, per se, ac directe: alitero per accidens, siue reductiue et indirecte: illud per se ac directe in aliquo predicamento ponitur quod in recta linea alicuius predicamenti collocatur et sequentes conditiones habet. Primo debet ee finite ac limitate perfectionis, cuiusmodi sunt oia entia creata. Deo teste S. Thoma 1. parte q. 7. a. 1. propterea quod ipse infinitus nullum predicamentum spectat, sed potius omnium predicamentorum res et predicata respiciunt tanquam ad primum suum fontem et auctorem ut recte ibi c. g. docet. Dixi ipse infinitus quia licet possibilis sit aliqua linea infinita longitudinis, uel simile quoddam ens

(Prima conditio ut quod in predicamento ponatur sit finite perfectionis

nisi ming reponeretur in aliquo predicamento eo quod non nisi unig generis vel speciei perfectiones habet, vlt: neq enim linea infinite longa preter longitudinem alterig vllig predicamenti vel speciei perfectiones [illegible] nisi vnius generis perfectiones ffr vel eminenter tm
Probatur hec conditio qa qcqd in aliquo predicamento ponitur, vel debet univoce et essentialiter de inferioribg predicari vl genera vl species, vel talem tale ee vt de ipso aliud ita predicari possit, caig modi sunt indivisibilia, sed Deus non dicitur essentialiter de vllo inferiore propter ei meam singularitatem neq vlli tanq superiori vel colori propter infinitatem sabijci pt vt theologi ostendunt. Ergo non ponitur diverse in predicamento. Quod vltimum diverse reponatur ex seq. a. colligendum erit. Brevius cum Vasquez. in. p.j. disp. 22. c. 4 sic probatur Deum non poni in predicamento. Quia ee id quod in aliquo predicamento ponitur vel tria debet ee, vel genus, vel species vel individuum sub aliquo genere aut aliqua specie, vel horum partes, sed Deus nil

huiusmodi ee pt. Dicas qd obi repo nihil conceptg vel falsum vocabulum Dig ni predicamē to reponatur. Hic Concedam et nocē Dig nitr sumpta ni predicamento qualitatis ponit ee fz ni nullo quia conceptg et ficte sumpta, non aliter reg ni alio predicamento quam ni suorum significatorum predicamentis reponuntur: Sed huiusmodi vocabuli Dig nificatum ni nullo ponit phatum ee: Ergo neq etiam ipsum vocabulum vel conceptg ni aliquo reponentur.

Secunda conditio vl aliquis sm predicamento ponatur, ptt ee Ens reale.

Secunda conditio ē ut sit Ens reale qut realiter opponitur enti rationis et descriptam habet ē ni proemio Log. q. 4 a. 6. Ft quod natum vel potentia ni rerum natura existit, intelligo existentiam positivam et veram ut ibidem dictum. Ita cum Ferē s. Met. textu 14. docet. S. Thomas passim et cois aliorum philosophorum sententia propter qua conditionē a predicamentis excludentur negationes, privationes et figmenta et Dei rationis.

Tertia conditio ē ut predicatum quod dicendū in Tertia conditio.
predicamento ponitur, sit ens in suo genere ꝓpter Vt aliqd in prædicamento ponatur, debet ens in suo ge-
se completum, siue totum: quod Conimb. a. 2. q. 2 nere perfectum.
vna breuitate nōnulli dicunt: Illud ens cōpletum ē Quid sit ens completum?
quod si ē singulare, non venit in compositionem
alterius entis per se, ut Socrates et hæc Albedo &c.
sint cōe et vniuersale, predicatur in quale cōe
quid est, de aliquo eiusmodi completo singulari
ut genera et species singularium completorum.
Incompletum vero ē quod ē pars alicuius entis Quid sit ens incompletum?
per se: quod duplex ē, Physicum scilicet
aut metaphysicum. Incompletum quid, physicum Id duplex est.
ē ma et forma physica, ut aia et corpus ex
quibus homo per se constituitur, et partes integra-
les, ut caput, manus, pes, et particula aquæ uel
aëris, item unciones eiusmodi partium. Deinde, sub
substantia qua a parte rei differt a natura sub
stantiali, cum qua totum substantiale ꝓ se com-
ponit, et actualis inhæsio accidentium, qua in
casu cum natura accidentali, eodem modo totum per se,
licet accidentale constituit, iuxta communem
doctrinam apud Conimb. a. 1. et Rubium
q. 2. Denique inter physice incompleta entia

remaneatur etiam Metg. ep. Vide Conrado disp. 32. sect. 1. n. 17. ois ois dependentia sine fieri cuiusq; rei comparatem ad illum terminum qui fit. Est enim modus quidam dicente pertinens ad illud predicamentu, ad quod directe vel indirecte tendit ille terminus q; qui dependet, et eo mediante ab aliquo eia fit ac producitur. Metaphysice incomplete ens, est differentia, genera vero et species non item; licet ex genere cum differentia Speciali tanquam ex duabus partibus componatur Species, et individuum ex Specie addita differentia individuali, nihilomin tamen genus et species quatenus tota Potentialia talia universalia sunt et a suis inferioribus praecidatur saltem illa consideratione completum qd sunt, tum qa de completis singularibus predicantur in q. tum qa in predicamento substa, significantur noibus substantivis: Differentia in quanto tale consideretur ex ea sententia incompleta entia sunt: Tum quia non possent predicari in quid de completis singularibus vel speciebus: tum qa

N.B. Cur Gmg, cum tamen pars sit metaphysica, non sit ens completum?

non aliter concipiantur ille significantur quedam forme incompleta contrahentes genera et constituentes species ill individua: ffy ideo in stat. essentiem etiam in predicamento ista roibz adiectivis declarantur, ut vult ibidem Conimb. cit. q. 2. a. 2. docent. Deinde distentias non ponit directe in predicamentis ostendit etiam ipsi esse predicamenti qa rõ huiusdi manent essentialiter alicui generi tamen quod tamen ex eoi sententia narium e, et colligitur etiam ep. 1. Reg. Artis. c. 3. tradita. Ita incompletum metaphysicam revocari etiam potest existentia ipsam quidem iuxta communiorem sententiam sola rõe differat ab entia. nam ex essentia et existentia cuiusq rei, metaphysicé saltem, nec e p nram considerationem, de ens resultat per se compositum; Quod si qs existentiam cum Fons. et. Conimb. et Tomistis pro tate ex nata rei ab essentia distinguit, tunc debebit eas inter physicé incompleta entia numerare

Si existentia ex natura rei ab essentia distinguatur, Est eius incompletum physicum.

Ex hac conditione sequitur primo unum ens dividi in ens completum et incompletum. Ens completum

Vnum idemq; diuersis respectu potest sub illa in predicamento collocari sub hac tamen excluditur aut ponitur

dicitur ens subsistens, quod proprie dicitur ens per se existens, ut homo, lapis, arbor, equus, ignis, ligni: Partes autem entium .u.g. oculum, carnem, ossa etc. completa entia aliquando faciunt physici illi, qui huiusmodi partes, propriis formis substantialibus ab aia diuersis informari; sed entia semper incompleta esse dicunt, alij, qui istiusmodi partiales formas negant.

Abstracte posita indirecte tantum ponuntur in predicamentis.

Sequitur ulterius, abstractas positas u.g. animalitatem, humanitatem, naturam lapidis vel arboris, etc. non reponi directe in predicamento positas sed indirecte tantum eo quod sint entitates incompletae, quamvis quidem etiam una cum subsistentia constituant totum substantiale per se: sed quoad accidentia hoc facta non caret rei difficultate. Certe g.z. rotunde negat abstracta accidentia directe in predicamento poni eo quod inde abstracta

Abstracta Accidentia quod concipiantur p modum entium completorum, ponuntur in predicamentis.

Dispuere de modo rei alis inhaesionis rationem non ponuntur in predicamentis.

prout ordinarie concipiuntur et significant sine
diuisis abstractis. Nisi q̄s cum Rubio et
Martide negare uelit hanc talem inter modum subsi-
stentia et modum actualis inhaerentiae ne ficcum
ee subsistentia et natura posterius fieri, quam
unum ens p̄ se, ideoq; utrasq; inconcepta entia ꝑ
se praedicamento posse, sed ee modo actualis
inhaerentiae et abstracti accidentis natura, non
componi unum p̄ se ut praedicti authores putant
sed illum modum ee mere accidentalem et gerin
secum accidenti nec ꝑ ee illo et abstracto acci
dente posse unum p̄ se constitui sed tantum modo
unum p̄ accidens, quum nec ee subiecti q̄by abstra
cta accidentia inhaerent et a q̄by ille modus etiam
dependet, non pt fieri unum p̄ se, ee ni una sen
tentia sed tantum p̄ accidens unum; a qua re
ssionem forte non abhorret Soa relyl. 1. disp.
5. antiquioribus phi. 32. n. 18. Vt taceam eundem modum
losophis credimus negationis a multis praesertim antiquioribus philosophis
gamus modum actualis eo negari q̄ inter accidens et subiectum inhaerentiae
inhaerentiae inter acci- nil praeter relationem inhaerentiae putant. Quae sen
dens et subiectum inha- tentia si ita uera ee ut uidetur ee nequit
rentiae? multorum authorum tum tollendus ex difficultas

vel ꝺe subiuncta accidentia fiat ꝺuo completa entia. Ista tertia conditio probatur ex ꝺictis philosophorum sententia: vt inde quod huiusmodi entia non possint ꝺe inferioribus enunciari vel predicari.

Quarta conditio, vt que in predicamentis ponuntur, sint ens p se. ꝺiffert. entis p se.

et ꝺe subiuncta accidentia fiat ꝺuo completa entia. ꝓbat conditio ista hactenus ꝺeclarata, tenenda etiam ꝓbatur; ex necessaria ꝺictorum aliquorum ꝺirecte in predicamento locandum tenenꝫ ex philosophorum expressa, tum ex ratione quod ea que ꝺicuntur de aliquo in predicamentis ponuntur ita inter se affecta inferioribus enunciari ex ꝺicant, vt superiora ꝺe inferioribus enunciari vel predicari vt patet in priorib⁹ cap. logice, tanquam ꝺe subiecto ꝺe essentialiter et in quid predicari posse, vt ex ꝺiffinitione predicamenti constat. Sed completa et incompleta entia non possunt sic predicari, neq; corpus quod est altera pars animalis, vel ala, vel caput, vel oculus, vel rationalitas, vel humanitas est ꝺe viuens, corpus etc. nec vice versa.

Quarta conꝺitio est, vt ne predicatum illud quod ꝺirecte in aliquo predicamento locatur sit ens per accidens, sed ens per se vnum. Describitur a. ens sine vnum per accidens a Commil. in prosa. Corp. q. 2. a. 1. ꝺisiunctim vel quod est aggregatum ex rebus ꝺiuersorum predicamentorum, vt homo albus; vel ex rebus vnius eiusꝺem predicamenti sed nulla unione et connexione physica inter se unitis et copulatis, vt albedo et ꝺulcedo cantus, vel ex rebus quarum utraq; aut altera tantum

Prima causa cur accidentia non regi a praedicamentis ab authoritate Arist.

2.

Authoritate Capreoli quia illud non è ens p accidens cuius altera pars primario et recto significatur, altera tantum secundario et in obliquo consignificatur.

3.

preterea negat Vniuersale ee ens p accidens
quod fr et primario significet ens, quia
Materiale uero significatum mente percipi
cepta tantum secundario non autem ipsum
significet. Neg ergo ratione ita docta
preceptor ens p accidens sumptum quod
unam tantum sui partem non ee entis sed
ens sed p se: ad quando hoc modo significa
retur ut Caprolus in concretis et connota
tiuis uoluit um cui philosophorum sententia
Scotelli tantum sumitur quoad unam quasi par
tem, qua primario et fr significatur p uace
concretam. Propter eandem conditionem Coninc.
q. 2. a. 2. a predicamentis reiciunt accidentia
quia putant ee entia p accidens et negat
fr ac primario tam ipsorum materias tam
etiam figuras significari quamuis alij primario
figuras significari et secundario tam mate
rias quasi connotari docent uia artefacta
reponant in predicamenta Qualitatis
4 Speciei. Vtra sententia probabilior sit docebit
in 2. Physicorum.

Si uerum est quod figura artefactorum primario significentur, ponuntur artefacta in predicam. Qualitatis.

Quinta conditio et sit complexum

Conditionis huius ratio eadem est quae superioris.

Concreta non sunt complexa.

Concretabstrahi
am accipiuntur.

[illegible] Vtrum [illegible] quod nomen
connotativum [illegible] pro tanto [illegible] ratio [illegible]
[illegible] accipi primum eo modo quo supra [illegible]
primam [illegible] mediante uno conceptu [illegible]
gnificant. primario [illegible] aliquod [illegible]
secundario a [illegible] uel ꝑsonam cui accidentale significatum adiacere solet et hoc modo incomplexa sunt. Alio modo accipiuntur ꝑ ut equipollent duabꝫ uocibꝫ complexis, qui primario et per duos conceptus significantibꝫ; Id, quod partim primario partim secundario alias significant si primo modo capiantur u.g. sit currro, currit, tacito ꝑ existente pronomine pinde sumitur ac si ipsum pronomen haberet adiunctam et sic ē enunciatio pinde ac si dicam: Ego curro, ille currit, et album hoc modo idem significat quod duo connota album uel corpꝫ album.

Dicet qd ergo de abstractis et concretis [illegible] dem sentiendum? Id quod legitur:
Abstracta concreta ꝑ se ac directe ad praedicamentum ꝑtinent, ut homo, albedo, abstractum indirecte ad praedicamentum abstracta denotant

albedo humanitus

album humanum.

De cæt. et dan. ea. [illegible] quia [illegible] tum quod sint entia per accidens, tum quod sint complexa quarum utrumq; iam refutauimus. S. Tho. [illegible] quia de id quod dicitur per accidens ponitur vel debet posse univoce et essentialiter predicari de subtis ut genera et species vel certe univoce et essentialiter subyci, ut subalterna species et genera subaltera: Sed accidentia in concreto sumpta tantum denominative predicantur et subyciuntur non essentialiter ut color est albedo tum ex primo documento Appellationum dom. l. 8. c. ult. et toi aprimate Logico[illegible] supponunt utr; tum exemplis; Nam concreta accidentia neq; de suis abstractis neq; ut essentialiter predicantur Cum non liceat albedo est colorata, vel albedo est alba, neq; etiam de concretis ut si dicas hoc album est [illegible] vel, album est coloratum. Cum [illegible] supponant utr: multo minus de [illegible]

univocè et essentialiter predicari possunt. Neq; n. predicatio univoca è si dicas, Lac è album uel nurg è coloratus. Verum quamuis hac ratio. S. Thomæ prioribus longè efficacior sit ad ipsum eam necessariò credendum videatur. Concreta accidentalia ꝑ se non ita commodè in predicamentis poni sicut abstracta eo quod non soleant univocè et essentialiter de subiectis predicari. Nihilominus tamen concedendum videtur ea etiam dicenda in predicamentis poni: tum qa exemplo Artis, ubi ipsemet singulorum predicamentorum inscriptiones videntur connumerare, ut supra dictum est Toletq; in Post predicamentis. q. 3. Tum qa aliqua concreta essentialiter predicantur de subiectis, Linea uel superficies è quantum. n. univoca seu essentialis predicatio è quam si dicas: Linea uel superficies è Quantitas. Tum denig quia concreta accidentalia seu connotativa saltem intelligenda sunt pro quantum usu et arbitratu non tm de eo dicuntur sed etiam univoce videntur predicari de concretis suis. Nam sicut ista propositio: Albedo è color

ex Artis partitione et inscriptione probatur dicenda concreta in predicamentis poni.

2. Quod aliqua concreta predicentur essentialiter.

3. Connotativa seu accidentalia concreta, ex arbitrio nro uel usu possunt accipi.

ē generis de sua specie. Deog. uniuoca et essentialis
dta nil uideter obstare. Quo ning etiam hoc. ffm
ē collocatum, possit ad essentiarem restringi, ppt
mitatione ca. utentis. si nimirum fuerit uelit ffe ad
mre accipere. Neq. n. documentum illud uel dia
lecticorum aphismata in tanto rigore accipienda
uidentur, ut nullam patiantur exceptionem: tum
qa ipse Tom. quasdam exceptiones addit, faletur
multis modis impediri posse eam appellationem
tum quia in Gabella in compen. tr. 8. c. 2. docet
Appellationem regulae magis uitentur usu et autho
ritate Philosophorum quam aliqua raõe. ex qua
natura petita: quare mirum non ē si contrario
usu immutentur, et exceptiones patiantur.

Sexta condi
tio.

Ex dictis colligitur 6. Conditio earum praedicatorũ
quae in recta linea praedicamentorum ponuntur, nimi
rum ut superiora de aliquibus inferioribus essentialiter
et in qd praedicentur et inferiora superiori
bus uicissim illo modo subjiciantur. cuius conditionis
docenda raia, Aristo eandem diuisionem. in. c. 2.
et primam reg. in cap. 3. tradidit, nisi propterea
tantum. in c. 1. uideatur dixisse equoca, uniuoca
et denominatiua, ut ostenderet sola uniuoca, ad ea

dicamenta spectare. Univoca m̄ qua stricte et specie
acceptā. Patet etiam hāc conditiō ex coītione
predicamenti a. 1. ex Caprcolo allatā. Hāc inter
oēs conditiones ista potissima uidetur, mō q̄ rem
examinatiq̄ perpenderet forte preter hanc et
eam conditionem nullas req̄reret.

Ex hac conditione sequitur Individua non po
ni posse in predicamento q̄a de nullo
possunt univocē predicari, predicatione formali
et artificiosa sed tantum secundarij ptis
ipsam eandem habent. Et certe cum predica
mentum ex prima nois impositione significet
nec predicata nec predicatorum series;
dua a. sola tantum sint non mō habilitē
viderentur a predicamentis excludi prosectō
cum etiam Porph. in cap. de specie tria ibi
tm predicata nempe genera summa subalter
na et species infimas ex Platone et ceteris
Peripateticis inter predicamentalia enta
numeret dicatq̄ Individua eo quod infinita
sint a philosophis relinq̄ ac negligi. nihilomin
tm rum Porph. et alijs recentioribus non audē
etiam Individua directe saltem tanquam

finit. Secunda quidem in predicamentis ponuntur ea quæ superiora predicata de illis univoce et essentialiter predicantur et quod sint entia finita realia completa per se, et incomplexa.

Ad quartum etiam facile ex dictis colligi potest, quænam vocabula seu nomina in predicamentis logicis exponenda sint tria nimirum quæ significant entia finita realia, completa, per se, incomplexa, et quæ possunt univoce predicari, vel fallax subjici.

Individua altero quod possint subjici, et sic omittitur reliquus habeat dicta in prædicamento

ARTICVLVS TERTIVS
Quænam indirecte in prædicamentis ponantur?

Peri tendens et indirecte in predicamento ponitur illud, quod exig[it] ordem predicamenti p[ro] petitione aliquale, [vel], neg[ue] tm essentialiter et ni[si] q[uo]d, subjicitur generi summo; vel Indirecte in predicamento poni, e ita p[ro]tinere ad aliquod predicamentum ut tamen non ponatur in recta linea seu habeat aliquam habitudinem ad ea q[uæ] in recta linea ponuntur, tanquam eorum pars, vel principium, finis, [vel], negatio vel aliqd simile, ut recte docet gilliq. l. 2. tr. 4. c. 7. n. 6.

Quid sit p accidens et indirecte in pred. poni?

In quo predicamento ponentur inconplete entia?

In quo figmenta?

A quo inferiur entia inconplete pertinere ad illa predicamenta in q̄bꝫ ponuntur eorū completa ut aiam rationem et sensitiuū uel corpoream ad predicamentum substa, partem substantie aut corporis, ad substantie. Secundo, negationes et priuationes reuocantur ad predicamenta habituum h.e. rerum earū q̄ carere dicuntur, ut non homo, ad substa cacitatis ad predicamentū Qualitatis, non pr et non caecitatis ad substa. Tertio figmenta ad predicamenta rerū ex q̄bꝫ conficta sunt ut Chymera, et tragelaphos ad substa predicamentum. Quarto cetera entia rationis uel ad predicamenta suorū fundamentorū uel rectiꝫ ad predicamenta substa propter similitudinem quam habent cum realibꝫ substantiis habent dicuntur. Deniq; ea de quib⁹ ambigit rectiꝫ ad quod predicamentū spectat tñ aliquam habitudinem ad aliud quod dicitur ponitur tanq̄ ad aliquid pfectiꝫ ac completum ideo, Ens rationis non dicitur rectiꝫ in predicamento ponitur. q̄ infinitē pfectiꝫ ne indicitē quidem ad predicamentum spectare potest.

Adhuc ea quæ indirecte ad aliquod predicamentum pertinent carent perfectionibus aliorum predicamentorum neq. n. posita tot perfectionem quantitatis aut qualitatis &c. ideo Deus nullo modo est in predicamento aliquo &c. ponit Caietanus Gilig. l. 2. tr. 4. c. 7. n. 6. rum Cajet. Soncinatæ et alijs ep. S. Thomæ, q. 7. de Potentia. a. 3. et in. 1. dist. 8. q. 4. a. 2. ad. 3. recte docent Deum posse quidem non ad unum reduci sed ad ova et singula predicamenta tanquam principium efficiens eminenterq; continens, omnia finitates excedens, eium predicamentorum perfectiones; non autem tanquam principium contentum et predicamentalibus limitibus conclusum. Quo tanq; pacto rerfinita in predicamentis collocari soleat.

ARTICVLVS QVARTVS.

Qualis distinctio inter prædicamenta debeat intercedere.

Priusquam respondetur ad quæstionem articuli necessaris supponendum est ex ijs quæ in Metaphysica instituta sunt Philosophorum sententiam docentur de distinctionibus. Latino. Distinctionem generatim loquendo esse duplicem positivam scilicet et negativam. Positiva est, quæ differat inter se

Distinctio duplex est positiva vel negativa.

dentia Positiua vt homo, brutum, vt ex. Negatiua vocari potè qua dicebant ea quorum vtrumq; è non ens: vt cecitas, et tenebræ non homo et non lapis, vel alterutrum saltem quo pacto homo a cecitate, et non lapis dissidet. Ista doctrina legitur apud Fo. arcch. disp. 7. s. 1. n. 2.

Positiua distinctio etiam duplicem

A parte rei. d. Thom.

Supponendum tñ, omnem distinctionem positiuam qua extra realia et Positiua a parte rei duplicem distinguuntur generatim loquendo etiam duplicem, ut fusig tbat idem Suarez nit. sect. 1. n. 9. et Vasquez. 1. 1. tom 2. disp. 161. n. 25. Gillig. l. 2. t. 6. c. 3. et Conimb. in 1. 1. Porph. q. 4. a. 2. Quamuis non eo conueniant in modis loquendi. Vna vocatur, distinctio a parte rei: altera distinctio rationis.

Distinctio a parte rei è quæ reperitur in rebus ante opacem ullig, qualis è inter hominem et equum, et inter albedinem et dulcedinē latis, inter curuitatem et lineam. Ratois distinctio è, quæ conuenit rebus tantum p opacem ullig et non a parte rei extra et eandem, diuersis conceptibus dicit intelligere. Quo pacto teste S. Dyonisio Areopagita apud

Gillium dicit, hitiger quod sensum est, ibi non est
fraudem apostolum ad in Deo sapientia et scientiam
tiam Scripta &c. in Decreto, ut vide, scripsit au-
thorem &c. Ex quo sequitur quod vide retulit do
ctor n. 8. Rep ab hac distinctione tm p. optima
sem de denominationem dici de diversis
a diversis conceptibus formaliter q acta vel apti-
tudine vna alia ex parte rei unum, ut inde
Vide Deus, q via uno dedayat simpliciter intui-
tive cognovit ab eterno, non fuit distinctio
rem rationis, quamvis interim vias distinctiones
optime agnoscat. Alias distinctionem negant
Nominales ac inde refutantur a Gillio. c. 7. Distinctio a parte
Distinctio a parte rei subdividitur in Realem et rei, in Realem et
Modalem. Realis est quae intercedit inter res Modalem.
quarum una sine altera per mi rerum naturam con-
sistere, sallem q divinam Potentiam, ut scam
num et sortes, Petrus et Paulus, calor et aqua
Nam Deus bene posset calorem sine vi aquae et
ignis, imo sine vi vio subito conservare, ut patet
ex mysterio SS. Eucharistiae. Ut haec di-
stinctio ptinet, etiam illa distinctio qua
totum actuale Physicum, differt ab altera sua

quam partem, ut flono ab via. Sor te modo
non differt figura a re quanta, nec sessio a
sedente, nec curuitas a linea qa impossibile
e, unum numero figuram, et sessionē, et curui-
tatem in aerem natura consistere et conser-
vari sine re quanta sine sedente, et sine
linea. Distinctio modalis e, qua aliqd
unde separatum illud ab alio differt, tantum
eiq modq, ut figura a re quanta, sessio
a sedente et curuitas a re curua: et tan-
quam modq a modo, ut figura a sessione, et
sessio ab ambulatione. Judicium hujus distinctio-
nis e, quando aliqd ab altero separari qt
pt, ut sessio ab homine, sitta men post sepa-
rationem, non pt in rerum natura subsistere.
Impossibile n. e solam existere et separata
sessionem sine eo q sedet, et curuitatem sine
aliqua re curua.

Sessio distinctionis modalis.

Raois distinctionem Conimb. Soncz. Rubio
et Gillig. c. 4. contradicente Vasq. alteri
in distinctionem rationis ratiocinatæ et rationis ratiocinantis.
subdividunt, in distinctionem Rationis Ra-
tionis ratiocinatæ et Rationis ratiocinantis.
et rationis ratiocinantis. Distinctio rationis ratiocinatæ dicitur
quando illud in re concepta invenit præcise

Distinctio raois

tam ex occasione q̃ pter quam possit ac debeat
tales res ex diuersis conceptibꝫ apprehendere adeq;
distingere. Quale fundamentum habet m̃ Go
drad, quem alio conceptu intelligit ee substam,
alio corpꝫ, alio aiam &c. et m̃ Dob quem
uno conceptu apprehendit ee rem, alio mi
seri eorum, alio sapientem &c. et in sole, con
cipiendo eig vim illuminandi uno conce ptu,
et alio vim calefaciendi, et tertio vim effi
candi &c. Quod fundamentum m̃ Met. ep
caprecto et Gilio fusig explicandũ erit.
Distinctio rois rationantis ẽ, q̃ illeg
no quasi arbitrata alcꝫ fundamenta rõne re
obiecta, aliqd distinctis conceptibꝫ intelli
gi ut fiat quando eandem Socratem bis
concipiendo dicit Socrates ẽ Socrates.
Soc. n. facto, Socrates a sei pro p̃ optima
sedam denominatione dici pt distingai oꝑ
sine conceptibiliter. Sigdem distinctos
conceptꝫ formales fundat. Hãc distinctionẽ
docet Gilig. c. 5. intercurrere inter eam
rem quae apprehenditur conceptibꝫ ꝓximis
mis, et inter istiusmodi et dissimilem non (.

inter concreta et abstracta. De qbꝫ in Met.
Interea tñ studio notandum, quamuis auth.
res istas distinctiõe rõe quoad rem
ipsam fere conueniant, plurimum tamẽ diffe-
rre quoad modos loquendi. Nam cum
FB.
Distinctio realis. Distinctiõe quam nos generatim distinc-
Distinctio ante operationem intellꝫ. tionem a parte rei vocamus hinc ante opa
tionem intellꝫ multi realem, nonnulli di-
Distinctio ex natura rei. stinctiõe ex natura rei et distinctiõe
Distinctio actualis. actualem, alij distinctionem secun-
Distinctio sum rem. promiscue usurpan- dum rem, alij eam quidquid vocent distinctio-
tur. nem realem vel dum rem quæ oppositur
modali. Deinde distinctionem rationis
Distinctio rationis intentionalis conceptibilis formalis virtualis. multi vocant intentionalem, alij concep-
tibilem, alij formalem, alij virtualem di-
stinctionem. Demiꝫ quam nos rationis
distinctiõnẽ modalem, formalẽ aliꝫ vocat
aliꝫ distinctiõnẽ a natura rei. Eam
loquendi varietatẽ dum multi non adver-
tunt æstimant authores diuersa sentire
verbis tantum diuersis vtuntur, et ideo
consentiunt.

Notandum Scotj distinctionem essentialem et formalem a
quando ee realem tam nihilum quando essentia ob-
iectiua re distident. Duo parua essentialiter re
aliter differunt Petry et Bracephalj. Petry
uero et Johannes tantum differunt realiter modi
modaliter non etiam essentialiter et fz.
Latronis uero tantum esse tunc, quando essentia
obiectiua sola raõe differunt, ut altio et passi
oium sententia.

His premissis dicendum primo aliqua predicamenta inter se a parte rei differre ep oium omnium sententia et certa quod utrumq; distinctionem quia a parte rei potest reperiri inter aliquas ep: una realiter a alia differunt ep oium scotia color figura et alia qualitates, modaliter figura a corpore et passio etc.

aliqua predicamenta a parte rei inter se differunt.

Dicendum uero ad predicamentorum diuersitatem non requiri faciare distinctionem raõis. Nam certe docent oes phi, quod g. postea predicamenta inter se collata quia certe non debere plg quam raõe ratiocinata differre, ut constat exemplo latronis et Passionis.

ad predicamentorum diuersitatem sufficit raõis distinctio.

quo duo eis dicunt sola ratione ratiocinata ab
invicem discrepare, ut Arist. 3. Phy. tex. 29
eppse docet. Quem dicendum putat Fonseq.
disp. 39. s. 2. n. 20. de praedicamento vbi
et sitq, et compluribq alijs qda suo loco examina
da erunt. Dissentiunt tamen phlici ista
distinctione q. praedicamenta ab ente. Ita
Vasquez in. 1. pte. disp. 113. c. 2. n. 5. tom. 2. cum
nonnullis asserit, q. praedicamenta acciden
tium ut minimum modaliter, vel ut ipse loquitur
ex natura rei, debere a ente differre.
Fundamentum ipsiq est qa nil pt sibi ipsi
addere et innatere. Sitq evidens qd
dicamentale ab ente, supra. c. 2. ad esse tribu
tur id quod cum in aliquo sit, non sit qua
dam pars intrinsecabilis et sine eo esse in quod:
Sed opposita sententia quam sequitur Fon
seq. in Met. disp. 32. s. 1. n. 21. qui
c. 4. q. 3. et cois et probatur tum qa
non est maior distinctio necessaria inter
praedicamentum quam ad aliud. Cum igr Vas

quæ. concedat tertius et tertiorius predicamenta
solum realiter differre, quia illud negat de tertio?
Tum 1ª ratio realiter ac predicamentaliter ex
habitudine. sententia non differunt ex natura
rei a suis fundamentis. quæ fundamenta cum
ab eis sint distincta consequenter tunc etiam relationes
ab eis non poterunt ex natura rei distingui ut
ex loco dicetur: tum 2ª fundamentum oppositæ
relationis nullum est: Nam responderi dupliciter ad illud pt. Primo, sola accidentia
inhærentis tanquam principalia analogata, ab
illis ut ait. c. 2. fuisse descripta. Secundo
verbum quod est accidere, sic tale accipi
debere, ut complectatur id predicatum, quod
ita est extra essentiam subiecti ut tamen concipiatur tanquam inhærens per modum accidentis proprie dicti. Prior responsio est
desumpta ex Coimb. in capitulo citato. Do
ctores Verrarienses 4 in 2do contra gentes
c. 9. et. 18. docet accidens significare accidens
uno modo a parte rei, aliquid dici accidens
ad quod cognitum vera inhæsio et distinctio

a parte rei. Aliter modo dici Scotus et parte rei, Fonseca de una et eadem re diuersos conceptus: quorum unus alteri attribuitur accidentaliter, licet illi a parte rei non sint realis. Quod uero idem Vasquez. cum suis addit quando duo sunt idem a parte rei et sola ratione diuersa; non recte dicit unum esse in altero; falsum est: nam Iustitiam et misericordiam coelestes attributa quae sola ratione a Deo differunt sacrae litterae [illegible] unum et idem in Deo. Deinde Aristoteles, initio 3. cap. ait, primas differentias in rebus esse unum Phys: t. 23. iterum ait: Hominem animali et rationi speciem in genere suo esse, et animal etiam genus in specie sua. quae tamen sola ratione differunt.

Dicendum 3to quod et singula praedicamenta inter se ut minimum ratione ratiocinante differre debere. Ita recte Toletus q. 3. in fine praedic: c. 3. et tota sententia. Quae probatur. Quia non est alia distinctio realis quam sumendo realem late prout idem est quod distinctio a parte rei seu ante operationem

illata? et Raio, pro Reslen non, ee necessari
am viam ostendimus. Si ni minimum necessaria erit
distinctio Raio non quem articulantis et constat
ex singulis predicamentis que debent ee in
finita, et primo diuersa adeoq a parte rei
aliquod fundamentum habere, et quod adhu
mano intellectu diuersi nodè concipiantur adeoq
distingantur vide Rabicinata.

ARTICVLVS QVINTVS.

Quot sint predicamenta?

Dicen ee predicamenta darun ego hoc. c. 4.
7 numeq sta recepta ee teste Suarez. disp. cit. 39.
s. 2. n. 12. ut quasi temeracien ni philosophi
metuer eum ni dubium revocare. Et licet a predicamento in patuer
oti probari non possit, a posteriori tamen primo Artist authp
constat primo authoritate Platis, aliorumq rilate.
illustrium philorum, a quog rum no multi, pre
sertim recentiores differunt, errant ideo;
qa putant predicamenta debere reipsa a
se mucem differre.

Et

2do. Deinde Soncz. cit. n. 17. denarium predicamen
Quia non sunt plu torum numerū recte dicit inde cōstare q̄ eo ibꝫ
za etiam genera ⁊ differ ibꝫ quos experimur ⁊ eo ibꝫ predicati
quam 10, ⁊ ita incomplexis et completis q ibꝫ vimur in directi-
sunt diuersa, ut nō eorum actionibꝫ, non deprehenduntur plura genera
possint in ullo sapi entium ac predicatorum quam decem qua
ore genere unius aoe omnia ſ inter se tantam diuersitatem hꝫ, ut
conuenire. in nullo genere superiore unius conuenire
possint, ad que etiam ois alia predicata
directe uel saltem indirecte sabis commode
possent reuocari. Tertio etiam ab Ocamo
quodlibeto 8ᵘ. q. 22. ex hac error hac rōne
idem numerꝫ colligitur: Tot sunt predicamen
ex Ocamo quot modis responderi pt, ⁊ incomplexa
Tot sunt quot modis ta et completa predicata ad quaciones factas
responderi potest de ſubta singularibus et nidui duo, ⁊ non
ad q. de ſubta singu fieri potest, tantum 10 modis ad quos ois
lari. alia predicata facile reducuntur: Nam ſi
Sed tantum 10 mo quaeratur qd sit Socrates? Respondere
dis respondere ſt homo uel ab, aliꝫ incomplexis predicatis
pt ad huiusmodi q. ad primum predicamentū ⁊tinentibꝫ. Deinde
Ergo &c. ſi a carto ſit Socrates quaeritur ⁊. p. ⁊

complexa et complexa predicata q̄ dr̄a predicamentum quod quantitas dicitur constituunt. n. g. ē. Longum latum, tricubitalem, sin. 3tio quaritur qualis sit? quarto quo relatur? aut quem respectū Cascal. quinto q̄d agat? sexto q̄d patiatur? septimo in quo loco sit? octauo quem situm in loco habeat? nono quando? decimo quomodo indutus sit? Omne itaq; incomplexum ait Ocam p. quod conuenienter respondetur ad aliquam questionē factā de individuo dicta ē in aliquo predicamento siue illud incomplexum, sit nomen, sine uerbum siue aduerbium siue propositio cum hac casu alia autem incomplexa non sunt in aliquo predicamento, puta coniunctiones, et syncategoremata multa, nam per talia incomplexa: si, et, aliquis, nullus, quam etc. ad nullam questionem de individuo dicta respondetur. Hactenus Ocam. ex quib⁹ ratiōe etiam patet cur pauciora predicabilia sint quam predicamenta: nam predicabilium ratio consistit in eo ut communitate et antecedine in essendi pluribus relatem habeant ut particularia, sine illa particularia sint dicta

Cur pauciora predicabilia sint quam predicata?

sine euidentia. Quod cum p. tm modis fieri
possit ideo tm p. predicabilia constituantur.
Predicamentorum a. numerg colligitur ex diuer-
sis modis dicendi et incomplexè predican-
di de prima ~~ffa~~, alg hoc ꝓcaui ꝓpter co-
incidit cum illa collectione qua vsus ẽ S.
Thomas. 5. Met. l. 7. bene explicant Tol.
q. 1. de predicamentis in coi et clarig tol.
5. Met. c. 7. q. 2. ſ. 3. alij ꝙ discipuli S.
Thome citer, tol .n. predicamenta in mẽ
S. Thomas, quot modi possunt et solent ſi
complexa predicata mediate vel immediate
in prima ~~ffa~~ inesse, et de eadem predicari
vel ut alij loquuntur tot sunt predicamenta
quot modi essendi et predicandi de prima ~~ffa~~
seu tot sunt modi predicandi quot quæstiones
generales qbg aliqd de prima ~~ffa~~ qua vtitur.
Neq; huic ꝓbaci obstat quod Suarez. cit. ſ. n. 16.
et cum illo Coninb. hic q. 2. a. 3. dicant ab
non obstat, licet
O cam harũ quidam neq; etiam assignari tangat vt dancig
stũ num nume ille numerg in ordine ad primam ~~ffam~~ vtã
rum non ꝓbaueri ligendg sit: nam quæstiõ num manerg tm ipſa

exhibientia, tum etiam ex eo quod eis alia quæ
possunt excogitari ad his vt comprehendantur
vel nullo negotio ad eas reducantur. Deinde
quæstionum et prædicamentorum numerum de-
finiri ex eo quod is quærendi et prædicandi de prima
substa non a. de aliqua alia re Ton. l.c. probat
bene ex eo quia numerus prædicatorum Cosmi.
dat ab ordine quem habet ad primum cuiusmodi
ens ex huiusmodi ens est prima sine singularis
substa vt homo pulchrè docet vi c. seq. adeo
ut eorum testimonia aut de substis primis dicun-
tur substis, aut in substis eis sunt, vbi ablatiue in
positione sit aliqd aliorum ee: merito igr ab vtr
numerus iste denarius rerum et prædi-
catorum defenditur.

Obiectio

Sed ex Coninb. Rubio et alijs, solet obijci hoc argu
contra numerum prædicamentorum: Propter causam
efficientem ponitur peculiare prædicamentum
minimum Actionis et propter materialem causam
quæ actionem recipiendo aliqd patitur prædi-
camentum passionis ergo etiam propter causam
finalem debet poni et sic erunt x. prædi-
camenta. Deinde etiam propter causam for-
malem rerum et aliud propter formalem

ex qbꝫ fiunt 12 predicamenta. Ad rō
dendum primo ni colligendo numerū predica
mentorum non debere haberi eadem causa
rum et causalitatum sed diversorum modorum
qbꝫ generatim aliqd de prima ~~substa~~ ad ge
neralem aliquam questionem de ipsa fieri soli
tam et directam predicaōem, ncomplexe et com
plete responderi pt; unde prꝫ 3 accidens
et preter intentionem philorum contingit, ut
duo hec predicamenta duobꝫ causarum gene
ribꝫ competerent.

Respondeo ad caīa finalis ~~finalis~~ causalitem, qꝫ S. Thome sententia ē intentione
que ē actꝫ voluntatis eamꝫ ad predicamenti
qualitatis nel actionis pertinere vt suo loco dā
tum erit: caīam vero exemplarem non con
stituere peculiare genꝰ causę. Ad efficienti
intellectuali ita necessariam ē conditionem
ut sine ipsa non possit suas actiones exire
ideoꝫ non aliam quam eigdem caīs efficienti
causandi modū habere. Sīr, qꝫ nec formalis
causa peculiarem modum predicandi dicti
mus ~~sīr~~ hīt ideo etiam non pt peculiare

predicamentum constituere.

Secundo obiciunt alij, si agere et pati essent diuersa categoria etiam habere et haberi; item continere loco et contineri, forent diuersa predicamenta &c. Sed respondetur negando sequelam eo quod actio et passio diuersi predicandi modum habeant et ad diuersas de prima substa quaestiones reddantur, sed adiacentia nestium et continentia in loco vel tempore tantum unum predicandi modum efficiunt siue passiuis verbis siue activis efferantur, neq; habere nude sumptum sed nestium habitio siue adiacentia predicamentum habitus constituit: similiter continentia localis et existentia sub duratione constituunt predicamenta Vbi et quando aut peculiari modo primam substam afficiunt ac de eadem predicari possunt adeo ut habere et haberi, continere et contineri si nudè et absq; addito sumerentur ad predicamenta actionis et passionis referenda esse videantur.

Tertio obyciunt esse complura predicata que ad nullum predicamentum videantur posse reduci. V.g. si dicas homo est animatus, est materialis bos est cornutus, auis alata, nersa est lignea, circulus est aureus, ferrum est ignitum, cyathus est insanatus etc.

Sed respondeo q priora sē predicata incompleta vel. vt dicitē ad predicamentum ſubſtantie ſtinere ſignificant enim partes ſubſtantiales Et q̄ dicit tota ſubſtantia componuntur: ad reliqua exempla responderi pt: Primo artificialia et id genꝰ entia, de q̄b illa predicata affirmantur, sē accidentia q accidens ideoꝰ dicitē non sē ſi qua de ipſis incomplexē et dicte predicari ſolent fuerint a phīis in predicamentorum diſpoſitione neglecta q̄ppe q ſola dicecta predicata naturalium ſubiecto eorum et q̄ ſunt entia p se conſiderarint: imo ea tantum predicata que de prima ſubſta completa mediatē vel immediatē poſſunt predicari. Quare cāa etiam iſtarum enunciationum predicata C ſallem qui ſunt talia predicata Ex: aīa Zoilꝰ sē unita corpori, corpꝰ q̄ altera pars huius vel alius Ex sē animatum, sē unitum aīe etc. intendunt ut ſic ad nullum predicamentū ſpectare neq; enim ad predicamenta accidentium ſtinent quandoq̄dem ſunt ſubſta incompleta: neq; ad predicamentum ſubſte, quandoq̄dem de ſubſtis nec

essentialiter nec ꝛ̃ ꝑ̃ prædicantur. dicitur ad ꝑ̃
dicamentum ~~substa~~ nisi recte revocari eo quod ~~sint~~
partes constituerent substan ꝑ̃ se sicut punctus ante
cornutum et datum eodem redeunt: sumpto re-
spectu et dico etiam artificiatorum prædica
bilia quæ ~~substan~~ significant ad idem prædicamen
tum ~~substa~~ eodem iure revocari posse eo quod
substan significant quamvis diverse ad eam ꝺ̃
spectent cum ut sic non possint de prima substa
univoce et essentialiter prædicari et ꝑ modos
accidentium significentur. Responderi pot
ꝺ̃o si mensa, et si qualg ꝺ̃. supponerent inter
prædicata ut sic ad nullum prædicamentum
spectare eo quod non constituant prædicamen
artificialem cuig uni ~~ꝑtli~~ rationem tantum, sed nec
identicam nec certe quam similimam identicæ, si
cut si dicas lignum et ligneum, as e aneum &c.
neq; in prædicatum tibi se instar formæ respectu
subi: nio ꝙ dicerel huigmodi prædicationes esse
falsas et ꝺ̃o neqter non aberraturq; videretur
a vero. Quod si artificiata accipiantur
ꝺ̃z ut videntur debere accipi; Responderi
potest ꝺ̃o id genq prædicatis referri posse ad

prædicamenta habere consentiat ibq Conim. c. 10. q. 3. a. 2. in fine, cum Soarezio cit. s. 2. n. 3. q̄ aiunt ois denominationes substantiales, aurata tem, ignitum, locatum (si q̄ locum non ipsa superficies sed posita ei inhæret superficies intelligatur) dealbatum (si non intelligatur sola albedo sed poris illa posita ex qua dealbationes fieri vident) Quæ responsio diligenter q̄ multis notanda ē.

NB.

Prædicamentum Substa et Quantitatis ad 3. prædicabile spectant.

Reliqua ad 4tum.

Non mirū difficile ē ni id genq̄ exemplis respondere ad rotam ex quinq̄ prædicabilibus singula prædicamenta spectent: sed dicendum prima duo revocari ad tertium nempe ad differentiam, singulæ essentialiter et in quæstione quale quid ita prædicantur de hoīe ut ad ipsius essentiam spectent: Quo fit ut maiore iure ad prædicamentum substa quæ reliqua revocari possint Quæ cum accidentaliter et contingenter de suis subtis prædicantur ideoq̄ ad 5m: prædicabile spectant.

Plura præsertim a Soarez. cit. s. 4. contra denariam hanc numeram obijciuntur sed difficilioza quam ut hoc loco explicari et intelligi possint. Pro præsenti intelligendo ac defendendo

notat Aristotelis intentionem illius in hoc libello fuisse non de entibus qua sunt entia cognitis et subtiliter differere ac singula predicata que ego cogitari possent et singula predicamenta disponere; sed pingui Minerua tantum de simplicibus et incomplexis uocibus agere quatenus per medios simplices conceptus ab hominum multitudine significantur.

CAPVT QVINTVM.

De Substantia.

Ab hoc capite incipit secunda huius libelli pars, et tractatio singulorum predicamentorum specialis. Diuidit igitur totum caput in 2 partes in quarum prima testes docet quid sit prima, quod sola substantia cæteris interesse confert. In altera parte. 4. proprietas substantie tradit.

Prima pars capitis.

Ante omnia igitur notanda est uaria acceptio uocis Substantia. Nam primo accipitur pro rei entia, seu cuiuscunque rei essentia, siue eiusmodi res sit uere substantia, siue accidens, siue ens reale siue ens rationis aut fictitium quo pacto usurpata fuit supra .c. 1

10. accipitur substantia primo pro rei entia, seu cuiuscunque rei essentia, seu ens reale, seu rationis

rō

Pro quacunq; p̄te q̄ non ē accidens seu Completa, seu incompleta, sit.

ni Istiby equinoxium et rainoz rum. Secundo
q̄ quacunq; te qua non ē accident sine sit com
pleta ut ſtō Lapis sine incompleta, ut ſia
caput, pes &c. De qua acceptione dicimur
supra .c. 2. dis. 2. ep Conimb. q̄ sub finem
a. 2. quæstionis. 1. ibidem citato: Etiam in hac
acceptione ita describunt: Substa ē ens, vel
q̄ se subsistens, ut homo, equus, Lapis et cete
ra completa substa, vel ptinens ad integritā
tem eiusmodi subste q̄ se subsistentis, ut corpus
Anima, caput, pes, unio inter materiam et
formam, subsistentia siue suppositalitas &
item existentia per se, ni eorum sententia p
sertim q̄ eam modaliter ab essentia distin
guant cum Fon. et Conimb. Ex qua de
scriptione ijdem Conimb. inferunt nec Angelum
quam substa creatā ad Deum tanquam ad ob
jectum habent neq; ipsam actionem essendi
nec modum præsentiæ localis, neq; ullam ac
tionem aut passionem ee substantiales entita
tes saltem vi directe ad prædicamentū subste
ptinentes sed mera accidentia spectantia
ad aliquos ex 9. posterioribus prædicamentis.

Dicta mitto huic. c. substantia hoc modo sumptam sub-
dividunt tripartiam q legi potest. Sed praeterea
notandum substantiam in hac significatione non constitui
primum hoc praedicamentum quodquidem etiam Deus
q in nullo praedicamento ponitur substantia hoc modo
sumpta dici pt. Quare tam in hac quam in pri-
ore acceptione è quodam transcendens.

Substantia hoc modo non constitui in primum praedicamentum.

Tertio substantia accipitur pro solis substantialibus pdica-
bus substantia significat ea omnium quae dicuntur
ad hoc praedicamentum pertinent; et hoc modo
dicendi pt: Ens finitum et completum se
se existens dividitur in singulares et univer-
sales vel ut species et genera:

3io
Pro solis substantialibus pdicabilibus.

Quarto substantia interdum ita presse accipitur
ut solam primam sine singularem significet
quo sensu species non est substantia, q sequitur
arguendo q ad dissolvenda argumenta Nominali-
um q eam locum contra realium Universalis
objiciunt.

4to
accipitur tam pro ista q sola singulari et prima substantia.

Quinto accipitur substantia
pro ipsa coordinatione et serie eorum pre-
dicatorum quae spectant ad hoc praedicamen-
tum: quo sensu è omnes illae intentiones

5to
pro ipsa coordinatione praedicatorum ad hoc praedicamentum spectantium

ctor & formaliſignificato, ꝛtaoem ordinis quo predicata
ſubſtantialia ab intellectu diſponente afficiũ.
& uti uero ipſa predicata conceptu ſut
fundant ipſam ꝛtaoem ꝛois. Sexto ſtuipi=
tur ſtſta ſut ē genꝰ ſummum huig primi pre-
dicamenti et ꝛaōe ab oibꝫ alijs completis
ſtſtijs diſtinguitur deſcribig ꝙ. Thoma
opuc. 4 ꝛ. c. 10 potē ens finitum com
pletum & ſe, exiſtens poteſtate continens
in ſe oes ſtſtas completas ac finitas; uel
ens completum quod de oibꝫ quę dicunt
in hoc predicamento locantur tanquam
de ſubis univocē in qd predicari ſut

Notandum ꝛdo quod tam ꝙ hoc .c. tum etiam
ꝙ .ſo. Met. c. 8. colligitur ſi in poſitionem
nominis attendamꝰ, ſtſtam ideo ſic vocatam
ꝙ quod ſubſtet accidentibꝫ, mo etiam om-
nibꝫ ſtſtijs: ꝙ quo notando facile in-
telligitur primo quidam ſtſta predicamen-
talis in 1. et ꝛdam etenim cum ſingulari-
bꝫ ſtſtijs accidentia tanquam ſuis ſubis
inhęrionis primo conueniant et ſecundario
ꝙ illas etiam ſecundis, ut .c. 5. Phagog

6to
ſut ē genꝰ ſum-
mum huig primi
predicam: et hoc
modo ꝛaōe diſtin-
guitur ab alijs com-
pletis ſtſtijs.

Sbsta ideo ſic
dicitur quod ſub-
ſtet accidentibꝫ
et ſbſtijs ꝛdis.

ep Porph. notauing et Arist in hoc ipso .c. docet.
Praterea cum singulares subste non modo aci
dentibg uerum ipis etiam uniuersalibg
substijs subsint et subsint nisi merito ab Arte, in
tio huiq capitis Vniuersales subste uocantur
2das, subste singulares uero, prime subste mo
proprie, principaliter et magis subste. Pro
pria q̄dem q̄ta testē S. Thoma opq. 48
c. 3. illud proprie alicui conuenit quod p se
et nullig alterig beneficio alicui competit; sed aci
dentibg subsiare p se singularibg substijs con
uenit: Vniuersalibg a. tantum p singulares
et beneficio singularium q̄bg non existentibg
nisi Artes, impossibile ē, aliq̄d aliorum
ee; Ergo non modo proprie dicuntur subste
sed etiam principaliter et magis quandoq̄dem
nisi fundamenti cui reliquum edificium
innititur, tum 2das substas, tum etiam acci
dentia subsistant; Intelligitur 2do, 2das substas
p analogiam attributionis ad primas voca
substas, ut ep ei sententia docent Crimb. q. 2.
a. 2. c. 3. Nam quando aliq̄d pluribg ita con
uenit ut eorum uni primario conueniat alteri a.

Prime subste
uocantur ab Arte
proprie,
principales et ma
xime proprie;

Secunde subste
p analogiam attri
butionis ad primas
uocantur.

fundario et beneficio prioris tantum analogice convenit. Sed tertio modo substare accidentibus primario ac per se convenit singularibus substantijs ac secundario illis mediantibus etiam universalibus; idem etiam docent Conimb. cit. a. 2 de modo substandi a quo ipsi cum S. Isidoro, etiam putant nominatam de substare quasi subsidentiam. Intelligitur istio

Divisio substantiae in primam et secundam et divisio substantiae in accidentia

predictam divisionem substantiae in primam et secundam divisionem substantiae in accidentia. Dicam primo subsistere accidentibus et 2do subsistere quae sunt membra divisionis accidentis taliter conveniunt singularibus et universalibus substantijs quae sunt partes substantiae divisi quod est esse completa et praedicamentalis. Quae confirmatur ex eo quia si diceres substantiam aliam primo aliam 2do subsistat accidentibus inde est ac si diceres substantiam aliam albam aliam nigram etc. Si objicias divisionem hanc adversari quarto praecepto bonae divisionis apud Fon. l. 4. c. 13. Et. eo quod unius membri nempe primae substantiae continuatur sub altero alterius 2da

Solutio, illig obiectionis qua obycitur diuisione substantie bonam.

R negando sequelam eo quod prima substantia ut sumpta in hac diuisione accipitur non comprehendatur sub secunda substantia, h. e. illa entitas cui conuenit primario substare accidentibus continetur tanquam pars potior sub alia entitate cui accidentaliter conuenit secundario substare accidentibus: ut primo substare et secundario substare, sumpta eadem se et sic inter se comparata ita repugnant ut unum non possit de alio nec sub alio comprehendi. Si obycias vltro de diuisione analogi in analogata. R. cum distinctione. Nam diuisum quod diximus de substantia predicamentali accipitur analogi in analogata vel ut entitate cui hec proprietas conuenit vel ut substante, qua tale. Si priore modo sumitur est diuisio substantie in accidentia si posteriore concedo esse diuisionem analogi in analogata: quemadmodum si ens sanum diuideret in sanum primario et secundario vel ens in substantiam et accidens. et hoc modo inter se conciliari possunt varij authores quorum alij dicunt de diuisione nec substantie in accidentia, alij analogi in analogata. Animadvertendum autem hanc analogiam non esse eiusmodi similem analogie sanitatis: Nam sani

Item illig quod sit diuisio analogi in analogata

tas per se et intrinsece totum ad afficit, et
extrinsece ac impertit cibos et alia q̄ sunt re
aliter ab ati sano distincta; sed substans acci
dentibꝫ ut rama q̄ totum intime afficit, hoc ipso
quod secunda non plꝰ quam tacit differat
a prima, et ab ut nag etiam ipsa hec ppri
etas.

Sbsta
in 1. acceptione
ē abstractum. Infra
3. 4. 6. concretū
in 5ª abstractum
uel concretum.

Notandum 3tio licet vocabu
lum substē in prima acceptione initio capitis po
situm fere sit nomen abstractum attamen in 3. 4.
et .6. ē nomen concretum prime intentionis
quandoquidem univoce predicatur de alijs concre
tis prime intentionis si quidem sumatur in 3. et
6. acceptione: in 4ta vero univoce subjicitur
eiusmodi concretis: in 5ta. potē ē abstractū
2do intentionale si nimirum p̄ sola talia predi
camentorum substarum sumatur: uel concretum
2do intentionale si accipiatur p̄ ysdem predi
camentis vero aliquatis inter se ordinatis: in 2da acceptione
quando abstractū aliquando ē abstractum: ut si dicam humani
aliquando concretum. tas ē substa aliquando concretum ut homo ē substa

Notandum quarto primam substam ac 5tam
hic eodem modo describi quo supra. c. 2.

descripta fuit: quæ neq; de subito aliquo dicitur neq; in subito aliquo è: h.e. (prima substa è talis res quæ non pt de aliquo inferiore subto enti aliter predicari, predicatione philosophica neq; etiam in aliquo subto inhesionis ee: p primam particulam colligunt a Dctio vniersale, sive 2da substa quæ de primis tanquam de subtis predicantur: p 2dam accidentia quæ in ntris inhærent. Definitum è prima substa, sumpta quando quidem una illa sola recipeatur Dctio: Generis loco ponitur materiale cui accidit substare accidentibg: Dctio u. è descriptiua p̄ p̄prietatem, partim 2da intentionis dum substa negatur dici de subto partim prima dum negatur inhærere in subto. Secundam substam item stoicis sic describit: Secunda substa sunt genera et species in ntbg ea sunt prima. Circa quam notandum primas substas 2das, et viciss̄im etiam 2das primis ab stoicis, tum in hoc cap. tum in 4. Phy: tex 3. dici inæq; diuersimode tamen. Nam prima sunt in 2da tanquam partes, accidentibus in suo toto accidit. Et

Quarto loco notanda Dctio substantiarum.

In qua

Definitum stoicorum è prima substa

et loco generis materiale cui accidit substare accidentib.

Quinto loco vt aliqd de altero predicetur tanqm de subto necesse est, ut nome et ratio de illo predicent; tunc vero vnaqa phrasin Aristi, alicuius predicati nomen et ratio de altero predicatur quando ratio id ē offic essentialis predicati etiam ē essentialis subti. Exo pauo Aristi teste, homo cois predicatur de quodam hoie et quodam homo non minus essentialiter sit quam homo cois: Albus u. eoden authore, tur quoad nomen predicatur de corpore cui inharet non quoad rationem sue offic em, quod cois sentencia ita interpretatur: ut offic albi accidentaliter qdem et denominatiue predicetur qdem de corpore, sed non essentialiter, tanquam de definito, saltem remote: nec ē .u. offic qa albo ē ēntialis etiam corpori

Da sunt in prioris magis p̄ria, tanqm partes actuales in suis totis actualibꝫ. Clarior ē descriptio ipsa in eodem Aristo. supra. c. 2. dixit eodem ostium ē qua de subto dicitur in subto a. non ē. Notandum sto: ut aliquid de altero tanquam de subto dicatur, necesse ē, ut et nomen et ratio de illo predi

essentialis ē ex quare Arist. ex primo posterior. concludit
nullig accidentis posse de substa tanquā Nullig accidentis ens de substa, ut de subto predicari
de subto predicari; quamuis nomen subinde
de ea predicetur, subinde non: tunc vim vim Accidentium nome de substa
ut Boetig comunit. to. interpretatur quando ab acci-
dentium substantis nullum concretum seu deno-
minativum quod sit in usu deductum ē. Quo
pacto licet virtus in alia sit denominative
tamen de ea ipsum nomen concretum predi-
cari in recto non pt, cum in obliquo non sit
Latina oro.

Secunda pars capitis.
De proprietatibus et Communitatibus substantiæ.

Post enumerationem substarum et divisionē in
Boetig comm. ib. in qua alias primas, alias
Secundas ēe proposuit qm substa ostio nulla ē rōnis
, iccirco qa Generalissimum Genus Ethicis
non tenetur proprietatem quandam inpit
exquirere quasi signum aliquod quo ipsum
queamus agnoscere; priusquam de ipsis Ethicis
cōtter possit caeteris proponi post nero, qd

illis proprium sit, quaerit. Sed id circo ista
mittit, ut ad illud uerum proprium sine ulla
errore perueniat, et quod fere uere differen
proprium ultimam dicat. Primam igr com
munitatem his uerbis assignat: Coe ei oi
illige, quod inesse, ni substo non esse; intelligit subsm
inhaerentia. Sed haec proprietas sive com
munitas apso subsle monente non conuenit soli
Tanto modo Proprium. substa praedicamentali sed substa late accepta
in hac acceptione supra posita. Nam et
iam incompleta substa, ut dictum est par
tes subsarum in subsis inhaerere non possunt
ut subsles fusius declarat. Ab hac proprie
tate definitur relicta substa descriptio
quae sit ens per se existens. Nam ha
se existere idem est quod non inhaerere
De primis subsijs una substo more accidentium.
unicoe praedicari, ipsum nomen et ratio
ratio. ei huic communitas seu proprietas subsae de
primis subsijs unicoe praedicari hoc est eam
nomen et rationem. Verum ista proprie
tas nec ei substa praedicamentali competit,
sed ea tantum, neq etiam soli, sed eti

i. Proprietas substa, in substo noce illige, quod substa, ni substo non esse; intelligit subsm inhaerentia. hasionis.

am differentijs, quas ipse Aristoteles univocè et quo
ad nomen et eandem id est essentialiter de primis
predicari bene declarat. Ex quo loco non
tra quosdam recentiores ulgr discendū qd apud
Aristotelem sit univocè predicari.

Tertia Communitas est hoc aliqd significare. Ex hoc aliqd significare.
est aliqd singulare sive certum ac determi
natum, quod digito quasi monstrari possit
ut ipse Aristoteles exponit sed hac proprietas Ista proprietas
solis primarum substantarum nobis convenit. Nam ista modo pro
vocabula secundarum substantarum ut homo exprimit est substa,
at, Aristotele asserente non significant hoc ali=
qd, sed quale aliquid id est aliqd com=
et indeterminatum p modum qualitatis
non quidem accidentalis. Ex qua pro
prietate obiter confirmatur nra sententia, quam
Aristoteles nobis in Categorijs Logicis exposuerit
quamvis praecipue de rebus et nobis earum intentio
ne tractet ut earum dispositio ex rerum coordi
natione innotescat; Conveniunt tamen hae
proprietates ipsis etiam substantijs si in locum verbi

significo substituatur sum. Vna substantia
ē hoc aliqd. Secunda ē quale aliqd.

Quarta. Quarta Communitas, substa nil ē contrarium
substa nil ē contrarium. ḡ homo enim homini contrarig ḡ se non ē
quia nullis ḡ accidentis ratōe qualitatum
contrariarum ipsis inhærentium possint
dici contrarij. Vt si hō sit bonus et stu-
dens; ille malus et insipiens; si una substa
ut ignis sit calida; altera ut aqua sit frī-
da. Vera nec ista proprietas soli
Ista proprietas convenit substa convenit ꝑō etiam quantitatibꝫ
saltem determinatis; Triumbito-rum nil
contrariatur.

Non susipere magis et minus. Quinta non susipit magis et minus.
Non susipere magis et ming Susipere magis et ming Logice loquendo
magis et ming. nil aliud ē quam posse predicari cum
adverbijs magis et minus, ut hō magis aut
ming albus quam ppian dicing. Et
substa dupliciter considerari. Primo entitatiue:
substa dupliciter considerata et hoc modo considerata, convenit ista
nil. entitatiue. substantiæ proprietas, nego. homo ipse vnaquæ-
que forte vel etiam altero homine magis

per denominationem. primo modo considerate convenit hec pprietas. secg vo.

minus ꝺ̄ ſtare dici pl. Secundo ſtz quod denominationem tine ꝓprietate ibam aqua dicta ē ſtta et quatenꝫ ſubſtat accidentib. et hoc modo ſuſcipit magis et minꝫ: ſic ia pia ſtta ē magis ſtta quam ſtra; imo teſtē ſtle maxime ſtta: Species a eodem authore minꝫ ꝺ̄ ſtta ſunt quam Prima ſed magis tamē quam ſubalterna Genera. Genera ſumma n. cum oium minime ſubſtant ideo etiam minꝫ ſtta dicuntur quam Prima et quam Species. Et ſicut Prima ſtta maxime ſtta dicitur, ab ſtle. ita ſumm Genꝫ minime ſtta dici poteſt.

6.

Sexta Proprietas quam ſtles predicamental. VI ſecundum ſui nominationem unam et eadem numero contraria recipiat.

ſtta ꝑ quarto modo Propriam ē dicere. Ehas quod una et eadem numero, ſed ſui natura one recipe poſſit contraria. Per contraria ꝛ intelligit ꝓprie dicta quo ꝛ̄ſpon. c. 10. applicantur, et a tribꝰ reli. oppoſitorum. Generibꝰ diſtinguntur ꝛ̄ ꝺ̄ etiam Ton. 1. 2. c. ult.

Illas u. particulas (. sedm sui mutationem:
propterea addidit ut excluderet opinio
nem et enunciationem, que licet eadem
numero permanens possit esse vera ac
falsa, et saltem aliquo modo dici contraria
suscipere si verum et falsum positive
contrariantur: ipsa tamen ipsa intrinse
ce et ni se ipsa non mutatur dicut aqua
que est frigida fit calida seu tm̄ p̄ est
trinseci alicui g. h. e. ni significatur
mutationem contrariam suscipit. V. g.
cum dicitur Socrates sedet, ipso stante
ac mutato immutata ni se enunciatio
fit falsa. Si obyecias, etiam Quanti
tati inesse contrarias Qualitates qua
Solutio obiectionis, qua continetur, Quantitas non est primam subiectum, in 4 modo. doyden eadem numero superficies et alba fieri nigra. R cum. S. Thom. Quantitatem tantum ut Quid, et per se naturaliter non ut Quod et principaliter recipe qualitates contrarias Quae de eadem nec ni alia rationali,

rez ni alijs etiam ſſtijs incompletis contrarie
qualitates recipiantur niſi ut ſuo, et beneſi
cio ſſtarum incompletarum quarum partes ni
tegrantes ſunt. Si vbo obijcias hanc ppti
etatem ſoli Prime ſſte competere, tunc
qa vbo non habet unitatem numeralem qua
ſſtes egigit, tunc qa hec proprietas Secundis
ſſtijs tantum ſecundaria mediantibz Pri
mis conuenit, ſupta dicta ni priore pt.
h. cap. K. negando conſequentiam; et ad primam
confirmationem dico Secundas ſſtas ſola rone Kati
orinata a primis earum unitatibz numericis
diſcrepare ac inde participare eandem uni
tatem, niſi qs uelit reſpondere unum numero
ita late ab ſſte accipi ut non tantum Indi
uiſua ſed etiam Genera et Species compre
hendit, quo modo etiam accipitur ni. ſ. Top.
c. b. Ad ſecundam concedo totum, et quo
tamen nil contra hanc propriet. concludi
tur, quia ei et ſoli ſſta predicamentali
ſemp conuenit poſſe recipere contraria. Et
hec proprietas, ſſta predicamentalis authore

Solutio ſſtae 6ae
diuiſionis.

Boetio, distinguit a coeteris vltg vlty poté, atq; etiã
recte definiri hoc modo. Ens finitum, comple
tum quod vnum et idem numero secũm suã
tationem suscipere contraria potest. Sic
gtur dcaĩ ep dictis oẽs substãs creatas et com
pletas tum corruptibiles ut hominem, leo
nem, vapidem, Terram &c. tum incorrup
tibiles ut coelum ni sententia sanctis et sapien
tibus in hoc prædicamento diuersi ponũt, ad
alĩq contradicant.

CAPVT SEXTVM.

De Quantitate et Quanto.

Eãdem methodo sequetur hoc prædicamentum qđ su
pg tractat et ni. p. parte illud variè diui
dit ni vna parte capitis proprietates as
signat ep vlty Quantitas aliquo modo descri
bi et a coeteris distinguiq possit. Summa
itaq; cap. hoc è. Primo sequitur diuisio
Quanti, ni Continui et Discreti.
Continuum a discreto distinguit hoc quod
partes Continui, inter sese copulentur aliqo

Diuisio Quantitatis in Continuam et Discretam

termino coi duabꝫ partibꝫ ꝙmodo partes alicuius
linee dicuntur inter se connecti punctisꝰ, et par
tes superficierum lineis et partes corporum
superficiebꝫ: Discreti a partes nullo eiusmodi ter
mino inter se coniunguntur, quando quidem sunt a
se mutuo diuisa ac secreta, ut ꝙ. lapides
uel arbores &c. quæ sane nullo coi uinculo
inter se continuantur sicut continuari solent Quantum continuum
partes linee aut superficiei. Continuum sub in lineam, superficiem,
diuidit ni. ꝙ. species ultimasꝰ, quarum prima dicit corpus, locum, tempus.
ee lineam, altera superficiem, tertia corpꝰ, quarta Quantum discretum in
locum, ꝙ. tempꝰ. Discretum dicidit tantuꝫ Numerum et Oracem.
in 2 species subalternas, Numerum scilicet et
Oracem uocalem quæ nil aliud ē quam nu
merꝰ seu multitudo syllabarum. Ac numerus
quidem ē speciem Quantitatis ꝙ tam certo ha
bait Aristo, Ammonio teste, ut ne ꝙbare uidigere
pitauerit. Quare tantum ꝙbauit ex istis
Discreti quod non sit Quantitas continua
ee quod illig partes non sint inter se aliquo
termino coi connecte, ut ꝙ. lapidesꝰ, q sunt ꝙter

numeri quinarij Lapidum. Orationem q. de
Cē quod sub mensu- vocali loqueras Primum probat in Quantu
ram cadit ē quantū ergo eo, quod ōe id quod sub mensura cadit
Cū ōrō uocalis sub quantum sit, atq; sermonem uocalem, mensa
mensuram cadit; rang syllaba breui et longa. Deinde non
Ergo ce. Cē continuam, eadem ratione ostendit quaidē
Non ē continua ergo de numero probauit, nimirum qa partes
Discreta. illig non continuantur aliquo communi termino
Da Da quaq; ab alia distincta ē et inter
Diuisio, in Quantū quanta. Secundo diuisit totum Quan-
constans ex partibg tum, in Quantum constans ex partibg positionē
positionem habentib. et non habentibg. inter se habentibg, ad quam tria ex i quanta
Tria requruntur ad positionem. Primo certg partium ordo et sitg nimirum ut
1. Ordo et situs. alia sit Prima, alia 2da, alia 3tia. Deinde
2. Partium permanentia partium permanentia ut simul et in eodem tem-
3. Partium inter se continuatio. pore existant. Tertium partiū inter se continu-
atio et copulatio. Propter .1. conditionē
numerg non habet positionem, quo carg. a modo
quinarium lapidum dissonas aut consonas ei
manet quinarig. Propter 2dam nec 3tiam
nec 4tg. Propter 2dam et 3tiam Oratio

non habē positionem. Sīr sola linea, superficies,
corpꝰ et ois positionem habent, qbꝫ addi potē
Quarty, ꝙ propterea a phīs dicitur habere positi=
onem quod sit terminus copulans ac terminans,
partes linee, positionem habentes. Unitas uero
et unum ex quo diserta Quantitates constant
non dicitur habere positionem.

Tertio dividit Quantum, ī Quantum p se ac p
accidens. Quantū p se ē ait ea quā hactē
ꝙ enumerata sunt: Quantū p accidens sunt
alia res quā per predictas Quantitates ex
tendantur et afficiuntur, ut forma Qualita=
tes, actiones passiones &c. Nam multum alba
tis eo quod superficies ui riē albedo magna
sit et actio longa, et motꝰ multꝰ C. nota, mo
tum ab hīte hīc recenseri inter Quanta
p accidens, quem tē ui. sꝰ. Met. c. 13.
texꝫ. 18. inter Quanta p se numerauit.)
quia temporis multum ē quod ipsum phūs
indo quia applicatur; Quanta sit actio?
solent illam tempore definire, dicendo,
esse actum, horarium ꝙd sunt species temporis.

3tia
Diuisio in Quātū
per se et per accidens.

Quanta per se sunt
modo enumerata octo
species. Per
accidens alia res ꝙ
ex tendantur.

hec de diuisione
Quantitatis.

Quarto 3 illas ꝓpietates Quantitati assignat, ut
etiam legantur apud Tom. 1. 2. c. 11. nimirum ea
habere contrarium. Non suscipere magis et ming.
Sedm Quantitatem res dici aquales aut inaquales.
Et qby duas priores in prec. cap. etiam rebus
attribuit: Quare sola 3tia Quantitati 4to modo
propria est ipsi tamen accipiatur proprie Aequali-
tas et Inaqualitas. Nam sicut Quantitas
duplex est quarū una dicitur Quantitas Molis
de qua hactenus dictum est etiam locari posset
Quantitas predicamentalis eo quod hoc predica-
mentum constituat et est sensu capitur et tan-
tum in solis corporeis rebus non a. in spiritu-
libus. Alia est Quantitas Virtualis seu Quan-
titas Perfectionis que nil aliud est quam ens
rei sine corporea seu incorporea Entitas
et Perfectio Qua etiam in ipso Deo infinitudinis non est finite sed infinite: Simili modo etiā
Aequalitas et Inaequalitas dupliciter sumuntur
aequalitas summa uno modo late prout sequuntur Quantitate
tur prout quamvis Perfectionis, alio modo proprie, prout conse-
tur quantitatem Molis
tunc 3 propietas tto

Quantitas Molis et ꝑpria
Virtualis et ꝑfectionis.
Quantitas predicamentalis
sunt synonima
Item.

quantur molis Quantitatem; ut 2 conditiones exigant modo, prosequitur
Primo, 2 Quantitatem Molis eiusdem speciei aut plures Quantitati-
u.g. 2 vel plures lineas vel superficies vel quina-
rios. Praeterea ad aequalitatis rationem natum
est ut una Quantitas alteram ne excedat; ad Solutio obiectionis.
Inaequalitatis a. ut altera minor, altera maior qua obyciatur; etiam
sit. Si ego his obycias hanc proprietatem non proprietatem non competere generi
posse competere Generi Summo huius praedicamenti Summi.
qui unicum tm est, neq; etiam illi Quantitati qua
posset. Deq; ibq; rebq; Quantis destructis unica
numero et solitariam conseruare; ideoq; non con-
uenire ei Quantitati. Respondeo ultimam
consequentiam negando et ad prig dico quod hae propri-
etas etiam Generi Summo conuenient in his inferi-
oribq; obycum identificatur, quod satis est. Ad al-
terum dico, illi miraculosa Quantitati ac so-
litaria hanc proprietatem saltem in actu pri-
mo conuenire.

Obycit etiam sibi Scotus Parum et Magnum
contra praem proprietatem, Magnum et parum, mul- Multum et Paucum de-
tum et paucum ea quanta p se neq; tm inter se no dicunt sed relatio-
contrariari: Ad quam obiectionem respondet ne- nis praedicamentum
gando ista ea quanta, aitq; ad praedicamenta spectant.
Quae pertinere, eo quod ail Dicatur absolute mag-

num aut parum multum? aut paucum sed tantum=
modo. ni comparacõe ad aliq̃ aliud. ut g. Mons
non dicitur magnus nisi ad aliq̃ mons, ut q. ad
milliũ granum comparetur; parvus vero si ad
celum vel terram. simr ro homines in una
domo vel conclavi multi dicuntur, in theatro
aut foro pauci. Deinde negat Magnũ
et parvum ee contraria quandoq̃ simul
Magnũ et parvũ
non contrario, sed
relativa sunt op-
posita.
in eodem subto ee possunt.
Idem n. Mons simul Magnus et parvus dici
tur. Addo tamen magnum et multũ non sem
per relative accipi sed aliquando absolute quo
sensu magnũ idem ẽ quod Continuum et magni=
tudo idem significat quod Continuitas. et multũ
et multitudo idem quod Discretum et numerus.
et hoc sensu non opponuntur ipsis parvum et
pauciũ ne relative quidem. Vt supra Tol. q. 2.
Sursum et deorsum
non contraria sunt sed
relative opposita.
b. et Conimb. in comm. l. tr. eidem no=
do solvitur alia obiectio tertia de contrarie=
tate loci supi et infi dicendo sursum et
deorsum et alias loci differentias non ee con=
trarias proprie dicta de qbus. qua propriete

intelligitur, sed relatiue opponi. Ad 4tum

circa hoc predicamentum notanda è ipsig differa quam habet unum aliis accidentium predicamentis et quam ipsig tractat Toletg hic. q. 5. sexto. 4. et in responsione ad quam obiect. Hoc autem summum genus in abstracto seu in concreto quod Geng summum huig predicamenti tam in concreto quam abstracto, de speciebg Quantitatis, predicatur essentialiter. Dicing. n. lineam superficiem &c. ee Quantitates et Quanta sed alia predicamenta accidentium non possunt de se ipsis a concretè predicari sed tm de abstracta neg. n. dicing paternitatem ee relatum, sed hominem q. ratione illa afficitur, neg. albedinem possumg dicere Qualem aut coloratam nel albam. Ratio huig differe breuiter è, quia Quantitas totam aliam gbg conuenit ita solet afficere ad extra quae ipsis tribuit secundario tantum et p. accidens tribuat sibi ipsi uero prig et p. se. Nam linea. u. g. ipsa in se è longitudo, diuisibilis et mensurabilis, habens ptes as partes extra partes; gbg partibg mediantibg secundario fait esse etiam totae et Qualitati partes

Differt hoc predicamentum ab aliis accidentium predicamentis, sicut quod genus summum seu in abstracto seu in concreto essentialiter de suis speciebus predicatur.

diuisibiles, mensurabiles et extensas: Proinde nec
merito ipsa per se ac essentialiter dicitur ex-
tensa, et Quanta et Longa &c. Absolu-
te et Qualitates corporeæ tantum p aliud
et Denominatiue dicuntur, extensa Quanta
Longa &c. Alio a seipsam non repræ-
sentatio; sed id cui conuenit, ut homines uel
parietem: nec albedo seipsa dealbat, sed
illud cui inhæret: ex quo sequitur certū esse
quod supra etiam dicimus saltem huius pro-
dicamenti prædicata directa, non concreta
tum abstracta ēē posse, quandoquidem utraq;
essentialiter et uniuocè possunt de inferiorib.
prædicari. Sequitur item Concreta huius
dentium nec Complexa nec entia p aci-
dens ēē. Quæ q a nonnullis
hic disputantur ni alium locum effugiant nimias
difficultates exigimus. Interim hīc mihi quæ-
aliquam ex prædictis Quantitatibus signifi-
cant directe ad hoc prædicamentum re-
uocentur; saltem ex stoicis sententia hīc prædi

ta vsq; dum in Physica et Met. rei veritas subtilig disputatur. Indirecte vero de hoc predicamento pertinet veritas predicamentalis, quae Veritas, et punctum, et si qua sunt alia entia Quantitatiua incompleta. Imo quamuis linea, put divisibilis longitudo seu prima dimensio est, et superficies put divisibilis latitudo seu 2da dimensio est, directe tanquam vere species in hoc predicamento locentur: attamen si linea sumatur p indivisibili seu latitudine et profunditate copulante aut terminante partes superficiei et superficies p indivisibili seu profunditate copulante aut terminante partes corporis sic tantum indirecte ut paulo vocantur ad hoc predicamentum eo quod sub hac consideratione sit entia incompleta neq; aliquam videri debet aliqd sub una consideratione dici ens completum, et ad predicamentum directe spectare sub alia incompletum atq; indirecte tantum ad aliud predicamentum sicut supra a. 4. c. 2. sectione notatum est. Deniq; Quantitas pre-

Linea, superficies etc. incompleta entia sunt, et proinde indirecte tale in hoc predicamento locantur si sumuntur pro terminantibus partes in rebus ficiei et corporis.

dicamentalis, definienda erit vel ſtifice illa q̄ apud Fonſ. legitur vel ex ſtia proprietate ſtb ſtrle paulò ante tradita describenda.

CAPVT SEPTIMum.

De Relatis.

DUas etiam hoc caput partes hꝫt in prima agit ſtrles de relatis, ſupra nonnullorum ſtlorum ſententiā tunc temporis uſitatam: Ja vda ſuam ſententiā exponit, qua incipit circa illa verba: ſtabet autem dubitacoem &c.

ARTICVLVS PRIMus.

Explicatur prima capitis pars

Stites Relatiua concretè accepta uocat, ſtd aliqd.

NB ſtriem relatiuorum:

RElatiua concretè accepta, ſtrles uocat, aliquid eaꝫ interpte Boetio ſupra antiquorum opinionem ſtlorum definit his verbis: ſtd aliqd dicuntur quæcunq; hoc ipſum quod ſunt aliorum ee dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud. Sensus ē, relata ee talia entia quæ ſuum ſuam entitatem ſeu naturam, ſiue

tur alicuius ee hoc ē referantur ad alia ni ge
nitiuo casu ut pater dicitur filij pr̄, et dominꝰ
dicitur seruj dominꝰ. uel, quo modolibet aliter
id ē non ni quoung alio casu q. g. ni Datiuo
ut similis similj ē simile, uel in accusatiuo, ut
uerberans uerberatum uerberat, uel in ablatiuo
ut maius minore ē maius, nisi etiam ni multo casto
casu ut magnus dicitur respectu parui
magnus, sed non dicitur magnus parui
nec magnus paruo nec ni alio casu.

Officio ita exposita ē ex communi sententia
quaenuis circa illig definitum fil controuersia
postea componenda.

His relatis ita susceptis et ita definitis artes
et proprietates seu communitates subiungit, quā
rum prima ē quod haec Relata habeant
contrarium ut virtus vitium, et scientia ignō
rantiam. Secunda, quod susciplant magis
et minꝰ; Vtraq; tamen etiam alijs praedicamen
tis conuenit, nempe Qualitati, Actioni et
Passioni. Neutra autē relatis, ut artes ipse o

1
Proprietas relatorum quoda relata habent contrarium.

2.
Suscipere magis et minus.

Vtraq; alijs etiā praedicamentis conuenit; neutra uero relatis.

tendit, et quo ad psona patet exemplo patris et filij nil enim qua talia sunt ipsis sunt contrarium. De 2da proprietate agitur 2tia Proprietas. Diciadū lib. de Gener. Tertia proprietas ē conuertentia q̄ quod Relatiua dicantur ad Conuertentiā nam oē relatum cuiscung generis sit ita dicitur ad aliud q̄ppiam tanquam ad terminum, ut p̄r ad filium, et Scientia ad scibile ut illud quod ē terming conuertim ac re ciprocē etiam de Relato predicari possit uel in eodem casu, ut cum Patrem filij patrem et reciprocē filium Patris filiū dicimus uel certē in diuerso ut cum Scientia in genitiuo dicitur scibilis scientia, et scibile e conuerso in ablatiua dicitur scientiā scibile. Quod si intendam nulla ui deatur posse fieri Conuertentia seu reciprocatio, in authore stricte inde peruenit, quod non assignentur satis accommodatē termini et correlatiua: neq. in caput cum alio nec alia cum aue reciprocab q̄ non oē

at caput tibi ut verma canti, et conchilia
neq; solo nues tibus alas sed etiam vespertili-
ones et apes et muscæ et vespæ, et alia cigno
di insecta. Debent igr nomina m cignodi
exemplis eodm illud nomen eodm quod rela
tiua sunt accipi, ut ala ē alati ala, et
vicissim alatum ala alatum ē. Cæ nouis si
quando nondum fuerint mi posita, hanc autho-
re ferte licebit pto ea de nouo mponere
ab; a Relatis denominatiua derivare
ut a capite capitatum; quo facto hæc p-
prietas semp habebit locum, vē m. caput
alicuig capitati caput ē et oē quod ca-
pitatum ē, capite haud dubiè capitatum
ē. Plura videantur apud ipsum
eundem et notetur hanc ppietatem ex
cōi sententia quam expresse Alberty
Magng hīc. c. 6. et ex eo Cajet. et Soty Ista ztia propriet
q. 1. ad. 6. et Carphytg. Tomo. 3. te. 28tus aīg relatis
et Conimb. tradunt omnibus oio relatis, quicquid nit.
cumq; generis sint conuenire eamq; ea actu

indicium et argum, quo possimy dignoscere
an aliqd sit Relatiuum an absolutum. Quo
pinde ueteres sapissime utuntur. Notat
etiam ibidem Albertꝰ, Conuertentiam a
pud Logicos distingui a conuertibili-
tate et Conuersione. Quid Conuersio? Nam Conuersio
ē Proprietas enunciationū et descripti-
one ab Arist. 1. Priōr. c. 2. et a Pon.
l. 3. c. 8. Quid conuertibilitas? Conuertibilitas ē consecutio
et illatio unig predicati ex alio, ut Pro-
prij ex Specie, et Specie ex Propria
ita ut utrumq sit antecedens et consequens
ad alterum nota sensum et doctri-
nā stolis, quam hbt Pon. l. 6. c. 1.
Quid conuertentia? Conuertentia uero consistit in respectu
q inter duo intercedit, ita ut primū
ad 2dum dicatur, et 2dum ad primum
4 Proprietas. Quartam proprietatem, hanc, assignat stolis
Esse simul naturā. Eydem Relatis, quod simul natura sint. Quo
simul natura sunt ut ex Arist. infra. c. 13.
bene notant Cajet. et Rub. duas has condi-

tiones exigunt. Primum ut eorum uno existente
ni rerum natura etiam alterum natura existat
neq eorum sublato natura et alterum tollatur. sit natura in alio
nel breuius, si mul naturâ sunt q se mutuo ponua conditiones re
nent et tollunt. Nam si Homo aliqs pr dr, ? runtur. 1.
narium e, ut alig existat q filig dicatur: quod Se mutuo ponere
sublato etiam pr qua Talis auferatur, neq an et tollere.
plig pt dii pr. Secunda conditio e, ut neutrum sit alte- 2. Ut neutrum sit alte
trum alterig caa sit, saltem ftr loquendo formaliter loquendo.
sdm illas entitates minimum sdm quas strā
tura existere dicuntur, ut paternitas no
e caa filiationis qua nuis pr sdm mte
significatum sit caa filij. Istæ conditio=
nes ppterea requrunt, q a subtm emana=
tionis eiqs proprietas, ut Homo et risibile
se mutuo ponunt ac tollunt, neq tm natu=
ra st ee dicuntur, eo quod illud sit caa
proprietatis. Quare homo e naturâ pri=
or sua risibilitate sicut vniuersim oia
causa physica præsertim efficiens suo effe
ctu natura prior e. Ham ppietatem

non conuenire oibꝫ relatis ante definitis
conatur Arist⁹ ostendere exemplo sensꝫ
et sensibilis, scientia et scibilis quæ ingote
dem sunt et scibi- dictam descriptionē relata neq tā
li, sensui et sen- ſt natura sunt Nam sensibilia et scibilia
sibilꝫ in actu rōnꝫ plurima, vt coelum et Terra fuerunt
sed in primo; et ante hoies et cætera alia et conse
quando scientia o quenter ante scientiam et sensum creatu
actualis sed ꝑ habi ra et licet nūc hodie a Deo oēs hoies nūc
tuali accipitur. animalia destruerentur non in circo tamē
sensibilia et cætera scibilia auferre
necesse foret ex qbꝫ Arist⁹ concludit sen
sibile ēē prius natura quam sensum, et
scibile quam scientiam quæ ut nemo sit
intelligendꝫ erit sensꝫ in actu nōnꝫ non
ꝑ potentia sentiendi quam Deꝫ etiam
oibꝫ sensibilibꝫ destructis⁹ posset conseruare
et ante ova potuisset creare et de scientia
actuali: nam habitualis conseruari in
alia causa pōt, non existentibꝫ ipsis
obiectis scibilibꝫ.

Pterea non ē scibile prius naturā ē sua scientia, etiam āctuali; sed tantum in quod scitur scientia speculativa scientiæ nō ē Latina quæ ex ipsis rebꝫ acquiritur. nam ut docet Sᵗ. Thomas, 1. pt. q. 14. a. 8. et opgc. 9 b. subscibili; sed practica finem; scientia artificiᵃᵗ (practica) priorē artificiato tanquam illig causa. et ut Boetig hic comm. 4 g. docet entia ficta ut chymæra, simul ē tempore; nam ipsorum cognitio causa ē eorum ac inde natura prior. 9 ſ hinc ē et scirii quod ipsum de Entibꝫ rationis dicendum ē Imo ipse Philosophus satis clarē in textu insinuat non ē scibile sua scientia prig ē et consentiunt etiam illig interpretes inter quos etiam Tol. n. 12. ait scientias practicas p quasᵘ nō solum res cognoscimꝫ sed etiam operamur, priores ē rebꝫ scibilibꝫ cum sint earum causæ. eadem docet etiam Cajet. sup hoc caput 4 etiam hæc notatu digna addit: Prio. Ois relata bifariam. oia relata bifariam accipi uel mtr accipiuntur. uel mtr pro absoluta entitate cui relatio comunit uel formi relationis uel & ipsis relationibꝫ. Sᵒ. dō relata mtr sumpta pro ipsis relationibꝫ. pta non ē simul natura: pr. n. filio prior tem

Relata mtr sumptra non sunt simul naturâ. Sed tm ftr.

tore et natura ê, et res q scitur, scientia. Certium ora Relatiua ftr accepta ê simul naturâ cum suis terminis et correlatiis Quomodo legitimè et accommodatè assignentur. Vnde licet scibile non modo ~~eodem~~ mte significatum sed etiam eodem ftre prius sit quam scientia, attamen si ftr sumitur, prius non ê quam potentia sciendi; cui eam eodem Caiet. et Carphysio possumq assignare nomen scitium quo assignato actum ê scitium et scibile ftr accepta, simul tempore et naturâ ê: adeò, ut si nullum scitium sit, nulla etiã res scibilis dici possit et vicissim: sata licet sensibile ftr acceptum q sit sensum in actu, simul tamen natura ê cum sentitine sine sensu in potentia. Confirmat hoc suum dictũ Caiet ex priore ~~&~~ posteriore nam impossibile ê aliqua dici ad correlentiam nisi ita sese habeant ut eorum uno existente etiam alterum existat, alterutro nê sublato etiam tollatur alterum ftr, nisi uno existente etiam existeret alterum tunc sane

id quod non esset non posset conuertim dici ad id quod esset; sed ōia relatiua bene assignata sūt sumpta ex ōi sententia dicuntur ad conuertentiam; Ergo etiam ōia sunt ēt natura. Imo prior illa ꝓprietas videtur in hac fundari vt̄ ita vere esse habere sicut Vniuersale vi predicando se tot ad Vniuersale vi essendo.

Dicit quarto, quedam relata ōiter accidentalia haberi ꝑ relatiuis ꝙ proprie in rerum natura non sunt eaꝫ non ēē sicut naturā qualia sunt scientia et scibile, sensꝰ et sensibile. Vera vi ac ꝓpria dicta relatiua sunt scientia et scitum, sensꝰ et sensatum, scitiuum et scibile sensitiuum et sensibile. Sed dicꝫ stoteꝫ consentientibꝫ antiqꝫ vitetptibꝫ hic loquatur ēē de relatis vulgo et impropriē dictis. Cēterꝫ quod in his predicamentis noluerit subtili ꝓsecutatione tractare de ipsis vbꝫ sed aliter et pinguiori Minerua, vt supra etiā ex ammoniō notauimꝰ. Confirmat deinꝫ hanc suam sententiam, ex. 8ō. Thoma. 5. ꝓte. q. 13.

a. 7. ad ult. q eodem Caiet. inuepte docet, simul
tales sed prius Relationem naturali ordine non
considerandam sem res qua sunt relati
sed sem mutuam aut non mutuam inclusiq
ipsarum in significando. Nam si ita
significantur ut alterum in alterig significatu
recipiat includatur tunc simul natura sunt, ut
pr et filig, dominus et seruus. sin uero unum
alterum quidem includat ut scientia scibile
sine quo concipi non pt sed alterum non
uicissim includat prig ut scibile scientiam
tunc non sunt simul naturâ sed id quod non
includit alterum ut scibile e altero natu
ra prig nempe scientia. Et ad dit Caiet.
S. Thomam. eodem modo quo ibidem non log
de Relatiuis q, et quatenus ppie relatiua
sunt Cuam ppie, ota relatiua assignata
et ibi sumpta sese mutuo includunt sedde
iis deinceps at, q sicuti rem sanam et usum
appellantur quidem relatiua, reuera autem
talia non sunt; Cum Caiet. ad uerbum eti
am consentit. tex. 29. Carphysig.

simultas et prior
tas in relatiuis
non sunt q sic
sem res q relatiua
sunt sed sem mu
tuam aut non mu
tuam inclusione.

Articulus Secundus.

Explicatus altera pars capitis.

In aliquo capite primum obiicit ~~Soles~~ ego predicabilia eorum ~~dictione~~ sequi hoc absurditatis quod aliqua ~~dicta~~ nempe partes ~~eorum~~ ~~dictarum~~ ad caput Marg etc. sint relata quod tamen dicendum non est cum predicamentata debeant esse inter se imp mixta ac distincta. Quod absurdum ipse nullatenus evitari posse existimauit nisi Relata aliter definirentur nimirum hoc modo: ~~Ita~~ aliqd sunt ~~dictio~~ ei correctio prioris. Alia relatorum

qbg hoc ipsum esse ad aliquid quodammodo se habere. Sensus Relata inter se et ab aliis predicamentis distincta sunt quorum essentia nil aliud est quam aliquo modo respicere aliud appiam. Ego qua ~~dictione~~ infert partes ~~dictarum~~ non esse relativa neq ad hoc predicamentum ptinere sed ad ~~dictam~~. Videlicet quodammodo referantur ad sua tota, ut supra in declaratione ~~dictionis~~ Proprietatis notauit, ipsa tm essentia et natura harum partium

non consistit in illa rlaõe: Et longe differt hæc duo: nempe rem quam primum habere rlaõem ad aliqd aliud, quæ in prima Sctiõe dicebatur: et totam eius rei essentiam solummodo in eo sitam ẽe ut ad aliud referatur quod ultima hæc Sctio habt.

v. propri. Hinc sua Sctioi Scotes ultimam relationem proprietatem subiungit dicens: Vnum relatiũ non posse definite ac pfectè cognosci ut definite ac pfectè cognoscatur alterum.

Vnũ relatiuum ꝯ nõ pt definite ac pfectè cognosci sine alio.

etiam illud ad quod refertur definite ac pfecte cognoscatur. Tam proprietatem habent oia relata conuenire tum hæc rlaõe Si cuig essentia posita ẽ in rlaõe ad alterum non pt sine illo cognosci, quin ita essentialiter afficiat, ut p se notum ẽe videatur. Itaqui relatorum essentia sic se habt. Ergo &c. tum exemplis relatorum nam si qs definitè nouit hoc aliqd ẽe duplum, etiam cui duplum ẽe sit, statim definitè nouit; quia si ulli definitè scivit hoc ẽe duplum nec an duplum sit nec

nouit. Similiter nemo definitè scit aliquem hoiem
ẽ patrem, nisi etiam certò sciat cuig hominis pr sit: +
pt tamen, nigl idem scies definitè qs scire manu
aut caput ẽ caput, quod n. q. p fenestras egredi
contingitur sed cuig caput sit ignorare; ideo quod
caput non sit relatum hac ẽptione descriptum,
sed pars substantialis indirectè ad prædicamen-
tum substãtiæ ptinens. Ex hac ẽprietate oritur Vnum relatum de-
illud phtorum dictum, cuig etiam tom. l. 5. c. g finitur per aliud.
meminit et Porph. in cap. de specie, nempe
Vnum relatum p aliud definiri. cuig dicti sensũ
tom hanc facit quod unum relatum ppriè
loquendo non definiatur p aliud relatum sed Vnũ relatũ non de-
p suam rationem qua abstractè sumpta nõ hic & significatũ per finitur quoad suũ mõe
ẽ suo relato concretè accepto, et qua tunc non. aliud sed per relatiõ
explicari non possit sine connotatione cuig
ad quod terminatur ideo unum idem ẽptione
relati mentio etiam termini faciendi ẽ; attamẽ
non ita ut relatũ p illum definiatur sed tan
tum ẽpterea qd relatio p quam relatum de-
finitur absq; illig connotatione concipi et cog
nosci non pt. Toletꝰ. q. 2. ad 4tum, ait

utrumq relatū secundū se sigillatim sumptū
quē notum et ignotum ee, at simul sump
ta fese mutuo manifestare ideoq; unū p
aliud sine absurdo definiri posse. Desig
circa hanc pprietatem eo doctrina Caiet
Dici ad querendi am. Esse simul natura unumq; quam duas superiores oibq; oio relatis
nō egrosci sine alio. oibq; oio relatis competere si quidem seruantur ffz, qua relata
querunt. sunt neq; obstat quod statim eam ni deatur
negare partibq; sextum atq; relatis sum
Dici: Loquitur n. eodem Caiet. teste de illis
qua absoluta entia sunt, non quatenq; sunt
dinegam relationem; quam itaq; eisdem
concessit statim supra in tria proprietā
tis declarāde atq; etiam hic. Colligo deīn
de saltem duas pprietates habereq; reali
tas pto modo ppias ee relatis huiq;
praedicamenti, tertiam nimirum, et hanc
Scilicet ad quest tentiam dixi. ultimā, neq; refert quod etiam eo ompetant
et unū no gnosci relatis duobus qa sicut duobus simul
sine alio. et absolute entia non sunt sed analogice
tantū, et secum qd; ita non nisi analogice

et impprie participant hac relatoꝝ pprietate.

Dixi saltem duas, nam cum Scotus infra .c.17. docet etiam distras oppositas q idem Geny dicidunt ut rationale et irrationale simul natura ee; que tamen non videntur ee xte lata inter se: idirco, ee simul naturaliter pt solis relatis conuenire. Sed qa difficilia adeo sunt relativa, ut tefe Scotus de ijs dubitasse no sit inutile, et quia passim in phtia et Theologia occurrunt; ideo paulo fusiꝰ de ijs agendu e.

Satio est, Simul ee naturaliter pt proprium relatio ni in quarto modo.

ARTICVLVS QVARTVS.

Quæ conditiones ad Relationē concurrant.

Tria nanq sunt ad quamuis relacem: quoꝝ primum e Subiectum quod denominatur a die relatum ut relativum q̄dam corpꝰ a colore sibi inharente coloratum dicitur: e vero hoc Scotus plerunq; aliquotiens ut homo q e Scotus paternitatis, filiationis, dominatꝰ seruitutis. pt tamen etiam ee accidens. nam etiam duo Quantitates licet diuinitꝰ ab ei Scotus seperarentur, equales

Primo requiritur, ali quod Scotus, quod fere e Scotus, et dicitur xte latum et relativum.

vel in aquales et dna albedines ꝓpriè sunt et dicantur similes. Hlig ſtm hoc vocant ꝙ

Hoc ſtm dicitur extremum relationis.

extremum rlois ut notant Conimb. Sonez. disp. 47. ſ. 6. n. 5. illud dividit in ꝓmum et remotum ꝓximum ſtm ẽ quod immediatè ac vere afficitur a rlone ut dna albedines, et aqualitates. Remotum ſtm est mediatum ſtm, seu extremum ẽ cui inhaeret ꝓximum quamvis rlois entitas ipsum ꝓpriè ac ꝑ se non afficiat nisi tantummodo mediante ꝓximo de qbꝫ plura Sonez ibidem

Duplex ẽ. proximum, et remotum

Deinde ad oẽm rlaem ſtm necessarigẽa

ad singulas relationes essentialiter necessarig ẽ aliqs terminꝰ ad quem ſtm rlois tanqꝫ ad ſcopum mediante rlaẽ referatur. ut pr ad filium q terminum in ſtiæ relatorũ includatur, et ꝑ voculas ſtlium et ſtlis significetur facile patet essentialiter ad singulas rlaes ẽ necessarig. Solet q. frequenter non solum terminare rlaem ſti sed ipse quoꝫ vicissim ad ſtm alia sibi ꝓpria rlaẽ referri ut filig ad patrem, atq

ita alienè eidem terminus seu suae relationi potuisse:
et tum vocatur correlativum.
Tertio dein ad quamlibet relationem etiam necessario requiritur
um ē Fundamentum quod potest seu externo fundamentum.
ē causa ut referatur ad terminum; effi citq;
ut non sine discrimine qualibet inter quaevis
extra relationes intercedant. Tale fundamentum quod triplex ē.
et causa, ē unitas formalis, propter quam indi
vidua duo, eidem generis aut speciei relationis
identitatis ante operationem illicq ad se invicem
referuntur. Hoc fundamentum Aristoteles
5. Met. c. 15. et cum eo. S. Thomas ibidem
l. 17. alijq; triplex faciunt. Primum ē Primum numerus et unitas.
numerus et unitas ex quo proveniunt plurimae
relationes mathematicorum quibus vel unus numerus vel
ad alium vel ad unum refertur variae
proportiones quas Aristoteles et S. Thomas ibidem
obiter attingunt et fusè tractant mathematici. Secundum relationis
Posterea ad hoc fundamentum spectant identitatis.
relationes identitatis quibus duae potius (essentiae)
eidem generis vel speciei, ad se invicem referuntur.

nt Socrates et Bucephalꝰ et Plato. Item
rlaões æqualitatis et Inæqualitatis simili
tudinis et dissimilitudinis q̃bꝰ Quantita
tes et Qualitates ad se mutuo refeuntur.
Secundū fundamentum aīt frēs ee Potentiam
activam et Potentiā passivā q̃ sola nitendū fundant
aliquas rlaões ut Potentia calefaciendi rlaõem
calefactivi ad calefactibile et Potentia sen
endi rlaõem sentitivi ad sensibile, Potentia
sciendi rlaõem scitivi ad scibile. Intendū
preterea etiam exigunt actiõē et passi
nē tanquam conditiões sine q̃bꝰ non possent
fundare rlaões aliquas. exemplo sint rlaões
paternitatis et filiationis ad quas requiritur
actio et passio generativa. Ex q̃ patet,
ut multi authores etiam fundamentum subtrini
dant in Remotum et propinquum. Remotū
dicunt esse potentiam activā et passivā.
Per propinquum quod etiam vocant raõem fun
dandi nil aliud intelligunt qua conditiõē
sine qua remota fundamentum non pt effici
re rlaõem: et recte summodo note con ten

dant ad singulas relatas duplicia istius fundamenta requiri nam ad plurimas sufficit unum fundamentum, sine ulteriore conditione et relata fundandi ut exempla paulo ante allata ostendunt quibus addi possunt relationes identitatis et omnes quae ad istum fundamentum nostro explicandi spectant. Attamen ad relationes aequalitatis videtur duplex fundamentum concurrere nimirum quantitas remota unitas formalis quantitatum eidem speciei et ultimo unitas extensionis ne videlicet una quantitas altera excedat, similitudinis autem relationes similitudinis, et fundamento remoto habent unitatem formalem, specificam vel genericam et ultimo unitatem in gradibus intensionis quam Conimb. graduatem vocant, quia nimirum qualitates similes, aequaliter sunt intensa idem de oppositis relationibus inaequalitatis et dissimilitudinis dicendum videtur. Tertium fundamentum mensura dicitur. Verum de his relationum fundamentum Fuller. l. c. mensura vocati accipitur v. tract. 2. Rom ibidem, mensura non est quantitas sua mensura huius ad primum fundamentum spectat, seu

analogicè ℔ mensura essentia et veritatis qua aliquid ab alio tanquam mensurabile, nisi ea entitate dependet. Tunc. n. est parte eius quod a mensura dependentiam habet resultat Relatio realis, cui nihil quod se ex parte mensura habet, nulla respondet illa a parte rei qa mensura non dependet a mensurabili, sed mensurabile a mensura: huiusmodi illaces habent Potentia earum, habitus et Habitus ad sua Obiecta a quibus in suo esse dependent quamuis obiecta vicissim eo dependeant ab illis sc; est ea. n. quod res vel non est, vnde vel scia vera vel falsa est, loquendo de scientia speculativa. Nam practicè habet se opposito modo, qa ipsa sunt mensura suorum obiectorum nec ab obiectis sed obiecta ab ipsis dependent.

Circa 3 hac fundamenta notari pt, primum et tertium a pluribus sola ratione differre, idem n. posse se ipsa diseparare, na potentia generandi a passa patitis q est

Primum factum paternitatis realiter differt mo
etiam rõe fundandi q fundamento sup addita
tem a facto, tũ ab eodem fundamento mẽta
liter ex natura rei distinguitur. Sicdem
actiõ et passiõ ex cõi recentiorum sententia
dicuntur ee quidam modi realis a cete-
ris rebus ante operari illeq distincti. Denig
notandum ex S. Thoma opsc. 48. circa
hoc predic. c. 4. pleraq relatiões ad 3 predi=
cta fundamenta revocari posse quamuis aliqua
reperiantur q ad nullum eorum videantur
spectare. ex empli loco ipse ponit relatiõem
materiæ ad formã et creaturæ ad creato
rem licet ista videatur ad tertium posse
reduci. Si tamen hæc doctrina vera sit
tunc ad aliquas relationes, puta ex rebus
conditionibus sufficient et q generatim de
ibus tribus dicta sunt cum exceptione in
telligenda erunt.

Articulus Quartus.

An? et quæ Relationes sint reales? et quæ Rationis?

Relatio ordo respectꝰ comparaõis habitudo, dependentia, connexio, ꝛ similia.

Antequam respondeam ad q. huiꝰ a. notandũ est relaõem ordinẽ, respectum, comparaõem, habitudinem, dependentiam et connexiõnẽ aliquem inter se idem significare ac bifariam accipi posse. Primo activè ac ftr, ꝙd significant conceptꝰ formales seu comparati nas notitias intellectui inhærentes ꝙbꝰ aliꝙd ad aliud relatè concipi solet. Secundo accipiuntur passivè et obiectivè ꝓ eo quod id geng conceptibꝰ objicitur et prædictis modis significatur. Quæstio art. de relaõibꝰ ftr activè acceptis, cum ꝙlibet in seipso ꝓpriatur, id geng conceptꝰ ꝙ ꝑs aium sententia sunt reales entitates, nec possunt dici entia relaõis, nisi ꝙs cum Nominalibꝰ ꝓ relaõis vellet intelligere id quod subiectivè inhæret intellectui, hic tamen loquendi modꝰ

Relata bifariam accipiuntꝰ scꝫ activè et ftr; Passivè et objectivè.

* non procedit.

nsiderans ē. Sēr quod attinet ad rōnes passiūe
et oppositionis sunt prosequendi S. Thomas
1. p. q. 13. a. 7. q. negarunt rōnem ee in na-
tura h. e. realem, sed dixerunt tantum ee ens
rōnis quod obiectiue existit in intellectu quam opi-
nionem merito vocat falsam; quandoquidem ex-
perimur plurimas res ante oēm intellectū ordinem natu-
ralem inclinationē et ordinē ad se inuicē ha-
bere ut patrem ad filium, et ui ciſſim, et la-
pidem in sublimi positum ad terram. Plura
ad ꝓbandum rōnes reales in rerū natura ex-
istere legi poterunt apud Tol. q. 1. conq.
et Conimb. q. 1. a. 1.

Quod ad rōnem a. quæſt. attinet dicendū
ē 3 conditiones exigi ad realem rōnem
Prima ē ut extrema h. e. subiectum et termi-
ni sint entia realia, realiter et actu exi-
stentia. Quare teſte S. Thoma l. c. inter
ens et non ens nulla sit ee rōnis realis
ut inter patrem viuum et filium mortuum
uel e conuerso inter filium uiuum et patrem mortuum

vt minimum 3 conditiones requirantur ad relationem realem.

1
vt extrema sint realia entia.

intelligi

Cum. n. rlao ẽntr depende ab utroq, eȝt reno non ꝑt
quo pacto ipsa ñ reinm natura a parte rei
epistat, nisi etiam utrumq, quod de eig essen
tia ẽ fcdnalem et positinam epistentiã
habeat. Ita conditiõ ẽ ut eptrema a par
te rei differant. h. e. ut minimum modaliter.
finc teste. S. Thoma ibid. gdentitas eigdẽ
ad seipsam non ꝑt ẽe realis rlao et. q. 28.
a. 1. rlão hois ad at, et reinersim rlao
speciei ad geng tantum ẽ raois rlao, ꝓpter
defectũ huig conditiõis

ȝditiõ.
Vi eptrema ad minimum modaliter differant.

Tertia conditiõ ẽ ut fundamentum saltem remotum
reãle et intime giungit etiam aliquod ens realo, itaq, affectum ut uel
dtum ĩ fecto ꝓximo gignit realiter idem cum fecto ꝓximo fondm unitas
formalis cum fosta, uel intime cum fecto ꝓximo
coniunctum sit ut fctiua potentia, generandi ẽ
in patre. Ita docet. S. Thomas opgc. 48. c. 1.
addit ꝙ defectu huig conditiõnis intellectum
rem intellectam realiter eandem relatione referri
non reciprocam rem intellectam ad sua intellec
tiõnem uel intellectum eo quod huig rlaois fundg
mentum non sit ni re intellecta sed solummodo

at
at fundamentũ saltem remotum
reãle et intime giungit
dtum ĩ fecto ꝓximo
fctiua
ꝙ
illam
realẽ qdẽ relatiõ
ñ habet, sed ñ reciprocã

in ipso intelligente. Propter eandem defectū dicuntur
quę dicuntur ficta intentiones Logicę et rebus conceptis
tanquam fictis conueniunt sunt tantum Relationes Rationis
ita earum fundamenta quę sunt formales conceptus
non sunt in ipsis rebus quę considerantur sed inhærent
in intellectu cuius modi ē illa ficti et prædicati
generis Speciei &c. Nam licet hę relationes, tū
ficta tum etiam primum fundamentum reale habeāt,
alias etiam realiter a termino distincta nihilominus
tamen non sunt reales ita conceptus formales, quos
alibi ego D. Thoma dominus ē fundamenta
id genus relationum non insunt in illis rebus, q
dicuntur ficta, prædicata, Vniuersales, Individua
&c. sed tantum extrinsece eas denominant
et efficiunt eas propter non possunt res realiter
alio referre sed tantum occasionē præbere
intellectui ut alio conceptu comparatiuo et respectu
Res semel conceptas alicui referat quoniam natura
sua non referebantur. Denique etiam propter huius
conditionis defectum, illæ quę ad 3. fundamentum
præcedentis positum spectant, tantum ego una pars
rationis ego parte mansurabilis reales sunt, ego altera.

sunt tm rationes rationis quia fundamentum tantum est in mensurabili, non in mensura. Quamvis S. Thomas. vit. n. 7. et. c. 9. exigat pluralitatem et istam conditionem ad hoc ut rationes ex parte utriusq extremi mutuo sint reales hanc scilicet ut extrema sint eiusdem ordinis. Quam conditionem etiam Richardq. in primo dist. 30. arq 4. et eius sententia regrit propter quam scibile non refertur realiter ad scientiam nec sensibile ad sensum quamvis scientia et sensus ad scibilia et sensibilia realiter referantur. Causam dant quia sunt res diversi ordinis. Res. n. scibilis inquit Richardq in quantum est res, in esse naturali existens est extra ordinem intelligibilis esse, quia non intelligitur res ni si in quantum est illatim representata. Ego ubq sentio quod idem doctores ibidem dicendo, multo minus dari posse in Deo aliquam realem relationem ad creaturas quamvis singula creatura realem relationem habeant ad Deum. Nam cum Deus sit ens infinite, et undequaq in finitum: creatura ens finita et limitata, ita quidem ad illud

realiter de ille ad has mutuo non refertur nisi tantum
p rationem Deg objicies ego ista doctrina negari Deum
non ee vere ac ppric et realiter nostrum creato-
rem, Dominum ac scientem omnium. Quia ut
bene docet S. Thomas cit. art. 7. ad 4. et sexta,
et in 3. ple. q. 25. a. 5. licet multa relata tantu
ex parte subti reales sint nihilominq tamen realē
denominacōem utriusq extremis communicant subtis
quam intrinseca; terminis a. extrinseca. v.g.
in exemplo relatis, quam habet scia speculativa
ad scibile, subm realiter, dicitur sciens, deno
minatione intrinseca: et res ad quam terminatur eiq
modi relatio realiter dicitur scita denominatione
tamē extrinseca. Eodem modo a relatōe creatio
nis tum creatura tum Deg, realiter denomi-
natur: illa creata, et creatura: Ista creans
et creator: Illa intrinsece, Deg p extrin-
secam denominationem. Imo fortassis omnem
sim dici pt in quibusq denominatibus extrinsecis
ac realibus in veritate oportere id genus aliqua
relationem non mutuam quod tantum ex parte unius
extremi realis sit, et p quam forma denominans
cum re denominata quali quali modo uniatur

qua unio satis sit ad veritatē enunciatōis affirmativa, de qua etiam in Porphr̄ ꝓp. a. b mentionem. Ex dictis facile respon

TERTIA ARS ARIstoteli. deri pt, ad etiam art. 9. dicendo generatim oēs et singulas rōnes in qbꝫ vel pluras vel unica fundatur conditio iam recepta deficit ēe mera rōnis: In specie v. S. Thomas 4 genera rationis. l. de veritate. a. 8. ad. 15. ex Arte ea in 4 genera distinguit. Primum genꝰ ē, quando aliqd ad seipsum refertur, ut cum dicimus idem eidem idem. Si in hac rōne aliqd rei natura poneret additum ei quod dicitur idem ēet in infinitum procedere in rebꝰ, qa ipsa rōne ꝓ quam aliqua res dicitur eadem ēet eadem sibi ꝓ aliam rōnem, et sic in infinitum. Secundum genꝰ quando ipsamet rōne ad aliqd refertur. Non enim pt dici nisi, quod paternitas referatur ad filium suum ꝓ aliam rōnem mediam qa illa etiam rōne media indigeret alia media rōne et sic in infinitum. Sed illa rōne qua Paternitas ad suum filium refertur ē tantum Rōne rationis. Tertium quando una

li. Quando ipsa met rōne ad aliqd refertur.

4 genera rationis. l. si aliqd ad seipsum refertur.

relationū pendet ex alio sed non e conuerso, ut scia
a scibili et creatura ad Deum. Vide illa scibilis
et Dei è tantum rōis. Qua doctrina bene re
tenda è contra Cajet. et recentiō rēs Tomistas q
putant se um. S. Thomā sentire quando aiunt
huiusmodi relationes utrinq reales ee. Quartum
quando Ens comparatur ad Non ens. Vt una diuina
ng: Quod nos sumus priores his q futuri sunt post
nos. Nam illa relatio Prioritatis nil ponit in
rerum natura sed tantum in intellectu, inq. S. Thom.
ibidem: ex hac tamen doctrina quam habet cit.
art. 7. hoc ultimum Geng subdiuidere possumus in hoc genus subdiuidi pt
3. Species. Nam aliquando utrumq extremū è Non in 3 Species. et. 1.
Ens, ut cum caecitas et tenebra, scientia et
et Lux sibi se conferuntur: aliquando
subiectum è ens reale, sed terminus è non ens, ut patet 2.
in exemplo Prioritatis a. S. Thoma posito.
Dein aliquando terminus ipsa existentia seu subiectum 3.
non, huiusmodi q Paternitas in nostro patre.
His 4 Generibus S. Thomas. cit. a. 7. addit
quintum Genus diuersis relationes rerum consequentes actum rationis (ipsis extrinsecum) quinto entia rationis consequentes actum rationis, seu intellectus
esse rationis relationes. e. l. ponens, Genus et Species ut Genus Spec. etc.

et eoden ptinent ōes Intentiones de Logica.

Preter hactenus dicta circa rōnis reales et rationis notandum primo: Sicut ens reale teste Caiet. q.6. de ente a. 2. aliquando stricte accipitur pro tantum quod actu exist[it] quam acceptionem respiciens Tot. q.2. de praedicamentis ni cōi Antichristum et huiusmodi vocat entia rōnis: aliquando late pro cōi quod vel actu vel potentia exist[it] quo sensu Antichristus nō est ens rōnis sed reale. Ita nomine realis rationis plerunq; stricte accipi et pro illud fere semp intelligi eam rationem q[uae] actu exist[it] quam opponunt aliq actualem vocant: licet ingtalationem acceptionē nominis realis videatur etiam illa posse vocari realis ratio q[uae] pt habere conditiones illas quas ego cōi sententia supra rēgtiung quae ad distinctionē prioris vocari possit Realis potentialis seu aptitudinalis. Cuius duplicis acceptionis rōis deprehendi pt ex diversitate quam rationis rationis a. 8. Noma declarata inter se habent: nam quaedam ita sunt rationis rationis ut nec fuerint unquam nec etiam fieri possint

Sicut ens reale aliquando stricte aliquando late sumitur; ita et realis rationis.

reales: huiusmodi ē rō prædicati, subiecti, generis, speciei
equitatis &c. Quædam licet de facto non sint reales, pp
ter defectum alicuius conditionis actualis vel fuerunt
reales qualis ē ea quā tot filij nimus ad suos parentes
mortuos: vel aliquando futura sunt reales, qualis ē rō
priorit[at]is; quem habemus nos ad illos posteros q nobis
nascentibus nascentur &c.

Relationes ideo realiter vocantur quod ab aliter differāt a suis subiectis, sed quod ante illud operasem ad se inuicem referantur.

Notandum vbo cū Vasquezio in 1. p. q. 28. a. 1. disp. 173. c. 4 ad 3. rōnes non ideo vocari reales eo quod ab aliter a suis subiectis aut fundamentis differant: sed quia ante illud operasem ad se inuicem referantur. Quam quidem rō mihi placuit. sc. Met. te. 20. ē mixtę pp ter naturam fundamenti et propter causalitatem ipsius; realis ē: quando a. rō ē mixtę nō propter naturam rei sed propter illum ita concipientem ad comparandum illud quod a parte rei non ē, relatum; tunc ē rō vere realis. Hæc Mlensis. Ego ibi et ex antea dictis clibet sibi descriptiones relatorum et relationum tam realium tum rationis pro suo arbitratu poterit formare.

Notandum 3tio q̃ eoden. S. Thom. de Pot. q. 7. a. 8. et Alexi n. Mel. et Scte. s. Phys. te. 10. reales rtões multum differre ab accidentibꝫ absolutis. nã calor, frigus, scientia, virtꝫ, acq̃ri in subtis de nouo non possunt neq etiam amitti sine reali et intrinseca subtorum mutatione. Aqua. n. uerissimé mutatur quando ex calida fit frigida. at rtões reales aliquando qdem acquiruntur aut amittuntur ꝑ utrigꝫ extremi mutationem ut ūm simul duo muri similes extruuntur uel destruuntur sapissimé tamen in subto realis rtio acquiritur aut amittitur ꝑ solig termini mutationem quo patre nato uel mortuo sibi filio in se immutatus acquirit aut amittit rtionem realem paternitatis et si hodie in India extruatur nouus murꝫ tunc iste noster in se immutatꝫ acquiret nouas reales rtões distantie et similitudinis: Ex quo etiam colligi uidetur ꝓbabilig ee quod. S. Thomas. cit. opꝰ. 48. c. 2. et. 3. et cum eo Zabellꝫ. s. Met. q. 22. et Sour. disp. 47. s. 2. docent rtões reales quo ad suum principale significatum sola rõe differre a subto

primo quod alibi erit demonstrandum.

Notandum quarto quòd rationis reales analogicè dicuntur Quarto notandum.
entia ac rationes; ita quoq; mistari naturam veram ac
realium rationum. Quare etiam habent sua extrema duo
ex quibus alterum est quasi fundamentum, alterum terminus
Quæ ratiocinante saltem inter se diversa. Deinde
habent etiam suum fundamentum ex quo non raro duplex
primum est absolutus et directus alicuius conceptus quo ex
trema vel quasi extrema apprehenduntur quæ tamen
non videtur semper necessarius. Nam quòd
directè absq; alio concepto prædicto rationem realem
inter patrem et filium concipimus: ita nil videtur
obstare quo minus eadem concepta comparativo absq;
alio præcedente possimus concipere similem rationem
inter aliquot ens et non ens: alterum fundamentum
est comparativa notitia qua tum extrema inter
se referuntur tum ipsa rationes concipiuntur adeoq;
existentiam objectivam in intellectu acquirunt. Quæ notí
tia et conceptus ut cum Echio. q. 1. a. 1. prædic.
recte Conimb. hic. q. 3. in fine docent est magna
simplex quod vel ex eo confirmatur quia aliàs
si rationes ac relata ex acceptis deberent duobus concep-

tibus adeoq; complexe concipi, tunc non foret
entia incomplexa neq; posset dirette in predica-
mento reponi.
Notandum quinto quod ex dicti-
consequitur, quod tot sunt entia rationis ffr acceptas quot sunt
conceptg comparativi; sicut naturaliter fieri o
pt ut idem numero conceptg bis habeatur sicut quod
semel corruptum est aut defuit idem numero natura
liter reverti non pt; ita fieri non posse ut idem
numero ens rationis p diversos conceptg bis concipiatur
sed singulis conceptibg singula respondere rationis
entia. Nam e ga entia realia p diversas existen-
tias numero inter se distinguuntur; Ergo etiam rationis
entia distingui debeat p suas analogicas essentias
qua ut ex. g. 4. praem. a. d. constat nil aliud sunt
quam illi conceptg quibg concipiuntur; Ergo & eorum
numerali multitudine multiplicantur etiam ipsa
rationis entia. Confirmatur. Quia cum entia rationis
utr sumpta ex tui sententia sint quasi nihilg
unum nihilum ab alio differre nequeat quia cognitatia
rationis forent tantum unicum ens rationis; quod
absurdum sit necessario dicendum videtur ea inter
se distingui eidem formalia significata quia
sunt conceptg. Conceptg nigua, quia sicut musica
ffr artem musicam significat ut notionem unius
ita hac non concreta ens rationis ffr, conceptum
rationis componentis ac dividentis significat ut

v. cornotat nihilum, ut alibi dictum. Nec obstant
rationes Coimb. q. 4. Prof. Porph. ar. Tanctin. ut ipsi
primo obiciunt conceptus praecisi rationis sint rationis
entibus inter se simplicis, inde aut entibus realibus extrinseci
sunt eorundem conceptus; nihilominus tamen quandoquidem
entia rationis aliquam existentiam sibi intrinsecam nulla
habent sed solam habent extrinsecam qualisqualis illa
sit si multiplicatur et ipsa rationis entia multiplicari
oportet. Quod deinde obiciunt fore ut non possit
ab homine bis idem numero ens rationis concipi veritatem
videtur ac necessaria ex ipsa entis rationis essentia
bene intellecta consequens. Quod addunt ex hac sen-
tentia sequi a Deo cognosci non posse entia
et angelorum entia rationis; Respondemus. S. Tho
mam negare intellectui angelico rationis entia ac
findamentum non esse si Deus nulla entia rationis
ab angelis facta cognoscunt. De hominum entibus
rationis nil patent. Cognoscit enim ea Deus sunt
autem seu fuerint quamcumque. Fit quidem singulas con-
ceptiones et cogitationes hominis intuetur. Atte ri
gida Deiteste. S. Thoma. pr. q. pte. q. 14. a. 9.
intelligit non entia et si hominis intellectus tan
ta perfectionis sit, ut possit etiam nihili et non en
tium conceptus eliam quanto magis intellectus divi
nus cuiusmodi perfectionem habebit, quamvis ut alibi

dictum ipse nulla faciat rōnis entia multo minꝰ
quam angelicꝰ. Vltimū argutū quod ab vnitate
precisionis, de sumunt plꝰ non ꝓbat quam illā
unitatem ee impbabilem. Tandem pr etiā
hoc argtū contra nostram sententiam obiꝯ.
nisi rum; quod ex ea sequi videatur tot ee nu
mero universalia ꝑticepta quot sunt numero
conceptꝰ quibꝰ nituntur et concipiuntur
rōnes rōnis quę rōnes sunt formaliꝫ signifi
cata universalium inepta cōm ueterū sententiā
in prooꝫ. Ytag. a. 5ᵒ. traditam. Itaq; i. t. seq
tur non ee tantum unam speciem humanā
neq; at ee enum genꝰ subalterꝝ. Et tot ee
rerum genera et species quot rōnes rōnis
et tot rōnes quot conceptꝰ quibꝰ partim nitun
tur partim concipiuntur qui sicut plurimi
sunt sic rerꝰ noui, ita quotidie [illegible] rerum
rerum species et genera &c. q videtur
surda. Ad soluendum hoc argutū, sciendū
ex. 5ᵒ. Thom. 1. pte. q. 39. a. 3. ad 3m
ac connotatiua sumere unitatem uel multitudinē
ex suis ꝑtibꝰ, unde testibꝰ etiam Corinthiꝰ
licet ex multis artes calleat nihilomin⁹ dicitur
tantum unꝰ artifex non plures, et pariꝫ licet

pluriu⁹ ys ualde diuersis ritionibꝫ ornatur, ro
plures tamen sed eruen risum dicitur licet homo
grecian plurimos filios habeat nihilominꝫ tame arg
Deducat pr̃ ẽ:sta m̃ ꝓposito licet ex pluribꝫ
rõ distinctis intentionibꝫ logicis sine vocibꝫ vocis
afficiantur, nihilominꝫ tamen ꝓ eaꝝ multitudine
non denominantur plura universalia, genera,
species, Predicata, sed ꝑ. quamdiu ipse res
que sunt materialia significata et sic cognoscibilia
eadem non multiplicantur. Cum igit̃ idem homo
eoꝝ semꝑ maneat sicut ꝓpositiones et relatio
nes quas de singulos in diuidues habet
ideo non obstante multiplicatione et varieta
te relationꝝ et conceptuum unicum tantum, uni
uersale unica species et unicum sicut vel pre
dicatum manet ac dicitur.

ARTICVLVS. 5ᵘˢ TVS.

De relatis secdm Dici, et secun dum Esse.

Et eo quod Aristoteles in hoc. c. relatis duabꝫ differẽtijs
definierit, atq; in prima differẽtia usꝫ fuerit uerbo DICVNTVR, in posteriore autem infinitiuo ESSE
orta ẽ diuisio relatorum in Relata secdm Dici, et ta secdm Dici et in
relata secdm Esse, quam circa aut hoc ri; profect̃ relata secdm Esse.

A duplici differẽtia relatorum orta ẽ diuisio, in rela

recentiore non consentiunt. Ad veritatem
intelligendam & certo habendum primo relatas
Primum notandū: ita exiguae entitatis esse ut non nisi ni aliqua
Relata sunt ea qui quae entitatitate absoluta consistere possit. Ex quo sequitur,
no nisi in absoluto altem plurimas res, partim relatas partim
possint existere. absolutas esse imo sicut nulla relatio absq aliquo
absoluto esse posse reperiri; ita si res existig
reperiantur nulla etiam absoluta sine aliqua
relatione reali poterunt inveniri. Ideoq singu-
lares res creatae ut minimum habent relationem
realem creaturarum ad Deum &c.

Secundū notandū. Secundo tametsi singulae res ut dipiunt par-
tim absoluta partim respective sint, nomi-
Quaedā res nil sig- nibus tamen ita fuerunt ijs significandis imposita
nificant praeter absolutā entitatē. ut quaedam inter alia absolutam entitatem sig
2 nificent. v. g. Homo, humanitas, at quaedam
quaedā tm relationem. tantum relationem significent, ut filiatio, pater-
3. nitas &c. Quaedam utrumq;
Quaedā utrumq; sed. sive quod aliqua primario et directe sig
1 nificent absolutam entitatem respectivam
aliq primario absolutam entitatē secundario relationem. secundario et indirecte. Sicut scientia, sig
2 S. Tho. cit. opp. 48. c. 1. de suo principali significato dicit habitum relationem
v. dicit respectum ad scibile, et sensus dicta

sibile &c. Alia denum dicente ac primario significant rationem, ridicule vero et secundario absolutam entitatem, ut Deus, lapis, pr et filius et huiusmodi nigt ibi dem. S. Tho. 1. pte. q. 13. a. 7. ad. 1.

alij primario rationem secundario entitatem absolutam.

Hic promissit Caiet. hic ego. S. Thomas q. 7. de Potentia a. 10. ad. 11. vere docet divisionem relationum in Relativa secundum Esse et non Dici, non ea aliunde desumendam et intelligendam quam ex distinctione significationis nominis. Et inde ea vocari relata secundum Esse, q imposita sunt ad significandum primo Relationem sive realem sive rationis: secundario vero absolutam entitatem: huiusmodi sunt, Deus, pr, dapium, Genus, Species praditatum &c. ea a. vocantur relativa secundum Dici? Dici inquit, quia primo eadem significant, rem absolutam et ex consequenti important respectum sive realem sive rationis ut scia, sensus, et huiusmodi quae alio vocabulo dicuntur significare non tam respectum quam absolutum respective. Scientia. n. ste importat, id quo scimus, quod qualitas e, sed importat hoc adiuncta ratione ad scibile. Sta fere ad verbum Caiet. ex cui Tomistarum sententia quam doctrinam tbi S. Thomas etiam alijs multis in locis. nempe in opus. 48. c. 1. supra citato. et in. 1. pte. q. 13. a. 7. ad. 1. Cum quibus fere etiam consentiunt

Quae sint relata secundum Esse?

Quando secundum Dici?

Scotista hoc excepto quod putent sola relata realia dividi in relata Eidem Dici, et Eidem Esse, ut videre est apud Nicolaum de Orbellis. 5. Met. c. 13. Sed recte docet S. Thomas et Cajet etiam vocis relata subjecta divisione comprehendi partim relata Eidem Dici, partim Eidem Esse vocari posse. proced. diversa

Sed contra hanc sequitur primo inprobabilem et contra absurdam sent. opinionem, qui putant sola relata Eidem Esse nil aliud esse quam relata realia: Relata vero vocis vocant relata Eidem Dici. Quae opinionem merito rejicit Cajet. l. c. et ex. S. Thoma Soto. q. 1. ad. 2. hic. et Suarez. disp. 47. s. 3. n. 6. Tribuit Henrico Quodlibeto. 3. q. 4. Secundo Vasquezij q. 1. p. disp. 173. c. 4. n. 13. relata Eidem Esse et Dici ita distingui putat, ut ora quae vere et realiter respectum habent ad aliquid aliud sint relata Eidem Esse. Eidem Dici vero sint illa quae revera nullum habeant respectum sed verbo tenus et solo voce referantur ad aliud cum tamen ipsa absoluta quidditate sint. Cum quo videtur etiam sentire. 5. Met. c. 15. q. 1. s. 4. For. et fere in. 2. Just. l. c. 14. et Suarez. cit. s. n. 9. quam opinionem etiam refutant Conimb.

q. 1. a. 2. Dum ꝓbant oia relata ꝑdm Dici, de
cōnotato innuere aliquam Relationem veram, sal-
tem Raois, et etiam ex eo constat huig opinionis
inꝓbabilitas qa Tcia, Jerg, Potentia, imo teste
Vasq. ibidem n. 13. oia relatiua q ad 3 funda-
mentum a. 3. explicatum spectant sunt Relata
ꝑdm Dici et tamen hbnt veriſſimos ac reales
respectg sine relationes ad suos terminos existentes
teste Scto hic et 1. 2e. Met. et oibg antiqs Theologis
et phis. Ex qr verum non è qod relata ꝑdm
Dici solo nomine et verbo teng et ad aliud re-
ferantur. Tertio sequitur etiam earū opini-
onē ee improbabilem qua sequitur Murcia q.
et fere Rubig. q. 3e. et qa m Soarez, imo fere
omnium ad eam ferri ait qui illas Raones
quas ad hoc predicamentum ptinere existi-
mant vocant Raones ꝑdm ee alias vero quas
ipsi fere transcendentales appellant, et nel
ad nullum nel ad aliquod ex Absolutis predi-
camentis reuocant aiunt ee Relationes ꝑdm Dici
Sed nec ista opio ꝓbanda è qa oīs Rao sine
sit Realis sine rationis ꝑdm totum suum Esse
et Naturā è Rao. Unde licet Relata sine
Relatiua concrete sumpta diuidantur in Relata

sedm Esse, et sedm Dici, nullg tm veterum hactg
ipsas relationes ita diuisit, ut etiam innuunt Com-
mitio. a. 2. q. 1. et ex eo confirmatur quod
N.B. Relata in gen. dicis docent hanc diuisionem desumi ex du-
to definiunt, ab plici descriptione Aristo. h. c. tradita. Su-
per Tale, o relatio, quarum utrag relata in concreto, non ipsa
nes in abstracto relatiões ni Aristo ante definiuntur quod con-
tra recentiores bene notandum est.

ARTICVLVS 6.TVS.

De Relatis Mutuis et non Mutuis.

relata mutua, reciproca, correlata, oppositè relata, contraria idem sunt.

Quando dicuntur Mutua, a quibus dicis ea et Correlata, ab Aristo contraria. Quando utrig, extremi relationis realis ex parte utrig, sicut unum reali relatione refertur ad aliud ita vicissim aliud ad primum refertur. Huiusmodi relata sunt pr et filius, et duo similia, vel a huiusmodi relata qualia, et uno verbo omnia quae ad 1. et 2. sunt omnia quae ad 1. et fundamentum. a. 3. pertinent. Relativa non 2. fundamentum respectant Mutua vocantur quando tantum ex parte utrius extremi est relatio realis, ex parte vero alterius nulla est relatio vel rationis tantum. Huiusmodi relativum est scibile quod ad scibile refertur quamvis scibile non referatur

nisi reale vnius ad seipsum et vniuersim ea quae ad 3. fundamentum cit. a. 3. explicatum spectant. Istam Diuisionem. S. Thomas. 1. p. q. 13. cit. a. 7. confirmat ex. S. Mel. &c. 2b. quem Caiet. ibidem et post eum recentiores Thomista non recte interpretantur ut alibi dicetur. Dicit ergo ens istam sententiam notandam diuisum huius diuisionis ei vnius et relata realia tantum, non relata in ens, aliqua nulla darentur non Mutua quandoquidem singulis vnius realibus alterum extremo respondent saltem vnius vnius. Vt com. S. Thoma. l. c. dicit docent. Simili formula posset q. s. diuisum accurates etiam vnius relata in Mutua et non Mutua diuidere &c.

Relata Mutua subdiuiduntur in relata aequiparantiae et Disquiparantiae. Relata aequiparantiae, ab aliis etiam vocantur relata unius cubis, et uniformia et similium nominum. et sunt illa quae in utroque extremo habent eandem denominationem. Vt similes et aequales &c. Relata disquiparantiae ab aliis vocantur Aequiuocationis, et disformia, et dissimilium nominum. Relata, illa scilicet quae non habent eandem in utroque extremo denominationem ut pater et filius, dominus et seruus. Quod si in his realibus et relatis Disquiparantiae fundamenta sint inaequalis perfectionis

Non mutua sunt ea relata quae ad istius fundamentum spectant.

Istius diuisionis diuisum sunt sola relationes et relata realia.

Relata Mutua in aequiparantiae et disquiparantiae

Relata aequiparantiae quando uniformia, similium nominum, idem sunt.

Item relata disquiparantiae aequiuocationis disformia, dissimilium nominum

21

et dignitatis tunc ea quæ resultant ex fundamento digniore nominantur relationes, vel in concreto relata suppositionis, ut paternitas et dominium et dominans. Quæ vero ex fundamento minus digno oriuntur appellantur rationes et relata suppositionis ut filiatio et filius, servitus et servus.

ARTICULUS SEPTIMUS.

Quænam Relationes et Relata ponantur in hoc Prædicamento.

Prima Assertio.

Dicitur creata et realis relatio ptinet ad hoc prædicamentum.

Dicitur creata excludentur divina propter ipsam infinitatem: dum dicitur realis, excludentur rationes contra Thomistas quos citant Conimb. q. 1. a. 2. Qui putant et colligunt ex ibidem verbis S. Thomæ male intellectis, etiam rationes directe in hoc prædicamento collocari. Sed huic opinioni falsitatem ex dictis c. 4. a. 2. supra, tum etiam ex hoc constat, quia in 5. Met. c. 7. et 6. Met. c. 2. non nisi ens reale in 10 prædicamenta divisit cum quo S. Thomas, et interpretes ejus consentiunt. Hæc tamen dixerim sicut in aliis prædicamentis pauciora realia late sumpta quæ nimirum apta sunt so

tempore existere, ut rosa in rere, sive de facto existant
sive non; ita etiam pt Relaões reales non tantum intelli-
gendas videri eas quæ de facto existunt, et quas vocat
fut reales, sed eas etiam q̃ sao tempore existere solent
in rerum natura quas aptitudinales aut habituales
dicant, cupta quam declaraõi admitti pt quod docet
Vasq. 1. p. Disp. 173. n. 16. Relaões ad terminũ non ex-
istentem ab æterno in. 5. Met. c. 15. in hoc prædicamento
reponi ac sic illa tm Relaões ego dum untur ab hoc præ-
dicamento quæ nec sunt nec possunt fieri vel esse rea-
les. Assertio sic declarata, docet ex a. S. Thoma
q. 21. de Veritate. a. 1. ad. 3. his verbis: Dicendũ
quod ois Relaõ realis è in Genere determinato sive
relatois: sed Relaões non reales possunt circuire de ens
Cum. S. Thoma Fabelly consentit 5. Met. q. 21. a. 5.
et Flandria eodem libro. q. 16. a. 5. ad. 3. qbquam
haud dubie etiam alij Thomistæ quos Conimb. pro Relaõ
ratois citarunt sentient. Item, ÿ q apud Toletum non
citandum docent, etiam relata sine Dici ad hoc pre-
dicamentũ spectare. Ratio Assertionis è qa ois Relaõ
realis habet eas conditiones quas ego in sententia. c. q.
a. 2. ad ens prædicamentale requisiuimus ut bene ostendit
Fabelly. Ergo ois Relaõ realis ponitur in aliquo prædicamento

atq in nulla alio qua in hoc.

Relata scdm Dici absolute et sine restrictione plata non stinent ad hoc predicamentu sed ad aliqua ex alijs. g. e. g. caput, manu, et cetera partes substan ad predicamentum substa. Sic u. habitus, sensus, et si milia ad predicamentum Qualitatis. Ita uero scribit in hoc. c. doctor Caiet. ad finem huius capitis Flandria cit. q. 1. a. 5. ad. 3. et Tol. conc. 3. et videtur eius sententia, et probatur. Quia id quod tibi significata alterum principale, alterum minus principale et secundarium si absolute et sine restrictione proferatur ponitur in predicamento scdm principale significatum ut Albus in Qualitatis non substa qua secundario connotat et significat, et pro in Claro substo qua etiam connotat sed relata scdm Dici principaliter significant aliquod absolutum ac secundario tantum connotant relatum, quodm a. 5. ostensum est; Ergo cum absolute et sine restrictione quaeritur in quo predicamento locentur respondendum est ea in absoluto aliquo collocari, dicendo uel indicendo qui sint entia completa uel incompleta.

3.

Si Relata secdm Dici accipiantur cum limitatione qua relata sunt, uel secdm respectum connotant &c. ponentur in predicamento ad aliquid, dummodo non sint relata ad aliquid se ipsa; hoc est quia etiam Album, musicum, pater et similia connotativa similiter cum limitatione pertinent ad predicamentum substantie ad quod absolute et sine restrictione relata non possunt reduci. Ita docet cum forte, in fine seq. cap. in quo concedit, scientiam et similia relata secdm Dici, in hoc etiam predicamento poni Cajet. Flandria, et Soto, et ex eis Scotistarum sententia, Nicolaj de Orbellis, et cum Boetio aliisq; ueteribus interpretibus Tol. l. c. 4 uerè etiam concedit hæc relata cum predicta limitatione, quoq; et secdm se ad aliud adeoq; comprehendi in posteriore forte differentia. a. 2. tradita. Eam sententiam iterum habet in seq. c. commeat. n. 15. uersiculo ex utraq; &c. Atq; iuxta has duas assertiones conciliari inter se duorum authores possunt et uidentur dissentire: nam si et eis negant relata secdm Dici in hoc predicamento poni iuxta 2dam assertionem intelligendi sunt et contra aiunt iuxta 1stam. Recentiores u. q. expresse nullo modo uolunt ad hoc predicamentum uolunt admittere

relata scdm Dicit non accipiunt ea iuxta cōem
et antiquū. S. Thomā, Scoti aliorū neq̄ ueterū
sensum a. sc. traditum sed iuxta nouum et im-
babilem ibidem reiectum. neq̄ his assertionibꝫ
sed potiꝫ doctrinæ articuli illiꝫ aduersantur.
Preterea ꝺa assertio non aduersatur prima
q. prima loqtur tantum de relatis in abstracto
ꝺa u. de relatis in concreto et qdem non ut
Relata sed ut absoluta entitates sunt.

Sed contra primam assertionē obijci pt hoc argtm
Ens incompletum ponitur in diuisione in predicamen-
to sui totiꝫ. Sed multa relatiua reales sunt entia
incompleta, ergo &c. Pertinent n. ad essentiam
absolutorum entium; huiusmodi relatiua aiunt in pri-
mis ee eam quam habent creaturæ ad Deū, a quo
essentialiter dependent; Deinde relatiua Potentiarum
ad actꝫ, et actuum actꝫ habituum ad obiecta p quæ dfi-
niuntur, ut relatiua sensus ad sensibile: Item relatiua inhæ-
sionis accidentalis qua accidentia ita referun-
tur ad subiectum ut ne concipi qdem sine illa possint.
Ergo in genus relatiui non spectant ad predicamē-
tum relatiui sed ad illiꝫ rei predicamentum cuiꝫ
essentiam complent. Ad hoc argtm huius loci ex
nitiꝫ respondebitur, iam breuiter concessa maiori

nego minorem et dico primo nullam veram relacõem realem
cẽ ens incompletum sed unam aeque completam ẽ quã
aliam, adeoq; veniversas. Secundo dico nullam veram relacõem
cuiq; quam absoluti essentiam intrinsecũ constituere
ac componere. quo õn primis ẽ Iustia Scoti in 4to
dist. 12. q. u. et cois Scotistarum apud quos ẽ axioma
quod nulla relõ vllgũ respectu fit de essentia cuiqũ
absoluti. Idem totidem verbis quod nos asserit etiam
Sonsinnas 4. Met. q. 12. qa ex absoluto et relõe nqt
non fit vnũ per se, eam etiam Iustiam segtur Toletꝰ.
l. 2. de aia. c. 4. q. 8. ubi etiam ait ẽ S. Thomas
et merito Nam hic. S. Thomas, relõem creaturarum ad Deum in q. 3. de Potentia. a. 3. ad 3.
ait ẽ accidens et relõem subpositionis. Quoditeñ
asserit in 1. p. q. 45. a. 3. ad 3. cum q consentiunt
Caiet. ibidem, et Iusig Ferrariensis 2. contra gẽtes
c. 18. Deinde idem. S. Thomas. q. 2. de Potentia
a. 2. ait etiam principij ac potentia ac scientia
relõem esse accidentis de genere relois. Praterea
relõem inhorentia in subto, non ẽ de essentia accidentiam ꝓbat Sonsinnas 7. Met. q. 1. consentiente Scoto
eiqꝫ discipulis. Deniq; idem q eo etiam confirmatur
quod videmus relõis potentiarũ subtũ, habitum ad obiecta
et accidentium ad subta non fieri eorum essentia qꝛ in

id geng rlaõis essentialiter dependeat a termi
nis termini n. facissimè no existat consequ
ter tunc etiam rlaões cognidi non existent entia
vera entia rationis et potentialia adeoq; no entia
et ad nullig entis realis ēntiā poterūt pti
nere sicq; dem nullū ens reale sit essentialiter de
pendere a nihilo siue ente rationis aut ente po
tentia: neq; valet responsio recentiorum q dis
cunt rlaões has ēntias transcendentales et reales ēē
quamvis earum termini nec existant nec exis
tere possint; imo fere nullas ex conditionib. a. 4. q
5. Thoma recensitis ad transcendentalem
rlaõem requrunt: in qua doctrina manifeste adver
tantur eibq; antiqs et vfq; adeo religiose et rigorose
illas conditiones ad ēntiam vigq; realis rationis re
quirerant ut p eas etiam de diuinis rlaõibq;
iudicium taleirint reales ne sint an rationis, at videre
ē apud veteres Theologos in. 1. dist. 19. et. S. Th.
ibidem et in. 1. q. q. 28. et. q. 41. Denig quod
ad ēm eis realem rlaõem vera reg rationis
realis ac realiter existens inde probatur euidenter
Quia rlatio in sua essentia et entitate non mingit a suo
termino dependet quam Motus et factio a suo, ut

per se ex relatorum et relatiōm officio patet et a. S. Th. 3. p. q. 2. a. 7. ad. 2. asseritur. Sed nō possibile ē notum et actiōne illam cuiq; termino ē non Ens, ee aliqd reale positivum. Ergo nō possibile etiā ēe talia relationem veram ens reale ac positivā ee nisi illigetur cuiq; realiter existat.

Verum contra doctrinā huius articuli sentiunt plerique recentiores nō varias opiniones distrahi. Nam primo aliq eas relationes quae a parte rei identificantur cū subjō cuiq; modi aiunt ee relationem dependentiā a Deo et relationes identitatem ac diversitatem quas habent ad alias res reijciunt ab hoc praedicamento ea de causa quod existiment eē accidens praedicamentale ut minimum ex ratione rei differre a subjō, sed certū ē quasdam relationes non ita distingui eas scilicet quae nec per divinam potentiam separari a subjō possunt huius opinionis meminit Soncinas. v. Met. q. 31. et Ferrariensis 4 contra gentes. c. 14. quae etiam approbat Vasquez. in. 1. p. disp. 173. n. 5. Sed bene refutat Soncinas. l. c. et sane nō credibile ē reale n. q. distinctionem nec identitatem generica nec quae sit subjō cum alia quam S. Th. 1. p. q. 28. a. 1. ad 2. ex consulta dicit ee realem, nō pertinere ad praedicamentum relationis Quantitatis n. aut Qualitatis cuiusquam

distinctione vel identitate cū alia re ad illud ptineū
npē cum eas nō prig in substam et accidens, et
deinde per 9 predicamenta sed eque primo
et mimediate in oia et singula ro genera
dividatur ab arte aliqg phis.

Tertia igr prior probabilior opio ē nullas relacrq
a parte rei cum aliquo absoluto ente sive cū substa
sive cum quantitate identificantur ad hoc pre-
dicamentum spectare sed ad predicamentū illig
absoluti entis cum quo identificantur qua opio
imitur a Caiet. m. 1. p. q. 4 sc. a. 3. xcq aliunde
damentum habere pt qua quod singula predicā
menta a parte rei inter se distingui debeāt, quod
tamē constat ee falsum eo. c. 4. a. 4. et cautior
ge probabilig sit nullam oio relacm eo natura ri
a suo absoluto differre tolleret hac opio totam pre-
dicamentum relacois. Tertia opio ē eiusdem
Caiet. opg. de ente. c. 7. q. 15. 4 at contra Scotū
defenderet inhaerentiam accidentis in subto ee idem
idem essentia praeter relationes predicamentales
excogitavit alias quas vocavit Transcendentes.
De qbg notet primo notde attendendum quod in genere
relacois remota relationes ac respectg non sint, sed

Preter vocabulorum peruriam respectu ac rlaões dicantur cum absolute entitates sint, ac proinde consequenter ad predicamenta absolutorum entium spectent. Deinde eas per hoc a predicamentalibus distinguit quod relato transcendentia ita respiciant aliud ut non solum ad illud terminentur sed etiam ab eo vere dependeant, ni aliquo genere cāe scilicet vel ni genere cāe materialis quo modo accidentia a subiecto inhasionis dependet: vel ni genere cāe formalis quo pacto Thomista māiam a forma pendere putant. vel ni genere cāe efficientis quo pacto creatura a Deo vel ni genere cāe finalis quo modo Potentia ab actibus et ab obiectis pendent. Relationes v. predicamentales dicit eē illas per quas relata ad aliud referuntur tanquam ad purū terminum tunc a. aliquid refertur ad aliud tanquam ad purū terminum quando id quod relationem terminat non eē cāe relationis et relati ut ait Conimb. addunt neq; effective, neq; quomodo prius respicit per sūā paternitatem qua nō eē cāe filij fiat rlio transcendentalis Potentia eē vera cāe efficientis actus eliciti.

Hanc Caiet. opinionem recentiores Thomista omes amplectuntur, et cū illis Fon. 5. Met. c. 15. q. 1. s. 4. Soarez c. disp. 47. s. 4. n. 9. et Conimb. hic. q. 1. a. 2. Item Rubio. q. 5. qui tamē ab alijs authoribus discere pat ni modo loquendi qa ipse non vocat rlaões transcendē

nisi illas tantum que in oibz vel pluribz predicamentis ponuntur. huiusmodi e ens transcendentale qua creatura a Deo dependent quia huius opinionis authores solent in oibz predicamentis reponere. et ens inhaerentia quam Rubio ad oia q. accidentia predicamenta reduxit. ceteras n. relationes essentiales n. g. scientia ad scibile, potentiam ad actu et obiecta, nisi ad genera eorum non nisi ad unum predicamentum respectent, censet Rubio non recte vocari transcendentales eo quod ex communi Philosophorum sententia transcendens illud dicatur quod vel in oibz, vel saltem in pluribz predicamentis reperitur in quo sane non videtur adeo male philosophari, quod si ab ipsoquam quo nomine efficiendae sint id genus essentiales entia que ad unum ex absolutis predicamentis reducuntur? Addet ne vocandas entia Eadem Dici, quia tamen appellatio tam qua nova et nullius authoritatis, tam qua repugnat veteri et communi modo loquendi. n. s. tradito. Phanda non videtur. Praterea horum opinionem authorum fere reiecit Murcia hic q. 1. disp. 1. novam q. abbz ullo autho re etiam ipsemet cogitat vocans oia ea relata dum esse et predicamentalia qua referuntur ad terminum existentem relata n.

sectu Dici et transcendentia vocat ōia ea que reſonantur
ad terminū ſiue exiſtat ſiue nō exiſtat huiqmodi nōtrē
tiaꝝ ſcientia Potentia mig tāē opinio falſitas
colligi facile ꝑt ego ijs q̄ paulo ante ad argtū reſpon
dimg. Dd nitelligendum meliꝰ Caiet. aliorūq;
opinionem ſciendum etiā ē, citatos authores, propꝫ
ter manifeſta exempla q̄ apud S. Th. aliosq; reter
rer leguntur q̄ tiaones creaturarum. item ſcientia
et id genꝰ transcendentaliū relatorū diſertis nor.
bis appellant accidentia, atq; ad ꝓdicamenta tiaois
remittunt, Quamotos ē ut docerent ad rēale tiaonem
transcendentem neceſſario conſeq̄ aliquā tiaonem
ꝓdicamentalem cuiꝰ fundamentum ſit transcendens
illa tiao: Ita in terminis aſſerit Paulq Nazarig
nō. 1. p. q. 12. a. 7. contra. 1. eademq; doctrina facile
colligi etiam ꝑt ex Caiet. l. c. cum quo conſentiunt
Suarez. ſ. 4. n. 18. et. 19. et Rubig. q. 9. n. 90.

Ego circa hanc opinionem Caiet. breuiter ita diiudico
ꝓfitemo Caiet. per has tiaones quaſtionē de nōie gtra Sco
tum excogitaſſe neq; circa ab illo diſſenſiſſe. et ſi aut ſcotē
fatetur per tiaones transcendentes non intelligat nouas tiaones
nouosq; reſpectus ſed abſolutas quaſdam entitates q̄ ſint
eſſentiales differentiæ, et nouū abſolutarū conſtitutiua
principia ex quibus ceu paſſiones et proprietates alie

uera rlaões predicamentales resultant tum facto
videlicet ipse et oēs q̄ uera illo sentiunt uera uocēt
quamuis dissiliceat m̄ eo quod se o ꝓponat Scoto aljs q̄
authoribꝫ q̄ id quod Caiet. tanto conatu adnixi
sos illos conatus astruere quod rem nunquam
uidentur negasse sed tantū quoad modū loquendi
ut colligo ex ipsis q̄busdā quas Caiet. adduxit
et quia Caiet. uocat rlaões q̄ reuera no sunt rlaões
sed absoluta entitates ut ipse Caiet. m̄ aliꝫ
Thomistis fatetur atq; etiam asserit Fol. m̄ 2do de
aīa. q. 8. conc. 2. et Conimb. ai. 2. q. 3. c. et fate
m̄ tūr alij hoc ipso quod istas rlaões in absolu
tis predicamentis locent. Vnde Rubiꝫ rectiꝫ feciſ
set si non aliquas dandapat ex his esse entialibꝫ ut
uocant rlaoibꝫ, sed oēs oīo appellasset relata, et re
lationes tum Dici eo sensu scilicet quo Fon. Suar.
et Vasq. supra a. 8. citati loquuntur hoc enō re
ipsa sed uoce solo et uerbo teng relationes ac relata.
Contra u. relata et rlaões tum Esse oportebat
uocari oēs ueras ac reales rlaões ac relata quarum
ad predicamentum rlaois mitio art. asserimꝫ.
Quamuis ergo etiam ab hoc etiam uoco loquēdi
modo abstinendum ē ad uitanda m confusionem
retinendum q; m̄ scholis antiquum loquendi modum.

et coin ꝙ ꝙ utraq; fortis ſ̄t ſ̄t Iſtioc orby ē iuxta
dicta cit. a. ſc. Loqueñr igr ꝛl multi et ex penuria
vocabulorū nos harū rlaōrū authoribꝫ rlaōes eſſentia
les ſiue aptitudinales ut ipſi etiam vocant cum
ipſis nominibꝫ tranſcendentales, ipſaq; etiā rela
ta tranſcendentalia nō quod oia vera tranſcenden
tia ſint ſed ideo quod ſaltem unū predicamentū a quo
nomen mutuantur hoc ē predicamentū rlaōis aliquo
modo tranſcendant eo ipſo quod nō pīneāt ad illud.
Alias n. rlaōes de ꝙbꝫ ꝙ. a. aſſertio loytur et ſolutio
ad argtm oppoſitum intelligenda ē, vocabꝫ veras et
accidentales, et predicamentales rlaōes, ex quo argtm
ibidem obiectum aliquis iuxta horum authorum
opinionem poſſet diſſolvere ita diſtinguendo minorē
ut eam de rlaōibꝫ veris et predicamentalibꝫ intel
lectam neget, concedat a. de rlaōibꝫ impropriis,
et ſi ita vocari licet abſolutis quas tranſcenden
tales vocant: ex ꝙbꝫ ōibꝫ etiam clarū ē iſtā opinio
doctrinā veris aſſertionibꝫ non adverſari. Hemmodo
ſedulo notetur primo non ē anxie laborandum circa iſtas
relationes et relata eſſentialia an ſint relata ſecūm dici an ſecū
eſſe an mutua an non mutua, equiparantia an diſquiparā
tia item an terminꝫ debeāt actu exiſtere ut realiter ſint an non ēe.
cum n. ſint entitates abſolutæ nil thomum ſcat, hoc eſt nec relata

secundum Dicit secundum Esse, neq; rubea neq; nox rubea etc. sed vera entia absoluta quamuis incompleta, quorum etiam conditiones et naturam eo sequantur hoc excepto in quo cum relatis veris analogicè conueniunt quod sint illa, non possint a nobis apte intelligi nisi mediante fine termini a quo in aliquo genere eius pendent, cognosci nec definiri, neq; ab alijs rebus distingui. Vnde possent etiam vocari relata secundum rationem non quidem eo sensu quo a nobis supra 4. a. explicata sunt relata rationis, sed alio quodā quo ca. prædicg in. 7. dist. 6. a. 2. ad. 2. Relatiua secundum rationem ait esse entia quædam absoluta quæ licet parte rei nec realia, nec vera relata sint eiusdem conditionis ac naturæ sunt vt a nobis aliter negant quæ in ordine ad aliud concepta aliquo collatiuo concipi, perinde ac si vera relata essent; et vt huius ipsius doctrinæ aliqua ratio reddatur notetur duo: Aliquas a veris ac prædicamentalibus relationibus rebus absolutis, contingere tantum conuenire vt paternitas hoi, et similitudo parieti: aliquas vario tamquā proprietates suis subiectis conuenire rebus absolutis; quo pacto esse. S. Th. 1. p. q. 44. a. 1. creaturam verum habitudo ad Deum ipsam creatam, necessario, et per se, ipsius conuenit sicut visibilitas

hoi; quo etiam ptinere uidentur relaões actum habitum, ut scia
abscibile, sensg ad sentibile, aliaq; oēs quæ ex transcenden-
talibq oriuntur. Quare mirum non ē si id genq absoluta
entia collatiue, ut Cap.xxxolg loquitur et per relaõem ad
aliud concipiantur et per ueras relaões reasq actuales
quando etiam earum termini acte existant uel saltē
Potentiales quando earum termini de facto non ē exi
stant) definiantur et ab aliis rebq distinguantur et
specificentur; qualibet enim res a posteriori per suos
effectq aut ꝓprietates recte solet describi, et ab aliis
dignosci, ut ignis per uisibilitatem, et equs per hinnibili-
tatem &c. Summa igr doctrinæ h.a.tradita
est oēs et solas relaões ueras quæ rebq a se ex natura sua
conuenirent ante operaõem intellectq siue cum ipsis et aliis
absolutis entibq identificentur siue non in hoc prædicamē-
to directē collocari; alias uero qua aptitudinales, essen-
tiales, et transcendentales relaões dici consueuerunt ex
cōi sententia ueras relatiões non esse sed incompletas et
absolutas entitates. ideoq ad illud ex absolutis prædi
camentis indirectē reduci ad quod directe spectant
earum entia completa. u.g. transcendentalem relaõem
creaturarum ad ens et singula prædicamenta; relaõem
scientiæ et Potentiarum ad solam qualitatem &c. quod
si de relatis inconcreto quæstio sit respondendum sutt

Et ōia creata realia et proprie dicta relata in hoc predicamento poni directe poni, relata vero tm dici, quia talia, sed aliter ē entia absoluta ideoq; ad aliquod ex absolutis predicamentis nel directe nel nidirecte spectare, nisi gs derentur tm respectu et relationes quas connotant sic ut non ming ad hoc predicamentū directe spectare qua relata tm esse: Relata u. Transcendentia, quia talia, ut summum per modum relatorum concipi licet alioqui mera entia absoluta sint in quo plurimum differunt a relatis tm dici qua praeter absoluta significata etiam ueras relationes saltem rationis connotant. Decem solas 4 reales rtaones diuinas; et rtaones rōis ōis; proprie ac uere transcendentes ee, illas qa infinita entia sunt, et predicamenta longe transcendunt, has qa teste. S. Th. de Veritate, q. 21. a. 1. ad. 3. omnium absolutorum predicamentorum bg per intellectum nostrū affingi solent atq adeo rerum eadem categorias iccirco reduci debere nideant quamuis etiam ōis rtaones rōis ad unicam relationis predicamentum propter similitudinē qua cum ueris et realibg rtaribg habent reduci queant.

Articulus Octavus.

Quænam ex relatis hactenus explicatis Aristotelicis dſtiõib. comprehensa ſint.

Datis ni aliter horum quæ circa relata ſolent moueri difficultatibꝫ non paucis, ad q. a breuiter dico primo: Deprimam Aristotelis dſtionem a. r. explicatam deſcribi ſola uera ac realia relata, ſuum Eſſe et ſuum Dici: hõ eſt quia illa ſola ſuere ac proprie dicuntur ad aliud, quoniam illa ſola habent aliquã ueram rationem ad aliud. Relata uero rationis quidem ſecundi absolute entia non ſunt, ita proprie non poſſunt dici et prædicari ad aliud qa prædicatio ſequitur ueram eſſentiam et naturam, propterquã etiam cauſam neq; relatis tranſcendentalibꝫ conuenit illa dſtio grandogdem hæc relata ex ſua natura nõ referuntur ad aliud ſed tantum propter imperfectũ nrum modum concipiendi et propter ueras rationes quæ ex his ſolent emanare ſi quis tamen uocabulum Dicuntur ſeu Referuntur late uellet accipere poſſet ita hoc relatum ca dſtione completi ut quod relationis ratio, facit. S. Th. opg. 48. c. 1. et non pauci Thomiſtæ.

Dico ergo, definitũ poſterioris dſtionis, eſſe ſola relata ſecundum Eſſe, eaq. realia: nã relata rationis nõ habent uerũ ac ſecundum dictum quo tamen ſenſu eſſe abſolute prædicata dſtione accipitur. Deinde relata

quæ vocant Transcendentia absolutam tantū entitatē habent ꝙ non nisi sidm̄ rām modū intelligendi aliud respiciunt. Deinꝯ relata sidm̄ dici, quando quidem præter relationē quā secundario connotant principaliter et ipsa sunt absoluta entia. consequenter totam Essē ipsorū nō ē ad aliud sed potiꝯ absolutum quid: ex his itaꝯ patet diffinimen ut rigꝯ dfinitiōis: quod ipsemet Scotꝰ in textu assignat, dicens, priorem dfinitionem quidem relatis convenire sed nō solis, adeoꝯ ne converſim et reciproce convenire quod tamē necessariū ē ad bonā dfinitionem. ut apud Fon. sc. Inst. c. 10. de quo videri pt Tolet. n. 15. Patet deinde causa, propter quā Scotꝰ, imā dfinitionem emendavit et mutavit, nimirū ut ne multa essentia absoluta aliaꝯ entia absoluta quæ explicari solent relatione ad aliud, æquè in prædicamento ad aliquid quā in alijs absolutis ponerentur, aliꝯ prædicamenta inter se offenderentur. Ex his patet atqꝯ dfinitionē relata in genere descripta ēē, relatio n. in abstracto describitur a Fon. 2. Inst. c. 13.

Denig Genꝰ Summū huiꝰ prædicamenti nō conce
to quidem ē relatiū. reale, quatum proprie
dictū quod enim nec de ꝯibꝰ alijs relatis tan=
quā de subdis prædicatur: Jn abstracto u. ē relatio
realis. Creata ac uera. Que tangua de subdis
pt de ꝯibꝰ alijs relationib. prædicari. Divi
ditur a. Genꝰ Summū in Species subalternas
pro uarietate fundamentorum. Jta ut relatiua
que in entitate fundantur ꝯstituant primū
Genꝰ subalternū. Que in numero, Equa
lia Potentia subtilia, Tertium. Jn Passiua
quartū; et denigꝰ in mensura quintū ꝯsti=
tuta deinde adhuc uariē possunt usq ad spe=
cies ultimas et individua subdividi. Quod
qꝰ logicē utilit tantū noia huiꝰ prædicamē=
ti disponere; dicat, hoc uocabulū Relatum et
relatiō significare Summū Genꝰ huiꝰ prædi=
cati; Generibꝰ a. subalternis nondum ē im=
posita noia, atꝰ in terra circumlocutione plu=
ribꝰ uocalis quidem una tamē significantibꝰ
denotanda ee. Species ultima sant. u. g. id
entitas Generica et Specifica. distinctiō numē=
ralis, Generica, Specifica, similitudo quantum

abdicium paternitas filiatio. Quamuis multis etiã speciebꝫ nõ finitis nomẽ sint imposita nõia, sicut etiam nulli individuae relationi creatae proprium nomen impositũ esse videtur. Aly 4 sub Genere substantiae mediate 3 species subalternas ponunt nimirũ singulas singulis 3. fundamentis respondentes a nobis non dissentiunt quia prius duplicat sint species praedicamenti Qualitatis. Aly aliter hoc praedicamentum disponunt, sed non est tanti momenti.

CAPVT OCTAVVM.

De Qualitate et Quali

Sicut Quantitatis et Quanti, et Relationis et relati una est Categoria; Ita etiã Qualitatis et Abstracto, et Qualis et Concreto. Quantum ex inscriptione, tum ex serie hoc probari potest. Dividitur in 4 partes. In prima describit et dividit Qualitatem. In 2da describit Qualia. In 3 proprietates enarrat. In ultima obiectionẽ solvit

Prima pars⁹ capitis⁹.

Offtio Qualitatis.

Qualitatē dico, mgt Philosophi, eam Qua, qua- eiqp sunsg.
les qdā dicuntur. ac si dicat Qualitas ē q-
dam forma accidentaria, a qua eig subta
denominantur qualia. nempe ut bene adit
Fon. l. 2. propriè et peculiari modo: licet n-
res⁹, etiam ab essentialib. formis dicantur Qua-
les: u.g. homo a rationalitate rationalis, ō tñ
spte et absolutè eo peculiari modo quo ab acci-
dentib. h. praedicamenti dicuntur quales. Qua
de caā, Differa et similia praedicata essentialia
nō absolute ni Quale quid praedicari dicuntur
a Porph. et alijs. Describitur a Qua-
litas⁹ f suō concretō ideo qa concreta ferō
nobis notiora sunt quā illorū abstracta ut al
bū quā albedo, quia illa sensibg, haec tantū
per ultog abstractionē percipiantur.

Offtioe ita declarata dividit Arist. Qualitatē ni 4 Species seu Genera subalterna. quae singula generinis vocabulis afficit. Divisio Qualitatis ni 4 Species⁹.

Primā vocat Habitū et dispositionē quā ali q rite pretio ita intelligat, ut opinentur Habis potiō. 1. species⁹ Habitq et dis-

tum et dispositione accidentali tm̄ differre inter se sicut homo senex nigt Bo
etig, a seipso puero differt. Contra sentiūt
Conimb.. q um plurib. docent ēe duas species
subalternas ēntialiter inter se diuer
sas hoc medio quod ois illa Qualitas, sit
difficulter mobilis habitq; q̄ in prima undā
pat sui productione nec ut laqueus in Fieri
tantū a sua cāa efficiente dependet. Quo
pacto habitualis scia v.g. sese habt. Hāc
postquā per actq scientificas produxerit in
cāa scientiae. deinde oibq actibq transeūn
tibq pereneat sine ullig cāa creatrq
seruatōe. propter eandem cāam ad habitū
pertinent oēs artium habity et scientiarū
Item virtutesq; ut Justitia &c. Praterea spe
cies intelligibiles si dantur et q sensibilis
bq saltē illa quā ad memoriā pertinent, de
mū oēs Qualitates q̄ vel corpq vel aiam, bene
aut malè firmiter afficiunt, firmitatē ac diutur
nitatē inde proueniente, quod a suis cāusis
productae in conseruari non dependeant.

Tertio gtrario a dispositio ē qualitas bene aut male affi-
ciens subta quatinē facile abjicitur ea de cā
quod nō tunc tanta quando primū ni aliquo subto
primo producitur a sua cā efficiente, sed etiā post
productionē quandiu existere debet, de pendet.
ut lumē in aere quod non tantū in fieri sed etiā
a post quā factū ē in conseruari ita pendet a
sole, alioue corpore lucido, ut eo sublato mox ex-
tinguatur: eodem modo se habere uidentur, oēs
Potentiarum aie actus ut uisio, auditio, geptiōes
et uolitiones, species sensibiles si per eas sēsa
epterni obiecta sua percipiunt, alia, de qbus in Physica. Nos istam controuersiam de aliter differāt, essentiali discrimine specieū huius predicī ē inuolucrum, cauenti suo loco decidemus, interim sufficiet scire quas na qualitates, uel potius noīa qualitatū soleant ad singulas species reuocari.

Secunda species, dicitur Naturalis Potentia et impotentia qua ego cum sententia inter se contrarie diuiduntur aliter tantū differūt, qa eadē nunc ro Potentie propter annexam aliquā imbecillitatē uel defectum, dicitur impotentia: et licet subtilla consideratione qua defectum illū habet, aliqd prius

Vnum Habitq et Dispositio essenti aliter differāt, ē inuolucrum.

2 species Naturalis Potentia et Impotentia uidentur aliter differunt.

tium, ideoq ad nullam prædicamentū spectet, qa tā mixta, nil aliud ē quā potentia aliqua uera ideo ad hanc ultimam Speciē quo ꝑs spectat ad quā etiam pertinent multæ species subalternæ et infimæ ut sensus appetitus aiæs auditus, intellectus, uoluntas &c. imo oēs potentiæ aiæ, atq etiam multa uirtutes herbarū lapidum, occultæ, ut uis magnetis et succini, q̄ illi ferrū, hoc stipulas attrahit. &c.

3 species. Patibilis qua ab actu patibilis Qualitas et Passibilitas et passio et hæc etiā non eodem modo differunt.

Tertia huius prædicamenti Species vocatur patibilis Qualitas et Passibilitas etiam tantū aliquantulum inter se differunt: Nam sensibilis qualitas, q̄ diu durat, ut rubor alicui a nativitate conueniens vocatur patibilis Qualitas, q̄ cito euanescit, ut rubor ex verecundia, vocatur passio; ad hanc Speciē pertinent omnes qualitates quæ aliquo sensu percipiuntur, ut albedo sonus, sapor, odor, calor, frigus. Dicuntur autē passibiles non quod ipsa aliud ab ꝑs patiantur, sed qa sensui aliqua passione afficiunt, et quia multa ex aliqua passione appetitus oriuntur ut pallor ex metu &c. reliqua a quæ nō oriuntur

untur ex passione ffigo similibg tñ cais oriri=
dentz, ut ~~trles~~ docet.

Quarta denig Species dicitur forma et figura, qetiã accidentaliter a se mucem dissident. Nam idem numero modg accidentalis terminans et afficiens aliquã rem quantam uel ysiderari pt ut a mathematicis solet sine certo ~~fficto~~ de sensibili, et uocatur figura cuig Species sunt, quadratura et quadratu circulg et circulare, triangulu et triangulare, pyramisꝰ et pyramidale, concauitas et gcauum et conuexum etc uel ysideratur cum alicuig sensibilis ~~fficti~~ de quo Physici agunt connotatione, et dicitur forma a qua deducitur concretu formo sg, talis ẽ forma leonis, hominis, canisꝰ. dicitur forma et figura: et tantu accidentaliter differunt.

Has 4 subalternas Species qualitatis Conimb. a. 2. et Suarez. disp. 42. s. 5ᵘ. docent non tantũ essentialiter sed etiam realiter a seinuicem differre, adeoq; unã numero qualitatem poni non posse sub diuersis huig praedicamenti Speciebꝫ. Quod Fol. q. 1. fund. 3. cam. 5ᵘ. Th. et plerisq; antiquioribꝫ negat, solam essentialem raõis differentiam inter eas exigensꝰ, sed quia raões gbꝫ untas, opinionitas a Logico intelligi nisi possunt, nos hanc gtro=

uerſiam alio reſpicimꝰ.

Poſt enumeratas et obiter explicatas Qualitatis ſpecies Ariſtoteles dorſt earum et denſum, leue et aſperum nō ꝙ qualitates ſed ad categoriam ſitꝰ ſpectare eo quod ſignificent certā partium poſitionē in ordine ad aliquē locū: Rarum enim ꝙ in ꝙbꝰ partes a ſe inuicem diſtant, denſum uero quibꝰ partes inter ſe coniuncta ſunt; leue cuiꝰ partes ita ſunt diſpoſite ut nulla ſuperemineat; aſperum uero quibꝰ partes quedā ſupereminent, quedam altitudine ſuperantur, de quibꝰ a de his phyſicorum ē diſputare.

Aristoteles negat, leue et aſperum ad qualitatem ſitꝰ categoriam ſpectare.

Secunda Pars.

Sicut priꝰ Qualitatem in abſtracto definiuit eſſeque Ariſtoteles Qualitatem ꝙbꝰ denominantur Quales, ita nunc in hac parte in abſtracto capitis Quale in concreto per Qualitatem in abſtracto describens ait: Qualia uero ſunt ꝙbꝰ has denominationes dicuntur, uel quomodolibet aliter ab his; nec ē quod ꝙs Ariſtotelis in his officiis circularibꝰ commiſſum obiciat, ꝙa ſicut concreta ſunt abſtractis notiora ſicut nos

hic definit

dicto definit.

Ita abstracta concretis sunt notiora ~~sum~~ naturam, tanquã eã suis effectiue quæ præterea etiam hactenꝰ per medium caput satis explicata fuerunt. Quare merc ~~Aristo~~ sine ritio potuit etiam Concreta per Sensꝰ ~~dfinitiois~~ ~~& abstracta definire~~. Porro sensꝰ ~~dfinitiois~~ huiꝰ modi: Qualia sunt denominatiua, derivata a qualitatibꝰ abstractis, Denominatiua nigrũ uerum proprie dicta ~~sum~~ eis illas ~~gditiõs~~ quas Fon. l. Inst. c. 25. et nos supra. c. 1. q. 3. explicauimꝰ: ut albꝰ, fortis, doctusꝰ. Vel quomodo libet aliter hoc ẽ saltem impropriè et latè sumpta denominatiua. Quæ licet nomina tenuia nullis abstractis deducantur, significationem tñ denominatiuorũ habent et mox illorum accidentaliter de ~~ab~~ stis inhærentis prædicantur, ut cursor, pariforig et pugil &c.

Tertia et Quarta pars capitis.

In Tertia parte tres illas proprietates Quæ Habet gradum. 2. litatis explicat quas etiam hbt Fons. l. 2. c. 12. suscipere magis de qbꝰ etiam Legi poterit Toletꝰ et Conimb. et mingꝰ. In 4 parte ita sibi obiicit. In præcedenti capite, habitꝰ, dispositio multaq; alia fuerũt similes et dissimi prædicamento ~~nris~~ reposita q hoc c. ponuntur

in categoria qualitatis; ergo omitter sequitur rorfendi categoria. Ad qua obiectionē spondet primo. Generalia q̄dē noia .u.g. habitū, virtutem, scientiam etc. preter absolutam entitatem gsignificare etiā aliquā rlationem, specialia u. ut musicā grammaticā, nō gsignificare ullā rlationem similiter. quod ex eo ostendit quod dicantur ad quem scientiam neq; .n. possumus dicere; musicā vel grammaticā alicui q musicā vel grammaticā quidem dicimus sciam, cē alicui scibilis scientia. Cui solutiō ex dictis e. prec. a. sc. intelligere dē. Licet .n. singula rēs, aliquas rlationes annexas habeant non solent tñ illas rlationes per quoduis vocabula significare. Ita q negat Aristoteles musicā vel grammaticā perinde ac scientiā et habitū habere aliquā rlationem ad suū obiectum annexā, sed hoc tantum negat quod specialia scientiarū et habituū noia, ut musica grammatica pr. illā rlationem gsignificent, quidem generalia noia, habitus dispositio et scientia faciunt q sunt relata sum Dici.

Verū quia hæc responsio nondum ēo dissolueral ob-
iectionem ideo secundo respondet Arlas, absur-
dum non esse unum idemq; in utriusq; categorijs
connumerari sub diuersa tamen ratione, et quā absō-
lutum ē ad qualitatem, qua respectiuū ad re-
lationē pertinere; quas responsiones utinos etiam
intelligere et interpretantur fusiq; cum Boetio
Tol. Caiet. Sotq, et alijq nobiscū in c. præd. 7.
relata secūm Dici aliquo modo etiam ad præ-
dicamentum ratiois pertinere dixerunt. Quæ di
ligenter notanda sunt qtra explicationem Conimb. et Suar.
disp. 47. s. 4. n. 17. et 18. q Arlas sensū nō videntur
assequi propterea quod cum fateantur Arlem in
his responsionibq loq de relatis secūm Dici ipsi
tamē qtra eorum sententiam. c. 9. sc. ex Caiet. et
S. Th. traditam relata secūm Dici pro trans-
cendentalib. relatis accipiunt, quo malo funda-
mento supposito Arlis responsiones defendine
queunt: nā ut relata transcendentia q isti au-
thores pro relatis secūm Dici habent sint mera
entia absoluta ut a. q. ostendimq sane nec in ge-
nere nec in specie sumpta neq; ulla alia ratione
considerata, pertinere ad categoriā ratiois possunt.

Quare o loquit de ijsq̃ trãscẽdentalia relata sunt, seo grã ueros predicamentales q̃s respectꝰ consignificatos habent, propter quos appellant relata sudm Dici, ut fere tandẽ ipse Soar: n. 18. cogitur respondere.

CAPVT NONVM.

De 6. ultimis predicamentis, quæ ab antiquioribus uocantur sex principia.

Hoc capite reliquos. 6. categorias paucis perstringit, tũ quod mediocris earũ cognitio Logico sufficiat, tum quod alibi mpe in Physica tractentur goadtis quo etiam nos earum tractatiõne reycing. Atq; interim breuiter dicing, Via categorematã q̃ nõ abstracta nec in q̃creto aliquã rerã actionẽ significãt spectare ad predicamentũ actionis, uig modi sut plera q̃s uerba q̃ a Grammaticis actiua dicuntur, ut calefacio, comburo eorum q̃s uerbalia ut calefactio combustio. Similiter q̃ passionẽ significãt ad predicamentũ Passionis ptinent. Deinde q̃ gtinentiã alicuius in loco significant spectãt ad predicamentũ Vbi, ut Germanꝰ, mundanꝰ, coelestis, ciuis, paganꝰ, Ingolstadiensis, epistes in templo &c. Quæ uero significant partes corporis arto modo ad partes loci dispositas, ut sedere ac sessio, stare et statio.

pertinent ad predicamentum Sity: ad predicamenti
quando pertinent ea nõia que significant aliquã
rem certo uel ñ determinato tempore comprehendi
ut hodierng, crasting, octennis, millenarius. Denig
ea nõia que uestem significant alicui corpori adiacere
et circũpositam ee, ut uestitg, calceatg, armatg, ædifi
catg tempora Lauro &c. ad predicamentũ Habere
spectant, mõ ut supra ex Conimb. annotauing oĩa
denominatiua substantiarum, ut curatum, igniti ad hoc pre
dicamentũ pertinere uidentur atg etiã earũ abstra
cta, ut uestitio, pallintio, ignitio, mi curatio &c.
Quid porro res id genꝰ nõitg significata sint, quãtũ
uẽ a se inuicem et superioribus predicamentis diffe
rant difficilig ẽ quã ut a Logico possit intelligi

POSPRÆDICAMENTA.

Postpredicamenta sunt quaedam accidentia pre
dicamentorũ

Postpredicamẽta sunt quedã accidentia predica=
mentorũ que post finitam predicamentorũ tractã=
tionẽ ab Arte ñ seq. capitib. explicant, eo quod eorũ
cognitio necessaria sit ad predicamenta recte intelli=
genda. Ex qbꝰ primũ ẽ Oppositio, sm Brigel Po=
steriꝰ. Secundum simul. Quartũ Motꝰ. Quintum Habere.

qua singula singulis cap. applicantur, et a gbgdem
civ. dialecticis hoc termino recensentur:

Op; Pri; Plo; simul; Hta; tot sunt postpraedicamenta.

CAPVT DECIMVM.

DE OPPOSITIS.

Oppositio duplex. Vna complexa qua integra enunciationes inter se repugnant complexa. De qua agit Aristo in lib. Periher. et Fons. l. 3. Inst. c. 6. n. 11. 18. et seq. Altera incomplexa qua simplices termini inter se opponuntur, de qua hic agitur.

Oppositio et oppositum aliquando tantum aliquando latissime. Notandum 2do, oppositionem et opposita aliquando latissime sumi, ut ideo sunt quae repugnantia apud. Fon. l. 1. c. 31. Dividuntur in Disparata et opposita stricte sumpta: et a Disparatis oppositis in eo differunt, quod disparata simpe possint esse simul eodem tempore in eadem re, ut albedo et dulcedo in eadem parte lactis. Itaq; ea quae non sunt opposita proprie dicta et tamen essentialiter differunt videntur esse disparata ut aqua et ignis, calor et humiditas, linea

sive sint eiusdē sive diuersorū predicamentorū.

Notandū 3tio opposita proprie dicta nec ab Aristotele quid sint oppo
a Fon. sed a Boetio hic com. 4b. ita describi: Oppo pta? sita dicuntur q̄ in eodē singulari eidem idemq; eodem
tempore, circa una eandemq; rem simul, ēe non possunt:
ut album et nigrum, album et non album, dies et heri
eorū et videns.

Notandū quarto ista opposita recte et iuxta stricti doctrinam diui di in 4 Genera, breuq; explicari
a Fon. l. 2. Inst. c. ult. q̄ nos sequentia adiecimus. q. Notandum.

Primū opposita tam strī tam mitr sumpta plgqua analogi sive opposita
cē inter sese genera non posse: nam si strī sumuntur mitr seu strī sumun
idem sunt quod oppositio q̄ ē ratio, aliquando realis, tur tm analogicē
aliquando rationis tantū ut mox stabit. Sed entibg
sive relationibg realibg et rationis, nil pt cē reuinocunq;
si vero mitr sumuntur pro ipsis rebg oppositis q̄b.
relativa oppositio generil, illa ita inter se diuersa
sunt ut reuinoce queant nequeant: quando q̄dē aliqua
opposita ex alterā parte tm sunt negationes et nō entia
u. g. homo non homo. videns et cecum &c. ita Cecum Notanū.
etiam. a. 2. Conimb. docent.

Secundū, relativa oppositionē et relative opposita Relativa oppo
sola ratione differre ab ipsa ratione et ab ipsis extremis sitio et relativi
oppositi a sola
ratione Differūt ab
extremis

eig rāois qua prōmde realis ē oppositio, quo
ties unq; relata et relatio sunt realia. Rāois. u.
tantum, quando rēlatio ipsa rāois tm̄ ē. Dein
de quando rēlatio nō ē mutua, tunc oppositio sin
plex tantum ē. u. g. inter scientiam et scibile
quando mutua tunc ē duplicata oppositio; qualis ē
inter prem̄ et filium, et inter duo alba similia.
Adeo ut si per impossibile, alterutra rēlatio, altera
manente destrueretur. u. g. manente paternitate
filiatio, nihomins alia extrema forent adhuc op
posita. Distinguitur a. oppositio a rēlatione
se ḡsiderata, in eo quod rēlatio secum se in essen
tia plg nō regrat, qm̄ ut sit ordo unig ad aliud.
Oppositio vero propterea vocatur q̄uis illa duo ex
trema inter q rēlatio ē sese mutuo in eadē re singula
qi nō compatiantur, q. ē distinctio rāois tanta, pro
pter diuersas ḡsiderationes, et officia eigdē rāois
Ratio u. propter quam etiam inter relata realis
oppositio realis intercedat et ō rāois tantū
ē hac iqa ōes conditiones. c. 7. a. 4. ḡ cōi doctri
na ad realem rāōm reqsite g̃uerant ad oppo
sitionē relativam, q̄d dicant Conimb. a. 3. pro
pter qm̄ rāōm etiam g̃trarioꝝ oppositio, re:

alis dño ē et sola rāōe distinguitur a diuersitate eo-
rundem gtrariorum, ut recte docent ipsem Comm. a. 4.
sub finem. Tertium, ni dñtiōe gtrariorū
per nomulam eodem Genere) intelligi uel proximū
heny huiusmodi ē color respectu nigredinis uel al
bedinis uel remotū, cuiusmodi ē habitus respectu iu-
stitie et iniustitie. Deinde qz in eadē dñtiōe, dr,
Contraria debere nōie distare sub tali gnre, idē
est, interpte philē. z. Cœli. c. n. quod plurimū dis-
ferre sub tali genere, quod tantū propter ea gr
traria videtur abdi q̄ habent medium ut albū et
nigrū. Nam gtraria ni mediata, ut sanū et ęg-
grum, hoc ipso quod mediū non habent ita differunt
a se inuicē ut magis differre nequeant, sed quo-
diam habent longe ply ab extremis quā a mediis dis
crepant ut calidū a frigido quā a tepido, et
album a nigro quā a uiridi aut fusco. Preterea
circa gtraria etiam diligr obseruandum illa sapiq̄ non ita
proprie accipi ut a Com. et philē hūi describunt, sed
uel latissime ita ut idē sint quod repugnantia seu
opposita late sumpta uel minus late prout idē sunt qd
opposita stricte sumpta: hinc frequenter accidit ut
relatiua, priuatiua, et gtradictoria, opposita dicāt

gtraria.

Contradictoria oppositio ē maxima: ꝑ.mo qꝫ alterum ex gtradictorijs uicinq; dicit de illo predicari dbt: dummodo ſumat ſe ex gtradictorijs uicinq; dicit.

Quantum gtraditoriū oppositiōne ei cum mgrō dicaby de eis, priuatiue etiam ſi nihil ū ſeu nō ens ſit conuenire ſuō modo ꝙ alterum ſe tatione et reduplicatiue accipiat. e.l. de hoie ne de non homine predicari dbt nec, nel quod ſit lapis, nel quod ſit non lapis, alby nel nō alby, quod multum differūt oppoſita gtradictorie ſe habent.

Contradictorie oppoſita multū differunt ab alijs. Nā primo relatiue oppoſita tantū ni nomd rebg, in qbg ſcilicet aliquod fundamentū habent ad ſuos oppoſitos, quia alijs n. omnibus eorū ē. Eque n. nigr. ne ē dns nec ſeruus: et lapis nec ē ꝑ nec filig.

Deinde gtraria multis ſubtilibus ō gaueniunt. Nā Deus et angeli nec ſunt albi nec nigri nec calidi nec frigidi, lapis nō ē albus nec niger. Deinde priuatiue oppoſita multis ſubtilibus nō gaueniunt. Nam lapis nec ē caus nec uidens. Sed in his ſemꝑ dbt aliquod medium quod gtraditoria ō patiatur. Signanter dixi, Dummodo ſumatur

Hec doctrina non ualet ni ſi gtradictorie ſumatur reduplicatiue

ſine reduplicatiue et limitatiue accipiatur. Nā utꝫ Scoto, 1 ſent. diſt. n. q. 4, etiā Eckio hic. q. a. 1. docet. alijs, cauete, ſi ſubtus accipiatur reduplicatiue

cum reduplicatione dicūt Synecategoremata, neuter

ex terminis gtra dicoris de illo predicari poterit: na
homo ni quanta ho, nec ē alog nec non alog: sunte ho p
se nel scom se &c. nec alog nec no alog ē: q Scoti
et cois dictorum doctrina bene notanda ē, p̄ro in
telligendo statu solitudinis et essentie, ut etiā monuimg
in p̄xaf. Porph. n. 5. ex q etiam colligi pot rem
Vniversalem naturā scom se nel per se, nec ēe p̄xi
sam nec no p̄xisam, nec ygnitam nec no ygnitā
nec ēe existentem nec no existentem &c. Quid
igr ē niges? Respondeo naturā humanā scm se
nel per se sumptā ēe entitatem substantialē y pos
a, vita, sens et rois participē sicut etiā homo
quatenq homo alind o ē qua ista vel pos ee vivens,
sentiens et rationalis: item visibilis et disc̄fing.
Examinis per se et quatenq homo ē, nec existat nec
no existat nec sit cognitq nec no cognitq, nec sit p̄-
citq nec no vrcitq, et gsequenter nec uni nec salis
nec singularis nec ung numero nec plurs, nl
etiā. S. Th. op. de ente. c. 4. Si inferas, quod
si natura scm se et homo ni quanta homo &c. no ex: Solutio difficilis
stat, sine no existens sit no pos ee res vere, sed vā obiectionis.
ois scm nel nihil: Nego consequentiā: qa ad hoc
ut aliq sit ens reale, minime opq ē ut scm se nel
p se, nel quatenq tale existat, alias solq Deq foret

ens reale. Sed satis ē quod ens ptē ſine poſſe no
dū exiſtat dū ſit ē et per se .h.e. natura
eſſentialiter ut deus ſine per accidens et ſubſi
ter ut creatura. Nonē huius loci diſquirere
ar ſicut ni ſimplicibus terminis gtradicto rijs
dat medium, ita etiam ſiat ni gtradicto rijs ppo
ſis. h.e. an de quolibet etiam in redupliſaē
ſumpto tiera debeat ee enunciatio affirmativa
uel ipsi oppoſita gtradictorie negativa enun=
ciatio. Secundo gtradictoria oppoſiti
gtradictoria omū maxima ē etiā, propter ni compoſſibilita
oppoſitio ſit tē ni eodē ſubto: contradictoria .n. eode tempo
maxima ē ni re eidē g3 parti ſubti alicuig ſingularis ne per
compoſſibili= divinā qdē potiam guenire poſſunt g omni
tas in eode ſententia per se nota. Quod tā etiā ni de uno
ſubto. gtingere ni relative oppoſitis ſi ſtē accipiant
et ni privative oppoſitis: at g trariū naturaliter
ni gradibg remiſſis, poſſunt ee ſimul; aqua .n. tepi
da, ait aliud ē qua aqua ni qua ſimul in calore
ē aliquid frigg. deinde licet naturaliter in ſum
mis gradibg et perfecto ſtatu ſimul ee nō poſſint
per divinā tā potentiā poſſunt ee ſimul. ut Gregō
ri. t. docent.

CAPVT VNDECIMVM.

De secundo Postpredicamento, quod est PRIVS.

Hac. c. docet primo quot modis aliqd alio prig dicatur et primo qde. dicitur aliqd alio prig tempore nē pe quod alio ret nstig ē, ut bellū Troianū bello punico. 1mo dicitur aliqd alio prig tempore.

Secundo dicitur aliqd alio prig quoad subsistendig sequentiam, quo modo prig dicitur in que posito alterū ponitur; altero tū posito ipsum ui ciissim no ponitur. sic unū prig ē duobg nā si duo subsistunt etiam unū subsistit, ut no ui ciissim. sc Boetig hic et sc. Th. 1. part. q. 85. a. 3. hanc priōritatē uocat priōritatē naturę qua ut ait Philo. c. seq. ait Genera sunt priora speciebg, imo uniuersim singula Vniuersalia suis particularibg, ut festa corpus corpg uiuente, uiuens animali, animal homini, Hoc loco docet. Rete. n. infert; est homo ergo animal &c. sed ro rete ē ut. ergo homo etc. 2do. quoad subsistendi sequentiā seu priōritatē naturę. 3tio Ordine doctrinę.

Tertio aliqd alio prig dicitur ordine doctrinę, ut Isagoge Porph. categoriis Philo et proxime religua oratōr de quo Tom. 1. q. 39. 4to.

Quarto dicitur aliquid alio prig dignitate et perfectione quo modo prig deus relig et praestantig, sed hic modus non prig ē. Dignitate et perfectione.

dō quē etiā nōn ptinet quod multi solent dicere
priōres apud se ēe, quos magis honorāt magisq;
diligunt, q tamē modi eodem fere tēpe nāe in
propriḡ et

His 4 modis additur 8tō
Causa causato. Scientū quoḋ quod ē caā alterius prīḡ illo
natura dicitur. e. l. ponit rem quā ē causa
ōrāo fit nera, ideoq; natura priōr ordine.

Quia gloria Plura apud Tol. et alios videri possunt, ad
rōnis ē scire dictis colligi quot modis aliqd alio posito
ggnitis modis
priōritatis pōt dicatur totidem rōnium; na quot modis
tot totidē ēbinum oppositorū dicit, totidē etiam alius.
an ē posteri
oritatis. Possunt hi. 5o. modi ad 3. rēduci ut prīḡ
dicatur vel Tempore, vel Ordine, vel Natu
ra. Deinde quod naturā prīḡ ē subdividi
tur in 3 membra: nā vel nō reciprocatur adeo
q3 prīḡ ē eidem gestendi gre quentiam, vel ēdiḡ
nēḡ ē vel alterius caā.

CAPVT DVODECIMVM.

De modis SIMVL, quod est Tertium Postpraedicamentum.

Ponit 3 significationes seu modos q̄by aliqua dicuntur ēsimul
Primo tempore. Ido natura q̄ qua sequuntur duo q̄ dicūtur simul
Supra c. 7. a. 1. recensita, nimirū ut reciprocentur eōdem
existendi consequentiam, et ut alterū nō sit causa alterius.
Tertio diuisione qua nimirū sibi opponuntur in diuisione
eiusdem generis proximi, quales sunt diuersa uel species in
quas diuiditur Genus ut rationale et irrationale, homo
et brutum quæ ab aliquo dicuntur simul naturā,
potuissent ad eundem modum reuocari. Quinque modos
ac significationes simul, Aristoteles tacuit, eo quod sint
facile scitu.

Aliqua possunt dici simul.
1. Eodē tempore.
2. Natura.
3. Diuisione.

CAPVT 13.mum et 14.tum.

Capite decimo tertio persequitur species Motus de
quo in Physica agitur. Capite decimo quarto ex-
plicat varia significata verbi Habere ut ita clarè
ut sine commentario possit intelligi. Quare ista de
praedicamentis Logica dicta sufficiant.

Explicit commentarius in Catego-
rias Aristotelis.

LIBRI ΠΕΡΙ ΕΡΜΕΝΕΙΑΣ.

PROEMIVM.

Inscribuntur isti libri a grecis περὶ ἑρμηνείας a Latinis de interpretatione. ἑρμηνεία enim ꝺ significat interpretationem. Stante ꝺ περὶ: Interptatiõ nil aliud ē quaꝫ ex interptatiõe Boetio teste si ꝺ recipiatur nil aliud ꝙꝫ ex instituto significans. ἑρμηνεύων, interpretans, h. ē significans ex instituto aliquem ꝺceptum ai, siue simplex sit, siue complex. et ultimate mediante ꝺcepta res ipsas. Ex quadescriptione iam patet causa inscriptionis, his libris prefixa. Ideo .n. sic inscribuntur ꝙ totis his libris agitur de interpretatione simplici et complexa, h. ē. partim de simplicib. nocib. one et verbo, l. 1. c. 2. et. 3. partim de complexis a c. 4. l. 1. usꝙ ad finem n trigꝙ. In his vtrisꝙ libris de simplicib. et ꝙꝺco complexa et vtr. nocib. agit.

Scꝺm attributionis horum librorum si ꝙdem modus intentionem stagiritice tractatiõis attendaꝫ interpretatiõ ꝙm plexa. h. ē. enunciatiõ vocalis. ꝙꝫ sit signũ (non mentalis) principiat, ut Nomen c. 2. et Verbum. c. 3. et Oratiõ vocalis. c. 4 Enunciatio vocalis seu Interpretatio complexa ē totius huius libri materia

et species, ut affirmatio et negatio ibidem, et proprietates, a.c. 4. usq; ad finem librorum ab Aristotele explicatas.
Causa vero propter quam Aristoteles in his libris de enunciatione agat est ut syllogismus quem unicè sibi proposuit explicandum constare solet ex enunciationibus.
Quia igr quia in seq.l. ad syllogismi cognitionem accedunt debebat premittere explicationem partium eiusdem syllogismi quia partim sunt simplices ut nomen Nomen et Verbum, partim compositæ ut enunciationes. Pro quarum utriusq; melig intelligendis notandum est eas posse considerari dupliciter modis considerari. Primo secundum se. Secundo ut sunt partes totius: quod componit, iuxta quas considerationes diuersimode etiam appellantur. Nam remota partes syllogismi, quando eadem se considerant, h.e. sine ordine ad syllogismum, vocantur Nomen et verbum: at si considerentur cum ordine ad enunciationem quam proximè componunt appellantur subiectum et praedicatum. Denique si considerantur in ordine ad syllogismum, cuius materia sine partes et motiones sunt appellantur terminii, vel medius vel maiores seu maius extremum, vel minor terminus sive minus extremum. N.B.
Similiter etiam enunciatio, considerari potest eadem considerata se h.e. sine ordine quem ad syllogismum tanquam ad suum totum habet, et vocatur enunciatio: at si considerata ordine ad syllogismum vocabitur enunciatio.

sed in ordine ad
systema de prio,
Premisa, antec
dens principium
etiam polema.

in ordine ad suum totum nempe systema, quo in qual
et mia prima ē tibi plura noia. Samuel de
propositio, principium, premissa, antecedens
ad quā conclusioni inferendā proponitur: uel pro
blema, quatenq probanda et examinanda pro
ponit, licet problema etiam alias significacões ha
beat. de qby. Fon. 7. l. Post. c. 7. et. 8. uel tandē

Enunciatio in
ordine ad q̄tū
no ē nisi p. tē
se enunciatio sed

quatenq probata et ex alijs propositionib. illata
in systō, et dr conclusio, conse quatio, conse
quentia dr. q ideo notandum ut constet enunci
ationem sm se sumptā ee tertiam partium
horum librorum, ita ut enunciatio sit tertia mē
tis actus vero formalis sub qua hic q̄derat de
notetur partialis, sc̄m se. Nam in ordine ad
systēmos in seq. l. tractabit.

Quod si quis abstrahendo a modo tractandi quem
Artes alij p̄ dictū in Logica praceptis traderūt
fecerant q̄ completue solig habitq logicinatiuū
dicere dr, habitq Logici q̄ idem his libris
respondet, tertia partium ee mentalem enūn
ciationem do intentionaliter acceptam pro primo.
Est a. enunciatio primo intentionaliter sumpta ut
ex Logica prōemio constat enunciatio q̄ quae sua
tantum entitatem postea in se habeat. quas in proxi

tat accepta, adeo q̄ nil aliud quam mentis conceptg inter
se coniuncti et mūtuo tractati; prout quedam qualitates
spirituales sunt mere rationis. Duo partes de ijs physici
tractant. Sed enunciatio vbo intentionaliter accepta
ē enunciatio una cum vbo enunciatis sumpta prout
tm. prout stat in fine et alia primo etiam notam
negas quod rationis vno verbo nil aliud, quā res enun
ciata: sicut. x. praedicatum mentale primo inten
tionaliter accipitur quando pro solo illo g̃ capitur
accipitur q̄ ē prima pars enunciationis mentalis: vbo
intentionaliter quando pro re concepta habente
rationem subjectibilitatis sumitur: sic etiam enunciatio
aliquando primo intentionaliter aliquando vbo inten
tionaliter accipi solet, vt licet a Logico tm vbo
intentionaliter tractetur.

Ex dictis patet inter se et nobiscum possunt
quotquot circumferuntur de hoc lib. falso opi
niones. Nam q̄ vocalem enunciationem assignat,
frustra intentionem resipiunt: q̄ mentalem habitg
logici partialem solum assignant, cum vbo etiam fa
tiunt Thomista q̄ vel secundā mentis operationem, vel eius rationis
quod ex ea resultat assignant. Quomodo Ens rationis vel in fieri primo et successiva
liter accipiant vel generatim cum vbo capiendum

enunciatis. Quo via ex proemio Logica constant.
Mirabilia in Aristotele Natura
Hinc ex dictis etiam colligi pt quam sapienter hos libros praeposuerit sap. et post posuerit libro categoriarum. Praeposuit enim ea enunciatio est pars dicti, de quo in seq. 2. l. generatim et in alijs speciatim tractabit. Post posuit categorijs ea vocalis enunciatio stat ex voce et verbo q cum sint voces vocum adeoq. vocalis propositionis vocabula vigore doctrinae Boetij, apud Porph. 1. Inst. c. ult. non potuerant prius explicari intelligq; quae voces primae impositionis in certas classes fuissent dispositae, quod cum in praec. l. factum sit, facile iam poterit ex illis ibi explicatis enunciatio structura doceri. Nec tm ipse ordo cum actus intentione, methodoq; quam in tradenda Logica observat optime congruit sed etiam ipsius Logici habitus natura: nam cum Logica totalis habitus pro obiecto habeat modum differendi mentalem et modo intentionaliter accepto q ex quo patet necessario prius rem aliqua vocis saltem cognitio praemitti debuit in praecedente libro, quae in hoc et sequentib. fieret progressus ad ipsas actus intentiones in ordine cognoscendas, ut bene docet Zab. l. 2. de nata Logica. c. qu. et alijs.

Graci unum tm librum faciunt: Latini uero quos et nos
seq par, eum in duos distinxerunt, in quorum primo
per 8 capita agit Artes de enunciatione vocali:
in quarter Genus, Proprietates, ac nonnullas diuisio
nes explicauit. In altero quem in 4. capita secerūt
alias eiusdē enunciationis diuisiones tradit in q metho
dū nos ita sequemur ut tm ea q Fon. partim in q.
partim in 3. Just. lib. ea Artē satis explicata de
fumpsit omitturi sumus.

CAPVT PRIMVM.
DE SIGNIS.

In prima cap. parte profatur Aristoteles se in hac opere
docturum q̄d sit nomen et q̄d verbum. Deinde q̄d sit Artes in 1.c. 4 2o
Oratio et enunciatio, eiusq; species affirmatio et negatio. enumerat tandē
In reliqua capitis parte seq. docet. Primum, ea q̄ sunt in uocē. 7.
quæ sunt in uoce sunt nota earū quæ sunt in ani
passionum. Per passiones intelligit conceptus q̄ dat Artes p pas
proxime et immediate per uoces ore prolatas denota Quid intelli siones?
tur et significantur ut ex eo sententia etiam
docet Fon. l. 1. Just. c. 7. et. 10. Vocantur prop. Suarez quæst
terea passiones q̄a dum Artes intelligit, quo modo vocali passionis.
pati dicitur a patre, sicut etiam sensum sentit, ab
eisdem dicitur pati ab ~~obiecto~~ obiecto quod percipit

Sim doc. Secundò ea q̄ scribuntur sunt notæ eorū q̄ sunt in
quas scribunt⁹ vōces. Rursus ē: q̄ntum voces proximè et immediatè
notaeorū q̄ in nō significant ai passiones seu cepti, ita scriptura
primè et immediatè significat voces, ut etiam
Ztetum doc. docet Fon. l. c. Tertiùm, inter scripta,
Concepti naat. voces, passiones et, res, ē hīc ordo ut passiones seu
ex instituto, signifi cepti naturaliter et ex institutō significant res:
cant res. &c. voces vero ex institutō et proximè significent cepti
ones ai, et remotè res: scriptura ex institutō et
proximè voces, deindo earum conceptⁱ; Deniq; res
significant q̄ ora etiam docentur à Fon. l. p. c. 10.
q̄bq; pt addi. c. 11. quod à nobis explicatū fuit ē
in proemiō Logicæ. q. 4. n. 4. Itaq; res nihil signi-
ficant seu tantummodo significant à conceptib. vocib.
et scriptis. Concepti vero et significant res, et
significantur tum à vocibus tum à scriptis:
Voces etiam significant cepti et res, et præterea
significantur à scriptis. Denique scripta tantùm
significant, et ō sig nificantur nisi à suis conceptib.
mediis, de q̄bus tū scribēs nō cogitat, eo quod sese
habeant sicut cepti, vera vō quando q̄dē scripta
et voces mtr sumpta etiam sunt res, quod ipsum
de ceptibus quoq; cum reflexè percipiuntur di
cendum ē.

Quartum sicut simplices rerum conceptg nec veri sunt 4. Docu.
nec falsi ita etiam simplices voces et scripta, ut Nomen, et Verbum. v. g. Homo. Album, hircocervus. etsi
cat oēs conceptg complexi hoc è in enunciationem com
positi necessario aut veri aut falsi sunt; ita etiam oēs
voces aut scripta complexa, vel sunt vera vel falsa
Rō è quia signum sectur naturā signati, sed no
ces et litterae sunt signa enunciationū mentaliuno
ꝟ si illa necessario semper vera aut falsa, sunt
etiam vocales enunciationes et scripta necessario vera
aut falsae erunt. Circa hoc caput primo signa duplici
notandum dtr è significare et signum dupliciter accipitur enuncianti
pi, aliquando late sō impropriè, quo sensu signū dr̄ late et stricte,
citur q̄cqd iuvat ad alterius cognitionē vigenerandā
vel ut Ioan. c. 8. describit q̄cqd alicui potentiae
cognoscenti aliquid repraesentat, quo sensu etiā
conceptg, sensationes et species intelligibiles, et sen- Conceptus et species
sibiles q̄ a Ioan. alibi recentiores sibi nominantur intelligibiles non
formalia et naturalia signa, sunt tm̄ impropriè sunt proprie
è et mirę usitatè signa, ut etiam fatetur Ioan. c. 8. c. signa.
Dices si conceptg et id genus oēs non sunt proprie
signa, q̄d ergo sunt? R. ea ad Artē, hīc etiā. lib.
de Tria, nominari simulacra et imagines et similitudines
dines. Quoprie dictum ergo signum è ut colligo ex
ex S. Th. et S. August. apud ipsum citato, in prie dict.

3. p. q. 60. a. 4. aliisq; locis ꝙ citat Bergom
Verbo. Signū. n. 1. et. 2. id per quod priꝰ cognitū
ꝙ alicuiꝰ rei occultæ cognitionem deducimus
qua descriptione sequitur sola illa signa ꝙ Fon.
appellat instrumentalia proprie dicta signa et
alioꝰ ꝙ hoc ab omi proprie dictis signis differre.
Quod signa proprie dicta priꝰ se ipsis ab
illicita saltem cognoscenda sint aliqua peculiari
cognitione, quam ꝙ alteriꝰ cognitis
nem deducamus, ut fumꝰ et fœtum stramineum.
Sed impropriè dicta signa non sunt praecognosci
ut bene docet Fon. ibidem. Et. n. 95 p con
ceptum suum C. q. ê signū impropriè dictum quod
vocant formale et naturale. I cognoscere. ug.
turrim. B. V. milleꝰ alia, quamuis de conceptu
suo nunquā reflexè cogitet. Seu ignē vel aliam
nisiam ꝙ edibꝰ latere nemo fuit saltem hac via, nisi
peculiari notitiā eorum signa nempe fumum alteram
minorem fœtum percipiat illaꝰ cognitione ꝙ diuturnā
postmodum alium distinctā conceptionē cogitationeꝰ
de ipso igne aut arcanis suscipiat.

Hanc duplicē acceptionē signi propterea voluimus
notare tū ut gstaret priorem et latā signi ac-
ceptionē qua cum Fon. plerisq; magis expectandū
fuisse: tum ut hæ cogeremur solvere qual

Sola sunt instrumentalia propriè dicta signa.

Signa ita nominata tū ut gstaret priorem latam acceptionē
mutilata fuerunt posterib. musitatam fuisse: tum

tas ac difficiles obiectiones sub qby Conimb. fere laborare videntur, propterea tantum quod animis operose proprie dictam signi rationem in conceptib. et specie bq presertim sensibq conentur tueri, q tame facile soluj possunt si negentur ee proprie dicta signa.

Tres igr conditiones ad proprie dicti signi rationem necessarie sunt. Prima ut ipsum signum prius qua significatum cognoscatur ideoq notitia sit suo significato cognosc. ita ut ipsa illud. S. Augustini. Cum signum mittitur si nesciente me non inuenerit cuig rei sit signum do ec me nihil fit. Si dubites qualis debeat ee cognitio qua ipsum signum praecognoscit? R. ee cognitio sensitiua Th. cit. a. 4. signum primo impositum ee, ad illud significandu quod etiam sensu percipit, et iuxta illa acceptione a. S. Aug. qne etiam Ioan. c. 8. citat his uerbis definitum ee quod et seipsum sensui et praeter se aliqd animo ostendit, seu per usum loquentiu traditu et exteriorem ee ad significandu etiam signu intellectuale quod solo intellectu percipitur ideoq sensui signu dbt praecognosci ab illo, plerang etiam sensu. Secunda conditio e ut aliqua relatio inter signum et significatu intercedat qua factu ut illatq iuxta suam naturalem propensionem no quiescat in solius signi cognitione donec etiam illius significatu percipiat. Si quaras qualis an talis debeat ee ista relatio?

1ma conditio signi ria e, ut sig. num prius qua sig. cognoscat.

cognitio signi dbt ee intellectualis vel sensualis.

2da conditio. Relatio inter sig. et significatu.

Ad primo. Signa ex institutio non nisi illam rationem habere ad sua significata ratio est quia proxima eorum fundamentum quod est institutio est tantum denominatio illis extrinseca. Intrinseca vero institutoris et signorum authori. attenti ad illam realem ordinem ut fundamentum eius sotto illam gradus sit imposita doctr. supra. in prae. illam. n. 4. ex. si. sit tradita. Ex hoc sequens est ut aliqua possit ex institutio seipsa proprie significare quia ad signum ex institutio sufficit illa ratio quia inter una eandemq rem diversis quoptib. conceptu interredere sit. Exemplo sint istae voces, tam scripta aliae ex institutio significantes teste For. 8. h. c. 2. Nomen vox, verbum, casus etc. Nomen in. vigt. 5°. Augustinus via nova significat miteo q unum istarum et illud sit. consequenter seipsum significavit. Respondeo ad. Signa naturali habere realem illam ad sua significata. Reale signum actuale tunc quando etiam significatum existunt ut fumus ad ignem accensum aut saltem aptitudinalem qui significata de facto non dum exsistunt ut signa futura tempestatis aut exercitus. ad. 6. Ex qb. sequitur tertia conditio ad signum distinctio inter proprie dictum varia, nempe aliqua vi finitio inter signum et significatum signum et significatum iq si signum naturale sit a parte rei.

le ꝙ ante operacõem ittit, ꝙt interueniret sig-
nũ et signatum ideoꝙ nit ꝑ seipsũ naturaliter sig-
nificare; fiat ꝙ institutũ: sufficiet ꝺem diuisio
vocis ut una ꝺem vox significat frequentigꝺ
interuenit etiam realis ut inter scripta voces, quæ
ꝺg et res quæ realiter inter se ꝺifferant videri ꝺe
quæ re possunt plura apud Lon. q.v. a.2.

Notandum ꝺo, signũ proprie dictum quod ad instru
mentali ꝺ ꝺifert, proxime diuiꝺi in signũ naturale
siue artificiale siue ad placitum. Quæ diuisio
ꝺocetur ab arte m.h.c. et bene applicat a Lon.c.g.
Deinde signa ad placitum uel ut Lon. nominal ex
institutõ diuiꝺi possũt, in ꝺoctrinali ꝫ sanctorum
et scripta ꝫb. utimur in Jesu ad alios ꝺocendos et
in Non Doctrinalia quigmoꝺi sunt oia naturalia
signa et multa ad placitum ꝫ aliis usibꝰ
subseruiunt ut signa artificum &c. Signũ Doctri
nale ideꝫ ẽ quod hermenia, seu interpretatis
ac diuiꝺi potꝛo ꝑt in Complexum et in Incom
plexũ. Complexũ bifariam accipit, iuxta ꝺicta
c.2. Antepꝺi. Late ninirum quo sensu ꝺẽ ẽ quod
ozio vocalis aut scripta. aut stricte quo sensu iꝺẽ
ẽ quod enunciatiõ. Incomplexũ et simplex late
ꝺicitur quod nõ significat enunciationẽ mentalem
ut ibiꝺem ꝺicimꝰ; sed proprie et usitate in complexũ

et simplex significans illud dicitur quod significat rem mediante una tm̄ cōceptu. Subdiuidatur ꝙ in categorematicū et ꝙ ncategorematicū. Categorematicū

Istius categorematis

recte ꝙ describi videtur a Jabello .t. 2. c. 1. Terminus ꝙ tam per se sumptus, quā cū alio iunctus in propositione quā extra, aliquid significat et illud cōcipi representat ut albus currit et cetera nomina et verba tam finita quā infinita, tam adiectiua quā substantiua tam propria quā metaphorica.

Istius ncategorematis

ncategorema a. c., quod ego sic nil significat nullamue peculiarem acceptum in generat sed eam alteri tribuit illius modū significandi, ut omnis, ꝙlibet ac fere omnes voces ꝙ apud Grammaticos spectant ad 4. postremas partes orationis. Deinꝙ veteres dialectici categorematicū terminum rursus subdiuidant in unicum et communem singulare et eorum differentias quas distinctiones Tho. 1. a. c. 18. usq ad finem bene explicat. Ad huius libri institutum accommodatius diuidetur significatum ex institutio simplex et categorematicum in mentale et scriptum, et utrumꝙ in nomen et verbum, illudꝙ ad nomen et verbum reuocandi, de quibus articulus 2. proxime seq. capitis ꝙ.

CAPVT .Z. et 3.
DE NOMINE et VERBO.

Vtrigq; capitis doctrina bene applicat Fon. l. 1. c. 12. et 13. 14. et 15. q dtgr erit legendq; et preterea ipse docet etiam hoc notandū. Nomen et Verbū a se ipsis quo ad duas particulas a Fon. et Arte in utrigq; dictione ponūtur diferepare. Nā. 1. Nomē dat significare sine tempore, seu verbū cum tempore cog; certo re presente, ut ait Prisc. Significare sine tempore ait Jabelq; tr. 2. cit. c. 1. ex qui sententia significare sine est significare tm absolute sumptū nō mensuratū alicui tempore è significare tm absolute sumptū sola qua differentia temporis. Sunt a. 3 principales nō mensuratū alicui temporis differentia seu partes. Præsens Præteritū et Futurum. Significare cū tempore è significare tm adiuncta alicui differentia temporis differentia. ut curro currens. Differunt igr nomina p hanc particulam a nobis ad eam loquendi modum quo connotativa ab abstractis. Non sicut illa mediante uno quoq; tm tantum duo nobis volumus, scilicet primario formā quādam accidentalem secundario vero et consignificative etiam subiectum: sic Arista vero sola formā sine subiecto

ita Verba praeter absolutum significatū quod habent mediante usu dicendi accepta etiam g: significant tempg presens sui absolutum eorū significatum commensuratur et coexistit uni scripto scriptiōi presenti tempore coexistenti nonnulla tamen significant absolute absq; connotatione et gsignificatae certo temporis differentiae ut homo ita noia dies currg, cursor: et licet non pauca noia significēt hora mensis significant tempg ut dies hora, tempg &c. tm ō significat sed no intelligūt cū tempore sed solū tempg: quedam vero apparenter ydem praeter absolutum rem videntur etiam tempg consignificare quamuis vere nō significant, ut cena, prandium iantaculum, respectu quod inde gstat ga cena et huiusmodi alia possūt eē presentia aut futura aut praeterita. sēd iudicium esto de his nocalis crastino, hesterno &c. quānis. n. istiusmodi noia praesertim si sumantur pro specie consignificati temporis praeseferant, attamen nō gsignificant certi temporis differentiam sed nuda sola rem absolutam q ordinario ydem ab homo certo aliquo tempore peragi solet ut iantaculum cena &c. uel primario et ydem solam temporis differentiam sine alterius rei absoluta significatione significant ut praeteritio

futuritio, nunc, et forte crastinum ftr acceptum et
Secunda particula dictionem ē quod Homer debeat adnex
gi posse verbo posse est vel nō ē, eiq; nūtū efficere e
nunciationem veram vel falsam. Quia particula vel pakt
ulti verbo conuenit, sed Verbū semper dot ēe nota,
sine signum, eorum q de alijs predicantur quod
ut cessim non conuenit Nomini: quem cum, sensū
tandem habeant ista verba. Quemuns, dico propt
ter discrepantes interpretū opiniones, nā primo ali
q hunc sensū faciunt ut ēe notā eorum q de alio
predicantur nil aliud sit quā significare copu-
lationem et nexum seu unionem p quā predi-
catum mentale cum subto suo copulatur. e. g. cū
dico, Petrg currit, Verbū hoc, et cursū signi
ficat el cum tempore presenti, et praeterea con-
nectit cursū cum Petro quod nō faceret, si dicerē
Petrg cursg vel Petrg curzns. ffine fit ut in
oi enunciatione vocali aut scripta debeat ēe
aliquod verbū quod sit nota eorū q de alio p
dicantur. h. e. quod ut isti interpretatur
significet copulationē illā mentalem per quā gcep.
tg predicati, nectitur cū subto, quā copulationē
Aristoteles. c. 1. vocauit compositionē et diuisionē
et ni. c. 3. sub finem ait eam significari per Verbū

est vel nō est. ffl axe interpretatiōe. S. Th. q. 50. tribuit Porph. et Tol. q. 1 7bi recentiribg. Secundo Fon. c. c. 14. 20 coiri uerio= ribg sententia hanc ā uerbo Aristotelis sūpta ut dē id quod proprie dictū uerbū ē sem per sit predicatū i quauis enunciatione nun quā uero subiectū; uel ut cum ffrte, descripto et uocali uerbo loquamur. Verbū i oi enuncia tione semp est ē nota ad placidum signifi cans aliqua rem q primi paliter et ut quod predicat. Ita ut quandiu nia et significa ōe uerbi retinet negat ē sotta, per quā par ticulā differt a Aoie et participio q tā pō rectorū quā predicatorū nota ē solent. Differt a hac interpretatio a Pscione, tū quia aliū sensū predictorū verborū faciat q sanerid deh plang et oio Aristotelicy ut cuilibet le genti ipsā Ethicen et Politicā subiuncta ex plicatione patebit; tum q non ad essentiam uerbi exigat ut semp sit alicuius predicati nota, nec etiam ffrtes frustra ad uerbium sex personā signate i Ethica exigy explicatione posuisse videh; Ita co. grenit in hac prioris interpretationis autho ribg quod concedat oia uerba

uerg sensu horū uerborū et sem eorū q de alio dicit ē ita, uerbū semp predicatū.

ni cauritione posita praeter significatione alicuius
rei praedicata etiam significare mentalem compositi-
onem. Imo addit de verbo 4 significata in
quauis enunciatione habere. Quorum primum est ut
significet aliquod praedicatum essentiale vel acciden-
tale quod tertius consueta sibi phrasi his verbis ex-
primit, dum ait: Verbum semper eorum quae de alio
dicantur nota est, sed eorum quae de subiecto,
vel in subiecto sunt; dum ait de subiecto intelligit
subiectum praedicationis si quidem verba essentiali
ter de aliquo praedicantur; dum ait, vel in subiecto
sunt, intelligit subiectum inhaesionis latissi-
me tu accepta ne subiecta contingere eam Deno-
minationum excludantur. Secundo de verbo
significat tempus praesens. Tertio copulationem
seu nexum mentalem praedicati in subiecto. Prae-
to etiam connotat aliquod subiectum de quo acci-
dentaliter praedicatur vel forte etiam essentialiter.
Quia ut alibi ego Eckius dixerim de verbo sal
tem affirmativum est concretum accidentale
seu connotativum respectu alicuius subiecti. Praeterea
nisi verbum isthaec 4 significata mediante unico
conceptu significarent non possent simplicem par
tem orationis, neque in illo praedicamento ponerentur

Quoad 1. et 4. significatum verbi cum Noie y-
uenit propter quam causam Artes ait, Verba e
extra enunciationē quodammodo Noia. sed in
2do et 3tio differt a noie: adhac 1. 2. et
4 significatum Verbo semp̄ inest tam intra
quam extra enunciationē sed tertium tm in e
nunciatione inuenit. Vna de caꝫ Artes,
4 Verbū absolute sumptū descripsit, extra
quā sentiunt priorīs opiois interpretes in hac
Artice, 3 hoc Verborū significatum omisit.
Denig quod 3. postremum significatū verbi
proprie dictū cum infinito verbo inuenit,
sed quoad primū discrepat tm sicut Noia ita
etiam verba infinita nullā actā determinatā
rem significant sed tm de Entibꝫ quia de nō
Entib. oibꝫ praterquā de ijs q negant nec pos-
sunt affirmari ut nō homo de oibꝫ rebꝫ p-
terquā de noie et nō currit de oibꝫ p-
terquā de currentibꝫ. Sed Verba proprie dicta
ac finita denotant rem certam vel coīm vel
particularem. Ex utriusꝫ capitis doctrina colli
gendū ē sola noia vocalia caꝫ finita et substanti
tiua vel adiectiua et pronomina sed substantiua

capta et ni recto casu ẽ proprie dicta nõia gb. Aristotelica dctio querial: et sola verba vocalia definita in dicatiui modi, presentis temporis ẽ Verba proprie sumpta et ab Arte et Fon. definita: Cetera oẽs voces q o sunt orões nec vinula dubitat, tũ vocari ad Noẽn vel Verbum vel directe vel oblique, ut bene docet Fon. c. 1ᵒ.

ARTICVLVS PRIMVS.

An Verbum EST in enunciationib. de Tertio Adiacente sit uerum Verbum.

Rõ difficultatis ẽ qa Artes ni dctiõe verbi, nit, de verbum debere ẽ notam alicuius rei predicate; dctq ni huiusmodi enunciationibg. Homo ẽ at; Homo ẽ risibilis: Albedo ẽ color &c. Nõia at, risibile, et color &c. sunt nota predicatorũ; Ergo verbũ ẽ non poterit ẽ nota eorũ sed dctõis copulationis, et gsequenter nõ erit Verbũ uerũ sed mera copula verbalis. Nonnulli priõrẽ interpretationẽ paulo ante relatam ideo tũ sequuti dentur ut ab hoc argumẽto defendere possint Verbum ẽ ni oibg enunciationib. ẽ Verbũ.

sed pro veritate intelligēda notandum ē pr̄
mo: Enunciationem in principio 3ti. Prime, di=
xisse solere in enunciatione de secundo ad
iacente et in enunciatione de 3tio adiacente
enunciatio de secundo adiacente ē, in qua
solum Verbū Sum predicatur. Vt homo ē
antichristus. o est. Enunciatio de 3tio
adiacente ē in qua praeter Verbū substā=
tiuum predicatur etiam aliqd aliud. ut Ho=
do dg. homo ē animal. Contingit hominē ē
album. Quastionis articuli tantū procedit
de enunciationib. 3tij adiacentis, quibus
um o ē qn Verbum Sum verissime predi=
catur et proprie dictum Verbū sit in quali=
bet enunciatione alij adiacentis.
Notandum vlo, quod Aries in 4 Met. t. 3
docet, idē ē si qs dicat, ens homo est ani=
mal, ac si omissa voce ens, tantū diceret
homo est animal, eo quod ens o differat
ab homine et ali aliquo particularib. vnde
qz eodē modo, vt. Met. c. 7. t. 14. nullā ē e=
nunciationem in qua non predicetur Verbū Est,
sive participium Eius: vel explicite ut Socra=
tes est: vel saltem implicite ut Socrates qualis

Dicit enunciatio de 3tio adiacente.

Ex de tertio adiacente.

cil, ambulat vel sedat: nil. n. differunt nisi sedere, ro
è qualescens et homo qualescit, homo ambulans è vel
sedens, et homo ambulat vel sedet eodem modo se
res habet in cæteris ego q̃ de Arist. cons. dialectu
subia orta è: Dem enunciatione in q̃ aliquando
bū predicatū resolui posse in enunciatione de tec
tio adiacente in qua Verbū Est, adiuncto aliquo
participio p̃dicti. Queare si dicas ho è, resolvere
poteris in hanc enunciacem homo è ens. et homo
ambulat in hanc. Homo è ambulans. Hē ibidē do=
cent. S. Th. Alensis. et Fon. Habetur ergo
ex predictis textib. quod in quauis enunciatione
participiū ens explicite vel saltē implicite p̃di=
cetur quod pari probabilitate dici etiā poterit
de sedere, nam ens in quauis enunciatione et saltē impli=
citē etiam subyci videtur hoc ipso quod res q̃ subsistens
ab ente ō distinguatur ut ait Arist. c. 1. 3.

His notatis Fon. p̃fat. c. 14. in alijs recentioribus propter
rationem initio art. allatam asserit Verbū Est in enunciatio
et tertio adiacente nō habere significationē Verbo essen=
tialem adeoq̃ non ēe notam alicuius predicati sed mera
copulā seu nexum verbale neq̃ directe neq̃ indirecte ad
Verbū pertinere. Si ex eis subtia inferas fore ut verbū
Sum apud Grammaticos giantionis partis sit. Negabit

gsequentiam, eo quod interdum saltem hoc ē in enunciationib. secundi adiacentis proprie dicti verbi significacōem tōt et in tempore presenti significet, et semper inflectat per modos et tempora aliorum verborum. Si deinde obyciat Aristo. c. s. diserte ita scribentem necesse ē oēm enunciatiōnē azōnem ee verbo gstare vel ee casu verbi Per casg verbi intelligit verba aliō tempōe, ꝙ presentis indicativi et. l. 2. c. 1. post initium hoc verba scribentem. Dis affirmāo vel negāo vel ee nōie et verbo vel ee infinito nōie et verbo sine Verbo autē nulla affirmāo aut negāo ē. Respondebit q̄ verbū ab Aristo his locis ita tāq̄ nōie pī ut etiā oēs verba infinita eorūꝫ casg et copulā verbales non Esse completa tur. Esse copula

cum

sic nihil desiderabitur.

in enunciationib. tertij adiacentis Verbi proprie dictio offi
cium non exerceat, adeoq; precise et reduplicative quate
nus in eiusmodi enunciationibus proprie dictum Verbum non fit
nihilominus tñ saltem specificative poterit dici Verum
Verbum eo quod in enunciationib. tertij adiacentis oia
proprie dicti Verbi officia et significata habeat
Ego sicut corsal dicitur etiã tunc quando nullũ con
salis officium exercet, ita verbalis copula etiam
tunc quando principũ Verbi tũ officium nõ exerceat
nimirum in enunciationib. de tertio adiacente saltẽ
specificative ab Esse et ab alijs merito vocatur pro
prie dictum Verbum. Confirmari hoc satis pt,
ex fine dicti tertij .c. in quo Esse ea satis claro
docere videtur quando ait: Negi n. Esse aut non
Esse è signũ rei ẽ predicata ? negãtẽ si ipsũ ens
dixeris nihilum in in. nil ẽ sed compositionẽ quã
dam affirmat quã sine ea positis nõ licet intel
ligere: ergo ẽ copula Verbalis Est vel non Est,
o significat aliquã rẽ q predicatur sicut cetera
verba proprie dicta sed solã copulationẽ predi
cati cum subto: Imo licet participium Ens, qđ
derivative a Verbo Sum aliquã rẽ significet, tota
men mente sumptũ, qđ descendit a copula Sũ,
nil preter compositionẽ mentalẽ denotat q sine
ipositis ijs q copulantur h.e. extra enunciationẽ

intelligi ō ꝓt. Ex q̄ duplici acceptiōe Verbi Sum et participij ens, orta videtur a Zabarella illa diuisio entis realis et rationis. Illud .n. quod a Verbo Sum declinatum vera et positiua rerum existentiā denotat ens reale ē: quod a tertia copula verbali descendit solam q̄ mentalē copulationē quā tres passiones vocat, rerū significat ens rationis ēe videlicet. De q̄ in proœmio logica satis dictū. Cui tres partes ita explicata arrisserit eam sequatur. Verum videlicet ēe substantiā quā Tol. et Louanienses aiunt ēe eōem veterū grecorū et Latinorum Aristotelis interpretum q̄ docet Verbum Est etiam in enunciatiō. tertij adiacentis vere ēe notam predicati adcoplatiōnē copulā sed duo rū Verborum. Quæ probatur primo q̄ cit. loc. Aristotelis q̄ videntur admittere superiorem interpretationem ad locum vero quem ego hoc capite pro se adducunt prioris opinionis authores dicendū ē ex illismet verbis nostrā sententiam confirmari illorum vero refutari. nam Aristo ex presse dicit Verbum Est vel nō ē, siue res vnum, consignificare quandam positionē quandam; quasi diceret sicut verba adiectiua ut currit, ambulat, nō significant principaliter q̄ positionē predicati cum subiecto, sed consignificant tam; ita etiam verbum Sum, consignificare quo-

sitionem. Ergo authore Arte, praeter hanc consignificationem tñt etiã aliquã significacoem alicuius principalis significat, ut etiam aduertit. S. Th. hic q significai alia no pt ee qua ut implicite significet etiam partem eius rei q predicatur. Confirmatur eadem sententia ex. g. Met. t. 14 supra citato in quo Aristo. ex presse ait in quauis enunciatione predicari res solte implicite. Probatur 2do raõe. Sicut se habent cetera uerba ad suas significacões ita unum uerbũ suum ad suas, sed cetera uerba p appositionem alterius no amittunt suas significabes. ergo nec Verbũ Sum p appositionem alterius adiacentis significacoem quam sine ea habebat amittit. Maior ẽ cõe. Ens a posteriori aliquod signũ ab institutore suã significationem semel accepit durante tali institutione ita necessario ea retinet sibi naturale suum quare no pt illam nudo abicere nudo assumere Minor patet exemplis. Nam in dicto Socrates sedet uerbum uel Socrates amat Deum significato Verbi sedet et amat p appositionem nouum uerbum et Deum no perditur sed determinatur et limitatur potius ad aliquid certum. Ergo similiter in dicto Petrus est no, Petrus ẽ filius. Verbũ ẽ p appositionem

alterij ō amittit significacionem quā habere
solet ante appositionē ztiō eiusdē nomīa sed
potiꝰ determinatur et quod prij nil significa-
bant preter entitatē generatim sumptā nūc
significat entitatem talē q̄ per 3 adiacens
limitatur ad humanitatē vel abbedinē vel aliam
particularem entitatem.

Ex his facile respondetur pro hac ztiā, ad rac-
ēm difficultatis initio art. positā nā ficat ni eiꝰ
modi enunciatiōnib. cum dico Socrates vocatur
sapiens; Socrates amat Deum non sola nōia
sapiens et Deum sunt adequata nota eōrū q̄
predicantur ita etiā in enunciatiōnib. ztij adia-
centis negandū ē solo ztiō adiacentia eē adequa-
tas notas predicatorū, dicendūꝰ etiā verbum
sum eē saltem nō adequatum signum rei predica-
te. Albus et risibile et color, in superioribꝰ
enunciatiōnib. sunt q̄ dē nota predicatorum sedꝰ
particulares et determinatas entitates quas ha-
bent ees predicata sed verbum ē etiam ē oīada
quata nota earundem rerum significat nō earū
entitatem vel ut. gr. Th. logicus attualitatem
generatim sumptā q̄ per ztiō adiacentis de-
terminatur ita ut sēnsꝰ predictarum enunciationū

sit huiusmodi: Homo conuenit entitati animalis risibilitatis, et albedini entitas coloris ut ex communi sententia bene docent Coninch. q. 2. a. 4. s. 2.

Responderi preterea etiam facile poterit ad alias obiectiones: quas nonnulli obyciunt: si Verbum Est, foret pars predicati, tunc in huiusmodi questione: Omnis homo est animal, tunc in conuertente deberet fieri pars subiecti. quod tamen non fit, sicuti ipsig questē est: quoddam animal est homo. Respondeo ex dicto notabili, Verbum Est in conuertente implicite saltem fieri subiectum eo quod forte antecedenti idem citato idem sit, ens animal, et animal, quare opportet ut explicite fiat pars subiecti. quamuis etiam hoc fieri possit si placeat. Ergo quoddam quod est animal est homo. Eodem modo soluunt cetera obiectiones quas Sol. insinuat. Nam licet Verbum Est, non sit explicite terminus syllogismi, nec adequate in quem explicite solet resolui syllogismus et propositiones, implicite tamen solet etiam ea terminus saltem inadequate in quē implicite fit resolutio, non ipso quod ens teste forte idem sit in singulis particularibus rebus.

Sed secundo Verbum Est ab aliis difficultatibus indicauimus etiam hoc obyciunt. Verbum Est in enunciationibus nullis Petrus est homo, homo est animal, ergo

sensitivum, nō significare in tempore. praeser
te proinde verbū ee nō posse. Antecedens
probant tum ex dicto quodā dialectorum satis ti
toquo aiunt: Verbum ē ni enunciationib. necessa
rijs absolui a tempore: tum hac ratione q a cēg
modi enunciationes sunt sempiternae veritatis ta
metsi. n. subiecta illarum nō cōsistant nihilominꝰ vera
sunt quā ob eandem etiam Fon. d. Just. c. 37.
ex cōi dialectorum opinione docet tā subiecta quam
praedicata in cēg enunciatione ampliari ad oēs
temporū differias imo etiā ad possibilia. Quare
prima enunciatio: Petrꝰ ē homo: vera ē hac
sa: Petrꝰ fuit aut ē, aut erit aut ee pt
uel potuit. Vt hanc obiectionē solua mꝰ, dili
genter notandū ē discrimen inter cōtingentes
et necessarias enunciationes: nam necessa
ria cēg probabiliorē sententia propterea vera sunt
nō cōsistentib. subiectis et earū praedicatis, quod
praedicata necessariō respiciant subiecta, adeo
ut subiecta sine illis cōsistere nequeant, nā sile
trꝰ ē homo ē et risibilis ē: sed in cōtingenti
bꝰ enunciationib. nulla inter praedicatū et subiectum
necessariō intercedit connexio: imo tantum abest ut
eadem praedicata ad subiecta q̄ non cōsistunt

necessariam aliquã habitudinẽ includant ut etiam ea
scribi modo queniant modo non. Quare alia
existentia solo tẽpore ad stringentiam enunciacam
veritatem necessaria ẽ tanquam conditio sine q̃
non. Hoc notato respondeo Verbũ Est in enun
ciationibꝫ necessarijs o nihꝫ significare differẽ
tem poris quã in stringentib. ut bene docet Coniu.
cit. S. 2. quã responsione probo primo hanc raõe.
Quicqd alicui essentiale ẽ id o pt pro cuiꝫ qua ar
bitrata ab eo separari seu stignificare tempꝫ pro
sens ẽ Verbo essentiale, ut ea differẽ stat: Ergo
separari ab eo. o. pt. Vnde sicut Album suppositi
nstitutione sua ita nario stignificat solum, ut sal
na essentia sua o possit illum nõ stignificare sta
etiam Verbum et quodlibet aliud signum ea institutio
ad sua significata et stignificata esse habet.
Probo 2do: Hec enunciationes Socrates ẽ homo, Socra
tes fuit homo, Socrates erit homo haud dubie inter
se differunt ad o alia raõe qua temporis assignificati;
Ergo sicut Fuit stignificat tempꝫ preteritũ, sta
Est consignificat tempꝫ presens. Tertio probo
idẽ ex differẽtia ipsius ampliationis quã nobis aduersa
rij opponunt, nam Ampliatio ẽ qn posita et predica
ta accipiunt pro pluribꝫ reb. quam stincantur in differẽ
temporis ad significati pl copulam enunciationis

Ygr ampliatio ꝺꝫ o ꝑt ubi nulla ꝺifferentia
temporis ꝺsignificatur imo talis ꝺifferenti
a ꝙ ꝺꝫ o ꝙtendat ad ꝓcta et predicata alijs
temporib. ꝙsistentia. Confirmatur. Etiã
huiꝰ enunciationis cum dico Edens largebat ꝓctm
ampliat ad presens, et nihilominꝰ Verbũ largebat
ꝺsignificat tempꝰ preteritũ. Ygr pari ratione
idem ꝙtinget Verbo Est. Ad primã ante cedẽ
tis probationem respondeo, dictum illud a Nomine
lib. ꝙcogitatũ ꝺꝫ atq; nihil eo sensu verũ nõ ꝺꝫ.
Deinꝺ ad 2ꝺam probationem et ad totũ argtm
dico Verbum Est, etiam ni enunciationibus
necessarijs quantũ ꝙdem ꝺꝫ ꝙ se ita unio
predicatũ cũ ꝓcto ut etiam ꝺsignificet eo ipso
tempore presenti predicatũ ꝓcto gnerice
Quia tamen illa convenientia seu unio ꝺsignata
ꝺꝫ ut nõ modo p illa temporis ꝺffra, in qua ad
significatur intercedat inter predicatũ et ꝓctm
sed etiam ante et forte mio semper adeo ut nõ q
cipi ꝙdem ꝓctm talis enunciationis sine illa ꝑ
fecte possit salua sua essentia et natura. Propterea
fit ut eiꝰmodi enunciatio ꝺ tũ verasit
sed pro ꝺffexactia temporis presentis ꝑ

Verbum Est ꝙsignificata sed etiam pro oīb⁹ alijs
quas tñ ipsa Verbū o ꝙsignificat. Idem fere etiam
in negatiuis enunciationib⁹. ut dīt. nā ista. u. g. Ho
mo non ē doctꝰ vera tñ ē pro illo tempore quo
doctrina ab hoīe abest. Quia tamē ista absentia
et disiunctio doctrine aliquando locū nō habet tunc
minꝰ cum in doctrina vere queuit homini ideo
predicta enunciatio negatiua nō ē perpetuo vera
sed tantū pro illo tempore quo doctrina ē in ho
mine. Sed hec enunciatio Homo o ē Lapis ꝑ
petua veritatis ē ꝙa lapis ita abē ab hoīe
ut ne possit ꝙdē eidem unquā ꝑ alīā Potēti
am conuenire. Quare licet talis enunciatio ab
eterno fuisset facta ab aliquo vera tñ fuisset
actꝰ ita vera ut si eternū duraret nunquā pos
set ēe vera ni falsā commutari, sicut prius Homo
nō ē doctꝰ commutaret ni falsam quam prius
doctrina ab homine abēē miserēt. Quidpo
to ista unā distinctio ꝙ inter eiusmodi enunciatiōē
ꝑpetuam sit vera ne eas ars ratiocinis absolutē
an respectiuē ad alia pertinet satis nunc ē scire
de verbum ni quamis enunciatiōne ī tempo re
presente significare.

Ad extremum etiam ex dictis colligendū ē, quod bene etiam docent gtra quosdam recentiores Conimb. cit. ſ. 2. Verbum ē nī enunciatiōnib. de ſecundo adiacentē exiſtentiam ſignificare

aucta

uel eſſe etiam ſiue entitatem q̄ ſcīcet ad minimum ab exiſtentia differat in enunciatiōb. de 3° adiacente, nam ſignificat exiſtentiā, ſed entitatē coīter ſumptā, qui dicunt alem q̄ dicit Deus p̄dicatur ut nī de nī, ſtomo ē alb; aut ſubſtantialem ſi ſumpta p̄dicatur ut Petrg ē ſtomo. Neq; ex eo quod enunciatiōes gtingentes nō ſint neceſſariæ tunc tantū q̄ eorū obiecta exiſtunt, bene concludunt reciores Verbū Sum, in illis poſitū ſignificare eigmodi exiſtentiam. Nā in accidentalis unio etgnemen tia p̄dicati ni ſubiecti q̄a verbum una ni tem pore p̄ſente etiā gſignificat nihil cedere in tem p̄dicatū et ſubiectū gtingens ō poſſit niſi exiſtente ſubiecto. gdeo exiſtentia eigmodi ſubiectorū gditio quidē ſine qua id genus enunciatiōes neq ēe ō poſſunt a verbis tamen in eigmodi enunciatiōibus ō gſignificare.

CAPVT QVARTVM

DE ORATIONE ET ENVNCIATIONE.

Hoc .c. 3. tot partes hūa sūt primo definit et diuidit oraōem eodē fere mō quo Fon. l. 3. c. 2. deinde definit et diuidit enunciationem, ut fere etiam facit Fon. ibidem c. 3. et v. in fine capitis incipit agere de oppositione enunciationum.

ARTICVLVS PRIMVS.

De oratione.

Circa orationis ḡtibem notandum ē, oratiōne per hoc differre a Nomine et Verbo, quod orationis partes significent separatim: Nominis uero et et Verbi partes minime: Quam differentiam satis explicat Fon. cit. l. 3. et Fusig. l. 1. c. 13. Breuiq dici pt oraōem uocalē et scriptam in hoc differre, tum a Nomine et Verbo, tum ab ijs q̄ utrumq; reuocantur, tum etiam a Syncategorematis quod oratio ex instituto significet mediantib. duob. conceptib. Nomē autem et Verbum et q̄ ad illa reuocantur, per unum tm̄ ḡceptum; Syncategoremata denig; nil aliud q̄a alicuius conceptꝰ modificaōem propiné significare uidētur. Notandū 2do, oraōem uocalem ō nisi ex uocibꝰ; scriptā uero ō nisi ex scriptis, et utramq; nō nisi ex instituto significatiuis ḡtibus componi. ut bene do cet Fon. cit. c. 1. et l. 1. c. 1.

1. notandum.

Oratio differt a nomine et uerbo, quod hoc. unum tantū ḡceptū significant illa duos.

2. notandum.

Partes oratis sūt ex instituto significatiuis ḡtibus. seu uoces fictæ

non significant qua
nisi tuto. Ergo Blitri, Scyntapsg, tum etiam significantes qu
sunt partes orationis accipiuntur, vt disputo ē tri syllabum,
Homo ē nomen; non possunt esse, partes o
rationis vocalis et scriptæ. Nam sicut habent partes mentalis orationis ad mentalem,
ita vocalis ad vocalem et scriptæ ad scriptā,
Sed mentalis oratio et enunciatio, ex alijs partib. quā
conceptib. naturaliter significantib. constare non sit,
Sic nec vocalis oratio ex nisi tuto significans, ex
alijs rebus quam ex vocibus itidem ex nisi tuto sig
nificantib. et scripta ex alijs quam ex litteris ex ni
stituto significantib. poterit componi: Quia quale
ē Totum, tales debent ē partes, neq. n. ex ligni s
aut papyro Lapideam domum extrues.

Sed obycies cum formo talem enunciationem; Bli
ctri nihil significat; vel talem, disputo ē verbū
Vocabulū Blictri et disputo sunt ficta eiusmodi
enunciationū ergo etiam sunt partes. Respondeo
Blictri significato ē ficta vt signa sive vt Quo, sed vt signi
Sophistæ sunt signa utquoi ficata sive vt Quod, quidem si digito nostras
et sic significata ut quodi aliquem hominem dicerem: Est doctus. Ille vero non
stratus non foret pars enunciationis vocalis sed aliq
uod quia tacite sub audire oporteret. Sta universā
Dico quoties cunq; non non significans ni enunciatio

aliqua usurpatur eam nunqua ēe ꝑtem nel predicatum
significans adeoq; partem enunciationis significantis
sed semper ēe alicuiꝰ alterius vocis significatum. quoꝰ
aliquando explicite adiungi solet ut si dicas: Vocabulum Blicktri nil significat nel tacite subaudiri
ut cum dicis, Blicktri nil significat &c. Quod
a. nonnulli aiunt id genus voces, mtr et naturse
ipsas significare, habereq; materialem suppositionem verum nō ēi; qa licet aliqd seipsū ad placidum significare possit fieri tñ ꝑ ꝑ ut naturaliter aliqd seipsū significet ꝑ ōe signū
naale realiter a suo significato differt ut etiam docent Conim. sup. c. ꝑ. q. ꝑ. a. 2. Quare
commentitia ē suppositio illa quā recentiores
excogitarunt et mtem vocarunt ut bene docet
Fon. 8. Isag. c. 21.

ARTICVLVS SECVNDVS.
De essentia enunciationis.

ut enunciationis essentiam quaeram pro hoc loco egi
tur obiter explicanda reuocandum mi memoriam
ē quod supra in praef. horum lib. diximꝰ, enunciacem
propositionē, conclusionem et similia nōia, significa

re q̄dē eandē rem sed sub diuersis rāoib⁹ et respectib⁹ ut bene etiam explicat Tol. hic. c. 4.

Enunciatio dr̄ dupliciter dicitur distinctione vocis multiplicis, vt Obiectiua, et Formalem.

Enunciatio dr̄ 2. modis. Deinde dr̄ notandum enunciatio nē propositionem, conclusionē &c. distinctione vocis multiplicis bifariam diuidi: Nā alia enunciatio seu propositio dicitur Obiectiua. alia Formalis. q̄am distinctionē docent Conim. Post. c. 1. q. 1. a. 3. et. 1. Eti. c. 1. q. 1. a. 2 et ex Arimin. et Dyonisio cisterciensi aliisq⁹ antiqs Scholasticis, Gillig. l. 1. tr. 8. c. 2.

Quid intelligatur p obiectiua non enunciatione.

Noīe enunciationis obiectiue intelligunt ipsas res q̄ formales enunciationes representant et significant et a. D. Th. 1. dda. q. 1. et alibi frequentiq⁹ dicuntur enunciabilia. Enunciatio formalis triplex ē. Mentalis, Vocalis, et Scripta; q̄ quoad significacionem, atto modo inter se affecta sunt vt Arist. c. 1. sup dixit.

Enunciatio formalis, ni, Mentalem, Vocalem Scriptam.

Et licet Arist. in h. l. fere solam vocalē enunciationem explicet ea tn illa intelligi satis ē. nisi aliq̄d de mentali et obiectiua sciat ideo hanc articulum in plures Aristes sectiones, atq⁹ aliq̄d de Obiectiua et mentali enunciatione præmittemus.

De obiectiua enunciatione.

Ad obiectiuam enunciationem siue ad res q̄ mentali enunciationi obyciunt, et per uocalem et scriptam notè sic principaliter ergo mistituto significari 2 ḡditiones nāris sunt. Primo aliqua distinctio inter ſbm et predicatū saltē rationis. ut ūm ſ. Th. 1. p. q. 13. a. 12. eius sententia docet. Secundo ad enunciationē affirmatiuā uerā ego cōi sententia requirit aliqua identitas inter predicatū et ſbm. uel ut. ſ. Th. 1. p. q. 85. a. 5. ad 3 noīat aliqua compositio, licet tamen sumpta h. ē. aliqualis habitudo predicati ad ſbm authore Dandino, in 3. de aīa. dist. 31. qualis etiam inter accidentia extrinseca denominatiua alq̄ inter negationes et priuationes eorū ſbta pt̄ intercedere. Neq; etiam ista identitas sufficere uidetur nisi etiam eo modo extrema apprehendantur et significent. Sic licet albedo a parte rei iuncta sit alicui identitatē seu compositionē habeat cum cygno uel muro alter nō licet uere affirmare cygnus aut murus ē albedo sed albus. Quare Gillig. l. 2. tr. 5. c. 1. n. 8. ait ad ueritatē enunciationis affirmatiuæ, opꝰ ēē ut predicatū numerica

Prima diuisio ad obiect. enunc. eiusdem distinctio inter ſbm et ſbm.

Secundo aliqua identitas. h. ē. aliqualis habitudo pdi. ad ſbm.

identitate cū ſubto generali, ſaltē quod ꝙ teſig nificatū ſiue connotatū ut ſit ni enunciatoib. ni q bg accidentalia ꝓdicata denominatiue de ſubis ꝓdicanty ut nullg ê albg, ſto nullo ê riſibilis. Similiter e gtrario tū ad ueritatē enunciationis negatiue regrity ut ſit ter ge tue negata aliqua diuiſiō et diuerſitas mitere dat, qualiscunq; tandē ſiue Genetica ſit ſiue Specifica ſiue numeralis, ut Gillig docet. Deſumitur iſta gditio ge uarijs locis Arſito telis ni qb. docet Res ê caſa ueritatis ni enunciatoib. mentalib. ut ſupra dicit ni poſt ꝓdic. c. 11. et ni hoc lib. c. 8. et ni metaphyſica docet co quod res ê uel ō ê enunciatio nē uerā uel falſā ēē, ut ſoſte a ni debimꝰ.

De enunciatione mentali.

Ad quanniscūq; enunciationē mentalē ſunt ut cā. S. Th. docet Verrarienſis. ꝓ. contra gentes. c. 55. Caiet. ni Iſagoge Porphy. c. 1. in ge neris ſpecieq; et cā Arte ni. 3. de aia. te. 23. Dandino cit. di gr. 31. et coiꝰ ſententia, quoꝝ prima eſt conceptꝰ ſimplex quo apprehenditur

Ad quanniscūq; enunciationē mentalem tres conceptꝰ neceſſarij ſunt.

fodem ut hois aut mazi conceptg. Secundg etiā ē geop 1 fotis.
tg. fotg quo apprehendit res q̄ praedicatū dicitur 2 praedicati:
at alog. ftes duobg sa p̄ueniit teatg mig hac sant 3
officia; Primum reflexe cognoscere priores geop; ntiarū sp.
tg uel potig res p̄ priores geptg rep̄sentatas, ut do Primum teatij
ct. b. Met. l. ult. S Th. et Verrariensis el 2 cepty officiū
Darding et rāo ē q̄ nullg indeg p̄t uerū iudicium ē reflexo gguo
inter duo ferre nisi utrumg cognoscat; Sed ter- a se duos priores.
tig hic conceptg ē iudicium p̄ quod illotg humang
de duobg extremis iudicat; Ergo ni utrumg extremū
ferri debet, neg tm ipsos conceptg apprehensi-
nos sine res p̄ illos apprehensas quo modo cuig
cognoscit; Sd etiam an obiectis representatis
conformes sint adeo g etiam ueritatem illorū
conceptuū percipit. Secundum officium; Componere pri
Leando cum alij duo g 2 duos sim
ceptg simplicest inter se diuisi sint p̄ nexū plicis gēa ptg.
teritium g ung natus aliquo modo et tanquā duas
partes integrantes ut una tota enunciationem
mentalē gponant p̄p quod officium 3 iste geptg
generatim ab actu uocari solet compositio, nec
oris enunciatio sine uda mentis operatio eadem
de eaa compositio nominatur et ab ipsa illotg coponens:
Imo Darding addit simili fere modo uocari etiā diuisionē eo quod in oi

enunciatione plures ac distincti gcepty cē soleāt

Tertiū et fere pcipuū officium cē videtur re-
Tertiū ipsius officiū ē ipo rum gcepty
presentare identitatem aut diuersitatem uel po-
tig ipsa predicata prout p̄ dm conceptum apprehēsa
ipsas res rep̄sentare. aliquo modo coniuncta sunt uel distincta ab rebꝰ q̄

p̄ primum conceptū representantꝫ. Vno uerbo 3 offici-
um huiꝰ conceptꝰ a superiore in eo differt quod
ut bene Banding docet non iam ipsos gcepty de
potig ipsas resᵒ gceptas inter se componit affirma-
do uel diuidit negando. Ona de eā abstracte
plerunꝫ sola enunciatio affirmatiua uocatur copu-
latiua; negatiua uero diuisiō.

Ex his recte colligit Banding tertium hunc gcep-
In quo iste ter- tig conceptꝰ a prioribꝰ conuenit.
tium habere se ad duos priores sicut se hōt for-
ma ad materiam suam, u. g. sicut forma
domꝰ siue nauis se hōt ad ligna de quibꝰ stat,
quamuis si tm̄ priores duos conceptꝰ inter se ge-
rere uelint prior se habeat in ista re mia, et se
cundꝰ in ista forma. Deinde differt tertiꝰ gceptꝰ
In quo differ- rat. ab utrisꝫ in hoc quod illi res sed n̄ se ac secun-
tertiꝰ uero utrasꝫ simultim, uel diuisim repsētet.
hoc ē pter utrasꝫ res etiam identitatē aut re-
pugnantiam illarum rerū. identitatē inquā aut
repugnantiam, q̄ uel uera inter res prout pri

oribg gceptis solent apprehendi intercedit et tunc
fit vera enunciatio vel q licet ro intellectus in
tellectus componendo et dividendo conceptus fingit, et hic fit
enunciatio falsa. Ex qb. deniq; sequitur quod Dar=
ding et Tol. c. 1. q. 2. alijq docent veritatē esse du=
plicem in complexa scilicet et complexa. In complexo Veritas duplex
h veritas est conformitas simplicis gcepti ad rem est. In complexo
quam representat: una si gcepti representat rem et complexa.
sicuti est tunc dicitur vera gcepti sicut q libet alia ima= Distinctio
go q sua gtotypo conformatur vera imago dicitur us q.
et hec veritas in sensu etiā et in. q. mentis op=
atione locum habet. Veritas a. complexa q ad istam
perfectionem illius ptinet est conformitas enunciationis
mentalis ad enunciabile ꝑ quā scilicet res ita a. hoc est adres
componuntur et dividunt sicut a parte rei gn; per formaler
posita aut divisa sunt: nam si certis conceptis enunciationes
res q a parte rei eadē aut gn posita sunt, vidi representatas q;
cat est eadē, sine compositas vel gtra divisas est uel.
q a parte rei a se invicem diversa et divisa ad enunciabiō
sunt, atq; ut sic ꝑ priores gcepti apprehenduntur, nes dicitur.
tunc est vera, falsa autem si vidicat coniunctas q
remota disiuncta, aut divisas q iuncta sunt

De enunciatione uocali.

Enunciatio considerata dupliciter.

His premissis enunciatio uocalis ꝑt ꝯsiderari uel ut ê quoddam totum physicum, ex mia et forma ꝯstans ut ho. uel ut ê totum metaphysicum ꝯstans ex genere et differa. Si priori modo ꝯsideretur hec ꝓpositio et predicatum sunt mia, sed copula uerbalis ꝙ explicite uel implicite in quacunq; uocali enunciatione reperit ê forma. Hoc ê ꝙa quotiens

In enunciatione considerata ut totum physicum ê ꝓpositio predicatum integrantib. ꝯponit mia, copula ê forma.

aliqd ꝓsertim artefactum cuiusmodi ste enunciatio ê ex plurib. reb. tanqua ex partib. in se ut forma, ipsa a. partes ut mia. Ergo Verbum quatenus consignificat ꝯiunctionem predicati cum ꝓposito, ê essentialis forma siue qualitas uocalis enunciationis. Quamuis si solum ꝓpositum et predicatum iuxta se ꝯponerentur predicatum tum foret forma et ꝓpositum mia quod paulo ante etiam de mentali enunciatione dixi. Hoc modo ꝯsiderauit enunciationem l. 8. ꝓpos. c. ꝯponunt negat Egidius propterea resolui in copulam uerbalem, ꝙ cum in l. 3. c. 4. ait, habitudi

nē predicati cum subito cē mām enunciationis sibi no
gtradicit, qm m. b. logtus de forma enunciationis
seu ꝙpositionis vocalis, m Tractò vero de forma
enunciationis objectiua q̄ apta ꝺam conditio
nē supra allatam ꝺio necessaria ē, ut enunciatio
mentalis et vocalis possint cē vera aut falsa. et
cum ibidem ait, quinstione predicati cum subito cē
essentialem qualitatem seu forma enunciationis
videtur Log de mentali enunciatione vel certe
illa q̄nstio non differt a verbali copula q̄
vocalis enunciationis essentialis forma cē do
cetur ab eod̄e Fon. l. 6. c. g. Quando deinde ide
Fon. m b. Met. c. 1. q. 3. ſ. 4. m̄ quo plurimi sen
tiunt et loquuntur dicit predicatū cē forma
enunciatois subitam vero mām solas partes integrales
ac materiales enunciatois inter se compara
vit, putm si q̄s solas partes integrantes alicuig
edificij inter se seuerans diceret parietes et
fundamentū cē mām edificij se ctum u. formam.
Paulo etiam modo ipse Aristoteles enunciationē tum
in hoc tum in priorib. cap. q̄ videtur q̄ Nomen
et Verbum tanq̄m partes vocalis enunciationis
vocalis explicauit et assenit oēm enunciatio

ñ ẽ. Nõie finito nel infinito nel ẽ nerz
bo nel casu nerbi nimirũ tñgũ ẽ ſactib
integrantib. gsta ꝛc. Secundo u. modo ẽ
andem enunciacem idem ſtles i. h. c. etiam
Definitur enũciatio, put Bꝰ tum metaphyſica phyſicũ ſper Gerg et Diſſram ita deſcri
ẽ dit. ſcripſit. Oro ñ qua nerũ nel falſũ ẽ; ũ
quo conſentit Ton. c. l. 3. c. 3. q eode ſerga
ita deſcribit enunciacem: Oratio perfecta, q
nerũ aut falſũ ſignificat. Nam Gerg pro
prium enunciationis ẽ oratio nocalis ẽ inſtitu
to ſignificare ac perfecto. Cetera par
ticula ẽtinent diſſram per qua nocalis e
nunciatio diſtinguitur ab oratiõg, Imperati
nis, Optatinis, Deprecatinis ꝛc. quas ſtles
ad Rhetores et Grammaticos pertinere ait
eo quod nõ ſignificant nerũ et falſũ ſed po
Nerũ et falſũ tiq aliquid ai affectũ ſeu paſſionẽ. Pro hac
cũt ſunt diffa rentia huiꝰ definitionis ſana longa ſunt. Diffra melig intelligenda, commodẽ aduertit S. Th. hic. l. 7. et alibi, nerũ et falſũ ẽ no
nina analoga ſicut ſanum: Quoniã ſicut ſa
nũ ſea potig ſanitas ẽt et intrinſeca in ſolo
animali ẽ ut alijs nero rebꝰ q ideo ſana dicũt

ut talis sanitatem vel efficient ut medicina et cibus, vel
significent ut color et urina, ex institutione tm: ita
verum et falsum sua potius veritas aut falsitas
complexa sit in sola enunciatione mentali
ex institutione tm in voc. q illam veritatem causant
et in vocib. ac scripturis q eam ex instituto signi
ficant. Proinde sicut vestigium talis est quod
enunciatio vocalis sit talis oratio in q tm in
signo ex instituto significante proxime et immo
diate est mentalis enunciatio vera aut falsa, vel
clarius enunciatio vocalis est oratio proxime ex instituto
instituto significans enunciationem mentalem veram
aut falsam proxime signa, quam ut termini vocales
vocant ea q sunt in voce, sunt a signa eorum q sunt
in mente, unde patet hanc distinctionem esse essen
tialem, quod est tm signum qua tale essentialiter
definitur in ordine ad suum significatum
presertim proximum: quod si q. velit p vero
et falso etiam intelligere enunciationem obiecti-
vam sine eo q causaliter et fundamentaliter
vera dicunt potest id facere, quamvis o ad
mentem artis.

a. prima

Et vestigium est mentalem, ex institutione vocum et scripturas.

Ex dictis colligi pt primo scriptam enunciacõem simili fere modo quo vocalem supposita doctrina .1. cap. posse describi. Oratem q proxime significat vocalem enunciationem eaq mediante mentalem ac remote et principaliter etiam res q mentalē representatas. In q vero mentalis enunciatio essentia metaphysice gsiderata sita sit, plio ptinet, quamuis ex dictis fere pateat eam ut totum metaphysicum ē potissimum esse repraesentationem, falsa aut vera habitudinis hoc ē identitatis vel diuersitatis q inter subm ac ptīcatū intercedit. Colligi pt 2do enunciationis vocalis, siquidem gsideretr ut totum physicū ē formam ac qualitatem essentialem esse copulam sine gūnctionem verbalem h. e. Verbum Est, vel aliud quodvis ea raõe sumptam q mentalem ppositionem significat: Quod si ut totū metaphysicū gsideretur tam ipsig essentialis forma et qualitas ē mentalis enunciatio, qua scles in ordine hoīe veri vel falsi intelligit quāntangū signū ex instituto ita essentialiter significat, sicut n. g. stramineam sertam essentialiter significat arcanissimi. Quare improbabile ē quod Fon. c. c. 4. dicit veritatem aut falsitatem enuncia

tionis qualitatem tantum accidentalem esse. 320

ARTICVLVS III.

De diuisionibus enunciationis quas Aristoteles in hoc capite 4to: addidit.

Tres diuisiones enunciationis iam definite breuiter perstringit Arist̃ in reliqua huius cap. parte ac primo quidē diuidit enunciacōem in Vnam et Plures. Vna dupliciter dicitur uel qa Vni de uno enunciat, ut hō Enunciatio una, uel unum de uno enunciat, ē ait, ho o est Socrat̃s uel qa quinctione ē una, ut uel ē quinctio si sol lucet dies ē. Item et sol lucet, et dies ē una. Enunciatio o una Plures ē q plura significat, quod fit tum uel solum subm ē equoca, ut Gallꝰ cantat, uel solū predicatū ut Socrates perdidit aliqd, uel utrumq; ut gallꝰ aliqd perdidit, aut ex pluribꝰ uocib. uel integris enunciationibꝰ. per nullam coniunctionem inter se gnexis gratia, ut hic etiam docent Comm. q ni. 2. Peri. c. 2. Itaque inter ea Stoici describunt enunciationē q plures ē mixtas ex pluribꝰ. Nempe, ni qua plura de uno, uel unū de pluribꝰ Enunciatio q plura e. uel plura de pluribꝰ dicuntur; de hac diuisiōe iterum agit Arist̃s cit. c. 2. et ni hoc. l. c. 7. ni ō inter cetera ait si nomen Tunicæ duobꝰ impositum

esset nempe hoi et equo ac qs diceret huic cā albā non fore vna enunciacem pnde ac si dicā esset hoiem et equum ee album. Vna enuncia
Vna in Categorica et hypothetica. tionē subdividit in categoricam et hypotheticā quā et in Atte Fon. l. 3. c. 3. loquitur, in simplicem et coniunctione unam simplex seu categorica est qua unū de uno dicit, affirmando aut negando pro varia temporis differentia minimum, p sentis preteriti et futuri. Hypothetica ē q ex simplicib. enunciacionib. coniunctione aliq copulatis componitur; Quam Fon. l. 3. c. 14. in 3 species dividit, atq ad c. 22. usq explicat Aristoteles u. nil de hypotheticis enunciacionib. habet ac pro inde diligenter et notandū horum libr. Item Attributionis ō ee enunciacem latō acceptam prout paulo ante descripta ē et prout in Categoricam et hypotheticā dividitur, sed solam enunciacem categoricā seu simplicem.
Categorica in affirmacionem et negationem. Item attributionis categoricam dividit Aristo in affirmacem et negacem. Affirmacio nihil ē enunciatio alicuius de aliquo. Negatio vera ē nihil enunciatio alicuius ab aliquo. Illa dicitur de aliquo subiecto enunciare predicatum qn

~~Socto~~ tribuit p̄dicatū ait illi mēē sed querire
Hoc .n. ꝙ separat ac diuidit quadammodo
~~Socto~~ p̄dicatum dum negat illud querirē Socto, propterea
ꝙ enunciatio aliquid de aliquo. Differant ꝙ. iste
diuisiones inter se qm̄ prima et .2da soli uocali enun
ciatoi querunt, 3tia u. etiam mentali. Prima et 2da
desumuntur a mia enunciatois uocalis minimē a partib.
integrantib. eo qbꝫ constat. Tertia desumit a
forma, seu essentiali qualitati. Cum .n. mentalis co
pula sit essentialis forma et qualitas mentalis enun
ciatois uocali a Verbū quatenꝫ illā ꝯsignificat
ideo recte dicunt Dialē 3tiam diuisionem ex eo
desumi, eaꝫ nisi uocalis negatio afficiat Verbum. hoc ē, mi-
quod p̄dicatum in ~~Socto~~ copulat nō fit enunciatio negativa ut hec exempla ostendunt. Nō ~~ho~~ Ela natur
pis, Lapis ē nō. Hinc aduertendū ego
Dandrio ꝙ negationem uerbo ꝓpositam o negari quo
niam duo ꝯcepty simplices in mente ꝙ tertium copu
lent ur aliqꝫ enunciatio negativa nullo modo foret
enunciatio ꝙa copulam non haberet. Negat igr tm
coniunctionem seu compositionē p̄dicati in ~~Socto~~ qua
mentalis copulatio in affirmativa principaliter existat.
Sub finem huiꝰ .c. eo hanc diuisionem hec corollaria
subiungit ~~Scto~~. Primum ꝙd aliqs affirmavit ~~Scto~~

potest affirmari et ycyd aliqs negarit pt etiā affir-
dum notandū circa mari. Secundum oi affirmaoi ee oppositā nega-
rollarium. tionē aliquā et oi negaoi affirmationem Tertii
tium Corollarium contradictionē nil aliud ee quā affirma
Quid sit contradictionē et negationē inter se oppositas. Sed no
dus. tandum tū, primum et vnum corollarium, tu ee
uetu ni notalibq et scriptis enunciationib.
no ni mentalib. quotiescunq. n. obiectiua enū
ciatio ē f se nota, tunc impossibile ē humane
illabi dissentire et oppositum vndicare. Cū
re licet uoce aut scripto possimus tū affirma
do dicere: Bis tria sunt 6. tum negando
bis tria no sunt 6, mente tū hoc negare o pos-
sumus, vt etiam do cet Aries. 1. Post. c. 2. et
c. 8. et ibidem Themistig, citans ex Euri
pide illud; Lingua eig tjcatur, mens uero negua
quam. Idem darig docet Aries 4 Met. tex. 9. vbi ait
impossibile ē vt eyspiam putet mente idem simul eē et
nō ee, quēdm quidam Heraclitum dicere arbitrabantur; no n.
necesse est mgt quacunq; quis dicat ore, ee etiā putare.
Circa tertium corollarium Aries notat, bene notanda ee
conditiones quas ipse, 1° Elench. c. 4. et ex ipsto Fon-
8. Just. c. 12. et Tol. in fine capitis huius recenset,
Contradictio uero non ē niti termini utrigq enunciationis

non modo quoad nomen queriant sed etiam quoad rē significatas, respectu eiusdem loci ac temporis aliarūq; circumstantiarum. Quare stante teste gtradictio nō est
i. dicat; Jumentum est album; Vestimentū ē albū, quamuis de eadem re loquaris. Sicuti definitionem Contradictionis obiciat, etiam gtrarias enunciationes ee affirmationem et negationem oppositas, ideoq; definitionem non soli gtradictoriae ofticiō guenire: Respondent Conimb. p particulam oppositas, intelligi debere maximam oppositionem, ut sueg ofticiōs sit: Contradictio ē affirmatio et negatio mxē oppositae; sed gtrarias non mxē inter se opponunt, eosdem possunt ee simul falsas, ut Nullus homo ē iustus Omnis homo ē iustus, quae de eaa nec subgtrarijs q. simul uerae ee possunt conuenit eadem ofticio. Soleto Paulo aliter et magis ad mentem Aristotelis, soluit p. dictam obiectionem, dum ait: Contradictorie oppositas ni hoc ab alijs oppositis differre quod ea fiat pter negationem et certam subi Quantitatem exigant, ut Contraria Vniuersalem, subcontraria particularem: at gtradictoriae enunciationes p se loquendo, tantum differant quoad negationem, quam habet enunciatio negatiua, et qua caret affirmatiua: Vt omnis homo est animal: Non omnis ho mo

est animal, cui æquipollet hæc: nullus homo non est.

CAPVT V. VI. ET VII.

De oppositione enunciationum.

Toletq et coior sutia ista 3 cap. q a Conimb. sic distinguuntur sub uno eorū nō complectuntur; nos quę ijs sitū digniora videbuntur, sequentib. domandis comprehendemus.

Primum.

Initiō capitis res ab Aristle ita clare ac disserte, ꝙsentitatiō. Græcis et Latinis interptibꝫ diuidunt ur in Vniuersales ac singulares, ut mira sit, repertum fuisse q dicere ausꝫ sit Aristotelem sola noia ac terminos, non res Vniuersales agnouisse.

Admirare Nominalium soliditatem.

Secundum.

Præmissa rerum diuisione diuidit Aristotles enunciationem simplicem, tā affirmatiuā quam negatiuam, in Vniuersalem, Particularē, Indefinitam, ac singularem, eo modo q Conimbr. c. 5. q diuisiō eo dicitur sutia desumpta ex quantitate enunciationum: Noīa Quantitatis intelligi

sunt, Discretam, qz minimam ꝑticulam Enunciatis
vel q̄ cibꝫ significatis, vel q̄ uno tantum
vel indefinite accipitur, ut Dis homo ē albꝫ
quidam hō ē albꝫ; Socrates ē albꝫ; ffrancō
est albꝫ. Probatur ista diuisio hoc modo
Sicut eis Res vel Vniuersales sunt vel singu
lares; Ita eis enunciatio gerat ꝑticulē vel sin
gulari, et uocat singularis; vel Vniuersali
Quod a. Vniuersaliter q̄ cibꝫ suis inferio
ribꝫ accipi pt, et tunc notatur signo Vniuer
sali, vt Omnis, Nullꝫ, quilibet, utorq; et dici
tur enunciatio Vniuersalis: aut particulari
ter q̄ uno qdem inferiore incerto tamen ac
uago et tunc notatur signo particulari; ut
qdam, qdam non. dicitur particularis enun
ciatio: aut Indefinite absq; alla nota Quan
titatis, et tunc dicitur Indefinita, ut: homo legit.

Tertium.

Signa, Dis, Nullꝫ qdam, &c. non dant aliqui
predicatis sed ꝑticulis tantum: ꝓinde licet enunci
ationes rāe Quantitatis ac signorum q̄ ꝑticulis
adiuncta in 4 species predictas diuidantur, attn

Enunciationes tantum rāe subiectorum non ꝑdicatorū ita diuidūtur.

Rr.

raõe predicatorum ita diuidi non solent; Hoc ꝓbat Aristoteles quod ad uniuersale signum, qa si predicato adderetur signum uniuersale affirmatio foret falsa; ut si dicas: Omis hõ ẽ õe at. sin uera ẽt homo esset, tunc etiam bos, leo, et equus. Si dicas saltem illas fore ueras, m qb. iupta Porph. do obtinam equa de equo predicantur; ut omis homo ẽ õe risibile: Respondeo negando consequentiam qa; Omne risibile, hbt sup positionem distributiuam, iupta documentum Tom. l. 8. c. 23. atq hunc falsum sensum, quod omis homo sit hoc risibile, et omis homo, sed etiam illud risibile, et sic de cæteris prãmquod ꝓquod, falsum ẽ, ut bene docet. S. Th. hîc. l. 10. et Corim. m comm. In negatiua enunciatione ꝓt idem, predicato absq falsitate addi signum uniuersale, inconueniens tamẽ et sæpius foret, qa iupta dm documentu Tom. l. c. uirtute precedentis negationis, predicatum satis distribui

tur, ut bñ etiam Conim. docent. Eandē ob eāam etiam particularia signa q̄ sine falsitatis piculo etiam addi possent p̄dicatis uidentur omitti, nimirū q̄ p̄dicata sine illis eandem suppositionem ac significationem hōt, ut ipta p̄ig documentum eigdē Fon. c. 1. q. 2. c. 33°. Aliam eaōem addit Toletg ex doctrina Porphi q̄ nisi uniuersalia p̄dicentur, h. e. aqua de aq̄, uel maiora de minoribus non fiunt p̄dicationes nisi indirecta et impropria quas non curant phili, tuq̄m inutiles ad rerum scias acq̄rendas, quamuis S. Th. cit. l. 10. bene moneat, solere interdum a philis p̄dicato addi signum particulare ad insinuandum p̄dicatum latiq̄ patere qua sede, p̄sertim hanc, inq̄t, cum habito alicuiq̄ uire, differentiam eig̃ inuestigant: u. g. cum dicunt, quod aia sit q̄dam actg et nō q̄dam forma, et logica q̄dam habitg illotg.

Quartum.

Ex p̄cēd. diuisōe tradit Arist. in relig. c. 5°. et 6to, eade oppositg doctrinam q̄m claré et bñ uenit ex gplegg ē Fon. l. 3. c. 6. q. 1. bn etiam ostendit, subalternas et subcontrarias 2° ee numero oppositas in enunciōn habendas ideoq̄ oppositionē complexā gratin sumptam, adequate, diuidi in gtradictiōnē, et gtrarietatem.

ſit ꝓpterea dicti obiter addendū ē .3. ēe enunciatiõ proprietates, nempe, oppoſitiõne, æquipollentiã et conſequentiõne quas ꝑ Fon. c.l. bene explicat; Ariſtoteles .a. de æquipollentiã nil ſcripſit; Conſequentiam uero .p. Priorum tradidit.

CAPVT VTIDIVVI.

Vtrum etiam in Contingentib. enunciationibus futuri temporis altera pars contradictionis Vera determinatè, Altera determinatè Falsa ſit.

Pro hoc capite intelligendo ſciendū ē primo quod Ariſtoteles docuit ſupra .c. 1. huius libri, ꝙ deliberatiua ſit ſuper futuris, nõ ſuper ſpontaneis h. ē, quæ enunciatiõne .p. Verã enunciationem habent Eſt uel Non ē ēe explicitè aut implicitè quæ uerã ē explicito aut explicitissima ratione neceſſariò uera aut falſa ēe, quæ reperit ꝙ aut uera aut falſa ēe. etiam de cauſa .c. 4. enunciationem localem eſſentialiter ꝓ uera aut falſam definiit. Deinde in eodem .c. 4. docuit omnis affirmatiõi ꝙ tradictoriè oppoſitam aliquam negationem ac preterea hanc ꝓ contradictorijs enunciatibꝫ conditionẽ ſeu regulam præſcripſit, quæ etiam ſon. l. 3. c. 6. habet, ut poſſint ꝺ ſimul uera

Pro difficultate q. iſtius, not. .p. mẽtis ſponſorem h. ē, quæ enunciatiõne .p. Verã enunciationem habent Eſt uel Non ē ēe explicitè aut implicitè quæ uerã ē explicito aut explicitissima ratione neceſſariò uera aut falſa ēe, quæ reperit ꝙ aut uera aut falſa ēe.

azd. corol. 2.

nec simul falsa, sed altera sit vera altera fal
sa: q doctrina usq adeo cois et vera ẽ ut ab
oibꝫ merito p impossibili habeatur duas gtradicto
rias simul veras vel simul falsas esse: Vnde eb
emi logici docent aliqm hoc ipso ad im posi
bile deducti esse quod disputatois ni cor
dy sit duo gtradictoria q de ea vel negent
Dubium igr hic monet Arles an oēs enunci
ationes singulares quae sint ita se habeant, vt
altera gtradictionis pars determinate vera
altera autē ipsi opposita determinate fal
sa sit.

Quando ꝙs-
dicatur aliqd
possibile.

Secundū notandum.

Scien dum ē ido, enunciationē
generatim sumptā dividi tripartiam nempe
in necessariam, Impossibilem, et contingentem.
Enunciatio necessaria clarig a Tol. l. 1. introductio
num. c. 17. quam a Fon. ex cui dialectum sctia
sic describitur: Quae significat ita rem ē
ficat ē, nec aliter se res habere sic ut hoo
est animal. ex quo sequitur tertium aliqd po=
sse dari, quod nit Fon. l. 3. c. 5. enunciationem
necessariam ita ē vera ut falsa ēe possit
vel vt alii Arist. g. Met. c. vlt. alij dicant,
sempiternae veritatis. Contingens ē q sig
nificat rem sic se habere, qualiter se habere

Enunciatio diuidit
in necessariam, 2.
Contingentem 3.
Impossibilem.

et ō habere, sīc, ego quo itideꝫ seqꝫ ut possit
ee vera et falsa, ut Homo currit, motiꝫ
Impossibilis ē ꝙ significat rem aliter se
habere quā sit se habere, ut homo ē Lapis
hō ō ē Lapis, ego ꝙ seqtur ut ita falsa
sit ut vera fieri nunquā possit uelut Tol.
ait, ut semꝑ sit falsa, quod sempiterna fal
sitatis. Et ꝙ hac diuisiō dicitur desumi=

Hæc triplex diuisio desumitur a mō dis enunciationis.

a materiā enunciaas ꝑ miam intelligēdā
habitudo quam res ꝙ predicatur habet ad
rem ꝙ subjicitur, ꝙ quidem o ē mia Ex

non ego mia ego qua. Sed circa Quam.

Qua enunciatiō mentalis aut vocalis q
stant, sicut em illa ego q̄ceptib. hoc ego ue
eibq̄ q̄ponitur sed ē potius materia circa q̄m
primē quidem ueritatem mentalis ea repsen=
tans; remotiꝫ deinde etiam vocalis et scriꝑ
ta eam ex institutō significantes et sic ebi=
am intelligendū ē quod habet Fon. l. 3. sub
fixem. c. 4.

Verū cum istha
habitudo ꝫplexa sit, ideo etiam mia enunci
atiōnum triplex tm ē diuisum Naturā

Quod ante enunciationes necessarias, iam ex materiā necessaria definiantur

lis seu necessaria: q̄ingens: remota seu
impossibilis.

Enunciatiō ex
materia naturali seu necessaria, a D. Th
opgc. 48. tr. de enunciatiōne. c. 10. dicit

cui illa cuig predicatu m uel ffi uel ad essentiā
ffecti ut u·gr ntegra ffitio uel eig partes, uel eg
tus principia essentialia pdicati, ut Propri
um. Tales sunt homo ē at, rationalis seu
siting, risibilis &c. et homo o ē at, o ēx
siting, nec risibilis. Jon. l. 3. c. 5°. addit
etiam accidens inseparabile, sed gtra coēm sen
tentiam et impbabiliter qa habitud o cuigg
accidentis gtingentis maior ēē o ēt qua gtin
gens.
Enunciatio ex mia con
tingente a Bol. definitur. Quando predi
catum sic nē ffecto ut possit no ēnē uel
sic o aliqd ut possit nōn, quo ex loi, sen
tentia respectant dia et sola predicata. s.
Predicabilis, unig pnde ffitionem a Por
phyrio traditam congruenter huic doctri
ne explicari ffocbet. Igr cum definit
accidens ēē id quod adest, et abē sine ffecti
corruptione, ea mens neq illi neq alli ne
cessario fuit at ad gtingentis enunciationis
predicatum nō atg etiam ad essentiam acci
dentis quod ē s. Universale corigerent
ut ffecto adēē possed predicatum sine corru
ptione, et postmodum ab eodem uicissim
abesse sine eigdem corruptione ut qdam

rexentiores interpretes sed illa nouula, sine ulla corruptione colanda tm sunt cum uerbo abee quidm si dicetur Petrus adest, et non habibit sine socio; opus o ē ablatiuum sine socio copulari cum uerbo adest, fit .n. salua ueritate huius locutionis cum multis quidem soijs abē sed solus sine ullo abire: neq de natura ipsius copulatiue ēt quando duo uerba in aliqua enunciatione nectit, etiam casu eorundē uerborum cum utrisq nectat, ut praeter sapiē exemplum etiam hae ostendunt: Petrus legat, et legit litteras sc. scripsit et pupsit famulum; cōmalegens ē, si sit dormire et comedere, et ambulare sine scissione. Ita igr ostio. sc. predicabilis et enunciationis contingentis seu quomia contingente accipienda ē ut accidens contingens oppositum essentialib. et naturalib. predicatis, quia suis adsunt et quasiunt subiectis ut salutare cum essentia, naturaliter tamen abē nunquam possint. at contingens accidens subiecto suo ita quasit et abē, ut possit etiam ab eodem abē sine eius corruptione. hoc, uiquā, uel prius quā ipsi conuenire at, ut mors q Socrati tertia tempore abē, uel etiā post

qua simul capit eidem genitiue uel adei, ut calor a lapide et aqua &c.

Enunciatio ex mia remota, siue impossibilis, cuius predicatum sit in subiecto, ut nunquam mica possit: ut homo est leo, homo non est animal. Sic quaeras, quomodo differant inter se membra utriusque diuisionis? Respondeo ex communi sententia; Enunciationem contingentem et enunciationem ex materia contingente semper conuenire, atque inter se reciprocari; ita ut cui contingens etiam sit ex mia contingente et uicissim cui quod non mian contingentem etiam sit contingens sed naria et impossibiles. Ita se habent. Nam ex communi ueterum Dialectorum sententia, sola enunciationes affirmatiue ex mia naria, et praterea etiam negatiue cui ex mia impossibili sunt necessarie. et contra sola affirmatiue ex mia impossibili et negatiue ex mia naria sunt impossibiles: quam communem doctrinam Fon. c. c. s. tunc tum nihil ei uerum quando predicata sunt minora subiectis, sed uel equa uel maiora, uno uerbo quando sunt directe predicationes non a. quando indirecte sunt, quod licet uerum sit, displicet tamen ideo quod eam Dialectorum sequendi modum

quem sequunt etiam. S^c. Tho. alii^q Theologi circa enunciationes fine cāa de esse et quod enunciationes indirectas quas philosophus inutiles ad demonstrationes rerum scientias negandas contemnunt, nimis crudeliter tractet atq; per eas enunciationum doctrinā et has divisiones nimis difficiles faciat. Quod deinde idem Jon. addit enunciationes illas in quib⁹ accidens inseparabile predicat de subo, v. g. nigredo de cornō ē ego nia naria, ac finde affirmativas necessarias negativas v. impossibiles quam et improbabilem opinionē dot; cū n. naria propositio utilis ēt dot ad demonstrationem vel saltem alq premissa vel saltem conclusio: sed nulla enunciationes in quo accidēs ingens predicatur utiles sunt ad demonstrationem et cum Arist. in. l. Post. docet.

Preterea ca Arist. l. 5. de generatione animū. c. 6. ita scribit: Jam. n. et dicimus nivem ē albam, et corvum, et passer, et nigrum: atq; Albertus magnus docet artem concludendi albos, corvos consequenter istas enunciationes corvus ē niger nam ē propositio ei contradictoria impossibilis, corvus

non est niger, ut patet. Ergo opio inde aeri * Fon.
denke nisi parabili mixte divisibile est.

Enunciationibus igr hactenus ita distinctis, superest ut
fiat mi dubium qn oēs enunciationes nacta semp sint
determinate vere, et tales oēs impossibiles determi
nate falsa, sequit. n. ut nunq ego earum scientiā
tantum de contingentibus gtuerer sia ē circaquas Tertium notandū.
sciendū vtrū ego. c. 4. enunciatiōnē tales
temporis, dici possit mi 3 membra, alia
n. ē de Preterito, alia de presente, alia
de Futuro. Qua divisione prannissa, Aristo-
motio cap. mit, mi oibus ppositionibus de Preterito
et Presente alterā partem contradictio-
nis determinate veram, et alterā determi
nate falsā ee; Quam huius hanc tradit
qa ab re ad nomen, et vicissim a nomine ad rem
valet subsistendi gsequentia recipca. Vtetiā dicit
mi posse prad. c. mi. Sed quando mi Preterito
tempore affirmatur aut negatur aliqd fuisse,
aut mi presente aliqd ee uel ō esse, res tunc
habet aut ō habet suam existentiam et gsti
tutionem determinatam. Igr etiam enuncia
tiones q de ijs fiunt, suam determinatā ac
certam veritatem ig. Ego hoc loco deducit axioma

Ex eo quod res ē aut ō ē enunciatio uera aut falsa ē. quod iterū habet apud Aristotelem 4. Met. c. 7. t. 17. et. ii. 9. Met. c. vlt. ubi ꝑ modū addē uerba q hic legunt: Non. n. ꝑterea ingt quod nos te putāmꝰ uere album ee tu albꝰ es, sed ꝑterea quod tu albꝰ es, nos q. dicimꝰ uere dicimꝰ. Restat igr controuersia de neitate et falsitate q contingentis. solis enunciationi bꝰ futuri temporis gueuit. Circa quas Sciendum quarto; eas uel constare subto Vniuersali uel singulari. Quamuis a. eadem rō uideat uᵗ Vniuersaliū q singulariū, Aristo tū de singularib⁹ ingit. Forte ꝑterea qm prēdicata gtingentia ut ep Porp. c. ii. dicimꝰ ptim gueniunt singularib⁹ Aristo deinde consg. Quare Aristo haec gtroūersiam de primarijs gtingentia subto componere uoluit. Circa quā has 4 opiones considerat. Prima ait, in enunciationib⁹ gtingentib⁹ de futura utramq contradictionis parte uera ē. ut. g. Petrg crastino sedebit. Petrg crastino ꝛ sedebit. Secunda ait, neutram ee ueram, sed utrāq;

trigu absurdā merito rejicit. nam q̄a ignota fundamentalia ratea positum ego vera affirmāre licet nīsi verum ēē et ego falsa verō ēē si utraq; propositurit tam positiō vera ē, tunc etiam rei simul erit et nō erit, et similiter si utraq; falsa; tunc res nec erit nec non erit, q̄ sunt manifeste impossibilia et q̄tra principiū illud notissimū impossibile ē: idē simul ēē et non ēē. Tertia opio ē quod altera pars sit determinate vera et altera determinate falsa: quam Aristes hoc argto refutat. Quia ego ea seq̄ vi detur oīa fore necessaria, nil g̃ fingeret, quod tū falsum ā ēē plat, dupliciter: tū q̄a dicitur in hoibg Libera voluntate; p̄ quā solent de fut uris actionib. varias et diuīs uices consultationes suscipere q̄ consultationes vanes forent, et frustra adhiberentur si oī quod futurū ē necessario fieri deberet, nec quod ō ē futurū ō posset fieri; tum q̄a in vlo. mediis. Dato potentiā ad utrumlibet hoc ē ad ēē et ō ēē &c. Ergo Quare Aristes subtilem Laude dignā, et veritati catholicæ conformem ego naturæ Lumine seq̄tur ut bene advertit Tol. n. 10.

Quāstā opinionē ipse Aristes seqh dicens in examinatio mihg de futuro ctingente, alteram partē ctradicto

ziam tm̄ indeterminate ēē uerā, altera uera
tantum indeterminatē falsam ac ꝓinde regulā
sine ḡditiōne quā ipse. c. ꝑi. et Fon. c. b.
tradunt nimirū quod contradictoria nec simul
uera nec simul falsa sint non ꝓinde ac
locum habere in enunciationib. de futuro ḡtin
gentib. ut in cateris qu̇ in cateris certum
ac definitū ē utra pars sit uera utra falsa
certum in quam talem se ipsa quamis ho
mines illud ignorent at in his enunciatio
nib. ē incertum non modo quo ad hoes q
ignorant ut unum futurū sit sed et quo ad
eam ipsam ꝙdm utrumlibet euenire sit. Fun
damentum horis colligitur. ego sine capitis
in quo hoc ipsum opio clare uideo ego ꝑssa
ꝙa enunciao legi naturā uerum sed des glinqa
ter futuro ꝑtig quam ḡcistant uel o ḡcistant
ita esse habet ut distinctim accepta ꝓinde
possint ēē quam non ēē, et nō ēē quam ēē. Ergo
neg enunciatb. quarum cōia sunt determina
tam necitatē aut falsitatē possūt com-
municare ꝓpta illud. Quali, cōa, talis etiā
ē effectg. Vt circa hanc ḡtroversiam

difficillimā quæ ad Theologos potiꝰ quā ad Logicos spectat saltem aliqd ꝓ mīte lligendo trīte obiter dicamus. Sciendum ꝫro, quod ſtes hīc apud Fol. n. u. bene dael duplicā ēēnes sitatē. Altera uocatur necessitas ſſqtr, et absoluta necessitas. Altera dicit necessitas ſſdm qd et gditionata, siue ex hypothesi. Necessitas absoluta ē quando aliqd sine oi ſſpositione ō ꝑt ſese aliter habere, quomodo ſignificatum huiꝰ enunciatis: ffomo ē animal et huiꝰ: ffomo non ē lapis dr. necessariu m ē.

Necessitas ex hypothesi ē q ex aliqua ſſpositione oritur inter ea q sine tali conditione potuissent se aliter habere, qualē tē ſſe ffrē hīnt res gtingentes q̄n sunt ex quo finde aptomatis istar celebrat quod in hoc cap. ait his uerbis: Quod ē necesse ē ēē quando ē et quod non ē necesse ē non ēē quando non ē intellige necessitatē ſſdm qd ō absolutā. ffoc aptoma alij ita exponendum; De quod ē, uel, fuit, uel erit, quando est, uel fuit, uel erit, necessario ē uel fuit uel erit, quoniam facta tali ſſpositione existentia ō ꝑt nō ēē, uel fuisse, uel futurū ēē

Hac necessitate ista enunciac Petrg currit
supposito illo tempore quo currit natio ne
ra Ego hypothesi cuiusq in tempore presente
a ipsa Petro querentis. Notat a bene
Ioletg non valere gsequentiam ab hac necessi
tate ad absolutam ut si qs ita vellet argu
mentari. Petrg quando currit natio currit
Ergo Petrg necessario et ō libere currite
n. sophisma, a sedm qd, ad ſpter, ingta
doctrinā Fon. l. 8. c. ultimo.
Sciendum seoto, qđ etiam docet Aristo. Liet
neutra pars gtradictionis in futuris singula
tibg seorsim et dnis sine assumpta necessa
rio et determinate vera aut falsa sit, ut
Petrg cras pcutiet Paulum aut cras Petrg
non percutiet Paulum attn si gtradictio
junctg simul et dixis in hoc ē adequate quo
ad utramq membrū tunc tam necessario ve
ra ē quam ulla enunciatio necessaria, tā
n. necessarium ē Petrū cras moriturū aut
ō moriturū, percussurū aut nō percussurū
quā natum, Petrum cras futurum hoīem
vel animal. Ego qđ. ita confirmari possit
Aristotelis sntia. Vis determinata necessitas

enuiacritur aliqua necessitate rerum nel absolute
nel gditionata sed enunciationes gtingentes futuri tem
poris diuisim sumpte neutra horū ro absolutam
q solis necessarijs et impossibilib. queunt, neq; con
ditionatā qa illa solis gtingentib. psentis et preteriti
temporis uidetur conuenire.

Sciendum 7mo ep Aristotelis categorijs, cap. de postpa, es
andem numero enunciationem uocalē ac scriptā, uti
ex entitatiue sumptā sine ullinseca sui mutatione
posse ep uera fieri falsam, et ep ee falsa uerum &c.
u.g. si ys scribat aut pferat hanc enunciationem
Socrates sedet, uiterea temporis quo Socrates sur
gere et sederet, utiq; talis uocalis enunciatio et
uera et falsa fo ret. Signate dico uocalem, qa
epistēmo unā numero mentalē enunciationē na
turaliter o posse mutari ep uera in falsam,
qa sicut una numero uisione aut intellectione ro
possumq nigrū et album pcipere ita uno numero men
tali enunciatione no uidemus posse uerū et falsū obie
ctum pcipi; forte ppea quod mentalis enunciatio na
turaliter uocalis a. et scripta tm ep institutū sua
significata significent.

Sciendum 8uo enunciationē determinate uera duob. modis
intelligi posse nam primo enunciatio determinate uera
dici pt tm ep parte significatois q nimirum ita gformata

Sc.

rei significata ū tempore ꝓ copulā ut q
dudat dem falsitatē ꝑ eodem tempore; e gratia
enunciatio determinate falsa eo parte significaō
ē qua solam falsitatem absq veritate adiuncta
camp, restam ac definitam hbt eo saltē tempore
quo ꝓferat. Secundo enunciatio determinate
vera dici ꝑt eo parte rei significate minimum q
eo tempore quo ꝓferat ab enunciante ō ꝑt ee
falsa, ut homo ē animal, homo ō ē Lapis, Lu
therq fuit apostata: e gtra eō enunciatio de
terminate falsa eo parte rei significate dici
t illa q ita falsa ē tunc ū ꝓferatur naturaliter saltē ō possit ee vera, ut homo ō ē
at, homo ē Lapis, Lutherq non fuit orequam.
similiter enunciatio indeterminate vera aut fal
sa ē q nec ad veritatem nec ad falsitatē
raōe rei significate ē determinata sed eodē tem
pore quo proferatur ꝑt ee vera et ꝑt ee falsa
quamuis re ipsa tm vera, vel tantum falsa sit
His ꝓmissis obiter ꝑ hoc loco sed ū eis sententia
quam Conimb. a. 4. verissimā hodieq recep
tissimā vocant Respondeo primo etiam enunci
ationes du fut uno gtingente habere determinatā
veritatē aut falsitatē eo parte significatis, quam

responsionem fatis Theologi quam ego ratiis Discipulis locis, nos breuiter hanc philosophicam rationem dangi ga ois illa enunciatio de futuro ē determinate uera ratione significatois quam hūt q̄ uel affirmat aliqd futurū quod futurū uel negat futurum quod futurū ō ē, quomodocunq; tandē futurū uel non futurū sit, dummodo re ipsa fiat aut nō fiat, et similiter ois enunciatio de futuro ē determinate falsa q̄ negat aliqd re ipsa futurū ēe quod erit futurū aut affirmat futurū quod non erit; sed ois enunciatio de futuro aliqd horum facit, ut .u. g. hac, Petrg cras hora octava non erit in schola etc. Ergo non ming ē, determinate uera aut falsa quam enunciationes de ptcrito aut de presenti, u. g. Petrg hesi fuit aut non fuit in schola; Petrg iam ē uel non est in schola; sed negant gsequentiam et maiorem, eo quod id quod futurum est possit non esse futurum et quod ō futurum est possit ēe futurum; sed male ga enunciatio quam nunc formo, non significat aliqd posse ēe, sed aliqd re ipsa futurū aut nō futurum, inter q̄ est magna differentia, nam licet res gtingenter futura usq; ad instans illud in quo existet possit ēe et non ēe; tamē in illo instanti quod enunciatione futuri temporis significat determinate erit uel nōn erit ex hypothesi existentia. Ita

ē primaria cāa quare enunciationes ghingentes de futuro possint ēē determinate uere Ego qua ꝫn illata solui possunt oēs obiectiones dam modo negr ne tetur enunciationes de fut uro gtingente ō gsignif. case tempꝰ illud indifferentia et gtingentia quod antecedit earū contingentiam sed ipsū mistans in quo cāa libera et indifferens esse ad alterā ptem determinat, ut' fassig docent Theologi neq; huic satia officit argtm stoicū quod etiam ō. pinionē enertere conabatur qa res gtingentes, pp terea tales sunt ac dicunt, qa ni eo dē mistante in quo determinata sunt potuisset nō ēē, et ni ꝯ ō. sunt potuissent ēē si cāa libera non ita voluisset quamuis supposita determinatione a ꝯ eadē cāa in illo mistante se sponte ac libere ad alterā tm partem (: nam ad utramq; simul nō ꝑt :) determinauit non possint se aliter habere quā habeāt atq; consequenter ut bene docet stoicus, tunc habeāt, necessitatem additionatam a gd. ailoming multā differe pant res varie aut impossibiles q absolutā necessitatē habet, qa non ideo tm sunt uel nō sunt qa earum cāa eas sic fecerunt sed etiā qa ō potuerunt eas aliter facere quam fecerunt uel nō facere quam non fecerunt etc. Ego quo ianuetiā

patet responsio ad grmaem m. b. Dicendo & tale fa-
cta habent. n. etiam futura gtingentia pro futuro tem-
pore aliquam necessitate contitionata q̄ē fundamentū de
terminate veritatis et falsitatis in significando.

Rpondeo ꝯdo, enunciatones gtingentes de futuro rāe obti
nue rerū significatarū tantū ēē indeterminate ue
ras aut falsas. Probatur; Quia ois illa enunciatio hoc essa
ē tantum in determinate uera q̄ o ē astricta et quasi
alligata ad veritatem ita ut eam nō possit amittere et
in falsitatem mutare et similiter ois illa ē tantū indeter
minate falsa q̄ non ē necessitata et adstricta ad falsitatem ita
ita alligata ut nō possit veritatem assumendo mutari
in veram sed nulla enunciatio uera de futuro gtingente
ita ad suam veritatem necessitata et astricta ē q̄ eam
amittere possit et nulla falsa ē ita alligata sue falsitati
q̄ talis falsitas possit ab ea separari; possit nāḿ usq; ad
mstans existentia seu determinatois; Ergo ois enunciatio fu
turi gtingentis ē tantum indeterminate uera aut falsa. Ma
ior ex diffine et acceptione determinate veritatis aut
falsitatis in dcis ēē evidens: Minor a. nō sufficienter
probat. Quia quādiu mutari pt res significata ex vera in
falsam uel ecōtra ex falsa in veram tamdiu etiam mutari
pt enunciationum veritas q̄ a veritate rerum causatur
teste Aristē hic et in post prad. c. g. ii. cui ois gsentit
et similiter etiam opposita falsitas sed gtingentes et futuras
ois q̄ p enunciationes representant et significant usq; ad
ois q̄ p

nistans ꝙsignificatum possunt mutari in utram partē
cūq; ꝙtingenti libuerit; Ergo nulla enunciatio enuncians
ꝙtingenter futurū alligata et necessitata ē ad alterā
partē alias sane ōfo ret ꝙtingeres. Confirmatur. ꝙ
licet hodie veram hanc enunciationem etiam ex diui-
na revelatione aut spiritu ꝓphetia faciā dicen
do: Petrꝰ cras sedebit, nihilominꝰ ꝙ mea enunci-
atione non tollo Petro libertatem suā et po
testatem nō sedendi. Ideo sicut Petrꝰ ad eandem
vꝰ sessionis instans potuit non sedere ita mea
enunciatio eo vꝰ potuit ex vera in falsā mutari
quamuis ex ipsa non sit in falsam mutanda.
Ex quo iam patet etiam quōd tute enunciationes ꝙ
tingentes de preterito et ꝓsente ut recte dicit
docet sint determinatē vere aut false et mutari
amplius nō possint, nimirum ꝙ earū obiecta seu
res significata iam tunc habent suā necessitatē
faltem ex hypothesi ꝓscientie Cum igr hec enun-
ciatio u. g. Lutherꝰ fuit ꝓfecto significet rem
ꝙ facta fuit, et cum id quod factum ē in se citō fie
ri negat sicut id quod futurū ē, vꝰ dum fiat fit
non fieri. Ideo ꝙtenꝰ mea enunciatio affirmati
va ex vera in falsam mutari pt. Similiter dici
cam Petrꝰ nunciam in huius temporis momento scribit
Scriptio ita determinata pro hoc instante ē ut quamuis liber

re uel ctingenter sit siquidem potuisset non eē
si Petrg ita uoluisset, nihilomin tamen iam determi
nata est, factag ista existentia suppositione
non ꝑt non esse: Ideo etiam hec enunciatio menta
lis uel uocalis affirmatiua aliog ctingens; Petrg
iam scribit, non ꝑt ex uera in falsam mutari.
Dices si Petrg cesset scribere mutabitur eadem nu
mero enunciatio saltem uocalis in falsam: Respon
deo non respectu eiusdem significati sed diuersi cio
q̄a postea non amplig referetur ad scriptionem
ipsa presens fuit, sed ad cessationem obseruatam, cui
successiuē etiam coexistit et ad quam ego institu
to significandam falso tamen referri ꝑt.
Fstuig distinctionis ac duplicis acceptionis, deter
minata et indeterminata ueritatis, et falsitatis occa
sionem prebuit tum Aglen cuig argta plgō pro
bant quam enunciationib. ctingentibog futuri tempo
ris, ueritatem aut falsitatē ita gnenire ut possit
eisdem non conuenire ꝑp aes significatas q̄ respq
ad instans quo ea ipsa futura aut nō futura
sunt, tum ēē, tum non ēē possunt; tum qa hoc modo
reconciliari possunt inter se valde discrepantes do
ctorum virorum opiniones: nam q negant ppositis
contingentibog alterā partem determinate ueram esse tal
tē saltem falsam uipta istam responsionē possunt illi

et q affirmant iuxta primam; tam deinq discrimen quod eodem ſtante docente manifeste inter enunciationes ꝯtingenter futuras et inter cateras inveniq nam aliarum veritas et falsitas ita necessaria ē, vt mutari non possit, q̃m̃ exempla ſupra posita ꝯuincunt; ſtq ꝯtingentium de futuro veritas naturaliter mutari ꝑt, eo ipso quod res ꝯtingentes ex veris in falsas, et similiter falsa in veras mutari possint v. g. usq ad instans quo Petrꝰ incipiet aliq̃ sedere ꝑt o sedere; ergo et huiꝰ enunciationis veritas mutari ꝑt si dicas Petrꝰ sedebit, ꝑsertim cum hec enunciatio licet divinitꝰ revelata fuiſſet in sensu diviso ut loquũtꝫ Theologi hoc ē nostrã rationi ab hypothesi futuræ ꝓssionis necessaria non sit, q̃m̃ ista; Petrꝰ erit homo, vel visibilis. Ex dictis ꝯcludo enunciationes necessarias a veris ꝯtingentibꝰ quoq̃ temporis ſint per hoc distingui oportere quod illæ habeant absolutã necessitatem et ꝯseqũter veritatem absolute necessariam; ſed ꝯtingentes quoq̃ temporis ſint ō ñt nisi ꝯditionaliter tam ex hypothesi ꝯsistentiæ sue ꝙm ꝯsequentem. Similiter etiam ſm̃ possibiles habent absolutã quandam sua impossibilitatis necessitatẽ

adeoq; falsitatem absolute necessariam; sed falsa contin
gentes enunciationes temporis tm̄ additionatam ex præda
suppositione existentiæ seu potig nō existentiæ.
Cæterum enunciationes ctingentes temporis præteriti et
præsentis habent quidem tm̄ additionatā necessitatem
sed eam iam in actu nō determinatam, et nō pendē
tē a futuro de quibus mutabilem nec iam quasi
absolutam figuram eorum additionem absolute po
sita fuit sed ꝑ ꝓ fut uti temporis sunt quod ad
suam necessitatem additionatā qua habent pendent
adhuc a additione futura et adhuc subsunt arbitri
o et indifferentiæ causarum ctingentium qua
lem necessitatem mtr̄ acceptam et in sensu
diviso ut quanta mutare possunt qua nō in sensu
composito, adeoq; de ipsa eam mutare sint
Compendio igr ad potissimā huius capitis quæ
stionem breuiter responderi ex dictis potest
contingentes enunciationes futuri temporis p
sentim singulares significare quidem determina
tam veritatē aut falsitatem sed nō constantē et
mutabilem uel uno uerbo clarig fonte dici pote
rit ctingentes enunciationes futuri temporis ee
determinate veras aut falsas in significando, sed nō
in essendo cum earum veritas et falsitas certa ꝑ

den sit sed quo ad existentiam et vtilitatē rigsdē
et dhm mutabilis qualis ō ē veritas et falsitas
aliarum enunciationum. Dixi presentis sin
gulares q̄ licet etiam vniuersales inpta pti
mam rēsponsionē eodem modo quo singulares
determinate vere aut falsa ēē possint attā inp
ta zdam, ordinarie dis determinate falsa
fatt, ut dis homo est albus, nel nullus homo e
st albus vt etiam bene docet Aristoteles.
Hc quo ad rem nobis sūm sentit preter Boetiū
Franciscus Albertinus quarto principio phi
losophico dubio primo m eandem sutiam citā
etiam Capolū et Richardum q̄ autho rectō
merito etiam docent Aristotelem circa futu
ra gtingentia recte philosophatum ēē.

IN SECVNDVM LIBRVM. ΠΕΡΙ ΕΡΜΕΝΕΙΑΣ.

Adhuc egit Artes de enunciationibus simplicibus earumq; vari
as diuisiones et ꝓprietates explicauit nūc in hoc libro
plures addit. Diuidit a. Fon. etiam docente
l. 3. c. 3. simplex enunciatio solet in absolutam

et modum. Absoluta ē q̄ sine enunciat predicatū
inēō sōlo, ut homo ē. vt quam ob causam adiatiuo
passim audit, enunciatio de inēi. Modalis ē q̄ no
dum quoq; adyicit quo predicatum sōlo inē, vt homo natio
ē animal, vel necesse ē hoiem ēe animal de qua Aristo
c. 3. huiq; libri tractat; ja reliqs vero tribq; nempe
in. 1. 2. et 4. plura docet de simplicibq; enun
ciationib. et absolutis.

CAPVT PRIMVM.
De enunciationibus Finitis et Infinitis.

In hoc capite p̄mittitur diuisio enunciationis
di et tertij adiacentis quam lib. pe. c. 3. a. 1. obiter explicauimq; vbi nunc hoc addendū ē. Primum quod ista diuisio, vt bene Dandinq; noret, solis vocalibq; et scriptis enunciationibq; conuenit. Hanc diuisionq; vocalibus et scriptis enunciationibus. gentiat. Vis. n. q̄ mens te ipsa efficitur 3 conceptib. gest at, vixta dicta prae. 1. c. 4. a. 2. Secundum enunciationes de 2do adiacente aut Tertio p̄pria sic vocati authore sōlo quod verum, ē, aliquando soli sōlo appropriatur et tunc ē dm adiacens respectu sōli scilicet, vt Petrq ē. aliquando etiam attributo adiungit et tunc respectu eiusdem sōli a quo hac denominatio desumit est tertium adiacens sōlo non vbiq ē. sic. n. sōlus

Curiosissimo de 2do et 3tio adiacente sic vocanq.

Tertium documentum.

enunciacões solet Disponere. Tertium, enunciationes q̄ ex solo verbo adiectiuo gstant, ut Homo curit Homo sedet, ab Ente, etiam accensentur enunciabꝫ ẽ adiacentis, in his enim idem efficit verbū adiectiuum quod in alijs subdantiuum: ꝙ fiat illa possunt resolui in enunciationes tertij adiacentis, n. g. Petrꝰ ẽ ens ita etiam iste ut Petrꝰ ẽ curs

Secunda diuisiens. o enunciationis in finitam et Infinitam.

Secundo subiungitur diuisio utrigꝫ enunciationis in Finitam, et Infinitam quas etiam explicat Fon. l. 3. c. 5°. ex cuius doctrina facile colligi pt quod Aristꝰ hũ explicite docet aliquas enunciationes ẽ infinitas tm quoad actum, ut Non homo legit: aliquas tantum quoad Predicatum, ut Homo ẽ non asinꝰ: aliquas quoad utrũq; extremum ut Non homo, ẽ non animal.

Plagua difficultas.

Circa hanc diuisionem gtroversia est, an enunciationes debeãt adiacente possint ẽ Infinita, vel quod idẽ ẽ an verba in Enunciatione mancant infinita: In enunciatione nequam. Certum. n. ẽ ex c. 3. l. 1. ea enunciatione infinita ẽ, ut non valet, non constit. Duæ sunt opiniones una negat verba posse ẽ infinita intra enunciationes. et hanc legit. S. Th. hũ l. 1. ẽ artigº fere oibꝰ. Alia vera affirmat quã cum recentioribꝰ. gdã sequunt Conimb. l. 2. c. 4. q. 2.

a. 4. s. 1. et Rubio. c. 3. q. 3. Inter quas hoc diligenter
observandum: nā q dicunt verba in enunciationibus infinita ee
posse, aiunt huiusmodi enunciatões, Socrates non currit, Socra-
tes ro ambulat, &c. ee posse affirmativas et resolui in
has de rto adiacente itidem affirmativas, Socrates
non currens est nō ambulans. Qui negativā sententiā
amplectunt dicunt oēs enunciationes in q̄bus negatio verbo p̄-
ponitur ee negativas tm: hoc q̄ modo solum resolui de-
bere Socrates nō ē currens, et o ē ambulans &c.
Licet utra q̄ opinio probabilis sit, probabilior tamen
tutiorq̄ sententia reputatur affirmativa propter hanc ratio-
nē q̄ alias inter 2 enunciationes q̄tradictorias p̄inde
dubitur medium atq̄ inter simplices terminos q̄tradi-
ctorios ut sup̄ in Categ. c. 10. dictum ē, Quod cā stare
in his lib. et in 4. Met. t. 27. negant ph̄i, q̄q
illud principium lumine naturæ notissimum supposi-
sibile ē simul idem ee et nō ee. Etenim si q̄ ē &c. q̄
faciat similes enunciationes. Homo quatenus homo currit
et Homo quatenus homo non currit, et ultima p̄ne-
gativa finita tantum habeat tunc fateri cogetur
primo eas q̄tradictorie apponi singulam tertie tertie
minis affirmationi una negatio opponit et dicitur inde
inde neutram veram sed utramq̄ falsam ee. Nā si
Homo quatenus homo currit ois homo currit. et si
Homo quatenus homo non currit tunc etiam nullus homo

currit, quorum vtrumq; falsum est: Sequela gstat ep. l. Post. nā ep reduplicativa infertur Vniversalis. Sed q nobiscum sequunt affirmativā Iudiam facile ad istas enunciāões cum distinctiōe respondent, nandicunt posteriorem enunciāōem in bifariam accipi. Primo finite, & negativa affirmationi gtradictorie o.ppōsita hoc sensu: Hōmini quatenq homo ē curs̄q non conuenit. Secundo infinitē et affirmativē eoq; sensu tm falsam ēē primam Hōmini quatenq homo ē conuenit non curs̄q adeoq; repugnat curs̄q. Confirmāt hāc sūtia. Quia verbum infinitū definit ēē quod tā de ijs q sunt quam de ijs q nō sunt vere affirmatur. Atq; ergo tā in enunciatiōne in qua finde dat manex infinitum, aliq; nō affirmabitur sed negabitur, etiō de oīq; sed tm de qdqd. entiq;.

Pro negativa opinione affertur solet primo Aller, q in hoc e. expresse ait: Sit igr oīs affirmāo et negāo vel ex noīe et verbo, vel ex infinito Noīe et Verbo: sine verbo a. nulla affirmāo vel negatio ē. Adhuc toto hoc cap. atq; etiam in ult. c. r. Primi q; varia exempla infinitarū enunciāōm vel tam tōt de verbo infinito sed oēs de nominis infinitis.

Sed respondeo ~~ſtatim~~ nel noīe verbi ita late vſum ee
ut: etiam infinita quęcęg ſicerit ~~quidem~~ etiam tacg ver
bonū quę plectitur nel eeste infinita verba ~~ꝑ~~ quia omniſ
ſequod rara admodū ſint enunciatoēs infinito verbo
ſolutę et quod certo. S. Th. et Comenb. infinitae e
nunciatoēs plerung equipolleant negatiuis finitis. dē
.n. ſcitg ē ſiue enunciatio ſit negatiua finita ſiue
infinita affirmatiua .u.g. ſiue hae: ho no nō currit.
faciat hunc ſenſum: homo non ē currens, ſiue ita
homo est non currens: plerung, dico, q̄a ſalte mīe
duplicatiuis nō equipollent ut eo eo etiam gſtruah.
quod vīta roēm ſtiam in vda pliciatiuis nō valeat
conſequentia ab infinita enunciatione ad finitam
neg in. rectè argumentantibus ſic: homo quateng
homo ē non ~~albg~~: Ergo homo quateng homo
nō ē albg. Secundo eadem ſtia aſſert Zabarel.
hanc raoēm q̄a adverbium negandi, eo cōſtructa
quam etiam ſcgh Fon. l. 8. c. 33. ē ita malignantis
naturę ut gcgd ſort ſe inuenit neget. Ergo ſim
enunciatiōe ꝑponatur verbo negabit etiā copula verbi
ideoq; faciet enunciatoem negatiuā q̄ a gbgd. diaticg
deſcribitur ee illa in qua principalis copula
negatr. Et ideo eo eodem Fon. cum diſtinctione
ei gcedo negatiōnem neganti ita maligrantis naturę

ē ut qđ post se inuenit negat: sed nego de infinita ꝛc̃ pos
.n. tm̃ negat ẽ tertia ut g stat tm̃ ẽ exemplo doctor.
Non corpg ẽ ~~posita~~ q ẽ uel negatiua enunciatio finita uel affirmatiua infinita ut dñ Fon.
docet tm̃ qa alias nulla posset dari enunciatio de ~~docto~~ infinito contra Iutiam et exempla
plurima huiꝰ capitis.
Post utrasq; enunciationis absoluta diuisionꝫ, earū
inter se oppositiones explicat q tū ex his q Fon
l. 3. c. 6. docet de finitis, uel ex Conimb. et
Iol. peti possunt. Preterea ex reliquis
capitis seq. documenta colligi possunt. Primum
enunciatio affirmatiua infinita gstans predicato
infinito ut Socrates ẽ ō iustꝰ a. ex pollet negatiua
finita, ut Socrates non ẽ iustꝰ b. et Omis homo ẽ non
iustꝰ. b. et Nullꝰ homo ẽ iustꝰ, sine omis homo nō ẽ iustꝰ.
Secundū: Enunciatio negatiua infiniti predicati
ut nullꝰ homo ẽ ō iustꝰ ex pollet affirmatiua fi
nita. u. g. huic Omis homo ẽ iustꝰ. Vtranq; docu
mentū meū ẽ mi ex his enunciationib. tam Vniuersalib
et particularib. tam indefinitis et singularib.
salte ex tra reduplicationē. et Conim. hic. in q. Pri.
c. 7. q. 1. a. 2. Dictum uero in his documentis signa
te ẽ de enunciationib ex predicato infinito affir
tiuꝰ qa de infiniti ~~secti~~ enunciatiuis utiles regula

tradi non possunt. Exercon bene concludit, q dicit, In Danubio sunt nō pisces; Ergo in Danubio non sunt pisces. Quia antecedens ē de pdicata finita et sorte infinita, dicēdō ita disponendum Non pisces sunt in Danubio, Ergo alterū documento septimo quod sortes supposse docet) predictas enunciationes utpote vij potenter se secundum mutuo inferri q formalem consequentiam. Sing, ex hac finita affirmativa homo est iustus infertur hac infinita negativa homo non ē nō iustus et ex altera tiam. Insuper finitiva homo non ē iustus: Deinde ex negativa infinita, homo non ē iustus infertur hac infinita affirmativa homo ē nō iustus et ptima affirmativa homo ē iustus ut docet Tartaretus in tractatus horū librorū, et Conimb in commentarijs alijq apud quos de his plura legi possunt.

Tertium documentū transpositis nōib et verbis manet idē enunciatois sensus. Ita docet sortes cōtra hoc capitū ea de cā fortassis quod ipse hadeng et alias frequenter fere nullum ordinem in predicatis et subiectis collocandis fernet modo n. pdicatum modo subiectum; modo verbum primo loco ponit. Signate itaq dicit Nomen et verborū transpositionem nō mutare enunciatois sententiam ga sepe regorematā transpositio et signorū eadē valde mutat

item et transpositiõ aduerby negandi vt patet ꝑ Fon. l. 8. c. 133, et l. 3. c. 7. de ꝙpollentia ꝙ doctrina ꝙ hoc ſtatis cap. deſcripta ẽ et ſecta Fon. diſcenda; vtilis. n. erit ad dubias et obſcuras enunciationes melig intelligendas et ꝓbandas.

CAPVT SECVNDVM

De enuntiationibus coniungendis et diſiungendis.

Quid ſit enunciatiõ de ꝙ tertio coniuncto et ſimplici docet Fon. l. 3. c. 5. in fine. Circa quã ſolet hic duas quæſtiones ponit ac ſoluit. Prima quãdo liceat diuiſa gunctim predicare ꝙ ꝙa tradit ꝙ.

ꝙ coniuncto optimo. Cuiget ſapientia predicatum aut ſubiectum ſit ſe ipſum, nullius cãtegorematis grangunt.

Regula. Quando duo termini regulas. aliquid alicui tertio non licet diſiuncta gungere.

Prima ẽ, quando duo termini conueniunt alicui tertio, vt homini ẽ bõ m et ẽ mal ſicum, tunc nõ licet diſiuncta gungere; ꝙ. n. recte gcludes hoc modo Socrates ẽ bong et Socrates ẽ muſicg: Ergo Socrates ẽ bong muſicg: ꝙa muſica et bonitas moralis ſunt mlta ſe diſparata et hoi equaliter accidunt. Similiter in forma ꝙ his diſiunctis non valet illatiõ gincta Socrates ẽ albg Socrates ẽ Philoſophg: Ergo Socrates ẽ albg phg.

2.

Quando 2. termini inter se vicissim sibi accidunt etiam non valet gsequtia a distinctis ad ginuta ut in exemplo qa album ginuta accidit homo et phtg albo non valet Socrates è alb Socrates è phtg, ergo est alb phtg.

Quando duo termini inter se vicissim sibi accidunt etiam non valet distincta ginugere.

3.

Quando eo 2 distinctis plicatis alterum alb gtinet in altero sine explicite sine implicite et positis gl invicem predicati in una enunciatione. Exemplum explicite dat hoc. Socrates è homo alb et Socrates è alb ergo Socrates è homo alb alb, committitur in manifesta negatio sine mutatione repetitio. Exemplum implicite plicati apud eundem talem è hoc. Socrates è Socrates Socrates è homo Ergo Socrates è Socrates homo quam gsequtionem ait non valere eo quod fiat mutata negatio: cui exemplo etiam hoc addit: Socrates è homo, Socrates è bipes. Sumit a bipes, loco essentialis, differa hois. Ergo Socrates è homo bipes q̄ è implicita negatio qa implicite in Socrate gtinet homo in prio exemplo et in hac postetione implicite etiam in hoc gtinet bipes eo modo exemplis discrimen quod autem solum committi negationem qa bis idem verbum expresse repetitur veluti è homo alb alb non etiam

um. tacite idem sit veluti Socrates ē homo animal, vel ffomo rationalis Cum. n. ni hoc nisi sit animal et rationale dum pdicatur homo etiā pdicatur at et raote. 4

Quando duo pdicata respectu unius substantie ut posterius pdicatū vel sit prioris predicati differentia essentialis ut raote respectu animalis vel saltem accidentalis constituens cum priore pdicato unū p accidens ut albedo respectu hominis tunc a disiunctis ad giuncta valet consequentia ut Socrates ē animal, et Socrates ē rationalis Ergo Socrates ē animal rationale: et Socrates ē ffomo Socrates ē albus Ergo Socrates ē homo albus

Secūnda quastio ē qn̄ go pdicatis giunctis licet divisa gcludere. Prima Regula.

Quando plura predicata sta dicuntur de uno subiecto ut posterius predicatum prioris repugnet tūc non licet giuncta divisim predicabi negare valent similes. gseq. Socrates ē homo mortuus ergo est homo. vel Socrates ē homo pictus: Ergo Socrates ē pictus Socrates ē rex in comedia: Ergo ē rex Sunt etiam plures sophismata a dicto ad dictū.

Quando duo predicata ginuncta ita inter se sunt affecta, ut altera per accidens h.e. alteris predicati beneficio tm et non p se ipsam de subto predicetur tunc etiam o valet dicitio. Exemplum ergo e Homerg e Poeta Ergo Homerg e. Cui simile e n.g. hoc, Homerg e Homo vel animal ergo Homerg e. Ex qo quando manifeste gfirmat l. 1. c. 3. a. 1. nra Tertia qtra Fons. explicata minime verum Est ni examinato log textu adiacentis predicabi alias sane ista examinatio Aliis no foret de ginuncto extremo sed tm simplici si verum e tm est copula. Similiter non recte pp hanc regulam gludes: Socrates e bonus musicg: Ergo Socrates e bonus. Quia ista dominitur artis musice de qua ginuncta examinatio log Socrati o genit p seipsa sed solig musice beneficio cui prime accidit: Huc etiam ptinet qoe plures eigde Aristotelis quod sub fine capitis legit: Vo ces ut chymera e opinabile: Ergo no ces e. vel Chymera est res vocis. Ergo Chymera e ens vel ergo Chymera e.

8.

A coniunctis ad disiuncte valet gradatio pr ambo predicata p se genuinent fortis et inter se no repugnant, ut Socrates e Homo alg: Ergo Socrates e Homo.

Capvt tertivm et qvartvm

Capite 3 Aristo diuisa enunciatõe simplici grata tim septem absolutam et Modalẽ multa tractat de modi um oppositione et ẽq pollentia q̃ ũ a Fon. satis exoptiarit. l. 3. a. c. g. usq; ad. 14. a nobis omittuntur.

Capite ultimo Aristo Chorenidis loco quarit ultrũ affirmaõi magis gtraria sit negaõ q̃ut huic; Deus ẽ iustꝰ; Ista; Nullꝰ homo ẽ iustꝰ an potiꝰ affirmãõ alicuiꝰ gtrariꝰ de eodem subiecto ut hoc Dis homo ẽ iniustꝰ. Accipit a. contraria Late patide sunt quod opponita, ac priꝰ gram dissocial. g. in vocalibꝰ enunciatiõnibꝰ eandem pertractat in opinandis nibꝰ, intelligens nõie oppiorum mentales enunciationes quas habet 1o argtis, magis inter se gtrarias ẽ si earũ altera de eodẽ subiecto negẽt id de priatum quod in altera affirmatur quam si affirmet pdicatum prioris enunciaõis pdicatum gtrariũ siue oppositum hab. nõ o niꝰ q̃ accidens. h. E. beneficio alicuiꝰ negaõis inclusa priorib. ẽ gtrarias. Quare huic opinioni: Omne ens nũ ẽ bonũ pse gtrariam ẽ dicit hanc. Nullum ens nũ ẽ bonũ accidens vero istam: Se bonum ẽ malum. Pari

rōde ni primo exemplo affirmaoi Vis homo ē iust, po
tig opponit̄ negatio: Nullus homo ē iust, quam
affirmaō grauiy Vis homo ē iust. Ego qua doctri
na ꝯcludit Notes etiam vocaliꝫ enūciatiō. affirma
tiua negatiua magis qua affirmatiua gratiꝫ oppo.
eo quod voces sint signa ꝯma et mediata eoꝝ
q̄ sunt in mente ipsa doctrinā. c.r.l.r a gō. p inde
quoad veritatē et falsitatem et ꝯsequter quoad op
tionē seu gratietatē etiā de pendent. Exēpli.
Denig patet qua vere initio horā librorū erusi
tionem vocalem ex stilo instituto, horā librorū stilum
statuerimꝰ. Sed tempꝰ est, ut tandem a par
tibꝫ ad totum, h.e. a noibꝫ et enūciatiōibꝫ, ad syllo
gismos q ex ipsis ꝯponuntur deo captum cursum
feliciter ꝯsequente aucdamꝰ.

expliciunt libri de Interpreta=
tione.

IN DVOS PRIORES ANALITICOS LIBROS. PROEMIVM.

Quod attinet ad horum librorum inscriptionem sciendū ē Aristotelem eorum authorem aliquando hos duos libros sic orsum a sequentibus duobus citare ac vocare libros de syllogismo, aliquando vero eum duobus sequentibus citare et vocare analyticos, hoc ē resolutorios. Deinde Latinis interpretes hanc inscriptionem ita uti hos duos vocant priores analyticos, et duos alteros statim sequentes, Posteriores analyticos, sive de posteriore resolutione.

Quam inscriptionem ut intelligamus sciendū primum ē analysim sive resolutionem nil aliud ē quam divisionem alicuius totius in suas partes ex quibus integratur ut cum horologium in varias rotulas aliasque partes aut domus in tectum parietes fundamentum ac denique in ligna et lapides ex quibus constructa dissolvitur: simili fere modo analysis sive resolutio syllogismi ē, qn syllogismus dissolvitur in eas partes ex quibus

stat. Fit q̃ quãdr syllog duplicit̃ g̃ ideo rati pit primo
generatim et in coi put ẽ genꝰ ad Specialem syllogismos
riminum ac Demonstrationem Dialum, et. Secundo
Specialiter put ẽ species syllogi in coi ut ẽ Demonstra
ting. Ita etiam Analysis duplex ẽ una syllogi, coiter
sumpti in suam miam et formam generalem qua
syllogismus dissolui tur in miam primam et remotã Specia
libus syllogis coem q ut ex Fon. gstat in duabꝰ pos
positionib. et 3. termini sita ẽ: Deinde in formam q in Figura et Modo gsistit. Posterior
Analysis ẽ syllogi specialis nempe Demonstrationi
in miam sibi peculiarẽ et ꝓpriam q sunt ter
mini et ꝓpoĩs varia p se note siue principia
ex q̃b. Demonstrao gficitur et in formam veri
am sibi ꝓpriam q ex certa Figura Modoq
in q̃b. demonstrao gficitur dbt gstare: Unde
horum 2. lib. Analysis non male vocari posset
Generalis et 2. seq. Specialis. Ceterum quia in
his 2. lib. sat pauca de inuentione mia: plu
rima. u. de Forma syllogi coiter sumpti tractã
tur in seq. u. 2. libris ꝓ gtra de Mia demonstra
tionis plurima; de Forma. u. admodũ pauca. Ideo
plenius duplicẽ Analysin faciam: Primam syllogi

ri communi et vacat Forma spectata potissima
eaq nominant analysin seu resolutionem Conse
quentiae. Alteram Tytli Demonstrativi &
ut potissimum quo ad Materiam g sit de rab
quā vocat Resolutionē Consequentis: Hgbg
etiam di libri inscribunt de Resolutione Con
sequentia; Duo insequentes v. de resolutione Con
sequentis. Ab aliis vero vocē Prioris Reso
lutionis fere intelligitur Resolutio Tytli in For
mam et Miam ōibg Tytlis coēm: Vocē Poste
rioris vero Resolutio in Miam necessariā
seu demonstrativam.

Quod ad Tractatum horum lib. attinet, g praemissa jā
q in Praemijs separatorum lib. Dicta sancti Sta
tyli Abbatis Tytlg vocalis et simplex qa Aristotelis huius
tm Principia sive partes, et Genq et Differē
et Proprietates &c. in his lib. explicat ita ut
de hypothetico seu giunto tacat. Quod ipsi
vē pp quē Aristoteles hos ode vocali Tytlo libros scripsit
adeoq Tractatum in ordine ad partialem
Logica habitum his libris respondentem as
signare oporteret dicendū foret vē Tytlum vē
talem vocē Intentionalitez sumptū cuiq generis
cendi cui Aristoteles praecepta Tytlorum in vocali

solvit ego planare.

LIBER PRIMVS

Interpres diuidunt hunc librum in 3 partes siue tractatus: in primo a cap. 1 usq; ad 27. docet ptlr modū gstruendi fyrmi, ut deinde doceat quomodo resoluendy sit in suas partes et principia: nil n. resolui in partes pōt nisi prius ego idem tale fecerit gstructum. In alia ra pte, a c. 28. usq; ad 32. tradit modū inueniendi mediam siue medium terminum ad facile et celeriter gficiendos fyrmos: 3a pars ut patet etiā pertinet ad fyrmi compositionem ac constructionē. De hac 3. parte a 32. ad 42. hoc ē usq; ad lib. 1. finem docet modum quo fyrmus vel a nobis vel a alijs authorib. gfectus in figuras, modos, ꝓpositiones ac terminos resolui possit a qua etiā pte tūm potissima horum librorum misteri ptio desumpta ē.

PRIMA PARS LIBRI PRIMI

Vt 1a Aristo in hac parte docet melius cognoscendy notandum ē fyrmum finde duplicem esse diuisionem posse gsiderari. Primo ut totū quoddā physicum consistens ex mia et forma. Secundo ut

Tot ẽ meta physi ẽ gstans q̃ grãe et distra:
De Syllogismo ut est totam Physicum agitur hoc ore in seq. gsiderãg. Prote rea uti enunciatio libro: ut ero ẽ absolutam et modalem. Divisa ẽ ẽ pred. l. tim metaphysicã sta Syllog̃ simplex ẽ purũ seu absolutum et ẽ no ẽ sequentẽ.
dalem distingui pt. Arist ẽgr ẽ primis 7. h. 1. c. agit de absoluto seu puro Syllogo gsiderato quoad mam et formam. h.e. p modũ totiꝰ physicꝰ: Deinde, a. c. 8. usq ad 21. agit de modali. Dein a 22. usq ad 28. quadã at nioꝝ Syllmis cõia docet.

CAPVT PRIMVM

De materia Syllogismi simplicis seu Categorici.

Mia Sylli ẽ duplex. Propria et remota. Propria sunt 2 ppões eoꝝ. ois bonꝰ Syllg categoricꝰ habitar. remota sunt 3 termini, nec plures nec pauciores. Vt cum Arist ẽ docet (Fon. ẽ totũ e. g. et. 10. l. b. quorum ut unum ergo dicꝰ legendũ erit. Qui Fon. rectẽ etiam monet si ẽ aliquo Syllo, fuerint plures duabꝰ ppõibꝰ aut paioꝝ terminis, eam uel non ẽ bonum Syllum, uel certẽ ẽ unum sed plures.
NB. Optimum Syllogismi.
Arist Aristot ẽ 1. h. c. ple, eaꝝ satis declarata hic definit Syllmum. Ordo ẽ qua qbꝰdam positis aliud

qdam ab his q̄ apposita sunt ex necessitate accidit, eo
quod hæc sunt. Circa quam dictionem præterea illa
q̄ docet Ioan. c. l. 6. c. 8. notanda sequentia. Primum 1. Not.
Syllogismum dupliciter
dictum duobus modis apud Logicos accipi. Primo ut accipitur ad præ-
significat solas præmissas ita inter se dispositas, ut missas et conclusionem
habeant vim inferendæ alicui conclusionis. Quo sensu tanto
usurpatur q̄n dicimus syllogismum demonstrativum, paræneticum,
topicum vel sophisticum genere, sic enim Aristoteles frequenter
in hoc lib. usurpat. Secundo accipitur syllogismus pro toto Aristoteles nunquam
discursu aggregato ex duabus præmissis et conclusione, posteriore modo
hoc est ex 3 enunciationibus quo modo eum hodie plerique dialectici syllogismum accipiunt;
Aristoteles vero fortasse nunquam vel
vix interpretes antiquiores rarissimè. Ex quo an-
notatione duo disci possunt unum Conclusionem aliquoties
modo pertinere ad essentiam syllogismi utrovis modo sumpti. Conclusio est de essentia syllogismi.
Nam priore modo sine conclusione essentialiter definiri ac agnosci potest; ut ex præsente dictione
constat, qua cum cæteris essentialibus, sine transcendentali
relatione, ut loquuntur, ad conclusionem cum ad
effectum suum referatur: posteriore modo ge-
nuinam cui includit cum partem integrantem. 2. Not.
Alterum est quod ab Aristotele definitus cum sit syllogismus priore sumptione
in priore acceptione, quamvis dictio sui ipsius etiam Aristoteles syllogismum
apponi possit posteriori.

2. NOTANDU Gen g remotum Sftiæ est Ora nocalis.

Notandū 2do quis Remoti loco poni o rationem non quamuis sed eam q ab Arte in .1. Dei. c.4. descripta fuit nempe vocalem: de q vna plura in seq. l. dicemg. Interim tñ sciendū facile posse Sftiæm prædictā etiam scriptis et mentalibus syllis accommodari dummodo p oratoem intelligatr scripta oratio, vel mente fabricata: dia de dum Artes ait Syllum ee oratoem talem in qua qbdam positis aliud ex necessitate accidit, insinuat Syllum debere ee bonam nouitiosā gsequtiam vipta doctrinā Ton. c. l. b. c. 2.

Syllus dot ee bona gsequtia non nitia a. ex arte Sftiæ.

Adhac qa o determinat certam materiā probabilem nempe vel nariam vel impossibilē ex qua Syllus gstici debeat, ostendit Syllum iande finitam in quavis mia aptè gludere, ideo q formalem gsequtiam ee vipta eigdē Ton. doctri .c. 3. Deniq per vocalem aliud qdam denotatur conclusionem a premissis diversā ee debere eo quod non habeat medium terminū q in utraq premissarum simul sumptis et insinuatr Syllum debere ee Argumentatoem ex duabus diis gseq. q non sunt argumentationes: ut conversiones, ex pollentia &c.

Syllus in qua vis mia aptè gludit: at patet qa Syllus debet mianail in Sftiæ materiam mian.

Aliud intelligatr per vocalem Sftiæ. D qbdam.

Notandum Sftio dum Artes ait qbdā positis,

hoc ē tribꝫ terminis ac duabꝫ ꝑpoibꝫ ; ꝙ ex illis tribꝫ terminis confici debent ꝯcludi reliquas 3 argumentationis species Enthymema, Exemplū, Inductionē. Deinde vocabulum ; positis ; iuxta Artis mentē eū sensū habere videtur ac si dixisset, si certa figura ac modo dispositis. Positum .n. vigl. Alberti Maygnq. ex se. illud ē quod ordine ꝯgruo dispositum ē et sic ꝯcluderentur oēs inutiles syllogismorum modi si vigbꝫ terminis et ꝑpoīs non haberent debitum ac congruum ordinem ac dispositionē. Vī etiam ē hic sensꝰ, qm Fon. ait ē gravissimo autore ut ; positis ; idem significet quod ꝯstructis, ꝯclusis seu syllogismo .n. talis oratio seu argumentatio ē vigqua rite dispositis tribꝫ terminis duabꝫq, ꝑpoibꝫ. talē ex hypothesi gaudis, nario etiam gaudebit conclusiō, iuxta primū documentū bonā gregrientia apud eandem Fon. c.c.x. Ex ḥijs sic explicatā sequitur primo ab arte qdm solum syllogismum categoricum ex tribꝫ terminis constare debere qui ex terminis constat fuisse definitum ; posse tū hijs accommodari etiam hypotheticum syllogismum, et ex positionis ḥijs ꝑ vocula ex ꝑpositam ; non intelligantur tm novo propōis ex terminis universalibꝫ constantes, neq tm simplices sunt categoricæ quas ab arte illustrē ex prima .h. c. parte quis intelliget ; sed etiam

Per voculas QVIBVSDAM Positis exclusis reliquas 3 argumentationis. Quod ad mentem positis iuxta seu vocula ex In certa figura et modo positis. Secundum Fon. ad. Quod ex certis constructis, conclusis syllogismo ad. Valet primo posse accommodari hypothetico et expositionis syllogismum.

singulares et Hypothetica ꝯ̄ amittunt ego singula
rib. terminis aut ego simplicib. ꝑpois. sant gposite.

Patet etiam ex hac
ꝺctione illam quae
vero etiam sotte
a sexto falsus
Probatur primo.

Sotte ego ꝺctam ꝺctionem queunt etiā sylles a
sotte falsis: Primo qa in hac ꝺctione vera stulti
mentem ego plicata plura nō ꝯiungunt ꝺ bonu sylla
cede in quam tres termini aplē inter sese diſpo
siti et duae ꝑpes falsam ex Hypothesi posita
et concessa quas etiam hont aperte falsi sylli
Secundo qa teste Aristo. 2. Ptionu. c. 2. hic
ē bonꝰ sylltmꝰ in prima figura in Barbara

Omis lapis est animal
Omis homo ē lapis
Ergo omnis homo ē animal.

Item iste in 2da figura in Camestres ꝙ legi hapud
eundem textum c. l. 2. c. 3.

Omis lapis ē animal
Nullꝰ equus ē animal.
Ergo nullꝰ equꝰ ē lapis.

Item hic. c. 4. in 3tia figura in Felapton

Nullꝰ cygnꝰ ē animal
Omis cygnꝰ ē niger
Ergo quoddam nigrū ō ē animal

Cui et plures alij Sylli p quos Aris ibidem adhuc
Syllogism potestatem sibi sunt aperte falsi quoad
premissas et tm nihilominus ab Arte habent p bonis
Syllis hic definitis. Tertio q a tertio Syllmi Probatur tertio.
etiam conuenit Syllmo deducenti ad impossibile
q semp una tota sp̃oem aperte falsam p quam
euidenter infertur ptradictorium conclusionis
sp̃ei quam aduersarij prius conabsit.
Quarto, q a Sylli aperte falsis queunt oēs Probatur quarto.
quitiones et indicia siue documenta bona
sequntia q legunt apud Aon. c. c. 2. quorum pri
mum est ut ex antecedente falsum ex hypothesi
conuerso nario sequatur consequens: alterum est
ex opposito consequentis nario inferatur oppositum
Antecedentis; Ergo sunt bona consequentia sed ad
nullam aliam speciem sequntiarum spectare pos
sunt quam ad argumentationem et Syllmum: ergo
Sylli falsum vocales et scripti sunt bona argumē
tationis boni Sylli, q p quinta differentia argumen
tationis et Syllmi queunt oportet Neq; sequentes
loquentes q um Aon. c. 8. negant Syllmum aper=
te falsum esse argumentationem bonam et Syllmum; et tā
men cum eodem c. c. 2. concedunt ex aperte

falsis fieri posse aptas et bonas gsequtias: vt
Socrates ē lapis; Ergo ē sensg gosequs. Hoc
.n. ad nullam gsequentia speciem ptinet qua
ad argtmdoem ē .n. Enthymema, et qua pri-
mum macōt hoc ppōo. Cis lapis ē. sensg gosequs
q̄ sllicite adiungit erit fgtty mi. p. fig.
confirmatur. Quia enuntiatōes vocales descrip-
te qua ntemuis aperte falsa sint nihomin⁹
sunt ē ntialiter enuntiatōes definiunt⁹ q̄ Aristo
Artis mi. p. Peri. c. 4. explicata. Ergo fgtr
etiam fgttm aperte falsi ab eodē hic definiti
sunt.

Solutio huius obiectionis qua obijciunt aduersarij fgttm ex aperte falsis non ee bonum fgttum

Ad gb. facile solui pt potissimū fundamentum quo aduersarij nitunt nobis obijciunt: fgtty vocalis nigant ō sit ē bona nisi significet aliquem mentis discursum sed fgtty ex aperte falsis non significat; Ergo nō ē bona. Conseq̄s
Ja. n. Maiōr negat Minor: na aliud ē non significare mentis discursū q̄ falte ex hy⁹ hypothesi aut falte ab aliquo misito circa eande mian haberi pt: aliud ē non significare discursum de facto tunc temporis existentē in mente alicuius aliquo vocalis aut scripty existit; sed bona fgttum omnino requirit alias Aristo in sua Arte non requisiuit

Discursus mentis tunc in vocali aut scripty existit etiam existat aliquo vocalis aut scripty existit sed latem⁹ sallem ex suppositione sinat ab aliquo misito

Ad ea quę obijciuntur dicendum est quod fgtty vocalis seu scripty nullum bonum fgttum haberet, sal

tem quando ne no eas legit vel cogitat. Ygr quidm Probatio similis
no talis enunciatio aperte falsa cignodi ē hac.
Bis tria non sunt sex; et hac sola ām hora ter
tia non lucet nobis, niloming vera enunciatio ē
quamuis ni mente nra, de facto illi nulla apte
falsa enunciatio ḡcisteus respondere possit.
Ita etiam vocalis sylltus aperte falsa song sylltg
ē licet illi ni mente et de facto nullg aperte
falsg respondeat. sufficit. n. vel quod ex hypothesi
respondere possit vel certe ni aliquo alio hoc
mi idem quod nobis aperte falsum no ē; p
itis. n. et doctis multa possunt ee aperte fal
sa et ꝙ eorundem illtg o pte gci pere falte abso
lute; ꝙ tm alijs mi pitis vel ao vera, vel ꝓbabilia
saltem non aperte falsa videntꝛ; eog ab ipis me
te gcipi posse; imo una uni eidemq hoi; possit
idem quod verū aut ꝓbabile prig iudicauit
post aliquot tempg re melig gsideꝛata aperte
falsum videri et vicissim quod a perte falsū
erat ꝙ vero habiti seqrebꝛ rum numero sylltum
vocalem et scriptum respectu cigdq hois uno tempo
ē cetꝛ horum; alio malum, quod ē inconvenies
et abeundum. Ygr saltem ad vocalem et scriptū sylltum
hic definitum, plura eqrgenda non sunt quam stis

stotelis Officio epigat nem pe. 3. termini et 2. ppoi
scem Formam syllogisticam ggruo ordine dispo
sita aptaz, ut saltem ex suppositi gradantur, sal
tem vocalem et seri ptum. Dixi ppria gamentalis
ex aperte falsis haberi o pit ab eo cui obiecta p
se falsa videntur, iuxta eoem doctrinam supra.
1. Peti. c. 4. n. 3. traditam de enunciatiis. prenotis

Notandum quarto sylla supra definita ab Arte
m. h. c. diuidi in Perfectum et Imperfectum. eo
dem sensu q a Log. l. 3. c. 22. diuiditur. Vt
ra. Duplex e autem ei ita etiam syllorum pfectio.
Una essentialis quam oes veri et boni syll habere
bent et sine qua boni syll ee non possent:
altera accidentalis quam o bent oes boni syll
eodem fere modo quo singuli homines, essentiales humanæ
natura pfectiones habent quidem; at non accidentales
neq. n. singuli æque pulcri docti aut virtutum
studiosi sunt: Ista ergo diuisio syll ab accidenta
li syllorum pfectione desumitur: quotanda a. illatio
sine referendi necessitas ita evidens et manifesta
e ut de ea nemo sanæ mentis dubitare nedu eam mens
te negare possit. Sed quidam quis essentiali ppriæ
le notiz ita etiam quotanda syllorum efficacia et
necessitati in concludendo, cuiusmodi teste Arte

sunt tm 4 directi, q. fig. sylli. unicum, Barbara celarent, Darii Ferio. Imperfecti gtr sunt quo ad illatio et colligendi necessitas quamuis certa et infallibilis attamen p se nota et manifesta o ẽ, unde sunt dei directi et indirecti sylli ptr t. praditor: Artes sylla Perfectam describens sic ait: Perfectum itaq; voco syllam nullo alio indigentem ad. praeter assumpta, ut necessitas appareat; id ẽ q̃ ni se hbt evidentem necessitatem conclusionis illatae ut no sit opꝰ ei adiungere nouum terminum neq; nouã ꝓpoem: Imperfectum nigt voco eum q̃ una re plurib. ne indiget q̃ qde ꝓ suppositos terminos sunt necessarii o tm assumpta sunt ꝓ ꝓpois: quasi dicat Imperfectum syllam voco eum q̃ bong qde ẽ et necessario infert conclusionem eo praemissis ita tm ut necessitas inferendi ea non hbt, non unis manifesta sit, sed ad hoc ut eig necessitas fiat evidens et manifesta indiget una aut etiã plurib. ꝓpois q̃ non sit ni q. tm nulli sunt priores nisi sed tm nouae ꝓpois ex illis ipsis detrahi q̃ confecta q̃ in sylla imperfecto positi deberẽt sed alio ordine quo fit ut mario gendi debeant ab eo q̃ priores Imperfecti sylli ꝓpois relicta gen-

Ipsa Artis Sylli Imperfecti, et ver.

sione qæsit. sicut. c. c. qa concessisset. nullā aliquā
talē ee bonū cogitur et qdere nullū bonū ee eo
qd aptatem. et quamuis teste Fon. l. b. c. 25.
et 27. et 28. tribg modis Im pfecti sylli
bari possint nempe p conuersionē premissarū
et reductionē sylli Im pfecti ad pfectum, deinde
p deductionē ad Impossibile et tertio p ex po
sitorios sylles: Aristo tn hic potissimū videt
log de Ostensiua pbare qua potissimē
et eandem gclusionē mi. p. fig. p modum aliqē
pfectum euidenter manifestē q ptig mi alia figura
p aliqē Im pfectum mi euidenter colligatur.
Si quarat cur 4 pdicti sylli quoad illationē et
necessitatem suam ita sint euidentes, et huma
na menti p se noti ut negari nequeant: Re
spondet Aristo sub finem huius c. et eo co Fon.
c. c. 21. pp duo hoc primū pia mihi intelligē
ti p se tam nota quam notū ē dis tria ee sex. Quo
rum prig ē affirmatiuū et ita hoc Quicqd uni
uersim affirmat de aliquo subto affirmat eti
am de quouis gtento sub illo. Posterig ē negā
tiuum. Quicqd uniuersim negat de aliquo subto
negatur etiam de oi eo quod sub illo subto

Quisquis 4 sylli 1. figura ideo tā euidentes sunt a menti pse noti ut negari nequeant: pp duo ita Deus ipse: Duo de nō Dei de multo.

gtinetur: prig principiam ab Arte nominatur: Esse
in toto, de sapig Dici de oi: Posterig. Esse in toto, et Dici de oi.
non Esse in toto, seu, Esse in nullo, et sequntig Dici de oi.
Dici de Nullo. Differunt a hac duo ee in to-
to et Dici de oi, de subz etiam, Esse in nullo
et Dici de nullo, quam Vniversale in eendo, et
predicando. h. e. sola raõe. Quia, ei, prig e
quã Dici, et ut axioma tot. Dici de, suppo=
nit Esse in. Nam ut tb Conimb. docent, subz
tunc dicitur ee in toto predicato cum ei uni
versim subycitur sub eog tqm Pars subiecti=
va quasi gtinetur, ut homo in animali; Quod
cum sit tunc ipsum totum etiam predicatur et di-
citur de oi subo seu potig de oi gtento sub
subo, ut venere e in quouis sylllo in Barbara
et Darij. Nam si vig facias talem syllum
in Barbara. Oe at e Cor pg.
Sis homo e at
Ser ois homo e cor pg.
Inde e ut si ita ratiocinaveris ego priõe prin=
cipio. Quando aliq universle dicitur de alio
tqm subo suo, seu tqm Totum de Parte tunc
etiam eodem modo dicitur de quouis quod sub=
sita parte subiectiva gtinet: sed in Ppto sito sylo

m maiore universe affirmo corpg de animali; et
m minore dico hoiem ē ~~parte~~ ~~[illegible]~~ ati
Fgr m Concl. corpg eque vere affirmo de hoie
quam m maiore affirmari de ati: eodē modo
m 2.bg negatiuis Fgtis procedit nis, negatiuis
priuis pij; Dici de Nullo. Dum.n m
Lazer jug. ita raciotinamur. Nullū at ē lapis
Dis ho ē al.
Fgr nullg ho mo ē lapis.
In maiore ꝑ hoie universe negamg lapidem
de ati m minore vero affirmamg hoiem gtine
ri sub ati; Fgr m conclusione merito etiam
negamg lapidē de hoie qmdm cū m maiore de
ati negauimg. Ex dictis sequitur istis duobg prin
cipijs cognitis p se notis nisi nullum Dici de Di Dici de
nullo inniti suo modo reis Fgtis bonos q ex coibg terminis
gstant atq adeo maiorē partem ficte Logicalē 4 or silog
mediate et acta alteratum ex ijs sunt; cetera
Fgtli rei ꝓbantur vel p reductionem ad hos 4, vel p
deductionem ad impossibile q o nisi p aliqua
ex prædictis 4 ꝑfectis Fgtis fieri pt. Ex termi
nis coibg nequam, qa expositorij Fgtli, nec p se
noti satis sunt nec sunt peculiaria principia
ut docet Fon. c. 24.

CAPVT·II·ET·III·
De conuersione Propositionum Simplicium.

Aster hic de conuersionib. agit ꝙm sylli rde et 3tia fig. ꝙ conuersione alioꝝ ꝓpositiones ꝓbantur et reducuntur ad 1. fig. Atq; in rdo c. explicat Aristo quer sionem simpliciam et ꝙ accidens absolutarum enunciationum. sz ntiꝫ modalium. Eam uero ꝙ ꝓpositionē uocatur omisit eo quod ō uideatur nal da utilis sylloꝝ tractatoi: sed qa ultimus capitis doctrina a Fon. l. 2. Inst. c. 8. et 13. sufficienter explicatur, nil occurrit aduertendum nisi hae tria. Primum indefinitas enunciationes quoad formā suā equalere particularibꝫ ideoq; eam particularib. leges conuersionis et syllogorum subire. Secundū si ꝙm aliter ꝙm Fon. et Aristo docent uideantur aliquando ꝓpositiones ꝓpter uerbi, id ō fieri ex necessitate formę, sed ꝓpter eam significatam ut quibꝫ uidetur uniuersali affirmatiua quorti Aristo, qa omis homo ē risibilis et oē risibile ē homo qa termini sunt equales et conuertibiles sed ō ꝓpter formam; nam si ꝓp

Quo Aristoteles de conuersionibꝫ egerit.

Indefinita enunciationes æquipollent particularibꝫ conuersionē quoad formam.

Singulares propositiones conuertuntur ex necessitate formę, sed minime ex necessitate tantum, ut fit.

forma accideret, in oi nia ita fieri posset qd
tm verum ē. Ultimo namq; vniuersa
les affirmatiua v possunt guerti ni Ites, et si
homo ē at, o tm guertim oi at ē homo. sic
etiam particularis negatiua qndoq; videt q
uerti, ut aliqs homo o ē albs, et aliquod albū
o ē ∥ homo; sed hoc fiat pp mian eueniť, nō
pp formam, cum non ni sibi ita fieri quat
tum, Circa exempla no multa q guersi
regulis videntur repugnare Dqr dblen
dum ē, ut ter mini prēq ydem maneant
in guerente sicut in guersa fuerunt. Ita si
ydem maneant certum ē guersionē semp
valere et si qz fallit pp ea tm fallit qa tota
et predicata o adequatē et oio guertuntur
sed ptim tm ut si dicas; De vinum ē in dolio
Dqr quoddam dolium ē vinum; male guertis
qa nō guertis totū predicatum neq; in solum
dolium sed ē in dolio sine ens in dolio, guer
tentis enunciatis adequatum predicatū erat.
Dicendum igr aliquod ens, sine aliq quod ē
in dolio ē vinum: et ut hoc fiat nō raro ad
tendum erit circumlocutione aliquando se

Pro tertio do cumento obser uanda sunt q enu dā exempla repugnare videā tur regulis guer tionum.

tinenda eadem explicatio et sapposita aliarum
assertionem apud Fon. l. g. Stine id geng & pier. Nullg
senex erit puer, et, Nullg mgr erit baccalaur
rear. aprig exponenda sunt ingta ibm documentu
c. 32. apud Fon. Nullg q ē aut erit senex
erit puer q quertens sic exposita st ēfalsa
nisi pinde non ē si etiam hec illig connexa
Nullg q erit puer ē aut erit senex possit ēfalsa
Simili modo prior exponenda ē, nullg q est aut
erit mgr erit baccalaureg. Ergo nullg q
ē aut erit mgr erit baccalaureg. In q tue
nunciab. nisu p notandam quod ni. g. Petri. ig.
a. u domine verbum sum ē parte pdicati
sed fortassis ista facilig similia circumlocutio
ne querti ista possent; Nullg senectute habens
erit habens pueritiam; Ergo nullus habens
pueritiam erit habens senectutem. Sed in
his oportet sapere ad sobrietate, et q bonitatem et efficaciam quessionum plato ha
bere cupit consulat Conimb. commentarium.

CAPVT·IV·V·ET·VI.

De tribus Syllorum Figuris.

Cuare prima figura reliqs dr nbq praefiel.

Capite 4 docet Artes .1. fig. caeteris duabq pstare tum qa hoc medium terminum medio loco interdu extrema locat um: tum qa Syllos hoc pfectoriq; actu exercetur dictum de oi, uel de nullo Qua de caa Artes nulla alia raõe qbat uel tribuendit efficaciam Syllorum .1. Figa ea, qua dictum De oi. et, De Nullo, quod in eis euidenter inspicitur. Tum qa in ea possant ois conclusionum genera colligi ut etiam dcat for-

Docet etiam in c. 14. in fine.

Deinde o tm eodem cap. eos modos ee Inutiles q uerum etiam sequntium capitum et figu les in qbq dantur terminis. In qbq rarum modos inutiles eos ee docet in qb. dantur oi. et. In qbq Nulli. terminis, in qbq Oi, et Termini in Quibq Nulli h. e. in qb. terminis pmissum ita dispoi possunt ut non ning inferat conel. Vtis affirmat uera qua Vtis negans. At cum utilis et bonq nodq sit is tm q uarios infert affirmatiuas deter

minata gclasionem manifestum ē talem syllogismum. Nunc
gtra vid enunciadēs affirmatiua possint gclusi
di nullam habere necessitatem colligendi si di-
cat q colligi gclusione affirmatiuam ni gtrari
am inferri possunt termini eo qb. mi eodē modo
inutili gclusio negans efficitur. Sin a. dicat, ne-
gantem gclusionem colligi gtra asserentes termi-
ni mi qog conclusio ē affirmans. e. l. si q° hunc
similem modum. p. fig. A. E. diceret ee bonū
sic posset quini erroris qa eo pramissis pro-
inde sequitur vera affirmatiua vtis qua nega-
tiua vel ut interpres loquantur dantur termi-
ni mi qb. Vi, et mi qb. Nulli. Nam si hos ter-
minos accipiamus homo, at, equus, colligere
poterimus hanc affirmatiua vtem veram

A. Vis homo ē at,
E. Nullus equus ē ē homo
Ergo. Vis equus ē at.

Sin p. alios terminos accipiamus ut sunt, ho-
mo, at, lapis, negatiuam conclusionē vniuersa-
lem colligemus hoc modo

A. Vis ho ē al.
E. Nullus lapis ē ho,
Ergo nullus lapis ē at.

Possunt preterea mutiles Sylli non minꝰ efficaciter et facilig
ostendi ex primo et 2do documento sonagsẽtia a
pud Fon. l. 6. c. 2. q. quo frequenter etiam utit̃ Aristo
delijs dialꝯ. Dis .n. illa Sylli mutilis ẽ vide forma
in qua eo pacifis uerꝫ referri pt̃ uel uni catalsa
clusio; atq; etiam ille in quo oppositũ conclusi
onis ꝯ repugnat premissis, ut sup̃ra docet Fon. l. c.
Preterea Aristo in singulis his capitib⁹ peculiares
regulas p eisdꝫ Fig. Syllis tradit, q etiã sequunt
Pro. p. figura dat 2 regulas apud Fon. c. 19. Pro 1. Fig. affert has duas.
1.
Vt maior sit Vniuersalis. 2. Primam, ut maior ꝓpõio sit vniuersalis.
Vt minor sit affirmatiua. Secundam ut minor sit affirmatiua. Cui huic
regula ẽ ga in Sylli. 1. Fig. ꝗ cũ debeat exerceri
dictum de Oi, uel, De Nullo quod aliter fieri
nequit. pt̃ nisi maiꝛ ꝓpõio sit vniuersalis affirmati
ua aut negatiua et nisi in minore medius terminꝰ
ng q ẽ totum affirmetur de minore saltem
quo de parte sibi subiecta si in negatiua prædi
caretur de eo non diceretur eiꝰ totum, neq; minꝰ
extremum sub ipso contineret. Vt docet
Fab. l. de. 4ta Fig. c. 6. in quo etiã recte monet
noie tubig non intelligi totum strictũ aut ꝑ
tẽ quale ẽ Genꝰ respectu Speciei et species
respectu Individuorum sed data significatione

ufur pari ꝓut ꝺē id quod affirmatiue ꝓdicat de aliquo ut risibile de hoīe uel homo de quolꝫ ali, ſ modam totiꝫ ꝓdicari dicitur.

Pro 2da Fig. tradit. 3. Regulas quaꝝ prima ē ut maior ſit uniuerſalis. Secunda ut minor ꝝ ſit affirmatiua, minor ꝝ negat, aut gra ſi maior negat minor affirmet: Nam ex ut ꝝq affirmatiua aut negatiua ni ſequat nil ꝯcluditur in hac figura. Vt ſi ſequat, nequa, ſ ut ideꝫ Dab. c. 10. in ꝯclusione cet raōe nia valet ſyllg ex duabꝫ affirmatiuis. 2da Fig. quotieſcunꝫ maior ꝝ ſtat ex uniuerſali et negatiua ſimul ſumpta ſyllg ex aequalibꝫ et conuertibilibꝫ quo gra ſylli 2dꝫ aliꝫ authoꝝ ex ꝓpria qua ipſi ꝺē Dab. hꝺt frequenter utūtur etiꝫ talis ſyllg ꝓ ſimplici quaꝝ rōne maioris eorem forma reduci ad Barbara. Imo forte poſſe iuxta ea ꝝ in 2. Peri. c. 1. ſub fine de conuertendo non impꝺabilitas talis ſyllg poſſet dici ēē m. ꝓ. Fig. in Barbara ſigdē 1ma teſte, tranſpoſitiō nōiū et verboꝝ non mutat enūciatū. Tertia regula ē ut Concluſiō ſit negatiua. Pro tertia Fig. hꝺt iſtas 2. Reg. ꝓ. ut minor ſit affirmatiua. Secundam, ut Concluſiō ſit ꝓpoſitionalis ſi.

2da figura 3 Regulas.
1. Vt maior ſit uniuerſalis
2. Vt minor maior ſit affirmatiua
3. Vt concluſio ſit negatiua.

Sexta peſſima 2da Fig. Dab.

In 3tia figura tradit Dab.
1. Minor ſit affirmatiua
2. Concluſiō particularis.

Capite 1. docet oēs syllos utiles ꝺa Fig. duobꝰ modis ꝓbari posse. Primo si ꝓ aliquē ꝓmissaꝝ
uersionem reducantur ad aliquem syllum ꝓfec-
Quia si connectatur 1. Fig. iuxta eā q̄ etiam docet Fonsec. 2ª.
Tenentur Baro-co et Bocardo, fieret 4ª Grypco et Bocardo non possint ita ꝓbari. Ex
parte particula
aliq̄, quod non est admittenda
tum. Quo etiam sequitur quod aliq̄ docāt ꝺamatizā
Fig. ex 1. ꝓ Conuersionem nata ei rāsi ꝓ aui
piat syllum ꝓfectum 1. fig. et quarta maiorē
facit ꝺam Fig. et si Minorem efficiet 3tiam
Quare mirum non est quod ꝺa Fig. ꝓcetur
et reducatur ad 1. ꝓ maioris ꝓpois quæstionē.
Tertia .u. ꝓ sui nozi 1ª.
Secundo ꝓ deductionem ad impossibile quæ ꝓ tertiā
bene explicat idem Fon. 2ª. et hoc modo oēs
boni syllogismi probari possunt neq; hæc probatio
difficilis est quia primo aspectu apparet. Nā
omissis multis regulis aliud faciendū o est quia ut
(si .u.g. aliqꝰ in syllogismo aliquo impfecto utraq; pmis-
sa negetur gclusionem) quia ut sumatur contra
dictorium gclusionis negatæ quod aduersarius obti-
nuerit accedere. Deinde ex tali ꝓtradictorio una
cum altera ex præmissis q̄ actior debito
ostruatur syllogismus ꝓfectus ex quo euidenter gclusio

contradictoriam alicuius p̄missa qua idem adnexarius
prius concessa est atq; ita debuit ē ad hoc impossibile
ut generō cogatur duas gtras dictorias aut gtrarias
minimam alteram p̄missam quam in syllo infecto
gessit et gclusionem ei syllogi, qua gra euidentes
eo dabat̄ itidem gessis inferre negare ō p̄t. e. g.
si fiat hic syllog infect̄ in tis homo ē at. Ba
Quidda albū ō ē at. ro
Prius quidda albū ō ē hō. co
Atq; alius aduersarius neget eius conclusionem ex gas
is ora necessarius sequitur cogitur dicere quod
sequitur eius contradictoria ℥ ē: Quidda albū
non ō. tē albū ē homo. ex qua minima in maio
re prius concessa fieri statim p̄t hic syllog
in Barbara penult euidenter gclus; gtra dicto
ria minoris prius etiam gessa hoc modo.
tis homo ē animal.
tē album ē homo
Ergo tē albū ē at.
Sed hac gclusio gtradictoria opponitur minori
in Barroco ex necessa et duo gtradictoria ō pos
sunt ē simul vera. Dñr si illa minor mihi gessa
vera fuit, ultima hac gclusio falsa ē. Ergo et
necesse ē alterā p̄missarum huius p̄fecti syllogi ē falsa
Atq; maior (tis homo ē at) falsa non ē quod m

etiã ante ni. 1. Sylto fuit questa. Sz minor huiꝰ Sylli, videlicet de albũ ẽ homo q̃ ẽ gtradictoria Conclusionis antea negate falsa ẽ. Sgr ista g duplo ergo dem gtradictoria hac minore: quodda albũ nõ ẽ homo vera fuit, ac p̃inde p̃ posita negata. Quare hoc et modo, euidenter etiã ꝑbatur bonitas Sylto rum impfecto rũ faciẽg g noscih quare gtradictoriã Conclusionis p̃ime p̃fectũ Sylum illata nocih hypothesis a tialis nimiũ ga diuersarig eo supposito deuenih ad impossibilem absurditatem quam aliter euitare ẽ fit quam ut tandẽ g cedat illã hypothesin fuisse ꝑ Jam adeoꝫ ꝙsequenter fateatur conclusionẽ nẽ impfectum Sylum illatam vera fuisse et a se male negatam.

Denigꝫ mi. b. v. docet Artes 3tia Fig. Sylloꝝ o tũ his 2 modis sed et ꝑ oppositionẽ euidenter ꝓbari posse ut etiam bene explicat Fon. c. 28. Sed de Fig. et modis Syllogisticis plura vobis videntur paulo ꝙpactig tractanda.

ARTICVLVS PRIMVS
Quæ sit Forma Syllogismorum.

Quãdm. mia Sylloꝝ nis nimd ẽ, qua 3 termini et 2 ꝓpõs

ut c. 1. ep Fon. et Arte dictum fuit, ita forma Syllogismi est Fon. c. u. docere dimensionem quam Figura et modg. Figura docet apta tribus terminorum dispositis; Modg. u. e duarum formarum earum Quantitate et Qualitate ad gradationem inferendam debita collocatis ut Vere Fon. docet: Syllogismum non videri recipere pro toto diuturna ep 3 propterg aggregato seu tm pro 2 partibus: etenim si Syllogismum pro aqua toto diuturna recipere velimus dicendum videtur, utrag forma artis dispositam esse mam Syllogismi, sic accepti: Conclusionem u. ei forma, ut ait Philoponus et Fab. Lorro Licet Arte 3. tm Syllogismum Fig. ad miserit o desint tamen quamplures et recentiores qui tm quinq Figuras (Galeni Figuras) 4. Fig. addendam censeant, qua Galeni figuram indigetant, eo quod Averroes c. 8. huius libri Galenum eig authorem fuisse asserat. Dicunt alii authores 4 Figuram ei, quando medius terminus de majore extremo predicatur et minori subjicitur ut fit in his duobus exemplis.

Ce at e Iosta
Cis Iosta e ens
Ergo quoddam ens e at

Item.
Nullus homo e lapis
Cis lapis e corpus
Ergo aliquod corpus non e homo

Faciunt itaq; plerique hanc figuram simile ztiae eo quod ambas colligat g clausione Item de singularibus vel affirmativa vel negativa quemadmodum ztia. Alij vero et vtes g clusi posse autumant. Sed etiam ista opinionem probat Aristotelis ztia hac ratione.

Argumentum statuit sunt Figurae syllogorum quot modis fieri sit, istam quartam sapta duorum extremorum cum medio termino dispositio ut ser se notum est ex dictis figuras seu huiusmodi collocatio seu dispositio tm his 3 modis fieri pt: vel. n. ita iungit medius terminus ut semel subjiciatur maiori extremo et semel de minore predicetur iuxta exigentiam duorum principiorum q in syllis. 1. fig. aut mee dant et exigit 1. fig. vel do medius terminus predicatur de utroq; extremo et efficitur da fig. vel terminus utriq; subjicitur et fit ztia figura ex pter. 3. istas terminorum combinationes alia ab his diversa possibilis no est; illaq; quae adverzarij p hac figura commentitia adferunt ad prima pertinet qm. 1. fig. syllogizat quia ut medius terminus semel de maiore ac extremo universe predicetur et minori affirmative subjiciatur iuxta dictum de omni, et de nullo, sim m. 1. Propter id fiat, sea in. da. et tametsi ponunt transpositio in da et ztia fig. syllogorum modos

forte se uariet, ut alio exemplo Cesare, et Camestres
in 2da Fig. Disamis et Datisi in 3tia p̄barlq
eos modos a se inuicem haut aliter q̄a p̄missarū trans
positione differre opinantur, figuras tm uariare
sit eo q̄od figura ē sit p̄ poim, seu medij termini cū
duobus extremis acta compositio, q uariari aliter
quam 3bus p̄dictis modis ē sit quamuis p̄ poies uari
entur. Forte sic igitur, q si Bocij et Sententiam
q̄a de Maiore et minore extremo 2da et tertia
Fig. explicat ideo Sen. c. 12. sequatur, dicendū
ē ilos modos no solum p̄missarū transpositione
differre; Cesare .n. differt a Camestres q̄a
illum p̄ poiem sive primo sive 2do loco posi
tā vniuersalē negatiuā hoc, Camestres u. affir=
matiuā. similiter Datisi a Disamis distin=
guitur hoc .n. maiore vtem affirmatiuā Disamis
u. minore quo eumq; tm modo ista p̄ poies trans=
ponantur. Aduersaris opinionis argta, ex eo sol
umtuo q̄od facile ostendi possit oēs illorum moder-
quos 4ta Fig. adscribunt, sola p̄ poiam transpositi
one differāt a modis 1. Fig. et ut in speciem
ex exemplo paulo ante allato respondeam q
dicimo 1. exemplum ēe in directū modū. 1ma Figura
transpositum q uocatur Baralipton et posse etiā

ad Barbara reuocari iuxta prima syllogismi ptis
qua ego arte citat Fon. c. 32. Idem exemplum in
directis modis etiam transpositis q̄ inferatur fac
mo de quo Artes. c. sequente. et Fon. c. 15. tractat.
Si ergo remanent circa modos syllogisticos pter ea q̄
Fon. docet notandum: quod in una ciuitate sunt mul
ta ador ita in singulis figuris ea posse stare
modos. In uniuersum tamen si modo intueri uelis
les simul ex oib⁹ 3bꝰ figuris colligantur erunt
48. In singulis figuris .16. ut colligit Fon. c. 14.
Vtiles ni oib⁹ 3bꝰ sunt .19. Comprehensi omnes
sibꝰ apud Fon. c. 13. et in .1. fig. sunt 4 directi
ti, ac 5. indirecti. In 2da figura tm 4 directi
Et in .3tia ex totidem directi. Ex 4ta ergo
quens è in 1. fig. ea 12 modos inutiles ad dire
de gcludendum q̄ his noibꝰ uolebant narcasari

Tibi, dico, Soli, Bonos, omnes, meos, Esse,
Ista, Rota, Stridet, Valde, Ktrc.

Quod si tm eos 4 ꝑfg inutiles sunt in .1. fig. q̄
sibi uelint erunt tantum 10. Nam stridet
et Valde gbituunt Fakelom. et Fapesmo q̄
sunt duo ultimi indirecti huic figure modi.
Ex 2da figura supersunt et duodecim rodi oib⁹
inutiles q̄ ita notari possunt.

Tibi Dico, Soli, Bonos, Omnes Meos Esse
Vta Lota stridet Tranquam Axis.
In 3tia Figura sant isti 10 inutiles.
Tibi Dico Soli Bonos, Omnes Meos, Esse
Stridet Valde Raro. Quæ voces facile
intelligentur ex iis q Pon. l. 3 c. 8. et l. 6. c. 14.
docet: Hoc. n. singula dictiones tantu duas vocales
et vocales, non tres quotu modi utiles, ut illigari nulla
gelationē ex iis in forma colligi posse. Deinde
significat Vtem affirmativa E negativa, i. par
ticulare affirmativa, O negativa particularem.

CAPVT VII.

Documenta quædam, trium figurarum Syllogismis communia.

Primum ē, ex duabus particularibus tam affirmatiis, tam ne-
gatiuis nihil unquam concludi, ut patet ex 4 modis sticho compo-
nendum. oi figura, inutilibus. Tibi, dico, Soli, bonos. huic adhendatur.
iungi pōt etiam ex 2 negatiuis nunquam aliquā concludi. Ex quarta parte
Quæ de 2da hi 3, ni oi figura inutiles sunt i Omnes negatiuis
nes, meos, &c. ut etiam docet Pon. c. 18. relig. n. nim
tiles modi, singularum figurarum ex specii alibi
citatis regulis pendent quas supra. c. 4. tradidimus et i-
dem Pon. c. 19 explicat.

In oibꝫ figꝝ Secundū dōmētū ꝑ oibꝫ figuris dantꝝ 2 modi ꝑ dantꝝ duo ꝛecta gclusionē, ꝛeferentes ning extremū de maiori dicti modi. quorum alter ex maiori Vniuersali affirmatiua et minori vniuersale negatiua ꝛefert gclusiōnē negatiuā de particulari, et ꝑ 1. fig. vocatur Fapesmo. Alter u. ex maiori particulari affirmatiua et minori vniuersali negatiua etiā ꝛefert particulare gclusiōnē negatiuā, et dr Frisesom. Et ꝑ dictos ꝑ 2da et 3tia fig. admittunt priore ꝑ 2da, vocat Faresmo. posteriore Frisemo . . ꝑ 3tia dicunt Fapamo, posteriore Firesmo 3etiā oēs ostensiue reduci possunt ad 1am, adhibitis ijs additionibꝫ quas 3ponantes ꝑ ijs mihi significant iuxta doctrinā Pon. c. 26. Hanc tñ doctrinam nos cū Pon. ita amplectimur, ut cū eodē c. 12. et 13. ꝑ 1. figura admittamꝫ duos prædictos modos ꝑ dictos tāqm utiles et ab oibꝫ alijs ꝓbatis diuersos. Et ꝑ oibꝫ duabꝫ figuris dicimꝫ eos tm apparere cū diuersos et ꝑ dictos ꝛe ipso autē dictos cū. Nam Faresmo sine conclusione sumpta ꝑ solis præmissis ut 1ma so-let nō differt a Cesare, cuiꝫ ꝓpter trā-ponatur ex quo ꝑinde aque bene possit gclusi

Vniuersalis quã particularis negas. Secundũ quem dicunt Aristo no aliter differt a Festino quã q̃ maiõr ẽ loco ponit, minor u. primo. Reliquũ ꝙd accidit in 3tia figura ut ꝙ tidezanti, patebit. Hanc uero 3tiam ideo sequmur tum quia habemus p totum fere animum assueti sumꝰ tum ꝙa facilis et uera ẽ, tum quia grauissimi plerig dialci, ꝙ Boetium, et. S. Th. et Petrum Hi, parũ ea sequũ h: tum ꝙa licet in singuli figuris, duarum uerũ sylli inuirecti, tñ o sunt nugatorij nec magnopere utiles; Quia de eaꝝ eos Aristo in hoc capite oblitos ẽ minimum reprehendit nec in aliis syllis singularũ figurarũ commemorauit: nam de nig ꝙa maiõris et minoris existentis 3tiæ ꝙ syllogismi indirecti in tantum, in quã ex 3tia figura non uidentur commodè deduci possẽ a medio termino quo ꝙa utrumq; extremum uel aliqualiter predicaq; de illo ut subiecto in 3tia fig. uel illi aqualiter subijcitur ut in 3tia ꝙtingit Probabilig ergo ẽ quod Pom. docet, in his figuris maig extremum ẽ quod in. q̃clusione predicatur minꝰ a. quod in ea subijcitur.

Sequitur primo, quomodo intelligendũ sit quod Aristo c. 1. de 3tia figura dicit, maig extremum ẽ id quod ꝓpe medium, minꝰ quod longe a medio situm ẽ/at in 3tia c. 6. de 3. figura quarto modo, definit ma

ig extremum cā quod longig abē a medio, ning gd
propinq accedit. Ideo Artem in tradenda logica habuis
se videm sai temporis quo phtie studiosi pa
tegā Logica et reli qua phtie opā dabant
mathematicis disciplinis imbuebantur quas ut eti
am hodie 4 figuras docebāt in igr huic doc
di cāi assueti venirent ad logicam ideo forte
etiam syllogism doctrinam 4 figuras docuit, et
oculis quasi subiecit quas figuras ita formauit
ut ni. p.ma medig terming in medio duo in extremo
cm positg oculis ostenderetur. In 1da, primo
quodam loco extra utrumq extremum qđ sit
spes maig et remotig a minore: In 2da extra
ultimo loco, 3tig extremum ning et paulo remo
tig a maiore quo vero modo istas figuras de
pinxerit, miteptes eig non videntur satis ap
tes, quare tanto libentig a rtam et facilē fon
tatiam sequmur qua si cui displicat dicere
poterit in reliqs figuris maig extremum cā quod
mi. pma spem predicatur, ning vero quod mi 2da
qua aptem etiam fon. habilē cā tatch, et ego
nel 4tis fieisse nel prime ad ea mutare opi
nor. Si deinde quaras, qđ de reliqs tribs

ridirectis. p̃ma fig. modis, Baralip. Celantes, Dabitis
sertiat Aristo; Respondeo ipsum nō distinxisse illos a cete
ris prima figura syllis, quia ē ga Aristo in his libris
syllem tm̃ p̃missis incepit in qb. isti 3 midirecti
modi non discrepant a Barbara Celarēt, Darij
Quando mi. ab Prio. tractauit. p. syllem po
testatē docuit multos ee syllos ni singulis figuris
p plures gclusiones colligerent, sc̃ una primarió et
immediate reliquas u. secundarió et p illā. Nam
syllo inferens conclusionem vtem affirmatiuā ut
Barbara infert mediante hac etiā 2 parti
culares affirmatiuas: una ei subalternatam, et
altera eig conuersam, quasi gclusū ē. u. g. Om
hoiem ee sensibilem, mediate et gsequenter gelu
dit etiam aliquē hoiem ee sensibilem, et deinde
quersim ab. midirectō aliquod sensibile ee hoiem:
similiter cis syllo colligens vniuersalē negatiuā
vt celarent &c. colligit simul etiā, 2 particula
res negatiuas eis subalternatas, sc̃ has 3, Se cū
darió et gsequenter, et unicam primarió. Deinde
syllo colligens particularē affirmatiuā ut Darij
Datisi secundarió, et eo gsequente etiam colligit
eig conuersam. Denig syllo colligentes particu
larem neg. ut Ferió, Festino &c. nullā alliā nim ac

protestate tñt nisi aliqs p̄ transpositionē velit aliqua questa infinita in̄ g̃ cludere.

Ex qbꝫ sequit eos q̄ posteriorem oppinionem nisi sunt sequuti maig extremum vtia et vltia figure dimittē quod situ et collocatione p̄priū alterū antecedit nel negare debere pictos 3 syllogismum indirectos tū modos. q̄nō figure, nel etiam in alijs duabꝫ figuris admittere plures indirectos debere, cōs .n. sylli p̄bantes Conclusionē vtrā negatiuā nel particularem affirmatiuā, non minꝫ inferre possunt conclusionē directā q̄ua directā singlē istigmodi gclusiones: vnota Pon. l. 3. c8. quarti possunt: at in̄ vltia los tres in coioni dicam in genere possunt etiā p̄ indirectis habere, ita ut in alijs figuris nullos admittere consueuerit: ut ex dictis patet.

Indefinitæ enunciationes particularibꝫ habendæ sunt.

Tertium documentum ē, Enunciationes indefinitas habendas ee p̄ particularibꝫ, ꝫsiderata ui nerborum modoꝫ significandi ut etiam docet Pon. l. 2. c. v. quamuis raōe uis significata sepe habeant p̄ uniuersalibꝫ affirmatiuis q̄ negatiuis sint, negatiuis ui si impossibiles.

Quartum, licet, Darij et Ferio sint modi p̄fecti tñ in reductione ad impossibile p̄bari posse

et reduci ad Sylos 2da Figura, ac deinde gseqũter ostensiua ꝓbaoē ad celarent; eo quo demum inferit Aristoteles ois oio Sylos, ultimate tm ad Barbara et Celarent reuocati. Qua doctrina repetit c. 4r. in quo audit, ois Sylos ꝯceptis ijs q incipiunt a littera B. mutuo ad se inuicē p conuersio nē alicuig premissa reduci posse. Ita ut. p. Figara, ad. 2. posteriores, et. 2da ad 1mam et 3tia: 3tia. u. ad 2. priores reduci possit. Ab huig et prioꝝ capitum doctrina no differunt q idem Arles docet infra a. c. 23. usq; ad 27. inclusiue. Tantam notetur eo. c. 24. Quintum Documentum hue spectans: Si in Quantitate et Qualitate sequatur deteriorem et ignobiliorem ꝑtem. Nam si vel u̇ premissa Ꝑticularis ē aut Negatiua etiā conclusio Negatiua et particularem et negatiuā ē oportet, ut prauit patet Pon. c. 18. docet. In Qualitate et Quantitate igit; nam in Veritate et in modo seq sequi non cum eo falso et Impossibili, possit vera et naturalis conclusio inferri quod tam Arles docet idē Pon. c. 5. l. 6. q in. c. 20. his Aristotelicis documentis addit alia duo eo recentiora q non minus utilia, et scita maria.

Hoc quintum documentum dilucidius explicatur.

Si quis negatiua sequitur conclusio negatiua. Si quis particularis sequitur conclusio particularis.

CAPVT. LIX. VSQ AD LXII. INCLVSIVE.

De Syllogismo modali et mixto.

Hadeng egit Aristo de syllis absolutis, quo purè absolutis ꝓpoibꝫ gꝛant; Sed ut nulla categoricoꝝ syllogismum genꝫ relinqueret inexplicatum, ni his ea subiungeret tractat de modalibꝫ q̃ sunt vel purè modales, ijs scilicet q̃ utranq; ꝓpoem modalem habent, vel mixti quando una modalem altera vero absolutam habent: et ni hoc. c. 8. docet Modales, quotu utraq; ꝓpoio ê naria no differe pare a purè absolutis, quoad figuras et modos ut etiam monet For. c. 29. Deinde. c. 9. docet si altera ꝓpoio tantum, sit modalis et naria; u. g. necesse ê omnem hominem ê animal; Altera. u. absoluta, ut Omnis homo ê animal, seq̃ posse conclusionem modalem, cu modo necessario. u. g. hanc, Necesse ê omnem hominem ê sensibilem mixta Aristotelis doctrina, ejꝫ discipuli Theophrastꝫ et Eudemꝫ dicantur negasse, eo quod conclusio sequatur deteriorem partem. Sed Aristotelis mixta nec̃a ê quoties unq; absoluta ꝓpoio erit naria. ut patet ex allato exemplo; at si contingens fuerit, non naberit locum quia ut dicta

etiam n Conimb. a qbg. etiam ceterarū capitū dubi=
ra gmpendio explicata peti poterit.

SECUNDA PARS PRIMI LIBRI PRIORUM

De Inuentione Medij Termini

Postqua Artes docuit quomodo syllogismi fiant et quot termi=
nis ac qbus gstent, et quam colligendi uim habeant:
nunc a capite 28. usq; ad 32. tradit rationem qua facil=
le & quarumq; conclusione qbauda haberi possit vtpote
seu medij termini, generatim qlibetcūq; ita de Inuen=
tione ni Specie tractat ni libris seqn. cuius doctri=
nam breui compendio complexa è Fon. l. 6. c. 36.
et Conimb. c. 28. et. 29.

TERTIA PARS.

De Resolutione Syllogismorum in Modos ac Figuras.

Quum ego duabus precedentibus mei libri partibus didicimus
syllogismos ept ruere et ni uenire, ita ni hac 3tia parte a
cap. 33. usq; ad finem libri primi docebimur syllogis=
mos iam factos ac praesertim eos quos ni Doctorum ho=
minum scriptis legimus resolucre ni tres figuras
et modos, qō qb. gstant; atq; ita ego qbq; eorumq; et quatum

ung; etiam g fyli's oraiobg Latentes fyllos enuere, et
quamuis strictis multa pcepta hac de re tradat, attn
intellectis ijs q nos habeng dixing et Fox. l. 6.
doat facile miserit quemcunq; fyllum diiudi-
care et ni eas partes ex q̄bg officitat dissoluere.
Praetermissis igr cateris ex .c. 36. Folij, noteturs
illa documenta q. Fox. l. 6. c. 30. et alij recen-
tiores Diatei circa fyllos ex obligs tradunt, non
ē eis certa: nam gtra documentum secundū
de modis negatiuis obijci it hac instantia fi-
ne fyllg bong: Nulla virtg ē peccatum
Ergo
Quis virtg ē a Deo.
tono. Ergo aliqd a Deo nō ē peccatū.
Documenta q Fox. habet de fyllis obligs non sunt regulę aquę certę.
Conclusio huig fylli bona ē quamuis alterā p̄
missam faerit ex obligno, eaq; affirmatiua.
Contra tertium eigdem documentum aliq hunc fyl-
logismum ni Pelagian obijciunt.
Nullig regis ē exercere tyrannidē
Cuiqvis regis ē punire homines caedē.
Ergo punire homines nō ē exercere tyran-
nidē sed difficilis satis videtur q a hac satis concla-
sione rem non videtur inferre, ut q stabilitei
q eam ostensiua ꝓbatione ad Ferio reducere
conatur. Clarior videtur iste in Cesare q tum

ostensiue tam p deductionem ad impossibile faciliq̃ potest fieri.

Cas. Nulli mi prò est ego
ar. Omni iusto ē ego
ē. Ergo nullo iusto ē mi pig.

In hoc exemplo aliquando ponitur ego ē ego obliq̃. 4°.

Negq̃ dici recte pt, hos et similes syllos, no ee ego obliq̃, tum qa simillimi sunt eis quos Fox. et Soles fecit tum qa alias nulli poterant assignari syllmi, qn primo, negentur ee ego obliq̃. Prouide quando offeretur nobis syllg ex obliquo, oportebit prig illig positiones obliquare ad qpois ego rectissimo semato eadem verborum serie reuocare, quam de eig figura modoq̃ initiam feramq̃, ut in Sole bene docet idem Fonseca.

Ad extremum ex. c. 38. notandum etiam quod Soles B. docet, syllmum ex reduplicatiuis qpoiq̃ nomen in syllogismo no ee, nisi ea, in q̃ reduplicatio maiori extremo iungitur. Ex quo sequens ē maiorem qpositionem et conclusionem tm, non minorem reduplicari debere. Catera q̃ Soles in eligs cap. docet apud ipsum legi poterunt.

In hoc exemplo debet reduplicatiua minori extremo.

IN SECVNDVM LIBRVM PRIORVM.

Diuidit etiam hic liber ab interpretibus in tres partes. In prima parte usq; ad .c. 15. explicantur .6. potestates

Prima Potestas syllogorum. Quarum prima est quod oēs syllogismi priorum

ex pleno colligendi: sed hic q particularem negantem inferunt pter una geclusionem

recipiuntur in plures alias inferre possint, ut fere gst at ego hic q sup

rentes particularem negantem. cap. 7. doc. 2. dipoing. Tantum hoc addendum quod

si qs etiam uelit adiungere et considerare conuersionē

et gtrapositionē et aggollentiam diuersarum enunciationū et singulares ppoēs q sub Vniversalibus gtinentur

harum potestatē fore ampliorē quam Aristotelis facit.

Deinde colligitur ex hac potestate quod ab Aristotele etiam

syllogismis 2da et 3tia figure ascribitur Artem in

Secunda potestas syllogismi doctrina et numero syllogorum vidiz etorum

ex pleno colligendi: o gsentiūe. Secunda potestas

Vera ex falsis syllogorum explicatur ab Aristotele c. 2. 3. et .4. quod

si oēs figurarum modis ex una uel etiam ut rogs

sumptione possit gcludi falsa gsequentia, ex

ore addito nequit Aristoteles, c. 2. hoc est non itaq

ppoēs falsa a parte rei probent rem uere ita

est gtinentes causam ueritatis p gclusione illatae;

sed qa sakem ex hypothesi respectu illius q praemissas

gredit efficaciter ꝓbare ꝯclusionem ẽ uera ꝓpter quod
gradens ꝓpõs etiam saltem in bono syllo gdusionẽ inde
illatam negare ō possit. Huic potestati Aristo. c. 2. hanc
exceptionem addens ait; Si maior in Barbara uel Ce-
larent, sit in totum falsa, minor autem uera: non possemus
conclusionem colligi. Est autem Aristo, illa Vniuersalis in toto
falsa cuius gtraria ẽ uera, ut hec affirmatiua; Omnis homo
homo ẽ currit, cuius negatiua in totum ẽ uera. Quod
si alicuius Vniuersalis gtraria simul sit falsa ut Fon.
l. 3. c. 6. docente gtingere pt, tunc utralibet scorsim
accepta dicit ab Aristo tm in parte no in totum falsa
sed cuius modi ẽ hec. Omis homo ẽ albus.

Tertia potestas ẽ, Circulus, siue circularis ratiocinatio:
q tunc fit qn syllo aliquo, facto iamiam eius ꝯclusionẽ
et adiuncta altera tm ꝓpõe quarum ipo alium syllum
colligimus alteram ꝓpõem. Hec circulatio duplex
ẽ: una ꝓfecta q quam retentis ijsdem terminis oês
ꝓpõs ex esse inuicem inferuntur ac ꝓbantur q lo-
cum tm tot in Barbara. ut et. Fon. c. 31. Al-
tera ẽ imꝑfecta q in cuius figura syllogismi
esse pt, et ꝑ qua una tm premissa ꝓbari pt
ut Aristo c. 5. 6. et 7. fusè docet.

Quarta potestas ẽ Conuersio seu ratiocinatio ꝑ conuersi-
onem. Conuertere autem hoc loco nil aliud ẽ qua facto
aliquo syllo sumere ꝓpõem conclusioni oppositam

Proposito
falsa est, cuius
contraria est
tota uera.

Quid sit pro-
positio fin
parte falsa.

Circularis
ratiocinatio du-
plex ẽ per-
fecta, et im-
perfecta.

contrariā vel gtradicāte eig adiungere alteratiā p
missam, et inde euertere alterā ꝓpoem. e. l. Ari
maiorem aliquig Sylloi in Barbara gtradictoriè
euertit in Bocardo, minorem ei in Baroco. Vnde col
ligit hanc potestatem differre a deductione adim
possibile Lalig. n. patet: nā deductio ad impossibile
fit ad incommodum ab aliqua. c. 11. 12. et. 13. tegni
distincta et numero quinta potestas Syllogizandi
Deniq; c. 15. explicat. 6tam et ultimam potestatē q̄
gcludendi ex ꝓpositis sibi inuicem oppositis, hic
contrarijs vel gtradicentibus. si. n. aduersarius ei
piam ita absurdus et stupidus sit vt gcedere velit duo
gtraria vel gtradictoria p hanc potestatē ex adigā
tur absurditatis vt idem de eodem negat. vel affir
gcedat istas duas ꝓpoēs gtrarias: Oīs Scia ē bo
na, Nulla Scia ē bona, tunc vel ex optimum
Syllogismum in Camestres gcedere dbt hanc manifestā
impossibilem gclusionem in qua idē de eodem
negatur: Ergo nulla Scia ē Scia: vel hanc in Felapton.
Ergo quoddam bonum ē non bonum. Similiter si has
duas gtradictorias asserat ee simul verar: Nulla
medicina ē Scia. Quedam medicina ē Scia; aut
in Festino cogetur gcedere quandam medicinam
ē nō medicinam: vel in Ferison, quandā scientiam
non ē scientiam. Circa quam potestatē

notat Arles ō posse fieri talem ratiocinationē p
syllogismos affirmativos seu tm̄ p negativos, qa ois syllg
ex oppositis gstans hbt alteram ppōem negantem
quam trigm ignobiliorē qt deteriorē quoad quali
tatē essentialem sequit etiam conclusio nigta. sm̄ doc.
l. 1. c. 7. explicatum. Deinde notat p multo ois
syllogismus 1.ae figurae fieri posse, seu tm̄ p negati
vos vda et xtia. Ratio ē qa in oppositis ppōibus
debet manere idem subjectum et idē praedicatum
ut dicit Fon. l. 3. c. 6. ex qua sequitur: Atq hoc in
ma figura fieri ō pt cum medij terminus
semel subjici et semel praedicari et maiorem
ōm̄ p dicari, minus vō subjici debeat. Tanta enim
potestate discretionis pt non semper negri adeo magna
diversitate trium terminorum seu satis ē si sint ex
hypothesi et vt horum p diversis ut cuncta habeat
aliqua ista potestas syllogismum eorum non haberet.
His addi possunt q cit. c. 31. Fon. et Con.
hic docent.
In vda huius libri parte agit Aristo de quibusdam syllogismorum
defectibus seu vitijs q nil aliud sunt qua sophismata
nata quidam q sufficienter explicata a Fon.
l. 8. Instit. In tertia demum et ultimo

Summula textiq partis huiq libri.

huiq libri, agit de alijs argumentacois speciebq Enthymemate, Inductione et Exemplo q ttgr legenda erant apud Fon. l. 6. c. 33. 34. 35. 36. Ex q6q difficiliora in seq. articulis q6. Ttum trqm totam meta physicā gsiderabimq explicabuntur.

ARTICVLVS PRIMVS
De Genere Syllogismi.

Questio articuli sit cē de Genere ſ̄ti vocalis aut scripti nel mentalis ad eam fere modum q in. 1. Periherm. c. 4. enarratois assertiam explicauis

Quodnā sit Genus et quam sit de mentali q ꝓprie a vocali significat loquamur, genq i prīq cē discursq mentis sine ratia opatōe vltatq humani qua etiam ratiocinationem dicunt. De qua pars disputat ꝑtinet ad 3tiam de Aia. Interim breuiter dicā ad discursum proprie dictum et generatim ad discursum preceptum natias ut minimum cē, duas enarrationes sine iudicia mentalia ita inter se affecta ut prior posteriōis quodammodo cā sit et posterior a priore ita ratio dependeāt ut si absolutē ta et sine hac dependentia gsiderata

Quid tractat ad discursum ptie dictum?

ad 2dam nō ad 3tiam mentis op̄aōem ꝓbetur
ex quo ꝓsequens ē duas enunciaōes identicas. v.g.
Homo ē homo, Ergo homo ē homo, nō ꝓcedit ꝑ distinctiōem
a mentis discursu tum qa prior posteriotis cā
non ē; qn̄ doqdem posterior ē mera repetitio Differtio Du
ꝓrioris tum qa discursꝰ ē qdā ai noīs ꝑ ꝓgressio
ex una re nota in aliam saltem rōne diversa cognotam. At discursꝰ mentis ita latē sumptꝰ differt
sylloꝝ mentalis sicut species a suo genere constat. n.
ex 3 enunciatiōb mentis, quarum ultima ab utrāq;
præmissa mutuō dependere oportet, cāq; dependen
tiam denotari ꝑ aliqua particulam illativam
ut sant, Ergo, Igr, quæ in sola verbali vocali
enunciatiōe posita, denotat ꝑdicati cum subiecto
talem cōnexionem. Sed ſlurib; de mentali syllogo
omissis quod ad vocalem attinet,

Dicendum ē primo, Genuā remotam illig ēē
oratiōem vocalem quam deserit ꝓpt. 1. Peri.
c. 4. et patet ista assertiō ex dictis ſyllo
gismi ſuperiōre Libro. c. 1. explicata; Recidit
ad ſyllogismum hic, nō ꝑ præmissis tm sed ꝑ illarum
toto aggregato ex 3 ꝓpoſitiōb quæ ad inter se
ordinem certum habeant quo ſese mutuo ſubſequ

quuh et ꝙcedunt, merito ab Arte ſ̃ ꝯ definit ē orāo, non orationes.

Dicendum ꝺo, Geng ꝓpingg ēa Conſequentia ſ̃ ꝯ Conſequentia! am. Conſequentia ut hic ſumit ē orāo ſignificans mentis diſcurſu quo aliqd ignotū ex notō uere colligitur; Dum dico uere colligitur, excludit a ſ̃ ſtione ſ̃ gſequentia uitiosa et in epta gſequentia, q̃ uoīe Conſequntia ſ̃ ꝯ ſ̃ plato intelligi non debet ſicuti uoīe hoāis, non intelligitur pioꝝ. neq; malto rectiꝰ Conſequentia, a Conſequentia nō bene ꝺ Bona et malam diuidere uidetur q̃ ꝺ am ni bonā et malam diuidat ſi q̃s uirtutem nellet ni bona et uitiosa diſtinguere, ut bene Fon. c. 2. ubi bonas gſequentiā et arta et infallibilia duo indicia ex coi dialēcum doctrina bene ēplicat. Hāc ois ea gſequentia ſallem uocalis ac ſcripta bona et infallibilis ē in qua Antecedens et Conſequens ita inter ſe connexa ſunt uel uiae ſolig mia, ut. u. g. Petꝰ ē homo ergo ē riſibilis: uel uiae ſolig forma ut ois lapis ē ſenſꝰ expers; Ois homo ē lapis, ſ̃ ois homo ē ſenſꝰ expers. Vel uiae uitiꝰ ſ̃ ois lapis ē ſenſꝰ expers, ois ſmaragꝺ ē lapis,

Ergo ois smaragdꝰ ē lapis q̄ppter. Ita nīq̄ connexa
sunt vt antecedentis veritas nō ex hypothesi eiusdem ali-
cuius possit nisi etiam consequens verum ēe concedatur.
Ex quo sequitur alterum iudicium vt quod opponit cōse-
quenti etiam antecedenti oppugnatur et repugnet
quem Fon. bene explicat citato .c.r. Quietiam
c.p. ex quo plures et utiles consequentiarum regulas
ac proprietates declarat q̄ a quibus ipsum legendo sunt.
Ex his iudicijs facile quis quoad potest ostendere
ēe bona consequentiam: nisi forte in sequenti libro hanc as-
sertionem satis probauit dum ois syllogismus p̄ deductionē
ad impossibile confirmauit.

Dicendum ito, syllogismum ēe consequentiam formalem. Erba. Quidnam consequentia formalis?
Consequentia formalis dicitur, nīq̄ aliquid ex alio notionaliter
sequitur, p̄ dispositionem et ordinem horum vel conceptuum
inter se. Materialis ē oratio, nīq̄ aliquid ex alio in- Quid sit materialis consequentia?
feratur attenta sola congruitate et ipsarum rerum inter
se habitudine vt si dicas, Si homo ē lapis ē animal.
ex quo patet. Si sol lucet dies ē. Ex officijs consequentiam
materialem tm, q̄ sola habitudo quam res q̄ sunt mul-
tiplex circa quā consequentia formalis tm̄ circa sua obiecta
versatur. q̄ posteriorem p̄ pōem significatam habent
ad se p priorem significatam, hīc attendit. Mate-
rialis Consequentia p diuersitatem connexionis et habitudi-

nis q̄ inter res solet intervenire aliq̄ ē rōnā
ut Petrg ē homo, ergo ē risibilis. Aliquando ꝓba-
bilis tm̄ ut hec mulier ē mr̄; Ergo hec mulier di-
ligit filium. Se differt eadem habitudo ab
ea quam in libris Peri. ad enunciacōem dici-
mg ēē nāliam quod illa inter simplices res
q̄ sunt predicatum et subm̄ enunciacōis hec vero
inter res cmplexas et diversis enunciacōibg repsen-
tatas interced̄at. Consequentia materialis videtur
bona cui antecedens ēē, si necessaria ē, o. ꝓbabi-
lis tm̄, qa nālia conveniunt aliquo modo cū
indicia bona consequentiā, o. ꝓbabilis. Hec
declaracō premissa patet ꝓ se cui status vocalis
ē consequentiam formalem tam ex parte illig
tum ex eo quod circa quamcūq; nām sine necessa-
riā sine ꝓbabilem sine cm̄ possibilē semp natus
inferat cclusionē ex premissis in debito modo ali-
cuius figure rite dispositis et saltē ex hypothe-
ticis consequentiis.

Dicendū 4to ꝓpi-
num Geng Sylli. ēē argumentationem ut constat ex
Fon. l. b. c. b. et. 8. De quo etiam in seq. art.
aliqua dicentur.

Ex huiq; art. doctrina colligi 1ō primo qd
consequentia formaliter bona ēē, si necessaria ē, o. ꝓbabilis tm̄

Consequentia materialis bona est si necessaria est: secus si probabilis tantum.

propriam Geng Sylloḡmi est argumentatio.

ti tum raõe tum etiam re ipsa, ac Logica officium
ẽ, docere consequentias ftr bonas non mlr, nisi ma-
teriales.
etiam Generalissimè et mi coi accidiang. Ita
De eaia mi proemio Logica etiam dictum ẽ, ad
Docentem et Utentem logica ptinere modos dissẽ
rendi quoad forma non quoad miam spectatos, ad
illam directiuè, ad hanc uero elicitiuè.
Colligi pit 2do, qđ̃a respondenda sit quæsti
an ea gsequentia q ftr tm bona ẽ, ut sylly
q fit circa miam apertè falsam sit uera et
bona gsequentia. Non q bona gsequentia ali-
quando sola formalis, h. e. Vocalis, Mentalis, aut
scripta intelligitur quo sensu eam accipit Fon.
l. 6. c. 5. et seq. quando ad eam plg non requirit
qđ̃a ut gsequens ex antecedente ratio sequatur
uere, colligatur, inpta duo indicia bona gsequtia
ut sit mi idendicis, et oppollentibg, et apertè fal-
sis ẽ. neq obstat quod mi mente non uideatur
haberi posse formalis consequntia ex apertè falsis
enunciabg gflata; tum qa etiam enunciationes iden-
tica et aperta falsa uocales falltm et scriptas
uera ac bona enunciationes ẽ uidentur: licet
mi nullig hois q earum terminos bene intelligit,

prima accep-
tio bonæ con-
sequentiæ

mente possint haberi; tum qa saltem subgritione et hypothetice etiam mente formari possant hoc vel simili modo. Si homo est asis, posset volare; ego q tanto magis ista phantasia quod Pon. l. 3. c. 15. author, Consequtia et Syllogismi, sint oraões rationales et causales atq ad conditionales reuocentur ab oibg dialecticis; et hoc etiam modo Peter Syllum tabis his libris usurpauit et explicauit ut inter cetera vel maxime ostendunt deductiones ad impossibile et Syllorum potestates pfectim 2. et 6. paulo ante explicata. Aliquã do vero bona gsequtia accipitur stricte et secundo dat q talem mentis discursum significat quo ex noti cognitione complexa alicuius noti notitiam deducimus quo sensu identica multaq equipollentes et aperte falsa gsequtia ac Syllogismi vera et bona consequtia non sunt quem testa Bicolomini, et Dandrio aperte falsa et identica enunciationes sagaces tñ et equoca enunciationes sunt. et hoc etiam sensu multi recentiores num Pon. l. 6. c. 6. et 8. non male docent argumentaões et Syllogismos ex aperte falsis pmissis gstantes non esse veras argumentationes et Syllogismos, neq magis ee bonas

Allora accetta bona consequenza

gsequentiæ q̃a gladiglizneg ut charta cæg nergat bong gladiꝫ
ẽ, 7 fotoam t̃m gladij tibt. ut materiam ad fine ipsi ꝓfpu
necessariam non tibt; signatè Dei, multas aq̃ potentes ꝫ
ẽ bonas consequatis, posteriore modo q̃a nimetiones
ꝓfecte in q̃b. ꝯia particularia saltem implicitè et ꝯ
simili clausula; et hi de cæteris; recenseatur, videatur ꝫ ẽ
ẽ formales gsequentiæ ut ẽs admittant qd etiam nesi discur
sꝫ nerag argumentationes ut Pharisæi pt tum ex forte q̃
mi. Post c. s. te B. nil fieri solere ut aligs singula
particularia sub aliquo vti gbenta. u. g. ꝯia triangula
scorsim ggroscat ipsum t̃a vniversale. u. g. triangulam
ni ꝯi ꝫ cognoscat; tum q̃a antecedens Inductionis dicaig
non stat ex particularibꝫ nel singularibꝫ aligs sensu etiam
præcipitatis gsequens. u. ex terminis vniversalibꝫ solo
intellectu præviis tum q̃a si ex vniversali tnqm
subalternante colligitur singularis q̃asi subalternan
ta ẽ bong discursꝫ ut constare ẽ ni hoc stylo:

Vis homo ẽ ad beatitudinem creatꝫ
Petrꝫ ẽ homo;
Ergo Petrꝫ ẽ ad beatitudinẽ creatꝫ.

Ita si ordine quæsto a singularib. ad vniversalia
sursꝫ fiat ut solet fieri in Inductionibꝫ etit nõ mingꝫ
bong discursꝫ ex notione ad ignotum.

Inductiones non tantũ sunt formæ syllogismi q̃ etiam bonæ argumentationes.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Differentia, et Divisione Syllogismi.

Ex variis gsequentiarum generibꝫ quas recenset etiam Fon. l. 2. c. 1.
sigent syllogismꝫ per suũ genꝰ proximum; est n. argumentatio:

Quomodo differunt argumentatio et consequentia genetim sumpta.

argumentatio vero a consequentia genetice accepta differt mō
Nam ois argumentatio regrat 3 terminos quorum unus o
Non sit major consequentia; at consequentia late sumpta ex
ta primam membrum distinctionis paulo ante explicata etiā
ē q ep duobz constat terminis gstat ut ferē faciunt tria
prioria genera gsequentiarum q a Pon. c. c. v. explicantur
q etiam c. 36. bene gfert et distinguit a sententiam oi
4. Species argumentationis ex quo Dgr discendum ē distin
ctio sylli ab Enthymemate inductione, et exemplo: Pere
miquam, qa inductio res aliasg id ge ag ag potentes q
o tm gsequentia bona sed etiam argumentationis cui, sed
ex quo ram etiam patet qd respondeatur sit q rentia an
Non solg syllogismg sit formalis argumentatio: sit ac formo
omnis est formalis sequatur speciem? ad primam. n. respondetur ē negā
Malis consequentia, sed tiue: ad posterig affirmatiue: sic de etiam inductionis
vera et formales consequentia et argumentationes sunt
sicut syllog; quamuis Enthymema et Exemplum neq
formales argumentationes, sed materiales tm: neq etiam
Formales gsequentia sint ram frequentissime ex antecedē
te vero falsam gsequens sequatur. Cui 5 argumē
tationis species ram notabiles, ad syllogismum reducendi
gsolet Cognimbr. et aliorum.
Quod ad 2dam 2. partem spectat, syllog primo diuidi
solet in Categoricum et Hypotheticum q diuisio ex
Pon. gstat apte quem Dgr legendum q de condītiōna
libg et distinctionis sectionib. c. 32. eo tum ea in vsg
magng ē. Secundo dividitur syllogismus q gstat
ex terminis presertim medio, eorog, et in eam q constat ex terminis

Syllogismus

falsum medijs singularibus: hunc alij nominant Demonstrationem sensibilem seu evidentiam in ipsis, alij Syllogismum expositorium expositorium Artes expositionem quia in Syllogismis maioris confirmandis saepe aliquis vocatur utitur. Videatur Fon. l. 23. et 24. Demonstratio sensibilis ab Aristotele

Testis divisit Syllog. categoricum a Fon. l. 7. c. 1. et ab Arte 1. Top. c. 1. in Demonstrationem, Dialecticum, Sophisticum, et pseudographum: quas tres species Syllogismi, ipsemet Artes. l. c. in fine ait nunc accurate a se esse assignatas, tamen posse plures huiusmodi species dari: Deare Syllogismus ostendens ex primis fide divina certis et infallibilibus 4. 5. Species addi posset, et forte etiam 6. Syllogismus constans ex apertis falsis. Pro hac divisione melius intelligenda notandi sit ex Gillio l. 1. tr. 2. c. 4. n. 9. triam Syllogisticam bifariam sumi posse. Primo absolute, et secundum quod in se, quo sensu triplex tm est, Necessaria, Contingens et Impossibilis. Secundo in ordine ad humanam intellectum sub aliqua apparentia veritatis cui intellectui possit si sint evidentes et naturaliter notae, vocantur naturalia, vel potius Evidentes, et constituunt Syllogismum Demonstrativum, parium scientiam: si probabiles tm sint aut videantur vocantur naturalia probabilis et ponunt Dialecticum Syllogismum efficientes opiniones in animo illius cui videntur probabiles. Demonstrativus opponitur Syllogismo ab Arte, 1. Post. Apathetico et ab alijs pseudographicis vocatur, quia 4. pro habente 4. magis et cuivis bene licet venena si qs casu paulo accurate consideret, tales non sint ac prudens dignum talem errorem 4. scia habeter ad eum fere modum quo 4. pro falsa in naturalibus a 4b. existimantur divinitus revelata,

gignunt errore quem ipsi q̄ diuina fide habeat.
Similiter Dialectica sophistica opponit q̄ stat ep̄ Peripat
q̄ leuiter illas cōsideranti apparent probabiles quas
aūt ex ipsa et paulo acuratiq̄ examinata tales nō sint
ac proinde deceptione in generant. Plures Peripatetici
sentiunt ego Diuisis et ego Fon. gistant

IN DVOS LIBROS DE POSTERIORE RESOLVTIONE. PRAEMIVM

Inscribunt hi duo libri Analytica posteriora siue resolutione qm Aristoteles ordine resolutorio docet nobilissimam Syllogismi Speciem q̄ Demonstratio vocatur in ea ergo tbg constare debet, primi principia materialis potissimum ac formalia resolvere quorum in priorib⁹ traditus nobis modus resolvendi q̄tum cuiq̄ accepta in hac principia viuimus in 3. Fig. earumq̄ modos et in ea q̄ possit. Ibi

Quod ad scientias nos? Attributionis rasio libri de Demonstratione, ppea qa ad aquatā eorum scientiam libro Attributionis ē vocalis Demonstratio quam Principium erat Syllogismum? Vocalis, simplex. Nam Demonstrationis vocalis effectiam Principia et Partes tam materiales tam formales neq̄ principales Aristoteles totis his libris explicat; quorum cognitione vanienstbg tanta utilitas ē ut absq̄ eorum cognitione nemo sit q̄ certo possit ignorare aut existimare se in ullo rerum Genere q̄quam esse.
Ordo quem isti libri cum reliquis Aristotelis libris logicis habent explicatis habent ita explicat Philoponus: Aristoteles tota mente sua cogitationem ad universam scientiam Demonstrationem retulit ut patet 1. Pt. c. 1. Proemio tum videret eam doceri non posse nisi prius scientia de Syllogismo esset. Ideo cum q̄ prime superioribus libris explicauit. Deinde cum

sylly constet ex ꝑpoibꝫ tꝫm ex mia ꝑpima sine ꝙby cog-
nosci ō ꝑt; Ideo priorib⁹ libris Analyticis ꝛ de Interꝑta
tione Complexa sine enunciatiõe ꝑposuit. Cursum uero qm
Impossibile ē, ꝙpoꝰ et Enunciationes nosse absꝫ simplicib⁹
uocib⁹ ex ꝙby constituunt᷑. ante libros de Interꝑ
tatiõe Categorias ex plicauit In ꝙby simpliciam no
cam seriem ꝓpstaꝰ et significatiõs edocuit q Categoria
ut facilꝫ intelligerentur Porphyrius Isagoge nam
praemisit m̃ q. s. Voces ꝙby subtiles totiꝰ usꝫ ē explica-
uit. Nota.

LIBER POSTERIORVM PRIMVS.

tres sequentes titulimal sunt dispositi

ARTICVLVS PRIMVS

de praecognitis et praecognitionibus demonstrationis.

An aliqua praecognoscenda sint ante Demonstrationem.

Hic liber m̃ quo ꝑbles Demonstraõis Materiam, Formam, Diuisionem, Effectum, aliaq; ijs annexa tradit, m̃
6 partes sine tractatꝫ diuidi posse uidetur. Ptima
pars absoluitur et ꝙtinetur c. 1. m̃ quo docet eaꝫ
ante Demonstraõem scienda sunt demonstraati.
Secunda pars a. c. 2. usꝫ ad. 9. continet eaꝫ ad
materiam ꝑpingram Demonstrationis spectant
hoc ē, conditiões eas ꝙby debent eē affecta ꝓpoꝰ
Demonstraõis. Tertia pars, cap. 10. absoluitur
m̃ quo Demonstraõ et scientia demonstratiua di
uiditur m̃ ꝑp quid, et quia. Deinde. c. 11.
quarta libri pars ꝙtinetur, m̃ qua Demonstraõis
forma traditur. In quinta parte agitur de In-
no rantia ꝙ ē oppositꝫ Demonstraõis finis sine effe-
ctui. In l. 6. denꝫ parte a. c. 12 usꝫ ad. l. finem

Aristo varias quæstiones ad Demonstrationem et scientiam Demonstrativam pertinentes & posuit ac dissoluit cuius methodum ita sequemur, ut ea quæ hinc inde de scientia sparsim attingit ad unum finem unum finem reducamus.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quot et Quænam sint Præcognita? An aliqua præcognoscenda sint ante Demonstrationem?

Affirmat id Aristoteles cui ille quidem a quo istos libros auspicatur hoc nimirum: Omnis doctrina et disciplina, dia no ethica, fit ex præexistente cognitione. quasi sic argumentaretur. Omnis discursiva cognitio debet pendere et acqui ex præexistente aliqua cognitione; Sed demonstrativa scia et ejusmodi est discursiva cognitio; ergo fieri debet et acquiri ex aliqua præexistente cognitione. Maiorem propositionem sive axioma licet per se notum videatur probat Aristoteles primum inductione peracta, qua Mathematica scientia cæteraque omnes artes ita acquuntur. Ergo omnis doctrina et disciplina discursiva acquitur ex præexistente cognitione; Nominat autem mathematicas scientias ipsa quia veteres eas discebant ante Logicam quam de eadem etiam passim in his libris affert exempla mathematica, ut pote suis Auditoribus et id ætatis Logicæ studiosis

nota et ꝝpè ꝓspicua: Deinde idem axioma sive eande maiorem ꝓbat ꝑ aliam Inductionem seu enumeraõem partium hoc fere modo: Vis discursiua notitia ꝙ scilicet ex aliquo notiore colligitur, vel ẽ ſyllog ꝓfectꝫ, vel Im ꝓfectꝫ, sine Enthymema, vel Inductio, aut Exempla: sed in hꝭ oibꝫ et singulis argumentaõis speciebꝫ ex una aut pluribꝫ magis notis ꝓpoibꝫ colligit conclusio prius incognita; ſic ois cognitio Dianoethica seu Discursiua hoc ẽ ea ꝙ ad ſtiam mentis humanã opaõem spectat ex pluribꝫ vel una saltem premiſſa et præexistente fit cognitione.

Ex hac tali Doctrina discipi possunt sequentia. Primã Consequtia Consequtiam illã ꝙ ō ẽ argumentaõ non ẽ ꝓprium dictum discursum Ideoꝫ eam cognitionem discursiua ꝑ aliquã ex 4. argumentaõis speciebꝫ accepi. Secundã ꝙ ō ẽ argumentatio, non ẽ propriè dictum. 19.

rum volumꝰ aliq̃ Inductione ꝓfecta ꝓbare, et partim aria ex ꝙbꝫ argumentamur adeo multa sunt, ut facilè enumerari nequeant, nos debere ꝙdam tm specialiter enumerare: reliqua vero generali aliqua clausula ꝓplere, at fecit Poles ꝗn Dipit; Mathematicas Disciplinas et cæterarum artium vtramquamꝫ ꝓhanc novum fieri: ex qua ꝓbaõe etiam patet nomen Doctrina et Disciplina hic sumi ꝓ notitia a ꝓceptore accepta ꝙ vocatur Disciplina ꝓut in discente recipitur: Doctrina vero ꝓut a ꝓceptore ꝓficiscit

et auditur: adeoq patet etiam stoltze hic non agere
de demonstratione siue scientia demonstratiua ppria
labore et inuentione parta, seu de ea potissimum
q ab alio auditur et discitur, adeoq de demo
stratione vocali. Tertium, stolem in hoc capite a-
gere non de pcognitis et pcognitionibq q ante
totam demonstrationem pmittenda sunt sed de iis
q ante ipsam demonstratiua conclusione, q diuersa
notitia et doctrina ē pregustatur, q
recentiores in contrarium doctrinam quorum argu-
menta ex dictis facilè soluentur.

ARTICVLVS SECVNDVS

Quot et quaenam sint praecognita?

Respondeo cum cæteris 3 de praecognitis q nosse oportet
pcognosci priusquam conclusio demonstratiua concludi pos-
situr. Primum sunt principia h. e. duæ pri-
Primum praecognitum sunt principia demonstrationis ex qb. conclusio demonstrandi
principia pponuntur stoltze h. e. ponit illud notissimum principium
2. De quolibet vera ē affirmatio aut negatio.
Maior extrema seu propositio
Secundum pcognitum ē maior extrema seu propositio de q aliqd
demonstrandum est. h. e. ponit stoltze veritatem de q stolte
3. metici possunt demonstrationes facere. Tertium pcogni-
Maior extrema quæ Passio seu proprietas
tum ē maior extremum, quod fere de Passio seu Pro-
prietas. h. e. stoltze ponit triangulum q non p aliquam
demonstrationem forte pt a mathematicis de aliqua re

Demonstrari quamuis sapiq videaber ee sortem de quo aliq
aliud demonstratur quam id quod de aliquo demonstrat
Sed in exemplis non regitur veritas authoris sorte: Alex etiā
ista exempla attulit quasi in una aliqua demonstrae
reperiri simul debeant aut possint: sit eadem responsio datiq
ex hoc exemplo intelligi: Demonstraturq hoiem ee discur-
sivum tria debet praesse. Primo hominem. Secundo
Discursivum: Illum trigm sortem hoc trigm Passionem,
quam hoi nec nulli sitie ee demonstrare; Tertio has
duas praemissas ex qbq predictum ꝓblema sit de-
monstrati, videlicet.

Oe at rationale e discursivum.
Dis homo e animal rationale
ex qbq praemissis infert hoc geluso:
Ergo dis homo e discursivus.

Hoc vero ternarij numeri praecognitorum facilis e Quaresial
qa demonstratio facere o sit, nisi q sit qdelibet tria praecognita
demonstrare et sic passionem cognosceret, et de q sorte
aliquid velit demonstrare, et ex qua principia ergo
ria ista tria debet praesse. Dicas etiam medium Alicuiq qsti
terminum debere pgnosci: Ideo medium terminum omis solutio.
ponesti in praemissis, qua licet duae sint attū uni,
tum tū cognitum efficiunt; tum qa unicum tū medi-
um habent: tum qa unicum antecedens demonstrais
constituunt; tum qa neutra sine altera e completum

principiū ego quo demonstranda q̄clusio possitū
ferri. Dicas passione ac sortē hoc ē maig et ming
Alia Obiectio. eptreū etiam gtineri in p̄missis pinde ac medium
terminum ideoq; nō ē duo peculiatia pggrita.
Solutio. Ideo negando patitatem q̄a ista duo diuisim
ante demonstraōis ingressum et gfectionē pgnosce
da sant ista medium terminū satis ē si in ipsis de-
monstraōis demq; ac p̄missis p̄nouerit.
NB. His tribꝫ p̄gnitis adsit aliquo modo scies quastem ex
pe ipsam Conclusionem demonstrandam quam docet etiama
liquo modo p̄cognosci anteq̄ ꝓbetur et aliquo modo
non p̄nosci: alias ꝓbari non posset saltem non debe-
ret si eā p̄cognosceretur ante demonstraōem. aitigr
eam p̄cognosci cognitione quadā vniversali
et potestative tm: non p̄nosci n. cognitione speci
ali et actuali et p hanc distinctionem sit solui pos
se Platonis dubitaōem in Menone. in dialogo
namq; Platonis et Menō inscribitur dubitat
Meno an possing aliquam rem sciam de nouo ac
quiro sciamq; dubitaōem hoc dilemmate ꝓmo-
uere nititur: Aut ignorans res aut sciens.
Si ignorans etiam si nobis occurrāt tūc ag
noscamq; pinde ac si fugitiuum ignotum
bit ignotum quaserem: Si vero sciens frustra
quatimq; rem sciam quā habeq; et non minq; nosse:
Dē atq; ille equum cui insidebat. Cui dubitāti Pla
to facile respondere Socratem; sciam hoc ante

corporis ingressum ōia scīuisse, seu cum nescio q̄ loco
in q̄rpe tegm̄ in carcerem tenebricosū nimis graret, ōia obliv-
tam ēe, q̄nue non aliter acq̄rere rerum quas dicit
scientiam quam reminiscendo, adeoq̄ humanam scientiā
ēe reminiscentiam quandam. Hanc Platonis opinionem
merito Aristo tum in eō Priorum c. 27. tum hic
q̄ absurda fuit, docetq̄ dubitationem illatam facile
solui si dicamq̄ conclusionem in p̄missis universali quan
dam cognitione ac potestate prosci, postea vero quam
ex illis inferatur speciali cognitione etiam non cogno
sci de novo, talia scīa, quam aīa humana antea Solutio alte-
nunquam cognouit. Eadem distinctione cognitionis q̄ obiectio-
Universalis ac particularis siue actualis et Poten- nis.
tialis, ait Aries, hoc etiam Sophisma quod ētra
demonstrationem faciam ejiciebatur solui posse
Sophista namq̄ cum q̄ forte demonstrauerat.
ē. g. ēe triangulum habere tres, uel eum binarium
ēe parem, rogabat an sciret nec ne quod demon
strauerat: illo a. affirmante se scire, tum Sophista
aliquem particularem binarium p̄ferebat quem forte duos pas-
habebat abconditum quemq̄ demonstrator nesciebat sos sub pallio
ni rerum natura ejiciere. Ejiciebat igr demonstra-
tori cum hac binarium non scīuisse q̄ re nec
eum natura ejistere ejēq̄ter etiam ignoranso ea
parem ēe, quae falso asseruisse se scire eum bina
rium ēe parem. Aliq̄ igr ut hoc Sophisma vita-
ret cum limitatione dicebant se non scire, nec demon

se oēm binatium parē ee seu oem quem sciret
ee binatium quos recte soles reuelit ex eo quod
ꝑpōes demonstratiōis et ꝯsequenter etiam exclusio
uniuersaliter et ꝑte sine oi limitatie accipiant.
Ita. n. ꝑte et uniuersaliter gentiū solet; ꝓpter
triangulum habet 3. uel oīs binarig ee par non ob
stat limitatione ꝑte oīs binarig quem scio ee par
Quare soles reiecta hac solutiōe respondet idē
posse sciri et ignorari diuersis modis fateturq; se
ignorasse qdem cognitione actuali ac ꝑpria
illum binatium quem sophista absconderat ee
parem sed virtuali scisse potestate et habitu
tali cognitione. demonstrauit. n. et scivit uniuersa
liter oem binatium ee parem quamuis nō ad
uertit specialiter hunc binatium ee parem ut ho
sensibg. sed reuerdit eum in rerū naturā subiecte
ee. Animi uera soles ita ytra Platonem e
noies nasci ut tabula rasa oīa rerum
ignaros et rudes. Sic Arias De nouo negotio
Partim scientiam beneficio partim beneficio quorunda
Vniuersaliū principiorū et primaꝝ illius cognitarū se
notissima sunt: cuiusmodi. n. g. Iam ꝑ de totum e
maig sua parte; Deus est uel non est. ita pos
sum Vniuersali cognitione in rerum particulari
specialis cognitionis mediocri studio ac labore de
uenire possunt. De ꝑ re plura legere ee
apud Coimb. q. 1.

Notandum primo ex hoc capitu: Conclusionem non esse quarto precognitam.

Ad finem huius articuli obseruandu: primo quamuis conclusio at modo dicit scotus antequam probetur demonstretur priuter aliquo modo attu o ee quatenus precognita alijs tribus annumerandum ex eo quia precognitorum in premissis, illa tn intelligunt quorum actualis et specialis cognitio ante demonstrationis conclusionem illatam nata est demonstrari. Observandum deinde ante omne o solum ante demonstrationem sed etiam ante oem syllogismum, quia sui argumentationem siue quamlibet discursiuam notitiam aliqua precognosci oportere ut patet ex axiomate initio huius capitis posito. Quare ut ubi scotus dicit .u. g. hanc matrem sibi genere filiam suam; proinde debes matrem filij dilectionem aliquo modo, et premissas ex quas dictum hoc problema est probare

Quomodo precognitio et precognitum differant?

ARTICVLVS TERTIVS.

Quot et Quae sint Praecognitiones?

Differt precognitio a precognito tanquam abstractum a suo concreto, uel tanquam obiectum formale a re quae cognoscitur, et dicitur obiectum cognitum. Precognitum. n. ee id quod precognoscitur ab actu precognitionis. Precognitio u. E actualis cognitio quam scotus in axiomate uocauit praeexistentem cognitionem eo quod ante cognitionem illatam habere debeat ad demonstrandum.

Duae sunt propositiones generales.

Hac notatione premissa respondeo primo, sunt duae propositiones generales. una uocatur Quid est altera Quod est. Quid est. Quod est. Quia ee, et sic est. Generales nuncupantur quia utraque subdistinguitur in alias speciales. Precognitio Quid ee illationis precognitionem mi quid nominis, et Quid rei. Quid nominis uocatur illa precognitio qua dicitur uocabuli significatum cognoscitur ratione quae et quid rei?

pcognitio Quot sint Demonstrac vocalis aut scripta. Artis eam vocat
e, nō complexa Prænotionem, Quid est. Quod dicitur. Præcognitio
on, et Jacom- Quid rei ē, qua alicuiꝰ rei certā ptiꝫ cognoscitur, qua
plexam. conclusio demonstranda inferatur. Prænotio Quot sit,
etiam duplex ē, Jacomplexa et Complexa. Jacomplexa
ē quando rem aliquam existere in rerum natura agnos
cimꝰ ut rosam. Complexa, qua uestitatem rerum priꝰ
nos; hac ad secundam. Prior ad primam mentis operā
tionem pertinet, de qua singulas in specie explica
bimꝰ, nūl potiꝰ singulis pcognitis in arte pc. tradi
tis applicabimꝰ.

Ad principia Respondeo dō; Principia nulla plicā Prænotionē ꝑ
ꝑ prænotiones cognoscendas Quid Nominis scilicet et Quod sint Com
sequuntur. plexa, ut Artes hīc et infra c. 8. docet. Habi
tūs. et. Quod tionis est qa nisi quis vocabulorum significata
sint complexa. ꝑciat in demonstrac aliqua vocali aut scripta nullā
potest Principijs assensum ꝑbere ut minus sit
tar alicui principijs hanc Prænotionē negare audeat.
Hāc alteriꝰ prænotionis ē qa notitia et uestitas
cōclusionis demonstrandæ, quando quidem ē cognitio dis
cursiua a præmissarum cognitione dependens ex
quꝫ natiꝰ colligitur; prauo se igr oportet discipli
Principia non nam complexē, nempe quod uera sint. Vera a. nō pcedāt
debent quoad demonstrationes sed ꝑ petitionē et inscibiliter ut postea ui
demonstrationes rabimꝰ de ꝑtibꝰ docebitur adeoꝰ non tē præcognoscenda ē
tur, et Judicari principia ē uera, sed etiam ē nāta et in mente
debent. alijs ꝑticionibꝰ affecta. quas in sequenti parte explicabimꝰ

tradeng. Vide etiam colligi aliter fit Complexam hanc Principiorum prognitionem aliud non ēe quam assensg certos et evidentes g. ante gelationem illatam pmissis demonstrari assentimur.

Respondeo tertio etiam de facto utrag pfici oportere. Primo qd nois; Deinde Eadem Ppe notiones ad q. vod fit Incomplexum. Pro ultrag declaracie duo sibi sequenda. NB.
tendum ep Jabello. g. Met. 1. 19. scientiam aliquando Ppia Inuentione ac labore acqri: aliquando a pfessoribg dici vel ep do eorum scriptis hauriri: Ac hae facta vel acta in rerum natura epistere, ut homo, leo, equs. vel potestate tantum ut rosa hyemis tempe. Ppr Precognitio q vid nois tam de principijs quam de facto tm ad vocalem et scriptam demonstrationem quam ab alijs discing nata sio ē, nisi. n. vocabulorum significationem pintelligereng frustra eos audireng vel legereng: ad mentalem. n. demonstraōem quam nos ipsi apud nos tm facing nulla regulariter noiam ep instituto significantium precognitio siqdem mentalis demonstratio ep solis ceptibg conficitur. Deinde si Ppria industria aliquam demonstraōem fabricang peang, alicuig rei scientiam ipsi inueniang facta vel acta et ea ipsa in rerum natura epistere oportet ac tale pcognosci, ut bene docet Jabelg. l. c. q etiam hoc sensu facta intelligitur quando in. 1. Phys. dicit scientiam de facto suo supponere quod sit, actuē epistat; scientiam mgt q ſ Ppriam inuentione acquiritur

Similiter q̄n ſtoꝯ infra dicit deficiente m̄ nobis alio quo ſenſu o poſſe. eoꝝm ſenſibiliū q̄ ab illo p̄cipiuntur ſcientiam acq̄ri etiam de ſcientia ſpti a inuentione acq̄renda loq̄tur: Coq̄ enim non p̄t de coloꝝ priuato ſtudio aliquam ſcientiam acq̄rere Rāō ē q̄a intellectiua cognitiō ac ſcientia p̄ſup̄poſit ſenſitiuam ſupta illud ſtoꝝ. Nil ē in intellectu quod non p̄ius fuerit in ſenſu; atq̄ ſenſa nil p̄ſcipi potest niſi quod actu reſtō in rerum natura exiſtit. Quod ſi q̄s demonſtrationem ac ſcientiam non acq̄rat p̄pria inuentione ſed per diſciplinam addiſcat o erit ergo poſſe abſolutam ſtoti epiſtemam ſufficiēt. n. tunc quod ſtota aliquando ſtudio ſtoti poſſit epiſtere. Idem dicendum ſi q̄s demonſtrationem

Prænotio REI, nocessaria ſtoto.

ꝑmiſſam habitam repetat tantum. Addunt aliq̄ etiam teſtiam p̄cognitionem ſtoto ratiam ē quem vocant Quid rei ꝓbantq̄s ex eo quod definitio ſtoti ſit potiſſima demonſtrationis medium. Sed melior ſtoia negat hanc p̄notionem peculiarem ē ratiam atq̄ eodem modo q̄o in p̄c. art. dictū ē mediam terminum ē obſeruāē ſam tum non ſolū ē peculiare p̄cognitum aſſumptū ſiue ſumptum: ſta nunc aſſerit ꝓbationem q̄ rei ſtoti ſiue cognitionem mediꝝ terminū o ē peculiarem p̄cognitionem a ſtincti principiorum aſſenſibiliū p̄notionēq̄

complexo a distincta, ut etiam patet in exemplo supra allato de demonstratiis: nam ad rationale q̄ ē ḋfinitio hois, o ḋbet ex præmissis seorsim præcognosci.

Respondeo quarto de Passione nil aliud prosci oportere quam EVID NOSTRUM, q̄ tractum in vocali ut scip̄ta demonstratiue de qua vocali demonstratiue Aristē in hoc libro potissimum agere manifestum ē ex hoc capite, et his præcognitionibꝫ. Si q̄s mentalem tantum demonstrationem per se ipsam faciat, loco huius præcognitionis debebit habere implicam aliquem gestum appraesinam Passionis nisi forte. Sed ista putant etiam prænotionem EVID Passionis, nativam ē sed inhabiliter. Nam cognoscere quod Passio aliqua sit seu existat est ignorare Passionem convenire suo subiecto, quod per demonstrationem inquiritur, et potius post cognoscitur, si ita loqui licet; quam ut præcognoscatur. Similiter ea non ē nativa Præcognitio EVID Rei Passionis. Nam ḋfinitio Passionis ponitur loco illius cuius Dialectica doctrina apud Don. l. 1. c. 6. Ergo eo ipso quod alicui Passionis ḋfinitio haberetur nam sciretur cui subiecto passio demonstranda conveniret. Ideoq̄ demonstratio superaccrea foret. Quando etiam patet ex supra allato exemplo; in quo licet quis non possit definire discursivum, tamen de vocabuli significatione prænoscat, nisi nisi intellectis præmissis

Ad Passionem non sufficit prænotio ḋfinitionis nominis, ideq̄ 1m in vocali et scripta demonstratio.

Prænotio Quid nativa non est.

Ratio.

Neq̄ cognitio ḋfinitionis Rei? est adventitia.

Ratio.

facile poterit conclusioni illata assentiri, nisi rursum
omnis horum fit discursus.

Stoici et Pass. Respondeo quia tunc ne ordinem inter Propositiones atq;
ois Prolixi ipsam conclusionem at antequ de nostro alique inchoetur
tione, sua retempore etiam pcedant Stoici et Passio pgnitiones: deinde
et Natura talem in ipso demonstrois ejectibus et ingressa debet
dant gulatio praenosci qd nois principium, postea quod fit, Complexum
principium. Ita ut maioris assensus non sibum naturaliter
tempore etiam pcedat conclusionis assensum. Tempore qdem
quoniam ut experientia patet dum maior ab aliquo fortuito
u.g. ei ut rationale e discursivum, conclusio adhuc ignotae
Natura a. quoniam natura prig est teste Stoe in posteri:
in quod alterig ratio est: sic utrig p premissa assensus
sunt quodammodo causa efficiens conclusionis; Ergo etiam
sunt naturae priores conclusione. Quodammodo nisi
cum S. Th. 1. pars quaest. c. 87. n. 3. qui libri
de Stia supponunt institutum ei adaequatam cum Physi
cam ordinem scientiarum actuum. Igr premissa demonstrationis et cuilibet alterius discursus vel argumentationis
tantum moraliter efficiunt et causant assensum conclusionis. Denig. Minoris
Minor simul tempore cognoscitur cum conclusione. Ex quo fit, ut recte etiam
cum conclu- Fab. c. seq. tp. 11 monet ut q utrang premissam q
rione; priorunctim pcognoscit non possit ignorare conclusionem qua
uero actuali nis enim linguam eam non sperat quis certe cum si
cit. Coniunctim nisi quam qa si singulae praemissae cor
fim tim cognoscantur, non necesse e simul etiam conclusio
nem eam dignoscere, et quod hic de demonstra

tione dicimus. S. Th. op. 48. minus syllo accommodat docens Ma-
iorem cuiuslibet sylli prius natura et tempore; Minorem v. natura tm
prius, sed simul tempore cum conclusione innotescere. Si obycias
seq. ut plures actus et conceptus realiter distincti, huiusmodi sunt
Minor propositio mentalis, et conclusio, simul in uno eodem intellectu
inhaereant quod fieri non posse videtur. Videt. S. Th.
1. p. q. 58. a. ult. ad 2dum posse plures actus qui inter se ali-
quem ordinem habeant, ut propositiones alicuius sylli, simul existere
et esse in intellectu uno. Recentiores sine discrimine libenter
concedunt quoslibet actus plures simul in intellectu uno esse posse,
quae controversia ad libros de Anima pertinet.

Ad extremum circa hunc articulum notandum cum duplex
sit demonstratio, nimirum propter quid, et quia ut infra di-
cetur. Autem in hoc capite fere tm de praecognitis et prae-
cognitionibus demonstrationis propter quid fuisse locutum, et
illius tantum quae in vocibus consistit, et a praeceptore primum
discitur. Ea v. quae in demonstratione quavis praecognoscen-
da sunt, partim ex dictis, partim ex dicendis, proportio-
naliter erunt desumenda, ut etiam ea quae in mentalibus demon-
strationibus quas quis propria industria excogitat de novo, vel
olim habitas aut doctas memoria recolit, ad quas ordinarie
vix alia praecognitionis requiri videntur quam simplices appre-
hensiones Maioris et Minoris extremi, et assensus praemissarum.

Solutio alicuius Obiectionis.

Aristoteles tractans fere tantum de praecognitis et praecognitionibus propter quid egit.

SECUNDA PARS PRIMI LIBRI POSTERIORUM
De materia Propinqua Demonstrationis.

Quum igitur generatim sumpta sit duplex ma gr tat Remota scilicet et Propinqua: Ita etiam Demonstratio. Remota mia Demonstrationes sunt tres termini inter quos potissimum Medius do quo cum Aste agemus lib. seq. Propinqua sal Propriis quas Aristo explicat a. c. 2. usq; ad. 9. inclusive. Quæ partim per se notum est partim etiam obiter in septe te cap. declarabitur vbi Platonem et Sophistas veram rerum scientiam existere cum nunc mihi cap. vbi de Aristo scientia finienti Aristo sit. Scire est cognoscere causam propter quam res est quod illig causa sit, et non aliter se habere. Cuius Aristo definitum sit de scientiam simplicites et o Ratio cur Sophysticio modo dictum sit veram et propie dictam scien In hac definitione ponatur tiam esse cognitionem causæ propter quam res est. Quia loco genus ponitur verbum cognoscere, nā cognos loco genericum nomen cere est cognitio talis per quam scimus propter quid res Quia non omnis cognitio est scientia sed falsa et erronea deceptio etiam sunt cognitiones sed non tum cognoscendi sunt scientiæ veræ. In reliqua Aristo ostendentur tres quidditates ad veram scientiam requisitæ. Prima conditio ad scientiā requisita. Cognoscere causam. Prima igitur et quam maxime necessaria est cognoscere causam propter quam res est quam maxime est necessarium. Quia sine hac cognitione nullo modo consulit. Exempli gratia. Si scirem ex. g. quod luna patiatur eclipsin quando scirem terram inter solem et lunam interponi, ex hac interpositione est causa eclipsis in luna, quæ si tantum videam eclipsin non habeam veram scientiam nisi etiam causam illius noverim terram interponi. Secunda et altera conditio est hanc causam scire in ordine ad con clusionem. Ita et eam ita applicare et ejusdem cum conclusio ordine ad conclusionem.

rem interpositionem ea vera causa defectus non haberet scientiam veram eclipsis. Tertio conditio est ut cognoscang rem aliter se habere non posse. Quare licet qs non videret lunam eclipsim pati eo q interpositionem terre sciret tamen putaret fieri posse ut terra interposita luna non deficeret hinc non haberet veram scientiam sed alterius generis quandā cognitionem, scientiam imperfectionem. Ostiora ita ut etiam aliter non aliter fiat quia eo qui habet sensa et testimonia rei non statim habet veram scientiam habeat sine tantum putet se habere nisi ratione scientie vocabulum significat ut putat se cognoscere causam propter quam res est etc. Ex quo patet istius rei veram potissimum essentialis ea p se notas neq aliter quam declaratione eligua et eo qui habet sensa rem scientiam cognoscere ratione dicio posse se debere.

Declarata re definita ni sum medium scientia q finis demonstrationis ordine absoluto ac predicto ad medium per quod fit scientia regressi solet q etiam rerum minimum ad ipsam demonstrationem quam etiam p scientiam tripartitam per suam finem hoc modo definit: Demonstratio est syllogismus scientialis, vel quod idem est syllogismus efficiens scientiam. Cuius istius definitum est demonstratio non a toto discursu ex tribus propositionibus aggregatum ita ut tres propositiones. Item sola demonstratio per quid, de qua hic agit ad c. 10. tm tractat. Genus est syllogismus in priorib libris explicatus fuit hoc est vocalis. Differentiam significat non scientialis p quam a dialectico et opinem, et Sophistico et Declarationem, et pseudographo

q errorem scia similem gignit distinguitur.

Ex hijs demonstrat tradita colligit Arist. imo demonstrat in hoc capite quinque conditiones propium demonstrationis, easq in hoc et seq. cap. vbi et q. aurati ga. post ea a c. 4. vsq ad. 9. explicat ac dat: ex q6 conditionibg Aristis interpretes alteram demonstrationis definitionem facient in hanc modum: Demonstratio Est syllogismus ex Demonstrationis stans ex q6 propositionibg veris, primis et immediatis notioribus, ab intellectu priorib⁹ causis, gconclusionis. Circa quam definitionem bene notandum quod dixi eam non ab Aristotele sed ab interpretibg fuisse illig in hanc formam definitionis redactam esse occasione, desumpta ex 1. Top. initio in quo ipsemet Aristoteles in hanc formam definit Demonstrationem: Demonstratio est, quando ex veris et primis syllogismus fit, aut ex talibg, q6 aliqua prima et naturalis principia exponunt. Alia definitio demonstrationis ex 1. Topicorum.

q circa ipsa q cognitionis principia sumpserunt.

Ex quo notando manifeste patet error quorundam existimantium Aristotelem in hoc capite superiorem definitionem in hanc posteriorem de demonstratione mutasse, quod falsum.

Et ut Aristoteles ne definierit Demonstrationem, et manifestum est ex citatis principijs et legenti interpretes praecipue antiquiores. Imo ratio cogit contra eam sententiam. Nam in primis, huiusmodi libro rum tractatio et scientia Logica, habens pro fine in practicis applicare principia in speculativis, ideo prior definitio est habenda pro fine de demonstratione assignata, respectu posterioris quae pertinet ad principia demonstrationis. Est principium Logicum per se notum. Quare de qua ab Aristotele fine oi, probari supposita est tam evidens et certa. posterior ni q per malen

alem quasi cãam assignatr non ẽ p se nota, atq; ideo debuit
ab stote quo ad singulas particulas p sapientem & rati
demonstrasi quod fecit in hoc capite per hypotheti
cum syllogismum in hunc fere modum ac sensum:

Si scire ẽ rem p cãam cognoscere pp quam res ẽ &c.
et si demonstratio ẽ syllog scientialis efficiens talem
scientiam necesse ẽ & poes ẽ ex veris mediatis, notiores
et priores et cãis conclusionis:

Sed antecedens est verum ac per se notum.

Sqr etiam consequens.

Qui hypothetic discursus q.d. potest huic categorice:

Dis syllog faciens scire debet gstare ex veris primis
immediatis, cãis & conclusionis &c:

Sed dis demonstratio ẽ syllog faciens scire:

Sqr dis demonstratis gstat ex veris primis &c:

Qui discursus est verissima demonstratio in mia logica
cuig utreq; premissa sunt per se nota intelligentiae
cabalarum significationem. Quibus ita notatis adhi
beri possunt 7 in praemio logica. q. r. deb. s. dspicing.

Praeterea etiam hoc notari pt quod si utrumq; de
monstrationis syllogismum ringamq; demonstrationem
ẽ syllogismum scientialem gstarent ex dspicuis
veris, primis et immediatis, notioribus, prioribus, cãis & con
clusionis tam suis perfectissimam syllogismum quales Arist.
infra docebit sola terminorum transpositione a demon
stratione differre. Denig notandum etiam posteriorum
syllogismum ẽ syllogismum vocalem ac per reliquas
particulas demonstrationem distinguia a reliqs syllogismum genit..

Utrumq; syllogismum demonstrationis efficiunt perfectissimam demonstrationem

nam dialectica non gestat ea ratio vere ut demonstratio sed tm ea probabilibus. Sophystica ne ea probabilibus quidem sed ea ijs tm q leviter ꝑsiderantibus parent ꝓbabilia licet talia revera non sint. Pseudographia deni ea ijs q intra ꝑsideram ratione nec tm sunt. His ita intellectis facile q ijs poterit obstrangi Pstionem etiam ꝑfectam aut mediam demonstrationis accommodare; sed iam singulas ꝓpositiones particulo sequentes explicabimus per sequentes articulos.

ARTICVLVS PRIMVS
De prima Conditione propositionum Demonstrationis PROPTER QVID.

Prima ꝓpositio q ad ꝑfectam demonstrationem requiritur est ut quam scitu c.c. ꝓbat et. c. 4. 9. b. et 7. ꝓbabilis dat neq. n. quenq. scitu ꝙ demonstratione sufficit sed perfectissima, imo ut scitu sit vere et aeterna. Debet igr premissa seu principia demonstrationis esse vera, vita ut falsa esse nunquam possint, vtq. non verbo tenus sed re ipsa ut falsa esse nunquam possint, vtq. non verbo tenus sed re ipsa licet in forma syllogistica, ut ꝓbat b. Just. c. 5. et 3. ea scitu docet Verum quandoque ex falso et falsa ratium non nunquam ex ꝓpositis vtq. impossibilibus

Premissæ id ea negentur
Deest, quod conclusio nisi causis aliunde
3 gradus necessitatis

monstrationis premissa ea quod conclusionis causa sint, vtq. ꝓbant Aristo. et hac necessitas ꝓpria ꝑtinet intelligatur

Sciendum ea. c. 4. tres de gradu necessitatis inter se ita subordinatos et affectos ut prior sine posteriori

consistere possit posteriores a. sine prioribg non possint
ex quo fit ut prius Lenem, secundg u. maiorem, tertiq
a. rapinam necessitalem g tinent.

Prius quem Dialu De oi posteriori sticum vocant
his verbis c. c. 4. ab Aristo describitur: Quod non è
in quodam qdem sic, in quodam n. non; neq aliquando
qdem sic, aliquando a. non. Quorum verborum sensg
è hic. Propositio de omni è enuntiatio directa
cui predicatum qpiat omni qlento sub subiecto et
omni tempore. Directa in quam, quoniam indirectarum
enunciatum nulla habetur rao in scientijs. quod benenno
tandum erit, etiam & sequentibg gradibg necessitatis
continentur itag in predictis Aristotelis verbis duo qditio
nes ad hunc gradum necessaria. Primo Vniversali-
tas subiecti, cui defectu ista Epoes non sunt de omni:
Homo è albg. Animal è risus, no sunt nathores qita
rigorosam subiecti vniversalitatem qoigant ut singulares
Epoes ab hoc gradu excludant ut inquit Themistius eodem. 5. Th.
30. Met. t. 19. unus Aristo ibidem tex. 23. docet hanc sin-
gularem Epoem, Callias est animal, ee perso rdeogn
ado gradu necessitatis itq secundg gradg seponit pti
cum et dis Epoe q è & se etiam è de oi.
Altera conditio est vniversalitas temporis pti cui,
defectum ab hoc gradu Gabelig rejcit istas Epoes:
Homo canescit, Luna eclipsin patitur, Dis arbor floret
Se qua etiam explicatione patet quantum differat Epoe
de omni posteriori stico ab eaq è de oi prioristica.

Descriptio primi gradq et dicitur de omni posteriorilig.

Prima qditio ad primum hui conditionē, è vniversalitas subiecti.

Altera conditio; vniversalitas temporis.

Quomodo dicitur. n. plg non regit quam Vniuersale signum sine
nitio de si uera sit sine falsa; illa ut ignota notum posteriorum li
sticistico, baorum doctrinam, predicatum cuilibet subto et cuilibet
Differat de tope vere conuertat.
omni posterior Secundy vniuersitatis gradus vocatur LER SE; si
stico. In LER SE aggrecare multiplicatum vsurpari solet
Aristo ni. c. 4. agent a receptionis modum intelligi
mus Tbg dicit per se dici potest: q proinde a cog.
cis nominali stylo dicendi LER SE; quamuis ali
i et quastum docent no de modos dicendi, sed re
tiam de modum cognoscendi, et quastam modum cu
jandi per se quotum tñ subtilitas non videtur negli
faciendum eligendum eo modo pro quo is qui per regi
stit vel causat, sit etiam predicati de sui.
Primum modum LER SE ita describit Aristo:
Quorum nisi unum predicatur de altero et predicabo
rum sit linea, et unum quodq; Ex his necessario
licuntur duo ordines extra et alter predi
catum et conjugatum pro quo de hunc primum modu
dicendi LER SE nuncupat. Secunda, et ve
dicatum nisi [illegible] verbum sua
latissime quod Aristo Corpus. Ly Dialectus
sim Dialectus, tuum omne passionabile vel accidens
tale, accog debet de quodcunq dicta. Quare huius
modi propositio subalterna vel singularis ut Homo
Cicero est homo; ne sunt Bas ja se quod sint vi
recta alys propositionibus ad demonstrationes conficiendas
requisitionis accrendas. Altera conditio est, ut p

dicatum scribere in ysagoge posito, vel quod eodem recidit, ut predicatum de puncto in arte predicabili quam cum triangulum definimus in ea ysagoge scribimus dicatur triangulum a figuram tribus lineis glcata sub tribus angulis equalem duobus rectis. Secundo dicitur in definitione trianguli et tali alia quandam linea, quia linea definitur longitudo sine latitudine cuius extrema sunt duo puncta. Consequenter dicitur videtur de primum huius nostre speculationis, scilicet predicata essentialia et accidentalia cuiusmodi sunt species. Ideo dicit. Circa predicabilia dicendum integre vel quod potest de aliquibus.

Secundo modo, scilicet quodammodo opponitur Ysagogi ut nam ponit in Ysagoge predicabilium cuius quodlibet in Arte ponit, ut subalterne in Arte hoc et hoc in Arte trianguli scilicet, sic etiam hoc tertio modo Per se vocabit illa scientia cuius quelibet scientie in Arte predicati, ad quem uno verbo, scilicet modum, spectant omnes proprietates sive passiones proprie et passiones omnes et subiecti suis subiectis quas ex hoc quod eorum ratio conuenient ut videtur ex hoc quod eorum ratio conuenient ad videndum hoc et similes ratiocinationes. Et non dicit per se nam ratio scientie per se nominem in ipsis sed ratio ipsa ita doctrinam eam ut in 1. Ethicorum. Propter hoc Aristo cap. limitatum videtur, ut alia sit scientia propria, nam diuersa scia, sicut cum nullo subiecto esse conuenire necessarium habent

Modi dicendi per accidens sunt, q̄ neutro modo inest subiecto.

s̄ forte saltem aliter, uti propria definitio rei sc̄
sunt
Et quoniam eadem sententia de tractatis
oppositorum ē his duobus modis esse se ita explicatis,
stoles statim subiungit unum modum per accidens
alterius oppositum, inquiens, dicit aut accidens
neutro modo in aliquo subiecto, hoc est; quae ita insunt
alteri, ut neq; possint esse in ullo eorum, nec definiri
antea per subiecta, in cuius doctrina confirmatio nea
apparet nec duo exempla. Primum est ē musicum
Album, animal est album, ga nec musicum nec
album est animal, nec animal est albumue musi
cum definitur, eo ipso iterum confirmatur distinc
tio rei paulo ante posite.
Ad hos tres modos dicendi de praedicari, ipse in
praedicata de medio modo evidenter posse reduci
nam omne praedicatum vel ē subiectiale, atq;
ad primum modum dicendi pertinet, vel
vel Accidentale, atq; vel propriam accidens
sine quatuor, eo ipso primus modus dicendi
atq; ad eundem modum per se spectat: vel ē
accidens cōe seu contingens atq; ad unum per
se pto tm ad modum per accidens spectat
eo quo confirmari ut quo ad utrumq; Con-
Docuimq; accidentia inseparabilia non se nosse
nisi tm necessitate primi et superioris gradus
qua tm inspexerimus nulla est.

Testig modg sea acceptio per se longe a priorib⁹ duabg diuersa; dem ē per facilis, ot iam explicata cum Arte in predicamento posita; sola n. ista, PER SE ex⁹ istunt cui accentioni et modo etiam o⁹ponitur Se cundg Dam modg Pred Accidens, a subiecto ei⁹ ratiõe diuersg quo ni deliciat per Accidens il lud ab quam in alio ⁊ modg oibg et solis Accidentibg conuenit, ipsa illa ⁊ m. c. l. predicandi. Habet a se, iste testig modg PER SE, ni priores duos adeo significat ut si ⁊ ille pras exuniãos. de rebo diuersis gg tuentes huic testiõ modo faciat, aliqua ad aliam spectent, ut ha ē Deg est, Deg per se exi stit, aliqua ad neutrum sed satig ad mo dum per accidens dicig oppositum, ut cum ex⁹ istentiã de rebo creatis predicatur; nisi fiat nis in relatõ Per se. Nam si dicas Petrg nalho mo per se exi stit, potest talis enunciatio ad secun dum modum per se spectare quando ea proprie tas substratum ē per se existere ratione Arte cui

Quartg modg ⁊ de intrpte. S. Tho Per se in ista modo dicitur id quod uere ⁊ginat effectg. ma, quem in tanta opinionum varietate tuto sequamur petit ad causam efficientem. Nam per se dicitur id quod uere ⁊ginat effectg, adeo ille ⁊ploio ē PER SE, ni ⁊ hac acceptione modog in qua predica tur alig effectg de sua ca uera; quo fit ut Arte

teste, ℞ra 5ᴱ quasto hoc modo: Dē proxeneā
sit quod ℞ sei e. l. positiōe. Jugulatg interijt.
nam qa jugulatio fuit cāa interitg, ideo recte di
citur aliqs sp rūgulationem ℞ra 5ᴱ interijsse;
eodem pertinent etiam ista: at rationale ē risibile
riuam, risibile dic qa rationalitas ē quā animado
cāa efficiens participat ep hoc emanatium.

Testigg ē accidens ē aliqd ō ē cāa
ff qua effectg contingit

Hinc oriūtg Testigg quodg ℞ra accidens, qn
nimium aliqd ō ē cāa, propter qua effectg
aliquo modo cum effecta, ut si deambulante
Socrate fulgurauit, non n. sp ambulationem fulgu
rauit, nigt Stoici, sed casu factum ē ut Socrate
deambulante fulgur et, sicut si aliquo nang lauāte
pluat; q ad hanc mātā pter dicta etiam hanc g
ditionem exigunt, ut cāa ab effecta realiter
differat, adeog ut sit cāa et effectg physici, nel
ut cāa sit eterna, loco ab effectu seiuncta
audiendi non sunt, qa huig sua inceptacis, ut
opinionis nullam rationem adducunt, et Stoici irrue
fantur.

Tertium grau necessi
tatis constituit predicatum quod Stoici vocat vincu
sale: ad quod 3 gditiones requirit. Prima ut sit de
ouni, nota primū gradū necessitatis. Secunda
ut sit per se, Tertia per qua a prioribg

gradibus differat ut sit quatenus ipsum. e. g. huius propositionis Praedicatum, in ipsa tota propositione hac: Homo est discursivus, est universalis posterioristice, quia omni homini, semper, et per se, secundo modo, et denique sub reduplicatione quâ Homo, est discursivus. Haec autem: homo est sensitivus, licet sit de omni, et per se, primo modo, attamen universalis non est, quia homini non quâ homo est sensitivus sed quâ animal; Verum quia difficile fuit, quid illud sit quatenus ipsum, Aristoteles illud explicans ait; Quatenus ipsum, idem esse quod per se, et exempli gratia ait, punctum lineae quâ linea est, ideo convenire quod per se conveniat lineae; et habere tres angulos aequales duobus rectis (quod est passio, seu mathematica proprietas Trianguli ad eum modum quo risibile est proprietas hominis) ait triangulo quâ triangulum est inesse quia ipsi per se inest; at Isosceli (quod est species Trianguli sicut homo est species animalis) habere 3 angulos etc. dicit non per se, et quatenus Isosceles est, sed quia triangulum est convenire, perinde ac si quis diceret sensitivum convenire quidem animali quâ animal, homini vero non convenire per se, sive quâ Homo sed per animal, ubi bene notandum, omissis variis interpretum difficultatibus, vocula, per se, hic longe aliter usurpari, quam paulo antea, adeo ut quis, quintum modum

Tertius gradus necessitatis, tres conditiones requirit. 1. Ut sit de omni. 2. Ut sit per se. 3. Ut sit quatenus ipsum.

Per se, ptio tibg 4, non pessime adiecerit
et similiter etiam 4tum. Quod Accidens, na per
se hic ita accipit, ut opponit illi quod est
per aliud sicut homo per se visibilis est, qa
visibilitas no queuit ipsi per aliud predica
tum saltē vnde ab ipso distincte sicut sensibili
tas ipsi per animal competit, similiter
et per accidens idē est quod per aliud, qm
homo per accidens idem hoc modo sensi
tiug est, quamuis si per Accidens ita ut pau
lo supra accipiat, no per Accidens, sed per se
primo modo sensitiug sit. Eadem doctrina
et magis explicat, Porte addit predicatum
vte ee id quod queuit omni et primo soto.
unde sensibile p. g. respectu viuentis, non
est vniuersale predicatum, qa no ee viuen
tem, neq respectu homis vniuersale est qa
licet si non queuiat, atte non queuit illi
tanq soto sed primo de tanq secundario,
animali. v. tanq primario soto conuenit. Eo
de modo visibile Socrati cateris q̄ nūi hu
manis etiam Porphyrio c. b. Magogen, o que
uit primario de homini. Forte no ni tex
empla mathematica, dicitq habere 3 angulos
equales duobg rectis respectu figure, non ee

Quidat praedicatum vniuersale?

predicatum vniversale, eo quod non ei figura conveniat, nec respectu Horatii, qa Horatii convenit secundum tm, ac beneficio triangli respectu cuig è predicatum vniversale ifinat scribik respectu animalis. Dg qbg oibg colligi primo pt, predicatū vte, ac predicatum de subto primo, et quateng ipsum, de ē ac breviter et clarig dici posse, ie predicatū quod cum subto suo reciprocatur ē vniversale posterioristicum. Deinde colligi pt, quateng ipsum no semper itaq gerose accipi, a phis et Theologis et hic ab Hole explicatur, neg. n. ie predicatū qđ subto in aliqua nota reduplicatiōis convenit vniversaliter, Omni et Soli subto reciprocē convenit, ut exemplaria Tom. l. 3. post. c. ult. o tendunt sed illud tm cuig nota reduplicatiōis denotat in subto ie adaequatam et proximam causa pp quam subto predicatum gnerit, ut si dicas Homo qđ rationalis ē discursiuꝰ, vel, quod eodē recidit, Homo qđ Homo ē discursiuꝰ. Deinde colligi etiā pt, discrimē inter vniversale illud De ph. et hoc posterioristicum illud n. sic dicitur qa vniversis inferioribus suis verē et de ijsdem predicatur Hoc a. qa vniversē, h. e. quoad qa totum

predicatū vniversale, et De subto primo et quatenus sum, sunt synonima

de medio termino q̃ ꝑ illig cãa predicatur, gñm
rationale ē cãa discursiui. &c. Primi mō ex
emplum ē Minor eiusdem syllo: Exemplū
eius ē conclusio eiusdem syllogi, q̃ vt infra constabit
fieri etiam ꝑt aliquig alterig demonstra
tiõis premissa. Vnta in demonstratiõe logica
quã paulo ante in hac parte ex forte allatis
ng, Maior syllogi ē in isto modo Dei sc, q̃
causam finalem. Minor in Primo, Conclusio
vero q̃ fuit huiusmodi. Ergo Syllogizare
ling gignit scientiam ē in edo. Deniq; oēs
alterig syllogi ꝑtes etiam sunt vniuersales et
reciprocabiles vt patebit ea examinanti.
Ex hoc tandem ꝑtet si predicata superi
ora de inferioribus et intermedia probari
non ficti demonstrationem ab arte hic descri
tam. vi. ꝑ. sic ita stabit:

Oē animal ē viuens

Oīs homo ē animal

ꝯ oīs homo ē viuens

Ita autem ille ex tribus De omni bonis ab
hinc dicetur esse vniuersale, hoc in
tellecto ex his tribus propriis ab vniuersalis
locutionibus vt patet ex dictis; Ergo &.
Ratio mihi dubitandi ex ipsius scia
rum forte descripsit ea, Ita nobilem cognitio

ne vt ressebat circa q[uam] dictionē (Obiectiua) q
o tm̄ sit natia ex parte rei extre mi
q[uam] tamen non possit se aliter habere, sed
mi similibꝫ exꝑtibꝫ q[uam] Vniuersalis o[mn]is
tanta necessitas non inueniatur licet. n. subie
catum natum cum predicatis connexionē
habeant, predicata tamē nulla habent necessi
tem cum subiecto, quamuis. n. hō u. g. natio sit
at et viuens &c. animal tā et viuens ne
sunt necessario homo quoquo possunt de
bestia.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De altera Conditione Propositionum Demonstrationis.

Secunda conditio premissarum demonstrationis est vt sint PRIMAE et IMMEDIATAE. Pro quā intelligenda notandum primo ex dicto 1. q. tr. 4. c. 8. n. 3. quod triplex est dictum complexum, n. 1, scilicet unum necessarium, aliud mediate vel immediate. Quod est enuntiatio immediata.

[illegible] quod predicatum dicto cui necessario inest. Secundum, quod predicatum dicto cui contingenter inest. Tertium, quod nullum predicatum dicto cui inest. Primum igitur dictum complexum, quod predicatum necessario inest dicto cui, dicitur propositio mediata, quia predicatum dicto cui inest mediante alio dicto, quod est medium demonstrationis. Secundum dictum complexum, quod predicatum dicto cui inest contingenter, dicitur propositio mediata, quia predicatum dicto cui inest mediante alio dicto, quod est medium demonstrationis. Tertium dictum complexum, quod nullum predicatum dicto cui inest, dicitur propositio immediata, quia nullum predicatum dicto cui inest mediante alio dicto, quod est medium demonstrationis. Ex quibus patet, quod nulla propositio mediata possit esse alicuius propositionis probatae; quia omnis

Quid Mediata ℔ ℔poio.

℔poio immediata etiam sit prima et per se nota
et poio indemonstrabilis. Priorem n̄ quam, ꝙ
immediata propos, possunt a posteriori et per
inductionem atq; experientiam probari authore
Aristo, 2. Poster. c. ult. Mediata u. dicit
illa propoio ꝙ per aliquod medium prius et
notius probari sit, u. proinde Mediata propoio
idem est quod propoio non prima, et secunda,
et per aliud nota, sive demonstrabilis aut pro-
babilis paulò aliter usurpando hanc vocula
quam aliàs soleat.

Notandū 2do ℔poēm immediatam (et eoq;
posito similiter etiam Mediatam) dividi
primò in Necessariam et Contingentem, nec etiã
in Impossibilem. Nam licet naturam
quam per dictas primas probari possunt, ꝺa
non possunt, ita etiam impossibilem et ꝺ tin
genter. Et quod contingat, ex Aristo, 2. Po-
ster. S. Th. Albertus Mag. et Themistius
docet eadē propōnem huius libri. Sed im-
possibilem et contingentem immediatam ut
docetur nō a nobis quaeris tradendam, ita
dictas plerasq; solent, etiam Immediata
respiciunt, ut sit immediatas, et Virtu et Virtua-
liter Immediatas ruig distinctionis ac exempla
non habent in nota, mihi. p. Cost. Donate

Immediata quam immediata dividitur in Necessariã, Contingentem et impossibilem.

Deinde immediatam in formaliter immediatam, et Virtualiter immediatam.

demonstrationem stare ex notis ac primis aut ex ijs q per prima fidem fecerunt, q
idirco nocantur virtualiter immediata
principia, q ni aio alicuig q ijs ad aliq
demonstrandum utibar. Quamodo ea prig
ad aio prima ac ftr immediata resolue
tit. Eadem nim habent ac si ftr prima et
immediata essent. Preterea dicunt ni
mediatam propoem in affirmatiua et ne
gatiuas. gatiuam et quod ad negatiuam attinet, do
cet Soles. c. 11. Propoes constantes ge
tibg summis diuersorum predicamentorum
se immediatas, eiusmodi sunt, substantia non e
Quantitas, Actio non e Passio &c. ad quas
S. Thomas etiam refert eas in quibus de
nullicem negantur integre definitiones duarum
specierum, sub eodem Genere et proximo
differentia, ut si dicas Animal vacuum non
e animal irrationale, vel una differentia de alia
a sibi opposita ad irrationale non e ferre
trionale. Nulla corporea e incorporeum.
Antequa de affirmatiuis immediatis aliq
determinem sciendum e quod autem ad
Diuing, et Suis contra Aureolum disputat
Gilig. c. c. 2. n. 2. et 3. ostendit
immediatam in qua spe per se nota

scati, adeo ut eis immediata etiam sit per se nota, et e converso, quamuis ratiocinatio differant; nam immediata dicitur, in ordine ad medium quod est ratio connexionis predicati cum subiecto; sed per se nota dicitur in ordine ad aliquem ultimum, connexionem predicati cum subiecto cognoscentem, sine aliquo medio; Procula authore Gilli, c. c. 2. n. 5. descriptio Aste hic. c. 3. solet per se nota dupliciter, hoc modo: Propria Vocalis aut Obiectiua, cognoscibilis ex suis tantum terminis. Secunda est, illa dupliciter per se nota, cuius coniunctio siue identitas predicati cum subiecto absq; alio medio termino extrinseco et saltem ratione distincto apta est innotescere mentis intuitui apprehendenti terminos. Dicitur dupliciter, Vocalis aut Obiectiua, quæ mentalis dupliciter dicitur ipsa cognitio ac notitia a qua obiectiua et consequenter etiam Vocalis siue scripta concrete denominantur per se nota. Itaq; ad propriam immediatam ac per se notam tam hæ duæ conditiones exigentur. Primum est, ut careat medio termino, saltem ratione ratiocinata differat ab extremis. Posterior ex priore sequitur nimirum ut ex ea sola notitia apprehensiua terminorum feratur de ea iudicium sine ulla alia cognitione intercurrente, ut bene docet

Gillig. Ex qbꝫ sequitur primo, diuisio
ꝓpois per se note. Nam iuxta S. Th. et
eorum sententiam quam etiam sequitur et bene ex
plicat Gil. n. 7. quedam ꝓpões dicuntur per
se nota eidem sē tm, quedam etiam quoad
nos. Ea ꝓpois dicitur per se nota eidem
se tm, q constat ex terminis ex quorum
definitiua apprehensione posset qdē cogni
euidens assensꝰ aut dissensꝰ, quamuis ob imbecil
litatem vsi illiꝰ, illos terminos non satis ap=
prehendentis de facto non cognoscatur vsꝰ. Tum
ydem termini vel ꝓpio labore ac industria
vel per alterius instructionem perfectiꝰ et qua=
tenus satis ē apprehendantur. Exempli
ꝓpois teste S. Thoma. 1. p. q. 2. a. 2. et
cor sententia ē hac, Deus ē. Item principia
singularum scientiarum, q pendent terminis abstrahi
entibus constant, quorum rationes ac significationes pas
sim ignorantur et solis sapientibus noti, aut ut
melius dicere idem. S. Th. in 1. 2dæ. q. 94
a. 2. ex Boetio, aitꝰ hāc ꝓpōem: Homo ē
animal, ēe per se notam eidem se quamuis illi
q nescit definire hominem, tandiu ignota sit
vtꝰ dum hois definitionem perdiscat. Propō
ne per se nota, quoad nos, illa dicitur, qua con

, tut eignodi termini q a quoung fere illitu ap-
prehendatur absq alio medio cautant eidem
tem assensum uel dissensum; huignodi eodem
S. Th. teste, sunt Epoes in medinte quasu
termini sibq noti sunt; ut; Omne totum ē maig
sua parte, et, qua uni et eidem sunt aqualia, sibi inicem sunt aqualia, et; bis tria sunt
sex, et Impossibile ē simul idem eē et ō eē.
nemo .n. hoium ferè ē q nesciat q d sit To-
tum, q d pars, q d ens et non ens, aqnale, inaqua-
le.

Segtur vbo, quod rectè ac sure, g-
tra Noiales ostendit Gilig. l. 1. t. 4. c. 8. non oim
Epoem, cuig termini inter se a parte rei identifi
cantur per se notam ee, qa plurima Epoes qua-
rum termini sola raõe ratiocinata differunt, ita
constituti sunt, ut q; ei intialem terminorum Epoem
sufficienteng apprehensionem habere possit, igno
rando interim an earu pdicatu subito cognoui
at nec ne; cuig rei exemplum habemg in vbo de
tia, qua licet phi cum Scte definiant contro
uertunt tamen an illig passiones seu potentie
raõe an re ipsa ab aia distinguantur. Preter
ea in mathematicis pleraq passiones. u. g.
triangli habere 3, L. sola raõe a subiecto
differunt, neq tamen per se notae sunt, quando

idem a mathematicis exposè demonstrabit. Nec obstat quod nonnulli opponunt de intuitiua cognitione, dicentes fieri non posse quin ex eiusmodi terminis quorum partes rei eidem inhærentes sunt intuitus modo absq; alio medio interueniente iisdem assentiatur aut dissentiat. Quod bene docet Gil. t. 8. c. 3. n. 4. per apprehensionem terminorum non esse intelligendam intuitiuam et claram eorum visio alias omnis propositio foret per se nota, siquidem nulla propositio assentiri posset cuiquis simpliciam terminos clare intuenti quin statim absq; ullo alio medio eidem assentiretur aut dissentiat quantumuis contingeret sit ut hæc est n. 8. patet esse absq.

Quæ propositiones ita declaratis notandum 2dio. Omnem propositionem uniuersalem cuius prædicatum est de essentia subiecti, uel quod idem est, omnem propositionem pertinentem ad primum modum per se, esse per se notam. Ita S. Th. 1. q. 94. a. 2. et op. 48. c. 7. aliique multis in locis, apud Gillium. c. t. 8. c. 2. n. 12. quia ex cognitione essentiæ subiecti patet prædicatum inesse ei per hanc rationem quia hoc ipso quod aliquis perfecta sine definitiua cognitione alicuius subiecti habet ex ui eius unius cognitionis incomplexæ statim uidet, prædicatum inesse subiecto, ac proinde absq; alio medio

ꝑ formare evidens iudicium sine assensu mentalem
qua predicatum ſcito inſit ex qua doctrina ſequitur
quod cum S. Th. Theologi citer docent a priori ꝛo
et ſpiè dicta demonstratiõe quam ſtoles hũ de
scribit demonstrati non posse quod Deꝰ ſit
qa existentia conuenit Deo ẽntialiter m primo
modo per ſe. Sequit̃ item nullam aliam
ſpoẽm de primo modo dicendi per ſe, poſſe
ſpiè dicta demonstratiõe, ſſ Quid, demonstra
ti, oĩa .n. ſunt per ſe nota, ſaltem ſecm ſe.
Notandum quarto ſpoẽm in qbꝰ contingit immedia
ta et neceſſaria causa predicati ẽ per ſe nõ media
ter. Rabi est qa in ſpoẽ causa termini ſ
quam obtati a recto ponit ẽ immediata ne per
ſe nota, ut cum ſtote ritiõ .e. g. ois docet, nõ
ꝓpoſitio pertinenter ad thã modum per ſe, in
qꝫ ſcilicet effectꝰ de causa immediata predica
tur sunt tales; ſpt sunt per ſe nota; tales
etiam ſunt oĩa illa ſpoẽs in qbꝫ propiꝫ
passiõ predicatur de ſubto ſpiẽ ut risibile
animal rationale ẽ vere risuum. Ratio ſa
tis ꝛigua quoniam in tali ẽ ab eadem et una
essentia pene plures passiones seu proprietates
certo quodã ordine ſyluane ita nimiũ ut

Ad 2do Triplex ꝓpoſitio prima et immediata ad ſubtum
Secunda ꝓpoſitio immediata ad ſubtum
Tertia ꝓpoſitio mediata ad ſubtum

In qbꝫ propiꝫ ꝓdicatur

prima immediate causetur ex Iſtioe ſtocki, vel
u. immediate oriatur ex prima et tertia
ꝛda quam ex hoc ēntia fluere aiūt primo
discursivum deinde admirativum, ſortia visi-
bile &c. qua opioe supposita, ꝛda passio
non efficiet formaliter mediatam et per
notam ſpoēm ſi quando de ſtocki Iſtioe p
dicebatur ſed tantum ſi de prima passiōe
affirmabit. hoc u. g. modo discursivum ē
admirativum.

Ad extremam tandem ſecundū ē quod ſtotes
docet c. 2. et infra. c. 26. utrang; premiſſa
iam demonstratis potiſſima debere ēe prima
seu immediatam et indemonſtrabilem et per
ſe notam, immediatam inquam vel formali-
ter, vel certe virtualiter ita tamen ut per
virtualiter mediatam nō intelligatur ita
dumtaxat q̄ 6ª resolui in formaliter pri-
mam et immediatā ſed ēa q̄ a demonſtra-
tore acta resolutā ad oīa primam
atq; ut talis cognita in ipſo demonstra-
tionis exercitio ut ſe habet in illa vocali etiā
Gillis et Tol. c. 2. n. 7. Quare in Euclid.
de. u. g. in quo demonſtratis ita inter ſe
subordinata ſunt ut antecedentis concluſio

subsequentis principium sit, demonstratione scitio.
sit. e. g. Vigesima demonstrationis conclu
sio nisi ab eo q illius premissas usq; ad vltimam
prima demonstrationis prima et formaliter
immediata principia recordatur, falsum tunc
resoluit, quando vigesima demonstrationem fa
bricat. Ex 7bo. iterum confirmatur quod an
tea dictum e sotissima demonstratio nisi p
nissas posse ee ex quouis trium modorum figu
di per se, conclusionem v. tantum ex 2do.
ordinarie: Ex 1. et 4. modis habent exposi
ni demonstrabiles, nisi ex etiam ex 4to dicatur
ex demonstrari possa in quo predicatur essentia
alicuius de causa adequata sed non propria.

ARTICVLVS TERTIVS.

Explicantur Tertia, Quarta, et Quinta Conditio praemissarum Demonstrationis PROPTER QVID.

Demonstratio Exponit Propter quid in constat ex nasis
veris et immediatis per se ex notioribus, prioribus, causis
prioribus, et causis conclusionis ut docuit Arist. c. 2. ter 3 ditione
e 2. inter has 3 ditiones hoc discrimine quod due
hadeng explicata absolute sint, nullumq; respectum
ad conclusionem habeant sed 3 reliqua sunt

In quo differat sequens ter 3 ditione a duabus prioribus.

respectiue, habentq; eadem ad conclusiõnẽ
qua premissa demonstratiuis debent ẽ pti-

Tertia conditiõ ut præmissæ sint notiores quã conclusiõ: Tertia igit̃ conditiõ est ut premissæ sint notiores quam conclusiõ: tũ qa in omni bono discursu qualis nel maxime ẽ demonstratio ignotum ex notiore debet colligi: tũ qa premissæ sunt immediatæ et per se notæ conclusiõ uero mediata.

Aureũ axiomã de nigꝫ qa ut ait ſſ quod unaquodq; tale et illud magis; ſſ conclusio cognoscitur ſſ premissas; Ergo premiſſæ sunt magis notæ. Maior huius ꝓbatur numeratur inter axiomata philosophiæ ab aliquib; fusissime declaratur. Quã tñ omissis breuiter dici ẽt ad eius utilitatem defendendã debere instituꝫ comparationem inter causam realem actu existentem et eius effectum nondum ꝓductum et ñ ꝓterita dicentem existentem. Aliq; si nõ dum ꝓductus fieret inter eam unicam eiusq; effectu etiam acta existentem tunc effectu æque nobilis foret quam sua causa: filius. nonẽ unus homo quã pater, et æque q aliam æquam produxit nõ ẽ magis æque quam ille quem produxit, quamuis sit magis talis quam æque ñ ꝓtentia sibe producendi nisi fieri interdum ſſ ut effectu actu existes

Propter quod unumquodq; tale illud magis.

nobilior sit quam sua caa sicut magna ignis nobilior ē parua scintilla a qua producta ē &c. Ita in nro proposito premissa demonstrationis mo caigeant altera discursus prig tempore vel natura saltem quam inferatur et cognoscatur conclusio deberi acta adeoq magis nota esse quam conclusio inferenda q potentia tantum cognoscitur in premissis ut docuit Aristo. c. 1. h. l. Quod si qs tamen velit actualem premissarum cognitionem conferre cum actuali notitia conclusionis, nihilominus asserendum erit cognitione earum principiorum formaliter immediatorum semper ee nobiliorem essentialiter, cuiuis conclusionis demonstratæ notitia. Quæ de caa ab Aristo. c. 4 vocatur domina aliarum cognitionum. Formaliter immediatorum, dixi q a scientia, eorum principiorum q virtualiter tantum immediata sunt, adeoq demonstrata, ē eiusdem generis cum scientia conclusionum atq ideo esse eiusdem specialis perfectionis essentialis; quamuis accidentaliter ea perfectior sit quandoquidem procedit ex paucioribus medijs quā scientia conclusionis. His addit Aristo. c. c. 2. non satis ee ut principia demonstranti notiora sint quam conclusio sed præterea etiam aque certo ac nario constare eiusdem debere falsitatem eorum q eiusmodi principijs opponuntur: caam addit his nec

cognitio premissarum formaliter immediatorum semper ē nobilior notitia conclusionis demonstratæ

NB.

Axioma bis: Quarta scientem, credulitate oportet immutabilem ee, h. e. ab assensu scientifico dimouere nullo modo posse: sed si citra premissas eatenq; oppositas ppões non ita immobilis est consequenter neq; circa conclusionem demonstratam posset immutabilis persistere. Quarta conditio ē premissarum

Conditio 4ta. potissima demonstrationis ē, ut sint priores conclusione, q̄ dicit ut reliqua, etiam accipienda ē de obiectionis premissis; sensq; enim non ē, formales premissas prīq; haberi in mente vel ore demonstrantis q̄a conclusionem, sed premissas obiectionis earumq; beneficio etiam formales, priores ee conclusione eo quod contineat necessariam causam ipsi quam conclusio nera est. Causa. n. ut ex predicamentis constat, naturā priorē ē suo effectu.

Conditio 5ta. Quinta et ultima conditio intelligatur sciendū ē ē causa, q̄ plex ē; ignorando et non sciendo aliam ee causam ni ei cognoscendo. essendo. Causa ni cognoscendo dicitur q̄dupliciter medium seu argumentum ē quod ni alterius cognitionē deueniendo ē; Quia non tm ad demonstrationem ē quid, sed etiam ad demonstrationem quia sine ad rem bene discursam requiritur cām in esse ē, a qua nec

Causa in esse sendet effectus dignus, ut a sole lumen et ea ē; Physica et metaphysicaliter a suo effectu distinctionibus: Altera metaphysica. physica seu Logica q̄ sola ratione ab effectu

differt, q̃ plenum vocatur cā virtualis operā q̃ ad intellectum nostrum comparata ad grandū effectū causa naturalis dicitur etiam causa virtualis.
cum sua habet eandem virtutem quam vera et actualis cā physica habet respectu sui effectus, p̃ide. n. nos deducit in cognitionē predicati cū subiecto ac si vera et physica talis predicati cā foret hec duo se habent. u. g. attributa divina q̃ licet sola rōne differant: nihilominꝰ tñ habent talem inter se ordinem, ut unū respectu alterius quasi cā sit, quam ob rem nota physici possunt veras de deo demonstrationes efficere huiꝰmodi ē ra.

Omne immutabile ē eternum.
Deus est immutabilis
Ergo Deus ē eternus

Immutabilitas namq; importat nihil intelligendi modum virtualis cā eternitatis. &c.
Hac declaratione premissa. S. Th. et Ferrarien. contra Gentes. c. 24. Gilligan. l. 4. tr. 4. c. 8. n. 12. et. 13. Cajet. Tol. aliiq; logici cum arte docent demonstrationis premissas debere ea, seu portiꝰ continere non modo causam in cognoscendo, sed etiam in essendo, saltem virtualem. Quæ condicio ut etiam reliqua pateat ex hac scientia supra tradita in qua dicebatur nos tunc scire cum habemus causam C in essendo D et simil

lam ꝛc causam pp quam predicatum tam
necessario conueniat subo ut non possit ei non
conuenire. Deinde nisi virtualis ea sufficeret, sequeretur metaphysicam et mathematicā veras scias no ee quodq dem passiones metaphysice quā tum de ente, tum de Deo solet demonstrari, ut etiam mathematica plerag eis, sola rabe a subis differunt.
Confirmatur qa illuby nit p eam virtualē
ferinde cognoscit rem aliter se habere no possey
alteri p physicā seu realem.
Ad 2tum circa dictus 3 conditiones notandū ee quod
docet Scotus. c. 2. non ee natum ut idem quod naturā
notig ne prig ē sit etiam notig ne prig quo ad nos;
singulatia. n. eodem tenore cum sensu pcipiantur,
quo ad nos notiora et priora sunt vniversalibus
q solo illis cognoscantur, et eodem Scote authore
naturā priora ac consequenter notiora sant suis sin
gularibus. Similiter effectby licet eis suis naturā pos
steriores sint plerung tamen quoad nos notiores
sunt ne prig quam eis cognoscantur: in illi sub
sensum cadunt, causa autē pter ea latent.
Responsio ad Si q̄ras an premissa demonstrationis naturā tm
subitationem an etiam quoad nos debeant ee priores ac notio
res conclusione demonstranda. Ad do ego cui ne cer

ta Jstra quam etiam sequuntur Fol. c. 2. et Con. q. 2. n. 3. sub finem utroq; modo debere ee priores de notiores. Naturâ quidem, qa eadem conclusionis continent; quoad nos. u. qa alioq conclusio ut prote ignota p̄ p̄amissas non posset nobis innotescere. Si obycias Artem q dicit non posse idem aliquo alio ee natura et simul etiam quoad nos prig ne notrg. Ad eo primo, falso Artem nobis hic objici; nam Ar. n. dicit, idem non posse quoad nos naturâ notig simul ee ac prig; sed idem, no de eo ipso etiam nobis prig notum, si eodem natura sua consideratum prig ne notig sit aliquo alio: sed contrarium euenire posse ac plerang solere praser- tim si loquamur de illo ordine quo nos p̄pria inuentione et industria in rerū cognitionem deue- ring: cum. n. nil sit in intellu nro qa prig aliquo modo fuerit in sensu. (quem modum bene exponit Fol. c. 14 sub finem) id quod prig in sensg nros immittit a nobis prig etiam cognoscitur, licet interim fortasse, multo posterius in veram naturā existere experiat quam aliud quod sensg nros latet. Quo modo prig fumum quam ignē a quo prouenit cognoscimus et prig aliquam singularem rosam qua rosa eadem sine Vniuersalem q pridem gestit. Signatè dixi

Solutio Obiectionis ex dictis ab Arist. 2. Anal. text. 20.

loquendo de illo ordine &c. qa si sermo sit
de cognitione et ordine doctrinæ qua explicabris uel praceptoribg acquiring possunt et so-
lent Vniuersalia prig singularibg et cæa prig
quam effectby edoari. Hæc ido, cum ÿdem
Con. Aristm non deo dixisse Vniversalia ee na-
tura et non quoad nos notiora rei singulari.
quod existimarit præmissas demonstratois ter-
minis Vniversalibg constare qua conclusio
nē; cum in utris ꝑs ÿdem prorsg termini ee de
beant, sicm leges syllogismi, ut Arist. 1. Prior. et
Fon. 2. Just. tradidas. Sed hoc dicto attu-
lit. e. l. ut significaret qnam cognitio magis Vni-
uersalium pendet a notitia minq uniuersaliū ac
singulariū qa propria inuentione prima perci-
pimus Vniversalia ita notitiam et assensū
gclusionis pendere ab effectibg et cognitione ꝑ
quam demonstrationem.
Quomodo differant conditiones.
Ex doctrina 3. articuli
patet differentia, qal et discretiua inter conditiones habeng
applicabas; nam ut minima ræa discrepant et prio
res posteriorib latig patent; ꝑt n. aliqua ꝑpria ee
ratio vera abq interim non ee immediata ut hæc:
Homo est disertus, et ista: Triangulus habet
tres. ꝑ deinde ee immediata ita ut nō sit gclu-
sione notior qndoqm multa immediata
tantum sicm se, non ꝙ quoad nos sunt nota et

si vir tales tñ immediata sunt prig qñ et ipsa demonstrentur tam ignota ee solent, quam aliqua conclusio per eas demonstranda: Praterea o ee quod alio notig ẽ etiam ẽ prig illo saltem naturâ quandoquidem vniversalia particularibz prioza, et minus nota sunt. Denigz non quaecunq; prioza sunt etiam sunt eâ in essendo eorũ qbz prioza sunt; nam prig ut ex postpradicamentis constat variis modis dicitur, et bellum Troianum Punico prig fuit, neqz tñ eiusdem eâ fuit. Ffit inter conditiones hactenus traditas ẽ satis magnũ discrimen.

Sed objicies multo plures conditiones principiorum et praemissarum demonstrationis in h. l. ab Aristotele traditas; ut quando primum c. 2. et 3. tradit principia demonstrationis non debere ee eâ pluribz scientijs ac demonstrationibz seu propriâ, contra qñ conditionẽ peccasse nil nescio quem Prisonem mathematicum q. ex eoibz principijs perperam conatg ẽ demonstrare quadraturam circuli etiã hodiernis mathematicis adhuc ignotam. Deinde eodẽ c. 7. docet idem Stag principia demonstrationis non debere ee extranea neqz n. licet, in l. 1. 2. ex alio genere in aliud migrantem demonstrare: post ea in eodem c. docet principia demonstrationis ee

debere eterna et incorruptibilia. Ideo, vñ
Conditiones alia quæ ad ger conditiones ad sapredictas, reduci faci
Arist. c. 7. de posse, et stimã qdem uel ad ultimã. Eto
7. regrit, nim stimissia nõ possunt rei demonstrande
facile reduc cum ad ꝑ. ꝑ ꝓpria nisi sint vniversalia posteriotie
dictum. stice, adeoq; nario uera, ipta ztiũ gradũ
necessitatis, atq; eo ipso etiam nõ sunt extra
nea qdam cum ꝑtis recipcantur. Denig
etiam sunt eterna qa ꝑpoiem nario uera
cõ, sere nil aliud ẽ, qam ꝑ petuo uera cõ
atq; eternã et incorruptibilem. Similiter eo ip
so, quod stimissa demonstrationis ipta sitã
conditionẽ continere debent caam adequatam
et cum effectu suo recipcabilem etiam sunt ꝑ
priã et õ coia nec extranea, atq; etiam ad
terna. Clara de his legi poterũt apud
Iol. super. c. c. 7.

Articulus Quartus.
Quotuplicia sint Principia Demonstrationis.

Ostio prin cipiorũ. Antes expositis nariis stinciporũ conditionibus
de m. 8. c. definit principia his uerbis. Principia
uerã a. ñ unoquoq; gñe appello ea, q quod
sint, õ contingit monstrare. Ob qua caam e

tiam vocantur indemonstrabilia et immediata, et per
se nota, ut constat ex. n. 2. et hae dfinitiue tantu
definiuntur ea principia q̄ formaliter immediata et ideo
prima sunt et q̄ sic principia dicuntur: ea quae
virtualiter tantum immediata sunt ideo sunt secundum
da principia sed cum demonstrantur sunt conclusio
nes; cum. n. postea sumuntur ad aliqd aliud proban
dum tunc q̄dem aliquo modo etiam possunt dici
principia sed tm in illa demonstratione, q̄ ex ipsis
conficitur.

Deinde diuidit ista principia a se definita in
principium et propria. Communia dicuntur
q̄ pluribus demonstrandis ac scientijs conueniunt, qua
lia sunt ista: Totum est maius sua parte; si ab
equalibus equalia demas, quae relinquuntur etiam
sunt equalia, q̄ docet in sua communitate nulli par
ticulari scientiae esse utilia, sed debere proportionali
ter ad singularum scientiarum materias limitari
Vnde Geometra. n. g. priore principio ad hunc
modum limitato utitur, Tota magnitudo, est maior
qualibet sua parte. Arithmetica hoc modo, Totus nu
merus maior est qualibet suarum partium etc.
Vocari solent ista principia praesertim tunc q̄
suam communitatem retinent, a graecis axiomata
a latinis n. dignitates quasi p̄ alijs excellentibus digna

ibg fides et assersg probatur q proinde ab
ostio aristotelis describuntur sic ni singulari numero: Apoi
mātis. oma ē quod necesse ē ee pp ipsum; et necesse
ē videri. Sersg ē apioma est ꝑpoio q non
p aliam sed per se ipsa mnotescit et cui ne
cessario ab oibg prabetur assersg. Vno verbo
apioma aliud non ē quam immediata et per se
nota etiam quod nos ꝑpoio q oibg ita ma
nifesta ē ut ab ea dissentire nemo possit
q vocabula ac termios illig recte perceperit.
Si Arti obycias ep. l. Peri. Omne quod
qs affirmarit negari posse et vicissim. Re
spondet. c. c. 8. Eignodi apiomata eterna q
dem oriae negati posse, interna u. o posse.
et licet ea ꝑspiam eterig negarit mloing
ni mentē ijstem fidem habere: demonstrazem.
u. o respicere ad verba eterna; de ora
tionem interna. Denig idem Arist
coibg principijs seu apiomatis etiam annume
rat ista duo: 1. Affirmatio et Negatio de eo
dem ee non sunt simul vera; 2. neq etiam simul
falsa. Quo dicit epresse idem et mi sua com
munitate accepta, non soli in demonstrationi
particularibus sed mplicite tantum et restricta

ad particularium scientiarum materias. Dum.n.
n.g. physicg ait: oe corpg naturale e mobile
tacite simul his principijs utitur qa dum hoc
p nero habet quod ait simul etiam habet p
falso quod non sit mobile.

Propria sunt q in singulis scientijs sunt, eigmodi
ni Geometria .n.g. e hoc: Linea e longitudo sine
latitudine. In logica; Demonstratio e syllo
gismg pariens scientiam. In physica, homo e at
tionale, de qbg principijs docet ars, nisi scienti
is particularibg suppositi sine oi pbae; tum quod
nera sint; tum quod eorum arte existant.

Principia propria triplicia sut.

Dividuntur trifariam: nam quaedā dicuntur hy
potheses. h. e. suppositiones: quaedā postulata
et petitiones: quaedam definitiones. Cuius divisionis
fundamentum e, quod principia propria speciali
um scientiarum alterum constent terminis q
non satis noti sunt jis q accedunt ad eigmodi
scientias discendas. Vt igr pfecte et pgresse
aliqs ab eigmodi disciplina sit, oportet eum mi
nio, utpota eiusdem artis consilium, multa q non
dum perspicue satis intelligit, credere. Et ut
statuam aliqua principia ipsi proponuntur quaedā

libenter credit, ijs assenticendo: de qbꝫdā
vero subdubitat aliquādo, imò forte etiam con-
trariam opinionē habet. Ex suppositis
ē eiꝫmodi principium quod licet a Doctore
saltem a posteriore demonstrari et discipu-
lo probari posset, supponitur tm sine demon-
stratione, eodē annuente, illudꝫ credente.
Postulatum u. seu petitio ē principium a doctore sine
demonstratione sumptum de quo tamen discipulꝰ nel
dubitat, nel etiam contrariam forte opinionē habet
Ex quo colligitur suppositionē et petitionem solu
rdōe quando ꝫ differre eiꝫdem eidem numero ꝑpo
sitio respectu eiꝰ discipuli a quo creditur hypotheti
sis ac suppositio ē: respectu alterius n ꝫ eam nō
dum credit portulatum sine petitio nocatur.
Ab utriusꝫ Aristo Dstionem duplici discrimine di-
cerit primo qa suppositio ac petitio sunt integre
ꝓpoēs, Dstio non item, quod etiam docet Fon-
so. Inst. c. 1. Quod si Dstionem ut interdū solet
ꝑ tota enunciatione in qua etiam definitum ponitur
acciperemꝰ tunc nil differret a principio con-
clepo, forteꝫ aut suppositio si eam concederet
discipulꝰ, aut portulatū si ō crederet. Secundū
discrimen ex prioꝛe sequitur qꝛ Dstio cū enuncia-
tio non sit nec ē Vniuersalis nec particularis

C. priorística.] Sed suppositiones et petitiones nel sunt vniversales, nel particulares. Qui huig doctrice harumq; diuisionum exempla desiderat inspiciat initium. l. 1. Euclidis in quo primo loco ponuntur 3b diffines ex q̄bg possunt fieri totidem principia demonstrationum geometricarum. Deinde seqñtur q̄ petitiones seu postulata in q̄bg continentur etiam suppositiones q̄ satis a petitionibg discrepant Postea sequuntur 20 axiomata seu principia plurib9 scientijs communia q̄ principiorū genera licet in alijs etiam citeb9 ac singulis scientijs reperiantur a primis tñ earū inuentoribg in nulla alia fuerunt ita distincta et tam clara methodo explicata quam ab Euclide in mathematicis.

Post diuisionē principiorū Artis. c. g. tractat de interrogatione et disputatione scientiali, docetq; quatum differat demonstratiua interrogatio a dialectica q̄ apud Tolet. vel alios legi poterunt.

TERTIA PARS HVIVS LIBRI.

De Diuisione Demonstrationis in PROPTER QVID, et QVIA.

Doctrina Artis, quam in c. 10. de hac diuisione tradit

breuiter sic se habere uidet. Demonstratio latissimè accepta ẽ syllg constans ex propijs narijs et euidentibꝫ: Necessarijs m̃quã, qa teste Arte, c. 6. dies q̃ instant gtra aliquã demonstrationem probare conantes eam̃o ẽ demonstratione hoc utuntur medio. Quod nõ sit ex necessarijs adeo ut ibidem illos fatuos nominet q̃ ex probabilibus neris existimant se aliqd demonstrasse, additꝫ medium contingens nec in demonstratione Propter qd, nec q Quia, posse ullam conclusionem necessariam probare: sed nõ ming nãria demonstrationi ẽ euidentia ꝓpositionũ quam necessitas alis non gignerent scientiam sed fidem tantum.

Diuidit. ajt Demonstratio tam latè sumpta tripm̃ Genꝰ Diuinorum cum in 2 species, quarum nobilissima ac potissima nocatur demonstratio propter qd; Altera ming nobilis dicitur demonstratio Quia.

demonstratio diuidit in demonstrationẽ propter quid et quia

Demonstratio Propter quid ẽ illa, in qua aliqd per nerã, adequatam, et proximam suam causam probatur, juxta doctrinam Artis 2. Post. c. 17.

Demonstratio Propter qd ẽ aggregatum potissimã ẽ eã q̃ ab Arte supra definita.

Breuiꝰ dici ꝑt, Demonstratione Propter Quid definita.

Subdiuidi porro hæc Demonstratio pro uarietate mediorũ ꝑt

ni varias species subalternas et Infimas.
Demonstratio, QVIA, ē, qua aliqd de alio ꝯbat per aliquem effectum, uel per eam remotam et inadequatam. Per effectum inquam quem non oportet se ipsa a sua ca diuersa ē nota do ctrinam. a. 3. Vocatur a. hac demonstratio a gracis τὸ ὅτι, a Latinis u. demonstratio QVIA, quod per eam sepe sllg ō ꝯbetur, quam predicatum conuenire subo. Dotissima u. meti to dicitur demonstratio Propter Qd, cum per ea etiam ca propinqua ꝯ quam prae dicatum subo mē ostendatur.
Demonstratio QVIA duplex ē, una qua per effectum aliquem nobis notiorem aliqd de alio pro bamg, q etiam vocatur demonstratio a Dotesti orē, qa eis effectꝰ ē posterior sua ca.
Item demonstratio signi, qa effectꝰ sunt notiores quam ipsorum ca, ac proinde eorū signa natu rali: qmodo fumꝰ ē effectꝰ et naturale signum ignis latentis. Commodē tn notat Dol. c. 8. g. 1. fund. 2. signum huiusmodi debere habere nam connexionem cum sua ca. Quarea. S. Th. etiam docet fieri posse ut ca quoad nos notior sit suo effectu, in quo casu ō effectꝰ ca, sed causa

Quid sit demonstratio QVIA?

effectu occulti, signum egit. Ita docet in
1. sr. q. 70. a. 2. ad dom. et in 3. sr. q. 82. a.
ad 3. et Dygentil etiam Tol. Jun. 1. Huig
demonstrationis Artes in hoc. 10. c. hac duo ge
empla habet.

Ē corpꝰ lucidum non scintillās ē ꝓpe nos.
Sed 7. planetæ sunt corpora lucentia
et non scintillantia
Ergō planetæ sunt prope nos, h. e. non
ita remoti, quēm stellæ fixmamenti
In hoc exemplo non scintillare habet se per no
dum effectu respectu propinquitatis q̄ propinq
tas ē cā sr quam planetæ nobis non viden
tur scintillare.
Secundū exemplum. (rotundū
Ē id quod illuminatur circulariter ē
Sed Luna illuminatur circulariter
Ergō ē Rotunda.
Tametsi a. rotunditas Luna sit cā circularis
illuminationis, illuminatio tamen quam sensa percipi
mꝰ notior illa est. Vtrang hanc demōstra
tionē dicit sortes concedi posse in demonstrat
Propter quid a priore ad remotū maig gotrenū
in medium, et media in maiora gotrema commutat.

Altera demonstratio QVIA ē per quam aliqd per caām remotam et inadequatam probatur quam Aristo ait semper ee negativa: atq; ita syllogismi figura tm conficit ut in hoc exemplo patet

Omne quod respirat ē animal
Nullg pavies ē animal
Ergo nullg pavies respirat.

Circa quod exemplum sciendū ē quod carere pulmone ac sit caa adaequata et proxima ppter quā aliqd non respiret; At non ee animal ē caa remota tm et inadequata cur aliqd non respiret, neq; .n. oia animalia respirant, cum multa pulmone careant; Quia tm nil respirat nisi animal sit ideo per negationē animalis recte demonstratur aliqd non respirare quamuis non per veram caam Huic exemplo subiungit Aristo casus remotas assimilatis ijs q per Hyperbolē et exaggerationē aliqn̄do dicuntur qn̄ nimium plg respondet qua interrogatum fuerit. Eiusmodi responsū ait fuisse cuidā Anacharsidis philosophi ex Scythia oriundi. Nā Athenis versans cerneret foeminas vino ebrias et ppter ebrietatē tibijs canentes ac saltantes, roga q a quodā an etiam apud Schythas eiusmodi saltatrices ac tibicines essent, Arguteꝰ respondens dixit

multo plg qua ꝙritumerat, ne vites ꝺem ibi esse: quasi diceret ō tm̄ multe eigmodi bestie in mea patria sed ne vites ꝙ̄ sunt, ꝙ̄ stant causa mal De remota eigmodi tibicinū: nā ō ee vites ẽ propima cāe cur non sint vues, nō ee vuas, ẽ propima cāe cur non sit vinum: non ee vinum, cur ō inebrientur: non inebriati deinde ẽ cāe ꝓpima cur ō sint eigmodi tybicines. Contra ep hoc responso sic ꝓtruunt ꝺa demonstracem:

Non sunt tibicines ubi ō sunt vites

Sed apud Scythas non sunt vites

Ergo apud Scythas non sunt tibicines

Ad finem huig partis notasi etiam ſꝫ ſtimo, quamuis nōie Demonstratōis Dlogicer ꝙvid, et a priore, sepe intelligatur potissima ꝙ pactissima Demonstratio huig conditionis m. p. et z. sciale cum Arte opponimg non mig tamen frequenter etiam alias demonstrationes ꝙbg per cās aligs effectg ostēditur vocati demonstrationes Dlogice ꝙvid ten demonstrationes a palati dumodo ep propositionibg necessarijs et evidentibg seu per se notis constent licet ō continent propoēs vniversales posserioristicē neg cām primā et adequatam.

Secundo notandū ꝑ demonstrationes ꝙ ō sunt potissima reduci fere ad demonstrationē QVIA. Ideoq; multę plures species ei subalternas et infimas, quā potissima demonstrationis de ꝙbꝫ speciebꝫ aliqua scitu digna legi possunt quid Tol. c. c. 6. q. r. et. c. 10. n. q. dux.

Tertiò, demonstrationes reciprocas ꝙbꝫ nimirum cāa ꝙ effectꝫ et uicissim ex causis effectꝫ demonstrantur. ad unā eandemq; scientiam totalē spectare: ut ex presse docet Arles ni. h. c. 10. ꝙ tamē addit sape fieri ut demonstratio Propter Quid et QVIA ad diuersas scientias pertineat, uidelicet ad subalternātē et subalternatā, de ꝙbꝫ infra. Denięq; ꝑtes diuisiones iam explicatas aliter etiam diuidit demonstratio ab Arist. infra. c. 20. et 21. et 22. quas diuisiones ibidem etiam infinuabimꝰ.

QVARTA PARS. PRIMI LIBRI POSTERIORVM.

De forma Demonstrationis.

Capite 11. docet Arles demonstrationē Propter QVID potissimā, ni. 1mo tantum modo 1mę figurę Barbara dicitur, ꝓberi debere ac posse. Idq; probat

exscientia derupta ex scijs mathematicis q̄ habent potissimas et nobilissimas demonstrationes easq; oēs in .i. .s. Fig. et .j. modo. Ratio est qa in nullo alio modo nec figura seruari possunt conditiones premissarum demonstrationis in vlla parte explicatas, neq; in alijs modis et figuris aliqd affirmatiuum, vniuersaliter concludi pōt. Quod attinet ad alias demonstrationes q̄ō sunt potissima possunt illae p̄ variietate mediorū et conclusionū probandarū in alijs etiam figuris ac modis fieri, ut praedicte c. 10. patet, ex ex .c. 17. infra. Plura de huius c. et .p. doctrina legi possunt apud Tol. q in postrema parte capitis, bene explicat doctrinā Aristotelis de negatiuis propositionibus immediatis q̄bus plura addit. c. 17. n. 5.

QVINTA PARS.

De Ignorantia ac Pseudographo Syllogismo.

Cum eadem scientia contrariorum sit (medicina tam de morbo quam de sanitate, et physica tā de motu quā de loco et ethica tā de actijs quā virtutibus agunt.) Deo etiam Aristotelis explicata hactenus ut cunq; naturā demonstrationi Syllogismi et

Scientia, deinceps ni c. 12. 13. 14. agit de Ignorantia q opponitur Scia, et de pseudographo Sytto q demonstrationi opponitur. Dicet a. Ignorantia ē dupliciter. Vna uocatur pura negationis; Altera prava dispositionis, que a se minime fere sic differunt quem non bonum, uel non bonitas differt a malo sine malitia. Illa .n. ē solig bonitatis negatio ista u. ē eigdem negatio, cum superaddito habitu prauo q malitia dicit nitium dicitur. Similiter Ignorantia pure negationis ē mera absentia et negatio cognitionis alicuig rei qualis ē in pueris, rusticis, et oibg alijs hominibg, respectu earū rerum quas oio ignorant. Cuig cum sint multa eāe presertim accidentaliā ut negligentia, desidia, morbg &c. Aristo tē ijs Ethicorum. c. 14. unam eam tantum assignat eamq necessariam dicens eam q a rationi tate aliquo sensu priuatq ēt ō possit proprie mentione eorum q tali sensu percipi solent Scientiam de q dicit. n. g. eam Scientiam de coloribg, et bene explicat Eol. c. c. 14.

Ignorantia prauę dispositionis ē cum ō modo ignorq aliq sed preterea etiam de eodem aliquā falsam opinionem et persuasionē habeq quod authore Arte dicitur Ignorantia Gerund dispositio nis dupliciter se habet.

nel authoritate nel vana experientia aut exemplo aut consuetudine dati et decepti arbitramur aliq̃d quod revera ō ita ē ut q̃ nitui nimis fidens credere solēm ō ee maiorem qua m sua pileū vel totū dū mensam. Alio modo hac ignorantia contingit per syllogismum cuius vel utramq̃ propositionē falsam vel alterā saltem et consequēter etiam falsā conclusionē ex jis illatam ℈ vera habemq̃. Quod si etiam ℈ necessariō vera, tunc vocatur Syllogismus pseudographicus. Plura de his legi possunt apud Toletum.

SEXTA ET VLTIMA LIBRI PRIMI PARS.

Doctrinam Aristotelis quam in ultima huius libri parte tradidit, sequentibus pronuntiatis obiter perstringemus.

Primum, numeros mediocriter et principiorum demonstrationis omnis ō sit ee infinitos, sed finitos ut iuste docetur ab Aristotele. c. 13. usq; ad 20. Quae doctrina non modo vera ē, ni principijs de premissis demonstrationis sed etiam quoad aliorum Syllogismorum propositiones, etiam

accidentales dandgcat. Dignum n. notatu ê quod de accidentali prædicatione Aristo. c. 18. docet, eam tripliciter fieri. Vel n. accidens de accidente prædicatur, ut album ambulat, album ê dulce. Vel 2. subm prædicatur de suo accidente, ut magnum ê lignum Album ê lac. Vel de 3. subto accidens, ut lignum ê magnum. Inter quas prædicaões idem Aristo. c. 1. 2. et 3. odem 18 hoc discrimen facit quod aliqua sunt eidem se, illa nimirum in qbg prædicatu conuenit subto SECVNDVM SE, hoc ê, o bñficio alterius fit ni prædicatby tertij modi, quando scilicet accidens de subto prædicatur: Alia sunt prædicaões SECVNDVM accidens, ni qbg prædicatum subto per aliud conuenit, ut contingit in primo et secundo modo. Nã cũ album dicitur ee dulce, certũ ê, quod albũ secundũ se ac formaliter dulce sit sonet. n. talis prædicatio sed quod id cui Album accidentaliter conuenit sit dulce, ut bene exponit Tol. in comm. super citata cap.

Secundũ prõnunciatum, Demonstratio Vniuersalis ê nobilior particulari. c. 20. et Affirmatiua pstat Negatiua. c. 21. et Negatiua ostensiua (ac multo magis affirmatiua) potior ac præstantior ê ea qbe duit ad impossibile. c. 22. Intelligit n. Aristo

Accidentalis prædicatio triplex fit.

differunt quod aliũ esse se, aliud esse secundum accidens.

isthæ prædicationes in hoc

noie Vniuersalis demonstratio nis eam q̃ qua aliquod predicatum posteriori ſtice Vniuersale, de adequato suo subito probatur, ut ſensibile de ati et habere 3. dr. de triangulo. Particularis .u. demonstratio dicitur per quam aliquod predicatum Vniuersale o de adequato ac primo suo subito sed de aliqua illig specie ac parte subiectiua concluditur, ut ſensibile de homine, habere tres de Isoceli. Legatur Toletꝰ.

Tertium, de scientiarum certitudine. c. 23. Ea scientia per quam simul cognoscing QVIA et PROPTER QVID certior ē ea per quā tm cognoscing QVIA. Secundo quo magis aliqua scientia abstrahit a mia sensibili eo certior ē. Hinc Arithmetica, q̃ numerum precisē et abstractē sumptum habet p obiecto, certe testē certior ē mutica. q̃ numerum sonorum adeo p sensibilem considerat: sed de scientiarum abstractione plura dicēda erunt infra. Tertio scientia q̃ versatur circa obiectum simplicig ē certior alia q̃ circa obiectum magis compositum pluribꝫ p coniunctum versatur. Hinc licet Geometria et Arithmetica aequaliter a mia sensibili abstrahant Arithmetica tm eodem modo certior ē Geometria eo quod illa numerum et unitatē simplicis

simo et sine ōi adiectione consistetat. Hae n. conti=
nua et finita q̄ habent positionē inpta dicta in
predic. Quantitatis.

Quartū de Unitate et diuersitate scientiarū, nō
Idem. c. 23. Aristo ita docet. Una scientia ē q̄ una dicit.
ē unig generis, quaecunq; ex primis componuntur, et
partes sunt aut affectiones horum PER SE.
Ex q̄bg nitricatissimis uerbis Louanienses, tr.
3. c. 1. cum Alberto Magno et Themistio et
alijs has 4 conditiones eliciunt ad unitatem scia necessarias. Prima ut Genus scibile, h.e. subiectum attributionis ō sit aequiuocum casu, sed uel Uniuocum uti in physica corpg naturale, in Geometria Continuum, uel saltem Analogum, ut in Metaphysica ens. Legatur q. 4. proemij. a. 1. Secunda conditio ut Principia propria tum Complexa tum Incomplexa qualia sunt mia et forma in Physica in Logica uero conceptus et noīa, sint unig generis scilicet, sedm quod unum ē. Tertia, ut idem totum habeat partes, nempe subiectiuas tūq totum quodda Uniuersale sciat modg disserendi habet Aristo diuisionē Argumentōem, et Ens in 10 predicamenta. Item totum et accidens. Quarta ut totum etiam habeat aliqua proprietates seu passiones q ipsi in ullo modo PER

se conueniat et de illo et speciebus eig demonstrari possint. Diuersa. n. scientia sic ab eode describuntur. Quatu principia neq ex eis dē, neq alterā ex alteris sunt. Obq uerbis duae conditiones comprehenduntur: n. defectu prioris scientiā de animalibus diuersā ē a scientia de plantis, quoniam ex eisdem primis principijs tū incomplexis nempe ex Materia et Forma tum etiam complexis pendent: Propter posteriōris defectum scientia de hac etiam ē diuersa a scientia de animali. Praeterea ut scientiarum dignitas tanto melius percipiatur addit Arist. alia duo signa q apud Toletū legi possunt ex q etiam notandū Artem ni h. c. tractare de unitate et diuersitate totalium scientiarum qualis ē physica, Logica &c. non de partialibus, q tū circa unā aliquam conclusionē demonstrandā uersat.

Quintum: ex eodem c. 23. unius rei ac conclusionis plures demonstrationes. eē possunt non solum ex uno ordine, uerum etiam ex diuerso. Plures demonstrationes ex uno et eodem ordine sunt q constant mediis pertinentibus ad unum genus cāe. n. q. efficientis aut finalis si nimirum alia per remotas et propinquas cāas demonstretur. Diuersi ordinis demonstrationes sunt quarum media de re una

Dissio diuersarū scientiarum.

Quid sint demonstrationes ex eodem ordine?

Quid sint demonstrationes diuersi ordinis?

ex diuersis causarum generibꝫ vel si vnum sit causa alterius effectꝰ &c. accipit a. Arte demonstratiōne late ac generice qa si de potissima sermo foret tunc vnig rei tantū una sit ē demonstratio potissima quandoqdem Arte authore vnig cuiꝰq rei tantum una ē cā propria et adequata.

in hoc proximo capite demonstratio latius accipitur nō in ꝓpio potissimo.

Septum. Rerum fortuitarum q̄ scilicet raro et ꝑ accidens eueniunt o ē scientia, sed tantum necessariarū aut certe earum q̄ plerunq eueniunt Posteriora per sensū solum, non habetur demonstrativa scientia eo quod scientia demonstrativa tantum sit rerum Vniuersalium: sensꝰ u. tantum singularia percipiat. Quam doctrinā Arist. c. 24. his duobꝰ exemplis illustrans ait: Iametri oculis cernenꝫ triangulum habere 3 angulos duobus nō cernenꝫ qa per sensum tantum habenꝫ particularē cognitionē de uno illo triangulo quem videnꝫ qua re nō a. cognitionem Vniuersalem de oī triangulo dꝰ adeo etiam de triangulis quos nunquam vidisse nec visuri eēnꝫ. Alterū exemplum ē: si supra lunam solitꝰ videret illam deficere ac terram inter solem et lunā interuenire nec tam generaliter sciret interpositionē terre ē causam omnis eclypsis. Vtilis igr sensitiua q̄de

cognitio ē ad demonstrativā scientiam acq̄ren
dam, ipsa tm̄ nec vera scientia ē, nec sufficit.
Septimum. Non omnium syllogismum multo minus om-
nium demonstratiōn̄ ac scientiarum eadē ē principia
possunt: sed singula sibi propria habent
q̄ aliis accommodari ō possunt: ut fusius docet Ari-
stoteles. c. 2d.
Octauum. Arles. c. 2b. scientiam ab opinione distin-
guit tum rāōe obiectorum. Nam scientia versan
tur circa res necessarias: Opinio a. ad contin
gentes, tum rāōe subiecti; nam scientia illo docente
in eodem homine simul cum opinione ē nō pōt, de
q̄bꝰ plura dicentur infra. Legi miserim potest
Iol. super. c. c. 2b.
Tandem ad extremū docet q̄d sit solertia seu
sagacitas et acumen, ad qua duae conditiones re-
quiruntur. Prima ut q̄s recte coniecet. h. e.
verum medium siue causam rei demonstrandae inueni-
at. Secunda ut hoc quam brevissimo tempore
faciat. Sumitur itaq̄ solertia et acumen vel
pro facultate naturali qua medium demonstratio-
nis celeriter inuenimꝰ, vel pro ipsa operatione actu.

LIBER SECVNDVS POSTERIORVM.

De quæsitis ex cap. 1. et 2do.

Videtur iste liber ẽ supplementum ptioris, quando dẽ Artes aliqua q̃ in superiore obiter attigit hic ea accurate explicat præsertim u. medium demonstrationis. Nostro tig libri doctrinam sequentibz assertionibz complectemur.

De quæsitis ex capite Primo et Secundo.

Assertio Prima.

Tot sunt quæstiones seu quæsita quod scita nimirum hæc quatuor. Si ẽ. et an res aliqua est. 2. Quid ẽ. 3. Qualis ẽ. 4. Propter quid talis est. u. g. de Deo quæri primum ſt an sit? deinde Quid sit? postea an sit omnipotens. demum cur sit omnipotens. Notandum ea Artẽ 2 ptiores quæstiones ẽ simplices. posteriores u. compositas. Simplex quæstio ẽ ad quam respondetur per enunciationem de secundo adiacente ut Homo ẽ animal rationale ẽ. Composita quæstio ẽ ad quã respondetur per enunciationẽ de tertio adiacente ut homo ẽ visibilis &c. Præterea dua complexa quæstiones videntur ẽ accidentium tantum: Incomplexa 2.

tam ~~substa~~ quam accidentium. Nam sicut q̄ritur an et q̄d sit Eclypsis q̄ ē accidens Lunae sic etiam quaeri ꝑt an et q̄d sit homo.

Notandum ~~ꝯo~~, scitā ac scientiam hic ꝯ ~~stote~~ late usurpari, praesertim pro cognitione certa utentiam notat Tol. c. 1. n. 1.

2.

Octog his 4. quaestionibg quaeritur medium ac causa rei, uel implicitē quod fit per 3 priores quaestiones; uel explicite quod fit per 4tam, ut pluribg docet Tol.

3.

Prima quaestio seu existentia de nulla re creata ꝑt demonstrari proprie dicta demonstratiõ nõ eo quod existentia sit praedicatū ingens ~~sedm~~ coēm sententiam; de Deo tñ demonstrari ꝑt demonstratiõe quia ex illig effectis et q̄d ē demonstratione propria dicta q̄ nimirū ex proloibg cautelis et magis constat ut docent Theologi et Metaph. q̄n dda postrema quaest. Demonstrari possint extra controuersiam ē: sed de 2da dubitatur, nimirū an rei quidditas de illa re uaig q̄d dicibg ē demonstrari possit. De q̄a controuersia Aries a. c. 3. usq; ad. 10. ita disputat ut in 3tio 4. sñ. 2. ac. 7. c. tantum opponat difficultatem ꝑ

zationes in contrarium, dubitandi gratia. At demū in 2.no 3.tio et 10.mo suam sententiam afferat

An et quomodo rei quidditas possit probari?

4.

Vt aliarū rei quidditas demonstrari nel definiri possit necesse ē eam cognitam esse aut nel saltem potentia. Hinc figmenta ut centaurq, chymera aliaq; quę non possūt definiri definitione quid rei, nec tm dfitōe quid-nois, ut docet stella c. 7. his verbis. Necesse ē. n. cognoscentem, Qvs d Est homo! nel aliud quod cang; nosse etiam Quod ens non Ens. n. nulq; nouit quid sit, nec q̄d significet oratio nel nomen ut cum dicit hyrcocervus ens a. sit hircocervus cognosci non pt. et. c. 8. ait, quarere q̄d sit cum ignorarent an sit? ē nil quęrere et proinde minime etiam obest contradictas q̄stiones tales inter se ordinē ad nm illum habere ut posteriores sine prioribus sciri nequeant atq; eo ipso quod aliq; una ex posterioribus nouit, etiam priores nosse. Qua de causa etiam m. p. l. p. v. docuit ante demonstrationem Propter Quid. n. praecognoscenda ē de subto; nimirum quod sit et quid sit.

Quędam praedicata quidditatiua sunt immediata, et demonstrari a priore nequeant: Alia sunt mediata, ac demonstrari possunt. Ita docet idem stella c. 8. et praesertim initio. 10. A priore dixi, q̄m etiam immediata et prima principia possūt inductiōe

exemplo et alijs quodis, a posteriore declarari et ostendi, ut in 7 Metha. c. c. 10. ois docent, ppter eam rationem, quam supra. p. 2. a. 2. dedimus, q animus licet aliqd cognoscat naturam suam per se notu et immediatum sit, per tm quoad nos ignotum ee.

N.B. idem 3 quaerit unde hanc assertionem supponit Aristo initio. c. 8. idem 10 causam ppter quam ee quaerere ac scire eadem ppter quam aliqua res sit, et quaerere ac scire ppter illa res sit; qa de quod e in rerum natura per suam eam e, q eadem facit illud ee ponitur q in ipsis quidditate presertim si eadem intrinseca sit: sic rationalitas e eadem formalis per quam homo e, erit q hominis quidditas et positus in eisdem Metha.

Supponendum 2do, quod cum. S. Th. ep eode 7 Metha. c. 10. bn docet Tol. 4 ee causatu gnia inter q ptimum locum tenet finis. 2dm efficiens. 3. forma. c. ut contra Tolet. bn docet S. Th. l. 8 c. 4. et ultimum materia. quo etiam ordine sese mutuam possunt demonstrare hi quatuor loquamur de ordine nature: na si de ordine cognitionis nre sermo sit fieri pt, ut materia sit ptior forma, et efficiens ptior fine nro tegat, quod etiam infra. c. 11. ipse Aristo docet eadem efficientem et finalem sese mutuo demonstrare

Quidditas pt 3o supplo. Supponendum 3io, Quidditatem aliquando accipi presse ac metaphysice aliquando late ac logice:

Quidditatē presse sumptam constituunt mia et pra-
sertim Forma, ut etiam a Pon. 5. Inst. doctus
c. 4. Finis a. alijs efficiens sunt eia gotti-
sed tm gotra qdditatem hoc modo sumptam:
Quidditas tale sumpta dicitur qcq ponitur in ali-
cuig rei Ytate, nocaig sit Logica quidditas, eo
quod Logicg oe id quod in alicuig rei Ytate ens
tali ponitur, vocat predicatum entiale, et qdita-
tivum, qa ipsig o e rerum naturas et essentias sub-
tilig scrutati, et enucleate distinguere cas ab ijs con-
ditionibg sine qbg significati et definiri o possut:
Sed metaphysicg rerum essentias inter se distingue-
re debet nullang predicati pro qdditativo agnos-
cere nisi quod revera intime alicuig rei entiam con-
stituit: Hinc licet Logici cum Scte. 7. Dock.
b. g. dicant species oe de essentia et Ytate alci-
dentium Qua ipsis per se in eo modo misnatimeta-
physicg tm negat species oe de essentia suarum passio-
num do cotg cum eodem Scte in. 7. met. accidentia
per additamentū definiti, h. e. per aligd quod li-
cet de eorum entia o sit adventum tm, si perfec-
ta et definitivam eorum cognitionē habere, nelingi et
confirmatur etiā hac suppositio ex Scto 4. cū m. c. c.
docet unā qdditatē per aliam monstrati in exemplū
adducit Ytatem eclypsis q entialiter per causam
quasi formale definitur defectg seu privatio luminis

Dicit qditas
late sumpta!

in Luna, qua gdditate et oppõem ait ipse mox
Brasi per interpositionē terre trigā per aliam
gdditatem et oppõem eclypsis in tra interpo-
tio terre nō videatur ee predicatū vere et
metaphysice quidditatiuam eclypsis, quādam trigā
cāa extrinseca quasi efficit illam.
Hic positis assertionem probat exemplo Aristi, q apud
ipsum et Tol. legantur, et hec ratio qa unius rei tot
sunt oppões ac quidditates (scilicet logica) quote
idem cāa sunt, et quelibet earū gdditas q a prācipua
et prima causarum nempe finali desumitur immediate
erit ac indemonstrabilis a priore. Cetera eis po-
terunt demonstrari.
Hic tn addendū quod eg cōi sūtia etiam Tol. et
Rub. c. 10. non dis ver omnia 4 causarum genera
habere saltem sub ea consideratione, qua ad diuīā
certam scientiam v. g. mathematicā aut physicā referun-
tur, nam res metaphysica, vt angeli, eio nō habent
cāam materialem, mathematica dicuntur solā for-
mā habere eo ipso absolute, vt bn interpretatur
l. 8. S. Th. sub illa rōne formali ac consi-
derationē sub qua a mathematicis tractantur, illi
n. numerum et magnitudinē q sunt forma acci-
dentales de predicamento Quantitatis precise et
illam se considerant neglectis cāis materiali, finali-

et efficiente de q̄by. Physicus tractat proinde mathematicus diffinitiones formales unitatis ac puncti, numeri, lineae triangali etc. tanq̄m penitus indemonstrabiles ac oio nime diatas supponit, ut ait Arist. c.1.o et patet ex elementis Euclidis.

Dubitari circa istam assertionē sit de quo nam demonstret una diffinitio seu additas per aliam, videlicet an de ipso definito an de aliquo alio.v.g. an formalis diffinitio eclypsis, scilicet defectus luminis per causalem scilicet per interpositionē terrae demonstretur de ipsa eclypsi q̄ ē ppria definitū an de luna q̄ ē subiectum inhaerentiae, cui definitum cum diffinitione conuenit. Adeo si Aristotelis ex empla nituerunt demonstrationē fieri de subiecto inhaerentiae. Defectum. n. luminis non de eclypsi, sed de luna demonstrat, et extinctionem ignis (quam ipsa opinionem Anaxagoras et Empedocli ē eam tonitrui efficientē supponit, quamuis ipse in libro meteororum doceat per cussionē ephedrationē calidum ad frigidas, ē eam efficientem tonitrus) demonstrat sonum nubis nō de tonitruo, sed de nubo. Quam ob rem forte idem Arist. c. 8. dixit, ipsam additatem (quia talis, et in ordine ad definitum) nō demonstrari cognosci tm per demonstrationem q̄a ex eo quod aliqs demonstrat, lunā ex terra oppositionē defectum, facilē sit definire eclypsin. Ex hac etiā expositione sequitur nullis stantia q̄

ditatem, sed solig naidentis demonstrati posse
inota illud dialecticorum dictum: posita ffie, acci
dentia etiam demonstratione cognoscuntur; intellige illa
q dicaj stricto per se conueniunt.

Deo secundo nullam ꝑdditatem seu ffiõem quod se
totam posse de suo definito demonstrari. Ratiõ ē casta
et ep dictis euidens qa oīs ffio sine ēntialis, sine ac
salis, sine per unā, sine per plures causas dicatur, nece
constare aliqo quīe dct, teste Pon. 5. Just. seu õe ge
ng de sua specie q definitus predicatur in primo modo
dicendi ꝑ se, et consequenter constituit ffiõem imme
diatā et per se notam dcm sc, inota dicta. p.2. a.2. sup
ep coi fatia quā etiam segtur tactg hic. ꝓ.2. n.2.
et quidem ista enunciatio: Homo ē at, ēt ppria per se
nota, immediata et indemonstrabilis ita etiā ista
ac similes Eclypsis ē priuatio seu defectg luminis, Lo
nitia ē long nubis. Dgr fieri ō pōt ut tota aligna ffio
ni qua prater caīam seu diffram geng aliquod possit
de suo definito monstretur a priore.

Ep hac responsione segtur oēm ffiõem respectu
sui definiti facere principium indemonstrabile,
quem vocant Artes. l.1. p.2. a. ult.

Deo Tertio si ffiõ et quidditas rei nō adequate
accipiatur tunc ficti esse, ut una pars alicuig q.
ditatis per alteram de definito monstretur non
modo Artem videtur intelligere. S. Th. l.7.
confirmans responsū non isto exemplo apposit mi
nimum nititur ēntialiter q caīm formate de

finiri Habitum operantē rectā rationem ac portionem vltimis partē per eam finalē ita demonstrat:

Vis habitus pertinens ad beatitudinem ē habitus rectam rationem operans:

Sed vis virtus ē habitus pertinens ad beatitudinē

Ergo vis virtus ē habitus rectam rationē operās.

Simili forte modo demonstrare q̄s posset hominē ē animal viuēs, ego eo quod sit animal creatū ad aeternam beatitudinem pertingendam.

Ego vltra his responsis tandem integrandus etiam ē Arist. cum m. c. 8. dixit, et in fine. g. concludit quæstionem Quid est, seu Quidditatem rei, saltem adequatā ō posse probari a priōne nec per demonstrationem nec per signum. Probari, nihil de suo definito: ga si est effectus alicuius passionis seu accidentis tunc vltra primū responsū demonstrati potest quod de subiecto in paenitate cui accidentaliter conuenit, sed nō de definito cui essentialiter conuenit quamuis ego illa ipsa demonstratione facile etiam quidditas et definitio in ordine ad suum definitum intelligatur licet in actu signato, et explicite non fuerit demonstrata. Thomistæ vltra istam responsionē neglecta prima sequuntur dicunt demonstrari eandem quidditatem de suo definito posse sed non formaliter hoc est cum illo addito quod sit quidditas seu praedicamentum essentiale et in quid de suo definito praedicabile sed materialiter tm̄ quod insit ac conueniat suo definito,

qmodoūq̄tandē fiat ut docet Soty. c. 8.

Quid Aristoteles de definitione ac diuisione in hoc libro doceat?

Prater hadeng dicta sit ista 6. Assertio.

NB. Dffio generatim accepta ē oratio explicans qd sit. et vel est nominalis, vel realis: Realis ad demonstrationē comparata diffelep ē. Nimirum vel principium demonstrationis vel conclusio vel sola terminorum positione a demonstratione differens. Ita docet Soty. c. 9. et ni fallor l. c. 7. Nominalem Dffionem dicit ēe q̄ declarat qd nomen significat: Vocet ea intellecta prius quarendū ēe, an res per nomen significata sit in rerum natura q̄a quarat Dffio realis talis rei, vel qualis sit, vel rat sit? vd.

Triplex ē de finitio demonstrationis principium

Dffio Realis q̄ principium demonstrationis dicitur est vel Dffio alicuius subiecti, ut animal rationale, vel illa q̄ absolutē aut in certo genere alicuius subiecti priorem non habet per quam monstrari possit cuius modi sunt q̄ per eam finalem fiunt uti in pra. Soty. Demonstrationem definixit; Deinde tales etiam sunt Dffiones mathematica et Dffiones tales eclypsis et tonitru apud Aristotelem hic. c. 9. et 10. Conclusiones vero demonstratis dicuntur illa euidentiora Dffiones q̄ per

alias de aliquo ~~subto~~ impressionis monstrari possunt, cuiq
modi eodem Arte authore sunt formales, Ysticos eclypsis
et tonitrij nempe privatio luminis in Luna, et Song nubis.
Demum Ysticio accidentis alicuiq sola terminorum positio
one a demonstratione differre dicitur qa ex ~~klumbq~~
iais conglobata ē e. l. Artes affert hanc eclypsis: Pri
vatio luminis in luna, ex interpositione terre facta n.
et hanc Tonitrij: Song in nube ex extinctione ignis
vel ut ipse sentit ex commissionem exhalationum.
Dicuntur n. hujmodi Ysticos sola terminorum dispositione
hoc ē quoad formam non a. quoad rem (. illiqz remo
tam) differre a demonstratione qa habent ~~qz~~ ter
minos q ad conficiendā demonstrationē sufficiunt cor tñ
non dispositos per propos ejusdem figure modorq
Syllogisticos in qbz demonstrationis forma consistit
ejusdem dicta. l. 1. c. 3.
Hinc obijcit principi
um et conclusionem cuiq demonstrationis complexa ēe de
finitionē n. authore Arte l. 1. c. 7. ēe aliquid incomplexum
eaq ex a suppositione et postulato q demonstra
tionem principia sunt distinctum ēe in codē l. c. 2.
a. u. ac proinde nec principium nec conclusionem
ēe posse? Respondendum est Ysticem vel ex ea
notasi principium et conclusionē demonstrationis quod
sit potissima pars principij et conclusionis vel quod
ex ea facile quis vel principium, vel conclusionē
possit extrahere, vel ut Fan. l. 5. c. 1. docet aliter
accipitur Ysticio ab Arte in hoc libro qua fuerit usurpata

m̄ superiore: ⁊ tū responsio Fon. forte nō tū vera quām facilis est ꝑsertim si prīmā responsionē præcedentis dubij ꝓponang.

Ex hac stolis doctrina manifestè sequitur contra quosdam recentiores nimiruṁ dfīōem tāqm peculiare et distinctam notificandi instrumentum siue dissereṅdi modum a demōstratiōne differre quandoq dem stolas citatis capitibg ego ꝓbare docet ēa etiam dfīōem ⁊ oīm nōīe cū demōstratiōe conuenire termiṅorū positiōne a demōstratiōe diuersā ee: habet igr aliam formā logicā quam demōstratiō et syllg sive argumentatiō. Præterea cum idem stolas in hoc eodem libro. c. 3. doceat dfīōem ee notificatiōne essentiā consequenter etiam est oratio manifestans aliq ignotum nempe essentiam rei.

7. assertio.

Dfīōes verum duplici methodo ac via possūt ac debēnt inuestigari collectiua nimiruṁ vel diuisiua ut sagig docet stolas. c. 14. et. 15. Ita ego cum Fon. gō. Inst. c. 7. et Tol. in comm. illoṙ cap. ego ibg tandem etiam patet stolam in hoc libro nō egisse de dfīōe et diuīsione qua peculiaria dissereṅdi instrumenta sunt sed tm̄ in ordine ad demōstratiōem qcd alijs contradicant.

De medio Demonstrationis.

8. ass.

Medium potissima demonstrationis (de qua sola fere agit Arist) ē aliqua ep 4 causis q̄ cum tandem dummodo sit adequata effectui siue rei demonstrande cognoti or. Ita docuit ep presso Arist l. 1. c. 2. et hic iterū fusig. c. 11. In quo etiam ad hunc finē omnia causarum genera recensens obiter explicat, et deinde singularum exempla subiungit q̄ apud ipsū et Tol. possūt legi. Colligi u. ep prędictis ep exemplis manifeste pt quod etiam ni præced. l. p. 2. a. 3. docuimꝰ causam non debere assi rigidē et physicē sed late nimirū p oi eo quod ad aliqd effectum demonstrandū natum ē et quod saltem aliquam similitudinē habet cū aliqua caā vera et physica. Hinc ipse Arist p exemplo materialis caę docuit partes q̄ respectu sui totig non sunt vere et physica causa materialis, sed analogica tantum. Deinꝫ de interpositio terra quā p exemplo efficientis caę attulit certē ō pt ē physicum efficiens eclypseos, quando opē eclypsis tantum ē quādā privatio: privationes a. eo quod formaliter nihil sint, veras caas non habent. Denig. c. 17. ait habere lata folia, pter nites solent, ē causam efficientem. pp quam ede folia cito decidant, q̄ etiam vera efficiens non sunt.

erit a. cāa adequata tunc qn cum effecta sine re
demonstranda reciprabitur quod tunc fit quando
posita causa ponitur effectu et sublata tollitur, acu-
cissime etiam posito effecto ponitur causa ac tollitur
eodem sublato. Hinc idem Arist, hēc c. 17. negat
p febrim aut ulnus potissima demonstratione
demonstrari posse alicuius mortem eo quod nō sint
adequata cāa mortis; et similiter cā tam sol quā
ignis sine efficientes cāa luminis neuter tm ē adae-
quata, sed aliqd aliud, scz corpus lucidum. Denig
debet causa q p medio demonstrationis assumitur etiā
hanc conditionē habere, ut tā scām nos, quā scām se
notior sit effecto suo, sine re demonstranda, ut pa-
tet ex dictis. l. 1. p. 2. a. 3.

q. assert.

Quando demonstranda erit, ppria aliqua passio, desu-
pto emanationis, ut dilatatum de homine, tūc p
medio accipi debet, nd tota ~~pria~~ ~~dfnis~~: nel certe
pars eius hoc ē differentia. Ita quoad ~~prima~~ partem
ex. 7. met. tex. 43. docet Zabarella. l. 1. de medio
demonstrationis. c. 20. et quoad primā partē. S.
Th. 1. contra gentes. c. 25. n. 4. et alijs locis copiosis.
quem sequit Tol. c. 9. q. 11. con. 3. multis aliis con-
tra multos alios. Ratio assertionis ē, dum qa in
essentiali dfnione pria continetur mediata causa efficiēs
propria passionis. u. g. rationale respecta discursivi: tum

qa ex eiqmodi ꝺ̄bꝰ confici possunt ꝓmissa demonstra-
tiua ꝯbꝰ illis conditionibꝰ affecta quas tam tacta coi
ex ꝺ̄bꝰ in super. l. tradidimꝰ. Dixi, signanter, passio
proxima, qa ꝛ. plures passiones ordine quodam ex uno
medio emanant, tam prima passio debebit assumi
p̄ medio ad secundam demonstrandam, et similiter dein
ceps secunda ad tertiam, et tertia ad quartā. Ex quo
etiam iam magis confirmatur ꝛra pars ꝛrie assertionis
ta sicut se habet prima passio ad ꝺ̄am, ita se habet
ꝺ̄ffa ad primam passionē. His addo, licet ꝺ̄ffio tacta
o sit formale medium, ꝺ̄a, ꝺ̄ffa, et seq. passionū, eē
tū ōiū possibilium q̄ de illo ꝺ̄cto demonstrari possunt
virtualē medium, qa nisi qs omnes posteriores passio-
nes et demonstrationes ꝯbꝰ ad primā et mediatam
causam, q̄ ē ꝺ̄ffio essentialis ꝺ̄cti, resolat; o ꝓt habere
scīam de posterioribꝰ passionibꝰ, eo quod ignorata
prima causa, seq. demonstrationū ꝓmissa ac ea nec for-
maliter, nec virtualiter sorent mediata.
Ex hac assertione facile interpretari possumꝰ illud dicti
ꝺ̄cti quod Caiet. opponit, nempe medium demonstrationis
debere eē QVID, et PROPTER QVID passio-
nis, sed q. d. o ē quem ipse facit, minimum quod talis
ꝺ̄ffio debeat. eē medium, q̄ simul explicet passionis quidi-
tatem et essentiam, ac causam ꝓp quam ꝺ̄cto queat:
sed quod in plerisq̄ demonstrationibꝰ talis ꝺ̄ffio medium

sit, qua simul explicet quidditatem subti de quo passio
demonstranda ē, atq; etiam causam efficientem p qua
eadem passio subto conuenit.

10 assertio.

Quando demonstrandu ē alig effectu de subto siue alia
passio q o emanat ex subti essentia tunc pro medio de-
monstrationis poterit accipi aliqua cā ex eterna
et consequter aliqua effio causalis. Ita ex Arte ver
ē docet Fol. con. 2. et Gillig. l. 1. tr. 8. c. 4.
et sequitur ex octaua assertione et manifestē patet
ex Arte q passim huiq rei multa exempla in his
libris habet, neq. n. eclypsin per effionem lune sed
p terre interpositionem demonstrat. Deinde. c. n.
docet efficientem causam p finalem ac vicissim
aliquando etiam finem per efficientem demonstrari
quod ait ni rebq naturalibq frequenter contingeret.
Vide plura apud Fol. Ex his etiam patet qd
sentiendū de illorum opinione q dicunt effionem
passionis ē mediam potissima demonstrandi. possunt
n. nobiscum conciliari, si vel primo ipsam subti effio-
nem essentialem, vocent effionem passionis, no quidē essen-
alem sed causalem: i. n. eadem effio respectu subti
formalis et essentialis, respectu passionis n. causalis, q
quidem interpositio terre respectu eclypsis; vel dno
si loquamur de passione late sumpta q ingre-
ditur assertionē nrām o emanat ex subto, sed illi per

aliqua extrinseca causam connexit quidam eclypsis connexit luna per interpositionem terre. Alex. sic de medio demonstrationis potissima sentiens: quod ad alias q potissima o sunt attinet, breuiter sciendum e causa medium uel ee aliqua inadequata et remota causa uel effectum quam ego dictis patet.

De circulo ac regressu Demonstratiuo.

Arist. l. prae. c. 3. meminit quorundam philosophorum antiquorum q opinati sunt oia posse demonstrari ac demonstratiue sciri per demonstrationem Propter Quid potissimam. Contra quos ibidem docet Arist. dari quedam ee prima et immediata principia per se nota et indemonstrabilia, q ait non posse cognosci p scientiam demonstratiuam sed p aliam quandam nobiliorem cognitionem quam ipse merito uocat principium scie demonstratiue. Verum illi tam absurdam opinionem ita defendebant ut admitterent uniformem circulum in demonstrationibus potissimis, docendo eadem gre demonstrationis conclusionem, et per conclusionem etiam premissas demonstrari: q tm opinio oio falsa e, et ab Arist. l. c. refutata his argumentis: Primo qa alias idem, eidem rone consideratum (scilicet sum naturam, et ni eode gre cta) ee principium

Refutatio prima aduersaria sue

et posterig notig et ignotig cāa et effectg quod impossibile ē. Sequela euidenter sequitur ex conditionibg et priore demonstrationis. l. 1. explicatis quas etiam aduersarij admittere debebant, et declarabunt.

Nam si qs a priore demonstrat. u. g. defectū luminis in luna per interpositionē terre necesse ē ut interpositio sit cāa illig defectg illog prior natura, et demonstranti notior q̄ā defectus. Quare si ☾ circulum regredi ad demonstrandam defectum ☾ per interpositionē terre, necesse ē ut defectg sit cāa interpositionis eaq̄ prior et ☾ naturam notior: eadem igr terre interpositio cōe luminis defectū erit natura prior ac posterior, et consequenter cāa et effectg.

2da refutatio. Secundo quia ☾ eigmodi demonstrationem circularem petitur quasi sine principium atq̄ idem ☾ se ipsam ꝓbare uidetur. dicis terra interponitur, ergo luna deficit. et uicissim luna deficit; ergo terra interponitur, finde ē ac si dicerēs, terra interponitur, q̄a terra interponitur.

Tertia refutatio. Denig eodem loci ostendit ☾ ter, etiamsi admitterentur eisdem circulatis demonstrationibus nihilominus falsā fore opinionē aduersariorum q̄a ō ita ut ipsi putabant, sed paucula tantum ita posset monstrari q̄m hac probatio et circulatio non nisi in terminis conuertibilibg locum habere ☾, ut etiā dual Fon. l. 6. c. 131.

His tñ ō obstantibꝫ dicendū ē dari aliquē circulū in Demonstrationibꝫ, et regressum demonstrationē ēē utilem: Ista conclusio colligitur manifestè ex l. 1. p. 3. c. 10. in quo scripta docuit, quotiescunꝫ effectꝰ et cāa sunt data quata inter se tanta posse reciprocè per se invicē demonstrari, adducens exempla de ō scintillatione planetarum et circulari illuminatione lunæ: deinde in huiꝰ lib. c. 11. docet finem et efficientem sibi invicē ēē causas et effectꝰ, atꝫ tanē etiam sese mutuo demonstrare: cuiꝰ rei exempla apud ipsum aut Tol. legi possunt: sic etiam quotiescunꝫ demonstrationes rei proco fiunt in diverso genere, ut scilicet per cāam a Priore, alterius generis per effectum; tunc ō committitur vitiꝰ circuli sed ē regressꝰ utilis: qa in demonstratione p cāam a Priore, premissa innotescunt p se mediante habitu principiorum; sed in demonstratione a posteriore p effectum data, innotescunt per inductionem et experientiā atꝫ sic ō ē idem se ipso edocē genere cognitionis et notius, notiꝰ ac ignotiꝰ. Deniqꝫ in. c. 13. h. l. idem Scriptor ex eo ostendit aliquā circulare demonstrationem concedendā ēē quod natura etiam in ipsis rebꝰ physicis quendam circulum causarum et effectuum habeat, quando mutuo facta terra fit ex aqua, ex eoꝫ vapore nubes, et ex nube pluvia, per quā pluviarum terra madefit terra, ex qua madefacta turgescit herba

quando valeat regressꝰ demonstrativus: quando effectꝰ et cāa sunt data quata.

2. quotiescunꝫ demonstrationes fiant indiverso genere causæ. Quæst.

Ratio quare aliqua circularis demonstratio admittenda sit?

vapor, speciosq nubes, et deinceps usq ad mundi finē.
Sicut igr natura eiusmodi circulum admittit ita
etiam demonstratio.

Ex dictis colligi pt hac ultima assertio: circulq uniformis in
demonstrationibus datur: at difformis hūc usq nostrq demonstra-
tionq utilis est. Uniformem circulum uocant quando dato
Q. sit uniformis circulq? tionis circulo demonstrationes sunt eiusdem generis; similium utrāq; propter quid
Q. difformis? a priori, et in eadem gnīe cāe, in quibus circulū necessa-
rio tali perpetuo admittent. Circulq difformis ē, quādo demonstrationes quibq aliqua reciprocē probantur sunt
diuersi gnis, una uidelicet p cāam, altera p effectū
uel quando in diuerso gnīe cāe sunt: ut bene docet
Tol. l. 1. Post. c. 3. sub initium qui uarica.

Si quaras quomodo fieri possit ut eadem numero con-
clusio obiectiua, q p premissas inmoueri possit ali-
as conducere ad easdem premissas ex quibus infert circu-
reciprocē ac circulariter probandas? Respondent na-
tis uarie, ut etiam insinuat Tol. Communis tū re-
centiorum opinio cum Zab: Docet nescio quis examē
mentis post finitam demonstrationē debere circa conclu-
sionem demonstratā exerceri, antequā illa ad reiq
ea demonstrationē adhibeatur. Qua tū responsi-
one relicta demonstrandum usq; facilis ex
arte posse applicari uidetur, hoc modo: ut dicā
aliquam conclusionē demonstrabilem duobus diuersis mo-
dis posse inmoueri, similiter uel p demonstrationē a diuo-

re, ꝑ sua mediatam caam: nel a posteriori, p sua effectum, et dum dei sè sub una ratione notescit sub alia tñ ꝑt adhuc ei ignota, adeoq probari. V.g. hac conclusio; Luna eclypsin patitur sub ea praecisè ratione qua ꝑ demonstrationē a priore innotescit non cognoscitur ex experientia, quamuis si post demonstrationē peractam nel etiam ni ipso demonstrationis exercitio simul etiam cognoscatur ꝑ ex experientiam tunc ꝑt sub serviret et adhiberi ad eandem premissas, q quas a priore demonstrata erat, recipè probandas, a posteriore; et sutr licet premissa a posteriori demonstrentur ꝑ ex experientiam et effectum, possunt tñ etiam per se notescere illa intelligentia ac cognitione qua prima principia mediante habita principiorum cognoscuntur, adeq sic ignota recipè ad conclusionē sua a priore demonstrandā adhibetur. Cætera q phlg mihi hoc libro docet, ni sequenti tractatione a nobis explicabūtr. Post veterē libram Posteriorum sequuntur octo Topici libri, ni qbg sedes de syllo. dialectis tractat et demum etiam duo elenchorum, ni qbg sophisticam explicat, sed qa his q a Fon. l. 7. et. 8. Just. de utroq docentur nil ad rem occurrit, ideo ad paulo superiorem de sua tractatione accedimus.

De Scientia.

Hunc tractatum in 3 quæstiones dividemus: in prima agemus de Scientia ACTVALI: in 2da de HABITVALI: in 3tia utrumq; cum alijs cognitionibus comparemus.

QVÆSTIO PRIMA.

De Scientia actuali.

Notia Actualis sicia intelligimus conclusionem mentalem, p demonstrationem aliquã illatam; qua ab Arista l. 1. c. 10. bifariam divisa ẽ videlicet in scientiam ff Quid, et Quia. Scientia Propter QVID ẽ q p demonstrationem ff Quid habetur. Scientia QVIA ẽ q p demonstrationem QVIA acquiritur.

ARTICVLVS PRIMVS.

An detur Scientia actualis?

Iam cãsum ẽ dari utrumq; sciam demonstrationem quam ẽ certam, utrumq; demonstrationẽ dari. Fuerunt nihilominus tres potissimum circa hanc questionẽ errores quos Logicus ignorare non debet. Primus fuit eorum quos paulo ante refutavimus, q a cõi peritis arbitrati sunt posse sciri Scientia demonstratis

na, pp circulum. Secundg error fuit Platonis eiq discipulorum de quo etiam ni. p. l. p. 1. n. 2. ego supra mentionem feci: putauit is nullig rei scientiam denouo ab hominibg posse acquiri, sed reminiscentiam tm eorum q prig scirent aia humana quam corporibg suis unita esset: sed hic error fuse refutatur a Ar. p. 1. met. c. 1. q. 4. Conimb. in proemio phys. q. 2. et alijs peripateticis q cum supra contra Platonem docent eias horum no prig creari quam in utero materno corporibg suis coniungantur eoq ab eo tempore instar alicuius tabulae rasae et nudae; Iudes oiq sua sapientiam xpo dum seruum ministerio partim p propriam industriam, partim p disciplinam ab alijs acceptam uariarum rerum scientiam acquirant, ac denouo condiscant.

Tertig error fuit Heraclitii et Academicorum, quos cum sole in 4. met. unanimi consensu etiam refutant Peripatetici et Platonici. Isti eo absurditatis progressi sunt ut omnem rerum scientiam penitus negarent, perpaucis similibg rationibg. Prima. Quia sensus uti, p quos rerum cognitionem acquirimus falaces sunt, ut ex eo patet, cum n. g. per Danubium descendimus ac navim gestamus, terram n. moueri falso arbitramur. Secunda. Quia res rerum ita inconstantes et mutabiles sunt ut nil in eodem statu permaneat adeo ut ne quis quidem bis p idem numero flumen tranare

possit, sed iste error intolerabilis est

Etenim dum isti certam rerū scientiā negant, nel certo hoc ipsum quod negant sciunt nel nesciunt: si certo sunt, ergo illorū dogma falsū ē cum sabem de illo quod negant certum se habere sciam iactitent et si de hoc cur non simile raōe etiam de alijs. Si nesciunt quod dicunt cur ergo tam pertinaciter asserunt quod ignorant, et cur non alijs scientijs et recte sapientijs ordinant?

Ad primam raōem respondebitur fusius in lib. de aia. Interim dico sensus non fallere semper nec circa oīa obiecta et si quando circa quedam fallant corrigi ꝑ illum posse ac debere. Ad secundā aio tantum singulari a rerū Sublunarium ita non dantia et ſupoa eē, ut demonstratiua scia cognosci nequeat: Universalia n. sufficientem constantiam participare ut postea docebitur.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quid sit scientia actualis?

Expedita quaestione An est? iuxta Artis initio se cundi Log. accedimus ad quaestionē illam qd res sit La sit? ad qua dupliciter definiendo scientiam posſumus respondere: nimirum metaphysicē ꝑ Genus et Differē deinde physicē ꝑ cāas suas. Scia igr metaphysice considerata hic a plerisq definitur: Assensus

certg ut euidens rei maria p sacra eadem. Generis
loco positus assensg q nil aliud ē quam affirmatio sine
enunciatio mentalis affirmativa, cui oppositus dissensg sive
negatio mentalis, Vnde fit ut primo p istam dfficem
non definiatur omnis scia actualis sed tantum affirmativa
Scia .u. sicte docente in .1. Post. c. 21. etiam negativa
demonstrationes darboridem loco gnis oporteb ponere
iudicium mentale si omnem oio sciam demonstrativa
uelimg definire; Judicium namg mentale et complexum ē
genus assensu et dissensum, affirmatione sive negatione
Secundo assensg sive iudicium o sunt propinum genus
Demonstrativa scie, sed remotum tantum, connexum .u.
secunde et tertie operationi mentis: Propinum igr
genus erit, ā adhesiug particulā DISCVRSIVVM,
et dicemg sciam actualem ni coi sumptam ee assen-
sum sive iudicium discursivum tale videlicet quod ad
sciam habendam mentis operationē pertinet. Reliqua
particula dfficis continent differam scie, et sic intelligi
debent. Euidentia in abstracto ē qdā claritas et
perspicuitas qua potentia cognoscens suum obiectum ita
clare percipit ut illud q rasi videat, a qua euidentia
tum ipse actus cognitionis, tum etiam obiectum denominatur cum
epitheto euidentis, et obiectum euidens nil aliud videtur ee quā
obiectum clarum ex se manifestum ac perspicuum et quasi in
seipso aptum cognitioni euidenti, ā clara cuiusmodi obiecti

captis et quasi visis. Est .n. duplex evidentia
Vna immediata, altera mediata. Immediata evidentia ē
q obiecto sibi competit, et non per aliud: huiusmodi
evidentiam habent, obiecta sensuum, et prima principia
q sic immediata ac per se nota, h. ē. p se
evidentia sunt. Mediata evidentia ē, q alicui
p aliud convenit, cuiusmodi .n. g. habet obiectum quod
a visu p speculum cognoscitur sine quo alias scitū
tūc videri o posset: talem etiam habent omnes
obiectiue conclusiones circa quas versari debet scia
realis demonstrativa. Ideo si allata diffinitione intelli
gendo esit essentiam tantum mediate evidens acquiritur
.n. per principia, principiorum essentia q immedia
tam evidentiam habent.
Ab evidentia differt certitudo quo ō certū ē evidens
nec forte ōe evidens esse. Similiter .n. certitudo duobus modis
ut cum. S. Th. in 3da 3de. q. 18. a. 4. Boetius in 3tio
dist. 27. q. 1. et alij. Scilicet .l. q. 6. 4. c. 1. Quae primitus
et impropriè seu metaphoricè. Improprie dicta certitu
do ē cuius rei firmitas, constantia, infallibilitas sine
necessitas. Quare certa notamus quascunque aliqua constan
tiam et infallibilitatē habent. v. g. amor alicuius ē q con
stans ē, et ordo causarum q infallibilis ē. Certitudo
propriè dicta consurgit solū cognitionē et a. S. Th.
in 3tio dist. 26. q. 2. a. 4. describitur: Firmitas

adhesionis virtutis cognitiua ad suum cognoscibile
Item determinatio ultra ad unam, inter quas differ
entiam est nam prior posteriorē habz pleā complectibz
quamcūq potentiarum etiam sensitiuarū notitias siue
cognitiones q̄bz alicui obiecto finaliter adhaerent, ut
ab eo quod indicarunt diuerti nequeant. Posteriori
uero soli illitterali competit cuiusq̄ nobilissima inter
Virtutes siue potentias cognoscentes. Itaq; certitudo
ni abstracto sumpta et oppie dicta nil aliud est nisi
aliquis modus cognitionis alicuius, siue sensitiua siue intel
lectiua, per quem potentia cognoscens praesertim in
tellectiua suo cognoscibili obiecto sine oi ambigui taliter
finaliter adhaeret quasi illud totum teneret. Simili,
ter etiam incertitudo ex opposito est alius quidam modus
et quasi quaedam naicillatio et inconstantia cogniti
nis alicuius qua potentia non adhaeret finaliter suo obiecto.
Videtur 2. ad ueram ac perfectam certitudinem duo esse natia.
Primum ex parte illius uel alterius potentiae cognoscentis
Firmitas et stabilitas ni ostu elicito appetes omnis
hesitationis et fluctuationis. Secundum ex parte
Obiecti, uidelicet rei ueritas, ut sinitum Obiectū ita
se habeat uti cognoscitur. Qua de ea Idem S.
Th. q. 16. a. 3. de Veritate ait, certitudinem cogni
tionis (de qua loquat) esse, quando cognitio ordi
natur ni aliquo ab eo quod mere inuenitur, (adeoq; est

constans et firma. ñpta. ꝙ. assert. Sed hoc modo existimat de re sicut ē, ꝙ ē vera condicio, nempe veritas. Imo ut recte dicit. Th. et alijs, docet Gillig. c. c. 1. n. 5. et. 6. ad certitudinem intellectiuam saltem perfectam non sufficit quacunq; veritas sed. preterea requiritur etiam ut obiectum sit tale quam condicione etiam sepius in his libris sepe requirit, presertim. 11. ni. 1. c. 26. in quo obiectum sit quod scibile vocat per hoc ab opinionis obiecto distinguit, quod scibile ita debeat ē vario Verum aliq; ut tale euidenter etiam cognosci ut aliter se habere non possit. Opinabile n. sit, vel revera nisi tum se contingeat ē, aliterq; se habere posse vel saltem tale ex rationi debere. Dignate dixi ad certitudinem perfectam duo predicta exigi quia certitudo teste Gillio varia ē et in primis a plerisq; bifariam dividitur. Una dicitur certitudo Formalis sine ex parte subiecti, q quam scilicet firmiter et sine ambiguitate aliqui ratiung; eadem obiecto assentimur. Altera vocatur certitudo obiectiua sive ex parte Obiecti ꝙ aliud ō ē qua necessitas Obiecti quod aliter se habere ō pt. Et sicut obiectū duplex ē nempe mūte et formale, ita nonnulli Obiectiuā certitudinem subdistinguunt in certitudinem obiecti et medij. Illa aliud non ē quam necessitas alicuius ꝓpois sive conclusionis obiectiue circa quam scientia aliqualis, vel alterius generis cognitio versatur. Certitudo medij ē necessaria connexio quam habet medium ad aliquam conclusionē obiectiuam probandam et qa medium ē formale obiectum, Conclu

nō n. q ꝙ illud ꝓbatur materiale, ideo prior certitudo ꝑt etiam
vocari certitudo obiecti materialis; Posterior n. certitudo ob
iecti formalis. Sed qa ego utroq obiecto unum totale obiectum
constitui solet, ideo nonnulli nathoras hanc subdiuisionē certa
dinis obiectiua negligunt, atq una tantum certitudine obiecti
agnoscunt ꝙ quam intelligunt eam q conuenit obiecto mto
et ꝑfto accepto. Porro inter formalem et obiectiuā
certitudinem tantum discrimen intercedit, ut separatim etiam
inueniri possint: nam si q g. v. g. circa aliquod obiectū mium,
quod falso putat ee tantum contingeas aliterq se habere posse,
elicias actum opinatiuum, tunc ego parte solius obiecti certitudo erit
contra uero si aliquod falsum habeat ꝓ notio uero illius ꝑfti
minime adhaereat tunc solius obiecti certitudinē habebit, de q
intelligendo ē Arist, qn m. 7. Eth. c. 3. dixit, aliquos tam fir
miter suis falsis opinionibus adhaerere quam alij scientijs solent.
Praeterea quidem obiectiua certitudo ita multo magis certitudo
ex parte ꝑfti varia ē ac multiplex, quam varietatē ut intelli
gamus; notandum ē ex. S. Th. q. 14. de Veritate. a. 1. ꝑfti
certitudinem ex duplici causa nasci. Primo ab ipso obiecto
intelligibili si uim tam uel immediatē cadens est ut prima
principia, uel mediatē tm ut conclusiones ex principijs illata
uel etiam ut Gillis addit certitudo ꝑfti oritur ex euidente
notitia ex experimentali quam cognitionem intuitiuam nominant
qualis ē cum patiebar album a uideng, nam ex aliquali intui
tu ex experimentali obiecti alicuius, tam certe reddi uidebar intel
lectus mutatis, qua ex ipsa primorū principiorū cognitione:
S. Th. uero hoc fortassis ideo omisit qa ipse eo in loco
tm loquitur de illa certitudine ꝑfti q cum obiecti certitudine

coniuncta ē, qualem non habet experimentalis et sensitiua singularium cognitio. Alteram causam huius certitudinis, ait S. Th. ē voluntatem, cui tanq̃ imperanti intellectus reliquaq̃ potentiæ subiciuntur. Quæ causa hoc modo intelligi debet. Voluntati sæpe ab intellectu per simplicem apprehensionem obiectum aliquod ita representatur et intellectus nec ad assentiendum nec ad dissentiendum ex parte eiusmodi obiecti representati habeat sufficientia motiua, quare tunc voluntas ex sua aliquod motiuum quod ē aliquod bonum sit intellectum ad firmam ac certam aliquem assensum impellere, huiusmodi certitudo ē in fide humana ac diuina præsertim, in qua illud S. Augustini: Caeca fit homo nolens credere non nisi nolens, in quibus verbis S. Augustini insinuatur discrimen inter q̃s cæca, nam si obiectum ē euidens, tunc intellectus quoad specificationem actus ita necessitatur ut etiam renitente voluntate debeat assentiri obiecto euidenti, ideoq̃ a voluntate non possit cogi nec inflecti ad contrarium actum eliciendum; at quotiescunq̃ obiectum ō ē euidens tunc a voluntate ad quodlibet iudicandum impelli sit, adeo ut authore S. Th. ibidem, sine voluntatis imperio nil determinate ac certo sine omni hæsitatione et formidine iudicet.

Ex his iam patet etiam hanc certitudinem formalem rationem ceteris omnium nobilissimam et perfectissimam ē q̃ circa obiectum ratio versatur hoc ē qua certitudinem obiecti coniunctam habet, quali reperitur in habitu principiorum et scientia et fide diuina ut fusius docet Gillig. Ming perfecta ē qua circa aliquod obiectum euidens non solum contingens tum dicitur ut sic̃ potest esse ē album videat et iudicet. Tertia utrumq̃ imperfecte et

imperfectior certitudo ê qñ ex alicuius hois fide dicti relatione et assertione, vel ex rationes aliquas probabiles tñ alicui affirmat vel dissentiens huiusmodi assensu cognoscit opinionari et fidei humanae non omni sed illi quam hominibus grauibus haberi vocari solet a malis certitudo moralis, atq; ita debilis ê, vt logicè et metaphysicè loquendo non mereatur nomen certitudinis. Quatto omnino minima, et certitudinis nomine indigna ê qñ habent q pertinaciter alicui falso assentiuntur et cuiuscunq; certitudinē habent haeretici aliiq; pertinaces hoies q falsissimis obiectis firmiq; pleriq; quam recte sentientes ipsis veritatibus adhaerescunt: Rectiq; vocari ista eorum firmitas posset pertinacia quam certitudo.

Hac declaratione praemissa dicendum ê, in scia Istius, intelligi perfectam certitudinem tum ex parte subti, quam ex parte obiecti ac medij, vt manifestum ê ex dictis, nam certitudinem ex parte subti clarè docuit sub finem. c. 2. mi. p. Post. quando dixit scientem credulitate sua debere impermutabilem ê, vt ibidem. p. 2. a. 3. explicatum ê. Certitudinē ex parte utriusq; obiecti ex singulis fere cap. in lib. Post. docuit ac praesertim 1. p. c. 6. et 26. et qñ parte prima eiusdem lib. 2. c. 2. t. 50. scitum definiens dixit Tunc nos scire cum cognoscimus causam ex qua res ita ê vt non contingat aliter se habere.

Ex huius unius particulae explicatione, iam tota fere Istius scientia ê; nam per rem necessariam intelligitur conclusio obiectiua, qñ paulo post dicemus ê scita scia Modualis. Per eam vo intelligenda ê adaequata scitudo veluti Istiocem soli scia ex Quid potissimo congruere

Quod si eam vel scia Qvia, vel satissimé amplectatur, ut è Geng do Propter Qvid et Quia, accommodatè tunc omittenda erit ultima particula

Tandem physicè et p via causarum quia sic poterit scia Actualis hic sumpta describi: Judicium discursivum, certum et evidens, illativ; a quo vel sine habitu vel per habitum elicitur, circa conclusionem necessariam. In qua definitione significatur primo cāa formalis: Nam ut certa ipsa sit quædam forma accidentalis de prædicamento QVALitatis nihil ming tñ id quod id definitione alicuius accidentis contineat loco generis, solet dici forma accidentis ut in proposito è Judicium discursivum vel assensiv.

Secundo cāa materialis è illativ, in quo scientia inhæret et præterea Tertio etiam è potissima cāa efficiens scientiæ cui supervenit habitus et postquā assensiv è et aliquos actus præcedentes deinde una cum illatis ad sequentes actus scientia eliciendos concurrit. Finis denig scia actualis è ipsius obiectum circa quod versatur, de quo paulo plura nobis dicenda erunt.

Ult Extremum nolim etiam potuisse nihil hoc articulo Diffio scientiæ quam Arist. l. 1. c. 2. tradidit, et nos. p. 2. eiusdem lib. tractatur explicavimus, è n. p Geng remotè et p Distans quasi propinqua assignata, et in forma dialectica redacta sit in abstracto possit p effici.

Cognitio rei p causam, pp quam res è, et p quā etiā ipsa cāa qualeng talis rei cāa est ita cognoscitur ut scitur quod res cognita p talem causam aliter se habere non possit.

ARTICVLVS TERTIVS
De obiecto scientiæ Actualis.

1. assertio.

Scia Actualis adæquata obiectum materiale ẽ tota conclusio adequatem nquam ga partes conclusionis predicata subiecta et presertim subta sunt tm inadequata obiecta. Ita aĩs docent cum Scote. l. 1. Post. c. 6. et. 26. et alibi passim. et quidem intelligentia sine assensu primotu principiorum q obiecto habet integra et complexa prima principia, ita scientia demonstrativa circa conclusiones q ex illis principijs inferuntur tm suum Obiectum nescabet.

2. assertio.

Eadem conclusio pt etiam notari subtm Scia actualis non quam subtm inuisionis, sed subtm, hoc ẽ, nia circa qua versatur Scientia. Ista assertio patet ex dictis in proemio Logicæ. q. 4. a. 1. et. 2. Vbi diximus a plbg recentioribus distingui subtm ab obiecto a ceteris. et presertim a. 8. Th. illa vocabulorum distinctionem neglegi posse, sine periculo idem obiectum, et subtm nominari.

3. assertio.

Proximum Obiectum materiale actualis Scie ẽ conclusio obiectiua non mentalis. Ita ex oĩ Scotia docet Pon. 6. met. c. 1. q. 3. Con. 1. Ethi. c. 4. q. 4. Gregorij Arimenensis q. 1. Prologi. a. 1. contra notatos, quos sequuntur Tol. 3. de Scia. q. 19. et Rubio 1. Logic. c. 4. q. 4. n. 50. Pro intra Scia intelligenda notandum ẽ, intellectum componentem et dividentem (qualis ẽ

suarez, non diuing nec Angelicg, autho ꝛc · 8. Th. D hoc fere modo in rebg intelligendis procedere. Primo simpliibg conceptibg sua obiecta apprehendit. u. g. hominē seorsim uno conceptu, et alio animal, deinde 3tio conceptu ab his realiter distincto, q̄ ē iudiciuo siue assersg et dissersg mentalis, iudicat de rebg simplici operatione seorsim apprehensis, componendo nimirum enam rem apprehentā cū alia p affirmationem siue assersum uel dividendo p negationē siue dissersum, iuxta ea q̄ in .1. Petri. diximg. Hunc intelligendi modum Nominales ita admittunt ut asserant antecedentem illum conceptum, quem nos vocamg iudicium, precedere alium realiter distinctum quem dicant etiam ēe tantū apprehensiuum non iudicatiuum. Itaq; hi authores, duplicem enunciationē mentalem fingunt. Vnam vocant enunciationē Apprehensiuam Altera Judicatiuam, et sub duplicem apprehensionem eo illam tribuant, Vnā Incomplegam quam etiam nos admittimg, Alterā Complegā quam negamg, videturq; ista opinio primarium fundamentum ēe quo reliqua nominalium structura nititur, a qua etiam nomen elationem suam trahere videtur. Nam eo supposito consequentes docent scientias proprie non de rebg sed de nominibg tantum. (Mentalibg.) haberi. scientiarumq; obiecta complegā ēe enunciationes mentales, Incomplegas u. ēe conceptg vt in proemio logice ep Gillis et Magistri visitatē est. Contra quam falsam opinionem fusig disputare pertinet ad

textum de Ytia, c. b. te. 21. in quo Aristo contrarium docet
ut etiam in multis alijs locis, apud Doc. citatg, Nunc obiter
asserimg complexam illam sive enunciativam apprehensionem
quam Nominales excogitarunt superuacaneā esse et nullam diuersa
tiā ni primis alij ipsorum approbati quod realibg semp obijciunt
minimum Entia non esse multiplicanda sine necessitate, h. e, si
ne euidente ratione et probatione quam illi nullā habent. Ista
n. eorum potissima obiectio nil valet cum dicant; Quando au
diūg blasphemas aliquas proferre, ut sunt hoc. g: Christg
non est incarnatg, Deg est malg etc. uel tantum apprehendi
mg, uel etiam statim iudicarg, sed neutrum posse dici nisi dor
Non primum, aliqg dubitat ipsis apprehensio complexa ha
bendi suum obiectum; neg secundum, qa segretur nullū Chri
stianum eiusmodi phasin uel audire ab aliquo Iudeo uel eth
nico, et intelligere posse absq peccato mortali, quam
qlq mente ita iudicat lethaliter peccat. Verum ad hoc
et similia obiecta nominalium facile responderet dicendo
eiusmodi enunciationes non iudicari ab audiente et intelligente
sed apprehendi. Deberet non tamen illa fictitia et com
plexa apprehensione quam nominales asserunt sed simplici
tantum concepta apprehensiua ad primam mentis uia opa
tionem spectante. Deinde. n. ut ego alto loco, tertii. n. q.
despectantes integrā rabiem uel gaudium uno oculorum
intuitu conspicimg, unag intellectg apprehensione concipimg
sic etiam integras enunciationes integrosq syllogismos, nis orationes
nes bene longas a nobis uel alijs factas simplici apphen

sione q nec enunciatio nec Sylltg nec oratio sed ungtantū
conceptg ē, possumg et solemg conciperer, ego quo deinde
sepe enunciationem reflexam formamg quando de veritate
aut falsitate eorum volumg iudicare, dicimgz. e. g: Chri
stum ō eē incarnatum ē hereticum; uel; Deum eē malū
ē Blasphemum et impossibile; uel; ista enunciatio Chri
stg non ē incarnatg est falsa, item Iste Sylltg n. g.

Quing negligenter studet fiet doctꝰ.
Ego negligenter studeo
Ergo fiam doctꝰ
ē falsg. etc. Ac bene hic notandum quod ni. p. Dett. c. 4.
à. 1. dicimg, quoties eigmodi enunciationes, ordōes uel etiā
Sylltos ita reflexe apprehendimg ut ego illis fabricemg re
flexas propoies tunc eigmodi enunciationes et Sylltos appre
hensos non constituī subta formalia et ut ḡvō, reflexa
sarum eigmodi enunciationum sed obiecta sine subta ut ḡvō.
Nec magis mirum videri debet ego tam multis conceptibg
tantum unum subtm ut quod fiam, quam quod innumeri ho
mines et dies ut etiam unam tm subtm alicuig enunciationis
faciant, qm n. g. diciung, quotidie ē casg, aut civitas ob
sessa.
Ego hac solutione non tantum respondeo
aliis etiam nominatim obiectionibg pt Datam etiam vīa
Scotia confirmari posse n. ē subtm alicuig enunciationis
qua tale ad primū oppositum meritis spectat non ad secun
dum.

4. assertio.

Formale obiectum scie actualis ē medium p quod conclusio quam dijoint ēe mate obiectum, demonstrater. Ita docet S. Th. in 2da 2dæ q. 1. a. 1. ep cōi sētia pp hanc rationē qa illud ē formale obiectum p quod materiale cognoscitur vel conclusio obiectiua cognoscitur p medium; Ergo medium ē formale Obiectum i Big. Qui dicunt principia demonstratiua ēe formale obiectum scie nobiscum sentiunt, qa principia nil aliud sunt quam medium rite cum gtertis conclusionis combinatum et in formam syllogistica dispositum pinde igr ē sive principia qz sive media asserat ē formalia obiecta scientiarū. Confirmatur assertio, qa illud ē obiectū formale p quod scientia actualis specie distinguitur ab alijs cognitionibz presertim. u. a reliqs scientijs sed p medium sive principia distinguitur ut etiam docuit Arist. l. 1. c. 23. et patet Inductione nam scientia pp quid et quia tametsi circa unā conclusionē obiectiua versentur haud dubiē specie differunt ut si qs cognoscat Lunam deficere p terra interpositionem vel a posteriori ep eo quod Luna plena coelo sereno, nullā umbrā faciat: Deinde ep cōi sētia diuersa scientia ē gā mathematicq eandem conclusionē. u. g. terra ē rotundam p aliud medium demonstrat quam physicq.

Contra istam assertionē sentiunt qdā Thomistæ, q dicūt scibilitatē ēe formale formale scientia de monstratiua scibilitatē illā ita obscure explicantes, ut nescias qd dicāt

fundamentū ꝓpositū aliud nō ē q̄m quod putent
S. Th. ita sensisse. Verū ꝙ de scibilitate et
scibili sentiendum facile patet ex ipso S. Th. 1. Post.
l. 42. nā primo scibile idē ē quod obiectū scientiæ
cui opinabile idem quod obiectum opinionis, illud scili-
cet quod ꝑ scientiam vel ꝑ opinionē cognosci pō
ut patet ex Arte, 1. Post. c. 2b. Ex quo scibile vocat
ΕΠΙΣΤΗΤΟΝ opinabile .u. δοξαστὸν, illaq̄ ase mutuō
distinguit ꝑ hoc quod scibile debeat ēe vniuersale
et necessarium et ꝑ medium necessarium cognoscendū
opinabile u. tam particulare q̄m vniuersale ēe pō, ex
contingens vel falsum ꝑ medium contingens cognitum.
Secundo sicut scitum ē ex intrinseca denominatio a scia
et visū a visione, et opinatum ab opinione, ita et
iam scibile visibile, et opinabile formaliter
sumpta aliud ō sunt quam extrinseca denominationes ab
actibꝫ q̄ licet de facto habiti sint fortassis circa ob-
iecta non sint possunt tñ a potentia cognoscente
haberi. Formaliter sumpta, dixi, q̄a in enunciati-
bꝫ et ꝓpositionibꝫ apud varios authores ista vocabula
scibile, opinabile etc. plerunq̄ appellant materialia
significata vipta doctrinā dialectorum apud Fon. l. g. c. u.
Tertiō scibile teste S. Th. l. c. duplex ē, sicut et obie-
ctum est duplex; aliud .n. ē scibile materiale, aliud formale
le. Scibile materiale pariter idem ē quod obiectū
materiale, vipta .p. assertionē. Scibile formale nihil

lind ē quam obiectum formale, i gota 4. assertiōne nimiū media ac principia vt. S. Th. c. l. 4. esse docet.
Si quaras quid sit scibilitas in abstracto; ideo nihil lind quia id quod scibile formaliter significat nimirum scientia cū quadā connotatione possibilitatis. Quia si a visio et scito abstractum deducas illud nō erit aliud quam visio et scientia cum temporis praeteriti connotatione in quo tempore circa sua obiecta elicita fuerūt. Ita etiam visibile et scibile aliud nō significat formaliter quam visionē et scientiam cum connotatione possibilitatis qua circa obiectū aliquod elici possūt.

quid mobile formale?

ARTICVLVS QVARTVS

De conditionibus obiecti scientifici.

Sicut in nostris demonstrationibus certis conditionibus affectas ee debere docuimus ex Arte supra in. 1. Log. p. 2. ita hoc in loco breuiter ex eodem aliquas conditiones obiecti scientialis, trademus. Quarum prima ē vt conclusio obiectiua sit necessaria, quod in scitu in 1 Anal. l. 1. c. 6. non fit diuersa habere. S. Th. a. l. 13. ait, Logicū principium p se notum ee, quod conclusio demonstratiua debeat ee necessaria nisi si de conclusione scia per quid potissima, sermo sit tunc o potuit conclusionem o tm ee necessariam, in pta 1. et. 2. gradū nempe in 2do aut 4to modo dicendi. Dicit se, sed etiam primo de posteriori

rtice. Ego hac conditione sequtus de nullis contin
gentibg sine separabilibg sine inseparabilibg etiam se
monstrativa se posse qa aliquas nigt Arist. c. 6.
contingit non esse, de tali .n. dico accidente. Ego
qbg dictis verbis manifeste confirmari pt propositi
o. sc. Universalis, qua ni fragore et .1. Desh. de
ding, nimium de aliquibus contingens, plg no gorgi, quam
ut salua rei ei tia possit absq sine non inse ut Arist
ait. Dices de inseparabilibg accidentibg dari
scientiam eo quod semper insint. Sed parte negat Tol.
q. 1. dd. 5i. consequentiam. tum qa accidentia insepa
rabilia ex obiectorum suorum ei tia non emanant sed ab
extrinsecis cais et dispositionibg producuntur; deinde
accidentia de suis dictis demonstrari p eorundictionem
de eo modo quo propria et necessaria accidentia
solent no possunt. Deinde licet qs p illorum extin
secas cais demonstrationem velit facere, non potest ta
men, quia cae illa q nigredinem ni corpo. v. g. nel
albedinem ni cygno efficiunt de aquabo non sunt quo
dam eadem etiam quamuis nigredinem nel albedinem pro
ducere possent et forte etiam non habent ubi ne
cessariam coniunctionem cum eiusdi dictis, quando de
ea etiam dici p dicunt: tum qa ad demonstrativa
scientiam ex parte obiecti requirit omnimoda neces
tas et entitudo ut ex dictis fcia a. 2. allata etiam

constat: sed talis necessitas non convenit accidentibus inseparabilibus sicut salua essentia a subiectis suis abeā possunt ut ni Porph. dictum ē

Secunda conditio ē ut scibilis sive obiectiua conclusio constet ex terminis Vniuersalibus non a. ex singularibus. Sta docet Aristo in .1. Post. c. 24 et alijs, et clarius in .7. met. tex. 53. quo in loco Fon. ait, eandem ē eam sententiam Philosophi ac Theol. Rō huius conditionis tum qa singularia quā talia, (c. excepto Deo, Opt. Mpo, et Christo Dno, de quibus concedunt dari scientiam) nullas habent proprietates recipibiles, ut cum Fon. docent Coninb. et cois sententia tum qa Artes ad eam demonstratiuam requirunt o immediatā certitudinem, et necessitatem ex parte obiecti, sed singularia rerum corruptibilium eam non habent corrumpuntur. x. et intereunt. Dices etiam Vniuersalia corrumpi cum singularibus, qa ex plura inter se realiter identificantur, eorum uno mutato vel corrupto, mutatur et corrumpitur etiam alterum. Ad hanc obiectionē facile responderet Artes ex falsa sua opinione, quā de mundi aeternitate habuit, diceret enim Vniuersalia mutari et corrumpi inadaquate, tantum et Deum Q, at non corrumpi, adaquatè et sltr, quamlicet, u. g. equus cois et Vniuersalis natione aliquorum singularium equorum quorum idem realiter ē nascatur et intereat, ipse tñ suppositā aeternitate mundi adaquatè et totaliter

nunqua nascitur nel interit. Sed aterng ē qn semp
ē futura in aliqbꝫ individuis, ad eum fere modum q
Totum mare nunquam consumpitur uel exhaurit
licet singulis prope[n]dum momentis, cum pluries ex illa
particula pereant, uel exhaurianꝫ eo quod in locum
deperditarum alia et alia ꝑ petua vicissitudine succe
dant; sic rerum corruptibiliu[m] uniuersalia dum
stantia tm arcana sciri possunt, ideoꝫ de illis ex parte
obiecti, certissima et inuariabilis scia haberi possit.
Dotro licet dum rei veritatem uniuersalia nulla, i
ta diu arcana sint, manent tm ab eo tempore q[uo]d
dꝫ Deus fecit rem ad eiden[m] modi finem. Adver
tendum tm circa hanc conditionem, quod post. S. Thoma
am docet Tol. c. 7. n. 9. de singularibꝫ posse aliqua
certam etiam scientiam haberi et quem demonstrativa, sed
mediatam tantum, nimirum qualeng singularia a virtute co
tinentur in uniuersalibꝫ suis, ex qbꝫ bene habita quantu
particulari aliqua demonstratione fieri et euidenter
deberi possunt. Vide Tol. l. c.

Tertia conditio ē ut Obiectiua Conclusio sit ꝑ petua
et incorruptibilis. Ita expresse docet Arist. l. 1. c. 7.
his uerbis: nō ē igr demonstratio corruptibiliu[m] neq
scientia eoꝝ. Hac conditio se ipsa a priori bꝫ sic
differt qa aliqua conclusio bifariā ꝑt ē incorrup
tibilis. Primo raone subi. quod contingit sic fieri

modi sunt omnes singulares propositiones. Vt hec
Socrates ē homo vel risibilis, homo triangulū
habet tres. Secundo, rōne predicabilis. Nam
istam hominem quā predicatū fouere incorruptibilia
vt homo vniversalis, et homo vniversalis abstractiue
si coniunctio predicati talis cum subiecto vniversali
homine ē indissolubilis adeoq; ppetua etiā ex consequenti
tota ppositio corruptibilis efficitur, quum homo
totus corruptibilis ē licet singule partes minimam
materia prima et rationalis ego quę constant sint
incorruptibiles, huiusmodi ppōes vocantur ppōes eterne
veritatis de qua veritate varij varie sentiunt, nobis re-
iecta in suum locum ego actionē de hac re disputationē
obiter dicendum, primo: Nullam ppōem ē eterne
veritatis eo modo quo Scotus putauit multas tū obiecti
nas conclusiones veram corruptibilium ē longissima
veritatis, imo aliquas a parte post eterna veritatis. v. g. hec ppō obiectiua, Socrates ē animal,
tum quoad suas partes vniversales, tum etiam quoad com-
nexionem et coniunctionē predicati cum subiecto a condito
mundo ad eius vsq; finem perseuerat. Ita vero, homo ē
animal, vel risibile, ignis ē calidus, inficiendo de-
babit, qua ego modo dictis patent.
Dicendum secundo vniversalia ē incorruptibilia
et ingenerabilia, adeoq; eterna negatiue vel positiue

ut cum. S. Th. l. 42. in. 1. Port. docet Caiet. q. 7 de entend. 7. et cum Scoto Antonio Diombeta, 7. met. q. 4. et 8. a. 4. et eis realium statia, quae sic intelligenda uidetur. Vniuersales natura, ut humana, equina tum in statu existentia obiectiua, tum etiã in statu essentiae abstractae sunt ab oibꝫ conditionibꝫ individuantibꝫ, siue accidentalijs differentijs, cuiusmodi conditiones, sunt tempꝫ duratio, locꝫ, ortꝫ interitꝫ, quoꝝ in sensa abstractionis non inuoluunt, tempꝫ, locum aliasue circumstantias accidentarias quas rebꝫ singularibꝫ primario et p se, secundario et p accidens tantum Vniuersalibꝫ et communibꝫ conuenire docuit Port Arlen Porphyrig. c. u. Isagoges. Igit natura Vniuersales sub ea consideratione abstracta habent quandam aeternitatem et incorruptibilitatẽ nõ qdã positiuam illam quasi de facto ab aeterno extiterint et corrumpi nullo modo queant seu negatiuam qa Vniuersaliter et abstractẽ considerati nec tempꝫ certum, nec locꝫ neq existentia neq generatio, neq corruptio &c. conuenit, seu ea tã predicata q uel de earum essentia sunt, uel ab ea essentia emanant: singularia uero ista oca includunt praesentiam in opinione Porph. et aliorum antiquorum q praeter communem accidentiam

collectionē nō admittunt haecceitatem siue differentiam individuantem singularibz intrinsecam. Dicerem quod simplices vniuersalium rerum naturę, siue incomplexa ~~dicta~~ et predicata vniuersalia ita eorundem identitatē connexionē et diuersitatē siue diffinctionē in sensu abstractionis et negatiuē aeterna grogitant non positiuē, quasi aliquātē rerum connexiones de facto et aeterno Deo coeptitesint alicubi ut quam sibi imaginantur.

Dicendum testis circa singulares q̄ poēs q̄ etiam dicuntur nasia vt. u. g. sunt ista: Bucephalꝰ ē equꝰ, Socrates ē homo, Socrates est animal, cē diuersę inter reales opiniones. Nam alig putant eam ~~dicta~~ habere statum ideoq; eig modi q̄ poēs falsas cē ~~dicta~~ non coistentibz. Alij ecōtra existimant eas etiam cē q̄ petras vestitatis, siue ~~dicta~~ coistant in rerum natura sine non, sed hec controuersia ad metaphysicam q̄ spectat: mihi tm sufficit scire huiq modi nō habere tantam necessitatem et immutabilitatem quantā habent q̄ poēs vniuersales et quantum satis ad certitudinem scię demonstratiuę negsit vt manifestē constet ex locis in ista conditione citatis, habeat tamen maiorem connexionē et necessitatem quam contingentes q̄ poās.

ARTICVLVS .V.

De scientia actualis unitate et Diuersitate.

1. assatio.

Humana scia actualis, dequatè sumpta, nõ ẽ una simplex qualitas sed constat ex tribꝰ conceptibꝰ quoꝝ duo sunt apprehensiui, tertius x. iudicatiuꝰ. Istam assertionem supponimꝰ ex libris de Aia, in quꝫ dicendum ẽ, quam mentis operationem, siue enunciationem mentalem componi ex tribꝰ conceptibꝰ. Dico primo dequatè, quia si quis quis ꝑ quam operationem cum aliqbꝰ authoribꝰ velit tantum testimꝫ illum conceptꝰ intelligere, tunc dicere poterit, secundum quã ꝑtiõnẽ, et consequenter etiam scientiam actualẽ q enunciatiõ mentalis ẽ tantum ẽ una simplicẽ qualitatem et ꝛ̃ota hanc responsionẽ scientia actualis ꝑtinebit ad praedicamentũ qualitatis ac ꝑ quãm subalterno habet dispositionẽ: ꝛ̃ota primam u. ꝑ ie mi pdicamento poni ẽ ꝑt cum sit ens ꝑ accidens.
Dico praterea humana scientia qa diuina ẽ simplicissima entitas imo essentia Dei de qua Theologi disputant quoꝝ plexiꝰ etiam angelicã docent ẽ actum unum sine simplicẽ conceptum.
Specifica unitas ac diuersitas scientiarũ actualiũ ex unitate et diuersitate mediorum, siue primi

priorū sequitur, vt iam dictū 1. Dost. c. 23 circ
Docent. Ratio est qa eadem numero conclusio
materialis qualis est ista Terra ē rotunda
scitur p medium mathematicū et physicū, item
a priore et posteriore, 7 scia nemine contra
dicente specie differunt sed non aliunde quā ex
diuersitatem mediorum etc. item quando forte
author in 1. Dost. c. 26. eadem numero conclusio
scitur p medium demonstrationis, et p medium opina
bile sive probabile, tunc sunt diuersa specifice cogni
tiones, vt non ego alibi capite qā ex specifica
distinctione mediorum. Diligenter dixi, Veri
tas et diuersitas specifica qa unitas et diuersitas
numerica scia actualis a posteriore colligi debet
ex diuersitate obiectiua nel temporis aliarumq id
genq conditionū et circumstantiarū individuantium
ut motus alterum accidentium. Quare si nel ung diuersi
so tempore, nel plures p idem medium circa eandem
rem notam scientia dicant esse ung specie idem, sed
se ex numero diuersq, puta aliq discipuli 7 in diuersis
locis, una forte in Italia, altera in Cygno, alibi in pa
tria etc. mirum.

3. effectis

Si qā ex diuersitate materialis obiecti, qua conclu
sio obiectiua colligitur diuersa specifica scientia
dum actualium de C fit p se sed tantum ex diuer-

ritate formalis obiecti seu medij. Vt aper
tius intelligatur dicendum est hic ergo obie
ctum conclusionis vnius vnius vel quod
se tota est diuersa vt ita: Homo est
animal Triangulus habet tres: vel tantū quoad
predicata vt homo est risibilis, animal est sensi
bile, homo est risibilis, qr ista huiusmodi ppōs
nes quoad vtrumq; partem vel quoad alterā tm
diuersa habuerint idem specie medium hinc
etiam obiecta circa eas elicitiua eius tm speciei
erunt: sin diuersa diuersi, quamuis possibile sit, quo
ties tota conclusio diuersa est etiam media siue
principia demonstratiua sit diuersa. Ratio huius
assertionis sumitur ex a simili qa sicut se habet
formale obiectum fidei ad materialia obiecta siue
credibilia; sic etiam formale obiectum se
habet ad scibile materiale sed omnes assensus
diuersissima quoad diuina fide creduntur
p unius speciei actus fidei creduntur. vel quod
Deus sit Trinus et quod peccatum sit actus
tum ratione qa distinctio et unitas specifica
cuiusq; rei fere tm dependitur a forma sic ob
iectum formale respectu materialis forma est:
Ex his assertionibus colligi sit prima demonstra
tiua Propter quid et quia. Secunda

Ita eas aggri genitas specie differre oportet
diversitatem medium. Secundo etiam ipsa
scientia oportet eas inter se collatas dif
ferre specie a diversitate causarum. Quare
in Arte authore. 2. Post. c. 11. in physica
dem a finalem et materialem causam monstra
tur hunc eundi demonstrari et ita specie diffe
rent finis et etiam demonstrationis et
scientia quia dici posse videtur differre minis
tu specie in a essendo specie differentes habet.

ARTICULUS VI.
Quomodo Actualis scientia amittatur?

Aristoteles. 1. 1. c. 8. dit: signs nunc non scit cu rati
onem habent et salus sit, ne salua, nec obliti sit
is ne prius eadem sciuerat. Eo quod verbis colli
gi possunt a modi de eis quo corrumpitur
et amittitur scia actualis de qua sola ibi logi
tur plus testibus etiam Corim. ibid. q. 2. subdi
tium a. 3.

Prima causa est, quando habitus scientiae cor
ruptitur, scia in. est autem vel de accidente cor
rumpitur, corrupto suo subiecto cui inharet et sine
naturaliter egredere o pit, ut cum ignis ge
nerat, et lignum ardet, etiam albedo tem[illegible]

Dicas immortalem aiam esse potm scias p
hoc scientiam actualem qo hoc dicit intelle
ctum esse. Deo vetu esse in rigor
loquendo, vtq qo hoc praecise dicit no posse
probari actualem aiam et multo ming habitu
alem, qa vnta doctrina. S. Th. 1. p. q. 89.
a. 1. ad. 3. qua sequuntur etiam Cajet. l. c.
a. 2. Habitus ait consequenter etiam illos ait
otq post mortem manent in illis aia separa
ta. Sed licet qo parte solvi dicit q dicta
rationis dicit, attibi dicit non possit fieri qo
parte hois totig q ejdem dicit actualis scita
denominationis esse: ita dicit hois gratiam cum
morbo ludantis alijs cogitationibus distinctam, qua
ut de rebus praesim speculativis vocq scientifice
et demonstrative dicitur.
Secunda dicit amissionis dicit actualis esse, sive
scita pead, altero vidoli ait qo duobus vndi qua
a. q. cond. 3. attuling. Dicas neq qo hoc dicit
scientiam animbi posse esse eam vnta ibidem dicta
obiectbi scita Deber esse maximum incorruptibile
ac p petuu. Respondet recte Cajet. qo dict.
hanc dictam absolute sed tantu hypothetice accipi
endam esse ut idem sit sensus: si res scita sit obiectum
sensibile p jpsa etiam dicit pictum; qo sensu dicitur
non prius cum it corpi. Dicas posse dici de

reby non existentiby et corruptis habere sciam
sicut Theologi multa de Antichristo alyq̃bus
q̃ de facto non existunt sciunt, et q̃libet ꝓ certo
se etiam mortuos resurrecturum firme nosse ac uiuos.
Deo ego dicis ā. 2. scientiam demonstrationis esse
mi opinione stetis ego certe t obiecti tantū entitē
dinte opigere ut destructo obiecto reg scita possit
cōsistere nequeat. Ego quo consequens ē falsū post
extremū iudicij diem. De reby illis q̃ ꝑ ignē consum
gradionis destructurus no habiturus sciam: illa de
mortalitā qua stetis in Dort. l. descripsit
Tertia caā ē oblivio obiecti materialis siue conclusio-
nis obiectiua nā si qs ō recordetur demonstrationem ego
q̃ conclusio constat certe ō sit circa illos ultimos dicij
actus nedum tū effectum qua scia demonstrativa
ē eliciere, q̃ de nihilum supponit cognitionē et de
mentis oppositum. Tertiam caam reuocari sit
liberū arbitrium scientis q etiam ego nulla caā qua
tūs nata ab actu desinere scia sit, licet n. circa
principia et conclusiones ego ꝑ illatam ō sit liber
quoad specificationē aby liber tū ē quoad exercitium. Non ē q̃ dicis obiectus ꝑpōsitus conclusio existens, tunc ō ē liber ut possit cuilibet
speciei actus nempe assensu nol dissensu eliciendo
tm quoad exercitium, q̃ si nata sit assensū eliciere

uel si non nulli, priest ab illo eliciendo sine essencia
do cessare, seq. de dicto dicto cogitandum, et dicendi
radicem confessus.
Quarta via est, obliuio rationis, seu medij demon
strationis, qa de essentia discursus ē, ut obie
ctū suū p medium tūqu p formalem rationē sed
dere sicut de essentia fidei ē, ferri in obiectū
credendum pp alicuius fide digni relationē sed ēia
demonstratiua ē discursus; sed essentialiter gai
git medium tūqu rationē formalē p qua circa
obiectiuā conclusionē elicitur. Confirmat.
sicut forma ē de essentia totius compositi, nō illius
potissima pars, ita etiam formale obiectū actu
cognitum ē de essentia scientie actualis q̄ po for
mali et materiali obiecto quasi ejusgit et cadat
Quinta via p qua scientiam actualem, nō ti
putant Scotus. n. s. ē error actualis circa
eandē conclusionē obiectiuā, nā ōe contrarium
a suo contrario destruitur, ut a frigore calor,
sed actualis positiuē contrarium ē error.
Ad Respondeo hanc causam ab Scotō ideo fuisse
pretermissam quod scientia actualis ō possit p tem
tem nisi miraculose dicta q̄ p dictis 4 cau
p̄sertim ēia, consumpi qa p scientiam actualem illi
es ita certe constituitur Paste fide. 1. Post. c. 7.

sub fine ut quandiu recordatis scientifici medij durat
impossibile sit contrarium actum erroneu elici
et haberi circa eandem conclusionē, Ita destrui
ab errore actuali ō sit nisi p̄ cedat oblivio medij
demonstrativi, ut tradē etiam recte docent Conimb.
Ad oppositū ratiōem dico q̄ unum contrariū, ita
firmiter afficit ~~illum~~ ut alteri omnis aditus ~~illi~~ aditus praeludat hinc ō posse a suo contrario
expelli ut videre ē in his contrarijs q̄ notu alter
eum inē a natura nulla. n. albedo a cornu nel a
ethyopa nigredinem expulerit. Sermo. n. in
toto hoc art. fuit de actuali ō de habituali scia,
q̄a habitualis ō nisi p̄ contrarij habiti introducti-
onē expelli sive corrumpi p̄t; quod tunc fit, q̄n
q̄s oblitus medij demonstrativi circa conclusionē demon-
strabilem incipit elicere actus erroris, p̄ quos ~~dis~~ acci-
tur habitus erroneus q̄ scia habitū ab aia, ut fri-
gus calorem ex aqua expellit, ~~quem~~ vere docent
Conimb. apud quos de hac re plura legi potestit.

QVÆSTIO .II.
De scientia habituali.

Nomine Habitualis scientia intelligimus stabilē et p̄ma-
nentē qualitatem illius de prima specie p̄dicamenti
Qualitatis, q̄ ultimum scientiis ad eliciendos actus scientificos

prontū et facilem reddit, Dati n. in nobis existenti entitatem q̄libet cognitum q̄ sentit se post actus scientificos, circa aliquā conclusionē elicitos multo prontiorem ad maiorē in deducibilis ad minorē cum difficultate possit gen actus elicere quam prius potuerat q̄ promptitudo et facilitas aliunde quam ab habituali de qua loquimur entitate prouenire ō it.

ARTICVLVS PRIMVS.
Quid sit Habitualis scientia?

Pro q̄ casum gra sic poterit describi: Habitus illicitus actus et esidens, p demonstrationē acquisitus, in anima illata, cui proprie inharet ad actus scientificos circa conclusionem necessariam eliciendos. In qua diffinitione metaphysice accepta gris locus ponitur Habitus illicitus q tū ō ad genus ois primum ut ex alio loco constat. Cetera particula agunt nīc diffra q quas ob alios alijs habitibus facile poterit discerni. Physice accepta diffō, continet primo locus quasi formā materiā, q ingta dicta. g. p. a. 2. ad habitus. Secundo eam materiale q ad illicitus cui proxime inharet scientia. Remotior ad dia rationalis, nis etiam toti huius diffinitionis, qa saltē in hac vita homo fere

denominans scientē, nam rationalem rationis quā nihil magis post mortē hois, etiā si ē obiectum denominationis. Tertiō cā efficiens, ē ratio obiectiua uel ptis scia actualis demonstratiua, nā habitus a suis actibus effici solent ꝓxime, remotè a potentia ꝑ actus. quarto cā finalis immediata et proxima sunt actus scientia ꝑ quos habitum acquisitum circa conclusiones necessarias eliciuntur mediate finis et quasi remotior, ē obiectum notitiale siue conclusio circa quā actus et habitus versantur. Obiectū a. formale ē quasi extrinseca quā forma, nō a. intrinseca sicut habitus, habitus. n. identificatur cū scientia habituali sicut cā cū hoie sed obiectū realiter a scia habituali differt ēq tertium tertiæ. Dantalis ut vocant quem scientia habitualis habet actus nisi sit forte alicuius physica unitatem et distinctionem habet actui et habitui Ex hac doctrina ita explicata facile intelligentur alia ꝑ passim circumferuntur, definitur. n. a. quod habitus demonstratiuus, ab alijs cōtra habitus certus et euidens, ꝑ demonstrationē acquisitus

Adhac notandum ꝑ. Scoti dicen supra. li. ꝑ. 2. et ꝑcul. q. a. 2. allatam ex intentione ꝺc̄ ꝓti
soli actuali scia completere, posse tm̄ habituali
quoq aptari si tacite sub noticia cognoscere
intelligatur habitualis cognitio ꝑ qm̄ sibi at
facile et prompte actualiter scing cum ꝓp
qm̄ re sc̄.
Notandū ndo veritatem et evidentia, scia
habitualis, et actualis conueniūt qa sunt
de utrigz essentia, non qa sint ei intrinseci,
sola tm̄ ab utrag diuersi: differre a. eo, qd
actibz ꝑ se ac formaliter habitus. u. ꝑ ei
dens est in ordine ad actū conueniat. Vt etiā
l. q. tr. 2. c. 8. Dicit Doct. Dico, modos sola
tm̄ diuersos qa fieri ō pt ut idem numero a
dg uel habitu nicatu et nō euidens, scitcatu
et euidens, aut uicissim, qd c̄ signum aliqua
nō ꝓly quam tm̄ distingui quoad. u. actū
opacum uel modalē distinctionē habeat aliqui
tū saltem separati posse dicent. Praterea dico
cē modos intrinsecos qa euidentia obiectiui tm̄ ut
dicit cē ꝺa qualitas intrinseca determinabilis in ordine
ad actū euidentē ꝑ quē obiectū, c̄ actū clare
et ut in se c̄ ꝑcipi a ꝑ tentia cognoscendi.

His addi posset 30 ēē Gillio duplicē esse Scientiam demonstrativā ē nōiam ui delicet evidentiā consequētis sive illationis et formā Syllogistica et consequentis sive complexionis qua medie habet cū re demonstrata, alterō ēē modo etiam duplex certitudo reperitur nemo. n. sit alicui conclusioni certo assentiri nisi certo sit tam de veritate et necessitate qua ad p̄missas habet, qua de veritate illationis sive formā Logica. Evidentia et certitudo illationis, p̄tinent ad Logicā Docentē directive, ad operantē elicitive: evidentia. u. et certitudo consequentis, ad Scias reale, ut in p̄ōemio dixim̄.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De unitate Habitualis Scientiæ.

Duplex ē Scia habitualis et Actualis; Tota sit scilicet et Partialis. Totalis ē q̄ totū aliquod obiectum tam q̄ attributione ad illud habent considerat huiusmodi ē Physica met etc. Partialis ē, q̄n ad tubē una conclusionē respicit, ut Scientia q̄ cognoscitur terra ē rotunda ad q̄ plures ēē conclusiones sed circa aliquā

Dundagat obiecti totalis speciem siue parte subiectiuā respicit ut scia de celo, de aia &c. Hac distinctione posita, de scibilis scia unitate hic nō dubitatur, neq; etiam de habituali ptidi q una dundagat conclusionē respicit oēs. n. conducunt hanc ee tm simplicē qualitatē scia entitatē sed de alia partiali et mysē de totali ē difficilis controuersia, circa quam Caiet. Ferrari. et plures Thomistae citati apud Con. et Suar. quos vide sequitur Rub. in proemio Log. q. 4. et Vasq. in prima 2da, q docent singulas scientias totales ee unam simplicem qualitatem quam dicunt acq̄ri p unū actum scientificum p reliquos. n. tm phi. acquirendi. Fundamentum ē primo qa putant ita sensisse S. Th. in. 1. 2. q. 54. a. 4. Secundo qa singula scia totalis habent unum specie obiectum formale ut Logica patefactionē ignoti, Physica destructionē a materia singulari sensibili. Tertio sicut una numero potentia. u. g. uisiua aut ytiua circa obiectum specie diuersa elicit actus specie diuersos, uisiua enim elicit omnes colores, et illecta picit ee eos; ita etiam totalis scia unius ē una specie et numero entitas a qua nati specie et numero distincti actus possunt elici. Quarto sicut habitus fidei totalis ē unus specie et ita etiā

aliqua scia totalis sit ēē una. Quinto sequeretur scias totales ēē entia q accidens, neq in ullo p̄ dicamento collocari.

Verum his o obstantibz sit prima assertio.

Si totalis scia ut physica aut Logica late accipiatur prout o tantum complectitur habitz conclusionum scientificarū sed etiam habitū principiorū, ac habitum definiendi ac dividendi o ēntia sply entitas seu qualitas sed minimū q, nec species distincta nempe habitz principiorū habitz scie demonstrativē, habitz definitivz et divisivz. Quibz addi possunt opinativi et fortasse aliquos etiam apprehensivi ep q̄bz totales scie in totalem amplitudine considerata constant. Videtur ēē evidens et per se manifesta pp tantā diversitatē tē prædictorū habituum ntā ta quā intelligendi ē eāē phlosum p̄maxime q̄ aiunt: in singulis scijs triplicem ēē p̄cedendi modū definitivum, divisivum, et illativum, et hoc sensu frequenter accipimz totales scientias q̄ dicimz aliquē ēē pitum Diatēā physicā, aut Theologicā. negin. tm de conclusionum pitia loquuntur sed de collectione cognitionū variarū q ad eundem di scientia totalis obiectum cognoscendū spectant

2.

Tametsi habitualis scia p̄ solo habitu conclusi
onū scientificarū sumatur, nihilominꝰ tñ ō ē una
specie qualitas, sed p̄ diuersitate actuū specie
distinctorū quos elicit etiam ipsa diuersa
specie. Ita Fon. 6. met. c. 1. q. 1. Suar. d.
44. s. 11. Tol. q. 3. proëm. Corim. 1. Post.
c. 22. a. 2. cum Scoto et Nominibꝰ. Ratio
ē, qa eodem modo distinguuntur habitꝰ quo
ipsorum actꝰ; sed actꝰ p̄ diuersitatem specificam
mediorū specie diuersi sunt ut ex dictis. q. 1.
a. 5. constat; Ergo etiam habitꝰ. maior p̄
patet tū qa habitꝰ habent idem obiectū mate
et formale quod actꝰ ipsorum tum qa habitꝰ p̄
donantur p̄ suos actꝰ tum qa idem accidit in
alijs habitibꝰ. ita virtutes moralium habitꝰ et
Justitia &c. et habitꝰ fidei divinæ sunt unig
tm speciei infimæ habitꝰ qa ō nisi unig speci
ei actꝰ eliciunt. Vide plura a pud citatos.

3.

Totalis scia conclusionū ō ē una re ac numero
qualitas, sed plures habitꝰ realiter ac numero inter se
diuersi. Ita docent etiam cit. authores. Ratio ē
qa qr potentia circa sua obiecta diuersas difficul

tales pertinent tunc ad eas superandas ponendi etc
& sunt peculiares & diuersi speciei et & habity.
Sed quandocunq; circa obiecta totalia scibilia
sunt diuersa speciei media & motiua, sentiantur
etiam diuersa difficultates, neq; n. ego eo ipso quod
q; unā conclusionē aut physicā aut Logicā scit,
statim oēs alias ad eandem totalem scibilem pertinen
tes nouit, ut experientia manifestum ē, Igr eas
discere debet p diuersos habity. Maior huius
pbatis constat tum q; haec ē unica fere cā
pp quam a philis et Theologis admittuntur
habity tum q; contrarij authores explicare nō
quam possent ni sua opinione, cum q; post acqui
tum habitum totalem quem unica demonstratione
dicant acqui ō assentiatur etiam eqūe facile
ōibus alijs conclusionibus sufficienter appre
hensis et positis, et licet alij ex ipsis di
cant priorem habitum augeri p nouā entitatē
superuenientē a priori realiter distinctā: attā
si illam negant speciē a priore differre, o pos
sunt eam reddere quae prima ō satisfece
rit; quod si posteriorē speciē a priori ordi
nis ponant, ni mirum sufficiam nicidunt nec certe
expedire non possunt quomodo ex diuersis re et

specie entitationis una p se ac ipsos entitas coalescat, ut fusig deduxit Suar. n. s. et. 20.

4.

Scia totales habent Vnitatem generica et ordinis. Ita docent cit. authores. et 1da pars declarabit hoc exemplo. Sicut exercity ex multis hoibg constaty habet Vnitatem aggregationis et ordinis ex eo quod oes milites uni belli duci subsint: Ita platinarum conclusionum artg et habitg quantumuis specie et realiter inter se diuersi sint una tn scientiam totalem constituunt qa cota obiecta ordine et relatione habent ad unu ultimu attributionis.

Secunda pars de Vnitate generica p se clara ē. qa oes illi habitg saltē in gne scia vel cognitionis habitualis conueniunt.

Ad argumenta Thomistarū ita respondeo. Ad primū dico. S. Th. l. c. 2 Log de totali scia oium conclusionum sed cota tm inter se inuicem subordinata sunt; ppter u. g. ex uno posito plures passiones ordine quodā demonstrab. ū. n. eiusmodi demonstrationes plures nitantur uno medio et principio primo, nempe ipso posito, ut n. r. Post. ar. g. dictū ē. o ē impossibile eas ab uno etiam habitu scisci, ut docet

S. Th. q 1ª nunquã dixit sciam Propter
et quia, vel q p diversa causam genre sibi
non subordinata cognitiõr et q Aste tenet m. p.
Post. c. 10. et. 2. Post. c. 11. ad una totale sciam,
special ab unig speciei habita totali ofticisci,
et sic etiam recte docet Rub. 1. Post. c. 10.
q. 2. n. 18.

Ad 2dm respondeo duas formales singularum
scientiarum totalium. u. g. patefactionẽ cognoti
mi Logica abstractionẽ a materia, o dẽnti- mi physica:
g mfima speciei, sed unig generis tm, (scilicet
analogici) ac quinde scientijs totalibg, nõ plg
quam genericam unitatem conferre potest, qua
unitatem libentes concedimg suis totalibg, qo
S. Th. et Capr. q. 3. Elogii, a. 1.

Qua responsio ut tanto melig intelligatur, re
colendũ erit ex procemio Logica, q. 4. a. 1.
cognita eẽm unam entium tam materiale
quam formale obiectũ sive subm unig q
scia ẽ duplex, Incomplexũ scilicet et
complexũ, et utrumq Complexũ, constituit ex
Incomplexo. u. g. mi Logica, subm materi-
ale complexũ sunt singula conclusiones
objectivæ q mi ex demonstrantur; Incom ple||
xũ u. minus sunt illa subta ex quibus coales

conclusiones constant; nisi si ꝺicta ut solet
ꝺig accipiatur etiam predicata ꝺicti possūt
incomplexa obiecta seu ꝺicta mialia ut. a. e.
ꝺictum ē; namq; etiam illa subyciuntur con
sideratōi logica; ꝺ ne tanta varietas ꝺictorū
confusionem pariat, ideo ep oibꝫ eig modi
fere innumeris ꝺictis sive rebꝫ q si aliqua
scia, u. g. logica, tractantes unā p alīs
oibꝫ eligitur et eligit quidm si magno regno
uno rep, uel si exercitu uno duo et ꝺuplicator
ad quod oia alia attributionē habent
uel tnqm eig species uel partes, siue prin
cipia uel ꝓpietates uel alio modo: ep qua
oia merito vocatur ꝺictm attributionis.
At qa isla mialia ꝺicta nisi ad arbīs con
sideranꝺi modū restringantur animis amplè
patent atq; ad varias scias ptinere possunt
nā ꝺe modo ꝺisserendi q logica ꝺictm
attributionis ē, etiam physica et met.
agere possunt, ꝺe ꝺua varia scia et ar
ta tractāt: Idirco solent mialia ꝺicta et in
ter illa ptipue ꝺictm attributionis ꝓ singa

lis ~~sijs~~ totalibꝫ restringi ad artā conside-
racōem ut. l. c. explicatū ē, ibꝫ consideratio
siue modꝫ considerandi, vocari solet formale
obiectū (Incomplexum) quo rōe vel rō for-
malis sub qua, et a noīnullis scibilitas,
(In complexa nempe) ꝛ̄pta qua consi dera-
tiōne etiam ni singulis ~~sijs~~ totalibꝫ singula-
res definiri solent, ut ex .S. Th. docet Caiet.
l. c. et ex nrōꝫ Soncinate, in proemio citatꝫ.
Deinde. n. ex eiusmodi ~~sijs~~, ꝛ̄pta eorum
Artiū doctrinā, conficiuntur propriæ singula-
rum scientiarum principia demonstrativa ex se
nota seu media ex q̄ q̄ eadē scia suas con-
clusiones demonstrant adeoꝫ sicut modꝫ consi
derandi ē formale obiectum QVO incom
plexū, ita ~~sijs~~ es seu potius principia ex
ijs composita sunt earundē scientiarum obiectū
formale QVO complexū, quod alij vocāt
obiectū formale DE QVO. Hactenꝫ
obiecta formalia q̄ etiam scibilia et scibi-
litates dici possunt. Sunt suis ~~sijs~~ tantū D.
nitatē vel distinctionē quantā ipsa habent
nimirum generica aut specifica ꝛ̄pta doctrinā
Artiū, p. 2o 8t. c. 23. nā si sunt eiusdē gene-

C. saltē analogici, quāta in plerisq; scijs tota libg. u. g. Logica, mathematica, physica meta. contingit: Sed tunc etiam illa scia ē, quæ una, ac consequenter a cæteris oibg gre distincta. Quod si specie differant, ut fit in particularibg demonstrationibg particularibg habitibg ep qb totales coalescunt, tunc etiam actg et consequenter habitg specifica distinctionē qbē inter se habent, uti tamē uero specifica non habent. Et quamuis si pulto accuratig singulare sciatum naturā p̄sentiā tenuat ab utriusq; obiectis formalibg complexis et incomplexis, dummodo possit Veritas et diuersitas totaliū ac partialiū habituum facilig hīi ē, scias totales a se inuicem discernere, p incomplexa tamē p̄sertim p attributionē, addita formali oīe incomplexa. Partiales u. illa p̄sentiā q ad unā totalem referuntur, facilig a se inuicē distinguens p eorum obiecta complexa p̄sertim formalia q sunt media ac principia demonstratiua: Ep hoc audito, et in pcijs totalium sciatum plerisq; neglectis

obiectis complexis studiose nigri debeant tm̃ in
complexa: a.g. Logici contenti sunt in plego
nasis, docere; modum diffinendi, que tale ẽ
totius Logica tractat: et physici corpus naturale
qua tale, vel quod edẽ recipit, quatenus abstrahit
a mia sensibili singulari ẽ totius physica tractat
. qa dum hec docent sufficienter distinguunt
species totales quod unia in genijs fere quesitum
ab alijs omnibus: mio qa ut dixi, Complexa prin-
cipia, ex incomplexis constituuntur ideo hoc ipso
quod incomplexa tractat docent implicite saltẽ
etiam tractant complexa. Quod ut di-
ctum ẽ formales species, sive considerationes
mentium obiectorum quas scibilitates dicũt,
o ẽ infima speciei, ideoq; hijs totalibus
maiorem quam generitatem unitatem nõ commu-
nicare ẽ q̃dam contra aliquos recentiores, dicta
ptum tm̃ ex Capr. et S. Th. et fere p se evi-
dens, nam abstractio Quantitatis a mia sen-
sibili, ex cui natura naturam ẽ formalis rõis
et scibilitas mathematica, q̃ infima tm̃ ẽ
speciei o pt, sicut Geometria et Arithmetica
duabus speciebus distinctis hijs conuenit ut Gillig

l. 1. tr. 6. c. 1. n. 4. Deinde ratio est quia ut dicitur formalis ratio incomplexi obiecti quae sequitur complexa; nil aliud est quam limitata quaedam sive restrictio alicuius rei sive materialis obiecti nimis late patentis ad certam dictam considerationem quae fit per additionem alicuius praedicati denotantis. Sic si aliquod analogum restringitur ad analogatum. v. g. ens, quatenus ens, pertinet ad met. Sanum quatenus ad medicinam consequenter etiam ipsa restrictio sive replicatio sub qua aliqua consideratur est univoca: quod si restrictio ad aliquod praedicatum univocum seu genericum, ut dicas quantitatem ut continuam est de Geometria pertinens et corpus naturale quia corpus vel quia naturale ad physicam, dabitur habitus non potentia ratio formalis sive modus considerandi, et scibilitas, ea infima specierum atque viam fere secarum totalium abstractiones et rationes formales generica tantum, et forte etiam analogica sunt excepta Theologia. Sic non possunt suis habitibus et actibus maiore

quā generica unitatem conferre.

Et ꝑbꝫ dici potest ꝙd respondendum sit, de Unitate logica vrā eiꝰ formali obiecto quod dicimꝰ eā modum dicendi, qⁿ̄ Tale, uel patefactionem ignoti uel etiam ens rationis &c. Generi cum .n. ut genus ē non infima speciei. infima .n. speciem logica totalis ni cōi non habet, nō ni singulis partibꝫ eaꝝ ꝑ principia seu media aequil. Plura de obiecto formali Scientiarum et potentiarum dicemꝰ alibi.

Ad 3. argtm Thomistarū negamꝰ paritatem nā potentia ō ꝙdquitur ꝑ actꝰ suos nō ꝺ̄ natura inē, neq; habet idem obiectum formale quod actꝰ habitus n. ꝑ suos actꝰ producuntur et consequenter habent idem obiectum ꝑ quod ipsum actuum distinguuntur et specificantur.

Ad 4 respondeo si habitꝰ totalium scientiarum etiam eliceret unꝰ tm speciei actꝰ, ꝑ unā speciē obiectū formale, quālis diuina fides, et Theologia facit, tunc etiam illos fore eiꝺ̄ speciei infima: at qⁿ̄ eliciunt actꝰ tam diuersa speciei et tm ꝑ

diuersa motiua sua media ideo no possunt
ee nisi unu genꝰ nel ordine pp unu obiectꝰ
attributionis quod sub una formali raõe con
sideratur.

Ad .v. Dico, scias totales saltem unitatis
generica raõe, in predicamento collocari p
se, ut animal aut uirtꝰ positiua, quamuis raõe
unitatis specifica et numerica qua p se no
habent, tñ reducta ad predicamentꝰ qualitatis
reducantur, eo quod sint entia p accidens.

ARTICVLVS III.

Diuisio Scientiæ in Subalternantem et Subalternatam.

Omnis subalternatio enunciationum iuxta Fon. l. 3.
Inst. c. 3. b. nil aliud ẽ quam collocatio seu po-
sitio unius enunciationis subalterne: Ita in propo-
sito subalternatio demonstrationum et scientia ut
qua raõe demonstratio nel scia ita se habent
ut una collocari possit sub altera de quare
agit Scotꝰ. 1. Post. c. 7. et. 10. Duplex a.

videtur subalternari una ꝑprie dicta alteri
te ac ming propriedicta subalternas. Et vadẽ
proprie dicta subalternatis ego cõtinua apud
Tol. 1. Log. c. 7. n. 6. et q. 1. et Con. q. 2.
c. 10. et seqq apud Gilium. l. 1. tr. 6. c. 5.
requiruntur istae 3 conditiones. Prima est subtus
subalternata contineatur sub obiecto subalternantis
sicut v.g homo sub animali, et linea sub quanti-
tate continua. Quam conditionẽ manifestat
Socer dicens dari ait: Quacunq; sic se habent
ad invicem quae alterũ sub altero cõ, dicitur
subiga. Secunda conditio ẽ, ut subalter-
nata addat aliquam differam accidentalem
obiecto subalternantis. Quomodo perspectiva Geo
metriae subalternata, q̃a subiectum attributionis
ni perspectiva ẽ linea visualis cum linea ni cor
et sine hoc additamento sit partiale subiectum geo
metriae. similiter obiectum Arithmeticae quod ẽ
numerus, musica habet accidentalem differam addi
nempe sonorum; habet v.g suum obiectum attri
butionis numerũ sonorum et bene notandũ ẽ
hoc additamentum ō cõ debere differam accidẽ
talem tã accidentalem, ppter q̃a debet etiã dicta

4 met. t-4. una eadem ẽ scia versatur ci
ca genꝰ et eiꝰ ẽntiales species sicut phy
sica circa corpꝰ naturale et plantam et
animal et hoiem et logica circa modū ꝺ
sscendi Pythum et demonstrandi. deinde debet
additamentum ee accidens contingens o p se
et natiue qa alias etiam ptinere ad sciam.
subalternantē sigꝫ ois scia de suo obꝫto
eia accidentia p se et varia demonstrant
vnde q numero nullet ꝺ ens par nat impar
et linea recta nec curua aliqua ꝺ genꝰ
varia accidentia o officiat sciam subalter
natā ac distincta ab arithmetica et geometria.
Sed contra hanc conditionē sic obꝫici pt:
De ente p accidens non dari sciam, atq
eigmodi obꝫta sciarum subalternatarum ẽ medi
mera entia p accidens u. g. numerus sonorꝰ
et linea visualem. Ideo cū distinctis con
cedendo o dari sciam de ente p accidens
tūm de obiecto; negando tū non dari tūm
de obꝫto. Sexto ẽ non dari sciam de nō
gra aliqua conclusiōne de obiectis nō qua sci

Deus contingens adeoq; aliqd p accidens dicē
contingenter predicatur de deo ~~subto~~ dari tñ
scias de conclusione nasia, ñ qua de aliquo
subto quod ē ens p accidens predicatur a
liquo predicatū nasiem: u.g. quasis hoc
contingens conclusio obiectiua: numerus ē sonor
us, scisi demonstratiuē o possit, pt tñ
scisi ista conclusio q ego ea conficiatur
hoc modo: numerus sonorus ē grauis, aut acutus
cuius predicata sunt nasia ē subm̄ cōm
plexū ē ens p accidens. Videre plura possūt
apud Con. c. 10. q. 2. a. 1.

Tertia conditio ē ut subalternata scia sumat ple
raq; principia sua a subalternante. Plerag;
quam. qa licet medicina quando demonstrat cir
ca vulnera agrig curam qdā alia assu
piat eig demonstrationis principia ñ geometria
demonstratū, qa similiū laterum et partiū circuli
magis a se distant et tardius coniungere solent
quam alterius figurarum parter et latera, nihilomin
us tñ qa alia principia o desumit a. Geometria
sūt a physica potiq; ideo o subalternatur

geometria vt q̄dam dicunt · quare nescium ē
plerasq; subālternata principia subalternata eē gla
riosas demonstratas ꝯ subalternante vt dicit
Tol. q.ii. ar. 1. q.a scia subalternata habēt
se ad subalternantem sicut singula scita
se habent ad habitum principiorum sibi
sua principia accipiunt ab habitu prin
cipiorum p se et evidentia p̄cognita.
Ideo etiam subalternata plerasq; sua prin
cipia tm̄ evidenter nota et demonstra
ta debent accipe a subalternantibus q̄
sunt quasi ipsarum habitus principiorum. Ista
de cāa dicit subalternantē scian
cognoscere Propter quid subalternatē in.
Quia qm̄ demonstrāes subalternantium
continent primā et immediatā cām rei de
monstrate qua demonstrāes subalternata
nō non habent. Dicas nel subalter
nata scia dignit conclusiones ex subaltern
ante sola fide creditas et sic o. erit
scia quibusdam nō constabit ex principijs p
se notis et evidentibus dei tm̄ ex creditis.

ud ēp eādem demonstrāde qua subalternans
atur et tunc etiam scid ꝑp q̄d et ō tm ēp
QVIA. Adet Gilig. n. 14. ad ntm subal-
ternata scia, satis ē si qs credat et sup-
ponat principia ns subalternante demonstrata.
Attame vera scian demonstrativā ō habita
eam vbq; dum etiam principia a subalter-
nante accepta possit demonstrare, ut ait illud
.1. Post. c. 2. Artō, non sciet, non habens
demonstrāde demonstrabilium sed principia
subalternata sunt demonstrabilia vt patet
Ergo nisi qs eorum demonstrāde beneficio
subalternantis habeat nesciet illa et con-
sq̄ter ēp non scitis ō negret sciam demon-
strativam subalternatam sed ēp creditis fi-
dem dicenti.
Subalternatis impropriē et tabē acceptis situa-
tis nobis, ꝑcipuē u. rāōe finis: nā q̄n unig
scia finis refertur et subordinatur fini alterig
tunc prior dicitur alteri subalternari quadē
subalternāde habent ois scia practica et ea
ꝑs cum. n. earū fines principales sunt opera
ad operandū. Sed aliqd aliud ordinatū, conse-

ḡten aliqua subordinatione ad illud habet
ad quod agtū fines referuntur sti Logica
q. 8. Th. tale non quaritur pp se
ipsā sed bigne dominicalem ad alias scias
recte dici pt subalternari scijs principa-
libꝫ nimirum subalternatione late sumpta
ita sc etiam ars fabrefactoria capit
fines subordinatos et subalternatos eques-
tri equestris u. militari, et hac politica
politicę u. speculatiuis. Quatenus sub-
alternū improprie et late dicta ē quotiescuꝫ
duę scię ad se inuicem comparatę ita sese ha-
bent ut earum altera nonnullos ex praedictis
3 conditionibꝫ habeat, ut bene docet Gilig. n. 16.
q. addit hoc potissimum a nobis fieri. Duo fi-
liet quando ista primam conditionem tm
alimꝫ scia contineat qđ sub alterig sui
obiecto sed pp defectū vlā conditionis ō
addit diuersam accidentalem sed essentia-
lem gradi subalternū ni singulis fere scijs
totalibꝫ datur et in Logica Partialis scia
de demonstratione hoc modo subalternata tm
totali Logica tum partiali q in libris Pri-

de Sylto tradit. Sic idem modo ois scia sub alternatur meta-cuij obiectū ē ens sub quo omnia sciarum obiecta comprahendi necesse ē. Sic modo impropria subalternatis ē qn principia inferioris scie sunt eidem alio quo modo a superioris et probantur, qua de causa dicē met: ois scia etiam subalternatur eo quod singulaꝝ principia a metaph. confirmari possint, nisi ꝑ illud notissimum: Impossibile ē idē simul esse et nō esse. de qua re plura Fol. l.c.

ARTICVLVS IV.

Quæ scientiæ dicantur Practicæ, et quæ speculatiuæ?

Omissis controuersijs dico primo, Theoreticū seu speculatiuum, et practicum seu operatiuū ē denominatiua, atq; hoc a proprio seu obiecto illud a Theoria seu speculatione deducti ē ac proinde totis fere quæst. resolutionem in eo sitam ē ut intelligatur quid propria nomine et speculatiuis significetur.

Dico ergo, notandum propria apud Artem ē esse aliquid, ego eo ꝑ sumtum ut eis interpta

circa hanc q. m diversas opiniones abierint, ꝙ tñ fere omnes sunt de re ipsa, sed de vocabulis potiꝰ, ut recte docent Ocham, q. 11. pl. Vasq. in 1. p. d. 8. Suar. disp. 44. et alij. Alij ut cum ijsdem docet Gilig. l. 1. tr. 5. c. 2. n. 3. Alter propon subinde accipit ꝓ sola actione immanente, cui opponit actionē transeuntē quā vocat factionem. g. met. c. g. Alias propon paulo latiꝰ usurpat pro oi ea ꝙ nullū post se opꝰ relinqt sive immanēs sit, ut intellectio, volitio: sive transeuns ut egi, scio, cytharizatio &c. cui itez oppo nit ποιησιν, hoc ē factionē &c. illā tñ ꝙ aliquod opꝰ post se relinqt, ut ædificatio, scriptio. 1. magnorū mor. c. ult. Sed restant alia duo acceptiones propis, tum apud Aristē, tū apud eiꝰ interpretes frequentiores. Tertia ni mirū qua propis significat aliquā actionē moralem, bonā scilicet vel malam, ꝙ ab alicui ꝙ habitu aut rei habita dicit ꝓficisci, cui acceptioni opposuit factionē, acceptā ꝓ aliqua operatione artificiali, ꝙ significatio habetur. 6. met. c. 1. et alibi. Quarto vero latissime

simiter ꝑ quascuꝫ tanꝫ actiones tꝫ immanentes
qꝫ transeuntes, tꝫ morali qꝫ artificiali.
q̃ recepcio ab eodē Gilbo ego rejs sectis lo-
cis confirmatur, nempe ego. 2. met. tc. 3. 3. de
dia. b. q. 5. &c. Debet tñ pmitti, hoc
q̃to modo sumpta istas conditiones habeant
possit dexminare notitiam pratica. Pri-
mo ō dest ei actus seu opō, cio nouis
seu aliquo modo saltem indifferens et contingens
ut fuse docet sectis b. Eth. c. 4. in quo
docet eos q̃ nouis caruerunt et diuersa
bene ō possunt, neq; arte ad ea pducta
et conseqꝫter neq; illa pfectam pratica: imo
multi authores cū Scoto et Ockamo ut pmissi
cio ponunt libertatem, putantq; actionem
illā, q ō ē sectis libertati voluntatis ō ad
talem a qua cognitio q circa illā versatur
pratica denominari queat. Eva opus
authore Gilbo vera qđ ē, si loquatur de
pmissi, nota Bñam recepcionē, hoc ē de a-
ctibꝫ virtutū et vitiorum q ficul nō eos
sūt ē morales nisi liberi sint ituree rego
et seq̃ quod operaōes artificiales, adeoq; quod
actionem lata sumptā vera ō ē illā multi-

post acquisitam artem, incidunt in amentia
in qua non raro tam artificiosa opera
adhuc fabricant, quam cum sani erant; Ita
habent adhuc pitiam et notitiam sua arti
tiq non speculativa; Ergo practicam.
ut sup. Gillig. c. 2. n. 50. et. 8. Ita
negatur libertas ad propria voluntatem
sed sufficit alia contingentia et indif
ferentia operationis qua possit male vel bene
hoc illoc modo fieri. Altera conditio
ego hac secunda minime ut propria sit opa
tio sc. alicuius p rationem dirigibilis et mo
surabilis, ni gratia moris vel artis. Ut ip
si docet idem Gillig. c. 2. Ita ut
tum in priori conditione negativa con
tingentiam ad propria ut a a ratione dirigi
et determinari possit ad rectitu
dinem moralem vel artificialem. Unde fit ut ra
tibis et augmentis non sint proprie imo tepe
ordo neq amor et gaudium Beatitudinis circa Deum
clare visum, sunt. n. alicui dicendum possi
sunt se aliter se habere, neq a ratione ita
beri, vel dirigi aliter vel alio, quia quo

ep natura necessitate feruntur.

Dico 3to speculationem ē iudicium hīe intellectiōnē ꝛ ō ordinatur ad opus faciendum sed ad ꝛ
tam veritatem cognoscendā ut colligitur ex 2. met. 3. t. Alij exempla sunt huiusmodi cogitationes Deus ē ens et ens, mundus ō fuit ab eterno ytis ni Barbara habet 2. premissas Vniuersales affirmatiuas Dr. ex quo facile ē definire habitū speculatiuū ē, q̄ illum inclinat ad speculandas

Dico 4to; notitiam practicā q̄ sim accepta ē iudicium illius, de re faciendā q̄t faciendā ē. Primo debet ē iudicium adeo complexa notitia p̄tineat ad 2. uel 3, op aeramentis; nā ni prima operis nec ē speculatiui, nec practica cognitio, sed mera apprehensio. Secundo debet ē de aliqua re faciendā q̄t ē faciendā, q̄ dū alij coniter etiam docent q̄ describunt cognitionē practicā ea ē notitiam obiecti operabilis qua operabile ē: nō placiq̄ recte dicunt nō posse haberi notitiam practicā de eo q̄ natura impossibile ē ad ꝙ erenda operam

sed ois o pg ē, ut scia practica sit de re
tali, q ab ipsomet scientes fieri hic agit
talem a natura et p se loquendo: nā si qs
p accidens morbo aliue infortunio reddā
tur impotens ad operandū artē qua didi
cit ac scit vlonig videtur retinere pra
ticā notitiam ut si alicui artifici many
p scindantur vel oculi eruantur qbg ad arti
ficium suū indiget. Rāō ē tū qa pra
xis habet ē operatio aerio. dependens, et mu
tabilis a notitia practica: tū qa hec
unica sc. caā, phīs naturalis, scit eas quo
palto in media regione aeris fiant plu
uie, grandines &c. non habet notitiā pra
ticā de illis. Ex quo seq videtur, eandē
notitiam in tali phīo practicam futuram si ipsi
Deo conferret potestatem faciendi pluias grā
dinem &c. et si Deo eandem numero scian
practicam qua habet. v.g. angelo de re ab ipo
so solo o pabili, tonmani caret hoc, non fore
practica sed tantum speculativa. Denig se
quitur speculativū et practicū ē differre sci
dentaliter qndoqđ eidem et manente obo, nihil

et adeē possunt, ~~quidem~~ nigredo et albedo abstrahi.

Dico 2to, inter actualem notitiam practicā et speculatiuam varia ē discrimina nam primo practica ē cuius sui obiecti speculatiō non ē; ergo quo

" 1 discrimen practica ē cuius sui obiecti, illa non.

sequitur 2dm discrimen minimum practica notitiam plerang tempore se semp natura priorem ē obiecto suo, speculatiuam ē porro dicam saltem naturā; est enim, ad speculationis veritatē regulatam conformitas intellectus cum obiecto triplex cum mensura, inpta illud stato

Practica, tempore et natura prior ē suo obiecto, speculatio posterior.

Speculatiō debet conformari ū obiecto ut ū mensura. ni practica grauiter fit.

Ex eo quod res ē, uel ō ē dr. ad practicam ueritatē e contrario regulatur, ut obiectum intellectioni triplici suae mensura conformetur. 4tum,

Speculatiō ē ultimg

Practica ū primg.

speculatiō ē unicg et ultimg seu principalis finis sui habitg notitia practica uero ē tm finis propinq, principalis a. ē praxis seu operatio simul cum opere si quod post se relinquat, uel sola si nullum relinquat. Denigq notitia practica obiectum saltem proximum uarios ē aliqua praxis siue operatio, speculatiua u. obiectum ē quodlibet rei. Dicas, si qn speculatiō et notitia practica circa unū idemq obiectū versantur ut contingit cū gs pingendi pitg, alius

finis sui habitus

Practica obiectū saltē proximum ē uarius praxis. Speculationes gliscunt.

pictore contemplatur pingente quomodo tale discernentur? Ideo ego eo quod praxis, hoc ē pingendi actio nō unius cognitione percipiat, tāqm a sua causa et mensura, nō alterius minimè, ex quo fit ut pictoris notitia fuerit naturā, et fortè tempore etiam prior actione pingendi spectatoris v. posterior. Ex qbus iam facile intelligitur primo cognitionis practicæ definitur differentia p quā a speculatione differt: Notitia de obiecto operabili, quatenus a scientē operabile ē prescribens modum et rationem operandi. Et qm̄ vicissim a scientē, ideo ita intelligenda erit, ut scientes proponi sua operationem vel p se, vel saltem p suos ministros queamus possit, quēadm̄ architectus p fabros sibi subditos domum ædificat, q tm̄ fabri singuli artem suam scitam practicē habent, ut bene docet Gilig. et simlr Deus p creaturas naturia operatur. Definitur Habitus practicus. Habitus practicus ipsa ēē dictum phlorum: Opus naturæ ē opus intelligentiæ. Deinde facile describi potest Practicus sine operativus habitus ēē acceptus

ē n. habitualis inclinatis ad actū aliquig operis directivus. Hoc sensu in procem. Log. q. 2. d. 3. phasing ūram Logicā docentem ē habitū practicam seu opatiuum q̄a actū ab ea elicit, dirigunt opaōes ittitū, q̄ salt̄ ipsa prima, 2. et 4. acceptionem supra ex stēte phatam sunt pragos, quod nemo negare pt. eodem sensu q̄ op̄ is artes, tam liberales q̄am illiberales seu mechanicas una ūr Ethica et Prudentia notitiae et habitū opatiui ac practici sunt. alq; teste Dandino 3. de aiā, tex. 4g. notitia practica itaq; te sumpta, ab stēte in. 6. met. c. 1. dividitur in 2. species, primam retento noīe totig diuisi tertiam nobiliorem speciem vocant practicam, sine actiuam, alteram pyticin sive factiuā Actiua continet sub se Ethicā ac Prudentiam: Effectiua seu factiua, cunctas artes. In qua diuisione omittitur Logica Docens q̄a nec Actiua nec Factiua hoc de sensu quo ab stēte aliisq; ista vocabula usurpantur non q̄d non sit practica seu opatiua ullo modo sed q̄a nō ē habitū primeipalis, ad Organicū tm seu dominicalem, vt cū. S. Th.

op. 70. q. 5ª a. 1. contra quosdã recentiores docet eos veterum scitia. Ex qby ita etiam patet, quare hactenus et in proem. Log. signate semp dictum sit de practico seu operativo desumpto, qa nimirum iuxta phrasin Artis et veterum phtorem ac Theologorum noie practici habity et notitia nil aliud intelligitur fere, quam scia Ethica et Prudentia, quam noie proprie intelligitur actio moralis fere tm iuxta 3 propria significatum supra tradita. Artes ac potig factiui habity dicuntur, earumq opaões quas dirigunt fere physis seu factiones, non a. praxes seu actiones solent vocari, ut constat ex Politica artis apud Arist. 6. Eth. Dubitabis an etiam operans Logica dicpus saltē sexta practica sit? Reco conformiter dictis in proem. q. 5ª. a. 2. Opartem qua talis ē, sanctorū opaões iuxta directionē et dictamē docentis elicit, neq practica ē neq speculativa, sed tm ē operantem habitum, quem ars pingendi quā pingit, et ædificandi ars qua ædificat, nec practica nec speculativa, sed operans

dubitat ē. Dicēs ergo hoc sequitur aliquem habitum illicitū, nec speculativum nec practicum ēē, quod inauditum ē in philia. Concedo sequelam, et nego ēē inauditum; tum qa plurimi admittunt habitū a philosophorum illorum quos constat nec practicos, nec speculativos ēē: tum qa licet ois habitus vindicativus illicitus, aut practicus aut speculativus sit, opus tñ logica qua talis ō ē vindicativum, tñ alicui eius officium nō sit, quia circa quemlibet eorum philosophice dicere vindicet, modū ac formam dialectice a docente seu diligente Logica prescriptam: tum qa logica opus, ē tñ quidam quasi partialis habitus philosophie ad integritatem doctrinæ pertinens, ut. l. c. dicimus. Dico 3to, potissimū discernendum inter veram practicā et speculativā presertim totales ēē quod speculativa sua prima ac propria principia deducat ex obiectis suorum: practica a. a obiectis finis principalis, ut docet Soncinas 2. phys. te. 89. et ex Scoto et eius discipulo Gillio tr. 9. c. 1. n. 11. quod confirmatur ex illo aphorismate quod legitur a quod. 8. Th. in. 1. p. q. 82. a. 1. his verbis:

c. discernendum.

finis se habet in operatiuis, sicut principium in speculatiuis in quā etiā sententiā idem hoc scribit, in. 2. 2. q. 47. a. 6: sicut in rōne speculatiua sunt q̄dā nt naturaliter nota, quorum ē ittōy, et quedā q̄ ꝓ illa innotescunt tribicē conclusiones quarū ē scientia; ita in rōne practica proponitur fīa ut principia naturaliter nota et huiusmodi sunt fines virtutum moralium q̄ finis se habet in operabilibus sicut principium in speculatiuis et quedā sunt in rōne practica ut conclusiones et huiusmodi sunt ea q̄ sunt ad finē in q̄ puerīng ad ꝑpōs finibus. Hec. S. Th. Quorū verborū hic ē sensus: sicut rnō hūe ittōy speculatiuā in suo discursu ꝓcedit ex principijs ꝓ se notis ad aliquā conclusionē ignotā dem inuestigandā, ita etiam practica cū hoc tm discrimine quod indemonstrabilia principia speculatiua ex naturalibus hoc ē mario esse timus ꝑ habitū principiorū q̄ocatur ittōy documentum a doctore ꝑsertim. 2. de anima habitū eius q̄ speciebus quarū passiones speculatiua demonstrantur: practica vō principia

nide non habilia. q̄bꝫ etiam teste eodē. S. Th.
ibidem. a. 1ª. assentimur tripa p̄ a notis et
q̄dem naturaliter etiam seu natio. Desumuntꝫ
a Ethice finis, ligꝫ speciezum ep q̄bꝫ deinde
conclusiones ac notitia practica insequuntur ut
manifestig fiat hanc doctrinā non m solis
moralibꝫ locū habere sd m oibꝫ operabilibꝫ, addo
eodē. S. Th. m. q. 2. q. 102. a. 1. ep stetit q̄ nra
assertione hac scribentem. Ratio mgt eorū q̄
sunt ad finem humitus ep fine sicut ratio dispo
sitionis sumitur ep relatione ad finis sig
ut dicitur m. 2. phys. t. 88. Ita. S. Th. ep
q̄bꝫ ita p̄bo nram assertionem. Quando scienti
am aliquarum rerum q̄ p̄ se ad aliquē finem
ordinantur mgtur oportet nos eam rationē seu
p̄portionem a fine desumere; sed m qualibet
scientia practica seu operativa quamvis cog
nitionē eorū q̄ p̄ se ad aliquē finē conseq̄endum
referantꝫ, nisi ta doctrinā stetit 2. Eth. c. 2. Ethi
m qualibet scia operativa principia p̄ a notis
a fine p̄ Ethicen illig desumenda sunt sicut m
speculativis desumuntur a stetit eorum q̄ Ethicis.
teste stetit.

Minor p̄ se patet

Maior ꝓbatur exemplo serre cuius dispositionē seu figurā et miam ego qua consti
ci debet demonstratus deberet ꝑ medii acti
ꝑa dictionem finalem serra sic. a. g. modo:
Sed quod aptū ē secare ligna, ferreum
calibeatum sit operatū, habitus figura
praditam; sed serra debet secare ligna: ergo
Rabd ntra, 2do ꝓbatur, qa cuius ꝓ habitus spe
cifica distinctio desumitur ex diversitate ob
iecti formalis seu principiorū diversitate for
mali, ut ua ponit .1. Lork. c. 23. ex cui entia
docent Comm. a. 2. sed artes et scia practi
ca sunt specifica distinctionē desumunt a fine
ut ex ponit .1. Ethi. c. 1. et cui entia etiam recte
docent ydem Comm. a. 1. Sed etiam prima et
ꝑ se nota principia actum et habitū operatio
nū sunt ꝑ a fine desumuntur.
Ex hac doctrina euidenter sequitur quod ni proc.
q. 2. d. 3. arg etiam supra ni. 1. Lo. k. p. 1. a. 1.
sub fine dicitur hanc ꝓpōem Logicam: Demon
stratio gignit scientiam ē ni. 1. modo ꝑ id, arg
oto ꝓ pōem ꝑ se notā, et ni Logica pōt nide
monstrabilē a Priora. et ista doctrina

Arbit 2. Post. c. 11. diuersa ēia possibl se
mul cum demonstrare altā finalis cā mod in
practicis ita constituta ē ut p aliam a pti
one phasi nequeat. Quare sīgs cū aliq
bg accidentibg p mutam cām demonstrari pi
mitū ex eo quōd demonstratio constet ex nāgis et
evidentibg. dī. concluderet demonstrationē gigno
re etiam ex sola de Sylo Topico quod opini
onē et quod Sophystice deceptionē quod ifto
distinctā cognitionē certa et dubia distinctā
TOTIVS cognitionē pariat dī. ut tamen face
ret demonstrationē QVIA, a posteriore p effec
tū pinde ac si pharet tantū se cum ea quod
terrea, deducta, debito q modo disposita sit &c.
Qua doctrina confirmata ex Arist methodo qua
demonstrandi doctrinā in post. l. tradidit, hac nem
pe de cā, eos inchoauit, ad explicationē et
ifticie sua demonstrativa, tāqm a fine Sylli
demonstrativi quo supposito deinceps ordine
resolutorio demonstrationis conditiones, figuras
et terminos, presertim medium explicauit. Ordo
in resolutorio ē, qī vel a toto ad partes, vel
a fine ad ea p q finis obtinetur progressio
&c.

Differunt ꝓterea scia practica a speculatiuis quod speculatiua meras speculationes eliciant practica u. ea operativa totales, triplicis gñi: ubi hꝫ contenta ibi ꝫta dicta ex Aristē in proem. q. 2. dn. 3. et. q. 5. a. 2. quamuis a. iudicium subsequens propinquum ꝫ tam quo videlicet ex animang diuidimus an praxis seu opabile ad ꝓsentia operativi habitꝫ fuerit ꝓfecta speculatiua potꝫ videatur ee qua practica nihilominꝰ practicum dicendum ē qñ actitudo operis et iudicij ꝓcedentis et dirigentis ab ipso essentialiter ad ectum dependere, quod satis ē ut practica dici queat, ꝛpē cum Aristē. 7. Ethic. c. 1. asserat, qñ faber considerat rectū angulum et Geometra, hanc Geometram habere ꝺ̄ notitiam speculatiuam, sabrum u. practicā, eo quod illam cognitionē ad opꝰ referat.
Ex hoc discrimine regitur dubium de sexto ꝓpte 7. met. l. 23. nimirum quod practica, praesertim totalis, ꝓprium sibi locum, respectu scilicet primi et secūdi gñis actuum, partim operativi respectu secundi. Attꝫ licet ea de specie inter se differāt nihilominꝰ tñ unicam totalem habitum practicam

constituant. Unum nihil aliter ordine et p̄
accidens si non etiam gñe vniuoco: Speculativa
n' scia cum to nihil unig gñis speculationes eli
ciant simpliciter habitg sunt, negata diuidi possunt.
Vnum denig dicitur ē quod practica
scia habent obiecta contingentia q̄ aliter se
habere possunt ut docet Philr in Ethicis, et cū
illo cōi scia. speculativarū n. obiecta, nulla
sunt q̄ aliter se habere non possunt, ut ibid.
et in tobia. l. Dñe. docet idem Philr.
Ratio patet q̄ dictis, q̄a obiectū scie practi
ce debet ē capabile a sciantō, nig scia pra
ctica mensura et cā est; at speculativarum
obiecta, cum sint mensura mensurata, non
debent posse aliter se habere: Ad obycia, de
contingentibg, scitur dupliciter nō scitis.
Deo contingentia ē duplicia. quedā sunt
contingentia sdm gd, q̄dam fpter. De ḡis q̄
fpter contingentia sunt, ut sunt oia accidentia
de vbo predicabili, nec practica nec
speculativa scia, de q̄ pio tm habeat pī:
dē de contingentibg sdm gd, vniuersaliter

sumptis, artes et scia practicas habebunt.
Sunt a. contingentia istorum quid: illa q. ad
eam efficiendam, materiale, et formalem
relata ee et o ee et hoc nisi alio modo
ee Deum possunt, sed ni ordine ad finem
necessitatem habent, quam scire ea, ut
pba et ni ordine ad artificem sua, sit
ee, et o ee; Item ferrea sive calybea ee
vel cerea, et lignea sed in ordine ad suum
finem q e facta compacta, ex ferro calybeue
consect ne esse e: eodem modo natura etiam
duplex e: Una videlicet ex sua intrinseca
natura adeoq; absolute, ut homem ee animal
rationale vel risibile, et naturam istorum
nominum ex fine tantum: Alia ne q divina
Dei potentiam dicta se habere pt, hoc
etiam q humana. Illud e obiectu speculativa
scia, hoc practica, si Deo ni displiceat
accipiatur. ne circa contingentia singularia
versabur artes et Prudentia.

QVÆSTIO III.

Quomodo scientia ab alijs cognitionibus differat?

Dñe ê opg scientiam cum dubitatione conferro quandoquidem ista ê assensus et iudicium certum dubitatio a. nullum iudicium ê qz dubitare ê quasi in equilibrio suspensum mentis pati contradictionis assensum nel dissensum pbere nel qz q neutra parte sufficienter mentis nel q utrag; eis equalia desunt. ut hñ docet g. Th. q. 14. de Veritate. a. 1. et Vsq. 12. d. 62. c. 8. Omissa igr dubitatione atq; etiam erroneis habitibus ac notitijs, etiam comparang tñ cum illis cognitionibus, quatum mentio facta ê in. 2. q. proo. ep scte. b. Ebr. c. 3.

ARTICVLVS. I.

Quomodo scientia ab opinione differat?

Da ista q. fusè agit Scotus l. 1. Dist 2. c. 26. ep qua notandum: Opinionem de nomen equum atq; subinde ita late usurpari ut eis cognitio

q̄ nō ē demōstratiua scīa qđ ꝑncipiōꝝ
intelligentia noctat opīo, p̄ certū si ad illam
speculatiuam ꝑtineat. Jta. S. Th. inter-
accipitur ad eodem ꝓpte mittere. ib. et de
sensibilibus: Cognitio de his q̄ accipiuntur ut
contingentia se aliter habere. Dico, ut con-
tingentia, qa authore ꝓpte etiam circa talia
versari ꝑt opīo q̄n nec ō cognitū aliter
sit nec tm̄ p̄ medium ꝑbabile cognit.
Jta opīo, ꝙ dem authoribꝫ vi. 3. de aīa,
t. 15ª. his tribꝫ modis amitti ꝑt. Primo
opīo 3 modis amittitur ꝑ mutatiōnē rei seu obiecti, ut si qs Socra-
te largerē continuare essentiā desinte.
Secundo obliuione, vtrigꝫ materialis et for-
malis obiecti. Tertio si contrariū rōnꝫ
habitiorꝫ occurrat.
Hoc modo sumpta opīo ē quasi quēdā
genꝰ nālis generale, continetꝫ sub se diuersa
1. species opinionis o cognitio speciēs inter quas sensꝰ ꝓpriꝰ et ꝓpria
experimentalis. talis sine ratiōna cognitio qua eni dicer
cognoscimꝰ obiecta contingentia. v.g. pariē
tem huiꝰ auditorij ee album; et non ni si ra-
tiocinare ac sentire. Quia cognitiones a sen

differant fp materialiter obiecti contingentis
Altera ipsis species è fides C humana ? nã
de diuina stati nil cogitatum ? q è medium
quo existimet vel distantiam alicui fpsi ab
doctrina fp dicentis authoritatem. Porro ad
fidem duo requirutur. Primum ut res credenda
ab aliquo dicatur aut scribatur: Alterum ut q
dicit deus et fide dignus sit ut recte docent
Conim. c. c. 2b. q. 1. a. 2. q addunt credenti
aliquando utrumq; ea obscura et meridies,
qr scilicet is q credit nec audivit dicentem
ipsum, nec etiam evidentia scit, illã nõ solere
fallere et no mentiri. E contrario aliquando
utrumq; è evidens, quod cum sit vocatur fides evi
dens ni fallificante, nam licet tunc res quam
tali fide credimus ni ipsa 2 se õ sit evidens
qr tũ tantis quoad utrumq; è mihi evidens deo
etiam rei credendo exhibens efficaciã quam
dam evidentiam communicat, respectu credentis
fp quam fides merito dicitur evidens ni alia
ratione in tenebris huiusmodi fidem habet q ex multorũ

2. species
è fides humana.

uerbis aut scripris intelligit Romā ei
ibrīgi Summū pontificā residere. euidenter
.n. tali credenti constat ptiumq; hac a multis
dici aut scribi; deinde ꝙ penotā euidens non
raliter saltem ē, eos q talia dicant ac scribāt
uerosos ee, quodqdē impossibile non aliter
ē tot ac tales homines in assereda re falsa
ita conspirare. Dipi, ꝙpendum
solig Dei authoritas ꝑpta et eo infalli-
bilis ē q̄ cum sit summa et infinita cog
nor xult nec ꝑt fallere et cum sit etiam
infinita sapiens ōiq; certissime sciens, falli
o ꝑt.

Alia species ē opio
presse sumpta q̄ descripi ꝑt, nibilum euidens,
quo illicq; assentit nel dissentit cui pati contra
dictonis, cum formidine oppositi. Dum dici
tur Judicium non dicit, excludit ergo ptiali pi
onē intelligentiā, scia, et nitidissima sine ex
imentalis rerum cognito, et contingens etiam opio
tale sumpta q̄ scia se nec euidentiā rei in
euidentiam de possit; ptema habitatio, ꝙ
quam neutri pati contradictionis ꝑfectam assereq;
aut dissentq;. Dat formidinem oppositi

fide divina q certior ē oi humana cognitio
ne et p quā sine oi formidine rebus a Deo
revelatis † assentimur.
item denq; studiosa scia et prin
cipiorum intelligentia, q ut dicit Dial. q. Post.
cit. ita certum faciunt scientem ut de falsitate
oppositi aqē certy sit ac de veritate prin
cipiorum de conclusionib; oportet. n. nigt scien
tem nigantibilem ē tam circa premissas q̄ā
circa conclusionē. Sed difficile ē qd p formidi
nem intelligatur, quādoqdem dicit q. Ethi. c. 3.
dicente, et ep practicis videtur multi etiam fal
sissimis opinionibus sine oi timore aqē fir
miter atq; illis sensu firmissimis adhereant.
Deo iam dubio ta. 3. n. 4 v. ep oi scientia
excludere formidinem virtualē seu radica
lem q̄ videlicet ō ē dispositionalis timo
ris vel dubitatio sed nil aliud quam quod opus
debeat ē talis assensus sine iudicium, cuius
pars obiecti formalis vel materialis ō cognos
cat subē falsum. Ideoq; hoc opus multis a
nobis discrepat ad quā, ut tibi explicat Tol.

† Assentimur.

sue. 4. certa natia sunt. Primum clarita
tas seu evidentia, vñ certitudo tine ne
essitas obiecti materialis, qa nihil non
pt ea aliter habere. 3tium Certitudo
seu necessitas obiecti formalis: ita etiam
scibile formale seu medium no debet se aliter
habere posse. Quartum datur certitudo ex
parte subi nisi unum vt q sciat, clara et evi
dentia vñ alligat certitudo sibi p assentiat,
utrumq; obiectum aliter se habere ꝛ posse, ac
consequter oppositum nō possibile ē. Ex qrs
4. primū et 4tum nō repugnant ō pisi; 3tium
v. et 2dum non repugnant qua nata sūt ad
opinionem non sunt.

Ex his segtur primo quod recte docent Caiet. initio
a. 2. suspicionem fere tm accidentaliter ad ō pisc
differre, nam suspicio ut colligitur ex. S. Th. in
2. 2. q. 60. a. 3. ct. 4. ē ōnio ex levibus signis orta
p quam ō totalitas inclinatur vnius suspicantis
ad unam partem contradictionis licet magis deter
minetur in hanc qā in aliam, ut ait Idem. 1. Post.
l. 1.

Lectus .2do quod recte docet Scotg. 1. Dist. q. 8.
c. 2. contra Conimb. etiam fidem humanam esse
talem q o ẽ euidens ni testificando ēē speciem
opinionis prorsus sumpto tum qa etiam illis assensus
cum formidine coniungi ẽ, et sit ēē vere et stabg;
tum qa fides humana vt. S. Th. in 2. 2. q. 4
a. 5. bene colligit ex Arist. 6. Eth. c. 3. non
ẽ habitus vere q sit vnus illorum: tum qa Aristo
1. Top. c. 1. ait quod fidei humanae, nam diui
sa ẽ vnus illorum, ipsi incognita 3 videtur ẽ
rationem opis, eaq pp inter locos dialecticos
vere etiam ẽ authoritas humana: nec obstat
quod Comin. obiciant fidei humanae obiectu
formale ac motiuum specie differre ab opinione
obiectis formalibus qa opis stricte sumpta, o
ẽ infima species sed prinde ac scia demonstra
tiua vere quodlibet subalternum habens sub se ali
as innumeras q varietate mediorum q habilium
species opinionum, tam subalternas tum infimas, ni
hil quae una etiam ẽ fides humana, talem illa
q o ẽ euidens ni attestando, euidens n. cum ea
experimentali cognitione certitudine eo quod

mio etiam sapat, videtur sub opioe late sumpta genie ois differre ab opioe stricte accepta

Quare opio late sumpta primo dividi potest in cognitionem opimentalem et fidem seu etiam evidentē in attestate, et in opinionem presse accepta; hac in suspitionē et fidem humanā observam.

Distingui etiam go ōi entia p opio late sumpta cum ōibg et singulis speciebg suis, in Immediatam et Mediatam: nam sicut natie ppōes partim sunt immediate q p priora aie diverser sequunt demonstrati; Partim mediate et demonstrabiles, ita etiam contingenter autho ze Ferte .1. Post. c. 18. in quo pbat nō dari p̄gressum infinitum in ullis predicatis seu natijs seu contingentibg, et c. c. 26. solum in mediatē opinem describens ait, quod sit accepti ab assentg ppōis mediate ō natia; videtur sane q ego terminati aliquam vesi similitudinē et p̄ babilitatem habeant. c. c. parentes diligent filios ois pauc nulle ditatem, go pbg dedici possūt mediate conclusiones pbabiles. Denum sicut scia, ita etiam opio tam in gre, tam in specie

duplex ē; habitualis et actualis, q ep dictis sc
tes intelligantur. Ad ep tertium
circa quationem h. a. magna controuersia ē inde
eodem obiecto simul ab eodem toto possit haberi
opio et scia. Soty et Rub. l. c. cum forte
al. S. Th. et plerisq negant.
Contra. cum Suar. et plerisq rectius ail. Nor
dicing primo, actus incidentes simul circa idē
obiectum complexum si eodem tempore cum euidentia
consistere non posse. Sta docet. S. Th. in 3. d.
q. 67. a. 3. et in 2. 2. q. 1. a. 4. et 5. ep. S.
Augustino, q ait: Quid. n. ē fides, nisi credere
quod non vides; et ep. S. Gregorio dicente:
Res apparent non habent fidem, fides. n. ē ar
gumentum rerum no apparentium. Heb. 11.
Ratio ē, qa euidentia et incidentia opponuntr
priuatiue, sicut tenebre et lumen, caecitas et
alia; Ergo non possunt simul in eodem tempore
consistere. Ep hoc segtr quod ibidem S. Th.
docet opiosum posse sum ptā ō posse cū
tia ad intelligentia principiorum, vel in ep imentali

et gravis alia evidente notitia.
Ratio ê qa opio sic sumpta ẽntialiter ê inevidens, authore eodẽ. S. Th. c. a. 3.
Confirmatur hac conclusio ex eisdem utilissima doctrina, quã habet. c. a. 4. et de Verit. q. 14. a. 1. Qa intellectus humanus tũ de his modis solet se habere in suis obiectis compositis iudicandis. Vnde ê qñ ab ipsomet obiecto sufficienter movetur imo ad assensum vel dissensum necessitatur ut sit qñ obiectum vel in se immediate evidens ê, ut prima principia et sensibilia obiecta, vel p aliud et mediate, ut conclusiones q tam ex primis principiis per tam ex sensu et experimentaliter cognitis per eius debitam consequtiam dijudicantur. Aliis vero modis ê qñ o sufficienter movetur ab obiecto, sed p terea oportet accedere motionẽ et impulsum voluntatis, quod sit quandocunq obiectum neutro modo evidens ê tunc. n. voluntas ad credendum vel opinandum movet et impellit illum sibi subditum, ut ex. S. Th. sensus docet Scotus con. 3.

Ex qbg ita pbatur resecti: Qñ ittity sua
sponte necessitatur ad assensum vel dissensum
suo obiecto pbeatur tanc voluntatis motis seu im-
pulsu et consequenter etiam alty ittity ab ea earte
dependentes locum habent; Sed quotienscuq;
liquod obiectum cadens in se vel in alio tunc
ittity absque vllo natura necessitatis quoad specifi-
cationem; Ergo tunc habet locum vllg alty mo-
uidens, cuiusmodi sunt fides et opio prosse sumpta.
Dico 2do, Habity eadentes et nientes opor-
tet simul in eodem subo esse. Sed habity
eadem inter se oppositionem habent qua alty.
Ex utraq conclusione 3 modis supra de opinio-
nem relatis adiungi potest quarty, qua ad
positis scia vel notitia evidentis.
Dico 3tio, Opio non habet subalem formidi-
nem annexam nec cum scia nec cum fide divina
nec cum vlla alia certa cognitione locum habet
in eodem circa idem obiectum complexum:
Ita communiter docent Conim. q. 2. art. 4a
scia et cis certa cognitio reddit cognoscentem
impotabilem, et aque certum et salte virtualiter

De oppositi salutate, tegte Flate. 1. Dort. c. 2. Confirmatur qa nō possibile ē actū simul iudicare aliq̄d ō posse se aliter habere et posse se aliter habere, cū sint contradictoria. Dcam consequter etiam dicendū videt de habitibg huiusmodi actuū, cū eam dcam quam alij nitet se oppositione habere nihil amant. Dico 4to, Actg q tm̄ rationi recti sunt possunt ē simul, vt docet dcam Conim. ar. 1. et Fol. q ait Scotū ō ē locutum de talibus. Probatur cōclusio dispōnis sic regressu demonstrādi ad principia positiua q se noto q habitū principiorum, vt oīa a posteriore probat et cognoscunt demonstratiue videt q experimentali cognitione nititur sicut dcm̄ hoc quod intelligentia principiorum: tum qa forsitan q dicta non habetur de potestate tm̄ ut virtute nō videtur habere repugnantiam cum actu q dicitur esse q habeat potest opinari propria dicta circa idē obiectū complexum nō possint simul consistere cū scia et toto genere ab ea differre. Vide plura apud Fol. et Conim.

ARTICVLVS .11.

Quomodo scientia a principiorum intelligentia et a sapientia differat?

Distinguitur etiam ab ijs cognitionibus q̄ sunt virtutes intellectuales, scilicet ut eam etiam a quinque ijs quas ponit 6. Eth. c.3. et seq. tradit scientiam. et ū hoc a.eam a duabus speculativis, ni.seq.u. ab 8o primis discriminabimus.

Prob. q principiata intelligenti, ē ea vel actu vel habitualis de quibus sit. p. conclusio.

Vbq realiter ac specie differt a scia; prima pars p se nota ē, quia possent esse scia sine ea. Secunda pars ostenditur a Gillis. l.q. tr. 6. c.2. ex Arist, c.6. Eth. c.6. et 7. et .2. Post. c.18. et ex. S. Th. contra Lyra. et probatur ex diversitate motiui, nam primis principijs p se et absq; ullo alio medio ex ipsis terminis quibus constant apprehensis assentimus sed conclusionibus non nisi p aliud medium realiter ab ipsis distinctum nempe p principiorum assensu assentimur. 2.

Intelligentia principiorum distinguitur specie ab Sapientia tum Aristotelis tum nostra, ut vide Conim. p. Post.

c. 23. a. 2. c. 2. et Rub. tr. 1 n. 20. Hāo ê-
qa principijs fines alio motivo assentimat
quam particeam aliqm aspiciny. Sgr finel
ang tenning nariebet otia a principijs cog
nitiones nariabuntur aty una ab altera nisi
reg distinguatur qua aspicty alli et nigri.

3.

Intelligentia principiorum dividitur in practicā
et speculatiuā ita docet Hosty. 2. Ethicor.
ct. 9. Thi q. 79. a. 12. ass. 2. cit. dicit Tria.
Practica ê q circa opaões ad mores vel actus ci-
viles versatur, huiusmodi sunt ista: Deus ê co-
lendus, parentes honorandi, virty amplectenda
vicia vitanda, non occidendum, et ista, Serua ê seruare
Vigna, domus ê aedificium ad nicolas a calumnijs
ejus defendendos ejus tuendam, denominatio giril
Fiam, Topicy opicem, Ffrio rei sententiam ap
plicat. Moralium principiorum intelligen
tiam habitualem Ethici et Theologi tam
9. Thi 1. p. q. 79. vocat Synderesin, cuius
officium ni coi aiant ê nisitigare ad bonum
et murmurare de malo &c. dicunt ista prin-
cipia quod speculativa fere dicunt mentem ab ea
dem libidy dissimilis cuiq; rei speculandae: practica
u. ey dissimilis finem opabilium, ut n. c. as.

dicitur. Concedimus tñ ois principia ptima
nitet sed quod si qñ quodd nos aliq nota sunt,
minoresceant nobis p inductionē et experientiam, ego
singularibus exceptam vt fase docet Herlen. c. u. 2.
Lose. quod ō ita intelligendū ē, ut qdā saltem
quasi primorū principiorū cognitio ex discursu
p inductionē acqri debeat, sed hoc modo tantum
quod experimentalis et inductiua ex singularibus
nanscta cognitio conferat et iuuet intellm ntm ad
principiorum terminos bene apprehendendos q
apprehensione facta illis tanq̃ naturā quide
ac lapis e sublimi deorsum tendat principijs
apprehensis tbel assentim nel dissentim vt ex cōi
sitia bene docet Tol. in fine Rod. a pud quē
de hac re plura scita vtilia legi possunt.
Dixi ō circa hanc q. difficultas ē, an habitus prin
cipiorum sola tāa differat ab intellu nro, vt in Du
rando docet Soto, et Gregorio de Valentia Tom.
2. disp. 4. q. 3. pu. 1. an realiter, vt sentire
videtur Herlen et expsē docet. S. Th. 2. contra
gentes. c. 78. et. 1. 2. q. 51. a. 1. Ferrarien. et
Caiet. ibidem Comm. 1. Lose. c. 1 q. 1. a. 4. Rubio

tr. 1. n. 7. Vasq. 1. 2. disp. 79. c. 3. A Zor. Inst. mor. l. 3. c. 21. Vtrag tutia pbabilis ē sed posteriora priori pferenda: tum pp authoritatem tum pp hanc rationem: Illatis ex phabita terminorum apprehensione et pcognitis principijs eodem modo se habet ad conclusionem scibilem sicut se habet ad principij apprehensis eorum terminis, quibus conclusiones pinde ac principia caidem ostendunt et pinde necessitant illum quod specificationem circa conclusiones scibiles vbq; oī controuersia Datur aliqs habity q realiter ab intelligendi potentia distinguitur; Ita etiam circa principia. Et obijciunt primo habity o Datur nisi aliqs post frequentem actum speculativum apparet se promptiq delectabiliq operari, quā prij sed primis ac pce notis tam ante, quā post assensq frequentes elicitur semp aquè facile assentiri videmur. v. g. quod bis tria sint sex et quod oe Totum sit maius sua parte. Ergo non acquiritur aliqs habity realiter ab illis diversus. Rdeo concessa maiore, negando minorem, apprimus. n. quo capiq etiam notissimis principijs

assentiant tanto nos ad promptiores faciliores
praesertim circa principia paulo abstractiora, ming
retrahendos nos. Objciunt 2do, tanta esse aegr
in habitum qua potentia q habitum capaces sunt
aliqua indifferentiam habent respectu eorum actuu
quos egerunt. Ora de ea egtorum sensibg
non negare habity; Sed intellectiua poter
ad primoa principiorum nullam ho
bet indifferentiam sedem ratio illis assenti
endi. Ideo primo si hoc vis dicq quod
cognoscere etiam non dari habitum scia. Ideo
2do, illum hamaa, circa prima principia,
adhuc quod cognitionem ad libitu et indifferenter
et cum termini soleant tam rarid et frequenter
nimis imperfecte apprehendi sentire difficultatem
ac proinde habitu principiorum bene indigere
ad eos expandos. Ex dictis colligi
et assertum principiorum de actum nto sim
pliciorem, ming connotatiuum qua assentu conclu
sionum sedem illa nil aliud q obiecto habet
quam principiare q se notum simplicig appre
hentione concipiu: et scientialis assentig ad
quam connotatiuig et inter illa officia q mip. Leti.

uniuis complexo iudicio competere dispiciq; cū
tialiter connotat ideoq; includit ipsa principia
seu medium p quod euidenter iudicare
debet conclusioni predicatā Vnde connumeranq; et
Vterea etiam euidenter iudicare debet bonita
tē consequentie ut ex cōi hn Gillig. l. 1. tr. 4.
c. 7. n. 8. et. 9. docet.

Vt discrimen ſcie a ſapientia intelligi
ē duas electiones opinionū, circa ea de quibus
tem viros doctos ē. Nam Gabriel. l. Eth.
tr. 2. c. 6. et. 7. cum multis putat ſapientiam
ēē unicum habitum, ex conflatum ex duobus, ſci
pe ex habitu principiorum et ſcie quod quod
ex Aristotele dicente. Sapientem ergo
solum ea scire q ex principijs cognoscantur, sed
etiam circa principia dicere vera oportet.
Quare sapientia erit illud et scia, et quasi
habens caput scie rem practicabilem mouens.
Contra Gillig. l. 1. tr. 4 c. 9. n. 9. et Conin.
1. Dost. c. 26. q. 1. a. 1. ex codē Aristo. c. 6.
et. S. Th. ibidem. l. 2. et. 1. 2. q. 57. a. 2.
et cōiter omnia recte docet sapientiam ēē
quod conflatum ex principijs et ſcia habitibus
ēē nobilissimū quandā scia ni cōi sumpta speciē

uel bono ê nobilissima species animalis. nã
dcia generice sumpta, significat cognitionem
ꝑ cam supta Ethicem Aristo. 1. Posterior. cap.
9. 1. a. 7. et 9. 2. a. 1. a nobis explicatam.
Dividitur g. in eam q ê rerum Altissimarum
ꝑ cas altissimas, ꝛc sunt Deus et Angeli; et in
eam q ê cognitio rerum inferiorum et min ꝑfecta
cam q circa eas. Aristo igr, dum in 6. Ethi.
distinguit. 5m. Virtutes intellg, scilicet sapiam
ꝑtia. q cognitione rerum infinitorum ordinis q sunt
cas; nõ solam scire ꝑ demonstrationem scilicet
ꝑ sapientiam a. attigit metaphysicã q ê scia
rerum diuinarum ac ꝑfectissimarum cas exomia
pars tractat initio. ii. procm. 1. met. quasi
ꝑfectissima. 5m. habity et contingit scire ac sapien-
tiã, scias et scitum inter se differant.
Ad rationem Aristo a Gabello et Vasq. 1. 2. d. 8. c. 5.
opponitur; respondeo sapientem circa principia
primo nouissi dicendum tam ꝑ conclusiones metaphysicas
assentiri non posse nisi ꝑ principia ung. n. ibi q.
numero alig. iudicatiua ut paulo ante diximus scitur
tam ni conclusionem tam etiam ni ipsa principia,
sicut una numero visio ni lumen et obiectũ colorati

quod ordinante lumine videmus ut ego mihi tuto videor Sotus. 6. met. q. 10. et S. Th. 1. 2. q. 8 a. 3. et q. 57. a. 2. ad 2. Et quo timen non sequitur quod Dargu. cum Fabulo prime habitum principiorum non distinguit a scia-conclusionum et sapientia. nā habitus et omnes principiorum secundum et ante conclusiones fuerint, et denique principia simul et cum conclusionibus et omnes scientiales et practicales percipiuntur: tam quā sapientia. nā naturalis physica quoad prima principia ō tū conuenit cū alijs scijs in eo quod suas conclusiones probare docet, sed hoc differt quod tam naturalia aliarum scientiarū principia contra pertinaces pertalantes negantes confirmare potest, ad deducendum ad impossibile, ad quam rationem terminatur explicationem ut fatis docet Pitig et Tol. supra q. 2. a. 3. cit.

ARTICVLVS III.

Quomodo Scientia a Prudentia et Arte differat?

Ars et Prudentia conueniant primū quod ambo sit Practica seu Operativa cognitio scientialis et

habitualis ꝓtinens ad ittm practicū ut docet
S. Th. in. 1. 2. q. 49. deinde quod intraḡsit
discursiua ut ꝓ ei sntia docet Fol. 1. Dose
c. 23. et Suarez q Tom. 2. in. 3. p. de in mat.
fatal Azeor de Prudentia accidentali hac tm
differens a scia et utriqꝫ discursq debet ha
esse mio singulare et fere speculatiuū: maio
em intersciam et practicā, ut ego scte docet
S. Th. 6. Eth. l. 9. et Fabr. 2. de Naturalogica
c. 14. et constat his exemplis ut prudentissimi
li fere modo ratiocinatur Dnapi a potente et
diuite ē pauper et ego bene posse illi dare; ergo huic
omni. Ars a hoc fere modo ꝓcedit.
Domꝫ edificanda ē ex bonis lignis, in terreno
loco; sed iste mons. bona ligna et in hoc loco ē
terra sotia; Ergo ex bonis lignis in hoc loco
edificare domum possum. Docet ea utraq
inspatar circa contingentia et q aliter se ha
re non possunt ratione Arte. 6. Eth. c. 4. item ut
traq circa singularia; Calleam. n. carat medicq
non hominem communem nisi Artes ex dictis qꝫ

patet nam conclusio regulat determinate pa-
tem premissarum ex qbg alterā dipiens regu-
lare nō debere. Hinc dicunt illi practi-
tici supponant habitum principiorum ex qbg
suas conclusiones inferant sic etiam tm de Le-
doctis sua dictamina seu conclusiones colligat
partim ex universalibg principijs
ex notis et a principijs habitu
uel arte ni aliqua sit practica quod ad
altercante demonstrat, ut quod Paulus
docet Iste 7 Et c. 3. et quod artes mecha-
nicas, minuat n. p. Dott. c. 7. n. 19. apud Dolet.
partim ex premissis talem una p cognitionem
experimentalem omittit, inquit Salon. d. Eth. c. 7.
et. 1. met. c. 1. dum dit ni attinentibg ad arti-
onem et effectionem magis consideranda in ē mixto
excepto et in singularibg mixtis, qua mediā
notitia quam universalium circa practi-
ca ni eoibg cui mixtis est, ut bene monet
Bicolominis gradu. 5. c. 19. - Quia ultra
magis spectat veritatem practicā quā speculativa

ex vade fit vt licet minor ꝓpositꝑ speculabiliꝫ
falsa sit assuming tñ sequatur conclusio, sine
dictamen Prudentie circa Artis practice rectum
vt ois docent, et ꝯpientia ꝓbat qꝛ ꝑs n. g.
hoī scit et avaro quem ꝓpem ē prudē
tem credim⁹ dat elemosynam, vel mi aliquo lo
cone ipe recto quem debita diligentia ad
hibita ꝑpem iudicavit de vna vitroꝝ edificat
Sed in huiusmodi conclusionꝫ practica in id
genꝰ eventꝰ, speculative falsa sint relata
tñ ad finē Prudentie ne artis vera sunt, ꝓ
veritas practica attenditur. 6. Ethi. c. 2. et
ois Ars, ē conformitas ad rectum a ꝓpetitum
sine mentionem finis: Recta in quā vel non
recti rectitudine quam Prudentia ꝯsigit vel ar
tificiali tñ qualem artes habent: Sed hec
conclusio practica in ordine ad suū obiectū
falsa sit tñ in ordine ad finem ad quem
mentionem non ē pīt.

Differunt tñ inter se Ars et Prudentia quod
hec versetur circa exteriores operationes. Artis
et plasang ab Arte vocantur prayer. i. exteriores
factiones q̄ plasang ab Arte vocantur pij. et ex
prayer etiam dici possunt labē et generia ma
gna vocā prayi. ut ex. q. 2. a. 4. conclē
hinc habitualis Prudentia definitur ab Arte
7. Eth. c. 8. Habity cum vera ratione ac
ug circa ea q̄ bona et mala homini sunt
ubi definitur recta rāō agibilium q̄ differt
tam actuali quā habituali Prudentia conjunct
quidem etiam cum Arte definitur ab eodē recta
ratio factibilium. habitualis vi. c. 4. dicun
situr Habity cum vera ratione effectiuæ. in
ea quā differun, notandū ē ex Gregorio de Val.
effectionē ita late sumendā ē, ut ōi actionē
etiam ea q̄ moraler non sunt hāc Immanentes in
transeuntes comprehendat ut possit ē genus ad
q̄ dicantur Servilis ea quæ versantur circa ea
rāōis p̄ corpus operacti solitæ, quod contin
ē servitus ōi, et ad artes q̄ dicantur liberales

eo quod aiam liberam suis partibus gaudentem
gras hoc vera completur.

Lingua Trapp dño, Numery Tong, Argulg, Sobm
hoc ē Grammatica Rhetorica Dialectica
Arithmetica Musica, Geometria et Astrologia
Dicitur in Vtrigg Optica stabity vera, vt ego de
Doctrina primo In prudentia et Sapientia q̄ sunt
habitus rationis et Gratia dā, authore, stote
dicam ē habity tm̄ vere falsa existentia circa
id quod aliter ā vtr̄ aliter pt; In prudentia
vero stat ē stabity cum ratione agibilia circa
ea q̄ bona et mala hō sunt. Deinde
Cōis q̄ dicam se tamen q̄ pinde pt ad fallos
sic et veros effy medium.

Ex his tande patet primo finem praesertim
speculativarum de qua sola locuty ē stote i
Vtrūm intellectualium enumeratis, ab utraq; re
ad scire, gaudia quia optio stabit tm̄ nar
salent circa Universalia; stes vero et Prudentia
quia practicarum quod magis practica q̄n speculativa
Ultimum restitutem precede et versantur circa

singularia, p̄ medium singulare cognita.
Docet do Logicam Docentē, quateng
Vniuersales conclusiones ex principijs p̄ti-
cularibus demonstrēt aē scitam Demonstratiuā
et Practicā seu Opatiuā, vide de Ethicā
quateng ex Vniuersalibus seu p̄ habita prin-
cipiorū seu p̄ scientialem Logicā consum-
tis singularia aliq̄ de Dictamine circa singu-
lares de quibus differe i conclusiones dicit
aē nā ex antibus ꝓpie dictis, ijdq̄ immedijs.
Sed hac de scia; de vsu autem scientiarum ora-
gano ad Laudē et Gratiam Opt. Max. Dei,
omniq̄ calitum, dixe sufficiant.

U. B. HOFBIBLIOTHEK KARLSRUHE

465 Lb 19,5 × 15,5 cm

Klavier Juh 1999 ML

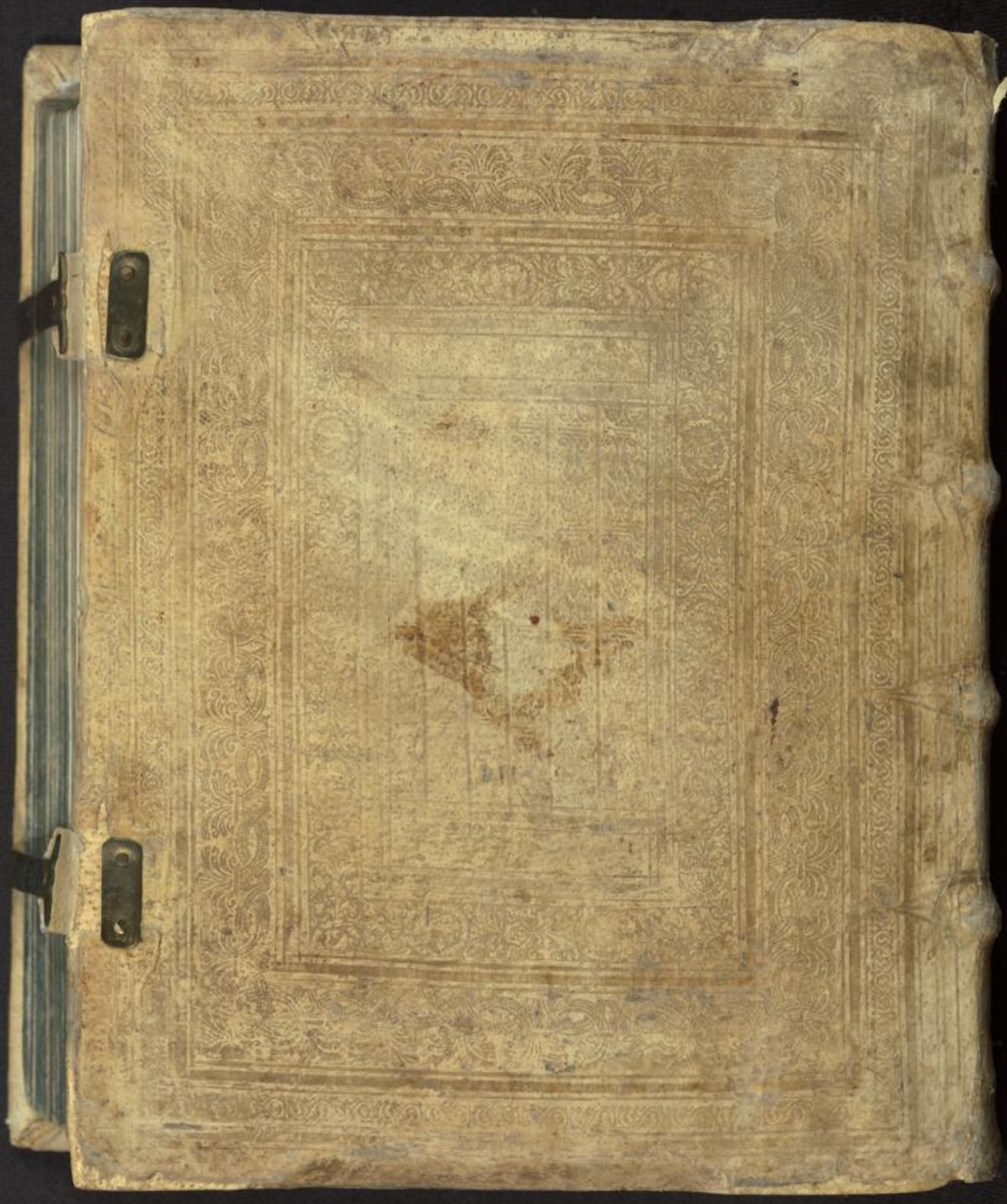

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

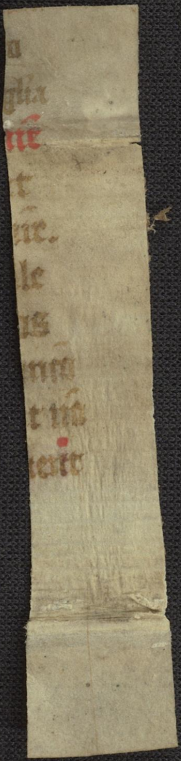

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg

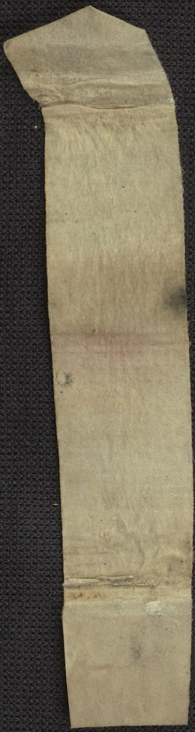

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg

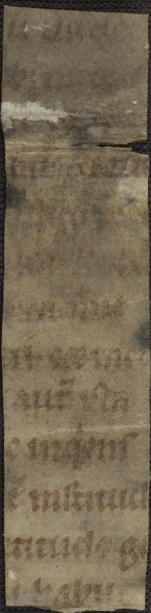

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg

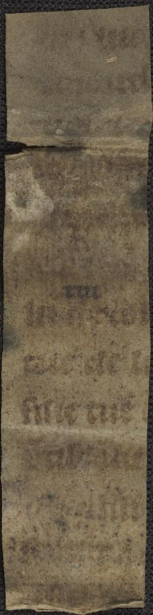

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg

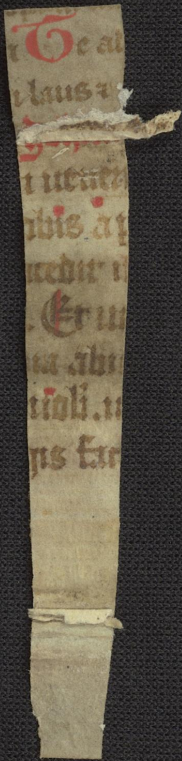

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

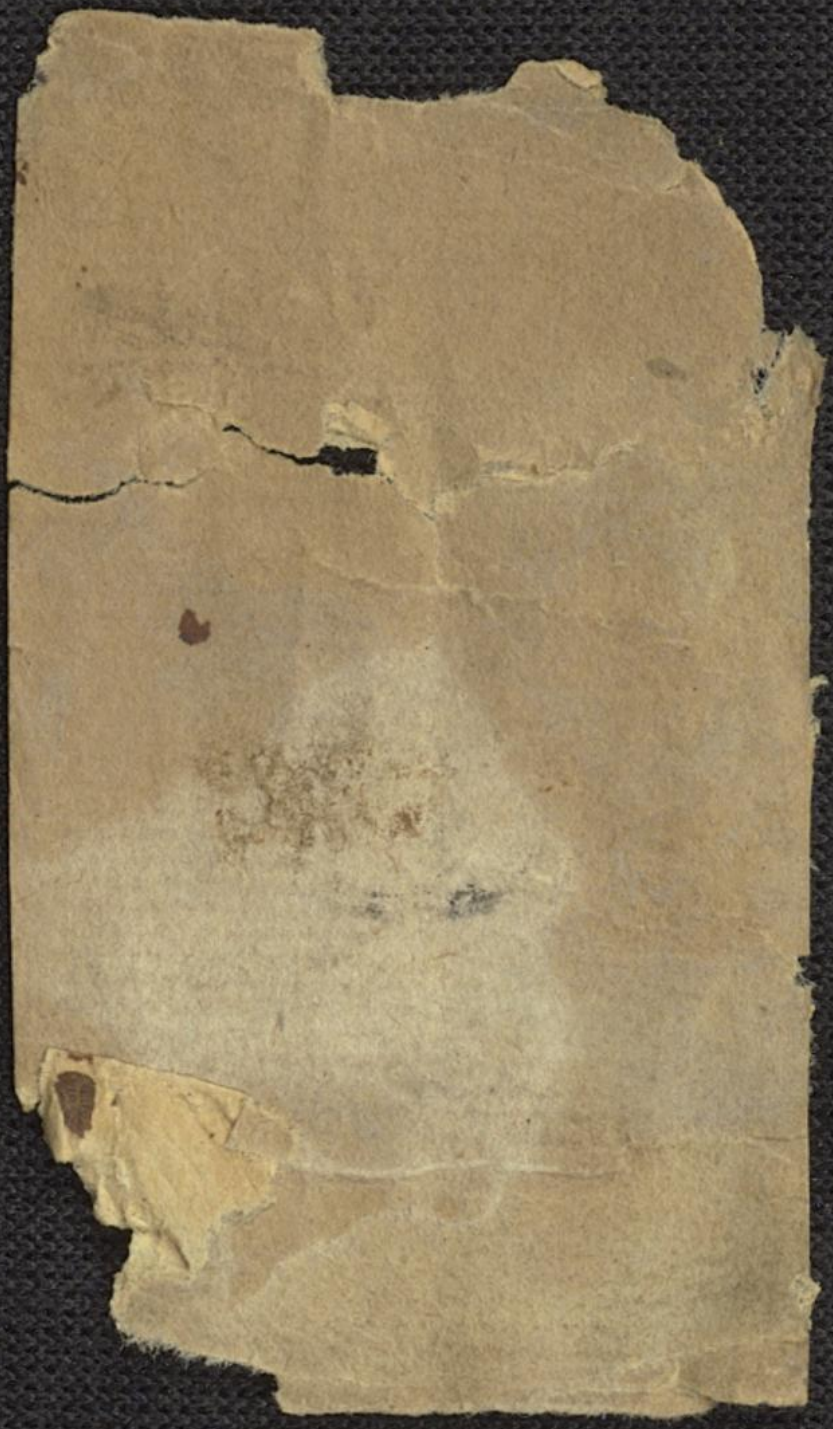

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

465

15 x 15,5 cm

Copyright 4/1999 YxyMaster GmbH www.yxymaster.com
VierFarbSelector Standard - Euroskala Offset
Focus
Balance

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST